

3. 5. 197

cl VII.

Aristophanes

13.

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ
ΚΩΜΩΙΔΙΑΙ

ARISTOPHANIS
COMOEDIAE

AVCTORITATE LIBRI PRAECLARISSIMI
SAECVLI DECIMI

EMENDATAE

A

PHILIPPO INVERNIZIO

IRRISCONSULTO ROMANO

ACCEDVNT CRITICAE ANIMADVERSIONES SCHOLIA
GRAECA INDICES ET VIRORVM DOCTORVM
ADNOTATIONES

VOLVMEN XIII.
MITCHELLI PROLEGOMENA.
VERSIO LATINA.

LIPSIÆ
IN LIBRARIA WEIDMANNIA
C1819CCCCXXVI.

ARISTOPHANIS
COMOEDIAE

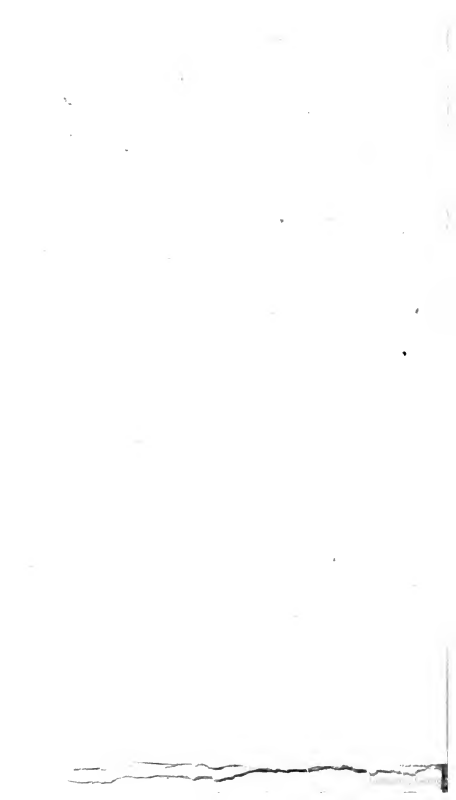
IN LATINVM SERMONEM CONVERSAE.

PRAEMISSA SVNT MITCHELLI
PROLEGOMENA.

L I P S I A E
IN LIBRARIA WEIDMANNIA

C1815CCCXXVI.

T. MITCHELL'S
PRELIMINARY DISCOURSE.

THE origin, technical construction and divisions of the Greek Comedy have been sufficiently explained in the works of several popular writers: the Lectures of Blair, the Observer of Cumberland, and Brumoy's *Théâtre des Grecs* affording satisfactory references for those readers, who want information on any or all of these topics. The purport and bearings of that particular branch of it, known by the name of the OLD COMEDY, with the views and character of the person who carried it to its greatest height, have recently been discussed by two most distinguished scholars and brothers, whose works are in the hands of every man of letters, and whose critical opinions are now received with deference and respect throughout Europe. The Messrs. Schlegels have placed the great comic poet of antiquity on a ground high indeed, but on a ground, which every scholar, intimately acquainted with his writings, will allow to be no more than his due *). Had these two critics offered a clue for as-

*) „If we would judge of Aristophanes as a writer and as a poet," says M. F. Schlegel, (and his remarks, exclusively of their own merit, require insertion, as forming the groundwork of what is here offered,) „we must transplant ourselves freely and entirely into the age in which he lived. In the modern
Aristoph. Vol. XIII.

certaining the reasons, by which this extraordinary writer came so rudely into contact with a contempo-

ages of Europe it has often been made the subject of reproach against particular nations or periods, that literature in general, but principally the poets and their works, have too exclusively endeavoured to regulate themselves according to the rules of polished society, and, above all, the prejudices of the female sex. Even among those nations, and in those periods which have been most frequently charged with this fault, there has been no want of authors who have loudly lamented that it should be so, and asserted and maintained, with no inconsiderable zeal, that the introduction of this far-sought elegance and gallantry, not only into the body of literature as a whole, but even into those departments of it where their presence is most unsuitable, has an evident tendency to make literature tame, poor, uniform, and unmanly. It may be that there is some foundation for this complaint: the whole literature of antiquity, but particularly that of the Greeks, lies open to a reproach of an entirely opposite nature. If our literature has sometimes been too exclusively feminine, theirs was at all times uniformly and exclusively masculine, not unfrequently of a nature far more rough and unpolished than might have been expected from the general intellectual character and refinement of the ancients."

After a few brief remarks on the degraded state of female society in Greece, and the baneful effect it had upon Grecian literature, M. Schlegel proceeds —

"Here, where we are treating of the decline of Grecian manners, and of the writer who has painted that decline the most powerfully and the most clearly — the consideration of this common defect of antiquity has, I imagine, been not improperly introduced. But when this imperfection has once been distinctly recognized as one the reproach of which affects in justice not the individual writers, but rather the collective character, manners, and literature of antiquity;

rary still more extraordinary, a volume which attempts to give some faint idea of his works by translation,

it were absurd to allow ourselves to be any longer so much influenced by it, as to disguise from ourselves the great qualities often found in combination with it in writings which are altogether invaluable to us, both as specimens of poetical art, and as representations of the spoken wit of a very highly refined state of society; to refuse, in one word, to perceive in Aristophanes the great poet which he really is. It is true that the species and form of his writing—if indeed that can be said with propriety to belong to any precise species or form of composition—are things to which we have no parallel in modern letters. All the peculiarities of the Old Comedy may be traced to those dedications of physical powers, which were prevalent among the ancients. Among them, in the festivals dedicated to Bacchus and the other frolicsome deities, every sort of freedom, even the wildest ebullitions of mirth and jollity were not only things permitted, they were strictly in character, and formed, in truth, the consecrated ceremonial of the season. The fancy, above all things, a power by its very nature impatient of constraint, the birthright and peculiar possession of the poet, was on these occasions permitted to attempt the most audacious heights, and revel in the wildest world of dreams, loosened for a moment from all those fetters of law, custom, and propriety, which at other times, and in other species of writing, must ever regulate its exertion even in the hands of poets. The true poet, however, at whatever time this old privilege granted him a Saturnalian licence for the play of his fancy, was uniformly impressed with a sense of the obligation under which he lay, not only by a rich and various display of his inventive genius, but by the highest elegance of language and versification, to maintain entire his poetical dignity and descent, and to shew, in the midst of all his extravagances, that he was not ani-

commence its labours without any additional demand on the reader's patience. This however the Messrs. Schlegels

mated by prosaic petulance, nor personal spleen, but inspired with the genuine audacity and fearlessness of a poet. Of this there is the most perfect illustration in Aristophanes. In language and versification his excellence is not barely acknowledged—it is such as to entitle him to take his place among the first poets to whom Greece has given birth. In many passages of serious and earnest poetry, which (thanks to the boundless variety and lawless formation of the popular comedy of Athens) he has here and there introduced, Aristophanes shews himself to be a true poet, and capable, had he so chosen, of reaching the highest eminence even in the more dignified departments of his art.

This might be abundantly sufficient, not indeed to represent Aristophanes as a fit subject of imitation, for that he can never be, but to set his merit as a poet in its true light. But if we examine into the use which he has made as a man, but more particularly as a citizen, of that liberty which was his poetical birthright, both by the manners of antiquity, and by the constitution of his country, we shall find many things which might be said still further in his vindication, and which cannot indeed fail to raise him personally in our esteem. His principal merit, as a patriot, consists in the fidelity with which he paints all the corruptions of the state, and in the chastisement which he inflicts on the pestilent demagogues who caused that corruption or profited by its effects. The latter duty was attended with no inconsiderable danger in a state governed by a democracy, and during a time of total anarchy; yet Aristophanes has performed it with the most fearless resolution. It is true that he pursues and parodies Euripides with unrelenting severity; but this is perfectly in character with the old spirit of merciless enmity which animated all the comic poets against the tragedians; and it is impossi-

have not done, and room is still left for discussing, how it happened that the wisest and the wittiest man of Athens were made to jostle so roughly against each other. At this distance of time it cannot be expected that materials should be found for setting the subject completely at rest; and indeed, when we consider how *) lately and with what difficulty one of the brightest ornaments of our own literature has been rescued from the calumnies of ignorance, misrepresentation, and malevolence, we may demand to be excused, if after all our researches, some disputed points of relationship between a poet and a philosopher of two thousand years back, remain still unexplained.

ble not to perceive that not only the more ancient Aeschylus, but even his contemporary Sophocles, is uniformly mentioned in a tone altogether different, in a temper moderate and sparing; nay, very frequently, with the profoundest feelings of admiration and respect. *It forms another grievous subject of reproach against Aristophanes, that he has represented in colours so odious, Socrates, the most wise and the most virtuous of all his fellow-citizens; it is, however, by no means improbable that this was not the effect of mere poetical wantonness; but that Aristophanes selected, without any bad intention, that first and best of illustrious names, that he might, under it, render the Sophists as ridiculous as they deserved to be, and as foolish and worthless in the eyes of the people as he could make them. The poet, it is not unlikely, in his own mind, mingled and confounded, even without wishing it, this inestimable sage with his enemies the sophists, whose schools he frequented in his maturer years, solely with the view of making himself master of that which he intended to refute and overthrow.*" Lectures on the History of Literature, pp. 57—62.

*) See the interesting Preface to Mr. Gifford's edition of Ben Jonson's Works.

Disquisitions, however, of this kind are never without their use; besides their own intrinsic importance, they often serve, like Selden's straws, to shew how the wind blows in some of the most important topics, which belong to all ages and countries, and which can never be brought under review too often. It will be taken then for granted, that the reader is acquainted with some of the leading differences between the scenic representations of the Greeks and our own. He will be supposed to know, that the dramas of that people grew out of and formed part of their religious ceremonies—that they were exhibited in theatres of a colossal size compared with ours—that the *) times of exhibition were at distant intervals—that when those few intervals did take place, the whole day was devoted to theatrical entertainments—that a prize was conferred on the most successful competitor—and that a piece once performed, was never, in the same shape at least, represented a second time. He will further be supposed to have some knowledge of the general principles of that peculiar part of the ancient drama, the OLD COMEDY, as it is called, in contradistinction to what was afterwards named the MIDDLE, and the NEW;—as that it stood in the extreme relation of contrariety and parody to the tragedy of the Greeks—that it was directed chiefly to

*) Those who wish to enter into the disputes of the learned on the times and places, when and where theatrical entertainments were exhibited at Athens, may consult Beck's excellent Commentaries, v. II. p. 144. and v. III. p. 12. It will be sufficient for the present purpose to mention the Spring and Autumnal Festivals of Bacchus, as being the seasons most particularly devoted to those amusements. Authors generally reserved their pieces for the former Festival, as Athens was at that time crowded with strangers, the allies or tributaries of that imperious metropolis, and the theatres were not then confined, as at other times, exclusively to the natives of Attica.

the lower *) orders of society at Athens — that it served in some measure the purposes of the modern Journal, in which public measures and the topics of the day might be fully discussed; and that in consequence the *dramatis personae* were generally the poet's own contemporaries, speaking in their own names, and acting in masks, which, as they bore only a caricature resemblance of their faces, shewed that the poet in his observations upon them did not mean to be taken literally to his expression. Like tragedy, it constituted part of a religious ceremony; and the character of the deity, to whom it was more particularly dedicated, was stamped at times pretty visibly upon the work which was composed in his honour. The **) Dionysian festivals, in short, were the

*) Besides internal evidence, many expressions of Aristotle and Plato might be quoted to this effect. The latter, indeed, goes so far, as to rank, in his Treatise on Legislation, (lib. ii. p. 578. editio Mars. Ficini.) the performance of the comic theatre as only one degree above jugglers' tricks. Puppet-shows and jugglers' tricks, he there observes, are best adapted to the taste of boys — comedy to that of growing lads — and tragedy to that of young men, and the better classes of women. Elder men were to find their entertainment in the recitations of the Rhapsodists. We are not to take Plato's word too strictly on this occasion. Between the philosophers and the comic writers there was always open war; and Plato, who at any rate felt no scruple in borrowing pictures and images from Aristophanes, returned the obligation by indulging in some open and a little more covert abuse of his writings.

**) A sort of Dionysian Festival is still observed once every four years, in the neighbourhood of Vevey, — that scene of „Recollections“ and of natural beauties, — to which the muse of Lord Byron alone could do justice. It was a great mortification to the writer of these notes to be there about the time of

great Carnivals of antiquity—they celebrated the returns of vernal festivity or the joyous vintage, and were in consequence the great holidays of Athens—the seasons of universal relaxation. The comic poet was the high priest of the festival; and if the orgies of his divinity (the God of Wine) sometimes demanded a style of poetry, which a Father of our Church probably had in his eye, when he called all poetry the *devil's wine*, the organ of their utterance (however strange it may seem to us) no doubt considered himself as perfectly absolved from the censure which we should bestow on such productions: in their composition he was discharging the same *pious* office as the painter, whose duty it was to fill the temples of the same deity with *) pictures, which our imaginations would

its celebration, and to find that the distresses of the times did not admit of its being observed as usual.

*) The indulgence granted to this abuse in the time of Aristotle may be seen in the Seventh Book of his Politics, c. 17. As this Discourse has been almost entirely confined to the precise period of the representation of the Clouds, this reference to a later writer would not have been made, had not a curious passage in the Hippolytus of Euripides (v. 1003) justified us in taking it for granted, that the custom was as prevalent in the days of Aristophanes as it was in the time of Aristotle. Good taste, as well as other considerations, requires that this part of our subject should be dismissed as hastily as possible; but the usages of a large (and that too the most enlightened) portion of antiquity, cannot be altogether passed over in silence; and it is of importance to shew, that the value, so justly due to a great part of the Aristophanic writings, does not deserve to be impugned from a mistaken supposition, that he stood single among his countrymen, in the use of such language, and allusions, as would be revolting in their display to modern feelings, whatever excuse may be found for them

consider equally ill suited to the habitations of divinity. What religion therefore forbids among us, the

in our knowledge of the manners of antiquity. The Greek Comedy (according to the express testimony of Aristotle, in *Poetics*, § 11.) grew out of the Phallic Hymn, as the Greek Tragedy was merely an improvement upon the Dithyrambic Hymn; and if the tragedian could not wholly rescue his drama from the god of the vintage and his fantastic attendants the Satyrs, (as many low scenes and much snappish dialogue, clear proofs of the origin of Greek tragedy, sufficiently testify,) we may be very sure, that an entire departure from the canons, which regulated the construction of the Phallic Hymn, would not be tolerated in a comic poet. There is authority, in fact, for asserting, that the consequences were fatal to one of the Greek dramatists, who presumed to put his own good taste on this point too violently in opposition with the taste of his audience. If Comedy too looked to the *Margeites* of Homer for an example, on which to model herself, as her sister muse did to his *Iliad* and *Odyssey*, enough of that poem remains in tradition (vide *Suidam in voce Μαρτυρία*) to shew what kind of humour would be required as the predominant article. But the usages of common life among the Greeks form the completest apology for the aberrations of the Greek stage. Let the reader open any of the volumes of the „*Antiquités d'Herculanum*,“ and see what objects daily met the eyes of men and women both at home and abroad, and he will have little reason to be surprised at any freaks, which the gay Muse of Comedy might allow herself during the permitted licence of the Dionysian festivities. How much of this proof of simplicity or depravity in the ancients (for vehement advocates have been found for both opinions) is to be attributed to the sources from which the Greek mythology was derived.—to oriental traditions received through the medium of Egypt, we must leave to the antiquarians to decide. But it may be

religion of the Greeks did not merely tolerate, but enjoin. Nor was the extreme and even profane gaiety of the OLD COMEDY without its excuse. To unite extravagant *) mirth with a solemn seriousness was enjoined by law, even in the sacred festival of Ceres. The feast of Bacchus retained the licence without the embarrassment of the restraint. While the philoso-

thrown out as a fair conjecture, that the mysterious phallic emblem, which made so important a part in the religious ceremonies of Greece, and the *σκήτρον πῖος*, which was in consequence so frequently introduced upon the stage, were mere substitutions, according to the genius of the Greeks, for the lingam or passive generating principle of the Hindoos. — See Quarterly Rev. No. I. Article on the Sanscrita language — Asiatic Researches — Manrice's Indian Antiquities — Discours Préliminaire du Zend-Avesta de M. Anquetil — St. Augustin de Civitate Dei — Maimonides de Idol. — Lucian de Syria Dea — Buchanan's Christian Researches — Nordische Beyträge and Professor Pallas's Remarks on the Idolatry of the Indian Merchants of Astrachan — and the Antiquités d'Herulanum.

*) *Πολλὰ μὲν γέλοια εἰ-*

πεῖν, πολλὰ δὲ σπουδαῖα. Arist. in Ranis 589.

From a similar custom regulating the Saturnalia of the Romans, the Emperor Julian feels it necessary, in his Lives of the Caesars, (a *jeu d'esprit* evidently modelled upon the Old Comedy,) to apologize for not being quite so lively as the season required. The Greeks, who gave a reason for every thing, were not without a philosophical apology for this mixture of mirth and seriousness, even on occasions where we should think them somewhat incompatible. *Ἄνευ γὰρ γελῶν τὰ σπουδαῖα καὶ πάντων τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία μαθεῖν οὐ δυνατόν, εἰ μέλλει τις πρόνμος ἔσσεσθαι.* Plat. de Leg. lib. vii.

phers *), therefore, querulously maintained, that man was the joke and plaything of the gods, the comic poet reversed the picture, and made the gods the plaything of men: in his hands indeed every thing was upon the broad grin; the gods laughed, men laughed, animals laughed. Nature was considered as a sort of fantastic being, with a thorn for the humorous, and the world was treated as a sort of extended jest book, where the poet pointed out the bonsmots, and acted in some degree as corrector of the press. If he discharged this office sometimes in the sarcastic spirit of a **) Mephistophilus, this too was considered as a part

*) Plato de Leg. lib. vii. p. 633. F. lib. i. 573. C. Di nos quasi pilas habent. Capt. Plauti, in Prologo.

**) In the Faust of Goethe, and in that work only of all modern productions, some idea may be formed of the rich harmonies and splendid versification of Aristophanes. The power which the German language has of approximating to the more simple of the Grecian metres, and of adding to that power the fullest richness of modern rhyme, makes it doubtful to the ear, which of the two writers ought to be preferred; — were the Athenien read with his proper accentuation, there would perhaps be no doubt on the subject. There are other points of relation between these two writers, besides those of versification. To the great and overwhelming tragic powers of Goethe, Aristophanes, of course, can make no pretension: but in their preference of the arbitrary comic to the comic of manners, the two writers come very close together; and both writers should have lived, as Mad. de Staël expresses it, when there was an intellectual chaos, similar to the material chaos. Had Aristophanes written in modern times, it is, perhaps, not impertinent so suggest, that the „Auerbach's Keller in Leipzig,“ the Hexenküche, the Walpurgisnacht, and perhaps the quizzing scene with the young student,

of his functions: he was the *Terrae-Filius* of the day, and lenity would have been considered, not as an act of discretion, but as a cowardly dereliction of duty.

Of the species of comedy thus described, whoever was the inventor, whether *) *Epicharmus* or *Phormis*, *Aristophanes* was the great finisher and perfecter. With an ear tuned to the nicest modulations of harmony, and with a temperament apparently most joyous and jovial, he was just fitted for the entertainment of a people, of whom Philip of Macedon, when he compared them to the **) *Hermaic* statues, so common in their streets, drew in a few words one of the most happy and characteristic descriptions of a people, which is upon record. That gaiety which is so well adapted to a nation of quick natural parts, and which has so few charms for persons of cultivated understandings, the gaiety which consists ***) in painting pleasantly the dulness of the understanding (*la bêtise*) and in inspiring buffoonery; of that gaiety, which has been made equally the basis of Italian and Grecian comedy, *Aristophanes* was pre-eminently the master. Music, dancing, metre, decoration—all that union of amusement, which the Greeks, a *seeing* and not a *reading* public, (this fact cannot be too much in our minds, when we are talking of their dramatic literature,) required of their writers for the stage, *Aristophanes* seems to have improved †); the muse of

just fresh from his university, are precisely the sort of scenes which would have fallen from his pen.

*) *Arist. de Poet.* l. § 11.

**) *Φίλιππος τοὺς Ἀθηναίους εἶπαε τοῖς Ἑρμαῖς, ὡς στόμα μόνον ἔχουσι καὶ αἰδοῖα μεγάλα.* *Stobaei Serm. edit. Schow.* iv. l. p. 120. See also *Diog. Laert. lib. v. § 82.*

**) *Littérature du Midi*, tom. ii. p. 367.

†) He particularly reformed the *Cordax* or dance

Comedy herself he left as he found her — a beautiful Titania, matchless in her outward proportions, but with a spell upon her affections, and showering favours, which should have been better better bestowed — upon an ass's head, with Bottom, the weaver, below it. An utter aversion to every species of affectation *), and a most splenetic hatred to Euripides, (derived from deeper **) views of things, than people have generally given the comedian credit for,) perhaps guided Aristophanes on this point. He found that poet, half-pleader and half-bard, as he contemptuously ***) calls him, affecting to rescue the sister muse of tragedy from the coarse †) hands of Aeschylus, under whom she had been pampered into a sort of cumbrous ostentatious Amazon. A course of straight-lacing and cool diet was bringing her a little more into compass: her appearance had already become more genteel, and only a little more polish was necessary to fit her for the society of the Sophists,

of Comedy, which however, in the time of Theophrastus, seems to have relapsed into its former state of indecorousness. See the sixth of those inimitable Characters which he has left us.

*) „On a si peur,“ says a writer, who turns up some great truth at every step she makes, „de rencontrer l'affectation dans le plus beau don du ciel, dans la sensibilité, que l'on préfère quelquefois la rudesse elle-même, comme garant de la franchise.“ *De l'Allem. t. II. p. 138.*

**) It is probably with a reference to this part of the character of Aristophanes, that Rabelais, whose observation was as acute as his erudition was prodigious, makes him a „lantern of honour“ in his allegorical kingdom of wisdom, and joins him in office with Cleanthes the philosopher. L. v. c. 33.

***) In Pace, v. 534.

†) In Kanis, v. 939.

to whose schools she continually resorted for the little prettinesses, and affectations and delicacies of thought and expression, which were for ever in her mouth. A rough hand and a good course of bark and steel were necessary to repair the spreading mischief and infection. The puns of the *) Peiræus, and the proverbs of the **) Agora, and the coarse jokes of the Ecclesia and Heliaea were therefore diligently collec-

*) We are apt to forget that Athens was the greatest maritime power of antiquity; but Aristophanes, a consummate politician amid all his buffoonery, knew perfectly well where her real strength lay; he therefore takes every occasion of paying court to the naval part of his audience, the „nautic multitude,” as Xenophon calls them, and advocates their rights upon all occasions. How much Plato and he were at variance upon this point, see the fourth book of his Legislation. Aristotle coincides with the poet, *De Rep.* l. vii. c. 6. The learned reader will remember various passages of Xenophon and Isocrates, expressing their respective opinions on this important topic.

**) The Agora was the public place of the Greeks, which, however, differed very considerably from the Forum of the Romans, the substitute generally given for it. This substitution of Roman terms for Grecian, has occasioned a great deal of confusion in the minds of readers. Works of humour cannot safely dispense with them: for humour must be excited by appealing to ideas already resident in the mind, as there must be material ready to receive the sparks elicited from flint in order to create a flame. Writers upon serious subjects are not so tied by their subjects, and an appeal may be made to scholars, whether it is not time, that the mythologies of the two great nations of antiquity should be kept more distinct by the introduction of a Zeus, a Poseidon, and a Chronus, as well as a Jupiter, a Neptune, and a Saturn.

ted and culled, and showered from a full cornucopia, in all their native richness and strength upon an audience, who must have found in them a charm, of which we are wholly unsusceptible. Perhaps, too, it added some charm to their value, in the eyes of democratical pride and vanity, that it was a man of rank and *) property (for Aristophanes was both) who thus condescended to amuse his audience according to their own notions of pleasantry and humour.

Till the fatal exhibition therefore of the *Clouds*, the dramatic career of Aristophanes had been short, but eminently successful. His first play, (the *Dactylis*;) which was brought out before the author had reached the age established by law **), we know to have been received with the most flattering attention: his „*Babylonians*“ could boast the triumph of having at once excited and defeated the vengeance of that pestilent demagogue, who seems, as the historian expresses it,† to have been as much born for the depression of Athens, as Miltiades, Themistocles, Cimon and Pericles were for its elevation; while the prize of victory had been awarded to his comedies of

*) Mit. Hist. of Greece, vol. iii. p. 327. Arist. in Achar. v. 653, 4.

**) Wieland, in the notes to his translation of the „*Clouds*,“ quotes the authority of the Scholiast for saying, that there is an uncertainty whether the legal age for exhibiting a dramatic piece, was twenty or thirty years of age. In the former case, Aristophanes could have been little more than twenty-four or twenty-five years old when he produced that elaborate composition. In Kuster's edition, the Scholiast (apparently with good reason) places the established age ten years later than Wieland does; the office was one of serious national importance, and therefore, not likely to be committed to a mere youth.

the Acharnians and the Knights. Diffidence *) had thus been removed: exertion was stimulated; and gratitude, success, emulation and hope, all urged the writer to press forward in a career, which had commenced under such favourable auspices.

The first of the dramatic pieces of Aristophanes seems to have been directed against the state of private **) manners in Athens; in his Acharnians he endeavoured to moderate the insolence of national success, and to infuse juster notions respecting a great public measure, which was putting the existence of the Athenians as a people at stake; while in the Knights, or, as it may more properly be termed, the DEMAGOGUES, a mirror was held up to his fellow-citizens, where the ruler and the ruled saw themselves reflected with equal fidelity, and by which posterity has gained a complete knowledge of the greatest historical phaenomenon that ever appeared, the ATHENIAN DEMOS. It remained for the author to strike at the root of all these evils, private and public, domestic and political, — a mischievous and most pernicious system of education. This was undoubtedly the origin and object of the CLOUDS; and a brief outline of the progress of knowledge among the Greeks, and

*) Diffidence is a quality not usually ascribed to this poet: but his well-known repugnance to take a part in the performance of his own plays (the usual practice of the times) till he was forced into it by circumstances, (see the preface to the Knights) and the Parabases in the Knights and the Clouds, fully establish the fact.

**) The principal characters in this play, of which only a few fragments have reached us, were two brothers: their names, SOPHRON and CATAPYGON, sufficiently evince, that the object of the play was to establish a comparison between the temperate virtues of the good old times (a favourite theme of Aristophanes) and the unrestrained and unexampled dissoluteness of his own age.

more particularly of that branch of it, which was comprehended under the name of „Philosophy,” will at once tend to explain the aim of the author, and throw some light upon the comedy itself. That Aristophanes had not entered lightly or without reflexion upon the office of a public instructor, this mere arrangement of his subjects, at an age when, if not youthful in years, he was at least young in his career, sufficiently testifies; and we may here see what might have been expected from him in maturer years, if public favour had patronised this attempt to raise the comedy of his country above its ordinary level, and to make it something more than a scene of ebullition for the noisy jollity and licentious revelry of the Dionysian festivals.

The proper epoch of Grecian literature begins with Solon. Before his time, says Frederic Schlegel, the Greeks possessed no more than commonly falls to the share of every people who are blessed with a favourable corporeal organisation, while they are animated with the fresh impulses of a youthful society—traditions which hold the place of histories, and songs and poems which are repeated and remembered so as to serve instead of books. Such songs, as this excellent writer proceeds to observe, calculated to arouse national feelings, to give animation in the hour of battle, or to be sung at the festivals of their religion, the Greeks possessed, in the utmost variety, from the most early period of their existence as a nation. They possessed also in abundance those still more valuable songs of narrative, which express not the feelings that seize and overpower an individual poet, but which embody the recollection and the feelings of the people,—the faint memory of an almost fabulous antiquity,—the achievements of heroes and of gods,—the origin of a nation, and the creation of the world. Among these stood, highly pre-eminent, the Homeric poems, the still astonishing works of the Iliad and the Odyssey.

In committing these poems to* memory, numerous

*) See Xenophon's Banquet, p. 69. Oxf. Edit.
Aristoph., Vol. XIII. b.

as we have seen and while books were scarce and valuable, many of them perhaps to be learned only by oral communication; in understanding critically their beauties and defects, and in attaining, through them, a perfect knowledge of that wonderful language, which, formed amid migrations and revolutions of every kind, yet attained to such perfection, as to make all subsequent languages appear nearly barbarous, consisted a great part, and, from the effect it had in cultivating the imagination at the expense of the understanding, many persons will think a very vicious part, of Athenian education. But the principal development of the faculties was left to be effected by the two opposite engines, at once producing and evincing that love of contrast, which obtained so much among the Athenians, and which forms the great key to ascertaining their character,—*) music and gymnastic exercises. What the music itself of the ancients ever was, we have now, as a very competent **) observer remarks, little means of judging, as none of it has been transmitted intelligible to us; but that the Grecian music, even from the earliest times, had extraordinary merit, we have Plato's ***)

Plat. in Prot. p. 205. De leg. lib. vii. If Homer may be believed, (Odyss. viii. v. 578.) the gods wrought the destruction of Troy with a view that there might be subjects for poetry to future generations.

*) Plato de Leg. lib. vii. De Rep. passim.

**) Mitford's Hist. of Greece, vol. i. p. 151.

***) Minos, 46 (B). Convivium, 333 (B). The two great founders of the Grecian music, Marsyas and Olympus, seem, from the discoveries made at Herculaneum, to have been very favourite objects of representation with the sculptors and artists of Greece. Olympus is generally represented, as a young man of exquisite beauty and the most graceful proportions

testimony in very remarkable words; and Aristotle, who, according to Montesquieu, had two ruling motives to guide his decisions, affection for Alexander, and a jealousy against Plato, upon this subject *) coincides in judgment with his great master. It appears indeed a solecism, as Mr. Milford observes, to suppose that those elegant perceptions and nice organs which gave form to the most harmonious language ever spoken among men, and guided invention to the structure of that verse which, even under the gross disguise of modern pronunciation, is still universally charming, could have produced or could have tolerated a vicious or inelegant style of music. As instruments of education, Plato delights to dwell upon these two powerful engines: he paints, in the most earnest language, their ill effects, when pursued separately and immoderately; their admirable influence, when conjointly and temperately. Naturally mystic and fauciful, it is not likely that this philosopher should be always clear or plain **), when sub-

taking lessons on the pan-pipe from Marsyas; the latter, from that love of contrast, which ran through the Grecian arts, or from that idea of ridicule, which latterly attached among the Athenians to the professors of wind music, is generally drawn as a Satyr, as enormous in his proportions as Olympus is delicate.

*) Polit. l. viii. c. 5.

**) The difficulty consists, in a great degree, in the application of the same words to music as it acted upon the senses and emotions and to music as it bore upon grammar, and language, and upon all that range of knowledge, which, giving a complete polish to the mind, makes Plato call his perfect philosopher a perfect musician. (De Rep. l. ix.) Till we can ascertain from Aristotle more clearly than we ever shall do, (see his *Politica*, lib. viii. c. 5, 6, 7.) what were the moral harmonies (*ἡμωρίαι ἡθικῶταται*) which

jects, which offered so much temptation to both his ruling propensities, as harmony and the exercises of

the Greeks applied to the purposes of education—the practical harmonies (*πραγματικαί*), the application of which is wholly uncertain—and the sacred melodies (*ἱερὰ μέλη*), which were directed to the purgation of enthusiasm, we must be content to remain in ignorance of that revolution in music, of which Aristophanes and Plato so much complain as taking place in their day, and which the latter declares, was alone sufficient to shake all the establishments of state to their centre. There is some obscurity even in the following passages, which describe what we should call the practical effects of music and gymnastic exercises; but there is the hand of a master in the description. „When a man allows music to pipe into him, and to make use of his ears, like funnels, for the infusion of soft, sweet and plaintive harmonies; when he passes his time in the titillations of those soothing enjoyments, which song affords,—what courage he had in him becomes softened like iron; and thus losing its hardness, it becomes fitted for the commerce of life: but if this delight be pursued immoderately, if this iron be put into a state of fusion, the courage gradually melts away, the nerves of the soul are cut out, and a feeble warrior is the result of such a system of conduct. In a person naturally feeble, this result would naturally be more speedy in taking place: in one of a naturally courageous soul, nature being weakened and rendered easy to be thrown off its balance, the least things irritate and soothe him—and instead of being bold and resolute, such a person becomes passionate, morose, full of fantasies and a troublesome fastidiousness. Again, if a person give himself up to the labours of the gymnasium and to feasts, without attention to music or philosophy, such a man becomes filled with high thoughts and courage, and exceeds himself in bravery; but if he do nothing else, if he have no communication with the Muses,

the palaestra, were under his consideration; what share they had in producing that physical perfection at least—that union of strength and elegance in the body, and that capacity in the organs for receiving impressions from works of art and beauty,—which has generally been conceded to the Greeks,—we may gather from the observations which he has left us, most *) unsparingly, upon the subject. From the earliest periods, education among the greater part of the Athenians seems to have embraced little more than the circle here described: and till the age of Pericles, the three great preceptors of Athenian youth remained as before;—the grammarian, the teacher of music, and the master of the gymnasium **).

even though there had been originally a love of learning in his mind, yet without tasting of that instruction which is gained by application, by inquiry and conversation, he becomes weak, and deaf, and blind, like a man that is never awakened, nor nourished, nor that has his feelings purified. Such a man becomes a hater of conversation and averse from the Muses: in his language he uses no persuasion; he does every thing, like a beast, by force and ferocity; and he lives in ignorance and rudeness, without any accompaniment of grace or politeness.”—The Platonic Socrates therefore concludes, that the gods had given music and gymnastic exercises to men, that by blending the two properly together the soul might be made perfect in its two greatest endowments, a temperate courage and a philosophic understanding. *De Rep. lib. iii.*

*) See more particularly the Republic, II. 3, 4. *De Legibus*, lib. ii. also *In Protagora*, 199. *In Lachete*, p. 249.

**) Alcibiades, the nephew of the first man in Athens, confesses in the first of those dialogues, which go by his name, that his education had not extended beyond the three masters here mentioned. Alcibiades,

But there were some minds of a higher cast and of more restless energies than to be satisfied with this narrow range of instruction; and the same shore which had given birth to the great father of Grecian poetry had, in the person of the Milesian Thales, provided a preceptor, who was at once calculated to excite and, to a certain extent, to gratify that love of research and deep and curious speculation, which seems to have been at least as inherent in the Grecian character, as a love of poetry and the fine arts. How congenial these pursuits were with their national temperament may be inferred from the single remark, that the fire which Thales *) lighted up, has never since been extinguished among them. His own school **)

Ins. 26. D. E. In the time of Aristotle we find painting added to the routine of education. The Stagirite gives two reasons for the addition thus made to the old range of instruction,—that men might acquire a more accurate tact in estimating the beauty of the human body, *and that they might not be cheated in the purchase or sale of those domestic ornaments or necessities*, which came under the common name of *σκεῦη*. Arist. de Rep. l. viii. c. 3.

*) We believe we might go much farther than Thales to shew the inherent passion of the Greeks for physical pursuits. Many of their earliest mythical fables—Orpheus with his seven-string'd lyre,—the double character of Tiresias,—the golden ram of Phryxus,—the Thyestean banquet, etc. are all perhaps referable to astronomic researches. See the *Treatise de Astrologiâ*, generally attributed to Lucian. v. 5. Bip. ed.

**) The great leaders in the Ionian school (and it is clear from the writings of Diogenes Laertius that the successions were very accurately observed) were, from the time of its foundation by Thales, to the time of Socrates, Anaximander, Anaximenes, Anaxagoras, Diogenes of Apollonia, and Archelaus; the latter was the preceptor of Socrates.

was followed in quick succession by the Italian, and Eleatic,*) where physical and metaphysical knowledge were followed with equal success; and the dialogues of Plato furnish the most ample testimony of the zeal and fervour with which they were pursued in Athens, as soon as a respite from revolution and wars gave leisure for their introduction into that inquisitive town. The struggle which the Greek philosophy maintained with the doctrines of Christianity, forms one of the great partitions between the old world and the new; and if the Greeks paved the way to the final destruction of their country, by disputing instead of fighting, by trying to settle whether the light upon Mount Tabor**) had been from all eternity, or had been produced by God only for the purpose of the Transfiguration, this has not prevented them from soothing the disgrace of political degradation by the subtle inquiries and never-ending debates of polemical divinity***). Can we be altogether surprized at it in a nation, which, with organs the most acute and perceptive; possessed a language that could express every sensation; a language, as the historian†) enthusiastically expresses it, so musical and prolific, that it could give a soul to the objects of sense, and a body to the abstractions of metaphysics?—Those lofty but dangerous speculations, therefore, in which the strongest minds sometimes become entangled, and in which weak minds are sure to suffer shipwreck, became very soon the favourite studies of such among the Greeks, as were possessed of leisure and had a curiosity to satisfy; and God, the UNIVERSE and MAN at once divided and engrossed

*) The Eleatic, properly speaking, was a branch of the Italian or Pythagorean school.

**) Hist. of Mod. Europe, vol. II. p. 98.

***) See the notes to the first Canto of *Childe Harold*.

†) Gibbon.

the whole of their attention. Their facts were few, but their disputes were long; if they could not convince, they could at least reason: one absurdity led them to another; but every absurdity furnished a disputation of words, and words,* even without ideas, were as the breath of life to the loquacious Athenians. The extravagant expression of Lessing would, with them, have been strictly in place; If the Almighty held truth in one hand, and in the other the investigation of truth, *my* choice would rest upon the latter. What is God? the philosophers therefore first asked. He is the most ancient of all things, for he is without beginning, said Thales **). He is air, said Anaximenes. He is a pure mind, said Anaxagoras. He is air and mind, said Archelaus. He is mind in a spherical form, said Democritus. He is a monad and the principle of good, said Pythagoras. He is an eternal circular fire, said Heraclitus. He is

*) What Plato says of the scholars of Heraclitus no doubt applied pretty well to all the philosophers. „It is as easy to talk with madmen as it is with them. Their writings have nothing steady in them: all are in a state of perpetual motion. As for a pause in disputation and interrogation, or a quiet question or answer, it is a chance infinitely less than nothing, that you get such a thing from them. For their minds are in a perpetual state of restlessness: and woe to him that puts a question to them! instantly comes a flight of enigmatical little words, like arrows from a quiver; and if you ask a reason of this assault, the result is another discharge, with merely a change of names. There is no doing any thing with a single one of them; and they are just as untractable among one another; their only concern being, as it should seem, that nothing fixed or stable should appear either in their language or in their minds.” Theaetetus, p. 130.

**) Stobai Eclogae, lib. I. c. III. §. 23.

the finite and immoveable principle in a spherical form, said Parmenides; he is one and every thing, said Melissus and Zenon, — the only eternal and infinite. These were subjects on which the profoundest mind might have discovered the most ample exercise for itself; but to the Greek, a vacuity was still left *): Necessity, Fate and Fortune or Accident filled it up.

The **) Universe furnished another set of disputations. What is, has ever been, and the world is eternal, said one party. The world is not eternal, but the matter is eternal, argued another party. Was this matter susceptible of forms; of one or many? was it water, or air, or fire? was it an assemblage of atoms, or an infinite number of incorruptible elements? Had this matter subsisted without movement in chaos, or had it an irregular movement? Did the world appear by Intelligence communicating its action to it, or did God ordain it by penetrating it with a part of his essence? Did these atoms move in the void, and was the universe the result of their fortuitous union? Are there but two elements in nature, earth and fire, and by these are all things formed and produced; or are there four elements, whose parts are united by Love and separated by Hatred? Causes ***) and essences, bodies, forms and colours, production and dissolution, the great phaenomena of visible nature; the magnitudes, figures, eclipses and phases of the two heavenly luminaries; the nature and division of the sky; the magnitude and situation of the earth; the sea with its ebbs and flows; the causes of thunder, lightning, winds and earthquakes — all these furnished disquisitions, which were pursued

*) In *Isid. lib. 1. cc. v. vi. vii.*

**) *Le Jeune Anach. tom. III. Discours du Grand-Prêtre de Cérès sur les Causes premières.*

***) *Stobaei Eclogae, cc. xiv. xv. xvi. xvii. xxi. xxvi. xxvii. xxiv. xxxv. xxxvi. xl. xli. xx.*

with an eagerness of research and intuseness of application, peculiar to the Greeks. Man *), a compound of matter and of mind,—having relations to the universe by the former, and to the Eternal Being by the latter,—presented phaenomena and contridictions, as puzzling to the old philosophers, as the universe of which he was the abridgment. While all allowed him a soul and an intelligence, all differed widely in their definition of this soul or intelligence. It is always in motion and it moves by itself, said one party—it is a number in motion—it is the harmony of the four elements—it is air, it is water, it is fire, it is blood—it is a fiery mixture of things perceptible by the intellect, which have globose shapes and the force of fire—it is a flame which emanates from the sun—it is an assemblage of fiery and spherical atoms, like those subtile particles of matter, which are seen agitated in the rays of the sun.

Such were a few of the speculations, which science had devised, for employing the thoughts of active-minded men in Greece; and if the mere enumeration of them on paper (without entering into the thousand **) shades and differences which had all their separate promulgators, advocates and abettors) have excited either a smile or a sensation of wearisomeness in a reader, he may imagine what must have been their effects upon a man of lively and mercurial temperament, like Aristophanes, who found them crossing his path at every turn, and saw them operating with the most ridiculous effects upon the petulance of the lively **) and the conduct of the more sedate!

*) Le Jeune Anach. t. iii. p. 176. Stob. Ecl. cap. lxx. Plutarch de Placit. Philos. Hermiae Irrisio Philosophorum.

**) The reader, who should wish for further information on these, is referred to Brucker's *Historia Critica Philosophiae*, tom. i. pars II. lib. ii. cap. i.

**) Plato, whose satirical powers were not inferior to those of Aristophanes, has described both

The hold which the philosophers, properly so called according to our nomenclature, acquired over

these classes of persons with great effect. In the dialogue, called *Philebus*, the Platonic Socrates is thus made to speak. „Our passion for disputation upon subjects of this kind has something in it, which is beyond the reach of decay or mortality. No sooner does one of our young men get a taste of it, than he feels delighted, as if he had discovered a treasure of wisdom. Carried away by a pleasure that amounts to madness, he finds a subject of dispute in every thing that occurs. At one time both sides of the subject are considered, and reduced to one. At another, the subject is analysed and split into parts: himself becomes the first and principal victim of his own doubts and difficulties: his neighbour, whether junior, senior, or equal, no matter, is the next sufferer; he spares not father nor mother, nor any one who will give him the loan of his ears; scarcely animals escape him, and much less his fellow-creatures; even the foreigner has no security but the want of an interpreter at hand to go between them.“ *Philebus*, p. 74. The graver men are pursued with the same severity, and it is observable that Socrates addresses them in the same strain of ridicule, and nearly in the words, which twenty-three *) years before, the author of the *Clouds* had bestowed upon himself.—“From their earliest days they knew not the way to the agora, nor can they tell where are the courts of justice, or the senate-house, or any of the places of public-meeting in the city; as for the laws and public decrees,—whether those promulgated by the voice, or those committed to writing,—they have neither eyes for the

*) The chronology of the *Theætetus* is settled in the concluding paragraph of the dialogue, by which we find that it took place on the very day, when Socrates had been summoned to attend in court, to answer the charges made against him by Melitus.

the public mind at Athens was gradual, and perhaps at all times partial; that which a much more pernicious class of men, known since by the name of Sophists, assumed, was instantaneous, and almost universal; the very causes which operated against the introduction of philosophy, tending to encourage and give entrance to the precepts of the sophists. The busy and stirring nature of the times, the change from monarchical to republican governments, the institution of popular assemblies, and still more the Persian contest, by making the Greeks act in bodies, where feelings were to be conciliated, prejudices consulted, and large sacrifices of private interest to be demanded in favour of public, all conspired to bring into vogue a knowledge more adapted to the transaction of human business, than the study of the heavens, and the properties of matter, the nature of God and the soul. The successful termination of that most important

one, nor ears for the other. Clubs, and meetings, and suppers, and jovial parties, where there are music-women, are things which never come before them even in a dream. Whether things go well or ill in the city, whether a man's ancestors, either on the male or female side, have been the cause of any calamity to him, are matters of which they are as much in the dark, as they are of the number of sands which lie by the sea-side. They are even so far gone, as not to know that they are ignorant of all this. Nor does this proceed from any peculiar feeling or notion of vanity; but in fact, with a man of this kind, it is the body only which is resident in the city: his mind holds matters of this kind as trifles, or rather as things utterly without value, and is, as Pindar terms it, for ever on the wing: to what is *upon* the earth and *below* the earth, he applies the science of geometry; what is in the heavens he investigates by astronomy; he scrutinises and searches the whole universe, and knows every thing but that which is immediately before him." Theætetus, 127.

struggle, the temporary quiet which resulted from it, and the measures which were taken to provide against the recurrence of a similar event, by bringing the different states of Greece still more into contact with each other, naturally assisted the progress of this desire for intellectual improvement: political wisdom soon became the leading object of attainment; and the splendid eminence to which political eloquence led, made it of essential importance to investigate and cultivate those rules which were found most effectual for working upon large bodies of men. It is impossible to peruse the interesting dialogues of Plato and Xenophon, without receiving a most lively impression of the strong ferment, which was then taking place in men's minds, and without recognising in them some of the marks of that agitated fermentation of the intellect, which, whether for good or evil, is working in our own days. To be able to distinguish themselves in the General Assemblies (*δημαγωγικοὶ εἶναι*)—to make a figure in the courts of justice (*δικαστικοὶ*)—to be ingenious in putting and ready in answering questions (*διαλεκτικοὶ*)—and what, in the now complicated affairs of Grecian politics, was becoming of still more importance, to become men of business*) (*πρακτικοὶ*), was the ruling object of every,

*) What was required of a man of business in the management of Athenian affairs, will be best learnt by perusing the fourth chapter of Aristotle's first book of Rhetoric, the admirable little dialogue between Glaucon and Socrates in Xenophon's *Memorabilia*, and the speech of Demosthenes de Coronâ. „Haranguing,” as Lord Bolingbroke observes, in allusion to the immense variety of business which passed through the hands of that acutest of statesmen, „was, at this time, the least part of the business of Demosthenes; and eloquence neither the sole, nor the principal talent, as the style of writers would induce us to believe, on which his success depended. He

young man's ambition in Athens. The example of Pericles had taught *experimentally* the advantage of a union of the deeper knowledge of philosophy *) with the rich gifts of nature; and the splendid prize, which had for so many years been the reward of his profound accomplishments, seems to have stood before the eyes of his young and admiring fellow-countrymen till it absolutely dazzled and blinded them. Al wished to be like Pericles **)—all would be at the head of public affairs—all would command men,

must have been master of other arts, subservient to which his eloquence was employed; and must have had a thorough knowledge of his own state, and of the other states of Greece; of their dispositions, and of their interests, relatively to one another and relatively to their neighbours: I say, he must have been master of many other arts, and have possessed an immense fund of knowledge, to make his eloquence in every case successful, and even pertinent and seasonable in some, as well as to direct and furnish it with matter, whenever he thought fit to employ that weapon." *Lord Bolingbroke on the Spirit of Patriotism.*

*) Pericles had been a scholar of Anaxagoras; and from his intercourse with that philosopher, to whom is attributed the first conception of one Eternal, Almighty, and All-good Being, he is said by Plato (in *Phaedro*, 554 D.) to have derived that forcible and sublime spirit of oratory, which distinguished him above all his contemporaries. For an account of Anaxagoras see Brucker's chapter de Sectâ Ionica, §. xix. The learned German, who might have been expected, from the bulk of his enormous tomes, to have *thought away* all feeling, becomes almost affecting in his account of this real and most enthusiastic philosopher.

**) Plato in *Theage*, p. 9. II.

and have their fame spread, like *his* fame, and that of Themistocles *), from their own city to Greece, and from Greece to the remotest regions of barbarism. But how was this knowledge to be acquired?—For those of younger years there was no deficiency of masters in those branches, which formed the system of education in Athens; but for young men of riper age, who had passed through the hands of the grammarian and the music-master, and acquired that limited knowledge of arithmetic **), geometry, history, and astronomy, which the then state of science could supply, no establishments, like our universities **),

*) Xen. Mem. lib. iii. cap. 6.

**) Plato insists very strongly upon the cultivation of these branches of science (his love for arithmetic, in particular, is well known) in the course of instruction provided for his imaginary *) republic; but he does it less with any view to practical purposes, than as means of disciplining the mind and preparing it for the power of contemplating things in their essences, the favourite object of the Platonic doctrine. See the 7th book of the Republic; also the Epinomis.

***) Something like them did afterwards exist, in the Lyceum, the Academy, and those other establishments for the „éducation champêtre“ of the Athenians,

a) The common term, by which readers call that work of Plato, the most brilliant effort of his genius, as his legislation was the most perfect of his mature judgment, is here used; but every scholar is aware, that a republic ranked in Plato's mind only one degree above a perfect despotism; the most perfect government, according to this great philosopher, was a monarchy, or aristocracy. It was not very likely indeed, that a person, who ranked a capacity for politics with poetry and prophecy, and considered all three as immediate inspirations from heaven, (in Men. 24. D) should have drawn his ideas of a perfect government from the *fractional* sovereigns under whom it was his own miserable fate to be born.

were in being, where further opportunities were held out to that dangerous age, when a course of instruction, fitted to fill and enlarge the mind, to form the taste, and, what is still more important, to perfect the morals, becomes so imperiously necessary. But where a want is felt in society, it is not long before some one starts up to supply it; and a race of men soon made their way into Athens, who, under the name of Sophists, undertook to supply all deficiencies of schools, halls, and colleges. The first person *) who acquired distinction in this profession, sufficient to make his name known to posterity, and to have an influence upon the age in which he lived, was PROTAGORAS of Abdera. Originally a saggot-maker, his mode of tying up bundles excited the attention of Democritus; and the instructions of that philosopher subsequently enabled him to quit a trade, in which he might have been humbly useful, for a profession in which he unfortunately became splendidly mischievous. The human mind never losing altogether the impression of its first employments, the inventor of the porter's knot became also the discoverer of the

of which M. de Pauw speaks in such rapturous terms. This gentleman, who often makes his readers pay for the valuable knowledge he communicates by the manner in which it is conveyed, or the remarks by which it is accompanied, has made their establishment a vehicle for throwing out a most insulting taunt upon one of our own academical institutions. M. de Pauw is not now living to know, that Oxford has adopted a course of education which will enable her nobly to repel all such insinuations in future; and that the reproaches of former days are but so many tributes of applause to the wisdom and energy by which the pursuits of that illustrious university are now directed and animated.—*Recherches Philosophiques sur les Grecs. Discours Préliminaire*, p. 14.

*) Plato in Protagora, 209.

knois of language; and accordingly, to Protagoras *) is ascribed the pernicious proclamation, which announced, that with him might be acquired, for a proper compensation, that species of knowledge, which was able to confound right and wrong, and make the worse appear the better cause: a doctrine which strikes us with amazement and confusion, both which was propagated with such success, that in the days of Aristophanes and Plato it appears to have excited little surprise in those who professed it, and to have been rather expected than otherwise in such persons as set themselves up for teachers of wisdom. Bred in that school of philosophy, (if Schelling will allow us to make use of so unphilosophical an expression), which taught that there was nothing **) fixed in nature, this flagitious sophist carried the uncertain and dangerous language of physics into the business of human life, and thus poisoned the stream of truth in its very fountain and source. The direct language ***) of Thales, Epicharmus †); and Heracleitus, and the

*) Arist. Rhet. lib. ii. c. 26. Diog. Laert. in vitâ Prot. lib. ix. seg. 51. Isocr. in Laude Helenæ.

**) Parmenides and Melissus taught just the reverse.

***) For this exposition of the doctrines of Protagoras, see Plato's Dialogue of Theætetus, and the Commentaries of Marsilius Ficinus.

†) In Mr. Twining's excellent notes upon Aristotle, some surprise is expressed by that learned and most agreeable writer. (to whom the reader is indebted for the substance of one or two notes in this discourse,) that Epicharmus should have selected so unsuitable a vehicle for his speculations as the trochaic tetrameter. The philosophical opinions of the old Greeks were usually conveyed in hexameter verse; there is therefore room for suspecting that in the verses alluded to, Mr. Twining and Aldobrandinus have agreed in attri-

Aristoph. Vol. XIII.

allegorical genealogies of Homer were brought to prove, that all things being in a state of continual motion, nothing actually *is*, and every thing is in a state of *becoming*: that an object therefore, considered in itself, is not one thing more than another; but that through motion, mixture, and the relation of one thing to another, the same object both *was* and *appeared* one thing to one person, and another thing to another. What are called heat and cold, changed their situations, it was said, even in the time of pronouncing the words; and before the enunciation was completed, heat ceased to be heat, and cold ceased to be cold—nothing, therefore, it was inferred, can be affirmed or even seen with certainty: heat is no more heat than cold, white is not more white than its opposite, knowledge is nothing more than sensation, man is the measure of all things, of things existing, as they are, and of things non-existing, as they are not, and all thoughts are true. For every one thinks according to the impression made upon him, impressions are made by what is in motion, motion is created by agency, agency can proceed only from the things which are, and the things which are, must be true. From these sentiments it naturally followed, that not only what is wholesome and useful had no actual substance in themselves; but that honour and virtue, being the beginning and aim of what is useful, existed only in the opinions and habits of men.

bning (see the life of Plato in Diog. Laert. lib. iii. seg. 10.) to Epicharmus, son of Helothales, the philosopher, what more properly belonged to Epicharmus, the father of the old comedy. The verses are evidently part of a dialogue; and a metre, corresponding with our *„Jolly mortals, fill your glasses,”* was well suited to a parody upon philosophical poetry, though certainly little adapted to the gravity of didactic and philosophical poetry itself.

To controvert these opinions was a task of no easy kind: for the author of them maintained that it was not merely impossible to *say* what was false, but even to *think* what was false. He gravely asserted that there was no such thing as a false opinion, and that ignorance was a thing physically impossible; and he allowed that it being impossible for a person to lie, or to hold a wrong opinion, or even to be ignorant, it followed that there was no such thing as aberration in word, thought, or action. A puzzling question sometimes met the assertors of these opinions; viz. what, in such a state of perfection, remained for themselves to teach: but this was got rid of by abuse, or by a piece of sophistry, which put an end to all disputation *in limine*. They maintained that there was no such thing as contradiction, or that a man could demonstrate that he had ever heard one man contradicting another; for, said the author of these opinions, or his disciples for him, every existing thing has its own proper definitions, and these definitions are, as every thing *is*, and not as it *is not*: nobody therefore speaks the thing which is not, for nobody can say the thing which is not in existence. They further put two cases: if each of us, said they, in defining the same thing coincide in our definition, it is plain that we both agree in opinion; but if our definitions upon the same thing vary, it is so far from being a disagreement of ideas upon a subject, that neither of us can properly be said to have started the subject: since I, therefore, concluded the triumphant sophist, define one thing, and you another, what contradiction is there between us?—May it not rather be asserted, that I speak of a thing, and that you advance nothing about it? and how can he who says nothing be said to contradict him who says something?

In such a town as Athens, we may easily imagine that small wits and humbler * sophists eagerly

*) Plato has left us a most amusing specimen in his dialogue called *Euthydemus*, of the smaller craft

fastened upon doctrines, so well suited to the meridian of their capacities, as those which are here ascri-

of sophists, who confined themselves to this legerdemain of language, and who contented themselves with offering that insult, which the understanding feels at being confuted but not convicted; at finding that words are against it, and things for it; at feeling that it cannot yield to conclusions apparently true, without violence to that plain sense of right, which is the voice of the Divinity within us, and worth all the systems of logic that ever were invented. A brief analysis of this lively dialogue will contribute very much to give the reader a picture of the times and of the manner in which the education of the young Athenians of family was conducted. The impudent sophist from whom the dialogue derives its name, was one of two brothers who had gained considerable reputation by giving lessons in tactics and other branches of knowledge connected with a military life. They found it more profitable, however, to change the war of weapons for that of words, and to prepare scholars for the arena of the Ecclesia and courts of law, in preference to disciplining them for the field of battle. The dialogue commences with one of those natural touches, which give an air of reality to a picture, and which Plato, like all other men of genius, is fond of using. Socrates, meeting his first and most excellent friend Criton, is questioned by him as to the person with whom he had been seen holding a disputation in the Lyceum the day before. There was a great crowd, says the worthy questionist; so that though I advanced as closely as possible, with an eager desire to hear what was passing, I was unable to understand any thing distinctly. By raising my head above the rest, I got a view indeed, and as far as I could discern, it was no native of the city with whom you were disputing. This affords an opening to the dialogue: — the name of the stranger (Enthydemus), — of his brother, who assisted in the

bed to the philosopher of Abdera. When the great Belial himself first began to advance them, and more

disputation (Dionysodorus,)—their former profession and their present pursuits, are recorded in due order. Socrates then proceeds to answer Criton's second question, which implied a wish to know the subject of the disputation. „By the influence of some god, says the philosopher, it was my lot to be sitting where you saw me, in the Apodyterium; (the place where the young Athenians, preparing for the exercises of the palaestra, deposited their clothes;) I had the place entirely to myself, and indeed I was just thinking of leaving it, when, as I rose up, the usual signal from the daemon took place. (What the daemon of Socrates was, whether a real spirit, a vision, a voice, an immediate inspiration from the Deity, or that inward feeling, which by continued reflexions upon the past and future gives the wise man something like a prophetic sensation of what ought to be done, this is not the place to inquire.) „Attentive to this impulse,” continues the philosopher, „I immediately gave up my intention of going away:” — his compliance was duly rewarded; for it was followed by the almost immediate entrance of Euthydemus and Dionysodorus, attended by a large crowd of scholars. The sophists having taken two or three turns in the hypodrome, or covered porch where the wrestlers practised their exercises in winter, Cleinias, a young person in whose education Socrates took an interest, and a great deal of other company drop in. Greetings and salutations pass between the parties: a slight skirmishing of irony on the side of Socrates, and of contemptuousness on the part of the sophists, soon leads the way to a more direct engagement, and an assertion made by the two sophists, that virtue could be made a subject of instruction, at last brings the parties to close quarters. Cleinias is proposed as a pupil, on whom the efficacy of this boasted announcement may be tried, and the sophists, with the usual

particularly those odious ones, which ought to heap the curses of posterity upon his head; viz. the doc-

confidence of their class, engage to make their words perfectly good. A question accordingly is put to the young man by way of making trial of his abilities, and he is asked, which class of men are to be called learners, the wise or the unlearned? At this important question, says the satirical narrator, the young man blushed and turned his eyes to me in a state of hesitation. The desired encouragement, however, was given by Socrates to his young friend; Dionysodorus whispering the former with a smile on his countenance, that it was immaterial which side of the question the youth took, as he would be equally confuted on the spot. The reader will, after such an announcement, think it immaterial to know which side was first taken: the result was as Dionysodorus had predicted, and the conviction of Cleinias is followed by a fremitus of applause from the two sophists and their friends. The question in its other shape meets with the same ill success on the part of the young disputant, and a roar of approbation and triumph again breaks forth from the opposing party; resembling, says the narrator, the laughter of a Chorus, whose leader has given them the signal for most obstreperous mirth. Some other puzzling, or as the original terms them in a sense which our language does not altogether convey, „inevitable“ questions succeed this successful one; the two brothers alternately taking up the ball, till the young man finds himself utterly thrown by this new species of wrestling. Socrates then comes to his help; he points out to him the fallacies of the terms by which he has been thus ignominiously worsted, and assures him that what had hitherto passed was but a little playfulness on the part of the sophists, resembling the wantonness of those wags, who take a man's chair from under him when he is preparing to sit down, and then laugh at the awkwardness to which it reduces him; he assures him

trine of sensation, and the offer to teach, how in disputation the worse cause might be made to appear

that the rest of the disputation will be carried on with that seriousness and propriety, which were due to the discussion of an inquiry so important, as that which endeavoured to ascertain, by what methods a young man may best be led into the paths of virtue and wisdom, and he proceeds to relieve the preceding impertinences of the sophists by one of his own beautiful discourses. In this disquisition, after defining happiness by the common notion, that it consists in living agreeably, he proves that living agreeably must depend upon gaining the objects of our wishes and using them rightly; and he concludes by a set of inductions, the tendency of which is to shew that as by wisdom alone such wishes can be effected, and used rightly, the just inference is that nothing can make us happy but wisdom. This impressive discourse ended, the dialogue returns again to a display of sophistical skill on the part of Euthydemus and Dionysodorus, and the spirit of the piece is kept up with the most unabated animation to the end. By the help of certain fallacies, which our language does not present adequate means of representing, the sophists prove to their own satisfaction that if a man knew *one* thing he knew *every* thing: curriery, housebuilding, stitching, shoe-making, dancing, sword-diving, wheel-turning.—nothing was beyond his knowledge: they profess that themselves are proofs of the truth of this assertion, and are only induced to abate their confidence by being made to see that neither of them knew how many teeth the other had in his mouth. As if this universal knowledge were insufficient, they prove to their fellow-disputant, who was now no other than Socrates, that he possessed all this knowledge when a boy—at the moment of his birth—before his birth, nay, before the creation of the earth and heavens; and they demonstrate that as this universal knowledge had belonged to him in all preceding ti-

the better, we cannot say: but we find it declared *) by Socrates that the hoary impostor had for a space of more than forty years been advancing them, and that from the practice of this baneful trade he had derived more gains**) than Pheidias and ten sculptors

mes, so it rested merely upon their good will to cause it to remain with him to all succeeding generations. They proceed to shew that a man could be silent and speak at the same time; that it was all one to them to prove that a man knew a thing or did not know a thing, or that he both knew and did not know a thing at the same time; — they convince their disputant that he had a father, — that he had no father, — that a dog was his father, — that his father was everybody's father, — that his mother had an offspring equally numerous, and that in this happy family, horses, pigs, and crab-fish were all common brethren, with the same rights and ties of consanguinity and affection. Being told that the beautiful is created by the presence of beauty, they argue, that by approximation to a bull, a man becomes a bull; that Socrates is no more Socrates than Cleinias, nor Cleinias than Socrates, and that Socrates and Cleinias are one and the same person. Laying hold upon those constructions of language, which our more imperfect idioms do not admit, they prove that in cutting up a butcher and boiling him there is no injury committed, and that it is both decent and becoming to solder a brazier in his own brass, and to glue up a potter in his own pottery. But it is felt that this trifling was more agreeable to the original promulgators and auditors of it, than it can be made to a modern reader; and, I fear, that a sense of weariness must be stealing over him at these specimens of sophistry, which were delivered, as Plato informs us, amid such peals of laughter and such exuberance of exultation, that the very pillars of the Lyceum seemed to join in the triumphant jubilee.

*) In Menone, 21. C.

**) In Eodem, 21. B.

to boot. — So much more agreeable to Athenian minds, it should seem, were cunning, trick, fallacy and deception, than those noble specimens of art, which were then growing up among them, and on whose mutilated remains, the more accomplished of our own countrymen are too happy to be allowed to fix their eyes in fervent *) admiration!

The market was now successfully opened and adventurers of a similar cast soon flocked in abundance to Athens, who insinuated in terms much more intelligible and in language much more palatable, the doctrines which Protagoras had delivered, in the abstruse and often obscure terms of physical or metaphysical science. Among a crowd of persons, who now, under the name of sophists, took the public education of the young

*) It may be noticed as somewhat remarkable, that the great contemporary writers, who grew up among the very creation of these truly magnificent labours, scarcely ever condescended to mention any thing more than the mere names of the author of them. The great comic poet of his day refers to them as often as any body; and there is one passage in his works which, as characteristic of the times, may deserve to be mentioned. Among the innumerable statues in Athens, not one, it appears, was to be found dedicated to that allegorical divinity, which the Greeks called *Aidnê*, and for which our nearest, but very unequal term, is Modesty. As no statue of this divinity was in being, the poet cautions his young auditors to build up a statue to it in their own breasts. *Il Nub. Arist. v. 995.* Lucian, a very diligent reader of Aristophanes, and who only kept his admirable and overflowing wit in order by his extensive erudition has left us some delicate remarks, by which we see that he had as fine an eye for works of art, as his mind's eye penetrated into every shade and minute separation of manners. See among other his treatises, *de Homo*, *de Imaginibus*, *de Amoribus*, *de Balneo*, *de Herodoto vel Actione*, etc.

Athenians into their hands, and had more or less a fatal influence upon their intellects and manners, history has preserved the names of Prodicus of Ceos, Gorgias of Leontium, Hippias of Elis, Euthydemus and Dionysodorus of Chios, Theodorus of Byzantium, Evenus of Paros, Polus of Agrigantum, Callicles, Thrasymachus, Tisias, Licymnion, etc.; and before adverting to the doctrines which they taught, the state of Athenian society will be traced more accurately by dwelling a little longer upon the actual introduction of the sophists into it. The greater part of these men, as the reader will see by their names, were strangers, not natives of Attica; but their abilities in their own country had pointed them out for distinction, and when business was to be transacted with other states, and more particularly with the imperial town of Athens, none seemed more fitted to conduct it to the advantage of their mother-country. Many of them therefore made their first appearance at Athens in the capacity of public ambassadors *); and their manner of conducting public business, their ostentatious professions, the boasted extent of their attainments, the charms of their language, and even their personal appearance, all tended to captivate in an astonishing manner the minds of a people naturally greedy of what was new; and nothing could be more calculated to fix it than these men. They appeared in sumptuous robes **), followed by a numerous escort of noble youths; who accompanied them from town to town, and who thus acquired by oral communication that knowledge which books could not supply, or which, from the costliness of books, was difficult of attainment; — their language was rich ***) and artificial,

*) Plato in *Hippias Major*. 95. (D) 96 (E). In *Prot.* 203. *Arist. Rhet.* I. III. c. 17.

**) *Hipp. Maj.* 98. (G).

***) In *Protag.* 204 (D) *Rep.* 6. 475. *Arist. Rhet.* I. III. c. 3. 9. 14. In *Phaed.* 353.

full of splendid antitheses and farsought metaphors; they were subtle in argument, and where argument failed they amused the imagination by the most fanciful tales: for the fancy properly kept in play, these men were masters enough of their trade to know that any proposition, however specious or false, might safely be dropped upon a soil, so well fitted by its previous nature to multiply the seed entrusted to it. Their language had also the additional charm of novelty to recommend it; for the knowledge of physics and almost all other science had hitherto been communicated in verse, and the language of prose, as far as artificial beauty was concerned, remained yet to be discovered.

In terms thus persuasive, and with a confidence the most unlimited in their powers, they professed themselves ready to answer every *) question, leaving the choice of the manner **) to the will of the questionist. Considering nothing as too high by its abstruseness nor too mean by its lowness, they professed to have acquired, and they engaged themselves to teach, *all knowledge*. To make good this boast of universal talent, one of them actually exhibited himself ***) at the Olympic games, not merely with what might be supposed the travelling stock of a person of his profession, a set of

*) Plato in Menone, 12. D. In Gorgia, 281. The learned and venerable President of Magdalen Coll. Oxf. (Dr. Routh) compares them in this sense to the itinerant scholars of the middle ages, whose practice it was to set up challenges, offering to dispute *de omni scibili*. Plat. Euthy. et Gorg. p. 363. It would require a longer note than can, at present, be allowed, to shew, that this was only one among a number of parallel points, which the schoolmen of the middle ages furnish with the sophists of the age of Pericles.

**) In Prot. 203. D.

***) Hipp. Min. 231 (G. H.)

epics, tragedies, dithyrambics and speeches, but with the annunciation that every article about his person — his ring, his seal, his body - cost, his perfume - box, his upper and under mantle, his girdle, and even his shoes, was the work of his own hands. Their boast of what they could do for their pupils was as pompons as the exaggerated declarations of their own attainments; the first day was to make an impression; in the second, this progress was to be still more visible; in the course of a month or two they engaged to make them every thing that could be wished; neither age nor capacity *) was to be any obstacle, and all this was to be done without let or hindrance of business; and business in the happy, innocent, polished and poetical town of Athens, was proclaimed to be, what it is in most other towns — money - getting **). The price of knowledge was indeed high: a single lecture, or *epideixis* as it was called, sometimes cost fifty drachmae ***), and one of these instructors, from the rewards of his professional labours, could afford to place a golden statue of himself in the temple of Apollo at Delphi. But when a mania took place in Athens, whether for cock - fighting or speech - making, for quail - feeding †) or philosophy, it was no

*) In Euthydemo, 228 C.

**) Ibid.

***) The lectures of Prodicus were given at this sum. Arist. Rhet. lib. iii. c. 14. p. 222. Protagoras used to pursue a more curious course with his scholars. If they were unwilling to give the price asked, he took them into a temple, and there *swore* them as to the price which they thought his instructions worth. In Prot. 200 F.

†) Plato mentions (de Legibus, lib. vii.) that it was the fashion with the young Athenians to carry their quails out on a regular siring every day in their hands or under their arms. Lucian says (de Gymn. v. 7. p. 199.) that all adults were obliged by law to be

slight obstacle that could oppose it; and Philosophy had now become the fashionable study. He therefore that had money, bought knowledge: he that had no resources of his own, drew upon his friends; and he who had neither resources nor friends, was told to beg, borrow, or steal, and at any rate not to be without some of the droppings, at least, of this precious banquet. Luckily the poorest needed not be hopeless; for an Athenian was a garrulous animal; and whoever had an egg to lay, was, in general, only solicitous for a corner in which he might deposit it. The manly diversions of the field *) were accordingly left for the Schools — not to be a philosopher **) was

present at the cock and quail fights, and not to retire till want of strength disabled the combatants from further contention.

*) Arist. in *Equit.* 138a. Hunting was less an amusement than a branch of education among the Athenians. Isocrates, accordingly, when stating the compulsory objects of pursuit among his young countrymen in the better days of the republic, classes together „horsemanship, the gymnastic exercises, hunting and philosophy.“ In *Orat. Arcop.* v. 1. p. 297.

**) In *Erastis.* In *Theage.* A brief analysis of the dialogue of Plato, called *Protagoras*, will put this in a clearer light than any further remark which can be made, and will, with the analysis of the *Euthydemus*, before given, put the reader into possession of all that is necessary on this subject. The opening of the dialogue describes Socrates and a friend, whose name does not transpire in the piece, as meeting together; — accidentally the dialogue gives us to suppose, and most probably in one of those public places where, after the midday *siesta*, it was the fashion for the citizens of Athens, who did not prefer hunting, or the exercises of the palaestra, to meet together for the purposes of discourse or disputation. The unknown friend, who appears to have

not to be a gentleman; and the arrival of a new sophist, who could add to the stores acquired, or recom-

been in the secret of the great philosopher's movements, begins the conversation by questioning him on the subject of Alcibiades; and the language in which these inquiries are made, will not altogether surprise those who remember the coarse ^{a)} term by which Xenophon characterizes the effect produced on the ladies of Athens, by the extraordinary beauty and exterior accomplishments of this dissipated young man. — Had Socrates lately left this beautiful youth; and did the uncommon attentions which his great friend and preceptor was continually bestowing upon him, meet yet with any adequate return? — The first question is answered in the affirmative; the latter in terms implying the highest satisfaction; Socrates had just left his favourite pupil, and, what was better, he had experienced from him more unequivocal marks of good affection, than this untoward youth had ever before manifested to him. The questionist is further told, to his apparent surprise and almost utter disbelief, that the philosopher had actually been in the young man's company a considerable time without perceiving that he was in possession of that pleasure, which he so greedily coveted; but all surprise ceases, when he finds that it was the superior attractions of the sophist Protagoras, then newly returned to Athens, which had caused this temporary alienation of mind, and unusual abstraction from the merits of his young friend. Attention once excited by the recent information, questions follow in rapid succession: — Had Socrates and Protagoras met, and what had been the results of the conference? — Seats were at hand — a lad, who occupied one, (Plato never loses sight of any little particular which can give effect to his pictures,) is presently dispossessed, the two friends are as quickly seated, and the philosopher, nothing loath,

^{a)} Mem. lib. 1. c. 2. §. 24.

mend by any novelty of diction the knowledge already existing, was considered as a subject of national congratu-

commences his narration as follows. (The reader will here have a specimen of the plain, familiar, and almost homely manner, which in Plato frequently leads to the discussion of questions, trying the utmost extent of the human understanding.)

„Long before day - light, this 'morning, Hippocrates, the son of Apollodorus and the brother of Phason, beat violently at my gate with his walking - stick. As soon as it was opened to him, he entered in violent haste, and, speaking in a loud tone of voice, „Socrates,“ said he, „are you asleep or awake?“ Knowing his voice, „What,“ said I, „have we Hippocrates here? What news?“ — „None but good news.“ „So much the better; but what is your good news, or what brings you here?“ „Protagoras,“ says he, „is arrived, and lodges not far from our house.“ „Tut“ said I, „have you just heard that? he arrived three days ago.“ „So help me, Jupiter: not till the evening,“ said he: at the same time feeling about for the bed, he seated himself at my feet, saying, „I assure you he came in the evening, and very late too, on his road from Oenoë. I had been in pursuit of a run - away slave; a circumstance which I meant to have imparted to you; but something put it out of my head. On my return home — just after supper, and as we were retiring for the night, — my brother came to tell me, that Protagoras was arrived. My first thought was to come to you, and I had actually set about it; but the advanced state of the night made me give up the attempt. No sooner, however, had my toils been refreshed, and my sleep relaxed, than I rose up and set out to come here.“ As I well knew the young man's courage, and yet saw an evident agitation about him, I said, „And what have you to do with all this; has Protagoras done you any injury?“ „A very serious one,“ replied he with a laugh, „for I look upon him as the only wise man living, and he has not made me like

tulation. The houses of the great and the wealthy were immediately thrown open to him — the young

himself.' ,Nay,' said I, ,with a present of money and a little persuasion, he may be prevailed upon to make you also a wise man.' — ,Ah! if it depended only upon that, I would spare neither my own property nor that of my friends! and indeed the very object of my visit is to beg you to speak on my behalf to him: for I am as yet but young, and I can neither boast of having seen nor heard Protagoras, being but a mere boy when he was here on his former visit. But, Socrates, — his praise is in every body's mouth, and all the world says, that in wisdom of speech nobody excels him. Why not go then, and see if we can find him at home? he is entertained, I understand, at Callias's, the son of Hipponicus — pray let us be gone.' ,Stop a little, my good friend,' said I, ,the morning is yet too early — let us quit this room, and retire into the hall; we can walk about there, and waste the time till it is light; it will then be time for us to go: Protagoras is not much in the habit of going abroad and there is no fear, therefore, of not finding him at home.' — 'The philosopher and his young friend accordingly retire into the hall, and Socrates, never idle, begins to try his companion's strength, by putting a few questions to him. ,If you were going,' says he, ,to your namesake Hippocrates the physician with a fee in your hand, and were to put yourself under his tuition, and any body should ask the object of your proceeding?'.... The answer of the young man was ready: ,every body would know that I wished to become a physician.' ,If in like manner you went to Polycleitus the Argive, or to Pheidias the Athenian?' ,He should have an answer to any body's question by saying that he wished to become a sculptor.' The question naturally followed, and what was his object in going to Protagoras? — what was Protagoras, and what did he profess to teach? The question leads to a short inquiry what a sophist is;

men crowded to hear and to admire—sleep itself was broken to attend his instructions; and those honours,

and the result is one of those coarse, and contemptuous definitions which Socrates delighted to fasten upon this dangerous body of men. He compares the sophist to the itinerant and stationary dealers (*ἐμποροὶ, κάπηλοι*) whose wares were directed to the support of the body, as those of the former resembled eatables which were intended to support the soul: 'for the soul,' says the philosopher, 'is fed by knowledge, and we must take care that the sophist, in pretending to administer food to it, does not practise upon us the same deception as the dealers do; for these men bring their eatables without any knowledge whether what they sell be good or bad for the body, and praise at the same time all they bring indiscriminately; the purchaser too is as ignorant as the vender, unless he happen to be a gymnastic man or a physician. So,' continues the philosopher, 'these men who carry their knowledge about from city to city, praise all they sell; without knowing, it is possible, whether what they sell be good or bad for the soul, and the purchaser is, perhaps, just as ignorant, unless he happen to be a mental physician.' He concludes, therefore, with a strong caution to his young friend, to beware lest, in purchasing the wares of Protagoras, or any other sophist, he should put all that ought to be dear to a man to danger or hazard. 'For,' adds this real philosopher, 'there is much greater danger in buying knowledge than there is in buying food: for he who purchases eatables or drinkables, can carry them home in another vessel, before he tastes of them; and having deposited them there, he can either examine them himself, or call in the judgment of a skillful friend, and thus learn what is fit to be eaten or drunk, and when it should be eaten and to what extent. In buying food, therefore, there is no great danger; but it is not so with knowledge: that cannot be transferred to another

fêtes, and caresses which in the fashionable circles of London are now lavished upon the great leaders

vessel; he who buys it must take it in his soul, and having paid the price, there it must remain, for good or for evil, according to the nature of the article bought.—By the time this discourse was ended, day had broken, and the two friends were presently upon their journey to Callias the reader is little acquainted with the manners of the times, if he supposes it was a quiet one: a knotty point is argued during the walk, and as the dispute is not settled when they arrive at their journey's end, they stand in a forecourt of the house, to argue the matter to an end. Their loudness and vehemence here bring a little unpleasantness upon the two disputants, which is told with the utmost good humour. Every man of fashion in Athens (and Callias was a man of high fashion) kept a eunuch at his gate, as a Swiss porter was formerly an appendage to the hall of every great house in London. The great resort of sophists to the house of Callias made this man's place no sinecure to him; and judging, from the loud tones of the philosopher and his friend, that they must be two of the profession who worked him so much discomfort, he meets their application for admission with the utmost rudeness, throws the odious name of sophist in their teeth, insists upon it that his master is not at home, and fairly flings the door in their faces. The two friends make a second application; they assure the angry porter that they are no sophists, and they announce that their visit is to Protagoras and not to Callias. The gate at this turns reluctantly upon its hinges, and they are admitted into the presence. The grouping of the company is painted with the hand of a master. In the prostron was found Protagoras walking about, and a numerous train of scholars accompanying his steps. 'On one side of him was Callias the son of Hipponicus, (the common entertainer of all sophists,) his half-brother by the mother's

of our poetry, were in those days reserved for the successful promulgators of sophistry, or, as it began to be called, philosophy.

side, Paralus the son of Pericles; and Charmides the son of Glaucon: on the other side he was supported by Xanthippus the other son of Pericles, by Philipides the son of Philomelus, and by Antimoerus the Mendæan, of whom, as a future sophist, great expectations seem to have been formed. These were the chosen, the elect: — behind followed a crowd of humble listeners, partly natives of Athens, and partly strangers, who had followed Protagoras from their own native cities; led by the charms of his voice, says the satirical narrator, like the tribe on whom the voice of Orpheus worked a similar effect. The order observed by these docile pupils more particularly pleased the observing philosopher. 'They took the utmost care,' says he, 'never to be in the way of Protagoras, as he advanced; but when he and his more select friends turned, the retainers with the utmost propriety divided here and there, going about in a circle, and ordering matters so as to be always in the rear of their great teacher and model.' In an opposite *prosto* was discerned Hippias of Elis, seated on a throne, and a choice troop surrounding him on benches, who put questions to him in physics, and the higher branches of astronomy; — 'and he, sitting on a throne, resolved and explained to them all their doubts.' — The 'divine' Prodicus is described as stowed into a sort of pantry, (the number of guests having left no other apartment unoccupied,) and he appears to have been a less early riser than the other sophists, for he is represented as still tenant of his bed, and covered up in a very comfortable assortment of coverlets and blankets. Like a French lady, however, his bed is no obstacle to his receiving visitors; and he too has his *circle*. Among the numerous body of scholars around him, are particularized Pausanias

We have hitherto traced the course of Athenian education, and the masters under whom it was acquired; it will now be necessary to take a rapid glance at the effect of such a system of education upon manners, and then proceed to the more serious part of our subject, its influence upon the morals of the times. A little history (for the delightful work of Herodotus had but just banished the marvellous prodigies of Cadmus and Eugaeon, and the prosing narratives of Hecataeus and Hellanicus); a little geometry (for the Delphic oracle had not even yet promulgated the problem, whose solution was to carry geometrical science a step farther than the measure of surfaces); a little astronomy (for the Metonic discoveries, respectable as they were, are to the Principia and the Mécanique Céleste as a rush-light to the full blaze of the meridian sun): — these, with whatever mass of poetry and music was laid as the substrata, were the utmost limits to which Athenian education could possibly reach; and it is presumed that any young person in the higher order of society among ourselves, who should be thrown upon the stream of life with no more ballast than this, would not have himself only to blame, if he suffered shipwreck on the voyage; and the more discerning spirits of antiquity thought precisely of the attainments of

and his friend the beautiful Agathon; the two Adimanti, one the son of Cepis, the other the son of Lencolophides, and a few others. What the subject of conversation was in this quarter, Socrates could not learn; for the voice of Prodicus was thick and indistinct, and thus baffled the intense curiosity of his would-be auditor. Soon after this, Alcibiades and Critias enter: Socrates explains the object of his visit, and the business of the day begins. — As the object in this note has been merely to explain the *manners* of the times, we may here take leave of this very amusing dialogue.

their countrymen as we do. It is impossible to read the works of Plato and Aristophanes, the two great painters of the higher and lower classes of society in Athens, without being struck with the incessant pains they take, to root out of the minds of their fellow-citizens the false notions of superior wisdom, which, upon the strength of these small acquirements, and the superficial lessons of the sophists, were growing up among them. The serious powers of the former*) and the unsparing ridicule of the latter are exerted on all occasions, and with the happiest success, to prove, that with all the pretensions of their countrymen, their knowledge consisted in mere appearance and not in reality; that they were lovers of the knowledge which lay merely in *opinion* (φιλέδουξαι), not lovers of the wisdom, which lay in real *science* (φιλόσοφος). To separate and define with the utmost precision these distinct species of knowledge, the most gigantic powers are displayed by Plato; it was with this view, no doubt, that he framed his theory**) of the two worlds, the one visible, the other ideal; the latter containing immutable essences and *real beings*, the former containing only objects drawn from the great archetypes***) in the ideal world, and which, being subject to generation and corruption, to in-

*) See among other of his dialogues that singular one called the Sophist. It may safely be said, that the person who has not read this dialogue (utterly unsusceptible of translation) and the Comedies of Aristophanes, can have no idea of the powers of the Greek language.

**) See the close of the Sixth Book of Plato's Republic; a book, as Gray remarks, which can never be read too often.

***) That things, both corruptible and incorruptible, are only emanations from the archetypal idea residing in the Divine Mind, is an opinion also of Dante, who,

crease and diminution, are 'unfit to be called beings. For the same purpose, he drew out his four species and degrees of knowledge—intelligence, or the knowledge of pure essences (*νόησις*); the knowledge where the reasoning powers and imagery act conjointly, as in estimating the ideal of geometrical figures (*διύοια*); the knowledge into which *belief* entered, and by which bodies and their properties were to be estimated (*πίστις*); and that more common knowledge of his own and all other superficial times, the knowledge which lay only in *conjecture*, and whose food was, in Plato's contemptuous classification, the knowledge of the images or shadows of bodies. Ignorance he divides with equal precision into two *) kinds: simple ignorance (*ἄγνοια*), and the ignorance which, mistaking itself for knowledge (*ἁμαθία*), is without hope of remedy, as long as this opinion attends it: and it is certainly a strong incentive to the desire of attaining true knowledge ourselves, and of being cautious what opinions we promulgate to others, to find such a man as Plato, laying it down as a fundamental **) principle, that the wicked man sins only through ignorance, and that the end of his actions, like that of all other men, is good, but that he mistakes the nature of it, and uses wrong means to attain it. The poet, with a different, but no less powerful weapon, attacks his countrymen upon the same score. Under

through the medium of Latin translations, seems to have been a great reader of the Greek philosophers.

Ciò che non muore, e ciò che può muorire,
Non è se non splendor di quella idea,
Che partorisce, amando, il nostro Sire. —
Paradiso, Cant. XIII.

* In Sophistâ.

**) In Prot. In Epist. ad Dion. Fam, in Menone, in Philebo, in Sophistâ. See also Gray's Works, v. ii p. 361.

cover of a few compliments, without which the sovereign people of Athens were not very safely approached, he tells them to their faces that they were a set of shallow, self-conceited, assuming coxcombs; that their distinguishing feature was ignorance, and their pretended wisdom only the worst part of ignorance, excessive cunning: he assures them that they were the dupes of every person, native or stranger, who had only the talent to discover that their feelings centered in their ears: he gives them to understand, that the great intellects, which had sprung up suddenly among them, and among whom he might have placed himself as not the least extraordinary, had only made them a sort of *parvenus* in knowledge, as the miraculous and almost incredible events of the Persian war had made them *parvenus* in the history of nations; and, drawing an image from those foolish birds whose mouths are always open, he tells them by a bold pun, the deep sense of which excuses the conceit, that they were Cechenians, and not Athenians. Such were the opinions of Plato and Aristophanes respecting the state of knowledge in their own country.

That morality should have improved under such a system of education as this, was not much to be expected; and, in fact, as intellect advanced, if such a word is to be prostituted by application to such a species of knowledge, the public morals became deteriorated with a most alarming rapidity: how, indeed, could it be otherwise, under preceptors, such as were allowed to direct the minds of the wealthy, the young and the unsuspecting! Like their great predecessor, Protagoras, they taught that the first and most important of all acquisitions was eloquence; not that simple and sublime eloquence which advocates the cause of innocence and truth, but that specious eloquence which, in the senate, the ecclesia, the courts of law, and the common intercourse of society, could steal, like the songs by which serpents were charmed, upon the ears of their auditors, and sway their minds at the will of the speaker. As the first step towards

this important acquisition, the pupil was carefully initiated in all the niceties of that language, whose mazes and subtleties sometimes led from premises apparently simple, to conclusions which seemed more like legerdemain than the effects of sober reasoning. He was then told that there were two sorts of persuasion *); that by the one an auditor's mind was imbued with actual knowledge; by the other with a knowledge consisting only in belief and opinion: and when he asked, which of these two persuasions rhetoric was meant to create in the courts of law, and the public assemblies, on the subject of justice and injustice, he was answered, belief of knowledge without actuality; for rhetoric was defined ***) to be the art of enabling an ignorant man to speak among the ignorant, with more appearance of knowledge, than the man who was actually master of the subject under discussion. By this art ***) the pupil was further instructed, that it was in his power and his duty, to make the same thing appear to the same person at one time just, at another unjust: that he could, by this means, in a speech to the people, make the same things appear, at this time good, at that time the reverse; nay, that if as clever as the Eleatic †) Palamedes, he might make the same things appear like and unlike, one and many, in a state of quietude and in a state of motion. These lessons admirably prepared the pupil for his next degree: viz. initiation into the mystery of the ††)

*) In Gorgia, p. 284.

**) In eodem, p. 286.

***) In Phaedro, p. 351.

†) By the Eleatic Palamedes was meant Alcidas, a pupil of Gorgias, (vid. Quintil. l. iii. c. 1.) and not Zenon, as Diogenes Laertius, quoting from Plato with his too common inaccuracy, supposes. (Diog. Laert. IX. 25.)

††) De Rep. lib. vi. p. 472. F. G.

Great Beast, the *Méva Θέμινα*, as that populace was significantly and contemptuously termed in private by those who did not scruple to pandar to its basest feelings in public. He was told, that this animal,—great and strong,—had certain irascible and concupiscent passions, of which it was necessary to make himself the master. He was accordingly taught to know in what way it was most expedient to approach this animal, and how to touch him—what made him difficult and what easy of access—how to discriminate between the tones which the Great Beast himself uttered, and the tones which, in others, either soothed or provoked him. All this, the neophyte was told, had, during a course of time, been collected into an art; in this art, he was assured, lay true wisdom, and this wisdom was what they (the sophists) undertook to teach. As to any discrimination of the passions of this animal, or any separation of the honourable, the good and the just, from the base, the bad and the unjust; it was what, they declared, they neither laid claim to themselves, nor expected from others; it was their business to shape their judgments by the instincts of the animal; calling that good, in which he delighted; that evil, with which he was displeased, and considering all as just and honourable which satisfied the necessities of nature: and what essential difference there was between that which is good in itself and good according to nature, they confessed they did not know themselves, and consequently could not communicate to others.

The higher pandects of the school were now laid open to him; and it is at once curious and painful to see how early these sophists had discovered all those dangerous doctrines, which, at subsequent periods, have been made use of by bad and designing men for the subversion of society. They asserted, on all occasions, that might makes *) right; that the property of the weak belongs to the strong, and that,

*) In Gorgia, p. 296.

whatever the law might say to the contrary, the voice of nature taught and justified the doctrine. They proclaimed that the only wise *) persons were those, who aspired to the direction of public affairs, and who were stopped in this attempt by no other consideration than the measure of their capacity; and they added, that those who, without any command over themselves, could acquire a command over others, had a right to have their superior talent rewarded by possessing more than others; for temperance, self-restraint, and a dominion over the passions and desires, were set down by them as marks of dulness and stupidity, only calculated to excite mirth and derision. They asserted with confidence, that nature itself made it both just and honourable, that he who wished to live happily, ought to permit his desires as large a sway as possible, and in no way to restrain them: they bargained indeed for the possession of courage and political wisdom in their scholars; but once in possession of these, a man, in their opinion, was at liberty to administer to his passions in all other respects, and to leave nothing unindulged, which could contribute to their gratification. They declared, that those who attached disgrace to this doctrine, did it only from a sense of shame at wanting the means to gratify their own passions: and their praises of moderation they asserted to be mere hypocrisy, and to proceed solely from the wish of enslaving better men than themselves. With the same power of self-indulgence, said these flagitious liars, these assertors of moderation would pursue the same path as those who were now the objects of their animadversions:—they concluded, therefore, that it was ridiculous in those, who were above restraint, to lay a restraint upon themselves, and they proclaimed in the most unqualified terms, that luxury, intemperance and licentiousness, were alone virtue and happiness, and that all other declarations were mere specious pretences,—

*) In eodem, 299.

compacts contrary to nature, — the triflings of men, who deserved no manner of consideration!

The sacred principles of justice were treated with a contempt equally daring. They often began with the bold *) definition that justice itself was nothing but the interest of the strongest; that the master-piece of injustice was to appear a man of virtue without being really one: and they proceeded to prove (and in a town like Athens, the demonstration perhaps was not difficult) that on all occasions the just man came off worse than the unjust. In the mutual **) compacts of private life, said they, the just man is always a loser, and the unjust a gainer. In public affairs, when a contribution is to be made, the one with equal property always contributes less than the other; whereas, when a disbursement is to be made, the former receives nothing, and the latter is a considerable gainer. If both are in office, one mischief at least happens to the just man; his private affairs go to ruin from being neglected, and the public give him no redress, merely because he is a just man; he becomes odious besides to his relations and his friends, because he will not, for their service, overstep the bounds of right; whereas, to the unjust man, the very reverse, said they, is the case. To paint this more forcibly, they drew the picture of a tyranny, where the unjust man was in the highest state of felicity, the voluntarily just in the greatest state of depression; and they proved that the former, though outraging every rule of humanity, was loaded with praises, not only those who were conscious of his crimes, but even those who had suffered by them, considering him a happy man: for if injustice, added they, is ever blamed, the blame proceeds, not from the fear of committing it, but from the fear of suffering by it. Improving upon

*) De Rep. lib. 1. p. 414. D.

**) De Rep. lib. 1. p. 416.

these notions, they *) declared, that to be able to commit an injury, was in itself a blessing, to receive an injury was in itself an evil; but that there was more of ill in receiving, than there was of good in committing, and that to set this right, was the origin and object of legislation. Justice, therefore, they considered as the medium between the greatest of blessings, that of committing wrong with impunity, and the greatest evil, which consists in not being able to revenge an injury received; and hence, according to them, was derived the common attachment to justice, not as being a blessing in itself, but because persons in a capacity to hurt others, oblige them to consider it as such: for he, they continued, who has power in his hands, and is really a man, would never submit to such a convention:—it would, indeed, be complete folly to do it. Give the good man and the bad man, they triumphantly concluded, power to act as they please; present them with rings like that of Gyges, which should make them invisible, and what will be the consequence? The virtuous man would soon be found treading the very same path as the villain, and if he should be so „adamantine“ as to act otherwise, he would be considered as the most pitiful and stupid of his species: in public, indeed, every one would enlogize his virtues; but this would be done with a design of deceiving others, and in the fear of risking fortune, if a contrary course were pursued.

Such were some of the doctrines which, advanced with all the powers of dialectic skill, and dropping upon a soil too well fitted by an imperfect education for their reception, confused the intellects and perverted the notions of the young Athenians. But the poisonous chalice was not yet full. — As some compunctious visiting of nature might interfere, and the dread of present or future retribution (that witness of himself, which the Deity has left in all ages) might

*) De Rep. lib. 11. p. 422. *

hinder the pupil from giving due effect to these pernicious precepts, the high doctors of this infernal school now took him in hand; and in this moment of wavering and irresolution, they, with a hot iron, for ever seared the conscience, which still retained some faint marks of tenderness and sensibility. The opinions, which he had sucked in with his nurse's and his mother's milk, the opinions which from the mouths of the same persons he had heard conveyed in the shape of serious arguments, or amusing fables *), the opinions, which he saw evinced in the numerous and imposing sacrificial rites of his country, all these opinions he was told were false; and he was required to abjure them; he, who had been witness to the victims offered to the gods by his parents, and to the prayers and supplications made to the same gods in behalf of themselves and their children, with an earnestness and a warmth which shewed the conviction of their own minds that there was some superintending Power; he, who in the prostrations and adorations of Greeks and barbarians, at the rising and setting of the two great luminaries, had either seen or heard that this persuasion was common to all people—he—was now told to give up all these notions, fitted only for the capacities of dreaming ignorance and anile superstition. He was assured, in broad open day, in the sight of that sun which he saw rising every day to run his glorious course, and in the face of that earth which he beheld covered with flowers as well as fruit, that of three things he might console himself with one **); that there were no gods, or that if there were, they took no cognizance of human affairs, or that if they did, their connivance could be gained, and their vengeance appeased, by returning to them some of the lowest of their own gifts; — a bull, an ox, a sheep, a little

*) Plato de Leg. I. x. p. 665. C.

**) In eodem lib. p. 664. C.

incense; or a few grains of salt. By what arguments these doctrines were supported we have neither time nor patience to mention; and the arguments by which they were refuted, it is not surely necessary, at this time of day, to repeat; but one argument, however uselessly it was urged, is too honourable to human nature to be altogether omitted; and some among ourselves may, perhaps, *mutatis mutandis*, receive benefit from the ideas of an unassisted and uninspired heathen. „My son *), (this better voice whispered to the unfortunate victim of superficial education and devilish sophistry,) you are yet young: time will make an alteration in your opinions; and of many, which you now strongly maintain, you will hereafter advocate the very reverse: wait, therefore, till time has made you a judge of matters, so deep and so important in their nature. For that which you now think of no consequence, is, in fact, the concern of the very highest importance; viz. the direction of life to good or bad purposes, by corresponding investigations into the nature of the heavenly powers. One thing and that not trivial, I can at least venture, in all the confidence of truth, to assure you respecting them; the opinions which you now entertain are not solitary opinions, first originated by you or your friends; they are opinions which, at all times, have found advocates, more or less in number; but I speak the language of experience when I say that not one of those who in their youth had been led to think that there were no gods, has found his old age consistent in opinion with that of his more juvenile years.“ Alas! to many of these persons such an old age never came: and if the natural consequences of these damnable lessons sometimes brought moments of anguish and remorse, the effect of such feelings, when the great doctrine of Repentance had not yet been promulgated, was only to plunge the pupil into

*) In eod. p. 665:

per sins, that he might get rid of the terrors of upbraiding conscience!

In laying open, at such length, the manners and doctrines of the Sophists, the reader may seem to have been drawn from the purpose for which these remarks were designed: but humour depends for its strength very frequently upon knowledge—knowledge acquired at the moment, but knowledge fixed in mind, and requiring little explanation; for nobody says a French critic, laughs, when there is need of an explanation to tell him why he ought to laugh; he is only an intimate acquaintance with the state of manners, and the habits of society in the upper classes of society in Athens, which can give the reader a full idea of the Clouds of Aristophanes. It is then only that the full force of many of his single happy words can be understood, or those images raised in the mind which mere words are sometimes calculated to light up. But this purpose must still lie by a little longer. Some doubt has been thrown on the veracity of the author, from whose writings these remarks have chiefly been suggested or collected; and an agreeable *) compiler, well known to scholars; would wish us to believe, that the master of the Academy acted the same part by the sophists of his day, as Aristophanes did by the great originator of the Grecian moral philosophy. The Dialogues of Plato do, certainly, by the introduction of living characters, speaking freely and unreservedly their most intimate thoughts, approach nearest of any thing which antiquity has left us to the modern novel, that dangerous species of literature, which has torn open all the recesses of the heart, and left **) none of those sanctuaries unopened into which a person's own thoughts should fear to penetrate. But the ro-

*) Athenæus, lib. xi.

**) De l'Allemagne, t. ii. p. 312.

mance-novel, that elliptic figure, within whose circumference any man's character may be drawn for the purposes of utter distortion, because reality and fiction being its admitted generating axes, one line must be made to augment, precisely as the other decreases, this was a species of literary guilt, left for the invention of our own days; and it is to be wished that it had begun with a sex, on whom it would have been less ungracious to bestow the reprobation, which such an inroad upon the peace and security of society deserves. Without adverting, then, to the difference of manners between the Greeks and ourselves, without shewing that Athenaeus, in attacking the character of Plato for veracity, has left his own reputation for truth in a most *) awkward predicament; after admitting, in its fullest extent, the literary jealousy of Plato, which could bear no rival near his throne, it will be sufficient to say that we possess other means of establishing the truth of his observations. If such dark and malignant spirits, as Plato describes, had been at work with such doctrines as he details, their effects would be pretty visible in the annals of the times; for what is history but opinion converted into fact? and how read we? what says the great, the matchless contemporary chronicler? „About this time,” says Thucydides, (and he is speaking of the period which immediately preceded the representation of the Clouds,) „about this time,” says Thucydides, (and his declarations may be given nearly in the words of a translator, to whom something might be added on the side of elegance, but whose closeness and fidelity few can hope to surpass) „the received value of names imposed for signification of things, began to be changed into arbitrary: for inconsiderate boldness was counted true-hearted manliness; prudent deliberation, a handsome fear; modesty, the cloak of cowardice; to be wise in every thing,

*) Animadv. in Athen. Schweighauseri, tom. III. p. 218.

be lazy in every thing. A furious suddenness was
 ated a point of valour. To re-advise for the bet-
 security, was held for a fair pretext of tergiver-
 son. He that was fierce, was always trusty; and
 that contraried such a one, was suspected. He
 that laid a snare, if it took, was a wise man; but
 whose forecast discovered a snare laid, a more
 dangerous man than he: he that had been so prudent,
 not to need to do the one or the other, was said
 to be a dissolver of society, and one that stood in
 way of his adversary. In brief, he that could out-
 rip another in the doing of an ill act, or that could
 persuade another thereto, that never meant it, was
 commended. To be kin to another, was less binding
 than to be of his Society or Company; because these
 were ready to undertake the most hazardous enter-
 prises, and that without any pretext. For Societies*)
 were not made upon prescribed laws of profit, but
 of rapine, contrary to the laws established. And as
 for mutual trust amongst them, it was confirmed not
 so much by oaths or divine law, as by the communi-
 cation of guilt. And what was well advised of their
 adversaries, they received with an eye to their actions,
 to see whether they were too strong for them, or
 not, and not ingenuously. To be revenged was in
 more request, than never to have received injury.
 And for oaths (when any were) of reconciliation,
 being administered in the present necessity, they were
 of force to such as had otherwise no power: but
 upon opportunity, he that first durst, thought his
 revenge sweeter by the trust, than if he had taken
 the open way. For they did not only put to ac-
 count the safeness of that course, but having circum-
 vented their adversary by fraud, they assumed to them-
 selves withall, a mastery in point of wit. And
 dishonest men for the most part are sooner called

*) By societies are here meant companies united
 under certain laws for the more profitable manage-
 ment of their trades or arts.

Aristoph. Vol. XIII.

able, than simple men honest. And men are ashamed of this title, but take a pride in the other. The cause of all this is desire of rule, out of avarice and ambition, and the zeal of contention from those two proceeding. Thus was wickedness on foot in every kind, *throughout all Greece*, and sincerity (whereof there is much in a generous nature) was laughed down *).“

A Tragedy of manners, thus fearful, wanted a Gracioso to relieve some of its more sombre scenes, and the character was supplied in Aristophanes.

To dispel by the powerful weapon of ridicule these mists of error,—to give a finished picture of a plain unlettered man as he was likely to come from the hands **) of the sophists,—to rescue the young men of family from the hands of such flagitious preceptors, and restore them to that noble simplicity of manners, which had prevailed in Greece in the time of Homer, and which had not entirely disappeared even in the days of Herodotus, was unquestionably the object of the *Clouds*;—it was a task of no ordinary kind, but the author has accomplished his purpose in one of those immortal dialogues, which, wrapped up in his own rich, mellifluous and inimitable versification, remains, to the moderns, like so many of the other great works of antiquity, at once an object of admiration ***) and despair. If the

*) Hobbes's Trans. of Thucydides, lib. III. 188.

**) A picture of this kind is admirably furnished in the *Clouds*, commencing in the original at v. 438.

***) Wieland enthusiastically observes (and the author of *Oberon* has a right to be heard on a matter of taste, notwithstanding his mad inconsistencies on matters of opinion) that the imaginations of Lucian, Rabelais, Cervantes, Lope de Vega, Sterne and Swift united, could not have produced a happier scene than this one, in which the embodied Logos, the representatives of the two struggling and opposing

mode *) in which this admirable dialogue was conveyed, be such as to detract in our eyes, at least in some degree, from its merits, it must be remembered, that the persons for whose service it was intended, were not likely to be present at the recital of it, and that the reproof could only be dealt at second hand through the medium of a clever, but noisy, conceited, and riotous mob, who required some compensation for having the merriment of their bacchanalian anniversary disturbed by satires upon the system of public education. — It now remained for the author to give a central figure to his piece; and the same regard to the quality of his audience seems to have guided him also in this stage of his progress.

About the time **) when the play called the Clouds was brought before a public audience, a person was seen in all the streets and public places of Athens, whose appearance, manners and doctrines equally tended to excite observation. If not a sophist himself, he was at least seen continually in the company of the so-

sets of opinions in Athens, on the subjects of religion, manners, morals, music, etc. are introduced upon the stage.

*) There can be no doubt, from the words of the scholiast, that the *Logos*, of which Mr. Cumberland's terms *Dicaeus* and *Adicus*, give so very inadequate a representation, were exhibited to the audience as two fighting cocks, in large wicker cages. Spurs of course would be provided them; and if the apologue of Prodicus, which Xenophon has so beautifully dressed up, and of which Lowth has given so manly and nervous a version, was then in being, the humour was heightened by that spirit of parody, which seems to have been so agreeable to the Athenians. See on both these subjects the German Attic Museum. Zweyter Band. Erläuterung II.

**) Plato in Lachete, 246. D. E. F. 250, A. B.

phists; and, as he made no scruple to practise upon *) them the arts which they practised upon others, it is no wonder that an almost general opinion should have considered him as one of the profession; as a sophist more honest indeed than the rest, but in talent, in vanity **, and self-conceit surpassing them all. Like the sophists and philosophers, he had given himself deeply and unremittedly to physical *** researches: and in a temperament naturally melancholy, it had produced such an effect upon his countenance and manners, that by the gayer part of his fellow-citizens, who wanted opportunities of knowing him more intimately, an introduction to his society was considered as something like venturing into the sombre cavern of Trophonius †). And certainly there were not wanting reasons for forming such an opinion. Wrapt up in profound reveries, the ordinary functions of nature seemed sometimes suspended in him,—the vicissitudes of ††) day and night passed unobserved, the necessary refectations of rest and food were neglected, and he seemed to have derived from his own experience the reproach which he sometimes cast upon the other philosophers, that their native town had only possession of their bodies, but that the air was the chosen habitation of their minds. The pride of knowledge communicated a consequence which contrasted rather ridiculously with the humility of his external appearance; his air was stern †††), his step

*) De Rep. L. i. 412. E. 413. A. See also the Dialogue, called Hippias Minor.

**) Le Jeune Anach. tom. v. p. 490.

***) In Phaedone, 392. Conv. Xen. 85, 6. Xen. Mem. l. iv. cap. 7.

†) Arist. Nub. v. 509.

††) In Convivio Plat. 316 B. 335 C.

†††) In Phaed. 402 B. Conv. Plat. 335 F. in Nub, v. 363.

was lofty, and his eyes, if not fixed upon the heavens, were thrown around with an appearance of conscious importance. He was rather ostentatious in proclaiming that his father had been a statuary *), his mother an midwife; and he explained, in language highly ingenious, but rather more at length, perhaps, than was consistent with good taste, and certainly in terms which only a degraded state of female estimation would allow to be called decent, that the profession, which his mother had practised, was that which he also pursued; with this difference, that he performed for the intellect, what she had done for the body; and that while she confined her attentions to the female sex, his obstetric services had been devoted exclusively to the male. In his more convivial moments he had a term **), by which he chose to characterize his pursuit, that requires still more circumlocution in mentioning; it will be sufficient to say, that it came nearest to that office, which is considered the most degrading that one man can perform for another; and he who had accidentally seen the author ***)) of it, coquetting with a greybearded brother in philosophy, and aping the manners of a courtesan who denies, only to be courted to do, what she wishes, might have been justified in thinking, till circumstances had better informed him, that the pretended office was not merely assumed for the purposes of momentary pleasantry. By whatever name, however, he chose to term his vocation, certain it was, that no man could be more assiduous in the prosecution of it. Whoever was the disputant, or

*) In Alcibiade primo. 36. In Theæteto, 117.

**) Conv. Xenoph. 70. 80.

***) Conv. Xen. p. 86. The paraphrastic translation of the word *ὑπερτομεύς* is given from Gray, whose erudition was as exact as his genius was sublime.

whatever the subject of conversation, the discourse finally fell upon the head of the person with whom he was conversing. Armed with a divine *) commission, as he pretended, for that purpose, and himself under the immediate direction of a supernatural being, not perfectly naturalized in the theology of his country, every man was questioned by him in turn, and found no **) respite, till he gave a complete account of himself: — what was his present and what had been his past mode of life, — and once upon this topic, said one who knew him well, there is no hope of escape, till you have been put to the touchstone torture, and your whole life sifted to the bottom. So strong was this passion, that the attachment to rural scenes, which prevailed so strongly in most of his fellow-citizens, in him seemed a feeling almost extinct — he was a stranger to the environs ***) of Athens, and was scarcely ever seen outside the walls. He could gain no instruction, he declared, from fields and trees, and nothing but a book could entice him to the banks of the Ilyssus, or that more beautiful stream, where Venus †) quenched her thirst, and in return blew over it the sweetest breath of the Zephyrs, and sent the Loves to be the companions of wisdom. Man was his game; and from man he never wished to be absent; but the passion was by no means reciprocal: a catechist so inquisitorial was not always agreeable, and the presence of the philosopher either created a solitude ††) where he went, or if he collected an audience, it was among the idle †††) young men, who

*) In Apol. 364. D.

**) In Lachete, 249.

**) In Phaedro, 338.

†) Enripides in Medea, 835.

††) Xen. Mem. lib. iv. c. 2. p. 313.

†††) In Apol. 361. D.

took a malicious pleasure in his cutting remarks, and who immediately left him to practise upon others the lessons which they had just received. In a town where the personal appearance of the male sex excited more comments and observation than the female, even the exterior of this person was calculated to fix the attention of many, who were not disposed to penetrate beyond it; and whatever merriment was excited on this subject, it must be owned that himself was ever the first to set the joke afloat. His eyes (to use the words in which he *) was accustomed to draw his own figure, and in which it will be necessary to follow him, for purposes that will appear hereafter) stood so forward in his head, that they enabled him not only to see straight before him, but even to look sideways; and he used in consequence to boast, that himself and a crab were, of all other animals, the two best adapted for vision. As his eyes took in a larger field of vision, so his nostrils, from standing wide open, were formed to embrace a larger compass of smell. His nose, too, from its extreme depression, had in like manner its advantages; for, had it been aquiline, instead of what it was, it might have stood like a wall of separation between his eyes, and thus have obstructed their vision. His mouth and his lips were equally subjects of plesantry with him, and the latter, with reference to subjects, to which the decorousness of modern manners does not admit much allusion. With a view to reduce the periphery of his body, which certainly was not very exact in its proportions, he practised dancing, and that down to a very advanced period of life; not merely to the occasional discomfiture of serious reflection in his pupils, but even to the excitement of a doubt in them, whether their master was quite correct in his senses **): — to close this, not very agreeable

*) Convivium Xen. Oxon. 82, 3.

**) In Conv. Xen. 66, 67.

part of the subject: — when these pupils likened his whole exterior to that of the Sileni *), no doubt of the truth was ever expressed, and no umbrage taken as at a supposed affront. Though little distinguished for beauty himself, some of the handsomest young men of Athens were seen continually in his train: and while they did not scruple to take the utmost liberty in expressing their opinion upon his deformity **), he did not perhaps altogether find his advantage in gazing upon their beauty; for it led to the objection, which the warmest ***) of his admirers either did not attempt to deny, or found it necessary to palliate, that it led him sometimes to clothe the noblest operations and aspirations of the mind in the language of the senses, that it engaged him to arrive at mental through corporeal excellence, and made it appear, that the presence of the beautiful Agathon †), or the interesting Autolycus ††) was necessary, before the philosopher could arrive at the essential beauty, the αὐτὸ καὶ αὐτὸ, his reveries about which must have become sometimes a little fatiguing to the most admiring of his auditors. With these persons, who were never many †††) in number, of whom the more ambitious §) deserted their master as soon as they had gained the object which brought them into his society, and others of whom left him to form schools, whose names have since been synonymous

*) In Conv. Plat. 335. et alibi.

**) In Conv. 553.

***) Maximus Tyrius, Diss. XXIV. XXV. XXVI. XXVII. Xen. Mem. lib. iv. c. 1.

†) In Convivio Platonis.

††) In Convivio Xenophontis.

†††) In Gorgia, 295. H.

§) Xen. Mem. lib. i. chap. 2. § 16.

with sophistry *), the coarsest effrontery **), and the most undisguised voluptuousness ***) the greatest part of his time was spent; for the civil duties which occupied the hours of others were avocations which he chose wholly to decline: he never made part of the General Assembly †); he never frequented the Courts of Law ††); and the awkward manner †††) in which he performed the externals of a senator, when necessity or accident brought him into the situation, shewed that neither practice nor reflexion had made him acquainted with the duties of the office. Even that duty which seemed peculiarly connected with his office of a public teacher, that of committing to writing the result of his studies, or giving a lasting habitation to those important disputations in which he was continually engaged, was a task which he declined, and for which he had framed reasons, which, however satisfactory to himself §), have by no means been equally so to those who have lived after him. To himself, however, one very satisfactory consequence resulted from these derelictions, as some did not hesitate to call them, of the duties of a citizen: it left him the most unlimited leisure for frequenting, what seemed his peculiar delight, the schools of the sophists, and engaging in disputation with those sal-

*) The Megarian school under Eucleid. Diog. Laert. lib. ii. in vit. Eucl.

**) The Cynic school under Antisthenes. Diog. Laert. lib. vi. in vit. Antist.

***) The Cyrenaic school under Aristippus. Diog. Laert. lib. ii. in vit. Arist.

†) In Apol. 365. A. B.

††) In Apol. Socr. 358. F.

†††) In Gorgia, 292.

§) In Phaedro, 357. apud Stobaei Sermones, Ser. 21. P. 387.

lacious pretenders to universal knowledge. If there were some points in which the sophists and himself had a certain similarity, there were many of a trifling, and still more of a serious nature, in which they were diametrically opposite. While the sophists went clad in magnificent garments, he appeared in the most plain and simple apparel. The same coat served him for winter *) and summer, and he preserved the old-fashioned manner of his country in going always barefooted **); he frequented the baths ***) but rarely, and never indulged in the usual luxury of perfumes †). While the sophists confined themselves to the sons of the wealthy and the great, and were therefore known to them and them only, he did not disdain to frequent the meanest of the artisans, to converse with them in their own language ††), and on topics with which they were most familiar. There was even a class in society still more degraded, which he did not scruple occasionally to visit †††), and to evince, by his instructions, that there was no class of society whose pursuits had wholly escaped his scrutinising eye. The effect of these visits was very evident in his language, and those who felt themselves annoyed by his raillery, or pressed by his acuteness,

*) In Conv. Plat. 335.

**) In Phaedro, 337.

***) Arrian. Epict. de Mundit. accounts for this abstinence, by a reason, which might have justified Cujas the celebrated lawyer, Alexander the Great, and Lord Herbert of Cherbury, in a similar piece of abstinence: viz. a peculiar sweetness of body, which rendered ablution unnecessary, and perfumes superfluous.

†) Xen. Conv. 64.

††) Xen. Mem. lib. III. c. 10.

†††) Xen. Mem. lib. III. c. 11.

did not fail to throw into his face the shipwrights *), the cobblers, the carpenters and weavers, with whom his habits of intercourse were not unfrequent, and from whom he was so fond of drawing those maxims and comparisons, which confounded the class of persons, to whose annoyance and discomfiture he seems to have devoted the greatest portion of his time. It is the language of the chivalrous ages, which would best do justice to this part of his character: and the knight, locked up in complete armour, and ready to run a-tilt with the first person he met, is the completest image of this philosopher, preparing to encounter the sophists, at once apparently his enemies and his rivals.

Every age, however, has expressions and images in which it can stamp any strong feeling; and the sophists, without the power of recurring to the language of knighthood, had many significant terms, by which they could express the Quixotism of this redoubted opponent. They compared him at first to the Spartans **), who, if any one approached their palaestrae or places of public exercise, obliged the intruder to make choice between immediately retiring or joining in the exercises of which he was a spectator. But they recollected that this was conceding too much, and they corrected their position by placing their rival in the same rank with the Scirons and Antaeusses, who let no passer-by escape them without a previous encounter. To ask questions ***) or to answer them—to convict or to be convicted—were, in his own words, the great purposes for which men should meet together; and a person, who had decreed that his life should be a complete logomachy, could not have come to the contest better prepared;

*) Hipp. Maj. 98 F. Gorg. 299 B. Conv. 335 G.

**) Theaetetus, p. 125.

***) In Prot. 208 F.

nor, where *) words were to be the weapons of warfare, could any man draw[†] them from a better-provided armory. That a person possessed of so powerful a weapon should sometimes have been a little too much delighted with the use of it, is no subject of wonder. His hearers described the effect of it upon themselves as resembling the effects of witchery and enchantment; they compared it to the touch of the torpedo, which causes a numbness in the faculties. Much was affirmed by him, and little proved—both sides of a question were alternately taken, and the result left upon his hearers' minds was, that he himself was in doubt^{††}), and only excited doubts in others. The sophists, indeed, by the manner in which they were handled, were made, *especially in hot* ***) *weather*, to perspire more copiously than, perhaps, was agreeable; for their subtleties were met with niceties still more acute than their own, and they were entrapped into admissions of which they did not foresee the consequence; but their falsehoods were also combated with positions which he who advanced them would have been unwilling to have had considered as decidedly his own, and in pursuing them into their dark recesses his own gigantic powers could not altogether save him from the reproach which he cast upon another: „the best divers only should venture to plunge into a sea of such prodigious depth.“ Such was the person whom Aristophanes selected to be the hero of his *Clouds*. Those who are acquainted with Grecian affairs only through the medium of history, will not, perhaps, recognise in this picture the celebrated son of Sophroniscus; and, were no other traits added to the above portrait, men of deeper re-

*) See the whole of the dialogue called *Cratylus*.

†) In *Menone* 16. C. D.

**) *De Rep. lib. i. 419. E.*

search might justly complain that it shewed no reluctance to exhibit the darker shades, and much inability to describe the brighter parts of a philosopher, whose virtues and whose intellect, in spite of some drawbacks still more serious *) than any which have

*) See nearly the whole of the fifth book of the Republic. It was not possible to allude to this part of the writings of Plato and not immediately drop the mask, which, perhaps, has been worn too long in the preceding description of the son of Sophroniscus; but whoever rises from the perusal of this stain upon a work, otherwise almost faultless, will feel it necessary to relieve his own feelings by an indignant protest against this portion of its contents. In this *lying* book it is announced that a woman's virtue will serve her instead of a robe, that the useful is the measure of the honourable, and that there is nothing shameful but what is hurtful; and upon these flimsy pretences the same outrage upon the feelings, by the exhibition of the sex in the exercises of the palaestra, as obtained in Sparta, is recommended for practice in a Utopian form of government. In this *absurd* book man is considered as an animal, whose actions, on the tenderest points, are to be determined by the pleasure of the law; as a physical agent, whose proceedings in those contracts, where nature tells us our own will ought to have the greatest share, are made to depend solely upon the will of the magistrate. In this most *unfeeling* book all the great ties of our condition—parental, filial, and connubial—are proposed to be severed at a blow; nature, it appears, having made a mistake in investing us with such feelings; or the philosopher forgetting that our feelings become enfeebled in proportion as they are carried beyond their limits, and that they may be carried so far as to become less than nothing. In this *guilty* book lying is made a statutable, constitutional branch of duty in the first magistrates of the state—the promiscuous concubinage of the sexes is established as

hitherto been mentioned, have been justly allowed to form an epoch in the history of man.

Having thus got his central figure, the attention of the author was next turned to that most peculiar part of the ancient drama, the *Chorus*. It has been remarked by W. Schlegel as one of the peculiarities of Aristophanes, that he is fond of adopting a metaphor literally, and exhibiting it in this way before

a fundamental law of society, and exposition of children, suppression and abortion, are set down, not among things permitted, but among things enjoined. There is a respect due to the public ear, and it becomes us to proceed no farther: the feelings of sickness and of loathing, which some further matter in the book would infallibly excite, may well be spared. And all this is to take place in a state which is set up as a model of perfection! And, as if to add mockery to insult, the propositions are made with pleasantry and *en badinant*; and the promulgator of them charitably demands, that, if they cannot be reduced to practice, their author may be put upon a footing with those idle persons who entertain themselves agreeably with their reveries, and feed upon them merely for the purpose of dissipating the ennui of solitude! Upon whom the guilt of them rests—upon the teacher or the scholar—it is not now possible to say; they are put into the mouth of Socrates by Plato, and we should hardly think that he could have ventured upon ascribing such opinions to his master, if there had not been some authority ²⁾ for such a proceeding.

²⁾ The reader who wishes to come to some conclusion on this point, will do well to consider attentively the chronological and other inferences, derivable from Aristotle's *Politics*, l. ii. bc. 2, 3, 4, 5, 6; from his *Ethics*, lib. vii. c. 7. ad fin. and a short notice in Gray's *Works*, v. ii. p. 505.

the eyes of the spectators *). As a person given to abstraction and solitary speculation is proverbially said to have his head in the clouds, it was but another step, therefore, in the poet's creative mind to make the clouds the chorus of his piece; as of the person, whose abstractions and reveries seemed to make him most conversant with them, he had formed the hero of the piece. By this contrivance the author wove into his performance the mob (no inconsiderable body in Athens) who assisted the sophists in the perversion of the public mind—

The fortune-tellers,
Quacks, medicine-mongers, bards bombastical,
Chorus-projectors, star-interpreters,
And wonder-working cheats.

The effect of this personification in the original theatre was no doubt very striking. A solemn invocation calls down the CLOUDS from their ethereal abode—their approach is announced by thunder—they chaunt a lyric ode as they descend to the earth, and, after wakening attention by a well-managed delay, they are brought personally on the stage as a troop of females, „habited,” says Mr. Cumberland, „no doubt in character, and floating *cloudlike* in the dance.” All this we can easily conceive; but a more curious part of their duty must be left to be supplied (and that but very imperfectly) by the imagination. Recitation was not the only part which the chorus had to perform; a great share of their office lay in their feet, as well as in their ton-

*) All early literature, in fact, is fond of these associations. We may turn to every page almost of the *Inferno* of Dante for examples. The schismatics, in the 28th Canto, who walk „*Fessi nel volto dal mento al ciuffetto*,” and the headless trunk, which bears its head in the hand, „*Perch' i' parti' così giunte persone*,” occur instantly.

gue, and both author and actor were expected to be great proficient, the former in the composition, the latter in the practice, of those movements and evolutions which, as we find Aristotle classing them with poetry, music and painting, and Lucian terming them a *) *science of imitation and exhibition, which explained the conceptions of the mind, and certified to the organs of sense things naturally beyond their reach*, we may easily conceive to have consisted of something more than the elegant movements which now go under the name of dancing. Had the treatises of Sophocles and Aristocles on the subject of the CHORUS come down to us, or had those statues not been lost from which ideas of the attitudes of the ancient dancers might have been collected, (for every movement of the body, we are given to understand by Athenæus, was observed, in order to collect those gestures which might afford a concert for the eye, modulated upon that which was at the same time presented to the ear,) we might have spoken with more confidence on what must now remain a subject full of perplexity and obscurity. As all dancing, however, among the Greeks was of the mimetic kind, whatever was the nature of the tragic dance, we may be sure that the comic dance stood in the same relation of parody to it, as the comedy itself of the ancients did to their tragedy; and to have enjoyed the mimetic movements of the cordax, or dance of comedy, we ought to have witnessed in the tragic **) chorus

*) See the very learned Enquiry of R. P. Knight, Esq. into the Symbolical Language of Ancient Art and Mythology p. 152.

**) The author understood this best from witnessing, in the beautiful theatre at Stuttgart, a representation of Schiller's *Bride of Messina*. It was substituting, indeed, the ear for the eye, and sound in the place of motion; but the senses easily transfer their feelings from one to another. In that most

those movements, whose general name (*emmeleia*) implies accordance and a modulated harmony in the play of the characters. How far this mimetic province of the dance was called into action by the Chorus of the Clouds, what steps*) were used in their parabases to give effect to the rhythm**), what

splendid testimony of Schiller's genius, modelled, I need scarcely observe, upon the drama of the ancients, and which might, in many of its parts, be mistaken for a recovered piece of antiquity, the Chorus makes a very distinguished figure, and, on a person conversant with the writings of antiquity, it cannot fail to make a most powerful impression. The effect of a number of human voices intoning the same sentiments, in the same words, the same tone, the same inflexion of voice, and in the same modulated cadences, is something which, to be well understood, must have been heard. The prophetic forebodings of the chorus, towards the close of the piece,—their *Weh! Wehe! Wehe! Wehe!* have not yet departed from my ears; and I have never since read a chorus or parabasis of Aristophanes without feeling the humour increased tenfold, by the reflexion, that on the Greek stage its native wit would have been heightened by the triple parody of diction, sound and motion.

*) The scholar will refer to the passage of Aristotle here alluded to: it occurs in the third section of his Poetics: καὶ γὰρ οὗτοι (οἱ τῶν ὀρχηστῶν) διὰ τῶν σχηματιζομένων ὀνθυμῶν μιμοῦνται καὶ ἡδὴ καὶ πάθη καὶ πράξεις; *there are dancers who, by rhythm applied to gesture, express manners, passions and actions.* For the seeming inaccuracy of the expression consult Mr. Twining's notes on the passage.

**) As mistakes are apt to occur in the use of these two words, the following definitions of them, from the acute author of „Philological Inquiries“ are subjoined.

Aristoph. Vol. XIII.

f

pauses in the metre were supplied by action, what gestures at once aided and gave life to the music, and in what manner the metaphysical speculations of the sophists, which, resting on no ground of experience, floated about in the kingdom of possibilities without any definite shape or body, — how far all this was ridiculed by appropriate movements and evolutions, must now be left to the fancy: we may be sure, however, that the fruitful mind of the poet who invented one of the most powerful and graceful metres *) in the Greek language, would not be deficient in giving effect to his mental creations by all the effects of scenic decoration, and all the additions of costume, music, and dancing **). In this union of

Rhythm differs from metre in as much as rhythm is proportion, applied to any motion whatever: metre is proportion, applied to the motion of words spoken. Thus in the drumming of a march or the dancing of a hornpipe, there is rhythm, though no metre; in Dryden's celebrated ode there is metre as well as rhythm, because the poet with the rhythm has associated certain words. And hence it follows, that though all metre is rhythm, yet all rhythm is not metre.

*) The Aristophanic tetrameter. In its happy mixture of anapestic and spondaic feet, this metre combines a degree of strength and playfulness which no other language can hope to reach. It is the want of a metre of this kind, which makes every scholar feel a sensible deficiency in Mr. Cumberland's translation of the *Clouds*, where it not only tends to destroy the poetical effect, but assists in giving a wrong idea of the feelings under which the original play was primarily composed.

**) Those who are conversant with the works of antiquity (and more particularly with the writings of Plato, Aristotle and Lucian) are well aware, that each

talents lay the great merit and difficulty of the ancient dramatists; and in this lies the depressing part of those who endeavour to give the public an idea of their works by translation. Conscious of what ought to be done, and what they known never can be done, the unfinished appearance of their labours throws a damp upon their toils, and they relinquish a work in despair, where they feel that their happiest efforts can only be a species of galvanism, giving motion to a muscle, to a leg, to an arm, but impotent and powerless to breathe the breath of life into the whole.

We have now gone through what appears to have been the object of this very singular drama, the *Clouds*, and the process by which it was moulded into the form it now bears. The author might surely be pardoned for supposing that a piece thus carefully and laboriously constructed would have met with a reception far more flattering than had attended any of his former plays. We know, however, from his own confession, which is certainly more valid than *Made*. Dacier's conjectures, that this was not the case; that the prize of victory was assigned to the *Wine Flask* of Cratinus, (that Cratinus who collected his declining powers to shew a youthful and not altogether forbearing rival, that he could still contest the palm with him,) and to the *Cannus* of the

of these subjects might afford matter for a treatise and not for the scanty notices which the limits of this publication allow. On the subject of the latter more particularly, even the graceful dancer (*Deshayes*), whose retirement has, now for some years, made as great a void in the attractions of the Operatic ballet, as that of the most accomplished of actors has done in the classic and more dignified departments of the drama, even he would be startled were we to mention the twentieth part of what was expected by the ancients from a perfect dancer and mime.

cold and spiritless Ameipsias. This was sufficiently mortifying; and the author, by his frequent complaints, shewed that he felt it to be so. Had Aristophanes been aware that the loss of his reputation with a great portion of posterity would also be the price of the exhibition, we must suppose him to have been without the feelings of a man, if we imagine that the temporary defeat at Athens could have been any thing in the balance to him, compared with the severe judgment which modern writers in general have passed upon the author of the *Clouds*. Upon what ground these decisions took place, and whether the poet's contemporaries acted towards him with candour, or posterity with a just knowledge of the subject, it now remains for us to consider. It may, upon investigation, appear that the wit of the *Clouds* may be relished without diminishing any of the respect justly due to Socrates, and that Aristophanes, for this piece, as well as others, is more entitled to our gratitude than common readers are at all aware of. It will be as well to begin with the failure of the piece at the time of its exhibition.

When we talk of a piece failing in our own country, every body knows what is meant; the taste of the writer and the taste of the audience, it is immediately understood, were at variance, and the sentiments of the latter, pretty unequivocally expressed, obliged the former to withdraw the obnoxious object from further obtrusion upon public notice. This does not altogether answer to the case of a dramatic failure among the Greeks. With them, a contributor to their scenic exhibitions (and we shall betray an entire ignorance of the manners of antiquity, if our imaginations place him, altogether, in the same scale of estimation with those who devote their talents to the same difficult pursuit in modern times) had two or three distinct sets of enemies to encounter—the archon *).

* Arist. in *Ranis*, v. 94. Schol. *ibid.* Le Jeune *Anach.* t. vi. p. 74.

with whom lay the power of rejecting his piece in the first instance; the audience, to whom, after permission obtained from the ruling magistrate, it was presented; and thirdly, the critical overseers (*xpῆται*), whose business it was, under the restrictions of a solemn oath, to adjudge the prize of victory, (a victory *) sought with an eagerness of competition of which we can scarcely form a conception, to what they thought the most distinguished of the competing pieces. The audience and the umpires, it will easily be imagined, were not always unanimous in their opinion; the judges sometimes favouring, and the spectators condemning, or the latter applauding and the former disapproving. Which party favoured the Clouds? If we listen to Aelian **), whose testimony however stands amid such a tissue of falsehoods, that his opinion is scarcely worth a reference, the Clouds appeared so delicious to the ears of the audience, that they applauded as no audience ever applauded before; they cried ***) out that the victory belonged to

*) The more serious excitements to victory are inserted in a note, in the comedy of the Knights, (v. 513.) which describes the office of Choregus; a superb banquet, given by the triumphant tribe to their successful poet, it may be presumed had also its effect. We find the great comic poet alluding to this custom in more than one of his plays.

**) *Varia Historia*, lib. II. c. 13. p. 85.

***) The tumult of an Athenian audience at the theatres is described with great spirit in the French *Anacharsis*. The facts are collected from various ancient authors; and they form the best comment on what Plato somewhere calls the Theatrocracy of Athens. „On le voit par degrés murmurer sourdement, rire avec éclat, pousser des cris tumultueux contre l'acteur, l'accabler de sifflets, frapper des pieds pour l'obliger de quitter la scène, lui faire ôter son

Aristophanes, and they ordered the judges to inscribe his name accordingly. If this story be true, the fall of the piece, which consisted in not gaining the dramatic crown, must be ascribed to the presiding critics, and we should have to account why *they* were at variance with the audience: and this would be no very difficult task. How many *) the judges were on these occasions, and how they were appointed, ancient authors have not left us any very satisfactory intelligence; but that they were not always correct in their critical opinions, the well-known anecdotes of Philemon and Menander, among many others, sufficiently testify; and that this incorrectness did not always proceed from mere error in judgment, we find Aristophanes pretty clearly hinting**), and Xenophon,

masque pour jouir de sa honte, ordonner au héraut d'appeler un autre acteur qui est mis à l'amende s'il n'est pas présent, quelquefois même demander qu'on inflige au premier des peines deshonorantes. Ni l'âge, ni la célébrité, ni de longs services ne sauraient le garantir de ces rigoureux traitemens. De nouveaux succès peuvent seuls l'en dédommager; car dans l'occasion on bat des mains, et l'on applaudit avec le même plaisir et la même fureur.' Le Jeune Anach. t. vi. p. 92.

*) Barthélemy, speaking on this subject, (and he cannot be accused of wanting diligence in his researches,) says, „Il ne m'a pas été possible de fixer le nombre des juges; j'en ai compté quelquefois cinq, quelquefois sept, et d'autres fois davantage.“ t. vi. p. 75. De Pauw speaks with the same uncertainty as to the number of judges appointed for these solemn decisions. *Recherches Philosophiques*, t. 1. p. 184.

**) In *Avibus*, 1102. „Jamais on ne vit,“ says the author last quoted, „des décisions comparables aux décisions de ce tribunal-là: souvent il rejetoit avec mépris les plus grands chef-d'oeuvres d'Euripide et

in his Symposium, very plainly declaring. Now if the judge in the theatre was, like the dicast in the courts of law, not inaccessible to a bribe, we may easily believe, that the sophists and their friends, among whom must be classed the sons and relatives of all the richest men in Athens, and who had possessed interest enough but three or four years before to shut up the comic theatre altogether, would not be idle in taking every means to quash an opponent, who had already given proofs that he could deal blows, if not harder, at least more effective, than even those which the strong-handed Cratinus had administered. If that intimacy too subsisted between Socrates and Alcibiades, which Plato would make us believe, but which Xenophon, so often at variance with his great fellow-pupil of the Socratic school, almost denies*), we may believe that this young person, the most intemperate, insolent, and violent, according to the latter, of all the young men of rank in Athens, would bestir himself in favour of a preceptor, who, if he could not gain his affections by his lessons of virtue and wisdom, had at least a claim upon his gratitude for having the preceding year saved his life in battle**). But there are reasons to make us disagree with Aelian, and oblige us to think that it was the audience, and not the judges, to whom must be ascribed the ill success of the piece. There can be

de Ménandre, et couronnoit les pièces les plus absurdes et les plus ridicules. Il faut, dit Elie, que de deux choses il en soit nécessairement arrivé une: ou les juges du théâtre d'Athènes se laissoient aveugler par une grande partialité, ou ils se laissoient corrompre par une grande somme de drachmes antiques. Mais il me paroît, qu'ils n'étoient pas aussi souvent frappés de vertige qu'éblouis par l'éclat de l'argent, malgré le vain appareil de leur serment."

*) In Mem. l. 1. c. 2. §§ 14, 15, 16.

**) Plat. in Conv. 335. D.

no doubt that the Clouds failed, and there is as little doubt that the author re-cast his piece with the intention of bringing it before the audience a second time; — that it was so brought, the acutest modern *) critics seem to doubt. By some curious accident, it so happens the play originally condemned has come down to us with **) part of a parabasis (or address to the audience) evidently intended for the second. The author here complains pretty bitterly (for Aristophanes was clearly a man of warm feelings) of the injustice which had been done to this most elaborate of all his performances; but he no where hints at the judicial overseers as the occasion of its failure; on the contrary, the reproach is directed against the spectators, and from the epithet he attaches to them, we may see that it was a class of spectators not usually found in the comic theatre. The nature of the poet's subject, and the unusual labour, which, as he intimates more than once, he had bestowed upon the composition of it, had evidently led him to reckon upon an audience of a somewhat higher description than usual; and as the keenest amateur of the Théâtre François sometimes deserts the sublime acting of Tal-

*) Die Wolken von Wieland. Erläuterung VII. Brunk, when settling the chronology of the Aristophanic comedies, observes: eodem anno Nubes emendatas docuit aut docere *in animo habuit*; nam in scenam eas productas fuisse *incerta opinio est*.

**) Mr. Cumberland, who was not aware of this circumstance, has been led into some errors by it in his translation of the Clouds. The learned Madame Dacier, whose enthusiastic admiration of Aristophanes led her, if I remember right, to peruse his „Clouds“ no less than two hundred times, (being precisely the same number of lections as Al-farabi is said to have given to the rhetoric of Aristotle,) has fallen into the same mistake.

ma for the inimitable buffooneries of *) Potier and Bruet, so Aristophanes seems to have thought that he might reasonably calculate upon having, for once at least, the gentlemen of Athens (the *καλοικέγαθοι*) among his hearers. That they did attend, and that they assisted in the demolition of the piece with the less enlightened of the audience, is pretty clearly intimated in the poet's own words.

ταῦτ' οὖν ὑμῖν μέμφομαι
τοῖς σοφοῖς, ὧν οὐκ ἐγὼ ταῦτ' ἐπαιγματευόμην.

In his play of the succeeding year, the *Wasps*, Aristophanes again complains of the failure of his *Clouds*, and mentions the direct reason of its failure, viz. a novelty of invention, which the audience had not the merit **) to appreciate. Had we not this direct testimony of the author, our researches would have led us to this very conclusion. The subject of the *Clouds* turned upon one of the most serious and important considerations in human affairs, the science of education: and what connection was there between this and the Dionysian Festival, where every one came to be amused; where he who laughed loudest was the merriest, and he that laughed longest was the wisest? Why were the Athenian rabble to be cheated of their Bacchanalian festivity, and to be passed off with a lecture, which, though conveyed through the medium of two fighting cocks, had yet something too serious in it, to be sufficiently piquant for an Athenian audience just ripe for all the nonsense of holiday revelry? What was it to them how the education of the higher classes was conducted; or what did they care for the opinions of Protagoras or Polus, of Prodicus or Gorgias? The persons and the sentiments of these fashionable sophists would be equally un-

*) Of the Théâtre des Variétés.

**) See the conclusion of the Parabasis in *Vespis* αλ' ἵτε χαίροντες.

known, it is most probable, to the greater part of such an audience as generally filled the comic theatres at Athens. To add to this unfortunate choice of subject, Aristophanes added another error, viz. an unfortunate choice of time; for he selected for his representation of the *Clouds* that particular festival, when strangers as well as natives were admitted to the theatrical entertainments, and when of the thirty thousand spectators who were present, half, at least, were probably strangers. And what was Socrates, the son of Sophroniscus, the statuary *), and Phaenaret, the midwife, to them? Pericles and Cleon were names familiar to their ears, and any hint upon the subject of politics, obtained through the introduction of them upon the stage, was abundantly grateful; but what had they to do with an obscure philosopher, whose name was hardly known in his own native town, and the introduction of whom upon the stage, as the hero of a piece, was an honour which had perhaps never before been conferred upon a person of his rank in life, and which his envious and jealous peers were not likely to see bestowed without extreme jealousy and ill-will? Strangers would naturally ask, as we learn from Aelian **) they actually did.—Who is this Socrates? and if, as that same author relates, Socrates stood up in the theatre to gratify the curiosity thus excited, it will be no uncharitable remark to impute it, partly, to his sense of the opportunity thus offered for gaining a name in society, and advantage which, to a person of his pursuits in life, was of incalculable importance. This is, perhaps, sufficient to shew upon

*) Sophroniscus is somewhere mentioned by Lucian as an hermoglyphist; a person, whose business it was to engrave inscriptions on marble, or rather on the Hermaic statues. The profession of the father of Socrates would, according to this, rank between the sculptor and the common stonemason.

**) *Varia Hist.* l. ii. c. 13. p. 89.

what general grounds the Clouds fell; but there are also some particular ones, which might not be without a share in its rejection. In his play of the preceding year, (the *Demagogues*,) Aristophanes had passed some severe *) sarcasms upon his countrymen for their general ingratitude to their comic poets; and though the extraordinary merit of the performance had carried the poet successfully through at the time, the Athenians, when their enthusiasm was over, were not a people likely to forget the affront, nor to let it pass with impunity. A rival bard, whose name had been introduced into that performance, furnished them, on the following year, with the triple means of indemnifying themselves, of rewarding an old favourite, and reducing the pride of a young competitor. Cratinus, in short, whom Aristophanes had considered as a man past his labours, resented the affronts put upon him; and in return for a train of somewhat suspicious compliment, not without a hint or two at infirmities which intemperance had created, he brought forward a comedy, called the *Wine Flask*, the subject of which was founded on his young rival's allusions; and to this piece, more suited in its nature and its allusions to a Bacchanalian festival than discussions upon education, the prize of victory, as we learn by the *Didascalie*, was adjudged.

With candid and discerning readers, the present writer feels no doubt that the way has already been paved for the justification of Aristophanes by the preceding remarks, and that many errors, which might have arisen in their minds from confounding the ancient drama with the modern, (than which no two things can be more dissimilar,) have been altogether removed. It is not for him to tell them what inferences are to be drawn from the circumstances which have been incidentally mentioned, — that Aristophanes did not invent the Old Comedy, but found it ready

*) See v. 507 — 540.

made to his hands—that in his satirical *) and even his indecent **) vein he acted upon established prin-

*) Τὸ σκῶμμα μέρος τι ἐδόκει τῆς ἐορτῆς καὶ ὁ θεὸς ἰσως χαίρει, φιλόγελός τις ὢν. Lucian in Piscatore, v. 3. p. 144. The Athenians were, in fact, at all times, (independently of their Bacchanalian festivals,) a race of scoffers. Their comic poets exceed their tragic in a very large ratio; and a nation must have been far gone in mirth, which thought it necessary to exact an oath of the grave Archon, that he had not written a comedy. They, who trace the wars of Louis XIV. to an ill-constructed window, and the politics of Queen Anne's court to a cup of tea thrown over Mrs. Masham's gown, will not fail to see the Greek propensity to slander rather than panegyric, even in the metrical canons of their dramas. It was sufficient for the most elevated person to have an unfortunate combination of syllables in his name, to prevent him from furnishing matter for the delicate mouth of the Tragic Muse; but comedy bouted him, under every species of refractory appellation. In the trochaic tetrameter; he could be introduced as a dactyl, and even in the place of the regular *dipodia*, he was served up as a *choriambus*, or an Ionic *à minore*. The persecuted anapest, which was so cautiously admitted into the iambic *senarius*, found a city of refuge with the comic poets; and when vituperation was to be dealt, it did not of necessity follow with *them*, that the catalectic *dipodia* or *κατακλις* of the iambic tetrameter, should be a *bacchius*. See an elaborate and learned article on this subject in the Edinburgh Review, No. XXXVII.

**) In addition to the works referred to on a former occasion, may be added the treatises of Joannes Nicolaus and Petrus Castellanus in the valuable Thesaurus of Gronovius, tom. vii. It was not supposed that the chastest mind was injured by joining in

cles; principles which, however inconsistent with our notions upon such subjects, found sanction in the very religion of the times. The information given respecting the masks has apprised them, that the audience came to the exhibition with a previous knowledge that they were to consider what they saw merely as a harmless *) caricature; the comic poet being to them, something like what a Gilray was to us; with this difference, that the former drew entirely from his own resources, while that ingenious caricaturist often acted upon the suggestions of wiser heads than his own. As these plays were acted only *once*, the reader will tell himself, that it became a necessity that the impression made should be a strong one; and this necessity will be further enforced to his mind by the reflection, that the audience could only carry away, what they retained in their memories;—what they lost in the recitation was not likely to be

these Bacchanalian revels. Diog. Laert. lib. ii. § 78. See also Lucian in Amor. v. 5. p. 317. Plato, in one of the gravest of his works, considers drunkenness as not only allowable, but even as a sort of duty on the Dionysian Festivals. De Leg. lib. vi. p. 623. B.

*) Wieland has written an essay of considerable length on the subject of the differences between Socrates and Aristophanes. As his view of the subject is entirely different from the one here taken up, his line of argument is, of course, as different; he fully agrees with the present writer, however, in thinking that no consequences ever resulted from the exhibitions of the comic theatre, and that therefore every reader may, with a safe conscience, relish the wit and farcical humour of the *Clouds*, without making himself uneasy in ascribing malevolent motives to the author of the piece. See his Versuch über die Frage: ob und wie fern Aristofanes, etc.

recalled by books *); for these were few and scarce, and the Athenians were, as we have already observed, a seeing and hearing, but not a reading public. For these and a few other remarks the penetration of the reader may be trusted. In this place also, were it necessary, we might enter at some length into the state of parties, which in some shape or other always divided Athens. A war party and a peace party—a party which favoured aristocratical, and a party which in like manner leaned to democratical principles, are terms which we easily understand; and we can guess, by the influence they have upon ourselves, what would be their effects upon the fiery, dispu-

*) A few terms from the *critical* vocabulary of the times (and it is from single words that we often get so close a view of things) will shew this most forcibly. *Εὐσύννοπον*, *εὐμνημόνευτον*, *εὐπακολούθητον*, *εὐανάπνευστον*, *ἄξιοθέατον*, *ἄξιακούστον*, were words which, from the nature of their dramatic representations, the Greeks had constantly on their lips for the conveyance of their mutual ideas: and an English reader, as Mr. Twining (from whom this note is chiefly derived) remarks, may easily see their power, by observing the feeble length of periphrastic wire-drawing to which a translator is reduced, who would give the full value of them. Thus the single word *εὐσύννοπον* is rendered, by Twining himself, *Easily comprehended by the eye*, which certainly does not convey the full meaning of the word:—by Dacier, *Que l'oeil puisse comprendre et mesurer aisément et tout d'un coup*;—by Batteux, *Qui puisse être saisi d'un même coup d'oeil*;—by Marmontel, *Un tout ensemble où la vue ne s'égare point*. The peculiar use of the verb *λέγω*, applying to vision that sort of pleasure, which in the sense of taste is called liquorishness, and the word *ἀκούειν*, as applied to the scholars of the different philosophers, (see Diog. Laert. passim) may also not improperly be noticed here.

tations*, and idle citizens of Athens. To their literary *) parties, however, and more particularly to that war of opinion, which existed between the philosophers and the writers for the comic stage, we have nothing analogous; but it was as keen, as bitter, and as unintermitting as any opposition of politics between the Whig and Tory of this country: even the subordinate animosities between the comedian and the flute-player, who was employed to regulate the steps of the choral movements, give occasion to remarks in the plays ** of Aristophanes, (who certainly did not want for the esprit de corps,) which to this day are highly amusing. Now though nobody questions the general sincerity of those who advocate Whig or Tory principles among ourselves, yet we believe the warmest arguers on either side would not always like to be taken to the letter in the opinions of each other, which the heat of argument sometimes elicits: strong expressions on one side are and must be met by strong expressions on the other; opinion must be combated by opinion, and the public are the real gainers by the warmth of the controversy — they form silently their judgment from the conflicting parties, and often set right those who are ostensibly their preceptors. And in free states it is right that

*) Their extreme violence may be best judged of, by referring to some of the literary contests of Italy. The separate pretensions of Tassoni and Bracciolini to the invention of the comic Epopeia, were almost contested at the sword's point. The Ariostisti and Tassisti form two warm factions even at this day. — *Littérature du Midi*, t. II.

**) In *Acharnensibus*, 862 — 9. In *Vespis*, 582. In *Avibus*, 861. See a learned and entertaining article on this subject in the German *Attic Museum*, entitled, *Die Erfindung der Flöte und die Bestrafung des Marsyas*.

all this should be so. The atmosphere which we breathe is purged and cleansed in the same manner: the explosion takes place above, and the quiet fields below are only made sensible of the storm by the showers which are elicited from the concussion, and which fall to gladden, to fatten, and to fertilize. In this sense, Socrates, as a philosopher, was fair game for Aristophanes, as a comedian; and the good sense of the former (perhaps the most predominant feature in his wonderful mind) would lead him to be the first to laugh at the absurdity, and would teach him that in a free state it was better that many things should evaporate in a laugh than in a more serious way. Many other points might here be insisted upon, and particularly such as would tend to remove those prejudices, which lead readers to suppose, that Socrates was, at the time of the exhibition of the *Clouds*, the same important personage to his contemporaries, which his doctrines and his death have since made him to posterity; and that *therefore* any attack upon him *must* have been the effect of envy and malevolence. Independently of the privileged licence of a poet, whose opinions are always considered with a certain degree of indulgence, it would be easy to prove, from the long note attached to the translated parabasis in the *Knights*, that Socrates, an obscure philosopher just commencing his career, could be no great object of envy to Aristophanes, already high in fame, and shining in a branch of that particular profession *) where it was so peculiarly the object of ambition in Athens to excel. The relationships of rank, — those relations which all are so ready to deny as influencing their conduct, but which, in fact, operate so strongly (and with good reason) upon

*) The possession of talents for the drama were, according to Plato, the surest road to honour and promotion in Athens, as military endowments were in Sparta.

all,—might here also be mentioned with effect; and it would be no difficult matter to shew, that though a mistaken contempt might thus be generated, there would be small grounds for supposing a decided malevolence, in a man of rank and property, to the son of Pheenaret the midwife, who valued his house with all its contents at five *) minae. Even the opposition of personal character, as well as of profession, between the philosopher and the poet;—the one gay, jovial, light-hearted, and a man of the world; the other serious, thoughtful, and contemplative; witty perhaps, but from the vivacity which lies in the intellect, and not that more sociable one which lies in the temperament, might not have been undeserving of remark, and still more might we insist upon the circumstance, that the personal **) appearance of Socrates (which was described more at length than persons of good taste might think warrantable, on purpose to give effect to this remark) was a consideration to a poet, part of whose entertainment consisted in the ridicu-

*) Xenophon in *Oeconomicis*.

**) The enthusiastic admiration, which the character of Socrates has justly excited, has led some men to question the fact of his deformity, and even to assert the very contrary. Epictetus, among the ancients, originated, I believe, this opinion; and it appears from Brucker, that there have been some modern writers, hardy enough to follow in his steps, in spite of the express testimonies of Plato and Xenophon to the contrary. Epicteti vestigiis insistent celeberrimi viri I. A. Fabricius et O. H. Heumannus, qui de formâ Socratis non deformi et foedâ quemadmodum vulgò traditur, docte commentatus est, putatque ex malè intellecto Zopyri, insulsi hominis et ab Alcibiade derisi, iudicio, et ex confuso Cratete, deformi specie noto, cum Socrate, fabulam fuisse natam. De Scholâ Socraticâ. Brucker, v. 1. p. 542.

Aristoph. Vol. XIII.

lousness *) of his masks, and who in giving the masks of Prodicus or Hippias, would have given what the greater part of the spectators would neither have knowledge of, nor relish for: — but it is time to hasten to remarks of a more important tendency, and these will be discussed as freely, but as candidly as every other part of the subject.

The name of Socrates is known to most readers only by the page of history, where nothing appears in its undress; and even in persons tolerably conversant with the learned languages, the knowledge of this singular man is often confined to that beautiful little work of Xenophon, which indeed deserves the classical appellation of „golden," and to that immortal 'Trilogy **' of Plato, which has been embalmed by

*) 'Επὶ τὸ γελοιότερον ἐσχηματίζετο is the expression of Julius Pollux (lib. iv. c. 19.) when speaking of the comic mask. A ridiculous face was, according to Aristotle, a legitimate point of attack in comedy, and fell precisely under the Greek definition of the *γέλοιον*. Τὸ γὰρ γελοιόν ἐστιν ἀμάρτημά τι καὶ αἰσχος ἀνιδντον, καὶ οὐ φθαρτικόν. οἷον, εὐθὺς τὸ γέλιον πρόσωπον αἰσχρόν τι καὶ δισταγμαμένον ἀνευ οὔτης. In Poet. § xi. See also Lucian de Salt. v. v. p. 141, and Cicero de Oratore, where he enters into a copious explanation of the sources of the ridiculous.

**) The works of Plato are usually divided into tetralogues; and considering their dramatic nature, the idea of thus dividing them is not an unhappy one. In this manner the Euthyphron is generally coupled with the Apologia, the Criton, and the Phædon, but I think, not very fortunately. The Euthyphron has in it the fault, which may be ascribed to so many of the dialogues of Plato; it refutes and removes opinions quite sufficient for the good conduct of ordinary life, and substitutes nothing better in their place.

the tears *) of all ages. When we read the admirable system of ethics (some few blots excepted) which is laid open in the former, and the simple narrations which conduct the author of them to the close of his mortal career in the latter, it is not simply a burst of admiration, or grief, or horror, which breaks from us, but a union of all three, so profound, and so involved, that the mind must be strong indeed, which can prevent the feelings, for a time, from mastering the judgment. Few readers, it is believed, even make the attempt: the prison-scene is an agony of suffering, to which the mind gives way that it may not be torn by opposing it; Socrates drinking the poison shocks the imagination—we feel, such is the merit of the sufferer, or such the consummate **) skill of his biographer, as if a sin had been committed against human nature—we think for a moment that a chasm has been left in society which can never again be filled up, and we feel as if we could stop nature herself in her course, to protest against a transaction, the guilt of which seems to belong to all ages. It is an invidious task to interrupt the current of

*) One of the greatest, wisest, and best men of antiquity, and whose little infirmities only made him the more amiable, confesses that he never read the *Phædon* without an agony of tears. *Quid dicam de Socrate? cujus morti illachrymare soleo Platonem legens.*—*Cic. de Nat. Deor.* lib. iii.

**) The following remark, by a most discerning judge of conduct, deserves insertion here. „The magnanimity of Socrates surely deserves admiration; yet it is not that in which he most outshone other men. The circumstances of Lord Russell's fate were far more trying. Socrates, we may easily suppose, would have borne Lord Russell's trial; but, with Bishop Burnet for his eulogist, instead of Plato and Xenophon, he would not have had his present splendid fame.“ *Mit. Hist. of Greece*, v. p. 155.

such feelings, even if there be any thing illegitimate in their source; fortunately for the honour of our species these feelings are mostly right in their application, and what deductions are made can be supplied from higher sources; we should spurn ourselves if we otherwise attempted to do them away. What these deductions are must now be explained, and the writer of this discourse feels assured, that the minds and the authorities of persons infinitely more learned than himself, will go with him in the explanation.

Two books have been referred to, (forming but a small portion of the *Chartas Socraticae*, or those writings by which the manners, life and doctrines of Socrates may be made familiar to us) as including almost all that is known of this extraordinary man by the generality of readers. These books form part of the system of education in most of our great schools: they are read at an age, when the feelings are warm, the impressions vivid and lively, and when the pride of learning is beginning to operate very strongly. This course of study necessarily brings two names into contact, which are often afterwards connected merely for the purpose of making dangerous and unworthy comparisons. Youthful and inquisitive minds see that system of ethics, which they are told, more particularly forms the internal evidence for the divine authority of the Scriptures, in some measure laid open by the hand of Xenophon; they see the immortality of the soul intimated in the dialogues of Plato, and did their researches extend farther into the Socratic philosophy, they might see dark suggestions of many of the other great Scriptural doctrines — the nature of moral *) evil, the originally **) happy state of man, the ***) deluge, the doctrine of free †) will, and a

*) In Theæteto, p. 128.

**) In Politico, p. 175. G. De Leg. 4. p. 599.

***) De Leg. I. iii. 585.

†) De Leg. I. i. p. 573. G. D. I. x. p. 672. C.

future *) state of rewards and punishments. The much greater doctrines of Repentance and the Atonement they do not see displayed; but neither the voices of their own conscience nor a commerce with the world, have taught them the truly divine hand manifested in the former, and the incomplete development of their faculties renders them utterly incapable of duly estimating the latter. We know that we speak from higher authority than our own, when we say that the consequences of these early impressions are often fatal; that men are thus made half-wise in human learning and utterly ignorant in that better wisdom, which makes wise unto salvation. A deeper research into the writings of the Socratic school might lead them to appreciate somewhat better that profound maxim, which does so much honour to the most thoughtful and philosophic people in Europe, that there is no philosophy so deep as the philosophy of Christianity: but time, opportunity, and it may be added, a more competent share of scholarship than sometimes falls to the lot of such persons, are necessary to the task; and the consequence is, that they are left a prey to doubts and inquietudes, from which even the consciousness of an upright and unblemished life does not at all times remove the sting **).

We have for this reason felt less compunction than we should otherwise have done in removing any prop to virtue, however misplaced, by displaying some proofs in the preceding part of these remarks, that the character of Socrates was a little more open to remark, than some admirers in their ignorance are aware of, and more than some in their knowledge,

*) De Leg. l. ix. 663. C. D. In Gorgia, pp. 312, 13. 14. De Rep. l. x.

**) The excellent Lectures on the comparison between Paganism and Christianity, by the present Dean of Westminster, Dr. Ireland, render it unnecessary to pursue this part of the subject any farther.

are willing to bring into notice. Learned and impartial men, well acquainted with the subject, will do the present writer the justice to say, that some points are not pressed so closely as they might have been, and that had he not confined himself to the two authors, from whom he has very rarely deviated, his remarks might have been conveyed in a higher tone of censure. His object, however, has been, not to depreciate Socrates, but to do justice to a man, whose motives have been much mistaken, and whose character, in consequence, has been unduly depreciated. In pursuing our remarks upon Xenophon and Plato, the two highest and most genuine authorities to which we can apply for the character of Socrates, a little more may turn up for the justification of Aristophanes.

Dates and periods make no great figure in literary discussions; but they are often of the utmost importance in settling the real truth of things. Our opinions of Socrates are derived entirely from the writings of Xenophon, Plato and Aristophanes; and we believe many readers class all these persons in their minds as immediate contemporaries, and perhaps, from a passage in Plato's Banquet, as living in habits of society together. This was so far from being the case, that the two great biographers of Socrates were actually children in the nursery, at the time the Clouds were brought upon the stage; the future master of the Academy being then but six years old, and Xenophon within a year of the same age. Had these difficulties rested only on the testimony of such a man as Diogenes Laertius, whose sins of forgetfulness (*μνημονικά ἀμαρτήματα*) are almost proverbial, they need not have demanded much investigation; but when we find the mistake originating with a writer in general so accurate as Strabo *), it becomes us to state the grounds of our dissent from them. In the battle of Delium, which took place one year before

*) In lib. ix. p. 278.

the representation of the Clouds, Socrates is represented by both these writers as saving the life of Xenophon, during the retreat which followed that celebrated engagement. No one acquainted with chronology will hesitate to say, that this is a ridiculous fiction. The first important event in the very eventful life of Xenophon was his joining the expedition of Cyrus, a prince certainly not without errors, but whose character, like that of many of the other Persian princes and nobles, contrasts very favourably with the rude republicans, with whom they were brought so much into contact. This expedition is settled by chronologists as taking place just twenty-one years after the battle of Delium; and Xenophon, who has left us so matchless an account of that interesting expedition, calls himself at the time a young *) man (*νεαρίστος*), and gives us to understand that his close pursuit of philosophy, coupled with his early years, excited the mirth of his fellow-soldiers, till circumstances taught them to appreciate the practical effects which often result from such theoretical pursuits. The English historian of Greece, who to the utmost boldness and originality of opinion, unites the greatest patience and minuteness of research, settles the age of Xenophon at the time of his first connexion with Cyrus at six **) or seven and twenty. What Socrates therefore really was at the time of the representation of the Clouds, and how far the poet was justified in his attack, neither of the two persons, from whom alone any authentic accounts respecting him have come down to us, could possibly tell: their intercourse with their great master must have commenced long after the period in question, and appa-

*) Exp. Cyri, l. ii. c. i. § 13. l. iii. c. i. § 25.

**) Mitford Hist. v. vi. p. 405. In Mr. Mitford's fifth volume, two or three pages are devoted to the consideration of Xenophon's age, v. v. p. 325.

rently the whole of Xenophon's work and no doubt many of the dialogues of Plato were written at a time *), when for their own personal safety it became them to communicate rather what they wished to be made known respecting their great leader, than what they could make known. These writers, besides, differ considerably in their accounts of their master: in some points they are almost diametrically opposite to each other, in others they evidently write at each other; and perhaps the same remark may have struck the reader, which has often occurred to the present writer, that as the most excellent of Xenophon's compositions is that which he derives entirely from Socrates, so the most noble and the most perfect work **) of Plato is that into which even the

*) The death of Socrates was a signal for Plato and other philosophers to leave Athens. They retired, says Hermodorus, (in Diog. Laert. l. ii. § 106.) to Eucleid at Megara, „fearing the cruelty of the tyrants," i. e. the mob of Athens. The accounts of the speedy remorse of the Athenians for the atrocity they had committed, seem to deserve very little credit. Vid. Le Jeune Anach. t. v. 558. Mitford, Hist. of Greece, vi. p. 407.

**) His work on Legislation. As exclusive praise is worth but little, it will be proper to except the encomiums on drunkenness, contained in the first book, the community of goods enforced in the fifth book, the subjection of women to public meals and gymnastic exercises, and some absurdities on the subject of marriage, and the evident tendency to Manichaean principles in the tenth. With these exceptions, this work may perhaps be termed the most noble of all that antiquity has left us. If the *palaisi λόγοι* to which Plato so continually refers in it, were nothing more nor less than accounts received, in his travels, from the Egyptian priests, and derived by them, through the two Hermae, from the Old Testa-

name of Socrates does not enter. Now when an enemy and a friend give something like the same account of a person; and especially when the favouring party has had previously a warning voice to caution him as to the line he might take in his delineation, a strong presumption arises, that the joint opinion of two such persons comes nearer to the truth, than

ment, the wonder excited by its excellence will soon cease. There is something so sublime in the language, and so nearly prophetic in the application of the following passage, that though not immediately to the present subject, the reader, I think, will not object to its insertion. It is an address to the imaginary persons, for whom the writer is legislating — „Citizens, we will say to them, God, according to an old tradition, (that God, in whose hands are the beginning, the end and the middle of all things,) finishes in a right line, conformably to his nature, even when his motions appear to be circuitous, (*αὐθιγὰν περὶ αἵρεσι κατὰ φύσιν περιπατοῦμενος*). Behind him follows Justice, the punisher of all aberrations from the divine law. He that would be happy, lays hold upon her, and follows, clothed in the garment of humility; but he that is elated by pride, or finds cause of exaltation in his riches, his honours or his personal beauty; he that in the union of youth and madness, has his soul fired by insolence, as if he required neither ruler, nor guide, but was himself competent to guide others; that person is abandoned by God and left to himself. Thus abandoned, this person joins to him others as wicked as himself, and in the wantonness of his exultation, he overturns and confounds every thing. And to the many and the vulgar for a time he appears to be somebody: but vengeance after a time comes upon him: and subjected to a punishment, which none can blame, the end of that man is, that he consigns to utter destruction, himself, his family and his country.“ De Leg. l. iv. p. 600. G.

that of a single individual, however respectable in character, or gifted with talent. Now it may confidently be affirmed that, the single fact of Socrates receiving pay for his instructions excepted, (the great charge of *making the worse appear the better cause*, has been already disposed of,) the mysticism, the garrulity *), the hair-splitting **) niceties of lan-

*) Lucian, whose imagination may be said to have lived in the age of Pericles, and whose shrewd observation nothing ridiculous ever escaped, generally notices this part of the character of Socrates by placing him in company with Palamedes, Nestor, and Ulysses, men proverbial for their loquacity. In *Necycman.* v. iii. p. 24. In *Ver. Hist.* v. v. p. 276.

**) An example taken almost at hazard from a dialogue, where perhaps Kant, and certainly Locke, might have found a great part of their theories ready traced for them, will fully justify this expression. The philosopher is explaining various cases, where a false opinion is impossible; and if Aristophanes had been one of the auditors, it is conceived, that he would have found more than one passage in the dialogue, where it would have puzzled him to draw the line between the philosopher and the sophist. Socrates having just supposed a large sensorium of wax to be in every body's brain, produces a variety of cases of impossible false opinion, by reasoning as follows.

„That which any one knows, and has a remembrance of in the soul, but which he does not feel; it is impossible that he should mistake this for something else which he knows, and of which he has also the impress, but not the sensation. Again, that what he knows, is another thing which he does not know, nor has the impress of: or, that what he does not know, is another thing which he also does not know; or that what he does not know, is another thing which

guage, the contempt for exterior *) appearance,

he does know, as also that what he feels, is another thing which he also feels; or that what he feels, is some other thing which he does not feel; or that what he does not feel, is some other thing, which he does not feel, or what he does not feel is some other of the things which he does feel, on all these it is impossible to entertain a false opinion. Again, of the things, which a man both knows and feels, having the impress of sensation, that a man should think any one of these some other thing which he feels and knows, having the sign of that also by sensation, is, if possible, still more impossible than those former things. It is equally impossible that what a person knows and feels, and keeps a type of in the memory, should be imagined by him to be some other thing which he knows; or again that what he knows and feels, and preserves a remembrance of, is another thing which he feels; or that what he neither knows nor feels, is another thing which he does not know; or that what he does not know nor feel, is another thing which he does not feel." — In all these and many more such cases, the philosopher pronounces it to be utterly impossible that a man should think wrong. If the reader have patience to read this passage through, or to cast his eyes over the *Lysis*, the *Cratylus*, the *Philebus*, or the *Parmenides* of Plato, (dialogues in which it is sometimes difficult to separate the burlesque from the serious,) he will, I think, come to the conclusion, that the scenes in the *Clouds*, representing the bolting-tub and the cock and hen pullet, etc. absurd as they may appear to us, were derived from actual conversations of Socrates, twisted perhaps a little from their original purport, and reported by some friend, who in such a gossiping town as Athens, might know what Aristophanes wanted in his hero for the *Clouds*.

*) As cleanness, like many other merits, is a re-

the *) melancholy temperament, the strong addiction to **) physical pursuits, the belief in a supernatural agency, to an extent not precisely recognized by the

lative one, the *propreté* of Socrates's little house, with his conch and occasional use of slippers are objected to him by *Diogenes*, in some such terms as we should reproach a man with, who had committed a *debauch* (see *Aelian Var. Hist.* l. iv. c. 11.)

*) The melancholy temperament of Socrates has been noticed by Aristotle; that Aristophanes considered him as a man eaten up, with what Goethe somewhere calls the „kribscrabs von Imagination,“ may be seen from the nickname the poet applies to his house. An explanation of the Socratic PHRONTISTERIUM is given in a note attached to the translation of the *Clouds*.

**) Had there been no other confirmation of this trait in the Aristophanic Socrates, than the little parenthetical concessions, so cautiously admitted by Xenophon in his *Memorabilia*, (p. 361, §. 362, 5.) and the remarks on natural causes made by Socrates in his *Banquet* (p. 86.) I should *feel* that this was quite sufficient for establishing the fact. In Plato's *Phaedon*, however, (p. 392, G. H. etc.) the fact is admitted at great length, that Socrates in his younger days *had* been vehemently addicted to physical inquiries; and indeed on comparing the whole of the admissions by his two biographers, it seems no unfair inference to assert, that the intellect of Socrates, like that of Anaxagoras, had, at one time, very nearly sunk under the intensity of his researches into these dangerous speculations. It is singular, and shows how cautious we ought to be in our judgments formed from the writings of antiquity, that what Socrates in the *Phaedon* so unreservedly admits, in the *Apologia* he, with as little reservation, denies. (p. 359. E. F.)

religion of his country, every single trait of the Aristophanic Socrates may be traced in the Platonic, and in some cases with aggravating circumstances, which, if the poet had been ill disposed towards the philosopher, or had even had any more personal knowledge of him, than what necessarily happened in a town, not of very considerable population, and whose customs and manners brought all persons more into contact, than the habits of modern society do, would certainly not have been suppressed in a picture, supposed to be drawn from wilful perversion and malevolent misrepresentation. What are we to conclude from all this? The fair inference seems to be, that the *Clouds* was not written for the purpose of exposing Socrates, but that Socrates was selected (and for reasons previously mentioned) for the purpose of giving more effect to the *Clouds*, as an ingenious satire directed against the sophists and the pernicious system of public education at Athens: so far from its being a wilful misrepresentation, dictated by envy or jealousy, it seems very probable, that the parties were very little known to each other; that the character of Socrates made much that sort of impression on the poet, which it was designed that the preceding portrait of him should make upon the reader; and finally it is affirmed, that it is a much more difficult problem to solve, why Aristophanes should be singularly right in his representation of others, and singularly wrong in his representation of Socrates; then it is to take the plain case, that the poet drew the philosopher, such as he knew him *at the time* to be, (which is not improbable,) or such, as he judged him, from a very imperfect knowledge, to be, which appears to be more than probable. If the reader concur with the present writer, he will go one step farther; so far from blaming the poet for the course he pursued in consequence of his real or mistaken knowledge, he will think him entitled to the gratitude of posterity for the assumption and the execution of the task. We are all fond of the expression that Socrates brought down philosophy from the clouds (and certainly till

his time the clouds had been her principal residence) to live among men. If the poet found him on his journey for that purpose, 'he was not to know the nature of the philosopher's errand, and the wholesome reproof, that was dealt him on the occasion, (for our virtues and our vices, our merits and our demerits are often the children of circumstances,) had perhaps the power of directing his mind to better pursuits. We conclude, therefore, with saying, that as we possibly owe to the severity of a Review the poet of our own days, who has left all his contemporaries behind him, and made the proudest of his predecessors, in all ages and countries, tremble for their supremacy; so we owe to the ridicule of the Old Comedy the philosopher, whose name (with certain deductions) no man mentions without feeling himself exalted for a time in the scale of creation.

The idle story of Aelian, that Socrates was put to death in consequence of the representation of the Clouds, (two events between which, it is almost needless to observe, an interval of more than twenty years occurred,) has been refuted with too much spirit by Mr. Cumberland, in the Observer, to require any further notice; the *apparent* support *) given to such

*) In Apologiâ, 359. Plato, of course, is not guilty of the same chronological error as Aelian. He merely makes his Socrates observe to the dicasts, that the accusations then advanced against him by Melitus, were the same as those which, *in their younger days*, they had seen brought forward against him by Aristophanes on the stage. Vexation, at the inconvenience occasioned to the Socratic school by the death of their master, — literary jealousy, proverbially inherent in Plato, and evidently not least directed against Aristophanes, — and perhaps revenge for an attack, much more light and good humoured than the offence warranted, (see the Ecclesiastusæ of Aristophanes, and the note on the fifth book of his Republic,) assisted, no doubt, in provoking this attack upon the comic poet.

an opinion by Plato, being easily accounted for. But if this idle notion about the immediate cause of the death of Socrates originated with Aelian, it must also be remembered, that this *) amusing but credulous writer, has in the exercise of his vocation,

„Compiler, compiler, compiler,“ —

evidently struck upon the true cause of Socrates's death; viz. his political opinions. „Socrates,“ says Aelian, „disliked the Athenian constitution, as he saw that democracy has in it all the evils of **) tyranny and absolute monarchy.“ With that natural good sense, which lay at the bottom of all the real or pretended inequalities of Socrates, this extraordinary man seems to have determined within himself, that the vocation to which he had devoted himself, (and a more high and lofty one has seldom been conceived,) should not be disturbed by the officious interposition and misguided zeal of such an imperious and ignorant rabble as the mass of the Athenian people were. In his religious practices, therefore, he at least made every decent sacrifice to the opinions of his country; and his political opinions, a still more delicate point in the suspicious and irritable town of Athens, he seems to have kept as closely as possible to himself. It was with a view to the latter object, as he himself

*) Rabelais, a man of too much imagination not to be delighted with a gossiping book of legends and prodigies, like Aelian's *Varia Historia*, and a man of too much sense not to despise the narrator of them, among other rubs gives him the following in his description of the land of Satin: *Si croyez ceux qui disent le contraire, vous en trouverez mal, voire fust ce Elian tiercelet de menterie*; — „Aelian, that long-bow man,“ as the English translator renders it, „who lies as fast as a dog can trot.“ Liv. v. p. 105.

**) Var. Hist. lib. iii. c. 17. p. 205.

plainly intimates in his defence *), that he had abstained from the General Assemblies; wishing neither to give offence by declaring his sentiments, nor to compromise his character (a character not less marked by inflexible integrity, than the most determined courage) by withholding them. The same good sense appears to have determined him in refraining from being initiated in the Mysteries, the only part of the Greek **) worship, as a writer observes, who brings the most profound erudition to whatever opinion he chuses to advocate, which seems to have possessed any energy, and the ridicule or violation of which alone seems to have been visited with any severe vengeance. But however cautious Socrates might be of touching upon these points in public, the same caution was ill observed perhaps in private; and the writings of Xenophon and Plato (for in this point there is no discrepancy between them) prove that the ridicule of Socrates against the constitution of his country was not pointed merely at its mode of choosing its magistrates by the fortuitous direction of pebbles ***) or beans. This discourse would exceed all bounds, if it detailed one half of the bitter invectives against democracy, with which the writings of these two most distinguished scholars of Socrates are filled. Besides more direct attacks, Plato evinces his contempt at all times for the constitutions of his own country, by deriving almost all the regulations of his Utopian †) states from the maxims of her bitter enemy, the Lacedaemonians. Even that regard, which a painter and an author, like Plato, might be expected to entertain

*) In Apol. 365. A. B.

**) Inquiry into the Symbolical Language of Ancient Art and Mythology.—p. 47.

***) In Mem. Xen. l. i. c. 2. § 9.

†) See his Republic, and his De Legibus, passim.

for a mode of government, proverbially affording the greatest variety of characters, and consequently multiplying his materials of occupation, even this has little influence in mitigating that contempt for democracy, which the master of the Academy every where expresses; — he adverts indeed to the advantage, (in Rep. lib. viii.) but it is to treat it with derision, and to compare it with that predilection, which leads women and children to select the robes that have most variety of colours in them. Xenophon, living more out of the reach of the tyranny of the Athenian mob, observes still less limits in his expressions of indignation: and whatever of clear-sightedness and personal virtue can give effect to the expression of opinions, both will be found contributing to give influence to the declarations of this excellent man; the soldier-philosopher-author, as the English historian of Greece, by a bold combination, enthusiastically calls him. He talks bitterly of the numbers of his fellow-countrymen, who, „not worth a drachma, were ready to sell their country, with all in it, that they might have a drachma:“ he inveighs with the most emphatic indignation against that imperious „crowd of fullers,* shoemakers, carpenters, braziers, husbandmen and dealers,“ who composed the general assemblies in Athens, and „whose great object in life,“ he says, „was to buy cheap, and to sell dear:“ he intimates that all the world through, democracy and virtue are ever at variance; and he concludes one of those bitterly contemptuous chapters against the Athenian constitution, which, by their decided variation with the general equability of his style, shew how warmly he felt on the subject, with words, which have been quoted in another part of this volume, and which would not have been uttered with impunity within the walls of Athens: — „That the ** populace should be partial to a demo-

* In Mem. l. iii. c. 7. § 6.

** De Rep. Athen. cap. 11. § 20. It is proper
Aristoph. Vol. XXI. h

cracy, I can easily excuse; for it is pardonable that every person should try to benefit himself; but if any one, not immediately in the rank of the people, prefer living in a democratical rather than in an *) oligarchical government, that man is a villain by anticipation, and acts upon the consciousness, that it is easier for a scoundrel to escape detection in a state where the government is in the hands of many, than it is in a state where the government is in the hands of a few."

What Plato and Xenophon expressed in their writings, Alcibiades and Critias, the two other most conspicuous disciples of Socrates, evinced still more decidedly by their actions. Never had democracy two such clever, active, and insatiable foes; and when we read in the articles of accusation against the son of Sophroniscus, that he corrupted the young men of Athens, we have only to open the writings of Xenophon, and to reflect upon the conduct of Critias and Alcibiades, to know what that charge was meant to convey. So mighty, however, is truth, that even with the awkward fact of great disasters brought upon the commonwealth by two men, the formation of whose characters, or of one at least, was ascribed wholly to Socrates, all the charges against him were easily refuted: a strong murmur indeed of disapprobation at-

add, that some doubts have lately been thrown on the authenticity of this book. That it has suffered very much from the lapse of time, there can be no doubt; but the acutest scholars concur in considering it as a genuine work of Xenophon.

*) By an oligarchy, Xenophon most probably meant his favourite government, the Lacedæmonian; which the Athenian writers seem to have called an oligarchy, a monarchy or a democracy, according as the executive power seemed to them most virtually to reside in the senate (*γέροντες*), the two kings, or the ephori. Arist. in Politicis, l. ii. c. 7.

tended the annunciation*), that this object of popular resentment acted under the immediate impulse and guidance of a particular divinity; but even this, new as it might be, and countenancing, as it strongly did, the opinions advanced, that the defendant rejected the popular theology, even this was heard rather with a feeling of envy **) at his enjoying a greater advantage than his judges, than with a doubt of its truth. What then was wanting to the full acquittal of Socrates? Nothing but that which he disdained to give: a shew of submission to the dicasts who tried him, a little supplication to that crowd of fullers, carpenters and braziers, who composed the courts ***) of law, as

*) In Mem. Socr. Defens. p. 387.

**) In Mem. Soc. Def. p. 387.

***) The judicial system of Athens will come more properly under consideration in our author's comedy of the Wasps; but a note or two on the subject will be necessary to give effect to the present argument.

Nearly one-third of the population of Athens were, in part, supported by their attendance upon the courts of law in the quality of dicasts, an office something between the judge and juryman of modern times. In the constitution of these judicial tribunals, from which there was no appeal, and which were not accountable for their decisions, Aristotle considers the whole power of the Athenian democracy to consist; and from them he derives that disposition to tyranny which, in conformity with Plato, Xenophon, and Aristophanes, he ascribes to his countrymen. In Polit. lib. ii. c. 12. If Socrates was tried in the court of Heliaea, which, in spite of the dogmatical assertion of de Pauw to the contrary, rests upon most respectable authority, six thousand dicasts might have sat in judgment upon him. That there was a very full attendance on the occasion, we have Plato's express testi-

they also formed the *ecclesiae* or legislative assemblies. The accounts of Plato *) and Xenophon **) are too decisive on this point to admit of any doubt: the charge of impiety, it is clear, would have been abandoned, and the gods left to avenge their own cause, had Thearion the baker, and Simon the currier, and Theophrastus the maker of lyres and the rest of the dicasts stood uncurtailed of their usual allowance of submission ***), tears, supplication and prostrations.

mony. A very large portion of the population of Athens thus becomes involved in the guilt of the murder of Socrates: and if cities suffer for crimes as well as individuals, (an opinion not unknown to the ancients, Isocrates in *Orat. de Pace*, 381.) there is nothing ridiculous surely in ascribing the subsequent and still continuing degradation of Greece, to the divine vengeance which marked that unholy deed.

*) In *Apol.* 366. C. H. 368. B.

**) In *Mem.* l. iv. c. 4. § 4.

***) This trait in the character of the Athenian dicast is painted, with much humour, in the play just referred to; the weakest, according to W. Schlegel, of all the writings of Aristophanes, and which, after the reception of his play of the preceding year, could not be expected to be the strongest. In fact, after the rejection of the *Clouds*, a visible alteration takes place in the Aristophanic comedies: the author, as if hopeless of effecting his better purpose, almost abandons the office of serious instruction, and many of his plays are mere *jeux d'esprit*; giving, certainly, a high idea of the wit and humour of an Athenian mob, but never commanding that regard, and even respect, which the lower orders of society in our own and other countries so often command. As the character of the common Athenians is not treated with any great lenity in the course of this work, it is but fair that they should have all the benefit of the good humour, with

The soul of Socrates — that Socrates, who, with every qualification requisite to carry him to the highest dig-

which they allowed their failings to be reproved in their own days. This cannot be better done than by two or three extracts from the play just mentioned. The best scene in it is where a father and son consider the merits a demerits of the judicial system of Athens: the father being a tough dicast of the old school, the son an improved gentleman of the latter day.

Father. At your word off I go, and at starting I'll shew,
convincing the stiffest opinion;
That regalia and throne, sceptre, kingdom and crown
are but dirt to judicial dominion.
First in pleasure and glee, who abound more than we;
who with luxury nearer are wedded?
Then for panic and frights, the world through none excites,
what your dicast does, e'en tho' grayheaded.
Soon as ever I creep from my bed and break sleep,
through the courts runs a warning sensation;
There the mighty — the sly — men of four cubits high,
wait my coming in hot trepidation.
First a hand, soft as wool — entre nous, lately full
from the public exchequer and treasure,
Fast upon me is laid; and my knees captive made,
supplications pour in without measure. —
„Father, — neighbour and friend — help and mercy
extend —
mayhap when in office and station,
Or when serving the mess, you took care to express
in private a small compensation.“
Knave and hang dog! my care, from a swing in the air,
sav'd his heels on a former occasion,
Or the rogue, and be curst! had not known —
Son (writing on his tablets). Item first: —
suit . . . petition . . . and warm supplication.
Father. Loaded large thus with prayer, in the court
I take chair,
from my brow wrath and choler clean clearing;

nities of state, remained, for the sake of higher employments, nobly poor, disdained the compromise. It

As for promises made out of doors of my aid,—
with the four winds of heaven they're veering.
Then a thousand tones drop, all attun'd to one stop,—
mercy—pardon—release—liberation;

Of the whole race of men, like a dicast who then
receives compliment, court, adoration?

His pawns and his pledges one defendant alleges;
and his poverty's ills all detailing,

The items are thrown with such skill, that my own
in the balance to nothing are failing.

With mythical tales one my fancy regales,
t'other dips into Aesop and fable;

While a third slyly throws out his quips and bon-mots,
my passion and wrath to disable.

Turn I still a deaf ear? better suitors are near:—
led by hand and in court quick appearing,

The accus'd to his aid calls his imps,—boy and maid;—
I bend gracious and deign them a hearing.

With bent heads . . . in tones sweet . . . pretty lamb-
kins! they bleat:—

the father, submissively falling,

Does, me suit, as a god, for he knows, at my nod,
his accounts pass without overhauling.

(*mimics*) „If the tones of a lamb sooth your ear,
sure I am,

that this boy's, my lord, will not be
hateful;

If beauty more warms,—sir, this girl bath
her charms,

and sure she would not be ungrateful.“

Downward straight goes my fire, like the tones of a lyre,
when the pins and the pegs are unscrewing:—

(*turning to his Son.*) Speak, explain, what dost say,
call you this role and sway,

when the rich to your scoffs are thus suing?—
In Vespis, 548.

The author's opinion on the regulations, which
made the dicasteria courts of appeal in the last in-

was not of such persons that he chose to supplicate permission to add a few more years to a life already

stance, and exempted the members of them, on all occasions, from the euthynē, it is of more importance to state, than this description of the triumphant chucklings of a dicast over the official terrors of his situation.

Father. Crowded house, warm debate, mark some pris'ner of state: —

doubts ensue,—hesitation,—adjournment:

To prevent further stir, Lords and Commons refer the case to judicial discernment.

Then some pleader stands forth, and that scoundrel, whose worth

shew his synonyms, „fawner“—„shield-dropper“—

And their note is the same, „While I live,“ both exclaim, „the Commons have no interloper.“

But the votes most he wins there his speech who begins, „Mr. Speaker, I move with submission,

After one single turn, that the courts all adjourn, nor labour a second decision.“

Even he whose voice stills thunder, hammers and mills, Cleon, dares not devour, jeer or scoff us,

But with fly-flap in hand, taking humbly his stand, beats and brushes the vermin clean off us.—

In iisdem, 590.

Among other instances of rognery, practised under cover of this judicial exemption from the account, to which all other official situations were subjected, the following may be selected, as most easy to be appreciated by modern feelings.

Some father is gone, dead, defunct—well anon?

leaves a girl, good;—an heiress, much better;—

The old pud would confer a bed-fellow on her,

and his Will leaves him drawn to the letter.

Lords of locks, seals, and keys, straight the parchments we seize,

while a codicil neatly appended

far enough advanced to make it a matter of choice rather than of repugnance, to lay down the burden: he openly avowed the determination, and he boldly paid the penalty. — But the guilt of his death lay not the less on those who caused it; on that populace, with whom democracy, as the *) honest Isocrates observes, was only another name for intemperance, as liberty was for lawlessness: with whom equality of laws (*ισονομία*) implied the right of saying what they pleased, and happiness the power of doing what they pleased; on that populace, whose singular constitution gave them some of the advantages **), and all the insolence of wealth, without its responsibility, and which subjected them to the real ills of poverty, without enforcing its peculiar virtues. To that populace, — in whom an English mob might witness much of their own easy credulity, without their unsuspecting honesty; and in whom France might trace her frivolity without her good breeding, and her fair exterior with more than her innate corruption: — to that populace, and not to the legitimate ridicule of a Dionysian festival, must be ascribed the death of Socrates. It was but one crime more thrown into a cup already overflowing with guilt; and they who had but just seen a

Cheats the wary and wise, and the girl's made a prize
to some youngster, who's better befriended.
And the deed boldly done, further mark me, there's none
dare report or inquiry request on't;
While another thus doing, there'd be forthwith ensuing
Board, Commission, Report and the rest on't. —
In iisdem, 583.

*) In Orat. Areop. v. 1. p. 285.

**) Xen. de Rep. Ath. c. 2.

***) State of Athens, after the battle of Aegospotami, described by Xenophon in his Hellenics, lib. ii. c. 2 § 72. Schneider.

reverse of fortune pass over without its fulness of expected retribution,—when for remembrance of national guilt and deserved punishment no ^{***}) eye in Athens slept,—these persons probably thought, that it would not add much to the horrors of such another night, when to many a former bloody tragedy—the deaths of Paches and Miltiades,—the fate of ^{*}) Hestiaeus,—the hard lot of Scione,—the cruel fortunes of Torone, Melos, and Aegina, should be added the murder of an old man, whom a Delphic ^{**}) oracle pronounced to be the wisest, and two affectionate and devoted pupils declared to be the best and most virtuous of men.

^{*}) Thucydides, l. i. 114. ii. 27. iv. 57. v. 3. v. 116. The bitter recriminations made by Isocrates, in his speech called the *Panegyrica* (v. l. 149—152.) upon the Spartan decemviri, form no justification of the atrocities committed by his own countrymen, and only add to the horror and disgust which Grecian history is too often calculated to inspire.

^{**}) To the deductions made in this discourse on the subject of Socrates's virtue, must also be added some deductions as to the authenticity of this celebrated oracle. Van Dale, in his celebrated treatise de *Oraculis* (*Dissert. Secunda*, p. 195.) considers it as a sheer imposition. A much stronger argument than either Van Dale or Athenæus has urged, seems to lie in the character of the original promulgator of it; the shatter-brain Chaerephon, in whom a sort of crazy devotion to Socrates (vid. *Plat. in Apol.* 360. C. in *Charmide* 235. D.) appears to have swallowed up the nearer affections, which ought to have belonged to him. (*Xen. Mem.* l. ii. c. 3.) Lucian (and the utmost confidence may be placed in the tact of that most shrewd observer) appears, by a little parenthetical expression, (vol. v. p. 138.) to have thought on this subject nearly as the present writer does.

It is felt that these remarks ought now to close, and that any further observations may, perhaps, have the effect of weakening the preceding arguments. But he, who has been lingering over the delightful pages of Xenophon and Plato, willingly deceives himself by supposing, that a few remarks on the personal history of the two great biographers of Socrates, the friend of Agesilaus and Cyrus, and the master of the Academy, may yet be allowed him, and that in perusing them, the relations between their great master and the comic poet may be still further elucidated. Early in life, Xenophon had been thrown into those situations, which make a man think and act for himself; which teach him practically how much more important it is, that there should be fixed principles of right and wrong in the minds of men in general, than that there should be a knowledge of letters or a feeling of their elegance in the minds of a few. The writer, who has thrown equal interest into the account of a retreating army, and the description of a scene of *) coursing; who has described with the same fidelity a common groom, and a perfect pattern of conjugal fidelity, such a man had seen life under aspects, which taught him to know that there were things of infinitely more importance than the turn of a phrase, the music of a cadence, and the other niceties, which are wanted by a luxurious and opulent metropolis. — He did not write, like his fellow-disciple, for the suppers and the symposiac meetings of Athens—he had no eye, like Plato, to the jokers by profession (γελῶντοιοὶ) whose business it was to despatch books and authors between the courses, and to fill up those intervals, when guests look round to see who is guilty of the last pause in conversation—his Socrates was not to be exhibited, as we believe the real Socrates often exhibited himself, a sort of

*) Xenophon de Venatione, c. 6. de Re Equestri, cc. 5, 6. in Cyropædæia.

„bon enfant," a boon companion for the petits-maitres of the Ilyssus; who sought to win, by dropping even the decent gravity of a preceptor, and who endeavoured to reclaim by affecting a show of what in his heart he must have loathed and detested. Estranged from his own country, at first by choice, and very soon afterwards by necessity, Xenophon became, almost before the age of manhood, a citizen of the world; and the virtuous feelings, which were necessary in a mind constituted as his was, let loose from the channels of mere patriotism, took into their comprehensive bosom the welfare of the world. Life, which had commenced with him in a manner singularly active and romantically perilous, was very soon exchanged for that quiet solitude, which either finds men good or makes them such. In his delightful retirement at Scillus *), amid those enchanting rural scenes, where a bad man finds himself an anomaly in the beautiful and harmonious works of nature around him, Xenophon had ample leisure to meditate on all that he had seen or heard. The „digito monstrarier," that great stumbling-block of weak heads, and of those who do not know how trifling the applause of the world is to him who appeals only to his own breast for the motives of his actions, could not here apply to Xenophon: to him the present time was as nothing; he lived only to the past and for the future. In such a situation, the lessons of morality received

*) It is difficult to imagine a more rational or more delightful life, than a few words of Diogenes Laertius describe Xenophon as leading in that „loop-hole of retreat:" τὸν τεῦθεν διετέλει κυνηγετῶν, καὶ τοῖς φίλοις ἐστιῶν, καὶ τὰς ἱστορίας συγγράφων. lib. II. seg. 52. Books, — study, — composition; — the healthy sports of the field, and the enjoyments of social recreation; — nothing seems wanting to the picture, which our imaginations are accustomed to draw of an accomplished heathen philosopher.

from Socrates would rise up in his mind—how much aided by early intimacy with Cyrus, and by the knowledge thereby acquired of the sentiments of chivalry and honour, inherent in monarchical governments, and how much improved by subsequent connexion with the most virtuous state of Greece, and with Agesilaus, the most distinguished man in that state—his own beautiful writings sufficiently testify. His own high talents, aided by such experience and such connexions, would teach him what to omit, and what to press in a work, not intanded merely for the wits and scavants of Athens, but meant to be one of those eternal possessions, those *κτῆματα ἐς αἰεὶ*, which great minds generate and perfect in solitude and retirement. It is the Ethics therefore of Socrates, that are chiefly unfolded in the admirable Memorabilia of Xenophon; and after admitting that many of the higher doctrines of antiquity are but *negatives* *) of the

*) How much this is the case in the great Christian precept of „doing as we would be done by,“ and the maxim of antiquity, which approaches nearest to it, has been well shewn in Mitford's History of Greece. (vol. v. p. 137.) A deduction equally important must be made from the annunciation which, in language the most eloquent (Plat. in Gorg. pp. 290—4.) tells us that it is better to suffer injustice than to commit it; that he, who commits injustice, increases his misery by escaping, and not by submitting to punishment—and that the real end and proper object of eloquence, is to denounce and convict such as have been criminal, even though ourselves, or our dearest connexions be involved in the guilt. The same person, who delivers these admirable maxims, declares on the contrary, that we ought to avenge ourselves on our enemies by endeavouring to hinder them from wiping off, by self-accusation, the torments of the conscience. „If our enemy,“ says Socrates in the same dialogue, (p 295. A.) „have committed an injury against any one, we ought to take every precaution,

Christian precepts, he must be dead to the moral sense, who does not feel a burst of exultation within him, at seeing how much even unassisted nature is able to produce. But the intellect, (and, from the

bot by word and action, that he may not suffer for his injustice, nor be brought before the dicast. If he do come before the judge, it is our business to plot and scheme, that he may escape, without suffering for his delinquency. Does his crime consist in the robbery of much gold? it is incumbent on us to try that he be not obliged to refund; on the contrary, we should endeavour that he may retain it, and spend it upon himself and his friends, unjustly and impiously. If he have committed crimes worthy of death, we ought to take care that his life be spared; we should try, if possible, that he may be made to live for ever, immortal in wretchedness; and if this be out of the case, we should see that he be made to live in this state as long as is possible." It is surely unnecessary to contrast with such maxims the doctrine, which teaches us how to treat even those who curse us. One comparison more might be made; but in such a work as this, it becomes us only to make a distant reference to the counterpart. In reading the *Phædon* of Plato, it must strike every reader, I think, that the parting scene between Socrates and his children in prison is but barely decent; that the *show* part of the drama is brought forward with a little precipitation, and that a little more tenderness on the part of the philosopher would have added still more effect to the magnanimity with which the fatal cup is taken and drunk. We have no right to expect that the death of Socrates should be *perfect*. The simple verses, which shew the best affections of the soul, triumphing amid the severest and most intense sufferings of body, arise, in our minds, without the necessity of bringing them more immediately under the reader's eye.

extraordinary *mimetic* powers of the narrator, it may be surmised,) the manners of the real Socrates were left to be displayed by a man, to whom, when it is said that Xenophon can bear no comparison in point of genius, an inferiority is ascribed to him, which he shares in common with all mankind; the Stageirite alone excepted, whose *Entelecheia* may perhaps be put on a par with the *Eras*, or inspiration of the great master of the academy. We leave him who has not yielded to the arguments here brought forward for the justification of Aristophanes, to have his indignation neutralized by the Dialogues of Plato. Let him peruse these and he will see that Socrates might very easily dismiss the Clouds of Aristophanes, as the best-natured of men dismissed the fly, which had buzzed about him and annoyed him: — „Go, little creature, there is room enough in the world for you and for me.“

A grasp and a capacity of mind the most astonishing—a spirit inquisitive and scrutinizing—a subtlety painfully acute—a comprehensiveness which could embrace with equal ease the smallest and most lofty knowledge—a suppleness which, with almost incredible facility, could descend from the deepest abstraction to the commonest topics of the world—a temper which, in the heat of disputation, could preserve the most perfect self-possession, and throw into disquisitions, which must have been the result of long study, solitude and profound meditation, all the graces of society and the qualifying embellishments of the most perfect good-breeding; — these are qualities which seem to have been inherent in the mind of Plato, and with these he has accordingly endowed the person whom he in general selected for the organ of conveying their joint sentiments to the world. In this union of opposite qualities, Plato may be said to resemble the Homeric chain of gold: if one end rested on earth, the other had its termination in heaven.

A residence in courts (and the court of the Dionysii seems to have been no ordinary one) adds to

his attractions some of those charms so rarely to be found in republican writers: that tone of good society, which sifts without exhausting, and plays upon the surface as if to take breath from having sounded the bottom;—that correctness of observation which, acting rather as the annalist than the spy in society, gives to raillery itself the character of wit, and to scandal a half tone of biography;—that tact, rapid as light and as unerring as instinct, which, charitable as it may be to unassuming and natural manners, seizes instantly upon pretension, and lays it bare with pitiless severity;—that delicate intuition, which in manners, in conversation, and in authorship watches with jealousy that nice point, where self-commendation beginning, the commendation of others is sure to cease: all this may be seen in Plato, and if less perfectly than in some modern writers, it was only because that sex, in whose society it is best learnt, had not yet been able to throw off the shackles of democratical tyranny, or to attain the accomplishments of a liberal education, without forfeiting what ought to be dearer to them than any accomplishments. At once a geometrician and a poet, the understanding and the fancy find in Plato a purveyor equally bountiful: for the one he supplies solid food, and he captivates the other by the most beautiful fables and tales. To his treasures the east and the south equally contributed: he pours forth the one in all the pomp of oriental richness and profusion, with the lavish hand of youthful extravagance; and his intercourse with Egypt enables him to cast over his writings the imposing reserve of that mysterious eld, who has surrounded the impotence of her old age with a solemn reverence, by affecting the possession of treasures, of which she mysteriously withholds the key. To Plato the past, the present, and the future seem alike; he has amassed in himself all the knowledge of the first; he paints the present to the life, and by some wonderful instinct, he has given dark hints, as if the most important events which were to happen after his time, had not been wholly hidden from his sight. Less

scientific in the arrangement of his materials than his great scholar the Stageirite, he has infinitely more variety, more spirit, more beauty; evincing, at every step, that it was in his own choice to become the most profound of philosophers, the most pointed of satirists, the greatest of orators, or the most sublime of poets; or, by a skilful combination of all, to form such a character as the world had never yet seen, nor was ever after to witness. Nor is the language in which his thoughts are conveyed less remarkable than the thoughts themselves. In his more elevated passages, he rises, like his own Prometheus *), to heaven, and brings down from thence the noblest of all thefts—Wisdom with Fire: but, in general, calm, pure, and unaffected, his style flows like a stream which gurgles its own music as it runs; and his works rise like the great fabric of Grecian literature, of which they are the best model, in calm and noiseless majesty, like the palace of Aladdin rearing itself from an ethereal base, or like that temple equally gorgeous and more real, in which

„No workman's stell, no pond'rous axes rung;
Like some tall palm the noiseless fabricsprung.“

Heber's Palestine.

That Socrates could have so commanded the spirits of two men so gifted as Xenophon and Plato, that they may be said to have devoted their lives to the delineation of his character and sentiments, is a proof of ascendancy which gives us the most astonishing opinion of his powers. It cannot however be sufficiently regretted that he did not take the task upon himself: the most interesting book, perhaps, that ever could have been written, would have been that which traced gradually and minutely the progress of thought in the mind of Socrates, and through

*) In Prot. p. 198. A.

what changes and circumstances he arrived at that system of opinions which, if they sometimes remind us of what unassisted nature must be, more often recall to us, „how glorious a piece of work man is! how noble in reason! how infinite in faculties! in apprehension how like a god!“ This, however, has not been done; and Socrates must now be taken as we find him: by thus leaving the task to others, he has perhaps gained something in reputation on the score of intellect, but it can neither be concealed nor denied, that on the side of manners and morals, he has lost much both in purity and dignity.

In offering these remarks, the writer is aware, that he shall come across many prejudices and prepossessions; but they are the result of considerable labour and, he may say, of anxious investigation; in making them he has been conscious of no undue bias on his own mind, and he confidently trusts to the truth and to the utility of them for his apology.

„Se la voce sarà molesta
Nel primo gusto, vital nutrimento
Lascerà poi quando sarà digesta.“

De Mitchelli versione anglica vide Commentar.
vol. vii. part. ii.

Versio Latina est Brunckiana.

ARISTOPHANIS
P L U T U S.

DRAMATIS PERSONAE.

CARIO *famulus.*

CHREMYLUS *herus.*

PLUTUS.

CHORUS RUSTICORUM.

BLEPSIDEMUS *amicus Chremyli.*

PAUPERTAS.

MULIER *uxor Chremyli.*

VIR IUSTUS.

SYCOPHANTA.

ANUS.

ADOLESCENS.

MERCURIUS.

SACERDOS IOVIS.

CARIO, CHREMYLUS, PLUTUS,
CHORUS.

(V. 1—321.)

CARIO. **O** Iupiter dilque, quam molesta res est servum esse desipientis domini! Si enim optima quaeque servus dixerit, secus autem facere hero videatur, servo evenire aliquid mali necesse est. Nam qui natura corporis sui dominus est, eum in illud ius habere non sinit Fortuna, sed illum qui id emerit. Atque haec quidem ita se habent. Sed Loxiam, qui vaticinatur e tripode aureo, accuso hac iusta accusatione, quod, medicus quum sit et vates, ut aiunt, sapiens, atra bili percitum dimisit herum meum; qui pone sequitur hominem coecum, contra faciens atque eum conveniebat facere. Nam nos, qui videmus, coecos ducimus: iste autem sequitur, ac me insuper sequi cogit, nihil prosus mihi respondens. Quapropter non potest fieri ut taceam, nisi dixeris, cur hunc sequamur tandem, here; sed facessam tibi negotium: non enim me verberabis, qui coronam habeo.

CHREMYLUS. Immo hercle, detracta prius corona, si mihi molestus eris, ut magis dolorem sentias.

CARIO. Nugae! non enim quiescam, priusquam dicas mihi, quis tandem sit iste. Animo namque prorsus benevolo hoc sciscitor.

CHREMYLUS. At te non celabo: meorum enim vernarum fidelissimum te duco et occultissimum. Ego, qui vir sum pius et iustus, iniique utebar fortuna, et pauper eram.

CARIO. Novi equidem.

CHREMYLUS. Alii autem ditescebant sacrilegi, cauidici, et sycophantae, et scelesti.

CARIO. Credo.

CHREMYLUS. Scitatum igitur profectus sum ad deum, meam quidem hominis miseri rem familiarem fere iam existumans exhaustam esse; de filio autem, qui mihi unicus est, interrogaturus, an eum oporteat mutatis moribus fieri improbum, iniustum, omnis honestatis expertem, utpote qui vitae id putarem conducere.

CARIO. Quid ergo Phoebus profatus est e sertis?

CHREMYLUS. Audies. Clare namque dens dixit mihi hocce: *qui occurrerem primum egressus, ab eo me iussit non amplius discedere, eique persuadere, ut me sequatur domum.*

CARIO. Cui ergo primo occurristi?

CHREMYLUS. Huic.

CARIO. Itane non intellegis mentem dei, hominum ineptissime, quae tibi dicit clarissime, filium tuum ut educes vernaculo more?

CHREMYLUS. Quonam argumento istuc indicas?

CARIO. Nimirum vel coecus cognoscere sibi hoc videatur, *valde esse conducibile nihil boni conari hoc tempore.*

CHREMYLUS. Non potest fieri ut oraculum illo vergat, sed ad maius aliud quidpiam. Quod si nobis dixerit iste, quinam sit, et qua gratia, et cuius rei indigens venerit nobiscum huc, intelligeremus quaenam sit mens oraculi nostri.

CARIO. Agedum tutemet te indica, quinam sis, priusquam faciam quae deinceps consecutura sunt. Dicere oportet quam citissime.

PLUTUS. Equidem eiulare te iubeo.

CARIO. Intellegis quem se dicat esse?

CHREMYLUS. Tibi hoc dicit, non mihi. Nam rustice et duriter eum interrogas. At tu, si tibi placeat hominis candidi mores, dic mihi.

PLUTUS. Plorare equidem tibi dico.

CARIO. Amplexere virum et omen oblatum a deo.

CHREMYLUS. Haud impune, ita mihi Ceres propitia sit, id feres amplius,

CARIO. Nisi enim declares qui sis, male te malum perdam.

PLUTUS. O boni, discedite a me.

CHREMYLUS. Haudquaquam.

CARIO. Equidem optimum est quod dico, here: perdam hominem huic pessime. Statuam enim eum in loco aliquo praeupto; post ibi relicto homine abibo, ut inde delapsus cervices frangat.

CHREMYLUS. Tolle vero sublimem ocus!

PLUTUS. Nequaquam.

CHREMYLUS. Dicesne igitur?

PLUTUS. Sed si audiat me, qui sim, sat scio, aliquid mali facietis mihi, nec me dimittetis.

CHREMYLUS. Nos quidem hercle, si modo velis ipse.

PLUTUS. Amittite nunc me primum.

CHREMYLUS. Ecce amittimus.

PLUTUS. Audite iam. Necesse est enim, ut videtur, me dicere, quae celare constitueram. Ego enim sum Plutus.

CHREMYLUS. O impurissime hominum omnium! Itane vero tacebas, Plutus quum esses?

CARIO. Tu Plutus, tam aerumnoso statu?

CHREMYLUS. O Phoebe Apollo, et dii et daemones et Iupiter! Quid ais? illene revera es tu?

PLUTUS. Ille inquam.

CHREMYLUS. Is ipsusne es?

PLUTUS. Ipsissimus.

CHREMYLUS. Unde igitur, die mihi, squalidus incedis?

PLUTUS. E Patroclis domo venio, qui non lavit postquam natus est.

CHREMYLUS. Coecitatem autem hanc dic mihi, undenam te afflicet?

PLUTUS. Iupiter ita me male habuit, hominibus invidens. Ego enim quum essem adhuc adolescentulus, minatus eram, me ad iustos et sapientes et modestos solos iturum: ille autem me fecit coecum, ut ne dignoscerem illorum quemquam: adeo ille probris invidet.

CHREMYLUS. Atqui a probis honore adscitur solis et a iustis.

PLUTUS. Adsentior tibi.

CHREMYLUS. Age, quid ergo? si rursus cernerer, ut antidhac, fugitaresne tum malos?

PLUTUS. Ita aio.

CHREMYLUS. Iresne vero ad bonos?

PLUTUS. Maxime quidem: multo enim eos non vidi tempore.

CHREMYLUS. Et nihil mirum sane: nec enim ego, qui cerno.

PLUTUS. Dimittite nunc me. Iam enim me et mea omnia cognoscitis.

CHREMYLUS. Non hercle: sed multo magis te retinebimus.

PLUTUS. Nonne dicebam fore ut molestias exhibeatis mihi?

CHREMYLUS. At tu sine, quaeso, ut hoc tibi persuadeam, et ne deseras me. Non enim invenies me ipso, etiamsi quaeras, hominem melius moratum. Non inquam, Iovem testor: nec enim est alius, praeterquam ego.

PLUTUS. Haec dicunt omnes: quando autem me adepti sunt revera, et evaserunt divites, plane supra modum fiunt mali.

CHREMYLUS. Ita quidem obtinet: sunt tamen non omnes mali.

PLUTUS. Non hercle omnes modo, sed ad unum omnes simul.

CARIO. Flebis largiter.

CHREMYLUS. At tu ut scias, quanta, si apud nos maneam, eventura sint bona, advorte animum, ut intellegas. Arbitror enim; modo deus adnuat, me ista te liberaturum coecitate, restituto tibi visu.

PLUTUS. Minime istuc feceris; nolo enim rursus visum recipere.

CHREMYLUS. Quid ais?

CARIO. Homo iste ingenio natus est ad miseriam.

PLUTUS. Iupiter enim, sat scio, quum primum stulta horum facta animadvertet, penitus me perdet.

CHREMYLUS. Nunc vero nonne hoc facit, qui te passim offendentem errare sinit?

PLUTUS. Nescio: at ego illum formido maxime.

CHREMYLUS. Itane? o timidissime omnium deorum! Putasne vero fore Iovis tyrannidem et fulmina trioboli, si visum recipias tu vel in inodicum tempus?

PLUTUS. Vah! ne dixeris ista, miser.

CHREMYLUS. Quiesce: ego enim ostendam te Iove multo plus posse.

PLUTUS. Mene tu?

CHREMYLUS. Per coelum iuro. Et primum quidem per quemnam imperat Iupiter diis?

CARIO. Per argentum: plurimum enim est ei.

CHREMYLUS. Age, quis itaque est, qui hoc ei praebet?

CARIO. Hicce.

CHREMYLUS. Per quem verò sacrificant illi? nonne per hunc?

CARIO. Et quidem hercle precantur palam, ut ditiescant.

CHREMYLUS. Nonne igitur hicce causa est, et facile finem imponat, si velit, his rebus?

PLUTUS. Quid ita?

CHREMYLUS. Quia haud quisquam hominum sacrificaret amplius nec bovem, nec libum, nec aliud quicquam, te nolente.

PLUTUS. Quomodo?

CHREMYLUS. Quomodo? nullo modo fiet, ut emat scilicet, nisi tu praesens ipse des argentum: itaque Iovis potentiam, si tibi molestus fuerit, tolles solus.

PLUTUS. Quid autemas? Per me sacrificant ei?

CHREMYLUS. Aio ego. Atque hercle si quid est praeclarum et pulchrum, aut venustum hominibus, id per te fit: omnia enim divitiis pareunt.

CARIO. Sane equidem propter paucillum argenti servus sum factus, quod non aequè essem dives.

CHREMYLUS. Et meretriculas aiant Corinthias, siquando eas pauper quispiam adtentaverit, ne ani-

num quidem advortere; si vero dives, clunem eas
extemplo illi obvortere.

CARIO. Quin et pueros aiunt idem istuc facit-
te, non amatorum, sed pecuniae gratia.

CHREMYLUS. Non probos vero, sed meritorios,
quoniam non flagitant pecuniam probi.

CARIO. Quid ergo?

CHREMYLUS. Alius equum generosum, alius ca-
mes venaticos.

CARIO. Namque dum pudet eos forte pecuniam
petere, verbo involvunt malitiam.

CHREMYLUS. Artes item omnes propter te et
commenta quaevis callide inter homines sunt inventa.
Alius enim eorum corium secat in sutrina sedens.

CARIO. Alius ferrum cudit, alius fabricatur e
ligno.

CHREMYLUS. Alius aurum fundit, quod a te
accepit.

CARIO. Alius edepol obvios in viis expilat, alius
parietes perfodit.

CHREMYLUS. Alius fullonicam exercet.

CARIO. Alius lavat pelles.

CHREMYLUS. Alius coria macerat: alius vendit
cepas.

CARIO. Alius deprehensus in adulterio propter
te vulsuram patitur.

PLUTUS. Hei me miserum! haec me dudum la-
tuerant.

CARIO. Magnus vero rex nonne propter hunc
superbit?

CHREMYLUS. Concio nonne propter hunc agi-
tur?

CARIO. Quid? triremes nonne tu imples? dic
mihi.

CHREMYLUS. Conductum vero in Corintho exer-
citus nonne hic alit?

CARIO. Pamphilus nonne propter hunc plorabit?

CHREMYLUS. Nonne Belonopoles una cum Pam-
philo?

CARIO. Nonne Agyrrius propter hunc pedit?

CHREMYLUS. Nonne Philepsius tui causa fabulas narrat?

CARIO. Nonne propter te auxilia sunt Aegyptiis?

CHREMYLUS. Nonne propter te Philonidem amat Laïs?

CARIO. Timothel autem turris —

CHREMYLUS. Ea quidem te obruat. Nonne omnia negotia propter te geruntur? solus enim omnino tu es omnium causa, et malorum et bonorum: hoc probe scias ita esse.

CARIO. Iis que et in bellis superiores identidem sunt, super quibus iste sessitaverit solus.

PLUTUS. Egone tanta possum solus efficere?

CHREMYLUS. Et istis hercle multo plura. Ideo nec plenus tui quisquam est factus unquam. Nam aliarum rerum est omnium satietas: amoris.

CARIO. Panum.

CHREMYLUS. Musicae.

CARIO. Bellariorum.

CHREMYLUS. Honoris.

CARIO. Placentarum.

CHREMYLUS. Virtutis.

CARIO. Ficum.

CHREMYLUS. Ambitionis.

CARIO. Poltis.

CHREMYLUS. Imperi.

CARIO. Lentis.

CHREMYLUS. Tui autem plenus nemo unquam fuit. Sed si quis talenta lucratus fuerit tredecim, multo magis cupit sedecim lucrari: quae si confecerit, quadraginta volt, aut sibi vitalem vitam esse negat.

PLUTUS. Recte quidem mihi videmini dicere omnino: sed de uno tantum sollicitus sum.

CHREMYLUS. Qua de re? memora.

PLUTUS. Quo pacto ego potentiae huius, quam vos dicitis habere me, compos fiam.

CHREMYLUS. Enimvero hercle baud temerarium est, quod dicant omnes, rem plenam timoris esse divitias.

PLUTUS. Minime vero: sed me calumniatus est

parietum perfossor quispiam. Quum enim aliquando irrepsisset in domum, nihil potuit illinc auferre; oclusis omnibus reperiis: tum providentiam meam nominavit *timiditatem*.

CHREMYLUS. Ne iam tibi curae sit quicquam: nam si eris prompto et parato animo ad res agendas, laxo, ut cernas acutius Lynceo.

PLUTUS. Quomodo igitur poteris hoc efficere, mortalis quam sis?

CHREMYLUS. Spem aliquam bonam foveo ex illis, quae mihi dixit Phoebus ipse, Pythicam quatiens laurum.

PLUTUS. Ergone ille etiam horum est conscius?

CHREMYLUS. Ita inquam.

PLUTUS. Videte —

CHREMYLUS. Liquido es et tranquillo animo, o bone: ego enim, scias hoc velim, tametsi me necesse sit mortem oppetere, ipse haec efficiam.

CARIO. Et, si voles, ego etiam.

CHREMYLUS. Multi autem erunt et alii nobis adiutores, quibus, utpote iustis viris, non est unde vitam sustentent.

PLUTUS. Papae! miseros utique praedicas nobis adiutores.

CHREMYLUS. Non; si modo ditescant denno. Sed in curriculo curre.

CARIO. Quid faciam? dic.

CHREMYLUS. Socios nostros agricolas arcesse (forte autem invenies in agris eos cum aerumnis confluentes) ut quilibet huc veniens, aequalem nobiscum accipiat huius Pluti partem.

CARIO. Iam eo: sed carnis hoc frustum aliquis e domo capiat, et intro ferat.

CHREMYLUS. Mihi erit curae: sed perge currere. Tu vero, Plute, deorum omnium praestantissime, intro mecum huc ingredere: domus enim haec est, quam te divitiis oportet hodie implere, qua iure qua iniuria.

PLUTUS. At aegre admodum fero, deos testor, quod mihi identidem in domum alienam ingrediendum sit. Quippe nihil inde boni mihi obtigit unquam. Si

enim ad parcum sorte ingressus fuero, continuo me defodit in ima terra: tum si quis accedat probus homo et amicus rogatum, ut sibi commodet paucillum pecuniae, negat se vidisse me unquam. Sin ad insanum et prodigum hominem intravero, scortis et aleis oblectus, nudus domo excido, cis brevissimum tempus.

CHREMYLUS. Non enim in hominem moderatum incidisti unquam, qualis fere sum ego semper; nam et parsimonia delector, ut nemo alius; et rursus, siquando usus veniat, sumtibus. Sed ingrediamur: nam volo ut te videat uxor mea, et gnatus unicus, quem ego post te amo maxime.

PLUTUS. Credo.

CHREMYLUS. Cur enim tibi quispiam veritatem non dicat?

CARIO. O qui saepe iam cum hero meo commune allium edistis, amici viri et populares, laborisque amantes, ite, properate, festinate: nam tempus non est cunctandi, sed est in ipso articulo, quo oportet vos opem ferre.

CHORUS. Nonne vides nos iamdudum properantes alacriter, ut par est viros imbecillos et iam senes? at tu forte aequum censes me currere, priusquam istuc dicas mihi, qua gratia herus tuus arcessiverit nos.

CARIO. Nonne iamdudum tibi dico? ipse vero non audis. Herus etenim meus dicit vos iucunde omnes victuros, frigida ista et dura vivendi ratione solutos.

CHORUS. Quenam vero res est illa, aut unde, quam ille narrat?

CARIO. Advenit huc habens secum senem quemdam, o miseri, squalidum, incurvum, aerumnosum, rugosum, calvum, edentulum, et hercle etiam arbitrator verpam eum esse.

CHORUS. O qui aureum nuntium adportas, quid ais? iteradum ista mihi: significas enim eum cum acervo pecuniarum advenire.

CARIO. Immo cum acervo senilium malorum.

CHORUS. Num putes, si nos deluseris, id te impune laturum, me praesertim baculum habente?

CARIO. Prorsusne vero hominem ingenio me pu-

tatis adeo versuto esse, nec unquam arbitramini me sani quicquam dicere?

CHORUS. Quam severus est perditissimus ille! ut tibiae tuae clamant, *Iu, iu*, choenices et compedes desiderantes.

CARIO. Quum iam sorte ducta litera ius in loculo dicturus sis, quid ire cessas? Charon vero tibi symbolum dat.

CHORUS. Disrumparis! ut molestus es et ingenio versipelli, qui deludis nos, et nondum dicere sustinisti, cuius rei causa nos herus tuus vocaverit huc; qui multis laboribus exerciti, quamvis non esset otium, strenue huc advenimus, per multas aliorum radices transeuntes.

CARIO. Sed non celabo amplius: venit enim, o amici, Plutum adducens herus: qui vos divites faciet.

CHORUS. An revera divitibus esse nobis licet omnibus?

CARIO. Ita hercle: et quidem Midas faciet, si aures asinus sumatis.

CHORUS. Ut laetor, ut delector, ut cupio tripudiare prae gaudio! siquidem tu haec re ipsa vera praedicas.

CARIO. At ego volo, *threttanelo*, Cyclopem imitans, et hoc modo pedibus impellens, vos agere. Sed eia filioli clamitantes, et cum balatu edentes ovicularum caprarumque olentium carmina, sequimini, arrectisque veretris, instar hircorum lascivite.

CHORUS. Nos autem conabimur, *threttanelo*, Cyclopem te, ubi balantes invenerimus sordibus inquinatum, peram habentem et olera agrestia, vino gravem, ducentem oviculas, temere alicubi somno oppressum, excoecare, summa ingenti et praecusta sude.

CARIO. At ego Circam illam, quae medicamina miscet, quae sodalibus Philonidis aliquando Corinthi persuasit, ut tanquam porci subactam merdam comederent, quam ipsa subegerat illis, imitabor omnibus modis: vos autem prae gaudio grunnientes, sequimini matrem porcelli.

CHORUS. Nos itaque te Circam, miscentem me-

dicamina, et offuciis sublinentam atque contaminantem socios, comprehendantes, prae gaudio Laërtis filium imitantes, a testiculis suspendemus; stercoreque tibi oblinemus, tanquam hirci, nares: tu vero, ut Aristyllus, ore hians lambens, dices: *Sequimini matrem porcelli.*

CARIO. Sed oha! omissis iam cavillationibus, ad aliud cantici genus convertimini: ego autem domum ingressus, clam hero meo, volo sumere nonnihil panis et carnis; atque ubi manducavero, sic postea opus obire.

CHREMYLUS, CHORUS, BLEPSIDEMUS, PAUPERTAS.

(V. 322—626.)

CHREMYLUS. Si salvos vos essa iubeam, o populares, ea iam antiqua est et obsoleta compellatio: itaque amanter vos complector, quod venistis prompto et contente, nec socorditer. Facite autem ut etiam in ceteris rebus mihi adiutores adsitis, simulque veri huius dei servatores.

CHORUS. Confida: namqua videbor tibi prorsus martium quiddam intuitari. Esset enim absurdum, si propter tres quidem obolos identidem in concione alii alios trudemus et impellimus, ipsum autem Plutum paterer a quoquam mihi eripi.

CHREMYLUS. Atqui video etiam Blepsidemum huncce accedentem. Satis apparat ex incessu eius et festinatione, eum aliquid harum rerum inaudivisse.

BLEPSIDEMUS. Quid hoc rei sit? unde et quomodo Chremylus dives factus sit repente? non credo. Tametsi mehercle sermones multi ferebantur hominum in constrinis desidentium, eum repente factum esse di-

vitem. Est autem cum hoc ipsum mirandum, tum quod, prospera utens fortuna, amicos arceat. Non sane facit hoc pro recepto hic more.

CHREMYLUS. Sed nihil celando, ita me dilament, dicam, o Blepsideme. Melius quam heri nobiscum nunc agitur: adeoque participem te fieri bonorum nihil prohibet; es enim unus ex amicis.

BLEPSIDEMUS. Verene es factus, uti praedicant, dives?

CHREMYLUS. Fiam equidem actutum, si deus volet: inest, inest enim periculum quidpiam in hoc negotio.

BLEPSIDEMUS. Quale?

CHREMYLUS. Rogas?

BLEPSIDEMUS. Dic cito, quod dicere vis.

CHREMYLUS. Ut, si rem istam ex sententia geramus, simus perpetuo fortunati: sin aliquid fuerit offensum, ut funditus pereamus.

BLEPSIDEMUS. Mala merce mihi videris onustus; nec mihi istuc placet. Nam subito sic ditari nimis, et rursus in metu esse, hominis est qui nihil boni patravit.

CHREMYLUS. Quemadmodum nihil boni?

BLEPSIDEMUS. Si nimirum quidpiam furatus inde venis, aut argentum aut aurum ab Apolline, et nunc forte facti te poenitet.

CHREMYLUS. Pro averrunce Apollo! haud equidem hercle.

BLEPSIDEMUS. Desine nugari, o bone; novi enim clare.

CHREMYLUS. Noli tu quicquam tale de me suspicari.

BLEPSIDEMUS. Heu! quam nihil omnino sani est apud quemquam! verum omnes ad unum serviunt lucro.

CHREMYLUS. Per Cererem haud sana mente mihi esse videris.

BLEPSIDEMUS. Quam multum recessit a pristinis moribus!

CHREMYLUS. Mi homo, te certe atra bilis agitat.

BLEPSIDEMUS. At neque voltu est satis composito et quieto; sed et is indicio est eum aliquid mali perpetrasse.

CHREMYLUS. Tu quidem quid blateres, novi: nempe, quasi ego quidpiam furatus fuerim, cupis particeps fieri.

BLEPSIDEMUS. Particeps fieri cupio? cuiusnam?

CHREMYLUS. At non ita se res haec habet: sed aliter longe.

BLEPSIDEMUS. Num vi aliquid, non furto, abstulisti?

CHREMYLUS. Larvae te ac intemperiae agitant.

BLEPSIDEMUS. At verò nec cuiquam damnum fecisti?

CHREMYLUS. Non certe ego.

BLEPSIDEMUS. O Hercules! age, quoniam igitur quis se vertat? nam verum non vis fateri.

CHREMYLUS. Accusas enim, prius quam rem cognoveris.

BLEPSIDEMUS. O amice, hoc tibi negotium exiguo admodum sumtu volo expedire, priusquam audiant ista cives, os oratorum nummis obturans.

CHREMYLUS. Et quidem hercle, ut mihi videaris, tribus hanc in rem impensis minis, familiariter mihi duodeclm imputares.

BLEPSIDEMUS. Video nonneminem qui ad tribunal sedebit, et supplex olivae ramum protendet, cum liberis et uxore; qui prosus non differet quicquam ab Heraclidis Pamphili.

CHREMYLUS. Apage istaec, insane: solos enim probos, et lepidos, et modestos max. divites reddam.

BLEPSIDEMUS. Quid ais? adeone multa furatus est?

CHREMYLUS. Vah! tu istis commemorandis malis me perdes.

BLEPSIDEMUS. Tu quidem te ipsum, ut mihi videris.

CHREMYLUS. Non equidem; quoniam Plutum, o stulte, habeo.

BLEPSIDEMUS. Tu Plutum? Quemnam?

- CHREMYLUS. Ipsum deum.
 BLEPSIDEMUS. Et ubinam est?
 CHREMYLUS. Intus.
 BLEPSIDEMUS. Ubi?
 CHREMYLUS. Apud me.
 BLEPSIDEMUS. Apud te?
 CHREMYLUS. Omnino.
 BLEPSIDEMUS. Nonne in malam rem abibis?
 Plutus apud te?
 CHREMYLUS. Ite inquam, per deos adiuro.
 BLEPSIDEMUS. Verane dicis?
 CHREMYLUS. Aio.
 BLEPSIDEMUS. Per Vestam obsecro.
 CHREMYLUS. Testor Neptunum.
 BLEPSIDEMUS. Marinumné dicis?
 CHREMYLUS. Si alius est quispiam Neptunus,
 alium etiam illum.
 BLEPSIDEMUS. Itane ad nos amicos tuos non
 transmittes eum?
 CHREMYLUS. Res nondum in eo est.
 BLEPSIDEMUS. Quid ais? non in eo, ut nos
 participes facias?
 CHREMYLUS. Non hercle: oportet enim prius —
 BLEPSIDEMUS. Quid?
 CHREMYLUS. Curare nos ut videat —
 BLEPSIDEMUS. Quisnam videat? effare.
 CHREMYLUS. Plutus, ut antehac, quovis tan-
 dem pacto.
 BLEPSIDEMUS. Estne enim reversa coecus?
 CHREMYLUS. Ita: coelum testor.
 BLEPSIDEMUS. Non temere ergo factum, quod
 ad me nunquam venerit.
 CHREMYLUS. At iam porro veniet, si dii vo-
 luerint.
 BLEPSIDEMUS. Annon medicum oportuit intro-
 ducere aliquem?
 CHREMYLUS. Quis vero medicus est nunc in
 urbe? Nam et merces nihili est, et ars.
 BLEPSIDEMUS. Videamus tamen.
 CHREMYLUS. At nullus est.
 BLEPSIDEMUS. Neque mihi videtur.

CHREMYLUS. Non hercle. Verum, quod dum meditabar ego, optimum est, si illum in Aesculapi sano incubare faciamus.

BLEPSIDEMUS. Multo quidem certe, ita me dii ament. Ne igitur cunctare; sed da operam, ut perficias aliquid.

CHREMYLUS. Atqui iam vado.

BLEPSIDEMUS. Festina igitur.

CHREMYLUS. Hoc ipsum facio.

PAUPERTAS. O qui facinus audax et impium et nefarium facere sustinetis, homunculi miser! quo? quo? quid fugitis? nonne resiatetis?

BLEPSIDEMUS. Hercules, te invoco.

PAUPERTAS. Ego enim vos perdam malos male: facinus enim audetis non tolerabile, sed quale nemo alius unquam est ausus neque deus, neque homo; adeoque peristis.

CHREMYLUS. Tu vero, quatenam es? pallida namque mihi videris esse.

BLEPSIDEMUS. Fortasse Erynnis est ex tragedia: et quidem furibundum quid et tragicum intuetur.

CHREMYLUS. At vero faces non habet.

BLEPSIDEMUS. Plorabit igitur.

PAUPERTAS. Quam vero putatis me esse?

CHREMYLUS. Cauponam, aut ovorum venditricem: non enim tanto clamore nos adorta esses, nulla provocata iniuria.

PAUPERTAS. Itane? an non vero gravissima perpetrastis, qui me cogitatis ex omnibus locis elicere?

CHREMYLUS. Nonne superest tibi Barathrum? sed quatenam sis, quidni statim dicis?

PAUPERTAS. Quae efficiam hodie, ut detis poenas, pro eo quod me quaeritis hinc penitus extirpare.

BLEPSIDEMUS. Numquid est caupona ista ex vicinia, quae iniqua cotylarum suarum mensura semper me fraudatur?

PAUPERTAS. Equidem Paupertas ego sum, quae vobiscum habito a multis annis.

BLEPSIDEMUS. (*aufugiens, audito Paupertatis nomine*) O rex Apollo, diique, quo quis fugiat?

Aristoph. Vol. XIII.

B

CHREMYLUS. Heus tu, quid agis? o timidissimum animal! nonne manebis?

BLEPSIDEMUS. Minime omnium.

CHREMYLUS. Non manebis? sed viri duo feminam fugimus unam?

BLEPSIDEMUS. Paupertas enim est, o miser, qua nusquam ulla nata est belua pestilentior.

CHREMYLUS. Sta, obsecro, sta.

BLEPSIDEMUS. Non ego certe.

CHREMYLUS. Atqui, tibi dico, scelus multo pessimum omnium scelerum admittimus, si deum solum relinquentes aliquorum fugerimus, huiusce metu, neque depugnaverimus.

BLEPSIDEMUS. Quibus armis, aut qua potentia freti? Quam enim lorica, quem clypeum impurissima haec pignori non opponit?

CHREMYLUS. Bono animo es: scio enim deum illum solum facile hanc profligatrum.

PAUPERTAS. Etiamne vos mutire audetis, o piacula, quum manifeste in flagitio pessumo deprehensitis?

CHREMYLUS. Tu vero, perditissima, quid conviciis incessis nos, ne tantillum quidem iniuriae passa?

PAUPERTAS. Nullane, quaeso, putatis vos me iniuria adficere, qui Plutum facere conamini oculatum denno?

CHREMYLUS. Quid vero? iniuriine in te sumus, si universis hominibus bona praebemus?

PAUPERTAS. At quid vos boni excogitare possitis?

CHREMYLUS. Quid? Primumdum si te eliciamus e Graecia.

PAUPERTAS. Si me eliciatis? et quonam putatis vos malo maiore mactaturos homines?

CHREMYLUS. Quonam? si nimirum huius incepti obliviscamur.

PAUPERTAS. Atqui primum ipsa volo vobis de hac re rationem reddere. Et si ostendero solam me vobis omnium esse bonorum causam, meoque beneficio vos vivere, recte est; sin minus, facite iam quodcunque vobis videbitur.

CHREMYLUS. Hoccine tu audes, impurissima, dicere?

PAUPERTAS. Patere modo te doceri: nam perquam facile arbitror me ostensuram, te tota via errare, si iustos te nis ditaturum.

CHREMYLUS. O fustes et nervi, nonne opem feretis?

PAUPERTAS. Ne quiritare, neve exclama, priusquam rem intellegas.

BLEPSIDEMUS. Ecquis vero possit non exclamare *Iu, iu*, talia audiens?

PAUPERTAS. Qui mente est integra.

CHREMYLUS. Quam ergo multam tibi irrogabo, si causa cecideris?

PAUPERTAS. Quaecunque tibi videbitur.

CHREMYLUS. Recte autumas.

PAUPERTAS. Idem enim, si vincamini, vobis patiendum erit.

BLEPSIDEMUS. Putasne sufficere mortes viginti?

CHREMYLUS. Huic quidem: at nobis duae sufficient solae.

PAUPERTAS. Effingere non poteritis, quin hoc patiamini: aut quid possit habere aliquis, quod mihi iure opponat?

CHORUS. Sed iam oportet vos argutum quidpiam proferre, quo vincatis hancce, adlatis rationibus ei contradicentes: nihil vero molliter et remisse agatis.

CHREMYLUS. Ego me arbitror cognovisse, istuc omnibus ex aequo esse in promptu, nimirum iustum esse, ut bonis hominibus bene sit; malis autem et impiis, contra. Hoc quum nos cuperemus, vix tandem invenimus, quo id effectum daremus, consilium pulchrum et generosum, et per omnia utile. Si enim Plutus nunc cernat, neque coecus obambulet, ad bonos homines ibit, et eos non deseret; malos autem et impios fugitabit: atque sic deinde efficiet, ut omnes fiant boni et divites, rerumque divinarum observantes. Atqui quod hominibus melius sit istoc ipso, quis invenire possit?

BLEPSIDEMUS. Nemo. Ego tibi huius rei testis ero: ne hanc interroges.

CHREMYLUS. Ut enim nunc humana vita comparata est, quis non putabit insaniam esse, vel potius furorem? Plurimi enim hominum, licet sint mali, opibus abundant, quas iniuste collegerunt: plurimi autem, quamvis probi admodum, inopia et fame laborant, et tecum maxumam aetatis partem degunt. Aio itaque, si Plutus cernat aliquando, esse aliam, quae his rebus finem imponat, viam, quam si ingrediatur ille, maiora bona hominibus praebeat.

PAUPERTAS. At o qui omnium facillume hominum adducti estis, ut insaniretis, duo vetuli, in delirando et allucinando socii, si hoc fiat quod vos cupitis, nego id vobis profuturum esse. Si enim Plutus de integro cernat, distribuatque aequaliter sese, nec artem ullam, nec scientiam quisquam hominum colet. Ambabus autem istis sublati, quis volet ferrum cudere, aut naves compingere, aut vestes consuere, aut rotas facere, aut coria secare, aut lateres coquere, aut vestimenta polire, aut coria macerare, aut, aratris proscisso terrae solo, Cereris fruges metere, si otiosis esse licebit vobis, ista omnia neglegentibus?

CHREMYLUS. Nugaris. Nam ista omnia nobis, quaecunque modo enumerasti, famuli perficient.

PAUPERTAS. Unde igitur habebis famulos?

CHREMYLUS. Ememus scilicet pecunia.

PAUPERTAS. At primo quis erit, qui vendat, quando pecuniam et ille habebit?

CHREMYLUS. Lucri cupidus mercator quispiam e Thessalia veniens, a plurimis plagiaris.

PAUPERTAS. At primo nec plagiaris erit ullus, iuxta illam nempe quam dicis rationem. Quis enim dives volet istuc faciens discrimen adire vitae? Itaque ipse arare coactus et fodere et alia opera facere, multo aerumnosius teres aetatem, quam nunc.

CHREMYLUS. In caput tuum vertat!

PAUPERTAS. Praeterea non poteris aut in sponda dormire; non enim erit: aut in tapetibus; quis enim texere volet, cui aurum suppetat? neque unguentis inungere poteritis sponsam, quando eam duce-

tis domum, nec eam ornare sumtuosis vestibus ostro perfusis et acu pictis. Atqui ditescere quid invat istis omnibus egentes? apud me autem ea omnia in promptu sunt, quibus indigetis. Ego enim tanquam domina adsideo, cogens opificem, ut propter egestatem et penuriam quaerat, unde victum habeat.

CHREMYLUS. Tunc vero praebere quicquam bos ni possis, praeter pustulas e balneo, et puerulorum esurientium anicularumque turbas, numerumque pediculorum et culicum et pulicum, nec dico quantum prae multitudine? qui molesto circa caput stridore expergefaciunt, canentes, *Esuries, sed surge*. Praeterea ut habeant pro veste pannos, pro lecto stramentum e iuncis, culicibus plenam, quod dormientes excitat: et stoream ut habeant pro tapete putridam, pro pulvino lapidem praegrandem sub capite: et ut pro pane comedant malvae germina: pro pulte folia exilium raphanorum: utque habeant pro scamno fracti urcei operculum: pro mactra dolioli latus, idque etiam rimosum. Numquid multorum bonorum te omnibus hominibus ostendo esse causam?

PAUPERTAS. Tu quidem meam vitam non memorasti: illam autem mendicorum exagitasti.

CHREMYLUS. Atqui mendicitatis paupertatem dicimus esse sororem.

PAUPERTAS. Vos quidem, qui etiam Thrasybulo Dionysium similem esse dicitis. Verum mea vita nihil tale experta est; nihil hercle, neque experietur. Mendici enim vita, quam tu dicis, est, vivere nihil habentem: pauperis autem, vivere parce, laboribus addictum; nihil quidem ei superesse, verum etiam nihil deesse.

CHREMYLUS. Pro Ceres! quam beatæ memoriae vitam eius narras! si parcendo et laborando tantum non relinquit, unde sepeliri possit.

PAUPERTAS. Deridere incipis et cavillari, posthabitis serlis; ignorans me homines meliores reddere, quam Plutus, et ingenio et specie. Nam apud hunc podagrosi, ventriosi, et crassi suras, pinguesque sunt supra modum: apud me autem tenuas et graciles, hostibusque formidabiles.

CHREMYLUS. Forsan enim a fame hanc ipsis gracilitatem praestas.

PAUPERTAS. De temperantia iam disseram vobis, et demonstrabo mecum esse modestiam, Pluti autem esse, iniurias inferre.

CHREMYLUS. Sane itaque furari modestum est, et parietes perfodere.

BLEPSIDEMUS. Ita hercle: si quidem latere haec facientem oportet, quidni modestum est?

PAUPERTAS. Adspice modo oratores in urbibus, ut se, quamdiu sunt pauperes, populo et reipublicae instos praestant, at e publicis pecuniis ditati, mox iniusti fiunt, et insidiantur plebi, popularisque status fiunt hostes.

CHREMYLUS. At non mentiris horum quicquam, licet valde sis maledica. Verumtamen nihilominus plorabis, ne propterea superbias, quoniam studes nobis persuadere meliorem esse paupertatem divitiis.

PAUPERTAS. Tu vero refutare me nondum potes in ista re, sed nugaris, et frustra strepis.

CHREMYLUS. Qui fit ergo, ut te omnes fugitent?

PAUPERTAS. Quia meliores eos reddo. Contemplari licet hoc maxime in pueris: etenim illi patres fugitant, qui bene cupiunt ipsis: adeo difficile est dignoscere id quod iustum est.

CHREMYLUS. Dices itaque Iovem non satis dignoscere quod sit optimum: nam et ille divitias habet.

BLEPSIDEMUS. Hanc autem ad nos ablegat.

PAUPERTAS. At o qui mentem lippientem habetis Saturniis gramiis, Iupiter inops est utique; idque iam clare te docebo. Si enim dives esset, quomodo instituens ipse Olympicum certamen, ubi Graecos universos quinto quoque anno congregat, proclamaret victores athletas, coronatos oleastri ramo? atqui auro potius oportebat, si esset dives.

CHREMYLUS. Hoc ipso ergo ostendit ille, se magni facere divitias. Dum enim parcit et nihil earum volt erogari, dumque rebus nihili victores coronat, divitias sibi servat.

PAUPERTAS. Rem ei multo turpiorem, quam est inopia, studeo adfingere, si, dives quum sit, adeo est sordidus et lucri cupidus.

CHREMYLUS. Sed te Iupiter perdat oleastro prius redimitam.

PAUPERTAS. Vosne mihi ansos contradicere, quasi non omnia vobis bona eveniant propter paupertatem!

CHREMYLUS. Ex Hecata hoc quaerere licet, an ditescere, an vero esurire sit melius. Dicit enim eos, qui abundant opibus, coenam sibi singulis mensibus adpositum venire, eam vero pauperes homines rapere, priusquam adposita sit. Sed perieris, et ne mutias quicquam amplius. Non enim persuadebis, tametsi persuadeas.

PAUPERTAS. *O cives Argivi, audite qualia dicat.*

CHREMYLUS. Pausonem invoca commensalem tuum.

PAUPERTAS. Quid agam misera?

CHREMYLUS. In maxumam malam crucem abi oculos a nobis.

PAUPERTAS. Quorsum autem eam?

CHREMYLUS. In nervum ito: ne cessa, sed prospera.

PAUPERTAS. Atqui vos me aliquando huc accessetis.

CHREMYLUS. Tum redibis: nunc vero te aufer. Melius est enim ut ego ditescam: tuo autem capiti male sit.

BLEPSIDEMUS. Equidem hercle volo dives factus convivari cum liberis meis et uxore; et lotus atque nitidus procedens e balneo, opificibus et Paupertati oppedere.

CHREMYLUS. Nobis quidem abiit perdita ista: ego vero et tu Deum quam citissime ducamus in Aesculapi faum, ut illic incubet.

BLEPSIDEMUS. Ne vero cessemus, ne rursus aliquis accedens impedimento sit, quo minus faciamus, quod ad rem pertineat.

CHREMYLUS. Heus Cario famule, stragula efferre oportet, ipsumque deum ducere, ut moris est, ceteraque simul, quae intus parata sunt.

CARIO, CHORUS, MULIER, PLUTUS,
CHREMYLUS.

(V. 627—801.)

CARIO. O qui saepe Theseis tenuiter epulati estis, senes, pane admodum modico, quam nunc estis fortunati, quam beata est sors vestra, ceterique omnes, qui probis estis moribus!

CHORUS. Quid est, optume tuorum sodalium? videris enim advenire nuntius alicuius boni.

CARIO. Herus meus factus est fortunatissimus, vel potius ipse Plutus: nam ex coeco factus est oculatissimus, habetque nitentes pupillas, Aesculapio usus medico propitio.

CHORUS. Nuntias mihi quod gaudeam, nuntias mihi quod exclamem.

CARIO. Licet iam laetari, velitis nolitis.

CHORUS. Alta voce laudabo optumi patris filium, et ingens illud mortalibus iubar, Aesculapium.

MULIER. Quisnam iste clamor est? nuntiabitne aliquid boni? hoc enim cupiens ego dudum intus deosideo, hunc opperiens.

CARIO. Cito, cito affer vinum, hera, ut et ipsa bibas: lubens enim oppido hoc facis. Nam omnia bona uno quasi fasce comprehensa tibi fero.

MULIER. Ubi ergo sunt?

CARIO. Ex illis quae dicam cognosces illico.

MULIER. Age igitur expedi quidquid dicis tandem.

CARIO. Ausculta igitur: nam ego rem omnem a calce usque in caput tibi demensam dabo.

MULIER. Ne quaeso in caput mihi.

CARIO. Annon bona ea, quae modo evenerunt?

MULIER. Non res ipsas inquam.

CARIO. Etenim quum extemplo pervenimus ad Deum, virum ducentes tunc quidem miserrimum, at nunc felicem ac beatum, si quisquam alius, primum quidem ipsum ad mare deduximus, deinde abluiimus.

MULIER. Edepol nae ille beatus erat: homo senex, frigido lotus mari.

CARIO. Deinde ad delubrum dei concessimus. Postquam autem in ara placentiae et liba consecrata fuere flamma Vulcani, reclinavimus Plutum, uti par erat: nostrum autem unusquisque torum sibi consecravit.

MULIER. Aderantne alii etiam, opem Dei desiderantes?

CARIO. Unus quidem Neoclides, qui coecus quidem est, at furando facile videntes superat; aliique multi omnis generis morbis impliciti. Postquam autem lucernis extinctis nos iussit dormire dei minister, edixitque, ut, si quis sonitum sentiret, taceret, omnes placide decubuimus. Ego autem dormire non poteram, sed me pultis olla quaedam percellebat, posita non procul a capite aniculae cuiusdam, ad quam misere cupiebam adrepere. Deinde suspiciens video sacerdotem liba rapere et caricas de sacra mensa. Postilla circumibat aras omnes ordine, sicubi aliquod panificium esset relictum: deinde haec sacro ritu condebat in sacculum aliquem. Ego autem existumans iam omnino fas esse talia facere, ad ollam illam pultis erigor.

MULIER. Scelestissime hominum! non verebaris deum?

CARIO. Immo equidem hercle, ne prius ad ollam accederet cum suis corollis: nam sacerdos eius mihi documento fuerat. Anicula vero, quum iam strepitum meum sentiret, manu ollam subtrahere conata est: ego autem, sibilo edito, mordicus eam adripui, non secus ac si pareas anguis fuissem: illa vero ex templo manum retraxit, iacuitque quieto, stragulis in-

voluta, prae metu visiens acerbius mustela. At ego tunc bonam partem pultis absorbi: post impletus requievi.

MULIER. Deus vero ad vos non accederat?

CARIO. Nondum. Posthaec etiam ridiculum quiddam feci: nam accedente ipso vehementer admodum pepedi: nam venter meus inflatus erat.

MULIER. Mirum ni illi nauseam moveris.

CARIO. Minime: verum Iaso quaedam, quae ipsum sequebatur, erubuit: et Panacea sese avertit, naribus compressis: nam thus ego non pedo.

MULIER. Ipse autem deus?

CARIO. Ne id quidem hercle curavit.

MULIER. Utique inurbanum hunc deum esse dicis.

CARIO. Nentiquam hercle: sed merdivorum.

MULIER. Hem scelus!

CARIO. Post illa me ipse etiam extemplo cooperui timens: ille autem ivit circum circa, morbos inspiciens omnes recte admodum atque ordine: deinde puer ei lapideum mortariolum adposuit, et pistillum, et capsulam.

MULIER. Lapideam?

CARIO. Non hercle inquam, non ipsam capsulam.

MULIER. At vero quo modo videbas, o terreneffice, qui te coopertum fuisse dicis?

CARIO. Per palliolum: pol enim foramina habebat non parva. Primo itaque Neoclii medicamentum ad illinendum coepit terere, iniectis alliorum Teniorum tribus capitibus: deinde contudit illa in mortario, admiscens gummi et scillam: his deinde aceto perfusis Sphettio, oblevit ei palpebras extrorsum versas, ut cruciaretur magis. At ille vociferans atque clamans fugit exiliens: ipse autem Deus ridens dixit: *Hic iam sede perlitus, ut mea opera desinas interesse concioni, possisque eam eiurare.*

MULIER. Quam amans reipublicae est ille deus et sapiens!

CARIO. Posthinc Pluto adsedit; et primo quidem caput attrectavit: deinde puro sudario sumto, pal-

pebras circumabstersit: Panacea vero obvelavit ei caput purpureo involucro, et faciem totam: deinde deus sibilavit, atque prosiluerunt illico e delubro serpentes duo immani magnitudine.

MULIER. Dii boni!

CARIO. Isti autem tacite purpureum involucrum subeuntes, palpebras circumlambebant, ut mihi quidem videbatur; et priusquam tu heminas vini decem ebiberes, Plutus, hera mea, surrexit videns. Ego autem plausi prae gaudio, herumque excitavi. At deus statim se abscondit ipsique serpentes in delubrum. Qui autem iuxta ipsum cubabant, quantopere existumas? Plutum amplexi sunt, et tota nocte vigilarunt, usque dum illuxit. Ego autem laudabam deum maximopere, quod cito Plutum fecisset videntem, Neoclidem vero magis fecisset coecum.

MULIER. Quantam habes potentiam, o rex domine! Sed dic mihi, ubi est Plutus?

CARIO. Venit. Verum circa eum erat immensa hominum turba. Qui enim prius iusti fuerant, victumque habuerant modicum, ipsum amplexabantur, salutabantque omnes gaudio perfusi: quicunque autem fuerant divites, opesque multas habuerant, et victum sibi iniusta ratione acquisiverant, supercilia contrahebant, voltumque prae se ferebant tetricum. Illi autem pone sequebantur, sertis redimiti, ridentes, bona verba dicentes: personabat autem calceus senum, in numerum compositis gressibus euntium. Sed eia omnes pariter uno ordine saltate, tripudiate, choreas ducite: nemo enim vobis domum ingressis nuntiabit, farinam non inesse in sacco.

MULIER. Equidem, ita mihi Hecate propitia sit, volo coronare te, ob laetum nuntium, panum clibaniorum serie, qui talia nuntiaveris.

CARIO. Ne ergo cunctare amplius: iam enim viri adsunt prope ostium.

MULIER. Age vero domum ingressa, afferam bellaria, tanquam in recens emtos oculos effundenda.

CARIO. Ego autem obviam procedere illis volo.

PLUTUS. Et quidem primum saluto Solem, deinde almae Palladis inclytum solum, universamque Cecropis regionem, quae me excepit. Pudet autem me miseriae meae. Mene cum istiusmodi hominibus inscium convixisse! illos autem, qui digni erant meo consortio, fugitavi, omnium rerum ignarus, ego miser. Quam male utrumque feci! sed omnibus in contrarium conversis, ostendam deinceps cunctis hominibus, quam invitus me ipsum improbis tradiderim.

CHREMYLUS. Facesse in malam rem. Quam molesti sunt amici, qui statim apparent protinus, quum quis prospera utitur fortuna! Etenim fodicant, et tibias fricant, declarantes unusquisque benevolentiam quamdam. Nam quis me non salutavit? quænam me in foro non circumdedit senilis turba?

MULIER. Carissime vir, et tu et tu salvete. Age nunc, moris enim est, bellaria ista sumam et te illis perfundam.

PLUTUS. Nequaquam. Me enim primum, postquam visum recepi, domum ingrediente, nihil efferre decet, sed potius inferre.

MULIER. Itane non accipies bellaria haec?

PLUTUS. Intus quidem apud focum, uti mos est. Praeterea irrisionem sic quoque vitabimus. Non enim decet poetam caricas et bellaria spectatoribus prolicere, et istis eos ad risum compellere.

MULIER. Recte prorsus autumas. Nam ecce Dexinicus iste iam surrexit, tanquam arrepturus caricas.

CARIO, VIR IUSTUS, CHREMYLUS,
SYCOPHANTA, CHORUS.

(V. 802 — 958.)

CARIO. Quam suave est, o viri, rem feliciter gerere, praesertim si nihil domo extuleris. Nobis enim bonorum acervus in domum irruit, sine ullo culusvis interritamento. Panarium quidem plenum est alba farina: amphorae autem vino rubro fragranti: argento et auro omnia nobis vasa efferta sunt, adeo ut mirari subeat: puteus oleo plenus: ampullae unguentis refertae; coenaculum caricis. Acetabula omnia, et patellae, et ollae aerae iam sunt: scutellas vero putidas, piscarias illas, argenteas iam videre est: muscipula autem nobis repente facta est eburnea. At nos famuli ludimus par impar stateribus aureis: nates autem detergimus, non lapillis amplius, sed alliis, prae luxuria, semper. Et nunc herus quidem meus immolat suem et hircum et arietem coronatus: me autem exire compulit fumus; nec enim poteram intus manere: nam palpebras mihi mordebat.

IUSTUS. Sequere me, puer, ut ad deum eamus.

CHREMYLUS. Eia quis iste est, qui huc accedit?

IUSTUS. Homo prius quidem miser, nunc autem fortunatus.

CHREMYLUS. Apparet e numero bonorum te esse.

IUSTUS. Maxime.

CHREMYLUS. Quid itaque vis tibi?

IUSTUS. Ad deum istum venio: nam is mihi magnorum bonorum auctor est. Ego enim quum facultates satis amplas a patre mihi relictas accepiissem, subveniebam inopibus amicis, existumans hoc in vita esse utile.

CHREMYLUS. Mirum, ni te cito defecerit pecunia.

IUSTUS. Omnino.

CHREMYLUS. Itaque postea miser eras?

IUSTUS. Omnino. Et ego quidem arbitrabar, quibus antea benefecissem indigentibus, eos me habiturum amicos vere firmos, siquando egerem: illi autem me aversabantur, et me videre se dissimulabant.

CHREMYLUS. Etiam deridebant te, sat scio.

IUSTUS. Omnino. Squalor enim meae suppellectilis me perdidit.

CHREMYLUS. Sed iam non amplius.

IUSTUS. Eapropter ad deum merito huc veni, ut eum adorem.

CHREMYLUS. Sed quid detritum pallium facit ad deum, quod fert puer hic, qui te comitatur? dic mihi.

IUSTUS. Et hoc dedicaturus ad deum venio.

CHREMYLUS. Num in hoc pallio initiatus es maioribus mysteriis?

IUSTUS. Non: verum in eo alsi annos tredecim.

CHREMYLUS. Calcei vero?

IUSTUS. Et isti una hibernum frigus tolerarunt.

CHREMYLUS. Ergo istos etiam dedicandos adtulisti?

IUSTUS. Ita hercle.

CHREMYLUS. Lepida sane dona deo ferens venis.

SYCOPHANTA. Hei infortunatus ego! quam penitus perii miser! o terque quaterque infortunatus et quinquies, et duodecies, et decies-millies. Iu, iu! ita multiplici obrutus sum infortunio.

CHREMYLUS. Apollo averrunce et dii servatores! quid est quod huic homini evenit mali?

SYCOPHANTA. Annon vero intoleranda mihi nunc evenerunt mala? qui amisi omnia, quae domi habebam, per deum hunc, qui futurus est coecus de integro, si modo iura non deficient.

IUSTUS. Ego propemodum rem cognoscere me arbitror: accedit enim aliquis oppressus calamitate: videtur autem esse homo pravae notae.

CHREMYLUS. Ita hercle. Recte ergo ei fit, quod perit.

SYCOPHANTA. Ubi, ubi est iste, qui solus nos omnes opulentos extemplo se facturum pollicitus fuerat, si modo visum rursus reciperet? at ille multo potius perdidit nonnullos.

CHREMYLUS. Et quemnam sic male adfecit?

SYCOPHANTA. Me ipsum.

CHREMYLUS. Num unus ex improbis eras et parietum perfossoribus?

SYCOPHANTA. Nihil hercle sani vobis ambobus inest: nec fieri potest, quin meam habeatis pecuniam.

CARIO. Pro magna Ceres! quam se feroceum intulit hic sycophanta! apparet eum fame urgeri.

SYCOPHANTA. Tu quidem mox cito ad forum ibis: ibi enim tormentis cogeris in rota confiteri tua scelera.

CARIO. At tu eiula.

IUSTUS. Ita me Iupiter servator amet, ut magni faciendus est Graecis omnibus deus ille, quod sycophantas perditurus est malos male.

SYCOPHANTA. Hei miser ego! Num tu etiam huius furti particeps, me derides? nam alioqui unde accepisti vestimentum hocce? heri autem te vidi detrito amictum pallio.

IUSTUS. Nihil te moror: gesto enim emptum drachma ab Eudamo anulum huncce.

CHREMYLUS. Sed nullum reperias contra sycophantae morsum.

SYCOPHANTA. Quid est, nisi hoc iusignis contumelia est? irridetis; at quid hic egatis, nondum dixistis. Etenim nulli bono hic estis.

CHREMYLUS. Non tuo hercle: scias hoc velim.

SYCOPHANTA. De meo enim edepol coenabitis.

CHREMYLUS. Ut hoc verum est, ita tu cum tuo teste disruptaris, nullo cibo repletus.

SYCOPHANTA. Negatis? intus est, o impurissimi, magna vis piscium in frusta concisorum, et carniam assarum. Uhu, uhu, uhu, uhu, uhu, uhu.

CHREMYLUS. Odorarisne aliquid, scelus?

IUSTUS. Frigus fortasse, quia tam detrito amictus est pallio.

SYCOPHANTA. Haecine toleranda sunt, o Iuppiter diique ceteri! mene ab istis sic ludibrio haberi! heu, quam crucior, quod vir bonus et patriae amans haec mala suffero!

CHREMYLUS. Tunc patriae amans et vir bonus?

SYCOPHANTA. Ut nemo alius.

CHREMYLUS. Atqui responde mihi quod te interrogabo.

SYCOPHANTA. Quidnam?

CHREMYLUS. Esne agricola?

SYCOPHANTA. Tu me adeo insanire putas?

CHREMYLUS. Sed mercator?

SYCOPHANTA. Sane eum me esse simulo, si quando usus venit.

CHREMYLUS. Quid ergo? num artem aliquam addidicisti?

SYCOPHANTA. Non hercle.

CHREMYLUS. Quomodo igitur victitabas, aut unde, quum nihil ageres?

SYCOPHANTA. Publica negotia procuro et privata omnia.

CHREMYLUS. Tunc? qua impulsus causa?

SYCOPHANTA. Sic lubet.

CHREMYLUS. Quomodo igitur tu sis vir bonus, o parietum perfossor, si in iis, quae nihil ad te adtinent, odium tibi concilias?

SYCOPHANTA. Itane vero ad me non adtinet de mea mihi patria me bene mereri pro meis viribus, o fatue?

CHREMYLUS. Bene mereri de patria estne aliena curare?

SYCOPHANTA. Est sane legibus succurrere, quae positae fuerint; et non permittere, si quis peccet.

CHREMYLUS. Annon vero data opera civitas iudices constituit, qui his praesint?

SYCOPHANTA. At quis nomina desert?

CHREMYLUS. Qui volt.

SYCOPHANTA. Atqui is ego sum: proinde in me recidunt civitatis negotia.

CHREMYLUS. Improbum igitur hercle praesidem

habet. At nonne malles tranquillitate perfruens in otio vivere?

SYCOPHANTA. At tu pecudis vitam commemoras, si nullum erit studium, in quo aetatem teras.

CHREMYLUS. Nec meliora te doceri sineres?

SYCOPHANTA. Non, si mihi dares Plutum ipsum et Batti silphium.

CHREMYLUS. Depone ocius vestem.

CARIO. Illeus tu, tibi dicit.

CHREMYLUS. Deinde calceos exue.

CARIO. Omnia haec tibi dicit.

SYCOPHANTA. Quin age, accedat aliquis vestrum huc ad me, si quis volt.

CARIO. Atqui is sum ego.

SYCOPHANTA. Hei miser! interdum vestibus spoliior.

CARIO. Tu enim vis, aliena negotia curans, cibum habere.

SYCOPHANTA. (*ad testem*) Viden' tu quae facit? horum te testem voco.

CHREMYLUS. Sed in pedes se coniecit, quem adduxisti testem.

SYCOPHANTA. Vae mihi! solus ab istis circumclusus sum.

CARIO. Nunc clamitas?

SYCOPHANTA. Vae iterum mihi!

CARIO. Da tu mihi detritum istud pallium, quo amicum sycophantam huncce.

IUSTUS. Minime vero: nam Pluto consecratum est dudum.

CARIO. Ubinam ergo melius dedicabitur, quam si homini nequam et parietum perfossori iniciatur. At Plutum ornari decoris vestimentis par est!

IUSTUS. Calceis autem istis quid faciemus? dic mihi.

CARIO. Et istos actutum ad frontem, tanquam ad oleastrum, clavis adfigam huic.

SYCOPHANTA. Abibo: nam sentio me multo inferiorem esse vobis. Si vero socium mihi adscivero quempiam, tametsi ficulneum, potens iste deus ut mihi poenas det, faxo hodie; quandoquidem solus et

unus tollit manifesto popularem statum, re nec in senatu, nec apud populum deliberata.

IUSTUS. Tu vero, quoniam armatura mea instructus incedis, age in balneum curro: deinde ibi primam stationem obtinens te calefacias: nam et eandem ego olim tenui.

CHREMYLUS. Sed balneator protrahet eum foras prehensum testiculis: nam, ubi eum viderit, animadvertet ipsum esse ex sequioris notae hominibus. At nos ingrediamur, ut adores deum.

ANUS, CHORUS, CHREMYLUS, ADOLESCENS.

(V. 959 — 1096.)

ANUS. Anne, optumi senes, ad domum novitius dei vere pervenimus, aut tota via aberravimus?

CHORUS. At scito ad ipsum te pervenisse ostium, adolescentula: nam lepide sciscitaris.

ANUS. Age ergo, familiarium quempiam evocabo foras.

CHREMYLUS. Ne faxis: ego enim ipse egressus sum. Sed quamobrem maxime veneris, dicere te par est.

ANUS. Perpetior gravia et nefaria, o amice: dam ex quo deus iste coepit videre, haud vitalem reddidit vitam mihi.

CHREMYLUS. Quid vero est? num tu etiam sy-cophantia inter mulieres eras?

ANUS. Haud ecastor ego.

CHREMYLUS. Aut literam non sortita es, quae tibi ius daret gratiis bibendi?

ANUS. Irrides: ego vero perii. Ita uxor misera.

CHREMYLUS. Annon itaque properabis dicere, quid te tam male urat?

ANUS. Ausculta. Erat mihi adolescentulus, quem

amabam, pauper quidem, sed venusto vultu, et pulcher et probus. Nam si qua re mihi forte opus esset, omnia faciebat mihi decenter et scite; ego vero vicissim in iisdem omnibus operam ei dabam.

CHREMYLUS. Quid autem erat, quod a te peteret maxime?

ANUS. Non multa: etenim me impendio reverbatur. Sed viginti drachmas petebat quandoque ad vestem emendam: octo autem ad calceos: et tunicam sororibus emere me iubebat, matrique pallam, frumentique petebat modios quatuor.

CHREMYLUS. Haud multa sane, ita me Apollo amet, ista sunt, quæ commemorasti: sed apparet illum te reveritum esse.

ANUS. Et hæc quidem non ex avaritia petere a me dicebat, verum amicitiae gratia, ut meam gestans vestem, mei recordaretur.

CHREMYLUS. Hominem narras supra modum tui amantem.

ANUS. Sed nunc scelestus non eodem amplius erga me est animo: verum prorsus est immutatus. Quum enim placentiam istam, ceteraque ei bellaria, quæ huc lauci imposita sunt, misissem, et subindicassem me ad vesperam venturam —

CHREMYLUS. Quid fecit? dic mihi.

ANUS. Placentulam istam nobis lusuper remisit, ea lege, ut ne amplius illuc venirem, addito etiam hoc dictorio: *Olim fuere fortes Milesii.*

CHREMYLUS. Apparet moribus fuisse non improbia: deinde dives factus, non amplius capitum lenticula: antehac autem prae inopia omnia devorabat.

ANUS. Atqui antehac quotidie, ita me amet Ceres et Proserpina, ad ostium meum accedebat semper.

CHREMYLUS. Efferendi causa?

ANUS. Non ecastor, sed tantum vocis meae audiendi cupidus.

CHREMYLUS. Quin immo accipiendi gratia.

ANUS. Tum pol, siquando tristem me esse sentiret, *anaticulam* me et *palumbulam* blande vocabat.

CHREMYLUS. Deinde soite nummos petebat ad calceos.

ANUS. Maioribus autem Eleusiniis quia vectam me carpento forte quis adspexisset, ob id toto die vapulavi: tanta aemulatio incesserat illum adulescentulum.

CHREMYLUS. Nam lubenter, uti videtur, comedeat solus.

ANUS. Quin et manus me perpulchras habere solebat dicere.

CHREMYLUS. Quum scilicet porrigerent viginti drachmas.

ANUS. Cutemque meam suave dicebat olere.

CHREMYLUS. Merito hercle, siquando nimirum Thasium infunderes.

ANUS. Adspectumque me habere mollem et pulchrum.

CHREMYLUS. Non inficetus erat homo, sed sciebat vetulae subantis viatica comedere.

ANUS. Haec itaque deus iste, o amice, non recte facit, qui profitetur se iniuria lacecssitis praesto futurum semper.

CHREMYLUS. Quid igitur faciat, dic; et effectum dabitur.

ANUS. Ecce est aequum est cogere eum, qui a me beneficia acceperit, ut mihi vicissim benefaciat; aut indignus est qui ne minimo quidem fruatur bono.

CHREMYLUS. Nonne igitur singulis tibi noctibus referebat gratias?

ANUS. At dicebat se vivam me nunquam deserturum.

CHREMYLUS. Recte quidem: at nunc non amplius vivere te putat.

ANUS. Prae moerore enim contabui, o amice, sume.

CHREMYLUS. Non: sed putrefacta es, ut mihi videris.

ANUS. Itaque profecto per anulum me transire feceris.

CHREMYLUS. Si quidem is anulus sit cribri circulus.

ANUS. Sed ecce, ipse hic advenit adulescen-

tulus, de quo dudum conqueror. Videtur comissatum ire.

CHREMYLUS. Apparet. Coronam etenim gestans et facem incedit.

ADOLESCENS. Salvere iubeo.

ANUS. Quid sit?

ADOLESCENS. Amica vetus, celeriter sane incanuisti, coelum testor.

ANUS. Misera ego, quanta contumelia adficior!

CHREMYLUS. A multo tempore te non videtur vidisse.

ANUS. Quanto tempore, miser, qui heri apud me fuerit?

CHREMYLUS. Ergo contra ei evenit, atque aliis plerisque: ebrius enim, ut apparet, acutius cernit.

ANUS. Minime: sed semper incompositis fuit moribus.

ADOLESCENS. O rex maris Neptune, et dii seniles, quantum rogarum in facie habet!

ANUS. Ah, ah! facem mihi ne admove.

CHREMYLUS. Recte sane autumat. Si enim ipsam vel unica scintilla attigerit, tanquam vetustum oleae ramum eam comburet.

ADOLESCENS. Vin' aliquantisper mecum ludere?

ANUS. Ubinam, miser?

ADOLESCENS. Istic, sumtis nucibus.

ANUS. Quemnam ludum?

ADOLESCENS. Quot habes dentes?

CHREMYLUS. At cognoscam ego etiam: habet enim tres fortasse, aut quatuor.

ADOLESCENS. Solve: nam unicum tantum molarem habet.

ANUS. Homo miserrime! non mihi videris esse sanae mentis, qui coram tot viris me conviciis perfundis.

ADOLESCENS. Equidem tibi prodesset, si quis te calida perfunderet.

CHREMYLUS. Non sane, quia nunc manganice sese habet: sin abluatur ista cerussa, videbis manifesto faciei rugas.

ANUS. Quum sis homo senex, deliras, mi video.

ADOLESCENS. Fortasse attentat te, et papillas contrectet tuas, existumans haec se clam me facere.

ANUS. Non meas quidem, non inquam, sceleste, ite me Venus amet.

CHREMYLUS. Non sane, ita mihi Hecate propitia sit: nam utique insauirem. Verum tamen, o adulescens, non sinas adulescentulam ut odio habens istam.

ADOLESCENS. Ego vero eam efflictim amo.

CHREMYLUS. Atqui te accusat.

ADOLESCENS. Qua de re accusat?

CHREMYLUS. Ait te petulantem esse et dicere, *Olim fortes fuisse Milesios.*

ADOLESCENS. Ego de hac tecum non contendam.

CHREMYLUS. Quid ita?

ADOLESCENS. Reverentia aetatis tuae: nam nunquam alteri concessissem ut istuc feceret. Nunc vero laetus abi adsumta adulescentula.

CHREMYLUS. Novi mentem tuam, novi: non amplius forte vis esse cum illa.

ANUS. Quis autem est permissurus?

ADOLESCENS. Non sollicitarem sane enum subagitatam inde a tredecies mille annis.

CHREMYLUS. At tamen quoniam vinum non indignatus es bibere, etiam faex tibi exhaurienda erit.

ADOLESCENS. Sed haec faex est nimis vetus et putris.

CHREMYLUS. Ergo colum istis omnibus medebitur.

ADOLESCENS. Sed abi intro: deo enim volo ingressus dedicare coronas hasce, quas habeo.

ANUS. Ego vero ei etiam aliquid dicere volo.

ADOLESCENS. At ego iam non intrabo.

CHREMYLUS. Bono animo es: nihil formida: non enim tibi vim inferet.

ADOLESCENS. Recte omnino mones: nam satis multo tempore eam sublevi.

ANUS. I prae: ego autem pone te ingrediar.

CHREMYLUS. Quam pertinaciter, o supreme Iupiter, haec anicula, velut ostreum, adolescenti adhaerescit!

CARIO, MERCURIUS, SACERDOS IOVIS,
CHREMYLUS, ANUS, CHORUS.

(V. 1097 — 1209.)

CARIO. Quis est, qui pultat fores? quid hoc est? nemo, ut videtur, pultat: sed nimirum ostiolum sic temere sonitu edito gemit.

MERCURIUS. Tibi, tibi inquam dico, Cario, resiste.

CARIO. Eho, dic mihi, tunc fores pultabas tam improbe?

MERCURIUS. Non hercle, sed iam pultaturus eram: deinde occupasti aperire. Sed curriculo curre et evoca huc herum, deinde uxorem eius et liberos, deinde et famulos, deinde canem, deinde te ipsum, deinde porcum.

CARIO. Dic mihi, quid est?

MERCURIUS. Iupiter, o miserrime, volt in eodem vos commistos catino universos in barathrum iniicere.

CARIO. Istiusmodi rerum nuntio lingua exciditur. Sed cur tandem haec facere cogitat nobis?

MERCURIUS. Quia facinus gravissimum patrastis. Ex quo enim denno coepit videre Plutus, nemo nec thus, nec laurum, nec libum, nec victimam, nec aliud quicquam nobis diis sacrificat.

CARIO. Non hercle; neque sacrificabit. Male enim nostri curam gerebatis tunc.

MERCURIUS. De ceteris quidem diis minus anxie laboro: at ego perii et interii.

CARIO. Recte sapis.

MERCURIUS. Antea enim apud cauponas mane

statim habebam omnis generis lautitias, offam vino subtractam, mel, caricas, quaecunque par est Mercurium edere: nunc autem esuriens, sursum porrectis pedibus, requiesco.

CARIO. Nonne vero merito, ut qui damno coupons mactabas subinde, quum tamen istiusmodi bona ab illis haberes?

MERCURIUS. Heu miser ego! heu placentam quarto cuiusvis mensis die pistam!

CARIO. *Absentem desideras et frustra vocas.*

MERCURIUS. Eheu pernam, quam ego comede-
debam!

CARIO. Uni tu pernae innixus hic sub dio salta.

MERCURIUS. Et intestina calida, quae ego comedebam!

CARIO. Intestinorum tormina te videntur vexare.

MERCURIUS. Eheu calicem aequali portione vini et aquae temperatum!

CARIO. Hoc insuper epoto, quamprimum hinc facesse.

MERCURIUS. Numquid me amicum tuum ope tua iuvaras?

CARIO. Si eiusmodi re tibi opus est, in qua tibi prodesse possim.

MERCURIUS. Si mihi panem bene pistum praebens, comedere dares, et magnum frustum carnis victimarum earum, quibus intus sacrificatis.

CARIO. At illa efferri nefas est.

MERCURIUS. Atqui quando aliquod vasculum heri tui surripiebas, semper ego faciebam, ut latere posses.

CARIO. Ea quidem conditione, ut ipse particeps fieres, o parietum perfossor: nam obvenire tibi solebat grandis placenta bene pista.

MERCURIUS. Quam deinde solus comedere solebas.

CARIO. Non enim partem aequam plagarum mecum accipiebas, siquando deprehenderer flagitio aliquo commisso.

MERCURIUS. Ne memineris veterum malorum,

si Phlyen occupasti. Sed, per deos obsecro, contubernalem me recipite.

CARIO. Hæne, diis relictis, hic manebis?

MERCURIUS. Vestra enim conditio est melior multo.

CARIO. Quid vero? num transfugere tibi lepidum videtur?

MERCURIUS. *Patria enim est omnis regio ubi homini bene est.*

CARIO. Quem, quaeso, usum nobis praestabis, si hic fueris?

MERCURIUS. Iannæ vertundæ me praesidem facitote.

CARIO. Vertundæ? atqui nihil opus est versutiis.

MERCURIUS. At negotiationum.

CARIO. At nunc ditescimus. Quid ergo Mercurium cauponarium alere nobis opus est?

MERCURIUS. Itaque doli artificem.

CARIO. Doli? minime. Non enim opus est iam dolo, sed simplicibus moribus.

MERCURIUS. At viæ ducem.

CARIO. Sed deus iam videt: adeoque duce non amplius indigebimus.

MERCURIUS. Itaque certaminum praeses ero: et quid adhuc dices? Pluto enim convenientissimum est instituere certamina musica et gymnica.

CARIO. Quam bonum est cognomina multa habere! iste enim hac ratione invenit sibi victum. Non temere omnes iudices omni saepe studio contendunt, ut multis tribunalium literis inscribantur.

MERCURIUS. Itaque hac conditione ingrediar.

CARIO. Et quidem elue ipse ad puteum accedens exta victimarum, ut statim officiosum te mihi probes.

SACERDOS. Quis possit mihi certo indicare, ubi sit Chremylus?

CHREMYLUS. Quid est, vir optume?

SACERDOS. Quid, nisi male? Ex quo enim Plutus iste coepit videre, pereo fame: nam quod comedam, non habeo, tametsi sum sacerdos Iovis servatoris.

CHREMYLUS. Quanam vero, amabo, causa est huius rei?

SACERDOS. Nemo dignatur amplius sacrificare.

CHREMYLUS. Quam ob rem?

SACERDOS. Quia omnes sunt divites. At tunc, quum nihil habebant, mercator salvus revorsus domum mactabat victimam aliquam: alius item quispiam, quod iudicio absolutus fuisset: alius vero litabat, et invitabat sacerdotem: nunc nemo sacrificat prorsus quicquam, neque in sanum intrat, nisi cacatum plus quam decies milleul.

CARIO. Nonne ergo ex his, quae tibi rite obveniunt, sumis?

SACERDOS. Igitur ipse etiam mihi videor, Iove servatore deserto, hic mansurus.

CHREMYLUS. Bono animo es: nam deo volente, bene erit. Iupiter enim servator hic adest, sponte adveniens.

SACERDOS. Omnia bona itaque nuntias.

CHREMYLUS. Dedicabimus ergo actutum, mantam modo, Plutum in eo loco, ubi antehac erat, aearium deae perpetuo custodiens. Sed efferat aliquis huc facies incensas, ut tu eas gestans praecedas ante deum.

SACERDOS. Omnino quidem haec fieri oportet.

CHREMYLUS. Plutum aliquis evocet foras.

ANUS. Ego vero quid faciam?

CHREMYLUS. Ollas, quibus deum dedicabimus, cape, et in capite ser modeste, siquidem venisti varia veste induta.

ANUS. At illa, quorum causa veneram?

CHREMYLUS. Omnia confient. Veniet enim ad te adolescentulus ad vesperam.

ANUS. At tu quidem si pro illo spondeas venturum eum ad me, ita ecastor portabo ollas.

CARIO. Profecto ollis istis contra atque alia evenit; nam ceteris quidem ollis anus in summo est: huic autem nunc anui in superficie sunt ollae.

CHORUS. Haud amplius itaque decet nos cunctari, sed recedere retrorsum: nos enim cantantes oportet istos a tergo sequi.

ARISTOPHANIS
N U B E S.

DRAMATIS PERSONAE.

STREPSIADES.
PHIDIPPIDES.
FAMULUS *Strepsiadis.*
DISCIPULI *Socratis.*
SOCRATES.
CHORUS NUBIUM.
IUSTUS ORATOR.
INIUSTUS ORATOR.
PASIAS *foenerator.*
TESTIS *Pasise.*
AMYNIAS *foenerator.*
CHAEREPHION.

STREPSIADES, PHIDIPPIDES, FAMULUS,
DISCIPULUS, SOCRATES, CHORUS.

(V. 1—626.)

STREPSIADES. Eheu! eheu! O supreme Iupiter, satin' infinita res est noctium? nunquamne dies fiet? Atqui dudum ego audiui gallum. Servi tamen stertunt: at antehac id non ausi fuissent. Pereas itaque, Bellum, multis de causis, tum vero quia nec servos castigare mihi licet. Sed neque bonus iste adulescens expergiscitur tota nocte; verum pedit, quinque lodicibus involutus. Sed, si videtur, stertamus oblecti.

At enim non possum dormire miser, qui mordeor a sumtibus, et praesepe, et alieno aere, propter istum gnatum. Ille vero comam alens equitat, et bigas agit, et equos somniat: at ego pereor, quum video lunam adducere vigesimos dies: nam usurae procedunt. — Accende, puer, lucernam, et effer tabellas, ut sumtis illis recolam, quot sint quibus debeo, et usuras computem. — Age videam, quid debeo? Duodecim minas Pasiae. Quamobrem duodecim minas Pasiae? quonam eas insumsi? Quando coppatiam emi. Hei miser! utinam excussus mihi prius fuisset oculus lapide!

PHIDIPPIDES. Philo, inique agis: persequere tuum ipsius curriculum.

STREPSIADES. Hoc illud est malum, quod me perdidit: nam etiam dormiens rem equestrem animo agitat.

PHIDIPPIDES. Quot cursibus peragitur curule certamen?

STREPSIADES. Me quidem patrem tuum multis tu exagitas cursibus. — At enim quodnam me post Pasiam invasit aes alienum? Tres minae pro curriculo et rotis Amyniae.

PHIDIPPIDES. Abduc equum domum, volutatum prius in pulvere.

STREPSIADES. At, o miser, evolvisi me ex meis bonis, siquidem aliis iam obnoxius sum e re iudicata, alii autem pro usuris aiunt pignora se capturos.

PHIDIPPIDES. Quaeso, pater, quid ita anxius es, et tota nocte huc illuc te versas?

STREPSIADES. Mordet me demarchus quispiam e stragulis.

PHIDIPPIDES. Sine me, o bone, aliquantulum dormire.

STREPSIADES. Dormi tu ergo: scito tamen aes istuc alienum omne in caput tuum recasurum. — Heu! utinam pessumis exemplis periisset pronuba illa, quae me impulit, ut matrem tuam ducerem! Ruri enim agebam vitam suavissimam, squalidam, incomtam, neglectam, redundantem apibus et ovibus et fracibus. Post illa uxorem duxi Megacリス, Megacリス filii, ex sorore neptem, rusticus urbanam, superbam, luxuriosam, Coesyrae moribus imbutam. Hanc postquam duxeram, cum ea cubabam oleus mustum, ficus, lanarum copiam: illa vero unguentum, crocum, collabellata oscula, sumtus, heluatlonas, Coliadem et Genetyllidem. Non equidem dicam otiosam eam fuisse; sed texebat. Ego autem ei pallium hoc ostendens, eoque utens praetextu, dicere ei solebam: *Mulier, telam nimis densas.*

FAMULUS. Oleum nobis non inest in lucerna.

STREPSIADES. Hei mihi! cur enim bibulam istam accendisti mihi lucernam? huc accede, ut plores.

FAMULUS. Cur, obsecro, plorem?

STREPSIADES. Quia e crassis ellychnis unum indidisti. — Post illa, quum nobis iam natus esset filius iste, mihi scilicet et bonae Aii mulieri, inter nos primum de nomine obortum est iurgium ad hunc modum. Illa quidem equum addebat nomini, *Xan-*

thippum, aut *Charippum*, aut *Callippidem* eum nuncupans: ego vero avi imponebam ei nomen *Phidonidem*. Hactenus quidem processit concertatio: postea tandem convenit inter nos, et dedimus ei nomen *Phidippidi*. Hunc autem illa gnatum gremio complexa blande adloquebatur: *Quando tu grandis factus currum agitabis versus urbem, ut Megacles, croceo amictus pallio!* Ego autem dicebam: *Immo quando tu capras duces o Phelleo, ut pater tuus, renone indutus!* Sed meis dictis nequaquam paruit: verum fortunis meis equinum offudit morbum. Et nunc tota nocte mecum meditatus, viae unam rationem inveni admirabiliter excellentem; quam si isti persuasero, salvus ero. Verum excitare prius ipsum volo. Quomodo ergo eum quam mollissime expergeficiam? quomodo? Phidippides, Phidippidisce!

PHIDIPPIDES. Quid est, mi pater?

STREPSIADES. Osculare me et manum cedo dexteram.

PHIDIPPIDES. En. Quid est?

STREPSIADES. Dic mihi, amas me?

PHIDIPPIDES. Ita, Neptunum hunc testor equestrem.

STREPSIADES. Neutiquam mihi, quaeso, equestrem istum memora: hic enim deus est mihi causa malorum. Verum, si me corde revera amas, o gnate, gere morem mihi.

PHIDIPPIDES. Quid tibi ergo morem vis geram?

STREPSIADES. Immuta quam ocissime mores tuos, et abi, ut discas, quae ego iubebo.

PHIDIPPIDES. Dic iam quid iubeas.

STREPSIADES. Obtemperabisne aliquantum mihi?

PHIDIPPIDES. Obtemperabo, ita me Bacchus amet.

STREPSIADES. Huc ergo converte oculos. Viden' ostiolum hoc et domunculam?

PHIDIPPIDES. Video: at, quaeso, quid est hoc, pater?

STREPSIADES. Animarum sapientum haec est schola. Hic habitant viri, qui sermonibus elios ad credendum inducunt, coelum esse furnum, qui circa

nos siet, nos autem esse carbones. Ipsi docent, si quis pecuniam ipsis det, quo pacto quis dicendo vincat et iustam et iniustam causam.

PHIDIPPIDES. Quinam vero sunt?

STREPSIADES. Non callido novi nomen: sunt viri boni, meditationibus dediti.

PHIDIPPIDES. An! miseri illi quidem; novi. Iactatores illos luridos et discalceatos dicis, quorum unus est perditus ille Sociates, itemque Chaerephon.

STREPSIADES. Ah, ah! tace; ne stulte loquere. Verum si qua te tangit cura paterni victus, si mihi unus horum, et rem equestrem missam face.

PHIDIPPIDES. Non facerem, ita me Bacchus amet, etiamsi dares mihi Phasianos illos, quos alit Leogoras.

STREPSIADES. Eia obsecro, hominum mihi carissime, abi et te doceri sine.

PHIDIPPIDES. Et quid tibi discam?

STREPSIADES. Aiunt apud eos esse geminos hos sermones: meliorem nempe, quisquis ille sit, et peiorem: istorum sermonum alterum, peiorem inquam, aiunt vincere, etiamsi iniustissima dicant. Si itaque disceres mihi iniustum illum sermonem, quaecunque nunc propter te debeo, istorum nihil quicquam, ne obolum quidem, cuipiam solverem.

PHIDIPPIDES. Haud sane tibi obtemperabo: non enim sustinerem adspicere equites, si mihi color vultus corruptus esset.

STREPSIADES. Non itaque amplius, ita mihi Ceres propitia sit, de meis comedes, neque ipse, neque iugalis equus, neque samphora: sed exigam te domo in malam rem.

PHIDIPPIDES. Sed me sine equis esse non patietur avunculus meus Megacles. At domum ingrediar; te vero neglegam.

STREPSIADES. Sed non ego tamen, postquam cecidi, iacebo. Verum, invocatis diis, in scholam ibo, et memet ipse docendum dabo. Quomodo ergo, quum senex sim, et obliviosus, et tardus, sermonum exquisitorum subtilitates addiscam? Eundum est. Quid

multum cunctor, et non potius ostium pulto? Puer, heus puer!

DISCIPULUS. Facesse hinc in malam rem. Quis est qui pultavit fores?

STREPSIADES. Phidonis filius Strepsiaides Cicyn-nensis.

DISCIPULUS. Rusticus utique es, qui inconside-rate ianuam tam improbe calcitrasti, et cogitationem, quam animo conceperam, mihi excussiasti.

STREPSIADES. Ignosce mihi; procul enim hinc habito ruri. Sed dic mihi, quodnam erat illud, quod tibi ex animo excussi?

DISCIPULUS. Sed fas non est haec cuiquam di-cere, nisi discipulis.

STREPSIADES. Mihi ergo audacter dicito: ipsus enim venio in scholam discipulus.

DISCIPULUS. Dicam: sed credere debes myste-ria haec esse. Modo interrogabat Chaerephontem So-crates, pulex quot suos ipsius saltaret pedes: quum enim momordisset Chaerephontis supercilium, in ca-put Socratis inde saltavit.

STREPSIADES. Quomodo, quaeso, istud meti-tus est?

DISCIPULUS. Scite admodum. Cera liquefacta, deinde pulice prehenso, immersit pedes eius in ceram: post, refrigerato pulci adhaeserunt calcei Persici, quos ille detraxit, iisque spatium dimetitus est.

STREPSIADES. O supreme Iupiter, quanta sub-tilitas mentis!

DISCIPULUS. Quid vero, si aliud Socratis au-dias inventum?

STREPSIADES. Quale? obsecro, enarra mihi.

DISCIPULUS. Interrogabat ipsum Chaerephon Sphettius, utrum putaret culices ore canere, an vero podice.

STREPSIADES. Quid, quaeso, nam dicebat ille de culice?

DISCIPULUS. Intestinum culicis dicebat esse an-gustum: per illud autem tenue flatum vi pergere ver-sus podicem: deinde angusto intestino adiacentem ca-vum podicem flatus violentia sonare.

Aristoph. Vol. XIII.

D

STREPSIADES. Tuba itaque est podex culicum. O ter beatus ob perspectam intestini naturam! Facile hercle reus absolvetur, qui tam bene norit intestinum culicis.

DISCIPULUS. Nuper vero sublimis cogitatio abrepta ei fuit a stellione.

STREPSIADES. Quomodo? dic' mihi.

DISCIPULUS. Dum noctu investigabat ille lunae vias et conversiones, sursumque spectabat ore hiente, de tecto concacavit eum stellio.

STREPSIADES. O lepidum stellionem, qui Socratem concacavit!

DISCIPULUS. Heri autem vesperi coena nobis non erat.

STREPSIADES. Hem! quid itaque inveniendo cibo excogitavit?

DISCIPULUS. Iusperso in mensam tenui pulvere, veruculum incurvavit, deinde circino sumto, vestem e palaestra surripuit.

STREPSIADES. Quid ergo Thalem illum miramur? Aperi, aperi propere scholam, et mihi quamprimum ostende Socratem: gestio enim discipulus fieri: sed aperi ostium. O Hercules! unde ego has bestias esse dicam gentium?

DISCIPULUS. Quid mirare? cui videntur esse similes?

STREPSIADES. Lacedaemoniis illis, qui e Pylo captivi adducti sunt. Sed quid terram intuentur isti?

DISCIPULUS. Quaerunt subterranea.

STREPSIADES. Bulbos ergo quaerunt. Ne iam istuc amplius curate: ego enim scio ubi sint magni et pulchri. Quid vero isti faciant, qui tam cernuos se inflectunt?

DISCIPULUS. Perscrutantur ima Erebi et Tartari.

STREPSIADES. Quid ergo podex in coelum spectat?

DISCIPULUS. Seorsum ille astronomiam discit. Sed ingredimini, ne ipse in nos forte incidat.

STREPSIADES. Nondum etiam, nondum: sed

maneant, ut cum ipsis communicem pauillum quid rerum mearum.

DISCIPULUS. Sed non possunt sub dio foris commorari nimis longo tempore.

STREPSIADES. Per deos obsecro, quid haec sunt? dic mihi.

DISCIPULUS. Haec quidem astronomia est.

STREPSIADES. Hoc vero, quid?

DISCIPULUS. Geometria.

STREPSIADES. Hoc ergo quam ad rem usui est?

DISCIPULUS. Ad dimetiendam terram.

STREPSIADES. Illamne, quae sorte distributa fuerit?

DISCIPULUS. Non; verum universam.

STREPSIADES. Facite dicis: est enim hōc inventum popolare et utile.

DISCIPULUS. Haec autem est terrae descriptio universae. Viden? haec quidem sunt Athenae.

STREPSIADES. Quid dicis? minime credo. Quippe iudices sedere non video.

DISCIPULUS. Atqui hoc est revera solum Atticum.

STREPSIADES. Et ubi sunt Cicyrenenses, populares mei?

DISCIPULUS. Hic insunt. Euboea autem, ut vides, haecce, in longitudinem oppido protensa.

STREPSIADES. Scio: nam a vobis protensa est et a Pericle. Sed Lacedaemon ubi est?

DISCIPULUS. Ubi sit? haec est.

STREPSIADES. Quam prope a nobis! sed opere studete maximo, ut eam a nobis abducatis quam longissime.

DISCIPULUS. Sed mehercle fieri non potest.

STREPSIADES. Vapulabitis igitur. Age, quis vero est vir iste in carnerio?

DISCIPULUS. Ipsus.

STREPSIADES. Quis ipse?

DISCIPULUS. Socrates.

STREPSIADES. O Socrates! I tu, voca mihi eum magna voce.

DISCIPULUS. Tute ipse sane voca: nam mihi otium non est.

STREPSIADES. O Socrates, o Socratisce.

SOCRATES. Quid me vocas, mortalis?

STREPSIADES. Primum quidem, quid facias, obsecro, dic mihi.

SOCRATES. Per aërem incedo et Solem contemplor.

STREPSIADES. Itane a crate deos despicias, non vero a terra? siquidem —

SOCRATES. Neutiquam enim possem recte indagare res coelestes, nisi suspenso animo, et permista meditatione cum aëre sibi consimili. Si vero humi stans superna ab inferiore loco spectarem, nunquam possem illa indagare. Enimvero terra vi quadam trahit ad se humorem meditationis. Idem autem contingit nasturtio.

STREPSIADES. Quid ais? Meditatio trahit humorem in nasturtium? Age vero, mi Socratisce, huc ad me descende, ut me illa doceas, quorum gratia veni.

SOCRATES. Quam autem ob rem venisti?

STREPSIADES. Cupiens addiscere artem dicendi; nam ab usuris, creditoribusque difficillimis agor, ferror, bona mea pignori capta diripiuntur.

SOCRATES. Quomodo vero non animadvertisti aere te alieno obrui?

STREPSIADES. Perdidit me morbus equestris terribilis voracitatis. Sed doce me alterum tuorum sermonum, illum, inquam, qui nihil reddit. Mercedem vero, quamcunque petieris, praesentaria pecunia me tibi soluturum per deos iurabo.

SOCRATES. Per quosnam deos iurabis tu? primum enim dii nobis non sunt in usu.

STREPSIADES. Per quid ergo iuratis? an per ferreos nummos, ut in Byzantio?

SOCRATES. Vin' res divinas cognoscere clare et recte, quatenam sint?

STREPSIADES. Volo hercle, si modo ullae sunt.

SOCRATES. Et venire in colloquium cum Nubibus, nostris deabus?

STREPSIADES. Maxime.

SOCRATES. Sede itaque in sacro grabbato.

STREPSIADES. En, sedeo.

SOCRATES. Porro coronam hanc cape.

STREPSIADES. Quorsum coronam? Eheu, Socrates, cave sis, ne me sicut Athamantem sacrificetis.

SOCRATES. Non fiet; verum qui initiantur, omnia ista nos iis facimus.

STREPSIADES. Quid, quaeso, inde lucri capiam?

SOCRATES. In dicendo fies tritus, crepitaculum, pollen: sed quiesce.

STREPSIADES. Pol me non falles: nam si ad hunc modum conspergar, pollen fiam.

SOCRATES. Lingua favere oportet senem; precibusque aures adhibere. O rex, immense Aër, qui terram sublimem tenes, lucideque Aether, venerabilesque divae, Nubes, quae tonitrua et fulmina volvitis, surgite et apparete, o dominae, philosopho sublimes.

STREPSIADES. Nondum etiam, nondum, priusquam duplicata lacinia caput obtexero, ne compluar. Mene vero infelicem domo egressum fuisse sine galero!

SOCRATES. Adeste igitur, o venerandae Nubes, ut vosmet huic ostendatis, sive in Olympi vertice sacro nivali sedetis; sive Oceani patris in hortis sacram choream instituitis cum Nymphis; sive forte in Nili fluentis aquam aureis gutturniis hauritis; sive Maeoticam obtinetis paludem, sive Mimantis nivosa rupem, exaudite, et accipite hoc sacrificium, sacris his gavisae.

CHORUS. Perennes Nubes, tollamur manifestae, roscida natura agiles, patre ab Oceano graviter fremente ad celsorum montium vertices arboribus comantes, unde conspicuas longe lateque speculas despectamus, sacramque terram fructuum parentem, et divinorum fluviorum sonitus, et pontum sonantem gravi murmure: nam infatigabilis oculus Aetheris coruscat lucido iubare. Sed decussa caligine imbrifera, immortalem revelantes speciem, terram spectemus longe prospiciente oculo.

SOCRATES. O maxime venerabiles Nubes, ma-

nifesto audistis me vocantem. Sensistine vocem, simulque mugitum tonitrus divini?

STREPSIADES. Vos equidem vaneror, o sanctae Nubes, vestrisque volo tonitribus oppedere; adeo iis auditis contremisco et timore percussus sum: et, sive fas est, sive non est fas, iam volo cacare.

SOCRATES. Ne illudas, neu facias, quod perditum isti comici; sed ore fave; magnum enim deorum examen incipit moveri cum cantu.

CHORUS. Virgines imbriferae eamus, ut pingue solum Palladis, fortium virorum feracem terram Cecropis videamus amabilem, ubi cultus arcanorum sacrorum, ubi mystica domus inter sacras initiationes ostenditur, diisque coelestibus munera, templaque summis educta tectis, et simulacra, et supplicationes beatorum sanctissimae, coronisque ornata deorum sacrificia, epulaeque omni tempore anni: vere autem adventante Bromia festivitas, et suaviter resonantium chororum incitamenta, et tiliarum gravis cantus.

STREPSIADES. Per Iovem te obsecro, dic mihi, o Socrates, quatenus sunt illae, quae vocem istam emisserunt maiestate plenam. Num heroinae aliquae sunt?

SOCRATES. Minime: verum coelestes Nubes, magna numina hominibus otiosis, quae sententias, et dicendi peritiam, et mentem nobis suggerunt, et praestigias, et loquacitatem, et fallaciam et perceptionem.

STREPSIADES. Idcirco igitur audita earum voce, volitat anima mea, iamque de rebus subtilibus disputare gestit, et de fumo garrire, et sententiola sententiolam pungendo alteri orationi contradicere; adeo ut capiam, si quo pacto liceat, eas aperte videre.

SOCRATES. Specta igitur huc ad Parnethem: iam enim eas cerno sensim et placide descendentes.

STREPSIADES. Age, ubi? ostende.

SOCRATES. En, procedunt magno numero, per loca cava et densa seipsas obliquas inferentes.

STREPSIADES. Quid hoc rei, quod eas non video?

SOCRATES. Iuxta aditum.

STREPSIADES. Iam demum vix eas dispicio.

SOCRATES. Nunc tamen vides ipsas, nisi graminas in oculis habes instar cucurbitae.

STREPSIADES. Hercle equidem. O venerandae! locum iam omnem tenent.

SOCRATES. Has tamen tu deas esse nesciebas, nec eas pro numinibus habebas.

STREPSIADES. Non hercle: verum nebulam et rorem et fumum eas esse existimabam.

SOCRATES. Non enim edepol scis, ut multae istae alant sophistas, vates Thurinos, medicos, prodigos, poetas dithyrambicis choris qui flectunt modos, hominesque qui de rebus aetheriis disserentes audientibus fucum faciunt; hos, inquam, omnes alant otiosos et nihil agentes, quoniam ipsas laudibus celebrant.

STREPSIADES. Propterea igitur versibus suis crepare solent *humidarum Nubium lucem avertentium celerem impetum, cirrosque eenticipitis Typhonis, furentesque procellas, item aërias, udas, aduncis unguibus alites, in aëre natantes, imbresque aquarum rorantium Nubium: deinde pro his versibus deglutiant mugilum magnorum et bonorum frusta, carnes avium turdorum.*

SOCRATES. Propter has tamen immerito.

STREPSIADES. Dic mihi, quaeso, undenam eis accidit, si revera Nubes sunt, ut similes sint factae mulieribus? non enim illae tales sunt.

SOCRATES. Ago, quales ergo sunt?

STREPSIADES. Non satis callide scio: saltem similes videntur lanis expansis; non hercle mulieribus, ne tantillum quidem. Istae vero naves habent.

SOCRATES. Responde nunc mihi quod te interrogabo.

STREPSIADES. Dic ergo cito quidquid vis.

SOCRATES. Vidistin' aliquando, aurum spectans, nubem Centauro similem, aut pardo, aut lupo, aut tauro?

STREPSIADES. Ego hercle vero: sed quid tum?

SOCRATES. Nempe sunt quidquid lubitum est. Namque si comantem quempiam conspiciant paediconem ex hirsutis illis, qualis est Xenophantis filius, insaniam eius irridentes, Centauris se assimulant.

STREPSIADES. Quid ergo? si depseculatorem aeri Simonem videant, quid faciunt?

SOCRATES. Mores eius ut arguant, lupi repente fiunt.

STREPSIADES. Hoc igitur ipsum est, quamobrem Cleonymum heri conspicatae, qui clypeum abiecit, quia timidissimum eum videbant, ceryi factae sunt.

SOCRATES. Et nunc, quod Clisthenem adspexerunt, vident? eo mulieres factae sunt.

STREPSIADES. Salvete itaque, o dominae, atque iam, si cui alii unquam, et mihi, rupto silentio, mittite altisonam vocem, o praepotentes reginae.

CHORUS. Salve, o senex annose, sapientum investigator sermorum; atque subtilissimarum nugarum sacerdos, dic nobis cuius rei indiges. Haud enim facile obtemperemus sophistarum alii coelestia scrutantium, excepto Prodicto: huic quidem doctrinae et ingeni ergo; tibi vero, quia superbus incedis, hac illac oculos versans, et discalceatus multa mala sustines, nobisque fretus vultum ad gravitatem componis.

STREPSIADES. O Terra! quae vox! quam sacra, quam venerabilis, quam prodigiosa!

SOCRATES. Enimvero istae solae sunt deae: cetera omnia sunt nugae.

STREPSIADES. Sed agendum, per Terram te obtestor, Iupiter Olympius nonne nobis deus est?

SOCRATES. Quis Iupiter? quaeso, ne nigeris: ne quidem est Iupiter.

STREPSIADES. Quid sis tu? quis pluit ergo? Istuc enim primum omnium mihi demonstra.

SOCRATES. Hae nimirum ipsae; magnis autem signis hoc te docebo. Age, ubinam tu Iovem sine Nubibus unquam pluere vidisti? Atqui oportebat eum coelo sereno pluere; has autem peregre abesse.

STREPSIADES. Recte, ita me Apollo amet, istud hoc tuo argumento adstruxisti: atqui antehac revera putabam Iovem per cribrum mieri. Sed quis ille sit, qui tonat, dico; hoc facit me tremere.

SOCRATES. Hae tonant, quam voluntur.

STREPSIADES. Quomodo, audacissime?

SOCRATES. Ubi multa aqua oppletas fuerint, et

vi ad motum excitatae, in praecipit actae necessario, plenae imbris, inde graves in se invicem incidentes, rumpuntur et edunt fragorem.

STREPSIADES. Sed quisnam est, qui impellit eas, ut ferantur? nonne Iupiter?

SOCRATES. Minime: verum aetherius turbo.

STREPSIADES. Turbo? hoc me latuerat, Iovem nimirum non esse, sed pro eo Turbinem nunc regnare. Sed de tonitru fragore me nondum docuisti.

SOCRATES. Non audivisti me tibi dicere Nubes plenas aqua incidentes in se invicem fragorem edere propter densitatem?

STREPSIADES. Age, qua ratione hoc possim credere?

SOCRATES. A te ipso, ut te docebo. Nunquamne Panathenaeis tibi contigit, ut te impleres iure, posteaque tibi turbaretur venter, isque concussus subito strepitum edere cogeretur?

STREPSIADES. Ita mehercle: et quidem statim incipit me pessume habere, et turbatur, et iusculum sicut tonitru strepit, et horrendum mugit, sensim primum *pax*; deinde subiungit *papax*; mox demum *pappax*; et quando caco, plane tonat *papapappax*, sicut illae.

SOCRATES. Considera igitur, o tantillo ventre quam vehementer pepederis: aërem autem hunc immensum, quomodo non verisimile est magno strepitu tonare? Hinc ergo et nomina ista *BPONTH*, *ΠΟΡΑΗ* sunt similia inter se.

STREPSIADES. Sed fulmen undeum venire possit, igni coruscans? hoc me docet; et torrefacit nos feriens, alios vivos amburit. Hoc enim Iupiter manifesto iaculatur in periuros.

SOCRATES. Et quomodo, o fatue, et Saturni tempora redolens, et fabellis anilibus innutrite, si periuros ferit, quomodo, inquam, Simonem non combussit, neque Cleonymum, neque Theorum? sunt tamen isti valde periuri. Sed iaculatur suum ipsius templum, et Sunium promontorium Atticae, et proceras quercus. Quanam ex causa? non enim quercus utique peierat,

STREPSIADES. Nescio: recte tamen autumare mihi videris. At vero quid, quaeso, est fulmen?

SOCRATES. Quando ventus aridus sursum sublatus in istis iocustus fuerit, intus eas inflat, tanquam vesicam: deinde ubi saemet vi eas rupit, extrorsum fertur concitatus propter densitatem, stridulo impetu se ipsum comburens.

STREPSIADES. Edepol mihi prorsus idem aliquando evenit Iovialibus. Ventriculum cognatis torrebam, quem incidere omiseram imprudens: ille vero inflabatur: deinde repente medius crepans, in ipsos oculos mihi fartum eiectus est, et faciem combussit.

CHORUS. O qui praecelaram cupivisti sapientiam a nobis apisci, quam beatus inter Athenienses ceterosque Graecos eris, si memoria et studium tibi non deest, et aerumnarum patientia inest in corde; nec defatigaris vel stando, vel eundo; neque frigus moleste fers, neque prandere cupis; vino etiam abstines, et gymnasiis, aliisque ineptiis; et istud optimum esse putas, quod quidem scitum virum decet, vincere nimirum factis et consiliis, et lingua pugnando.

STREPSIADES. Sed de corde duro et praefracto, studioque et cura somnum obturbante; item ventre parco, vitamque discruciante, et vel thybra contento, ne sis sollicitus: nam eo nomine me praebere possim, ut ferrum in me eudant.

SOCRATES. Sed hoc etiam confirma, te in posterum nullum habiturum deum, praeter eadem ipsa, quae nos pro diis habemus; nimirum Chaos hoc, et Nubes, et Linguam: haec tria inquam.

STREPSIADES. Nec prorsus adloquerer alios, si vel obvis eis fierem: neque sacrificarem, neque libarem, neque thus adolerem.

CHORUS. Nunc itaque dic nobis audacter quidnam tibi faciamus: nam frustra non eris, si nos colas, et admireris, et studeas esse politus.

STREPSIADES. O dominae, quod a vobis peto, id paululum quiddam est omnino; nimirum ut Graecos in facultate dicendi anteire possim centum stadiis.

CHORUS. Immo erit hoc a nobis tibi: ita ut

iam ab hoc tempore in sententiis pro concione dicendis nemo tam saepe vincat quam tu.

STREPSIADES. Ne mihi contingat de arduis rebus sententias dicere; istuc enim haud cupio: sed tantum pro me ipso lites pervertere, et elabi e manibus creditorum.

CHORUS. Adipisceris igitur quae optas: non enim ardua cupis. Sed te ipsum trade intrepidus nostris ministris.

STREPSIADES. Faciam istud, vobis fretus; nam urget me necessitas propter equos illos coppatias, et coniugium, quod me perdidit. Nunc ergo utuntur me prorsus ut lubet; istuc meum corpus ipsis trado, quod verberibus tundant, fame, siti, squalore, algi conficiant, pro utre excoorient, modo aes effugiam alienum, et hominibus videar esse audax, loquax, temerarius, procax, scelestus, mendaciorum conglutinator, inventor verborum, tritus in litibus, tabula legum, crepita-culum, vulpes, terebra, subactus, simulator, lubricus, arrogans, cento, impurus, versutus, molestus, impudens. Modo his me nominibus appellet obivus quisque, faciunt isti plane quod lubuerit, et, si volunt, ita me Ceres amet, ex me intestina farciunt, et scholasticis adponunt.

CHORUS. Animus quidem inest haec haud timidus, sed promptus. Scias autem velim, si haec didiceris a me, famam, quae coelum attingat, inter homines te consecuturum.

STREPSIADES. Quid mihi eveniet?

CHORUS. Omni tempore mecum beatissimam vitam ages unus omnium.

STREPSIADES. Ea unquam potis erit fieri, ut istuc videam?

CHORUS. Ita ut multi ad fores tuas semper se-deant, cupientes te convenire, et tecum colloqui, at-que communicare tuae solertiae negotia et lites multis talentis aestimatas, de quibus consultabant tecum. Sed incipe senem docere quidquid constituisti, et incita animum eius, et ingeni vires explora.

SOCRATES. Agedum dic mihi tu ingenium tuum,

quale sit; ut illo cognito, machinas posthac novas tibi admoveam.

STREPSIADES. Quid vero? num me, per deos obsecro, tanquam murum oppugnare cogitas?

SOCRATES. Non: sed pauca quaedam interrogare te volo, an memoria polleas.

STREPSIADES. Ita hercle, gemino modo. Nam si mihi debeatur, praepolleo memoria: sin ipse debeam, hei misero mihi! prorsus sum obliviosus.

SOCRATES. Insitamne habes vim dicendi?

STREPSIADES. Haud dicendi quidem, sed defraudandi.

SOCRATES. Quomodo igitur poteris discere?

STREPSIADES. Bene: ne sis sollicitus.

SOCRATES. Age nunc, da operam, ut quum primum sapientem aliquam quaestionem proposuero de rebus coelestibus, eam extemplo arripias.

STREPSIADES. Quid? num canum in morem sapientiam comedam?

SOCRATES. Homo iste rusticus est et barbarus. Vereor, o senex, ne plagis indigeas. Age videam, quid facias, si quis te verberet?

STREPSIADES. Verberor. Deinde ubi me paululum continui, antestor: deinde ubi rursus pauxillum intermisi, in ius voco.

SOCRATES. Age nunc depone vestem.

STREPSIADES. Quae tibi a me facta est iniuria?

SOCRATES. Nulla: sed mos est ut nudi ingrediantur.

STREPSIADES. Atqui ego non ingredior res furtivas quaeritatum.

SOCRATES. Depone: quid nugas?

STREPSIADES. Hoc, quaeso, dic mihi: si diligens fuero, et cupide didicero, cuiusnam tuorum discipulorum ero similis?

SOCRATES. Ingenio nihil differes a Chaerophonte.

STREPSIADES. Hei miser! semimortuus sum.

SOCRATES. Ne multum loquere, sed propere, et sequere me hac ocus.

STREPSIADES. In manum da mihi placentam mellitam prius: nam timeo huc intro, tanquam in Trophonii antrum, descendens.

SOCRATES. Pergo: quid sic morare circa ostium?

CHORUS. Sed abi laetus ob istuc animi robur. Feliciter eveniat huic homini, quod aetate multum provecta, recentioribus ingenium suum rebus imbuat, et sapientiam colit.

Spectatores, dicam vobis libere veritatem; per Bacchum iuro, cuius alumnus ego sum. Equidem ita vincam et pro sapiente habear, ut, quia vos putabam spectatores elegantes esse, istamque esse praestantissimam mearum comoediarum, idcirco vobis primum eam volui gustandam offerre, cui insumsi laborem plurimum: deinde abscessi ab hominibus ineptis victus, meo quidem immerito. Ob haec incuso vos, qui sapientes estis, quorum causa commentatus ista fueram. Sed neque sic tamen mea sponte deseram cordatiores. Ex quo enim hic apud viros, apud quos iucundum est vel verba facere et *Modestus* meus et *Cinaedus* non male audivere; egoque (nam virgo adhuc eram, necdum licebat me parere) exposui foetum, quem alia quaedam puella susceptum abstulit; vos autem educastis liberaliter et instituistis: exinde, inquam, satis spectata est mihi vostra fides et benevolentia. Nunc itaque, ut *Electra* illa, venit haec Comoedia, quaerens an forte incidere possit in spectatores tam sapientes: agnoscet enim, si modo eum conspiciat, fratris cincinnum. Quam vero modestis sit moribus, videte; quae primum quidem non ingressa est, consutum quiddam habens coriaceum, pendulum, rubrum in summo, crassum, ut pueris risus excitetur; neque irrisit calvos, nec cordacem saltavit: nec senex, qui versus recitat, baculo verberat adstantem, dicta mordacia retundens; neque irrupit in scenam cum facibus, nec *Io, io*, clamat: sed sibi metipsi et versibus fidens advenit. Et ego quidem, qui talis poeta sim, non superbio; neque studeo vos decipere, bis terve eadem introducendo. Verum semper novas formas comminiscor, quas inferam, nihil inter se similes, scitae et lepidae omnes: qui plurima valenti gratia Cleoni ventrem

perculsi, nec amplius tamen ei insultavi facenti. Isti autem, ubi aemel ansam dedit Hyperbolus, miserum illum assidue conculcant, eiusque matrem. Primum quidem omnium Eupolis *Maricam* protraxit, quom nostros *Equites* in alium habitum male commutasset malus, addita, quae cordacem saltaret, annu temulenta, quam pridem Phrynichus commentus fuerat, oblecteratque marinae beluae. Deinde Herinippus rursus Hyperbolum traduxit; et iam omnes alii insectantur Hyperbolum, imagines meas de anguillis imitantes. Cuicumque ergo ista risum movent, is meis ne capiat: sin meis inventis et me ipso delectabimini, in futurum tempus recte sapere videbimini.

SEMICHORUS. Coelo regnantem, diisque imperantem magnum Iovem choro ut addit primum invoco: deinde praepotentem tridentis dominum, terraeque et salsi maris ferum motorem: et nominatissimum patrem nostrum, Aetherem venerabilem, nutricium omnium: equorumque agitatore illum, qui praelucidis radiis permeat totum terrae solum, magnus apud deos et apud mortales deus.

CHORUS. O sapientissimi spectatores, huc advortite mentem. Vos enim, a quibus passae sumus iniuriam, palam incusamus. Nam quoniam praeter ceteris diis plurimum commodemus urbi, nobis tamen solis omnium deorum nec sacrificatis, nec libatis, quae vos conservamus. Si enim absque ullo iudicio decernatur expeditio aliqua, tunc aut tonamus, aut stillamus. Namque diis iavisunt illum coriarium Paphlagonem quoniam eligeretis ducem exercitus, supercilia contraximus, et indignatae sumus, tonitrusque erupit cum fulmine: Luna autem solites deseruit vias, et Sol, elychnio statim in se contracto, negavit se lucere velle, si Cleo duceret exercitum: nihilominus eum elegistis. Aiunt enim *mala consilia capere hanc civitatem solere; sed quaecunque peccaveritis, illa deos in melius convertere*. Ista vero quo pacto convenient, facile vos docebimus: nempe si Cleonem, voracem illum larum, sordium et furti damnatum, capistraveritis, cervicemque eius nervo constrinxeritis, id si peccatum

fuero, rursus in pristinum vobis, atque in melius res ea cedet reipublicae.

SEMICHORUS. Huc ades tu quoque Phoebe rex, Delia, excelsa qui tenes Cynthiae rupis cacumina; tuque beata, quae auream Ephesi domum habitas, in qua magnifice te colunt Lydorum puellae; tuque patria nostra dea, Aegida quae moderaris, urbis praeses Minerva: et qui Parnasiam obtinens petram cum taedis fulges, Delphicas inter Bacchas conspiciendus, comisator Bacchus.

CHORUS. Quum nos hac profectionem moliremur, convenit nos Luna, mandavitque nobis, ut suis verbis plurimam Atheniensibus et sociis diceremus salutem. Hoc primum. Deinde irasci se aiebat: etenim atrociter perperam esse, ut quae vobis omnibus commodaret, non verbis, sed re palam. Primum quidem quot mensibus haud drachma minus pro taeda, adeo ut dicant omnes egredientes vesperi: *Ne facem emito, puer, quoniam Lunae pulchra lux est.* Aliaque beneficia se vobis praestare dicit: vos tamen dierum rationem habere non recte, verum susque deque turbare: adeo ut interminari sibi deos identidem dicat, quando coena fraudantur, et abeunt domum sacra non adepti, quae ipsis fieri debuissent iuxta statum dierum ordinem: deinde quum diis operari oportet, vos quaestiones de reis habetis et iudicia exercetis: contra vero saepe, nobis diis ieiunia agentibus, quando nimis lugemus aut Memnonem aut Sarpedonem, vos libatis et ridetis. Idcirco hoc anno sorte ducto ad Amphictyonum conventum legato Hyperbolo nos dii coronam ademinimus; et merito: sic enim magis sciet, vitae dies agendos esse secundum Lunae cursum.

SOCRATES, STREPSIADES, CHORUS.

(V. 627 — 813.)

SOCRATES. *Per* respirationem, *per* Chaos, *per* Aërem iuro, ut ego non vidi hominem tam rusticum ullum, nec tam stupidum, nec tam ineptum, nec tam obliviosum; qui subtilitates quasdam parvas discens, eas obliviscitur, antequam plene didicerit. At tamen eum foras vocabo huc in lucem. Ubi Strepsiades? exi sumto grabbato.

STREPSIADES. Sed eum non me sinunt efferre cimices.

SOCRATES. Propere depone et advorte animum.

STREPSIADES. En.

SOCRATES. Age, quid vis nunc primum discere, quod antea nunquam didiceris? dic mihi. Utrum de metris, aut de versibus, an vero de rhythmis?

STREPSIADES. De metris equidem; quia nupex a venditore farinae defraudatus fui duobus choenici-
cibus.

SOCRATES. Non hoc te rogo; sed quodnam pulcherrimum metrum esse putes; trimetrumne an tetrametrum?

STREPSIADES. Equidem semisextario nullam praestare puto.

SOCRATES. Nihil dicis tu homo.

STREPSIADES. Certa mecum pignore, ni tetrametrum est semisextarium.

SOCRATES. I in malam crucem. Quam rusticus et indocilis es! cito tu de rhythmis aliquid disceres scilicet.

STREPSIADES. Quid autem mihi proderunt rhythm-
mi ad victum?

SOCRATES. Primum quidem ut sis commodus et facetus in convivio; deinde ut intellegas, quinam sit rhythmus secundum enopllum, et quinam secundum dactylum,

STREPSIADES. Secundum dactylum? at edepol novi.

SOCRATES. Dic ergo.

STREPSIADES. Quis alius, nisi dactylus hic? antehac vero, quum puer essem, iste.

SOCRATES. Rudis es et stolidus.

STREPSIADES. Atqui, o miser, horum nihil discere cupio.

SOCRATES. Quid vero?

STREPSIADES. Illud, illud, inquam, sermone illum iniustissimum.

SOCRATES. Sed alia sunt, quae te prius discere necesse est; quadrupedum quatenam sint vere masculina.

STREPSIADES. At novi equidem, nisi insanio, quid masculinum sit: nempe *ΚΡΙΟΣ*, *ΤΡΑΙΟΣ*, *ΤΑΥΡΟΣ*, *ΚΥΩΝ*, *ΑΛΕΚΤΡΥΩΝ*.

SOCRATES. Viden' quid facias? et femellam vocas *ΑΛΕΚΤΡΥΩΝΑ*, itidem uti et masculum.

STREPSIADES. Age vero, quomodo?

SOCRATES. Quomodo? *ΑΛΕΚΤΡΥΩΝ* et *ΑΛΕΚΤΡΥΩΝ*.

STREPSIADES. Verum est quod dicis, ita me Neptunus amet. Sed iam quomodo femellum nuncupem?

SOCRATES. *ΑΛΕΚΤΡΥΑΙΝΑΝ*: alterum autem *ΑΛΕΚΤΡΑ*.

STREPSIADES. *ΑΛΕΚΤΡΥΑΙΝΑΝ* inquis? Bel-le; per Aërem iuro: adeo ut pro ista sola doctrina opplebo farinam, nudi-que tuam *ΚΑΡΔΟΙΩΝ*.

SOCRATES. Ecce autem rursus alterum hoc peccatum, *ΚΑΡΔΟΙΩΝ* marem vocas, quae tamen femina est.

STREPSIADES. Quomodo? ego marem *ΚΑΡΔΟΙΩΝ* voco?

SOCRATES. Maxime quidem, sicuti *ΚΑΕΩΝΥΜΟΝ*.

STREPSIADES. Qua ratione? dic.

SOCRATES. Idem valet tibi *ΚΑΡΔΟΙΩΝ* et *ΚΑΕΩΝΥΜΟΣ*.

STREPSIADES. Sed, o bone, ne quidem erat:

Aristoph. Vol. XIII.

E

Cleonymo mactra, verum in rotundo mortario farinam subigebat. At deinceps quomodo appellare decet?

SOCRATES. Quomodo? *ΚΑΡΔΟΙΗΝ*, itidem ut dicis *ΣΩΣΤΡΑΤΗΝ*.

STREPSIADES. *ΚΑΡΔΟΙΗΝ* feminam rectius vocas: istuc autem longe rectissimum esset, si, ut *ΚΑΡΔΟΙΗ*, diceretur etiam *ΚΑΙΕΩΝΥΜΗ*.

SOCRATES. Praeterea de nominibus hominum discere te necesse est, quatenam sint masculina, et quae feminina.

STREPSIADES. Sed novi equidem quae feminina sint.

SOCRATES. Dic ergo.

STREPSIADES. *Lysilla*, *Philinna*, *Clitagora*, *Demetria*.

SOCRATES. Masculina vero nomina quae sunt?

STREPSIADES. Perquam multa: *Philoxenus*, *Melesias*, *Amyntas*.

SOCRATES. Atqui, o stulte, haec non sunt masculina.

STREPSIADES. Non masculina apud vos haec sunt?

SOCRATES. Nequaquam. Nam quomodo vocares, si in Amyntam incideres?

STREPSIADES. Quomodo vocarem? sic: *Ades*, *ades*, *Amynta*.

SOCRATES. Viden'? mulierem iam *Amyntam* appellas.

STREPSIADES. Nonne illum merito, qui militiam detrectat? Sed quid iuvat ista discere, quae omnes scimus?

SOCRATES. Nihil quidem hercle. Sed tu decumbens huc —

STREPSIADES. Quid faciam?

SOCRATES. Excogita quidpiam circa negotia tua.

STREPSIADES. Ne me, quaeso, super hoc grabato iubeas decumbere: sed, si omnino decumbendum est, humi eadem ista sinas me excogitare.

SOCRATES. Fieri aliter nequit.

STREPSIADES. Infelix ego, quas hodie poenas cimicibus dabo!

SOCRATES. Meditare iam et dispice: in omnes partes te ipsum versa, mente arcto constipata. Celeriter, quum in aliquam difficultatem incideris, ad aliud commentum transili: somnus autem dulcis absit ab oculis.

STREPSIADES. Iattatae, iattatae!

SOCRATES. Quid tibi accidit? quid male te habet?

STREPSIADES. Pereo miser: e grabbato prorepentes mordent me cimices, et mihi latus dilaniant, et animam ebibunt, et testiculos evellunt, et culum perfodiunt, et me perdunt.

SOCRATES. Ne nunc nimis graviter doleas.

STREPSIADES. At quomodo? Quum mihi perierint opes, perierit color, perierit anima, perierit calceus, et ad haec mala etiam pervigil cantans prope modum ipse perierim.

SOCRATES. Heus tu, quid agis? meditarisne?

STREPSIADES. Egone? meditor, ita me Neptunus amet.

SOCRATES. Quid ergo meditatus es?

STREPSIADES. An cimices aliquid de me sint relicturi.

SOCRATES. Peribis pessime.

STREPSIADES. Sed, o bone, iam perii.

SOCRATES. Ne molliter agas, sed caput operi. Inveniendum enim est commentum defraudatorium, et aliqua captio.

STREPSIADES. Heu! quis itaque in me iniciat e pellibus agnitis commentum privativum?

SOCRATES. Agedum, videam primo quid agat iste. Eho tu, dormis?

STREPSIADES. Non equidem hercle.

SOCRATES. Habesne aliquid?

STREPSIADES. Edepol nihil ego.

SOCRATES. Nihil prorsus?

STREPSIADES. Nihil, nisi penem hunc, quem teneo dextra.

SOCRATES. Nonne te cooperiens occlus aliquid meditaberis?

STREPSIADES. Qua de re? hoc enim, quaeso, dic mihi, Socrates.

SOCRATES. Ipsemet quod primum invenire vis, eloquere.

STREPSIADES. Plus millies audivisti, quid ego velim: de usuris, inquam, ne illas solvam cuiquam.

SOCRATES. Agedum cooperias te, et cohibe apud te cogitationem subtilem: minutatim considera rem, recte dividens eam et contemplans.

STREPSIADES. Hei miser!

SOCRATES. Quiesce, et si forte haesitaveris in aliquo commento, omitte et ab eo discede: deinde cogitationem rursus commove, et denuo idem illud pensita.

STREPSIADES. O Socratisce carissume!

SOCRATES. Quid est, mi senex?

STREPSIADES. Habeo commentum ad fraudandas usuras.

SOCRATES. Fac illud palam.

STREPSIADES. Dic mihi ergo: si mulierem veneficam Thessalam emerem, et noctu deducerem lunam; deinde conclusam in theca aliqua rotunda, tanquam speculum, asservarem?

SOCRATES. Quid, quaeso, hoc tibi prodesset?

STREPSIADES. Rogas? si non amplius oriretur luna uspiam, usuras non darem.

SOCRATES. Quid ita?

STREPSIADES. Quia in singulos menses pecunia datur foenori.

SOCRATES. Bene. Sed aliud rursus tibi proponam callidum quidpiam. Si tibi forte scriberetur dica quinque talentum, quomodo eam obliterares? dic mihi.

STREPSIADES. Quomodo? quomodo? nescio: sed quaerendum.

SOCRATES. Ne iam circa te ipsum coërceas et contineas cogitationem semper; sed laxatam dimitte meditationem in aërem, tanquam scarabaem lino ex pede revinctum.

STREPSIADES. Inveni obliterationem dicæ callidissimam, ut ipse etiam fateberis,

SOCRATES. Qualem?

STREPSIADES. En unquam apud pharmacopolas lapidem vidisti, pulchrum illum et pellucidum, quo ignem accendunt?

SOCRATES. Crystallum dicis?

STREPSIADES. Illud, inquam.

SOCRATES. Cedo, quid faceres?

STREPSIADES. Si hoc sumto, quando scriberet dicam scribe, longius ego stans sic ad solem literas liquefacere dicam mihi scriptae?

SOCRATES. Lepide, ita me Gratiae ament.

STREPSIADES. O! quam laetor, quod quinque talentum dicam oblitteravi!

SOCRATES. Age nunc celeriter istuc arripe.

STREPSIADES. Quidnam?

SOCRATES. Quo pacto, in iudicium vocatus, actoris petitionem everteres, si eo res recidisset, ut condemnari te oporteret, quia testes non produceres?

STREPSIADES. Perquam facile et levi negotio.

SOCRATES. Dic ergo.

STREPSIADES. Atqui dico: si nimirum prius, dum adhuc una superest lis decidenda, antequam mea introducatur, curriculo abirem, et me suspenderem.

SOCRATES. Nihil dicis.

STREPSIADES. Immo equidem vere, ita me dii ament. Nam nemo contra me mortuum introduceret liem.

SOCRATES. Nugaris; apage: nolim te amplius docere.

STREPSIADES. Quid ita, mi Socrates, per deos obsecro?

SOCRATES. Sed tu statim oblivisceris quaecunque didiceris. Nam, dic mihi, quid erat, quod primo docebaris?

STREPSIADES. Age videam, quid erat primum? primum quid erat? quanam erat illa, in qua nimirum subigimus farinam? hei mihi! quanam erat?

SOCRATES. Nonne in malam rem hinc facesses, obliviosissime et stolidissime senex?

STREPSIADES. Hei infelix! quid me fiet? nam pereundum mihi erit, quia non didici versute dicere.

Sed vos, o Nubes, date mihi bonum aliquod consilium.

CHORUS. Nos quidem, o senex, istud consilium tibi damus: si tibi forte est gnatus, quem educaveris, illum ut mittas, qui pro te discat.

STREPSIADES. At est quidem mihi gnatus praeclarae indolis: verum is discere nevolt. Quid igitur agam?

CHORUS. Tu vero hoc ei permittis?

STREPSIADES. Namque bona est corporis habitudine, et viget, et originem ducit ex mulieribus superbis de prosapia Coesyrae. Sed eum arcessam; sin noluerit, haud potis ero, quin eum extrudam domo. Sed tu ingressus opperire me paulisper.

CHORUS. Sentisne, ut per nos solas ex omnibus diis plurima actutum bona potiere. Namque iste paratus est omnia facere, quaecunque iusseris: tu vero hominis attoniti et palam spe elati cognito ingenio, eum attonde, quamplurimum potes. Solent enim fere huiusmodi res cito immutari.

STREPSIADES, PHIDIPPIDES, SOCRATES,
CHORUS, IUSTUS ORATOR, INIUSTUS
ORATOR.

(V. 814 — 1130.)

STREPSIADES. Non amplius hic manebis, per Nebulam iuro: sed abi, et comede Megacリス columnas.

PHIDIPPIDES. O miser, quae te intemperiae agitant, mi pater? non recte sapis, Iovem Olympium testor.

STREPSIADES. Ecce autem, ecce, Iovem Olympium! o stultitia! hunc cline ista aetate Iovem putare esse ullum?

PHIDIPPIDES. At quaeso, quid hoc rides?

STREPSIADES. Quid mecum reputo te puerulum esse, vetustaque et obsoleta ut credas animum inducere. Attamen accede, ut plura scias; et aliquid tibi dicam, quo tu cognito vir eris. Cave autem ne istuc quemquam doceas.

PHIDIPPIDES. En adsum. Quid est.

STREPSIADES. Iurasti modo per Iovem.

PHIDIPPIDES. Equidem, ut dicis.

STREPSIADES. Vide ergo, quam bonum sit discere. Non est Iupiter, mi Phidippides.

PHIDIPPIDES. Quis ergo?

STREPSIADES. Turbo regnat, qui Iovem expulit.

PHIDIPPIDES. Eho, quid deliras?

STREPSIADES. Scias hoc ita se habere.

PHIDIPPIDES. Quis haec dicit?

STREPSIADES. Socrates Melius, et Chaerephon, qui novit pulicum vestigia.

PHIDIPPIDES. Tuue eo usque insaniae es progressus, ut hominibus atra bile percitis credas?

STREPSIADES. Bona verba. Ne male dixeris de viris sapientibus et cordatis, quorum, prae parsimonia, nullus unquam se tonderi aut exungi sivit, neque in balneum ivit lavatum. Tu vero, tanquam si mortuus essem, me bonis eluis. Sed abi quamprimum, et pro me disco.

PHIDIPPIDES. Quid vero boni ab illis disci potest?

STREPSIADES. Itane? omnis humana sapientia. Quin cognosces, quam ipse sis rudis et pinguis ingenii: sed praestolare me paulisper hic.

PHIDIPPIDES. Hei mihi! quid faciam, delirante patre? Vocatumve in ius dementiae eum arguam, an fabris loculorum indicem eius insaniam?

STREPSIADES. Age videam, quemnam putas hunc esse? dic mihi.

PHIDIPPIDES. ΑΛΕΚΤΡΩΝΑ.

STREPSIADES. Bene sane. Ilanc vero, quid eam esse dices?

PHIDIPPIDES. ΑΛΕΚΤΡΩΝΑ.

STREPSIADES. Idemne utrumque? ridiculus es. Ne itaque deinceps ita dixeris? sed hanc voca *AAEKTPTAINAN*: istum vero *AAEKTOPA*.

PHIDIPPIDES. *AAEKTPTAINAN* inquis? haec-cine tam praeclara didicisti, intro ingressus nuper ad impios illos Telluris filios?

STREPSIADES. Aliaque praeterea multa: sed quaecumque aliquid addiscerem, continuo obliviscebatur, annis praepeditus.

PHIDIPPIDES. Ideone etiam vestem perdidisti?

STREPSIADES. At enim non perdidisti: verum studiis impendi.

PHIDIPPIDES. Calceos vero quo contulisti, o stolide?

STREPSIADES. Ut Pericles, ad necessarios usus perdidisti. Sed age, ambula, eamus: et, modo patri sis obsequens, per me sane pecca. Ego etiam me olim tibi adhucdum sexenni scio obsecutum esse balbutienti, quando obolum illum quem ex Heliaeae primum acceperam, ex eo tibi emi plostellum Iovis festo.

PHIDIPPIDES. Profecto tibi olim ista molestiam parient.

STREPSIADES. Bene sane, quod morem geris. Ades, huc ades, o Socrates, egredere; adduco enim tibi gnatum istum meum, cui vel nolenti persuasi.

SOCRATES. Enim puer est adhuc rerum imprudens, et corbis hic pendentibus non adsuetus.

PHIDIPPIDES. Tu sane adsuetus fies, si pendeas.

STREPSIADES. Nonne in malam rem ibis? magistro tu convicium dicis?

SOCRATES. Ecce autem si pendeas, inquit! quam stulte locutus est, et labiis diductis! Quomodo iste unquam disceret, quam arte iudicio absolveretur, aut testes citaret, aut elevaret adversarii dicta, contrariaque persuaderet? atqui haec pro talento didicit Hyperbolus.

STREPSIADES. Ne sis sollicitus: doce modo: nam ingeniosus est. Etenim quum adhuc puer tantillus esset, iam intus fingeat domos, et naves sculpebat, et plostella coriacea fabricabat, et ex putamine

malorum panicorum ranas faciebat scitissime. Sed tu da operam, ut illos sermones addiscat, meliorem, inquam, quisquis ille sit, et peiorem, qui iniustia dicendo meliorem evertit; si minus ambos, saltem iniustum illum, quovis pacto.

SOCRATES. Ipsemet discet ab ipsis sermonibus.

STREPSIADES. Ego autem abero. Istuc igitur memineris, ut ad omnia e iure petita argumenta contradicere queat.

IUSTUS. Huc procede, et ostende te spectatori-
bus, licet audax sis.

INIUSTUS. I quo lubet: nam multo magis apud multitudinem dicendo te perdam.

IUSTUS. Tu me perdas? quis es?

INIUSTUS. Sermo.

IUSTUS. At inferior.

INIUSTUS. Sed te vincam, qui me potiore te
esse dicis.

IUSTUS. Quanam arte, quave sapientia?

INIUSTUS. Commenta nova inveniundo.

IUSTUS. Ista enim florent propter istos stultos.

INIUSTUS. Non stultos, verum sapientes.

IUSTUS. Perdam te pessume.

INIUSTUS. Quid faciendo? dic.

IUSTUS. Illa dicendo, quae iusta sunt.

INIUSTUS. Sed ista evertam contradicendo: nam
esse iustitiam plane nego.

IUSTUS. Negas esse?

INIUSTUS. Cedo, ubi est ergo?

IUSTUS. Apud deos.

INIUSTUS. Quomodo, quaeso, si iustitia est,
Iupiter non perlit, qui patrem suum in vincula con-
iecit?

IUSTUS. Au! istuc sane malum procedit. Nau-
seam facit; date mihi pelvim.

INIUSTUS. Decrepitus es et inconcinnus.

IUSTUS. Clnaedus es et impudens.

INIUSTUS. Mihi rosae videntur quae dicis.

IUSTUS. Et scurra.

INIUSTUS. Liliis me coronas.

IUSTUS. Et parricida.

INIUSTUS. Non animadvertis, ut me auro conspergas.

IUSTUS. Olim certe non auro, verum plumbo conspergebaris.

INIUSTUS. At nunc illud est mihi ornamentum,

IUSTUS. Quanta est tua audacia!

INIUSTUS. Quanta vero tua ineptia?

IUSTUS. Propter te frequentare ludum nullus volt adulescens: et agnoscent olim Athenienses, qualia doceas stultos.

INIUSTUS. Turpiter squalles.

IUSTUS. Tu autem es dives, tametsi antehac mendicabare, Telephum illum Mysum te esse praedicans, e perula depromptas Pandeleti sententias rodens.

INIUSTUS. O quantam memoras mihi sapientiam!

IUSTUS. O quanta est stultitia tua, et civitatis, quae te alit, corrumpentem mores adulescentum!

INIUSTUS. Hunc non docebis tu, qui senex es et delirus.

IUSTUS. Si modo servari eum oportet, et non loquacitatem solum exercere.

INIUSTUS. Huc accede, et istum sine insanire,

IUSTUS. Vapulabis, si manum ei admoveas.

CHORUS. Desinite rixae et conviciorum: sed ostendite, tu quidem prioris aevi homines qualia docueris; tu vero novam disciplinam; ut audita et diudicata vestra lite, in ludum alterutrius eat.

IUSTUS. Facere ista volo.

INIUSTUS. Ego etiam volo.

CHORUS. Age, quis vestrum dicet prior.

INIUSTUS. Isti concedam: deinde ex illis, quae dixerit, ipsum novis verbis et sententiis, quasi sagittis, configam: postremo si hiscere occeperit, totam faciem et oculos, quasi a crabronibus, compunctus sententiis meis, peribit.

CHORUS. Nunc ostendent isti, freti callidis sermonibus, et cogitationibus, et meditationibus sententiarum procudentibus, uter eorum dicendo sit melior: etenim hic nunc summo in discrimine versantur sapientiae, de qua meis amicis maximum est certamen.

Sed, o qui priores homines moribus bonis decorasti, rumpe vocem, qua delectaris, et indolem tuam ostende.

IUSTUS. Dicam igitur veterem disciplinam, quomodo comparata fuerit, quum ego iusta dicendo florere, et modestia adhuc moribus recepta esset. Primum quidem decebat nullius pueri mutientis vocem audiri: deinde incedere oportebat in viis modeste euntes ad citharoedum vicinos nudos et confertos, etiam si ningeret instar farinae: deinde cantilenam docebat, quam discerent, femina non comprimentes, aut *Palladem invictam vastatricem urbium*, aut *Longo vagantem clamorem*, traditum intendentes a patribus modum. Si vero eorum aliquis scurrile quid inceptaret, fracta mollique voce canens, auctor ipse inventi, et in modis Chios vel Siphnolos imitans, quales sunt flexiones illae vulgo nunc acceptae, quas Phrynus invehit, tam laboriosae, is male mulcatur, multis contusus verberibus, tanquam qui Musas aboleret. In palaestra autem oportebat sedere pueros femore praetenso, ne quid indecori ostenderent extrariis: tum rursus quando surgerent, arenam convertere, et providere, ne impressant aliquam imaginem pubis relinquerent amatoribus. Nullus tunc puer ungebatur infra umbilicum; quapropter in genitalibus ros et lanugo, sicut in malis, florescebat: nec ad amatorem accedebat, voce molliter infracta et modulata, lascivisque oculis alliciens, ipse suus leno: nec sumere licebat coenanti caput raphani, neque anethum seniorum praeripere, nec apium, nec pisces comedere, nec turdos, nec pedem alterum alteri implicare.

INIUSTUS. Antiqua sane haec sunt, et Diipoliis coeava, plena cicadis, et Cecida, et Buphoniis.

IUSTUS. Attamen haec sunt illa, quibus mea disciplina viros educavit, qui Marathone pugnarunt: tu autem nunc homines doces statim vestibis involvi: adeoque enecor indignatione, quando in Panathenaeis, ubi eos saltare oportet, aliquis clypeum peni praetendens negligit Tritogeniam. Proinde, o adulescens, audacter me potiorum sermonem elige; et tunc disces odiosum forum, et a balineis abstinere, et erubescere ob

turpia, et, si quis te ideo cavilletur, excandescere, et senioribus accedentibus loco cedere, nec male facere tuis parentibus, nec aliud quicquam turpe admittere, quis Pudoris signum debes effingere: nec ad saltatricem irrumperere, ne istis rebus inhiantem malo petat meretricula, fasmaque tua deteratur; nec contradicere patri quicquam, nec Iapetum eum vocitando, meminisse malorum illius aetatis, quae te educavit.

INIUSTUS. Si huic, o adulescens, de istis credas, ita me Bacchus amet, similis eris Hippocratis filii, et vulgo te vocabunt bliteum.

IUSTUS. Immo nitidus et florens in palaestris versaberis; non garries in foro inconditas nugas, quales isti nunc, neque traheris in ius ob rem levem, quae te tum perdere possit propter calumnias adversariorum: verum in Academiam descendens, sub sacris oleis decurres, redimitus calamo albo, cum modesto aequali tuo aliquo, smilacem redolens et otium, et albam populum folia germinantem, verno tempore gaudens, quando platanus ulmo susurrat. Quod si haec quae dico facias, eoque advortas animum, habebis semper pectus pingue, colorem nitidum, humeros magnos, linguam exiguum, nates magnas, penem parvum. Sin illis rebus, quibus isti nunc, studebis, primum quidem habebis colorem pallidum, humeros parvos, pectus tenue, linguam magnam, nates parvas, penem magnum, decretum longum: et persuadebit tibi, ut credas quidquid turpe est, illud esse honestum, quidquid honestum, illud turpe; et ad haec Antimachi mollitiae oppleberis.

CHORUS. O sapientiae excelsae et inclytae cultor, quam suavis orationi tuse et modestus inest flos! Beati ergo erant, qui tunc vivebant, quum tu adhuc eras, prioris aevi homines. Tu vero, cui molle atque facetum adnuit Musa, contra ista oportet aliquid novi te adferre; nam iste vir multam laudem adeptus est. Solerti autem consilio videtur tibi opus fore adversus eum, si virum illum volueris superare, et non ludibrium debere.

INIUSTUS. Atqui dudum mihi praefocantur ilis, cupienti omnia ista contrariis sententiis conturbare.

Nam ego Peior quidem Sermo ob id ipsum vocor a scholasticis, quia primus excogitavi, quomodo quis legibus et iuri contradicere possit: sed hoc auro contrarum non est, si nimirum suscipias causam debilio-rem, et tamen vincas. Sed specta, quomodo confu-
tabo disciplinam huius, cui confidit; qui negat se pas-
surum te calida lavari. Quo itaque argumento vitupe-
ras calida lavacra?

IUSTUS. Quia pessuma sunt, et hominem red-
dunt ignavum.

INIUSTUS. Quiesce: nam ecce te medium teneo,
ut elabi nequeas. Dic mihi, quemnam ex Iovis filiis
fortissimi animi putas fuisse, et labores plurimos exant-
lasse?

IUSTUS. Mea quidem sententia nemo potlor fuit
Hercule.

INIUSTUS. Ubinam, quaeso, vidisti unquam
frigidas balneas Herculeas? et quis tamen erat fortior?

IUSTUS. Haec sunt illa nimirum, quae adules-
centibus quotidie in ore sunt, et efficiunt ut balneum
sit plenum, palaestrae vacuae.

INIUSTUS. Vituperas deinde hanc in foro ver-
sandi consuetudinem; at ego laudo. Nam si hoc ma-
lum esset, Homerus nunquam fecisset Nestorem ora-
torem, et ceteros sapientes omnes. Redeo nunc hinc
ad linguam, quam iste negat iuniores exercere debere;
ego vero aio. Tum etiam modestiam colendam esse
ait. Quae duo maxuma sunt mala. Nam cui tu un-
quam propter modestiam vidisti boni quidpiam obti-
gisse? Dic mihi, et me dictis refelle.

IUSTUS. Multis: nam Peleus ista de causa acce-
pit a diis machaeram.

INIUSTUS. Machaeram? lepto sane lucro au-
ctus, miserrimus ille. At Hyperbolus ex lychnis xen-
dundis talenta accepit perquam multa propter mali-
tiam; non vero, ita me Iupiter amet, non ille ma-
chaeram.

IUSTUS. Thetidem etiam, quod modestus esset,
duxit Peleus.

INIUSTUS. Quae deinde, deserto illo, abiit:
non enim erat protervus, nec is, qui dulci ludo per-

petem noctem in stragulis duceret: mulier autem gaudet, si probe subagitetur. Sed tu nugator ineptus es. Nam considera, o adulescens, omnia quae in modestia insunt, quantisque voluptatibus sis cariturus, pueris, mulieribus, cotablis, piscibus, vino, cachinnis. At si istis defraudareris, quid esset, quamobrem vitam amares? sed de istis hactenus. Transeo nunc ad naturae necessitates. Peccasti, amasti, stuprum fecisti quidpiam. tum deprehensus es; periisti: causam enim orare nescis. At si mecum fueris, indulge genio, salta, ride, nihil putato turpe. Si enim cum aliena uxore rem habens deprehendaris, ipsi marito praefracte dicito te inluriam non fecisse: deinde ad Iovem causam refer, quia et ille amoris mulierum succubuit: tu vero mortalis qui sis, quomodo possis esse potentior love?

IUSTUS. Quid vero? si raphanidium et vulsuram patiarur tibi morem gerens, habebitne aliquod argumentum, quo ostendat, se laticulum non esse?

INIUSTUS. Quid tum, si laticulus sit? quid inde fiet illi mali?

IUSTUS. Quidnam vero maius isto malum possit illi nunquam contingere?

INIUSTUS. Quid itaque dices, si hac in re te vicero?

IUSTUS. Tacebo: quid enim aliud agerem?

INIUSTUS. Agedum dic mihi, patroni causarum ex quorum hominum ordine sunt?

IUSTUS. E laticulis.

INIUSTUS. Credo. Quid vero? tragici poetae ex quorum ordine sunt?

IUSTUS. E laticulis.

INIUSTUS. Recte autumas. Et populi moderatores ex quorum ordine?

IUSTUS. E laticulis.

INIUSTUS. Ergone agnoscis tandem te nihil dicere? Etiam inter spectatores utri sint plures, specta.

IUSTUS. En, spectro.

INIUSTUS. Quid vidas ergo?

IUSTUS. Multo plures mehercule laticulos video. Nam et istum novi ego, et illum, et crinitum huncce.

INIUSTUS. Quid ergo dices?

IUSTUS. Vincimur. O cinaedi, per deos obsecro, accipite meum pallium; nam ad vos transfugio.

SOCRATES. Quid itaque? utrumne vis prehensum istum tuum gnatum abducere, an ut eum doceam dicendi artem?

STREPSIADES. Doce et castiga, et memento, ut bene mihi exacuas eum; ex altera parte ut ei bucca valeat ad leviores lites; alteram vero butcam eius exacue, ut valeat ad maiora negotia.

SOCRATES. Ne sis sollicitus; recipies eum argutorem probum.

PHIDIPPIDES. Immo pallidum, opinor, et miserum.

SOCRATES. Ite nunc.

PHIDIPPIDES. Arbitror autem fore, ut te horum poeniteat.

CHORUS. Indices quid lucrabuntur, si aliqua Chorum hunc iuste iuverint, volumus vobis enarrare. Nam primum quidem ineunte vere, si volueritis agrum novare, pluemus vobis primis, ceteris posterius: deinde vites, iam natis uvis, custodiemus, ut neque eas siccitas, neque nimia laedat pluvia. Si vero nos deas contemserit mortalis quispiam, is advortat animum, quantis eum ulciscemur malis; quum e fundo suo nec vinum, nec aliud quicquam percipiet. Nam quando germinaverint oleae et vites, concidentur, adeo vallis eas contundemus fundis. Si vero latères illum fingere videbimus, pluemus; et tecti eius tegulas rotunda comminuemus grandine. Tum si quando nuptias aut ipsus, aut cognatus, amicusve quis celebrabit, tota nocte pluemus: ut forsitan malit vel in Aegypto potius fuisse, quam iudicasse perperam.

STREPSIADES, SOCRATES, PHIDIPPIDES,
PASIAS, TESTIS, AMYNIAS, CHORUS.

(V. 1131—1320.)

STREPSIADES. Quintus, quartus, tertius, postea secundus, deinde, quem ego maxime omnium dierum timeo et horreo et abominor, statim post illum est vetus et novus. Nam unusquisque eorum, quibus debeo, iuramentum apud iudices praestat, pignoraque deponit, affirmans se funditus me pessumdaturum, tametsi interea ut parcant, aequosque se praebeant, his verbis eos oro: *O bone, velis istud iam non flagitare, illud differre, hoc remittere.* At illi negant se unquam hoc pacto sua recipere posse, et me pipulo differunt, iniustum esse hominem dicentes, seque nomen meum delaturos. Nunc itaque deferant: parum enim id curo, siquidem Phidippides artem dicendi bene addidit. Sed mox scibo, scholae osium ubi pul-tavero. Puer heus, puer, puer.

SOCRATES. Strepsiadem salvere iubeo.

STREPSIADES. Dii te ament. Sed istum farinae saccum prius accipe. Oportet enim magistrum munere aliquo beare. Et mihi gnatum dic, quem nuper introduxti, an sermonem illum addidicerit.

SOCRATES. Addidit.

STREPSIADES. Bene sane, o Fraus regina!

SOCRATES. Adeoque quamlibet litem facile efficiet, ut vincas.

STREPSIADES. Etiamne si testes adfuissent, quum foenore acciperem?

SOCRATES. Multo magis, etiamsi mille adfuissent.

STREPSIADES. Itaque exclamabo alte intensa voce: lo! nummularii, vae vobis: nunc perentis, et vos ipsi, et sors, et usurae usurarum; nihil amplius mihi nocebitis. Talis mihi educatur in istis aedibus gnatus, ancipiti lingua micans, propugnator meus,

conservator domus, inimicis gravis, profligator paternarum curarum et magnarum molestiarum, quem evoca occlusius foras ad me. O gnate, o fili, fili, egredere domo; audi patris tui vocem.

SOCRATES. Hic vir ille est.

STREPSIADES. O amice, o amice.

SOCRATES. Accipe eum ad te, et abi.

STREPSIADES. Io, io, gnate mi, iu, iu! ut lætor, quum primum colorem tuum intueor: nunc facies indicat te paratum primo ad negandum, deinde ad contradicendum, et istud vernaculum revera in te apparet et viget, nempe: *Quid ais tu? et simulare se iniuriam accepisse, quum ipse alteri intulerit, et, sat scio, male fecerit.* In vultu etiam tuo inest Atticus obtutus. Nunc ergo da operam, ut me serves, quia perdidisti etiam.

PHIDIPPIDES. Quid ergo formidas?

STREPSIADES. Veterem et novum diem.

PHIDIPPIDES. Estne autem dies aliquis vetus et novus?

STREPSIADES. Ad quem se aiunt in ius vocaturos, depositis pignoribus.

PHIDIPPIDES. Peribunt ergo, qui deposuerint; non enim fieri potest, ut unus dies biduum sit.

STREPSIADES. Istucne fieri non possit?

PHIDIPPIDES. Nam quo pacto? nisi simitu eadem mulier et anus sit et puella.

STREPSIADES. Atqui lex ita fert.

PHIDIPPIDES. Non enim, ut reor, legem intellegunt recte, quid sibi velit.

STREPSIADES. Quid sibi volt ergo?

PHIDIPPIDES. Solon ille antiquus erat ingenio populari.

STREPSIADES. Hoc quidem nihil facit ad veterem et novum diem.

PHIDIPPIDES. Ille igitur citationem in duos dies constituit, in veterem et in novum, ut pignora litigantes deponerent novilunio.

STREPSIADES. Cur itaque veterem addidit?

PHIDIPPIDES. Cur, o fatue? ut sistentes se rei uno die prius, sponte se a litibus dissolvant, re com-

posita; sin minus, ut mane ipso novilunio acris postulentur.

STREPSIADES. Cur ergo magistratus non ipso noviluni die pignora accipiunt; sed pridie, veteri et novo die?

PHIDIPIDES. Idem enim facere mihi videntur, quod gulosi in conviviis. Ut quam citissime litigantium pignora raperent, idcirco uno die praeverterunt.

STREPSIADES. Euge, o miser!, quid sedetis stolidi, qui nobis sapientibus ludibrium debetis, quum nihil aliud sitis, quam lapides, numerus, pecudes, amphorae temere concervatae? Quare in me ipsum et gnatum istum ob hanc felicitatem canendae sunt mihi laudes. *Quam beatus, o Strepsiades, ipse es, quam sapiens, et qualem filium educas!* mihi nempe dicent amici et populares admirabundi, quando tu perorando vinctes in foro causas. Sed introducere te prius volo et convivio excipere.

PASIAS. Ergone quemquam oportet suorum quicquam aliis prolicere? nunquam sane. Sed satius erat tunc statim frontem perfricuisse potius, quam molestias cepisse. Siquidem nunc etiam ob meam ipsius pecuniam te traho testem citationis, insuperque ex amico inimicus fiam populari meo. Attamen nunquam dedecorabo patriam, quoad vixero: verum Strepsiadem vocabo in ius —

STREPSIADES. Quis homo est?

PASIAS. Ad veterem et novum diem.

STREPSIADES. Testor in duos eum dixisse dies. Sed quamobrem me citas?

PASIAS. Propter duodecim minas, quas accepisti, quum emeris equum illum varium.

STREPSIADES. Equumne? nonne auditis, quem vos omnes scitis odisse rem equestrem?

PASIAS. Immo hactenus vero per deos adiurabas, te eas redditurum

STREPSIADES. Edepol enim nondum tunc addiderat mihi Phidippides invictum illum sermonem.

PASIAS. Nunc autem eapropter infutias ira cogitas?

STREPSIADES. Quem enim alium fructum caperem ex illa doctrina?

PASIAS. Etiam sustinebis mihi negare per deos iuratus, ubi ego iussero?

STREPSIADES. Quosnam deos?

PASIAS. Iovem, Mercurium, Neptunum.

STREPSIADES. Sane hercle. Immo tres obolos iubens perduim, ut mihi iuramentum deferas.

PASIAS. Perens itaque adhuc propter impudentiam!

STREPSIADES. Sale si perfricetur hic homo, melius se habeat.

PASIAS. Vah, ut derides!

STREPSIADES. Sex congios capiet.

PASIAS. Ita me magnus amet Iupiter et dii, ut tu istuc haud impune dixeris.

STREPSIADES. Mirifice delector diis tuis; et Iupiter iuratus risum movet doctis.

PASIAS. Nae tu pro his dictis aliquando poenas dabis. Sed redditurus ne sis, an non, pecuniam, responde, et me dimitte.

STREPSIADES. Otiose nunc consiste: ego enim actutum tibi respondebo clare.

PASIAS. Quid tibi videtur facturum?

TESTIS. Redditurus pecuniam videtur.

STREPSIADES. Ubi iste est, qui a me repetit argentum? dic, hoc quid est?

PASIAS. Hoc quid sit? ΚΑΡΔΟΠΟΣ.

STREPSIADES. Ergone repetis argentum, qui tam rudis es? non redderem vel obolum cuiquam, qui ΚΑΡΔΟΠΟΝ vocaverit eam, quae est ΚΑΡΔΟΠΗ.

PASIAS. Non itaque reddes?

STREPSIADES. Non, quod ego quidem sciam. Nonne igitur properabis et ocus hinc a foribus te abripies?

PASIAS. Abibo. Scias tamen me pignora apud iudices depositurum, aut ne vivam amplius.

STREPSIADES. Perdes itaque et illa cum duodecim minis: quanquam ego nolim hoc tibi evenire, quia ΚΑΡΔΟΠΗΝ stulte vocasti ΚΑΡΔΟΠΟΝ.

AMYNIAS. Io! hei mihi!

STREPSIADES. Hem! quisnam iste est eiulatus? numquid aliquis Carcini deorum vocem edidit?

AMYNIAS. Quid? hoc scire vultis, quis ego sim? sum homo miserrimus.

STREPSIADES. Abi ergo tuam viam.

AMYNIAS. O genium iratum meum! o Fortunam, quae rotas distringit curruum meorum! o Pallas, ut me perdidisti!

STREPSIADES. Quid autem mali tibi fecit Tlepolemus?

AMYNIAS. Ne me irrideas, o bone; sed mihi pecuniam inbe ut reddat filius, quam accepit, praesertim quum nunc male me habeam.

STREPSIADES. Quamnam istam pecuniam naras?

AMYNIAS. Quam ille foenore sumsit.

STREPSIADES. Male itaque revera tibi fuit, ut videtur.

AMYNIAS. Namque hercle equos agitans decidi.

STREPSIADES. Quid itaque deliras, tanquam si ab asino decideris?

AMYNIAS. Deliro autem, si pecuniam recipere volo?

STREPSIADES. Non potest fieri ut tu sis sanus.

AMYNIAS. Quidum?

STREPSIADES. Nam cerebro quasi emoto esse mihi videris.

AMYNIAS. At tu, ita me Mercurius amet, videris in ius rapiendus, nisi reddis argentum.

STREPSIADES. Responde mihi nunc, utrum putas Iovem identidem recentem aquam pluere, aut solem retrahere ab imo sursum eandem istam aquam.

AMYNIAS. Nescio ego utrum fiat, neque mihi curae est.

STREPSIADES. Quomodo ergo recipere argentum te aequum est, si nihil nosti de rebus coelestibus?

AMYNIAS. At si penuria obstat quin sortem reddas, redde saltem foenus.

STREPSIADES. Foenus vero quodnam est animal?

AMYNIAS. Quid aliud, nisi quod singulis mensibus, singulisque diebus magis magisque augetur argentum, sensim labente tempore?

STREPSIADES. Recte autumas. Quid itaque? potestne fieri, ut mare auctius esse nunc putes, quam antehac?

AMYNIAS. Non hercle; sed aequale: non enim illud augeri decet.

STREPSIADES. Quomodo ergo, homo perdit, quum mare nihilo fiat auctius, influentibus fluviiis, tu studes argentum tuum auctius facere? nonne te hiac auferes ex aedibus? heus puer, affer mihi stimulum.

AMYNIAS. Huius facti testes appello.

STREPSIADES. Perge; quid cessas? nonne te movebis, tu Samphora?

AMYNIAS. Nonne haec contumelia est?

STREPSIADES. Non erumpes? contundam te, sub culum te pungens, funalem equum: fugisne? Eram ergo te moturus loco una cum ipsis rotis tuis et bigis.

CHORUS. Hem! qualo est adamare res pravas! Quippe hic senex, qui eiusmodi res adamavit, fraudare hos vult pecunia, quam sumsit foenore: nec fieri poterit, quin hodie eveniat ei aliquid, quod faciet, ut iste argutator, ob ea quae patrare coepit, improvisum aliquod malum accipiat. Nam puto eum acutum inventurum, quod dudum quaerebat, nimirum ut filius ei possit docte contrariis sententiis oppugnare iura. adeo ut omnes vincat, cum quibus congressus fuerit, quamlibet prava dicat. Forte autem, forte optabit vel mutum eum esse.

STREPSIADES, PHIDIPPIDES, CHORUS,
DISCIPULI SOCRATIS, SOCRATES,
CHAEREPHON.

(V. 1321 — 1510.)

STREPSIADES. **I**o! io! O vicini et cognati et populares, ferte vapulanti auxilium quovis pacto. Hei mihi misero! o caput! o maxilla! scelesto, patrem verberas?

PHIDIPPIDES. Aio, pater.

STREPSIADES. Videte confitentem, quod me verberet?

PHIDIPPIDES. Utique.

STREPSIADES. O scelerate, et parricida, et patrietum perfossor!

PHIDIPPIDES. Eadem haec iterum dic mihi, et plura maledictaingere. Num tu etiam scis me lubenter male audire?

STREPSIADES. Prostibulum popli.

PHIDIPPIDES. Consperge me multis rosas.

STREPSIADES. Patrem verberas?

PHIDIPPIDES. Immo hercle etiam ostendam iure me id fecisse.

STREPSIADES. O impurissime, ecquo pacto fieri potest, ut quis iure verberet patrem?

PHIDIPPIDES. Id equidem demonstrabo, et te vincam dicendo.

STREPSIADES. Istud tu vinces?

PHIDIPPIDES. Longe quidem et facile. Elige utrum ex duobus sermonibus me velis perorare.

STREPSIADES. Quibus sermonibus?

PHIDIPPIDES. Utrum velis potiorē an inferiorē?

STREPSIADES. Istuc me hercle ex sententia pulchre mihi evenit, quod te doceri curavi, o perditē,

iuri contradicere, si mihi persuasurus es, iustum et honestum esse, patrem verberari a filiis.

PHIDIPPIDES. Immo arbitror me tibi ita persuasurum, ut, ubi audiveris, ne ipse sis mihi contradicturus.

STREPSIADES. Atqui audire volo, quid dicas.

CHORUS. Tuum est, o senex, providere, quo pacto virum hunc vincas: nam iste, si non quapiam fiducia fretus esset, non esset adeo protervus: sed est aliquid, quod eum audacem facit: quippe palam est hominis praesidens sibi animus. Sed unde primum inceperit haec rixa, oportet dicere choro; et hoc tibi omnino erit agendum.

STREPSIADES. Equidem unde primum coeperimus conviciari inter nos, ego dicam. Quum enim iam epulati essemus, ut scitis, primo eum iussi lyram capere, et canere carmen Simonidis, *Aries ut detonsus fuit*: at ille statim dicere, ineptum esse canere ad citharam inter pocula, velut mulierem hordea molentem.

PHIDIPPIDES. Annon vero tunc statim oportuit verberari te et conculcari, cantare iabentem, haud secus ac si convivio cicadas acciperes?

STREPSIADES. Talia et intus tunc effutiebat, qualia nunc; et Simonidem dicebat malum esse poetam. Et ego vix quidem, sed tamen continebam me primo: deinde iussi illum, ut sumta saltem myrto*) quidpiam ex Aeschylo mihi recitaret. At ille continuo: *Recte enimvero iubes! namque ego Aeschylo primum inter poetas locum tribuo, strepitus pleno, incomposito, duro, confragoso*. Hic iam quomodo putatis cor meum commotum fuisse? tamen compressa ira dixi ei: *Quia tu saltem recentiorum aliquid recita, quaecunque sunt scita ista et elegantia*. At ille statim cecinit ex Euripide longam orationem, quomodo subagitavit frater, pro Averrunce! sororem uterinam. Ego

*) *Μυρρίνην* pro nomine proprio meretricis habet et versionem corrigi iubet Brunckius ad fragm. Pelarg. T. III. p. 168.

autem non amplius me continui, sed confestim incesso multis et turpibus conviciis: postea, ut fieri solet, maledicta maledictis cumolavimus: denique iste exsilit, tum tundit, caedit, suffocat, et me perditum it.

PHIDIPPIDES. Annon merito tuo, qui Euripidem non laudas sapientissimum?

STREPSIADES. Illumne sapientissimum? O quem te memorem? sed rursus vapulabo.

PHIDIPPIDES. Idque mehercle iure.

STREPSIADES. Et quo iure? qui te, o impudens, educavi tam sedulo, ut, si quid balbutires, statim omnia persentiscerem quae velles. Quippe si *Bryn* diceres, ego confestim bibere dabam: si *Mamman* peteres, aderam ferens tibi panem: *Caccan* vix prolocutus eras, et ego te susceptum foras efferebam, atque ante me tenebam. Tu vero nunc angens me clamantem, et vociferantem me cacaturire, non sustinuisti efferre, impurissime, foras me: sed inter suffocandum ibidem cacavi.

CHORUS. Arbitror utique iuniorum corda palpitare expectatione, quidnam dicturus sit. Si enim iste, qui talia perpetravit, dicendo effecerit, ut haec credantur iure fieri, cutem seniorum non emeremus, ne quidem cicere. Tuum est, o vibrator et quassator novarum sententiarum, quamdam persuadendi rationem conquirere, ut dicere videaris iusta.

PHIDIPPIDES. Quam suave est rebus novis et acitis imbui, et leges constitutas spernere posse. Ego enim quamdiu rei tantum equestri studui, ne tria quidem verba profari poteram, quin peccarem. At nunc postquam iste ab illis rebus me abduxit ipsemet, et ego adsuevi subtilibus sententiis et orationibus et meditationibus, arbitror fore ut edoceam, fas esse patrem castigare.

STREPSIADES. Equita ergo, per Iovem obsecro; nam satius est me quadrigas alere, quam vapulantem pessumdari.

PHIDIPPIDES. Illuc autem redibo, unde mihi sermonem abruptisti, et primum hoc te interrogabo: me puerum verberastine?

STREPSIADES. Ita, inquam, quia bene volebam et tibi prospiciebam.

PHIDIPPIDES. Dic mihi, quaeso, annon et me tibi aequum est bene velle similiter, et te verberare, si quidem bene velle, verberare est? Quomodo enim decet corpus tuum verberum esse immune, meum autem non esse? atqui liber natus sum ego etiam. Plorant filii; at patri non plorandum esse censes?

STREPSIADES. Quid ita?

PHIDIPPIDES. Dices, lege receptum esse, ut puer hoc patiatur? at ego contra dicerem, senes bis pueros esse. Et aequius multo est senes plorare, quam iuniores, quanto minus aequum est ipsos peccare.

STREPSIADES. Sed nusquam gentium lege receptum est, ut pater istud patiatur.

PHIDIPPIDES. Nonne ergo homo erat, sicut tu et ego, qui primo illam legem tulit, et dicendo persuasit veteribus ut ei parerent? Qui minus, quaeso, licet mihi etiam legem novam ferre filiis, ut deinceps patres suos contra verberent? Plagas interim quascunque accepimus, priusquam lex haec daretur, missas facimus, et concedimus, ut impune flagris concisi simus ab ipsis. Specta vero sis gallos et alias bestias, quomodo patres suos ulciscantur. Attamen quid differunt a nobis illi, nisi quod decreta non perscribunt?

STREPSIADES. Quid itaque, quando gallos per omnia imitaris, non stercus ludem comedis, et in peritica dormis?

PHIDIPPIDES. Non eadem ratio est, o bone; nec sane Socrati ita videretur.

STREPSIADES. Quare tempera verberare: alioqui te ipsum olim culpabis.

PHIDIPPIDES. Quidum?

STREPSIADES. Quia aequum est, ut ego te castigem, et tu filium tuum, si tibi aliquis fuerit natus.

PHIDIPPIDES. Si vero non fuerit, frustrane ego ploravero, tuque me irriso moriere?

STREPSIADES. Mihi, o aequales, aequum dicere videtur: et puto istis concedendum esse, quod par est. Nam plorare nos oportet, nisi quod iustum est faciamus.

PHIDIPPIDES. Specta vero aliam adhuc sententiam.

STREPSIADES. Peribo enim, ni fecerim.

PHIDIPPIDES. Et forte non aegre feres istuc tibi evenisse, quod modo perpessus es.

STREPSIADES. Quomodo vero? doce quid inde mihi commodabis.

PHIDIPPIDES. Matrem etiam, sicut et te, verberabo.

STREPSIADES. Quid ais? quid ais tu? hoc iam aliud malus malum.

PHIDIPPIDES. Quid, si peiore illo adhibito sermone evincam dicendo, matrem verberari oportere?

STREPSIADES. Quid aliud vero? Istuc si faceris, nihil obstat, quin te ipsum iniicias in barathrum cum Socrate, et sermonem illum peiorem. Per vos, o Nubes, haec mihi accidere, qui vobis omnes res meas commisi.

CHORUS. Tutemet tibi horum causa es, qui te ipsum convertisti ad mala facinora.

STREPSIADES. Cur itaque haec mihi tunc non dicebatis, sed hominem rusticum et senem spe extulistis?

CHORUS. Semper istud factitamus, quotiescunque cognoverimus aliquem fraudes adamare, usquedum ipsum coniciamus in aliquod malum, ut discat deos revereri.

STREPSIADES. Eheu! acerba ista sunt, o Nubes, sed iusta. Non enim oportebat me pecuniam, quam foenore acceperam, defraudare. Nunc igitur, mi carissime, veni mecum, ut Chaerephontem illum impurum et Socratem perdas, qui me et te deceperunt.

PHIDIPPIDES. Sed haudquaquam magistros laeserim.

STREPSIADES. Immo reverere Iovem patrium.

PHIDIPPIDES. Ecce autem *Iovem patrium!* quam stultus es! Estne vero Iupiter aliquis?

STREPSIADES. Est.

PHIDIPPIDES. Non potest fieri: nam Turbo regnat, qui Iovem expulit.

STREPSIADES. Non expulit: sed ego tum arbitrabar Iovem esse turbinem hunc. Hei misero mihi! quum te etiam, qui fictilis es, pro deo habuerim.

PHIDIPPIDES. Istic tibi ipse desipe et nugare.

STREPSIADES. Hei mihi ob istam insaniam! quantum desipiebam, quum etiam deos propter Socratem eicerem! at, o carissime Mercuri, nequaquam mihi succenseas, neque me perdas; sed da veniam mihi, quem garrulitas delirantem concinnaverat: et fias mihi consultor, utrum eos publice reos postulem, an aliud faciam, quod tibi videtur. Recte mones, quod non sinis lites consuere, sed quamprimum iubes incendere domum his argutatoribus. Adesdum, Xanthia, sumta scala egredere, ligonem etiam ferens, deinde ascende supra scholam, et, usquedum in ipsos ruere facias domum, everte tectum, si herum amas. Mihi vero aliquis ferat facem accensam, et laxo ego, ut illorum nonnemo poenas mihi det hodie, etiamsi valde sint arrogantes.

DISCIPULUS I. Io, io!

STREPSIADES. Tuum est, o fax, plurimam flammam mittere.

DISCIPULUS I. Tu homo, quid facis?

STREPSIADES. Quid faciam? quid aliud, quam disputo de subtilibus rebus cum trabibus huius domus?

DISCIPULUS II. Heu! quis nobis incendit domum?

STREPSIADES. Ille, cuius vestem cepistis.

DISCIPULUS II. Perdes nos, perdes.

STREPSIADES. Hoc enim ipsum etiam volo, nisi ligo fallat spes meas, aut ego forte prius delapsus cervicem fregero.

SOCRATES. Eho tu, quid facis, quaeso, qui in tecto es?

STREPSIADES. Per aërem incedo, et solem contemplor.

SOCRATES. Hei mihi misero! suffocabor infelix.

CHAEREPHON. At ego perditus comburor.

STREPSIADES. Nam qua fiducia freti contumeliosi eratis in deos, et Lunæ sedem speculabamini? pelle, iace, feri multis de causis, maxime vero quum scias eorum in deos impletatem.

CHORUS. Præite foras: chorus enim nobis satis est actus hodie.

ARISTOPHANIS
R A N A E.

DRAMATIS PERSONAE.

XANTHIA servus.

BACCHUS.

HERCULES.

MORTUUS.

CHARON.

CHORUS RANARUM.

CHORUS INITIATORUM.

AEACUS.

ANCILLA Proserpinae.

CAUPONAE.

EURIPIDES.

AESCHYLUS.

PLUTO.

XANTHIA, BACCHUS, HERCULES,
MORTUUS, CHARON, CHORUS
RANARUM.

(V. 1—270.)

XANTHIA. Dicamne aliquid ex usitatis istis, o here, super quibus semper rident spectatores?

BACCHUS. Ita hercle, quidquid vis, praeter illud *Premor*. Hoc vero cave dixeris: iam enim plane satietas me cepit.

XANTHIA. Neque aliud quiddam lepidum?

BACCHUS. Modo ne dixeris: *Quam afflictor!*

XANTHIA. Quid? numnam illud oppido ridiculum dicam?

BACCHUS. Immo hercle audacter. Illud tantum vide ne dicas.

XANTHIA. Quodnam?

BACCHUS. Ut cacaturias, iactans lignum baiulatorium de humero in humerum.

XANTHIA. Neque ut, tantum onus ferens, nisi aliquis id demat mihi, pedam?

BACCHUS. Nequaquam, obsecro, nisi quum vomiturus ero.

XANTHIA. Quid ergo opus erat, ut hanc sarcinam ferrem, si nihil eorum fecero, quas Phrynichus facere solet, et Lycis, et Amipsias, sarcinas baiulantes identidem inducentes in comoediis.

BACCHUS. Ne saxis: nam ego si spectator sedeam, et istorum commentorum quoddam videam, plus quam anno senior factus abeo.

XANTHIA. O miserrimum igitur humerum hunc-

cē, si afflictorum quidem, et ridiculum tamen nihil proferet!

BACCHUS. Annon haec insolentia est et mera mollitia, quando ego, qui Bacchus sum et Stamnii filius, pedes incedo et delassor, hunc autem vehi facio, ut aerumnarum sit expers, et onus non ferat?

XANTHIA. Annon ergo fero ego?

BACCHUS. Quomodo fers, qui veheris?

XANTHIA. Haec ferens.

BACCHUS. Quomodo?

XANTHIA. Aegre admodum.

BACCHUS. Atqui nonne quod tu fers, onus hoc fert asinus?

XANTHIA. Non sane, quod ego habeo et fero: non, ita me servet Iupiter.

BACCHUS. At quomodo fers, qui profecto ipse ab alio fereris?

XANTHIA. Nescio: sed humerus tamen hicce premitur.

BACCHUS. Tu ergo, quandoquidem asinum te iuvare negas, invicem sublatum asinum ferto.

XANTHIA. Hei mihi misero! Nam cur ego praelio navali non interfui? tum certe plorare te longum iussissem.

BACCHUS. Descende, sceleste: namque ad ianuam nunc accedam hancce, quo me primum divertere oportebat. Puer, puer, heus puer.

HERCULES. Quis ianuam pultavit? quam centaurice insultavit, quisquis est! Dic mihi, hoc quid erat?

BACCHUS. Heus puer.

XANTHIA. Quid est?

BACCHUS. Non animadvertisti?

XANTHIA. Quidnam?

BACCHUS. Quam vehementer me timuerit.

XANTHIA. Ita, per Iovem, ne insanires.

HERCULES. Nequeo, per Cererem, risu me admoderari, etsi labra praemordeo: sed tamen rideo.

BACCHUS. O bone, accede: tui enim alicuius rei indigeo.

HERCULES. Sed non possum dispellere risum,

quando pellem leoninam crocotæ iniectam video.
Quæ mens istorum est? quid convenere cothurnus et
clava? ubi gentium peregrinatus es?

BACCHUS. Clisthenem inscendi.

HERCULES. Et decertasti praelio navali?

BACCHUS. Et quidem naves depressimus hostiles
duodecim, ni fallor, aut tredecim.

HERCULES. Vosne?

BACCHUS. Per Apollinem iuro.

HERCULES. Tum ego expergefactus fui.

BACCHUS. Porro legenti mihi in nave apud me
ipsum Andromedam, derepente desiderium cor per-
cussit, quam putas vehementer?

HERCULES. Desiderium? quantum?

BACCHUS. Parvum, instar Molonis.

HERCULES. An feminae?

BACCHUS. Non sane.

HERCULES. Ergo pueri?

BACCHUS. Nequaquam.

HERCULES. Ergo viri?

BACCHUS. Attatæ!

HERCULES. Concubnisti cum Clisthene?

BACCHUS. Ne me irrideas, frater. Enimvero
male habeo: tale me discruciat desiderium.

HERCULES. Quale, o fratercule?

BACCHUS. Declarare nequeo: attamen per ima-
ginem tibi indicabo. En unquam derepente concupi-
visti pultem?

HERCULES. Pultem? papæ! millies in mea
vita.

BACCHUS. Num rem ipsam perspicue edoceo?
an aliud quid dicam?

HERCULES. De pulte quidem nihil amplius dixe-
ris: nam satis intellego.

BACCHUS. Tale igitur me dilaniat desiderium
Euripidis, idque mortui. Et nemo mihi hominum per-
suaserit, quin eam ad illum.

HERCULES. Num ad inferos deorsum?

BACCHUS. Immo edepol si quid adhuc est infe-
rius.

HERCULES. Cuius rei indigens?

Aristoph. Vol. XIII.

G

BACCHUS. Opus est mihi bono poeta: tales enim nulli sunt amplius: et qui vivunt, mali sunt.

HERCULES. Quid? annon Iophon vivit?

BACCHUS. Hoc tamen, et solum adhuc superest bonum; si saltem bonum hoc est etiam: non enim astis scio quomodo id quoque comparatum sit.

HERCULES. Nonne ergo Sophoclem, qui prior est Euripide, sursum es ducturus, si omnino inde aliquem educere debes?

BACCHUS. Non, priusquam Iophonem seorsum sumtum exploravero, quid solus sine Sophocle facere valeat. Praeterea Euripides, homo versutus, vel conaretur una huc auferre: alter autem tam illic, quam hic, facilis est.

HERCULES. Agatho vero ubi est?

BACCHUS. Reliquit me et abiit, bonus poeta et amicis desiderabilis.

HERCULES. Quo terrarum miser ille?

BACCHUS. Ad beatorum epulas.

HERCULES. Xenocles vero?

BACCHUS. Pereat utique.

HERCULES. Pythangelus autem?

XANTHIA. De me vero nulla mentio, cui tam valde premitur humerus.

HERCULES. Annon alii hic sunt adolescentuli, qui tragoedias faciunt, plus quam decies mille? Euripide plus quam stadio loquaciores?

BACCHUS. Reliculi hi sunt racemuli, loquaculi, hirundinum musea, contaminatores artis, qui, si modo chorum acceperint, et semel tantum in tragoediam minxerint, viribus exhausti protinus evanescunt. Fecundum vero poetam non amplius invenias, queras licet, qui verbum generosum sonet.

HERCULES. Quomodo fecundum?

BACCHUS. Ita fecundum, ut proferat audacem aliquam dictionem huiusmodi, *Aethera Iovis aediculum*, aut *Temporis pedem*, aut *Mentem quidem noluisse per sacra iurare*, sed *linguam peierasse seorsum a mente*.

HERCULES. Ergone tibi haec placent?

BACCHUS. Plus atque quam insano modo.

HERCULES. Profecto inepta sunt, vel te iudice.

BACCHUS. Ne tu meum habites animum: nam habes domum.

HERCULES. Atqui omnino pessuma videntur esse.

BACCHUS. Coenare me doceas.

XANTHIA. De me autem nulla mentio.

BACCHUS. Quia audi, qua gratia te imitatus cum hoc ornatu venerim: nempe ut mihi hospites tuos enarres, si mihi opus sit illis, quibus tunc usus es, quum ad Cerberum profiscereris. Hos indica mihi, et portus, et ubi panis venalis, lupanaria, mansiones, diversoria, fontes, vias, urbes, coenacula, cauponas, ubi cimices paucissimi.

XANTHIA. De me autem nulla mentio.

HERCULES. Tunc etiam audebis ire, miserrime?

BACCHUS. Nihil amplius contradicas: sed de viis doce, qui citissime ad inferos perveniamus; unamque monstra, quae neque calida, neque nimis frigida sit.

HERCULES. Agedum, quamnam earum tibi primam dicam? quam? una quidem est a scabello et reste, si te ipsum suspendas.

BACCHUS. Desine: suffocatoriam dicis.

HERCULES. Sed est via compendiosa et trita, illa per mortarium.

BACCHUS. Num cicutam dicis?

HERCULES. Maxime.

BACCHUS. Frigidam quidem illam et algidam; statim enim tibias congelat.

HERCULES. Vin' celerem et declivem tibi dicam?

BACCHUS. Ita edepol, praecipue quum non sim nimis expeditus viator.

HERCULES. Perrepta igitur in Ceramicum.

BACCHUS. Quid tum?

HERCULES. Ubi turrim illam excelsam inscenderis —

BACCHUS. Quid faciam?

HERCULES. Lampadem, dum mittetur, illinc

specta: deinde quando iubebunt spectatores eam mitti, tunc et tu teipsum mitte.

BACCHUS. Quorsum?

HERCULES. Deorsum.

BACCHUS. Sed perderem cerebri membranas duas. Nolim hanc viam ire.

HERCULES. Quid igitur?

BACCHUS. Illam, quam tu ivisti tunc.

HERCULES. Sed longa est navigatio. Primo enim venies ad paludem maximam et profundissimam.

BACCHUS. Deinde illam quomodo transmittam?

HERCULES. In navicula tantilla senex quidam navita te transvehet, mercede accepta, duobus obolis.

BACCHUS. Hui! quantum ubique pollent duo illi oboli! quomodo pervenerunt illuc etiam?

HERCULES. Theseus eos perduxit. Posthaec angues et belluas videbis innumeras, horrendas.

BACCHUS. Ne me terrefacias, neu pavorem incutias: non enim me deterrebis.

HERCULES. Deinde coenum spissum, et stercus supernatans semper; in illo autem iacentes, sicubi quispiam aut hospitem ininria adfecit aliquando, aut puero, quem subagtabat, pecuniam surripuit, aut matrem permoluit, aut patri malam percussit, aut perieravit, aut orationem aliquam Morsimi transcripsit.

BACCHUS. Edepol oportebat his addi, si quis pyrricham Cinesiae didicit.

HERCULES. Exinde circumfundetur tibi flatus quis tibiaram, lumenque videbis pulcherrimum, sicut hic, et myrteta, et beatos coetus virorum et feminarum, crebrosque manuum plausus.

BACCHUS. Isti vero quidnam sunt?

HERCULES. Initiani —

XANTHIA. Ergo equidem hercle asinus sum vehens mysteria: sed ista non feram amplius.

HERCULES. Qui tibi indicabunt omnia, quibus opus tibi fuerit. Illi enim proxume in ipsa via ad ostium Plutonis habitant. Sed multum vale, o frater.

BACCHUS. Ita faxit Iupiter! et tu quoque valet. At tu stragula rursus suscipe.

XANTHIA. Priusquam deposuerim etiam?

BACCHUS. Et quidem cito admodum.

XANTHIA. Haudquaquam, obsecro te: sed condne aliquem mercede ex illis qui offeruntur, cui decretum sit hoc iter.

BACCHUS. Si vero neminem invenero?

XANTHIA. Tunc me ducito.

BACCHUS. Recte autumas. Etenim efferunt quidam huncce mortuum. Heus tu: tibi quidem dico, tibi, qui mortuus es. Vin' tu, homo, minutam suppellectilem ad inferos ferre?

MORTUUS. Quanta est?

BACCHUS. Ista.

MORTUUS. Pendesne mercedem duas drachmas?

BACCHUS. Non hercle, sed minus.

MORTUUS. Vos, vespillones, pergite.

BACCHUS. Expecta, o bone, si possim tecum mercede pacisci.

MORTUUS. Nisi duas drachmas deposueris, ne loquaris.

BACCHUS. Accipe novem obolos.

MORTUUS. Reviviscam potius.

XANTHIA. Quam superbus est execrabilis iste! annon plorabit? Ego ibo.

BACCHUS. Probus es et generosus. Pergamus ad navem.

CHARON. Oop! appelle cymbam ad litus.

XANTHIA. Hoc quid est?

BACCHUS. Haec pol palus ipsa est, quam vobis dicebat; et navem conspicio.

XANTHIA. Ita me Neptunus amet, atque iste Charon est.

BACCHUS. Salve Charon, salve Charon, salve Charon.

CHARON. Quis in requiem e miseris et molestiis, quis in oblivionis campos, aut ad asini vellera, aut ad Cerberios, aut ad corvos, aut ad Taenarum?

BACCHUS. Ego.

CHARON. Cito inscende.

BACCHUS. Quorsum adpellere tibi videtur? num revera ad corvos?

CHARON. Ita hercle, vel tui gratia. Inscende modo.

BACCHUS. Puer, huc ades.

CHARON. Servum non veho, nisi praelio navali una decertavit de carnibus.

XANTHIA. Non hercle potui, quia tum mihi forte dolebant oculi.

CHARON. Itaque paludem curriculo circumcurres.

XANTHIA. Ubi ergo opperiar?

CHARON. Apud Auaeni lapidem, iuxta mansiones.

BACCHUS. Intellegin'?

XANTHIA. Omnino intellego. Hei misero mihi! cuinam occurri primum domo egressus?

CHARON. Sede ad remum. Si quis praeterea navigaturus est, festinet. Heus tu, quid facis?

BACCHUS. Quid faciam? quid aliud, quam sedeo ad remum, ubi ipse iusseras?

CHARON. Nonne ergo huc sedebis, ventriose?

BACCHUS. En.

CHARON. Nonne prolicies manus, atque extends?

BACCHUS. En.

CHARON. Ne nugas agas; sed obnixus remum age strenue.

BACCHUS. At quomodo potero, imperitus quum sim et insuetus maris atque navigationis, agere remum?

CHARON. Facillume: audies enim cantus pulcherrimos, ubi semel remo incubueris.

BACCHUS. Quorumnam?

CHARON. Ranarum, cynorum, admirandos.

BACCHUS. Celeusma cane.

CHARON. Oop op! Oop op!

CHORUS. Brekekekex coax coax. Brekekekex coax coax. Palustris fontium soboles, tibiarum cantu permistum clamorem edamus, sonoram meam cantilenam, coax, coax, qua Nyseum Iovis filium Bacchum in Limnia cantavimus, quando ebria, in festo sacro Chytrorum, hominum turba ad meum lucum comissatum venit. Brekekekex coax coax.

BACCHUS. Ego vero dolere incipio podicem,
coax, coax.

CHORUS. Brekekekex coax coax.

BACCHUS. Vos autem nihil id scilicet curatis.

CHORUS. Brekekekex coax coax.

BACCHUS. Sed pereatis una cum vestro *coax*.
Nihil enim aliud estis quam *coax*.

CHORUS. Equidem merito, o male curiose. Me enim amarunt et Musae lyra scite canentes, et cornipes Pan, qui ludit vocalibus calamis: in deliciis etiam me habet citharoedus Apollo, propter arundinem, quam lyrae idoneam alo sub aqua in paludibus. Brekekekex coax coax.

BACCHUS. Ego vero pustulas habeo, et culus mihi dudum sudat; atque mox propendens dicet, *Brekekekex coax coax*. Sed, o cantus amans gens, desinite.

CHORUS. Immo magis canemus, si unquam serenis in diebus saltavimus per cyperum et phleon, gaudentes carminibus, quae inter natandum cantantur: aut si Iovis ad fugiendum imbrem, celerem choream profundis sub aquis agitantes cantavimus cum bullarum ruptarum crepitu, Brekekekex coax coax.

BACCHUS. Hoc vobis eximo.

CHORUS. Indigna ergo patiemur, si nobis silendum sit.

BACCHUS. Immo ego indigniora, si remum agendo disrumpar.

CHORUS. Brekekekex coax coax.

BACCHUS. Ploretis: non enim id curo.

CHORUS. At nos clamabimus, quantum fauces nostrae capiunt, toto die, Brekekex coax coax.

BACCHUS. Iusto quidem non vincetis.

CHORUS. Neque tu nos certe.

BACCHUS. At nec vos tamen me unquam. Vociferabor enim, si opus sit, vel toto die, usque dum istuc vestrum superem *coax*.

CHORUS. Brekekekex coax coax.

BACCHUS. Scilicet aliquando vestrum inhibiturus eram *coax*.

CHARON. Ohe desine, desine. Remo adpelle
navem ad litus. Egredere, solve naulum.

BACCHUS. En, accipe duos obolos.

BACCHUS, XANTHIA, CHORUS INITIATORUM.

(V. 271—737.)

BACCHUS. Xanthia! ubi Xanthia? eho Xanthia!

XANTHIA. Au.

BACCHUS. Accede huc.

XANTHIA. Salvus sis, here.

BACCHUS. Quid istic est?

XANTHIA. Tenebrae et coenum.

BACCHUS. Vidistin' ergo alicubi parricidas illic,
et periuros, quos dicebat ille nobis?

XANTHIA. Tu vero non vidisti?

BACCHUS. Immo, ita me Neptunus amet, nunc
etiam video. Age vero, quid faciamus?

XANTHIA. Optimum nobis erit progredi: nam
iste locus est, ubi beluas illas horrendas esse dicebat
ille.

BACCHUS. Quam valde plorabit! praestigias faciebat, ut ego timerem, ex emulatione, quia me bellicosum esse scit. Nihil enim adeo arrogans est, ut Hercules. Ego vero optem in discrimen quodpiam incidere, et occasionem naucisci edendi facinoris, quod dignum sit isto itinere.

XANTHIA. Atqui hercle sentio strepitum aliquem.

BACCHUS. Ubi, ubi est?

XANTHIA. Pone.

BACCHUS. Pone igitur eas.

XANTHIA. Sed est ante nos.

BACCHUS. Praecede igitur.

XANTHIA. Atqui hercle video beluam magnam.

BACCHUS. Qualis est?

XANTHIA. Horrenda. Porro in omnes species se vertit: modo fit bos, modo mulus, modo mulier pulcherrima.

BACCHUS. Ubi est? age, accedam ad eam.

XANTHIA. Sed non amplius est mulier, at vero nunc canis.

BACCHUS. Ergo Empusa est.

XANTHIA. Sane igni coruscat tota facie.

BACCHUS. Et crus aereum habet?

XANTHIA. Ita edepol, et stercoreum alterum.

Certo hoc scias.

BACCHUS. Quo me ergo convertam?

XANTHIA. Quo vero ego?

BACCHUS. O sacerdos, serva me, ut sim compotor tuus.

XANTHIA. Peribimus, o rex Hercules.

BACCHUS. Ne me appelles, homo, obsecro, neu nomen meum edas.

XANTHIA. O Bacche igitur.

BACCHUS. Istuc multo minus altero dixeris.

XANTHIA. Perge qua is: huc ades, o here.

BACCHUS. Quid vero est?

XANTHIA. Bono animo es: optume nobiscum agitur. Licet enim nobis dicere, ut Hegelochus: *Namque post fluctus rursus mustelam video.* Disparuit Empusa.

BACCHUS. Iura.

XANTHIA. Per Iovem iuro.

BACCHUS. Et iterum iura.

XANTHIA. Per Iovem ergo.

BACCHUS. Iura, inquam.

XANTHIA. Per Iovem, inquam.

BACCHUS. Hei misero mihi! ut expallueram viso spectro! At iste exterritus plus quam ego expalluit. Hei mihi! undenam mala ista mihi accidere? quem deorum dicam me perditum ire? *Aethera, Iovis adiculam, an Temporis pedem?*

(*Tibia canit intus aliquis.*)

XANTHIA. Heus tu.

BACCHUS. Quid est?

XANTHIA. Non audivisti?

BACCHUS. Quidnam?

XANTHIA. Tibiarum sonum.

BACCHUS. Ita sane, et quidem taedarum me adflavit aura quaedam oppido mystica. Sed tacite ex insidiis auscultemus.

CHORUS. Iacche, o Iacche! Iacche, o Iacche.

XANTHIA. Hoc illud est, here; ludunt alicubi hic Initiati, quos nobis narrabat ille; nam Iacchum cantant, ut Diagoras.

BACCHUS. Et mihi ita videntur. Quapropter silentium agere optimum est, ut rem perspicue cognoscamus.

CHORUS. Iacche, o qui sanctissimas sedes hic incolis, Iacche, o Iacche, veni ad sacros sodales, choros in hoc prato ducturus, pullulantes multis fructibus circa caput tuum quatiens myrti coronam, audacique saltans pede liberam illam et iocosam, cui plurimae insunt veneres, tuum decus, puram, sanctis mystis solemnem choream.

XANTHIA. O veneranda et sanctissima Cereris filia, quam suavis odor porcinae carnis me adflavit!

BACCHUS. Non igitur quiescere poteris, si aliquid intestini hic esse persentiscas?

CHORUS. Excita flammeas lampadas, quas advenis in manibus quatiens, o Iacche, lucifer nocturnorum orgiorum stella: ignibus refulget pratum; genu palpitat senum; excutiunt moerores, longaevaeque aetatis veteres annos, sacrorum tuorum honorum participes ut fiant. Tu vero, qui lampade lucas, procedens educ in floridum et palustre solum saltatricem pubem, o beate.

SEMICHORUS. Lingua favere oportet, et loco cedere choris nostris, quicumque expertus est horum sermonum, aut mentem non habet puram, aut germanarum orgia Musarum nec vidit adhuc, nec saltavit, nec Cratini taurivori Bacchicae linguae mysteriis est initiatus, aut scurrilibus versibus delectatur intempestivum risum moventibus, aut inimicam seditionem non com-

pescit, nec facilis est civibus; sed excitat eos et inflammatur, proprii lucri cupidus: aut vexatae calamitatibus civitatis praeses, muneribus corrumpitur: aut castellum prodit, aut naves; aut res vetites mittit ex Aegina, Thorycion alter, vicesimarum exactor perditissimus, coria, et lintea, et picem mittens Epidaurum; aut alicui persuadet, ut hostibus pecuniam det fabricandis navibus; aut concacat Hecatae imagines, dum choris dithyrambicis succinit: aut si quis rhetor mercedem poetarum adrodit, quia traductus fuit in patriis Bacchi sacris. Istis edico, iterum iterumque edico, ut loco cedant mysticis choris. Vos vero excitate cantum, et pervigilia nostra, huic festo convenientia.

SEMICHORUS. Procede nunc quisque strenue in floridos sinus infernorum praetorum, tripudians, salibus et diceriis sannisque ludens. Satis enim in peragendis his sacris emicuit studium nostrum. Sed incede et vide, ut servatricem divam egregie extollas, vocem eam celebrans, quae regionem se conservaturam proficitur semper, etiamsi Thorycion nolit.

SEMICHORUS. Age nunc alio genere hymnorum frugiferam reginam, Cererem deam, ornantes, divinis cantibus celebrate.

SEMICHORUS. Ceres, purorum orgiorum regina, ades nobis, et conserva tuum chorum; daque ut ego tuto omni tempore ludere et saltare possim, multaque ridicula dicere, et multa seria; et quando condigne tuo festo luserim et riserim, ut victor coroner.

SEMICHORUS. Eia age, nunc etiam cantibus huc voca festivum illum deum, sodalem huius choreae.

SEMICHORUS. Iacche sancte, carminis hoc festo cantari soliti suavissimi inventor, huc ades, et nos comitare ad deam, et ostende quam longam viam sine labore conficias.

SEMICHORUS. Iacche saltationis amans, prosequere me: tu enim discidisti ad risum usque et ad vitiatum hoc sandalium et istos pannos, et id excogitasti, ut impune ludere et saltare nobis liceat.

SEMICHORUS. Iacche saltationis amans, prosequere me. Etenim limis adspicias, puellae modo vidi, et quidem admodum formosae, colludentis, e

tunica leviter scissa promicantem papillam. Iacche sal-
tationis amans, prosequere me.

XANTHIA. Ego vero lubens soleo comitari, et
cum ipsa ludens saltare volo.

BACCHUS. Et ego insuper.

CHORUS. Vultisne ergo ut simul ludos faciamus
Archedemum, qui septuennis nondum habebat phrato-
ras: nunc autem dux populi est apud supernos manes,
et principatum nequitiae illic obtinet? Clisthenem au-
tem audio in sepulcris podicem vellicare suum, et pi-
lantem lacerare genas: et plangere pronus, et plora-
re, et inclamare solet Sebinum, qui Anaphlystius est.
Quin et Calliam aiunt, istum Ilippobini filium, cunni
leonina indutum decertare praelio navali.

BACCHUS. Possetisne nobis indicare, Pluto ubi-
nam hic habeat? peregrini enim sumus, et modo huc
advenimus.

CHORUS. Ne longius abeas, neque iterum me
interroges: sed scito ad ipsum ostium te pervenisse.

BACCHUS. Tolle rursus, puer, stragula.

XANTHIA. Quid hoc erat aliud, quam *Iovis*
Corinthus in stragulis?

SEMICHORUS. Ducite nunc sacram choream di-
vae, per nemus floriferum ludentes, qui participes
estis pii festi: ego vero cum virginibus ibo et mulieri-
bus, ubi dearum est pervigilium, facem sacram por-
taturus.

SEMICHORUS. Eamus in rosis referta florida
prata, nostro more pulcherrimis choreis ludentes, quas
beatae florum quotannis reducunt. Nobis enim solis
sol et lux iucunda est, qui sumus initiati, piosque
nos gessimus et erga peregrinos et erga cives.

BACCHUS, XANTHIA, AEACUS, ANCILLA
PROSERPINAЕ, CAUPONAE, CHORUS
INITIATORUM.

(V. 460 — 737.)

BACCHUS. Agedum quomodo ianuam pultabo?
quomodo? Quoniam hic modo pultant incolae?

XANTHIA. Ne tempus teras, sed aggredere ianuam, ut ornata, sic etiam animo Herculem referens.

BACCHUS. Heus puer.

AEACUS. Quis iste?

BACCHUS. Hercules ille fortis.

AEACUS. O execranda, et impudens, et audax, et impure, et perimpure, et impurissime, qui canem nostrum Cerberum protractum abegisti obtorto collo, et fuga te cum eo proripnisti, quem ego custodiebam. Sed nunc medius teneris: talis te Stygis atra petra et Acherontius scopulus sanguine inanans adservant, et Cocyti circumcursantes canes, Echidnaque centiceps, quae viscera tua discerpet: pulmonesque tuos corripit Tartesia muraena: renes vero tuos cruentatos una cum ipsis intestinis distrahent Gorgones Tithrasiae, quas citato cursu arcessam ego.

XANTHIA. Heus tu, quid fecisti?

BACCHUS. Cacavi. Opem implora dei.

XANTHIA. O ridicule, nonne cito surges, priusquam te videat alienus quispiam.

BACCHUS. Sed linguor animo: verum fer ad cor meum spongiam.

XANTHIA. En, accipe.

BACCHUS. Admove.

XANTHIA. Ubi est? Dii boni! hic habes cor?

BACCHUS. Nam praes metu in inferiorem ventrem delapsus est.

XANTHIA. O timidissime deorum tu atque hominum.

BACCHUS. Ego? quomodo timidus essem, qui spongiam a te petii? nemo sane alius hoc fecisset.

XANTHIA. Quid vero?

BACCHUS. Iacuisset olfaciens, si timidus esset: ego autem surrexi, et ad haec abstersi nates.

XANTHIA. Fortia sane facta, o Neptune!

BACCHUS. Ita hercle, opinor. At tu nonne formidasti strepitum verborum et minas?

XANTHIA. Flocci non feci, ita me Iupiter amet.

BACCHUS. Agédum, quandoquidem animosus et fortis es, tu fias ego, clava hac sumpta et leonina pelle, si quidem nullo timore quatiantur viscera tua: ego vero in partem ero tibi baiulus.

XANTHIA. Cedo ea celeriter; mos enim gerendus est: et intueri Herculeum Xanthiam, an timidus futurus sim, et tui similem habiturus animum.

BACCHUS. Non pol mei similis eris, sed revera ille Melitensis verbero. Agedum stragula ista tollam.

ANCILLA. O carissime, venistun' Hercules? huc ingredere. Nam diva, ut audivit te advenisse, statim pinsuit panes, coxit leguminum fresorum ollas, pultis duas aut tres; bovem assavit integrum, placentas torruit, collabos: sed ingredere.

XANTHIA. Bene vocas: gratia est.

ANCILLA. Ita me Apollo amet, ut ego te nunquam sinam abire; quandoquidem et carnes avium elixavit, et bellaria frixit, et vinum miscuit suavissimum. Sed ingredere nuncum.

XANTHIA. Perbenigne.

BACCHUS. Nugas agis: non enim te amittam.

ANCILLA. Namque et tibicina tibi una est intus pulcherrima, et saltatrices duae aut tres.

XANTHIA. Quid memoras? saltatrices?

ANCILLA. Pubescentes, et recens vulsae. Sed ingredere: nam coquus iam pisces erat detracturus foco, et mensa intro ferebatur.

XANTHIA. Agedum dic primo tibicinis illis, quae intus sunt, me ipsum iam ingredi. Tu, puer; sequere me hac et fer stragula.

BACCHUS. Heus tu, siste gradum. Nequaquam,

opinor, pro re seria habes, quod te ioculo feci Herculem: nec ultro nugeris, Xanthia: sed sublata rursus haec fer stragula.

XANTHIA. Quid est? non cogitas, ut puto, mihi adimere, quae ipse dedisti.

BACCHUS. Non sanè cogito, sed iam istuc facio. Depone pellem.

XANTHIA. Testes horum ego deos voco, iisque ultionem committo.

BACCHUS. Quos deos? annon vero ineptum et stultum est, te sperare, ut Alcumenae filius sis, qui servus es et mortalis?

XANTHIA. Bene sane. Habe haec. Forte enim aliquando mei indigebis, si deus volet.

CHORUS. Hoc viri est cordati et sapientis, qui-que multum circumnavigaverit, convertere seipsum semper ad illud latus navis, quod bono statu est, potius quam, instar pictae imaginis, stare, eodem retento habitu. At convertere se ad molliorem sortem, sciti est hominis, et plane Theramenis.

BACCHUS. Annon vero ridiculum esset, si Xanthia quidem servus, in Milesiis stragulis prostratus, subagitans saltatricem, matulam me sibi ferre iuberet: ego vero hunc intuens mentulam mihi fricarem; iste vero, utpote homo vafer, hoc animadverteret, et impacto pugno anteriores mihi dentes e maxilla excuteret?

CAUPONA I. Plathana, Plathana huc ades. Hic ille est scelestus, qui in cauponam ingressus aliquando, sedecim panes nobis comedit.

CAUPONA II. Sane ecaster ille ipse est.

XANTHIA. Malum imminet nonnemi.

CAUPONA I. Et carnium insoper elixarum frustra viginti, semiobolaria singula.

XANTHIA. Poenas dabit nonnemo.

CAUPONA I. Et multa illa allia.

BACCHUS. Mulier, nugas agis, nec scis quid dicas.

CAUPONA I. Ergone sperabas, quod cothurnos haberes, me non te amplius agnituram?

CAUPONA II. Quid vero? multa illa aalsamenta

nondum dixi, neque ecastor caseum illum recentem, misera ego, quem una cum ipsis fiscellis devoravit: deinde quum pecuniam ab ipso exigere, intuitus est me torve, et mugit.

XANTHIA. Illius omnino facta haec sunt; ita solet ubique.

CAUPONA II. Et gladium strinxit saribundo similis.

XANTHIA. Ita hercle, o misera.

CAUPONA II. Nos autem pavidæ metu in superiore contignationem illico nos proripimus: at ille impetu aufugit, sumtis etiam storeis.

XANTHIA. Et hoc huius factum est. Sed aliquid vobis faciendum erat.

CAUPONA I. Agedum voca mihi huc Cleonem, patronum meum.

CAUPONA II. Tu vero mihi, si modo inveneris, Hyperbolum, ut istum funditus perdamus.

CAUPONA I. O faucem improbam! quam libenter tibi lapide dentes molares effringerem, quibus contrivisti meum peculium!

CAUPONA II. Ego vero in barathrum velim te iniectum.

CAUPONA I. Ego vero, sumta falce, guttur tibi vellem excindere, quo panes succineritios deglutisti. Sed Cleonem arcessam, qui eum hodie in ius vocabit, et haec eius facta extricabit.

BACCHUS. Pessume peream, nisi Xanthiam deamo.

XANTHIA. Novi, novi mentem tuam, desine loqui. Nolim Hercules fieri.

BACCHUS. Minime gentium hoc dixeris, mi Xanthisce.

XANTHIA. Et quomodo Alcumenæ filius fieri possem ego, qui simul servus et mortalis sum?

BACCHUS. Scio, scio te iratum esse, idque non iniuria. Etiam si me verberares, tecum non expostularem. Immo si in posterum unquam tibi ornamenta haec ademero, radicitus et ego et uxor liberique pessumis exemplis pereamus, ut Archedemus lippus.

XANTHIA. Accipio iusiurandum, et hac conditione ornatum adsumo.

CHORUS. Nunc tuum est officium, postquam ornatum huic rursus accepisti, quem habebas prius, iuvenilem animum ostendere usque, et rursus torvum tueri, dei memorem illius, cuius prae te fers speciem. Quod si stulte rem gerere deprehenderis, et aliquid commiseris, quod mollem et ignavum arguat, denovo tollere te stragula necesse erit.

XANTHIA. Bene monetis, o amici: sed et ipsius eadem iam mecum cogito. Istum quidem, si boni evenierit quidpiam, haec adimere rursus conaturum mihi sat scio: sed tamen ego praestabo me fortem et animosum, et acerbe, velut origanum, tuentem. Ita faciundem erit, ut videtur: nam audio iam crepitum ianuae.

AEACUS. Constringite ocus hunc caniforem, ut poenas det: properate.

BACCHUS. Iminet nonnemini malum.

XANTHIA. Nonne in malam rem ibitis? ne accedite.

AEACUS. Eia etiam pugnare incipis? Tu Dityla, et tu Sceblia, tuque Pardoca, accedite huc et depugnatate cum isto.

BACCHUS. Nonne ergo res indigna est? istumne alios verberare, qui furari aliena ipse solet?

XANTHIA. Infinitum quantum.

AEACUS. Indignum quidem et intolerandum, fateor.

XANTHIA. Atqui per Iovem iuro; si anquam veni huc, emori volo, aut si quicquam tuorum furatus sum, quod vel unius pili facias. Et ecce incipiam facinus generosum: accipe hunc servum, et tormentis ex eo rem quaere, atque, si me iniurium deprehenderis, ablati me et occidito.

AEACUS. Quomodo ergo quaeram?

XANTHIA. Omnibus modis: in secula eum ligans, suspendens, flagellis caedens, excorians, torquens, quin naribus acetum infundens, lateres imponens: cetera omnia fac: tantum ne porris verberes eum, nec alliis novis.

Aristoph. Vol. XIII.

H

AEACUS. Aequa praedicas: tum si verberibus mutilavero tibi servum, praesentarium a me petito argentum.

XANTHIA. Ne, quaeso, eum mihi mutilaveris, sed proinde ut dixi abductum torque.

AEACUS. Immo in hoc ipso loco, ut coram in os tibi dicat. Tu depone sarcinas, ocius, ac vide ut nihil hic dicas mendaci.

BACCHUS. Edico ut me nemo torqueat, qui sum immortalis: sin, tua culpa tibi evenire putato, quidquid evenit mali.

AEACUS. Quid ais?

BACCHUS. Aio me immortalem esse, Bacchum, Iovis filium: hunc autem esse servum.

AEACUS. Haecine audis?

XANTHIA. Profecto audio; et multo magis est flagris caedendus. Si enim deus est, non sentiet.

BACCHUS. Quidni igitur, siquidem et tu ais deum te esse, tu quoque pariter mecum plagas accipis?

XANTHIA. Iusta est haec oratio. Utrum autem nostrum videris priorem plorare, aut rationem aliquam habere verberum, hunc tu pro deo ne habeas.

AEACUS. Procul dubio tu generosus es homo: nam non refugis id quod iustum est. Exuite iam vestes.

XANTHIA. Quomodo igitur quaestionem exercebis, ut par est?

AEACUS. Facile. Alternis plagas accipietis.

XANTHIA. Recto autumas. Ecce, specta an me videas commoveri.

AEACUS. Iam percussi te.

XANTHIA. Minime hercle.

AEACUS. Nec mihi videris sensisse. Sed ad hunc ibo et percutiam eum.

BACCHUS. Quando tandem?

AEACUS. Atqui iam percussi,

BACCHUS. Quomodo ergo non sternutavi?

AEACUS. Nescio: hunc rursus tentabo.

XANTHIA. Nonne igitur properabis? iattatae!

AEACUS. Quid sibi volt hoc iattatae? num doluit?

XANTHIA. Non hercle. Sed cogitabam, quando Diomenses Herculis festum celebrant.

AEACUS. Hominem religiosum! huc rursus eundum.

BACCHUS. Hei, hei!

AEACUS. Quid est?

BACCHUS. Equites video.

AEACUS. Quid itaque fies?

BACCHUS. Cepas olfacio.

AEACUS. Itane verbera nihili facis?

BACCHUS. Nihil curo.

AEACUS. Eundum igitur est ad hunc rursus.

XANTHIA. Hei mihi!

AEACUS. Quid est?

XANTHIA. Spinam hanc mihi exime.

AEACUS. Quid hoc rei est? huc rursus eundum.

BACCHUS. *Apollo, qui forte nunc Delum aut Delphos incolis —*

XANTHIA. Indoluit. Nonne vidisti?

BACCHUS. Haud ego quidem: nam iambi Hipponactis reminiscebar.

XANTHIA. Namque nihil efficis: sed ilia caede.

AEACUS. Nihil profecto efficio. Sed iam praebe ventrem.

BACCHUS. *Neptune —*

XANTHIA. Indoluit nonnemo.

BACCHUS. *Qui Aegei promontoria tenes, aut caerulei regnas maris in fundo —*

AEACUS. Neutiquam, ita me Ceres amet, cognoscere possum, uter vestrum sit deus. Sed ingredi-mini: nam herus ipse vos cognoscet, et Proserpina, quum sint dii ipsi etiam.

BACCHUS. Recte autumas. Vellem autem hoc te prius fecisse, antequam plagas acciperem.

CHORUS. Ad sacros choros ades, Musa, et veni ut delecteris carmine meo, visura numerosam populorum multitudinem, ubi sapientiae innumerae sedent, ambiciosiores Cleophonte: cuius in labris garrulis acrybe fremit Thracia hirundo, super barbaro folio sessitans: cantat autem lugubre luscinae carmen, ut sit periturus, etiamsi pares fuerint calculi.

SEMICHORUS. Aequum est ut sacer chorus, quod in rem est civitatis moneat et doceat. Primum itaque videtur nobis exaequandos esse cives cum civibus, et metus adimendos: tum si quis aliquid peccaverit, deceptus Phrynichi artificii, aio oportere facultatem esse illis, qui tunc lapsi sunt, causam dictam, diluendi priora peccata. Praeterea neminem in civitate aio oportere ab honoribus excludi. Etenim turpe est filios, qui semel interfuerunt praelio navali, et Platæenses statim fieri, et dominos pro servis. Equidem nec istud negare possim recte se habere; verum laudo: haec enim sola sapienter fecistis. Praeterea aequum est vos illis, qui vobiscum saepe iam, ut parentes eorum, interfuerunt praeliis navalibus, quique genere vobis propinqui sunt, unam hanc noxam remittere, idque petentibus. Sed, o sapientissimi, ira nonnihil laxata, demus operam, ut omnes homines nobis quasi cognatos faciamus, et ut omnibus adipisci honores et esse civibus liceat, qui una decertarint praelio navali. Si autem in concedenda civitate invidos et superbos nos gesserimus, praesertim quum in ulnis fluctuum iactemur, in posterum non recte sapere videbimur.

CHORUS. Quod si ego callidus sum dispicere vitam hominis et mores, qui plorabit aliquando, non diu immorabitur vel sinius ille, qui nunc molestus est, pusillus Cligenes, balneator ille pessumus omnium quotquot tractant cinerem ex falso nitro et creta mixtum. Hoc autem quum sciat, non erit patatus, ne forte spoliatur vestibus ebrutus, sine ligulo hincens.

SEMICHORUS. Saepe animadvertimus civitati nostrae evenire idem circa bonos et probos cives, quod ei evenit circa veteres nummos et novos. Nam et illis, quamvis non sint adulterini, sed optimi omnium, ut constat, nummorum, et soli probe cusi, et tinnitu probati ubique, tam apud Graecos, quam apud barbaros, non utimur omnino: sed malis his aeneis nuper ensis, notae pessumae. Et cives illos, quos scimus esse ingenuos et modestos, virosque iustos, bonos item et probos, et educatos in palaestris et choris et musica, indignissimis contumeliis adficiamus: istis autem aereis et peregrinis, et Pyrrhiis, malis et malo genere prognatis,

ad omnia utimur, licet postremi venerint; quibus civitas antehac ne pro piacularibus quidem facile usa fuisset. Sed nunc saltem, o stolidi, mutatis moribus, utimini rursus bonis viris: nam hoc, si bene vobis cessarit, laudem merebitur: sin aliquid fuerit offensum, saltem ex honorato ligao pati videbimini, si quid patiamini.

AEACUS, XANTHIA, CHORUS
INITIATORUM.

(V. 738 — 829.)

AEACUS. Egregius vero, ita me Iupiter servator amet, est vir tuus herus.

XANTHIA. Quomodo non egregius, qui potare et futuere tantum scit?

AEACUS. Illud vero annon mirum, quod te non verberaverit, mendaci palam convictum, qui servus herum te diceret?

XANTHIA. Plorasset utique.

AEACUS. Istuc quidem servile illico fecisti, quod ego lubenter facio.

XANTHIA. Lubenter, obsecro?

AEACUS. Immo epopta esse mihi videor, quando clam hero maledico.

XANTHIA. Quid vero, quando, acceptis plagis multis, foras abeundo mussitas?

AEACUS. Tunc etiam voluptate adducior.

XANTHIA. Quid autem, quando curiosus es?

AEACUS. Adeo hercle, ut nihil sciam dulcius.

XANTHIA. Pro germane Iupiter! etiamne sermones captans, quando heri colloquantur?

AEACUS. Immo plus quam insano modo.

XANTHIA. Quid demum, quando extraneis sermones illos prodis?

AEACES. Pol ego, quando hoc facio, semen emittere mihi videor.

XANTHIA. O Phoebe Apollo! iniice mihi dextram, et da te osculandum, ipseque me osculare, atque dic mihi, per Iovem obsecro, qui nobis est converbero, quis iste est tumultus intus et clamor et concertatio?

AEACUS. Aeschyli et Euripidis.

XANTHIA. Vah!

AEACUS. Motus enim, motus ingens exortus est inter mortuos, et magna omnino seditio.

XANTHIA. Quanam ex re?

AEACUS. Lex quaedam hic statuta est, ut ex artibus maioribus et elegantioribus ille, qui est praestantissimus sui generis artificum, in prytaeo cibum capiat, sedemque proxume a Plutone habeat, —

XANTHIA. Intellego.

AEACUS. Usquedum veniat in ea arte sapientior ipso alius quispiam: tunc autem loco cedere oportet.

XANTHIA. Cur autem hoc turbavit Aeschylum?

AEACUS. Tenebat ille tragicum solium, ut qui esset praestantissimus in ista arte.

XANTHIA. Nunc vero quis?

AEACUS. Euripides quum primum huc descendit, edidit specimen artis grassatoribus, et crumenisicis, et parricidis, et parietum perfossoribus, quorum hominum apud inferos vilissima est annona: illi autem audientes contrarias disputationes, et flexuras, et strophas, summopere insanierunt eius amore, et sapientissimum iudicarunt: deinde fiducia elatus capessit solium, ubi Aeschylus sedebat.

XANTHIA. Et lapidibus non fuit impetitus?

AEACUS. Non hercle: sed multitudo clamabat iudicio decernendum esse, uter artis peritia excelleret.

XANTHIA. Scilicet sceleratorum illorum?

AEACUS. Et pol altissimo clamore.

XANTHIA, Aeschylō vero non adsistebant adiutores alii quipiam?

AEACUS. Bonorum exiguus est numerus, ut hic etiam.

XANTHIA. Quid ergo Pluto facere cogitat?

AEACUS. Certamen quamprimum committere, comparationemque et probationem instituere eorum in arte peritiae.

XANTHIA. Sed qui factum, ut sibi non Sophocles vindicaret solium?

AEACUS. Handquaquam ille hercle. Sed quum primum huc advenit, osculatus est Aeschylum, et iniecit ei dextram, et sponte cessit, nullam de solio controversiam movens. Nunc autem sedet, ut ait Clidemides, observator certaminis: et si Aeschylus vicerit, continebit se in suo loco: sin minus, de artis peritia decertatrum se dixit cum Euripide.

XANTHIA. Quid ergo fiet?

AEACUS. Edepol non ita multo post, et quidem hoc ipso in loco, horrendum illud certamen exorietur. Etenim in trutina perpendetur ars musica.

XANTHIA. Quid? tragoediamne ad libram appendent?

AEACUS. Et regulas efferent et normas versuum, et quadrata compactilia formabunt instar laterum, et diametros et cuneos. Nam Euripides tragoedias se examinaturum ait, singulis seorsum sumtis versibus.

XANTHIA. Mirum ni graviter ista ferat Aeschylus.

AEACUS. Ideo torvum intnebatur, capite in terram demisso.

XANTHIA. Quis vero iudex erit?

AEACUS. Hoc difficile erat: nam sapientum virorum magnam deprehenderunt penuriam. Neque enim Aeschylo cum Atheniensibus conveniebat, —

XANTHIA. Multos forte inter eos esse putabat perfossores parietum.

AEACUS. Praeterea nihil nisi meras nugas eos censebat in dignoscendis poetarum ingeniis. Rem deinde commiserunt hero tuo, quia peritus artis erat. Sed ingrediamur. Nam quum maiori studio quidpiam agunt heri nostri, parata nobis sunt verbera.

CHORUS. Mirabor, ni vir grandiloquus horrendam iram in praecordiis foveat, quando celerem loquacitatem animadvertet dentes exacuentis adversarii: tum demum prae furore acerrimo oculos distorquebit. Exi-

atent autem verborum alte cristatorum galeatae et veloces concertationes, scindularumque subtilium audaces rotationes, et ramenta operum, refutante altero viro artificis ingeniosi verba sesquipedalia. Tum iste erigens comantis cervicis hirsutam setam, horribile supercilium contrahens, rugiens, emittet verba compaginata, tanquam tabulas, ea revellens, giganteo spiritu. Hinc iam dicendi magistra, versuum examinatrix, lubrica lingua volubilis invidiosos concutiens frenos, concidens adversarii verba, minutatim refellet pulmonum plurimum laborem.

EURIPIDES, BACCHUS, AESCHYLUS,
CHORUS INITIATORUM, PLUTO.

(V. 830 — 1499.)

EURIPIDES. Nolim a solio desistere, ne adhorteris: nam isto me potiore esse aio in arte nostra.

BACCHUS. Aeschyle, quid taces? non enim te fugiunt haec dicta.

EURIPIDES. Cum gravitate aliquamdiu stabit tacitus primo, id quod identidem in tragoediis factitabat praestigiator ille.

BACCHUS. O bone, ne nimis magna loquere.

EURIPIDES. Ego hunc novi, et dudum perspexi, hominem feros fingentem mores, contumaci praeditum, effreni, impotenti, et bipatenti ore, sine ullo modo loquentem, turgida verba cumulatim fundentem.

AESCHYLUS. Itane, o fili rusticae divae? tu in me haec dicis, o blateramentorum collector, et mendicorum fictor, et pannorum consutor? at faxo ut cum magno tuo malo dixeris.

BACCHUS. Desine, Aeschyle, neve excandescas iracundia.

AESCHYLUS. Minime vero, priusquam ostendero

perspicue, qualis homo sit iste claudorum fictor, qui nunc adeo ferox est.

BACCHUS. Nigram, pueri, nigram pecudem efferte: nam turbo erumpere conatur.

AESCHYLUS. O qui Creticas colligis monodias, nuptiasque nefarias infers in artem!

BACCHUS. Reprime te, o valde honorande Aeschyle: tu vero, o aerumnose Euripide, si sapis, a grandinibus remove te ocius, ne grandiori verbo tempora tibi feriens prae iracundia, excutiat Telephum. At tu, Aeschyle, non iracunde, sed leniter argue et argutor. Conviciari autem non decet viros poetas, tanquam mulieres quae panem vendunt: tu vero statim vociferaris eodem strepitu, quo illex incensus:

EURIPIDES. Equidem paratus sum, et non refugio, mordere, aut morderi prior, si huic videtur, in versibus, in melicis, in tragoediae nervis, et mehercle in Peleo, et Aeolo, et Meleagro, immo etiam in ipso Telepho.

BACCHUS. Tu vero quid cogitas facere? dic Aeschyle.

AESCHYLUS. Voluissem quidem hic non contendere: nam ex aequo nobis non est certamen.

BACCHUS. Quid ita?

AESCHYLUS. Quia mea poesis mecum non interit: quae autem fecit ille, cum eo interiere, ita ut quae dicat habiturus sit. Tamen, quoniam tibi videtur, mos tibi gerendus est.

BACCHUS. Agedum thus aliquis huc et ignem mihi det, ut, antequam hi argutentur, preces concipiam, ut certamen istuc quam scitissime decidam. Vos vero Musis carmen aliquod accinite.

CHORUS. Iovis o novem filiae virgines, castae Musae, quae subtiles in disserendo adspiciunt solertes mentes virorum sententias procurrentium, siquando in arenam cum suis acute excogitatis descendant versutisque artibus luctatoriis, contradicendo inter se certaturi; adeste inspecturae vim duorum facundissimorum orium: praebete autem verba, et sub-

tilem scobem versuum. Nunc enim magnum illud sapientiae certamen incipit.

BACCHUS. Precamini iam vos etiam aliquid, priusquam versus recitetis.

AESCHYLUS. O Ceres, quae ueam mentem aluisti, effice me dignum tuis mysteriis.

BACCHUS. Tu etiam sume thus et in ignem inde.

EURIPIDES. Recte. Sunt enim alii dii, quos ego invoco.

BACCHUS. Peculiaresne quipiam tibi, et novae notae?

EURIPIDES. Admodum.

BACCHUS. Age ergo, invoca peculiares tuos deos.

EURIPIDES. Aether, meum pabulum, et linguae volubilitas, et intelligentia, et nares olfactoriae, adnuita ut recte redarguam dicta, quae carpere aggrediar.

CHORUS. Et nos quidem avemus ex viris sapientibus audire sermones aliquos concinne modulatos, doctoque adesse certamini. Etenim lingua eorum efferrari coepit, animusque haud ignavus ambobus est, nec pigra mens. Par est igitur ut speremus alterum quidem aliquid urbani et liuati dicturum: alterum autem convellentem illud, grandibus verbis irruendo, dissipaturum multas verborum tricas.

BACCHUS. Sed ocus oportet orationes incipere, ita tamen ut dicatis urbana, et nec imagines, nec qualia possit alius dicere.

EURIPIDES. Equidem de me ipso, qualis poeta sim, dicam postremo loco: primo autem ostendam hunc fuisse iactatorem et impostorem, quibusque rebus spectatores deceiverit, quos fatuos acceperat, apud Phrynichum educatos. Primo enim unum quemlibet sedere faciebat obvelatum, Achillem forte, aut Nioham, faciem eius non ostendens, praetextum tragodiae, nec tantillum mutientes.

BACCHUS. Non hercle quicquam.

EURIPIDES. Chorus autem protrudere solebat se-

ries carminum continuas quatuor: et illi silebant.

BACCHUS. Ego vero gaudebam hoc silentio, et me illud delectabat non minus, quam si qui hodie loquantur.

EURIPIDES. Stolidus enim eras: scias hoc velim.

BACCHUS. Et mihimet ipsi videor. Cur autem hoc faciebat ille?

EURIPIDES. Nempe ex ostentatione, ut spectator sederet expectans, quando Nioba loqueretur tandem; interea ipsum drama procedebat.

BACCHUS. Hominem improbum! quam turpiter ergo ab eo deceptus sum! quid pandicularis et impatiens es?

EURIPIDES. Quia eum convinco. Deinde, ubi ad hunc modum negatus fuisset, dimidia iam dramaticae parte acta, verba quaedam grandia duodecim eloquebatur, superciliosa et cristata, horrenda veluti terculamenta, ignota spectatoribus.

AESCHYLUS. Hei misero mihi!

BACCHUS. Tace.

EURIPIDES. Perspicuum autem nihil dicebat.

BACCHUS. Ne frende dentibus.

EURIPIDES. Sed aut Scamandros, aut fossas, aut clypeorum insignia, aere ductas grypho-aquilas, et verba grandia praerupta, quae coniectura adsequi non erat facile.

BACCHUS. Ita hercle: nam ego aliquando longo tempore noctis vigilavi quaerens mecum, quinam sit ales flavus ille equo-gallus.

AESCHYLUS. Insigne est, o perquam rustice, quod navibus adpingi solet.

BACCHUS. At ego Eryxin putabam esse Philoxeni filium.

EURIPIDES. Ergone in tragoediis oportebat et gallos fingere?

AESCHYLUS. Tu vero, diis invise, quae fecisti, cedo, qualia sunt?

EURIPIDES. Non edepol equigallos feci, nec capricervos, ut tu, cuiusmodi in aulaeis Persicis pingi solent. Sed quum primum artem a te accepi turgentem

tem inani fastu, et verbis molestis, primulum eam statim attenuavi, et ei pondus detraxi, substitutis versiculis et deambulationibus, et betis minutis, additoque nugamentorum succo e libris expresso et percolato: deinde eam nutriti monodiis, admisto Cephisophonte. Tum non garriebam quidlibet temere, neque quaecunque se offerrent miscebam: sed qui prodibat in scenam, statim is mihi primo genus edisserebat fabulae.

BACCHUS. Nam istud hercle tibi magis decorum erat, quam iuum ipsius dicier.

EURIPIDES. Deinde a primis inde versibus nullam personam otiosam sivi: sed loquebatur mihi et mulier, et nihil minus servus, atque herus, item virgo et anus.

AESCHYLUS. Ergone non eras morte dignus his ausis?

EURIPIDES. Non hercle. Nam popolare est istuc meum factum.

BACCHUS. Istud quidem, o bone, omitte; non enim ea de re pulchra tibi disputatio.

EURIPIDES. Deinde istos artem dicendi docui.

AESCHYLUS. Fateor equidem. Sed antequam doceres, utinam medius fuisses disruptus!

EURIPIDES. Et subtilium regularum usum, verborumque flexus, animadvertere, videre, intellegere, versare dolos, amare, machinari astutias, auspicari, comminisci quidlibet.

AESCHYLUS. Non equidem nego.

EURIPIDES. Res domesticas introducens, quibus utimur et adsuevimus; unde etiam facile reprehensus fuisset: nam isti harum rerum gnari reprehendissent artem meam. Non autem fastuosum strepitum edidi, spectatores ab intellegendo abducens; neque eos perterrefaciebam, Cycnos inducens et Memnonas, equos agitantes phaleris et tintinnabulis ornatos. Dignosces autem utriusque, huius, et meos discipulos. Huius enim sunt Phormisius, Megaenetusque ille servus, tubis, hastis, barbis horridi, amarulento risu Sinidem referentes: mei autem sunt Clitophon, et Theramenes ille scitus

BACCHUS. Theramenes? vir sane callidus et acris

ad omnia, qui si in malum aliquod incidat, et prope adstet, elabi solet, non Chium, sed Cium se professus.

EURIPIDES. Talem equidem prudentiam istis induxi hominibus, ratiocinatione indita arti tragicæ, et consideratione, ut iam intellegant omnia, et perspiciant; et cum alia, tum rem familiarem administrent melius, quam antihac; et speculentur singula, sic dicentes: *Quomodo istue se habet? Ubi illud est? Quis hoc sumpsit?*

BACCHUS. Ita edepol. Proinde iam Atheniensium quilibet, ut intravit domum, inclamat servos, sci-scitaturque: *Ubi est olla? Quis caput comedit mæ-næ? Catinus proximo anno emtus interit mihi. Ubi allium illud hesternum? Quis adrosit ollivam?* Antea vero stolidi ore hiant, ut Mammacuthi quidam et Melitidæ, sedebant.

CHORUS. *Itaee quidem adspicis, inclyte Achilles.* Tu vero, ago, quid ad hæc dices? hoc tantum vido, ne te abripiat iracundia, et extra oleas ferat: nam acerba in te dixit. Sed, o generose, cave ne iracunde contradicas; verum contractis velis, extrema eorum ora ventum accipe: deinde magis magisque navem guberna, et observa quando ventum lenem et placidum nactus fueris. Sed, o qui primus Graecorum alte extruxisti magnifica verba, et exornasti tragæus nugæ, audacter emitte rivum.

AESCHYLUS. Irascor equidem ob hunc congressum, et servant mihi bile viscera; quod mihi contra hunc disputandum erit: ne tamen dicat ad incitاس me redactum, age, responde mihi, cuius rei gratia admirari oportet poetam?

EURIPIDES. Dexteritatis et disciplinæ, quia homines efficimus meliores in civitatibus.

AESCHYLUS. Hoc igitur si tu non fecisti, verum ex bonis et generosis eos improbissimos reddidisti, quo supplicio dices te dignum esse?

BACCHUS. Morte. Ne hunc interroga.

AESCHYLUS. Specta igitur quales eos a me primum acceperit; an fortes et quadricubitales, nec detrectantes munia publica, nec circumforaneos, nec verutos, ut nunc sunt, neque præstigiatores; verum

spirantes hastam et lanceas et galeas cum albis cristis, et cassidas et ocreas, et animos septemplicem clypeum gestantis Aiacis.

BACCHUS. Sane procedit hoc malum: enecabit me galeas usque commemorans.

EURIPIDES. Tu vero quamnam ratione eos tam fortes esse docuisti?

BACCHUS. Dic Aeschyle, neque adeo saevi ferociter te iactans.

AESCHYLUS. Tragoediam faciens Marte refertam.

BACCHUS. Quamnam?

AESCHYLUS. *Septem ad Thebas*, quam nemo spectavit, quin cuperet bellator fieri.

BACCHUS. Atqui male hoc abs te factum est: nam Thebanos audaciores reddidisti ad movendum bellum: ideoque vapula.

AESCHYLUS. At vobis licebat bellicis rebus operam dare; sed eo non vos convertistis. Deinde edita tragoedia *Persis*, itidem eos docui cupidos esse vincendi hostes perpetuo, adornavique opus pulcherrimum.

BACCHUS. Utique gavisus sum, auditis quae nuntiabantur de Dario mortuo, quumque statim chorus, manibus sic complosis exclamaret, *Iu, iu*.

AESCHYLUS. Haec nempe tractare decet poetas. Namque considera inde ab initio, quam utiles fuerint praestantiores illi poetae. Orpheus enim initiationes docuit, et a caedibus abstinere: Musaeus autem remedia morborum et vaticinia: Hesiodus vero agriculturam, fructuum tempora et sementis: at ille divinus Homerus unde gloriam et decus adeptus est, nisi ex eo quod utilia docuerat, acies ordinare, virtutes bellicas, armis viros instruere?

BACCHUS. Attamen Pantaclem edocere non potuit ineptissimum illum: nuper enim quum pompam duceret, impositam capiti suo galeam primum subligavit, deinde cristam ei adligare tandem cogitavit.

AESCHYLUS. Sed alios edocuit multos et fortes, quorum unus est Lamachus heros. Ab hoc autem Homero exempla expressit mens mea, et multas virtu-

tes effinxit Patroclorum, Teucrorum, Thymoleontum, quibus excitarem unumquemque civerem, ut se his adaequaret, siquando tubae signum audiret. At hercle Phaëdras non faciebam impudicas nec Stheneboeas: nec scio an in ullam unquam feminam amantem versus fecerim.

EURIPIDES. Non hercle: nam nihil Veneris tibi inerat.

AESCHYLUS. Nec opto ut insit: tibi autem tuisque plurima Venus semper insideat, ut et te ipsum pessumdedit.

BACCHUS. Ita est per Iovem: nam quae alienarum mulierum commentus es flagitia, iisdem imperitus poenas luiti.

EURIPIDES. Et quid civitati nocent, o infortune, meae Stheneboeae?

AESCHYLUS. Quia ingenuas feminas ingenuorum virorum uxores adduxi, ut cicutam biberent, quod puderet eas propter tuos Bellerophonas.

EURIPIDES. An vero historiam de Phaëdra composui aliter ac exstabat?

AESCHYLUS. Immo hercle, ut exstabat. Sed, quod malum est, oportet poetam celare, et non producere, nec in scenam edere. Nam uti puerulos magister docet, ita adultos poetae. Omnino autem decet nos utilia memorare.

EURIPIDES. Si ergo tu Lycabetos memores nobis et Parnasorum altitudines, hocce est utilia docere? quem oportebat humano more loqui.

AESCHYLUS. Sed, o perditie, necesse est magnarum sententiarum et cogitationum similia etiam verba producere. Alias par est etiam semideos grandioribus verbis uti: nam et vestibus multo splendidioribus utuntur, quam nos. Quae quum ego pulchre instituissem, tu foedasti.

EURIPIDES. Quo facto?

AESCHYLUS. Primo quum reges pannis induisti, ut miserales hominibus viderentur esse.

EURIPIDES. Ergone in hac re nocui? quo facto?

AESCHYLUS. Idcirco iam nemo dives vult trire-

mem instruere suo sumtu: verum pannis sese involvens unusquisque flet, et pauperem se esse ait.

BACCHUS. Et quidem, ita me Ceres amet, subitus habens tunicam e molli lana textam: qui vero hæc dicens sefellerit, cum in foro piscatorio emergere videas.

AESCHYLUS. Deinde loquacitatem excolere et argutias docuisti, quæ res et palaestras evacuavit, et oculos contrivit adolescentulorum nugas garrientium, et nautis persuasit, ut refragarentur magistris. At tum, quando ego vivebam, nihil aliud sciebant, quam offam poscere et *Rhyppapæ* clamare.

BACCHUS. Iia hercle, et oppedere etiam in os inferiori remigi, et concacare commensalem, et nave egressi vestie aliquem spoliare: nunc autem obloquuntur, et non amplius agunt remos, et huc illuc navigant.

AESCHYLUS. Quorum vero scelerum non est auctor? nonne lenas ostendit iste, et parientes in fanis mulieres, et concubitu fratrum mistas, et quæ dicant, *vitam non esse vitam*? Hinc etiam civitas nostra scribis impleta est, et scurris, qui, simiarum more, populum frandibus decipiunt semper: lampadem vero nemo scit ferre iam amplius exercitationis neglectu.

BACCHUS. Nemo hercle: iia ut risu pene emortuus sim in Panathenæis, quum tardus quidam homo curreret incurvus, albus, obesus, longo intervallo relictus, et misere se torquens: deinde Ceramicenses in portis stantes percutiebant ei ventrem, latera, ilia, nates: ille vero percussus palmis, subinde pedendo, extincta lampade, currebat.

CHORUS. Magnum negotium, vehemens concertatio, grave bellum insiat. Itaque operosum erit discernere, ubi alter contenderit valide, alter vero refutare possit et obnuſcite. Sed nolite in eodem consistere: sunt enim viæ et aliæ multæ argutiarum. Quicquid, igitur habetis ad disceptandum, hoc dicite, percurrite, et revelate tam vetera quam recentia; et audete aliquid subtile et scitum atque argutum eloqui. Si vero id veremini, ne inscitia quadam laborent spectatores, ita ut, si quæ subtilia dicatis, intellegere no-

queant, ne timeat: quoniam hoc non amplius ita se habet. Nam exercitati sunt, et librum quisque habens discit sapientiam: praeterea ingenio maxime pollent, quod nunc ipsis acutius etiam est. Nihil itaque timeat, sed omnia percurrite, spectatorum, utpote sapientum, gratia.

EURIPIDES. Igitur ad ipsos prologos me tibi convertam, ut, quod primum est in tragoedia, primo examinem sciti illius poetae: erat enim obscurus in rebus enuntiandis.

BACCHUS. Et quemnam illius prologum examina-
bis?

EURIPIDES. Multos admodum. Primum recita
mibi illum ex Orestea.

BACCHUS. Silete iam omnes. Recita Aeschyle.

AESCHYLUS. *Mercuri terrestis, qui paterna
inspectas imperia, servator mihi sis adiutor ro-
ganti: venio enim in hanc terram et revertor* —

BACCHUS. Estae in istis quidpiam quod carpe-
re velis?

EURIPIDES. Plus quam duodecim.

BACCHUS. At vero omnia ista non sunt plura,
quam tres versus.

EURIPIDES. Sed unusquisque eorum habet vi-
ginti peccata.

BACCHUS. Aeschyle, auctor tibi sum ut taceas:
sin minus, praeter hos tres iampos, reus eris plurium.

AESCHYLUS. Egone ut coram hoc taceam?

BACCHUS. Si me audis.

EURIPIDES. Quippe initio statim peccavit imma-
ne quantum. Viden' ut nugaris?

BACCHUS. Nil curo.

AESCHYLUS. Quomodo dicis me peccasse?

EURIPIDES. Repete denuo.

AESCHYLUS. *Mercuri terrestis, qui paterna
inspectas imperia* —

EURIPIDES. Annon Orestes hoc dicit in tumultu
patris mortui?

AESCHYLUS. Haud aliter dico.

EURIPIDES. Anne ergo Mercurium inspectasse

Aristoph. Vol. XIII.

I

dicat, ut pater interierit suus per vim manu muliebri, clandestinis dolis?

AESCHYLUS. Non illum (inquam dolosum, sed Eriunium Mercurium vocavit *terrestrem*, quod et addito declaravit verbo, quia *paternum* istud munus obtinet.

EURIPIDES. Maius adhuc, quam volebam, peccatum commisisti. Si enim quod *terrestris* sit, *paternum* hoc habet munus —

BACCHUS. Hoc pacto esset inde a patre tumulorum suffossor.

AESCHYLUS. Bacche, non uteris vino fragrantē.

BACCHUS. Recita ei alium: tu vero vitium observa.

AESCHYLUS. *Servator mihi sis et adiutor roganti: venio enim in terram hanc et revertor* —

EURIPIDES. Bis idem nobis dixit sapiens Aeschylus.

BACCHUS. Quomodo bis?

EURIPIDES. Considera orationem: ego autem tibi declarabo. *Venio enim in terram hanc*, inquit, *et revertor*. Idem est autem *venio* quod *revertor*.

BACCHUS. Ita hercle, tanquam si quis vicino suo dicat: *Commoda mihi mactram, aut, si vis, magidem*.

AESCHYLUS. Non utique istud, o garrule homo, idem est: sed versus est omnium optumus.

BACCHUS. Quomodo ergo? doce me qua ratione istuc dicas.

AESCHYLUS. *Venire* quidem *in terram* cuicumque licet, qui patriae particeps est: hic enim calamitatis expertus venit. At exsul et *venit* et *revertitur*.

BACCHUS. Bene, ita me Apollo amet. Quid tu dicis, Euripide?

EURIPIDES. Nego Orestem domum *reversum fuisse*: clam enim venit, non impetrata venia ab iis, penes quos imperium erat.

BACCHUS. Bene, ita me Mercurius amet. At quod dicis non intellego.

EURIPIDES. Recita igitur alium.

BACCHUS. Age tu recita, Aeschyle, ocius: tu vero ad vitium respice.

AESCHYLUS. *Tumuli in vertice haec renuntio patri, ut audiat et auscultet.*

EURIPIDES. Idem alterum rursus dicit. Nam *audire* et *auscultare* idem est planissime.

BACCHUS. Mortuis enim loquebatur, o improbe, quibus ne ter quidem dicentes sufficimus.

AESCHYLUS. Tu vero quemnam ad modum facies prologos?

EURIPIDES. Edisseram: et si alicubi bis idem dixerō, aut si facturam videris inesse, quae nihil ad rem pertinent, me despue.

BACCHUS. Agedum faret: non enim mese sunt loquendi partes, sed auscultandi, quam recte se habeant tuorum prologorum versus.

EURIPIDES. *Erat Oedipus ab initio beatus homo —*

AESCHYLUS. Non hercle, non inquam: sed ipsa natura miser, utpote quem, prius quam satius esset, Apollo praedixit patrem suum occisurum, et prius quam natus esset. Quomodo is *erat ab initio beatus homo*?

EURIPIDES. *Deinde factus est miserrimus mortalium.*

AESCHYLUS. Non hercle, non inquam: nam non desit idem esse qui ante. Quo enim pacto? quando ipsum recens iam editum hiberno tempore in testa exposuerunt, ne educatus patris fieret interfector; deinde cum magno suo malo pervenit ad Polybum tumentibus pedibus: postea vetulam iuvenis ipse duxit uxorem, et ad haec suam ipsius matrem; denique se ipsum excoecavit.

BACCHUS. Beatus fuisset, si cum Erasinide etiam classis praefectus fuisset.

EURIPIDES. Deliras: ego vero prologos recte facio.

AESCHYLUS. At iam hercle non vellicabo versus singula verba: sed, diis propitiis, a lecythulo prologos tuos disperdam.

EURIPIDES. A lecythulo tu meos?

AESCHYLUS. Unico tantum. Nam sic facis versus, ut tuis iambis adaptari possint omnia, et pellicula, et lecythulus, et culeolus. Id autem ostendam illico.

EURIPIDES. Ecce vero! tu id ostendes?

AESCHYLUS. Aio.

BACCHUS. Recitare iam oportet.

EURIPIDES. *Aegyptus, ut fama maxime pervulgata est, cum filiis quinquaginta navi Argos appellens —*

AESCHYLUS. Lecythulum deperdidit.

EURIPIDES. Quid rei erat hic lecythulus? non plorabit?

BACCHUS. Recita ei alium prologum, ut rursus cognoscat.

EURIPIDES. *Bacchus, qui thyrsis et hinnulorum pellibus instructus inter caedas super Parnasum saltat choreas agens —*

AESCHYLUS. Lecythulum deperdidit.

BACCHUS. Heu! rursus percussus sumus a lecytho.

EURIPIDES. Sed non amplius molestus erit. Nam ad istum prologum non poterit applicare lecythum. *Beatus haud est ullus ab omni parte, vel enim summo natus genere opibus caret, vel ignobilis —*

AESCHYLUS. Lecythulum deperdidit.

BACCHUS. Euripide.

EURIPIDES. Quid est?

BACCHUS. Vela tibi submittenda sunt, ut mihi videtur: nam lecythulus iste validum emittet ventum.

EURIPIDES. Nihil moror, ita me Ceres amet: nunc enim ei excutietur ille.

BACCHUS. Age recita alium, et cave a lecytho.

EURIPIDES. *Cadmus, relicta quondam urbe Sidonia, Agenoris filius —*

AESCHYLUS. Lecythulum deperdidit.

BACCHUS. O bone, lecythum eme, ne nobis corrumpat prologos.

EURIPIDES. Quid ita? Egone ab hoc emam?

BACCHUS. Si me audis.

EURIPIDES. Minime vero. Nam multos prologos potero dicere, ubi iste non poterit aptare lecythum. *Pisam profectus Tantalo natus Pelops velocibus equis —*

AESCHYLUS. *Lecythulam deperdidit.*

BACCHUS. Viden' rursus aptavit *lecythum*. Sed, o bone, adhuc nunc vende eum quovis pacto: emes enim obolo pulchrum omnino et bonum.

EURIPIDES. Nondum hercle: sunt enim adhuc multi mihi. *Oeneus aliquando ex arvis* —

AESCHYLUS. *Lecythulam deperdidit.*

EURIPIDES. Sine recitem prius totum versum: *Oeneus aliquando ex arvis copiosa collecta segete, o primitiis sacra faciens* —

AESCHYLUS. *Lecythulam deperdidit.*

BACCHUS. Inter ipsa sacra? Equis illum ei abstulit?

EURIPIDES. Mitte istum, o bone: ad hunc enim dicat. *Iupiter, ut ab ipsa Veritate dicitur* —

BACCHUS. Perdet te: dicet enim: *Lecythulum deperdidit*. Quippe *lecythulus* iste prologis tuis, tanquam ficus oculis, adhaeret. Sed, obsecro per deos, ad cantica eius te converte.

EURIPIDES. Equidem possum demonstrare, ipsum esse malum canticorum auctorem, atque eadem subinde repetere.

CHORUS. Quid tandem fiet? nam ego sane sollicitus cogito, quamnam reprehensionem conferet in virum, qui multo plurima iam et pulcherrima carmina fecit, prae omnibus istis qui nunc sunt poetae. Miror sane, quomodo reprehensurus hunc sit Baccheum regem: et ei timeo.

EURIPIDES. Admiranda scilicet carmina! res ipsa mox indicabit. Nam in unum omnia eius carmina concidam.

BACCHUS. Et ista ego, sumtis calculis, computabo.

(*Tibicen diaulium accinit.*)

EURIPIDES, *Achilles Phthiota*, cur, audita hominum caede, non festinas in auxilium, laboris remedium? *Mercurium generis auctorem honoramus, paludis adcolae. Non festinas in auxilium, laboris remedium?*

BACCHUS. Duo isti iam sunt labores tibi, Aeschyle.

EURIPIDES. *Inclutissime Achaeorum, Atrei multis imperans gnate*, percipe haec: non festinas in auxilium, laboris remedium?

BACCHUS. Tertius, Aeschyle, tibi labor iste.

EURIPIDES. *Favete linguis. Melissarum praesides iam in eo sunt, ut Dianae domum aperiant. Non festinas in auxilium, laboris remedium? Penes me est ius invocandi iustum imperium sanctorum virorum. Non festinas in auxilium, laboris remedium?*

BACCHUS. O Iupiter Rex! res laborum quanta illa est! Equidem in balneum ire volo: prae laboribus enim renes mihi intumescere.

EURIPIDES. Ne, quaeso, prius quam et aliud audieris statarium canticum, e citharoedicis modis concinatum.

BACCHUS. Age expedi, et laborem ne adde.

EURIPIDES. *Quomodo Achivorum geminum imperium, Hellenicae pubis, Phlattothrattophlattothrat, sphingem tristificam, rectorem canem, mittit, Phlattothrattophlattothrat, cum hasta et manu vindice impetuosus ales, Phlattothrattophlattothrat, incidere faciens in audaces canes aëra pervagantes, Phlattothrattophlattothrat, quod ad Aiacelem inelinat, Phlattothrattophlattothrat.*

BACCHUS. Quid rei est istud *Phlattothrat*? Estne ex Marathone? aut unde collegisti restionis carmina?

AESCHYLUS. At ego ex bono in aliud bonum traduxi haec, ne idem cum Phrynicho Musarum sacrum pratum videret carpere. Sed hic quae canit, ea sumit ab omnibus meretriculis, scoliiis Meliti, Caricis tibiarum modis, lessis, choricis cantilenis; quod et illico palam fiet. Ferat huc aliquis lyram. Sed quid lyra ad istum? ubi est muliercula testulis crepitantibus ludens? adesdum Euripidis Musa, ad quam cantare ista decet carmina.

BACCHUS. Nunquamne haec Musa Lesbias imitata est? non?

AESCHYLUS. *Alcedones, quae apud perennes maris fluctus cantillatis, tingentur humidis alarum guttis corpus, rore humectatae: et vos, quae sub tectis in angulis habitantes araneae e e e e evolvitis digitis extenta ingo fila, pestinis arguti curas; ubi tibiarum amans delphin exsultabat proris caeruleis, oracula et stadia: florentis vitis lactitiam, uvae ca-*

preolum curas solventem. Circumda mihi brachia, nate. Viden' hunc pedem?

BACCHUS. Video.

AESCHYLUS. *Quid vero? an hunc vides?*

BACCHUS. Video, inquam.

AESCHYLUS. Huiuscemodi quum tu facias, audes mea carmina reprehendere, qui duodecim figuras Cyrenae imitaris modulando? haec quidem sunt tua carmina: volo autem adhuc monoediarum tuarum percurrere rationem. O Noctis atra caligo, quodnam mihi triste insomnium mittis e tenebris, Orci ministrum, animam inanimem habentem, nigrae Noctis filium, horribili specie, pulla veste indutum, truculenta timentem, magnos unguet habentem? sed mihi, o famulae, lucernam accendite, et in urceis e fluvii rorem adferre, et aquam calefacite, ut divinum insomnium lustrem. Io marine dive! hoc illud est. Io contubernales, ista prodigia spectate. Rapto meo gallo evasit Glyca. Nymphae montigenae! O Mania comprehende eam. At ego misera tum forte intenta eram operi meo, fusum oppletum lino e e e e evolvens manibus, glomerem faciens, ut primo mane in forum ferrem et venderem. At ille subvolabat in aetherem levissimo alarum motu, mihi quoque dolores reliquit; lacrimasque oculis fundebem misera. Sed, o Cretenses, Idaei filii, sumtis sagittis, succurrite, cruraque leviter movete, et cingite domum. Simulque Dictynna virgo, Diana formosa, canes habens secum, perlustrat domum quaquaversum. Tu vero Iove nata Hecata, geminam protendens facem velocissimis manibus, praeluceas mihi in domum Glycae, ut ingressa detegam furtum.

BACCHUS. Missa iam facite carmina.

AESCHYLUS. Et mihi satis. Nam ad statoram volo hunc ducere, quae sola ostendet utriusque nostrum poesin, qualis sit: explorabit enim pondera verborum.

BACCHUS. Adeste huc, siquidem hoc etiam mihi faciendum est, ut poetarum artem ad libram tanquam caseum vendam.

CHORUS. Industrii sunt sapientes. Nam istuc aliud est monstrum novum, mirabilitatis plenum, cu-

iusmodi quis alius excogitasset? Edepol ego; si quis id mihi dixisset quispiam a vulgo, ne credidissem unquam: sed putassem eum nugas agere.

BACCHUS. Agite iam, accedite ad lances.

EURIPIDES. En adsum.

BACCHUS. Easque prehendentes versum uterque recitet, nec dimittatis, prius quam ego vobis coccyzavero.

EURIPIDES. Prehendimus.

BACCHUS. Versum iam recitate ad stateram.

EURIPIDES. *Utinam Argoa nunquam pervolasset navis.*

AESCHYLUS. *Sperchie fluvio, et boum pascua.*

BACCHUS. Cucu. Dimittite. Multo sana inferius vergit huiusce versus.

EURIPIDES. Quamobrem?

BACCHUS. Quis imposuit fluvium, illorum more, qui lanas vendunt, madefaciens versum, tanquam laeam: tu vero versum alatum imposuisti.

EURIPIDES. Sed alium quempiam recitet contraque appendat.

BACCHUS. Prehendite igitur rursus.

EURIPIDES. En prebendo.

BACCHUS. Recita.

EURIPIDES. *Non est Suadae templum aliud quam oratio.*

AESCHYLUS. *Sola enim ex diis Mors dona non appetit.*

BACCHUS. Dimittite, dimittite: huius versus rursus vergit deorsum: Mortem enim indidit gravissimum malorum omnium.

EURIPIDES. At ego Suadam, versum egregium plac.

BACCHUS. Sed Suada res levis est, et mente caret. At tu alium quaere ex illis, qui sunt maioris ponderis, qui tibi lancem impellat deorsum, robustum quempiam et magnum.

EURIPIDES. Age ergo ubi est mihi talis? ubi esse dicam?

BACCHUS. *Iecit Achilles duo puncta et quatuor.* Recitate: nam haec ultima est appensio.

EURIPIDES. *Instar ferri grave dextra comprehendit lignum.*

AESCHYLUS. *Super curru currus, super cada-
vero cadaver.*

BACCHUS. Circumvenit te nunc etiam.

EURIPIDES. Quidum?

BACCHUS. Duos currus indidit et cadavera duo,
ita ut ne centum quidem Aegyptii pondus tollerent.

AESCHYLUS. Nec mecum amplius singulis versi-
bus certet: sed in stateram ipsemet, liberi, uxor, Cē-
phisopho, ingressus sedeat, adsumtis etiam libris: ego
vero duos tantum meorum versuum recitabo.

BACCHUS. Sapientes sunt isti viri, nec litem eo-
rum discernam: nam neutrum illorum volo mihi in-
fensum reddere. Alterum enim sapientem iudico, al-
tero delectori.

PLUTO. Nihil igitur eorum efficies, quorum cau-
sa venisti.

BACCHUS. Si vero sententiam pronuntiavero,
quid tum?

PLUTO. Altero adsumto abibis, utrumlibet prae-
tuleris, ne frustra huc veneris.

BACCHUS. Dii te ament. Agite vos auscultate
mihi: ego poetam huc veni quaesitum.

EURIPIDES. Qua gratia?

BACCHUS. Ut sospitata civitas choros instituat.
Uter itaque vestrum civitati suaserit quidpiam utile,
hunc abducere constitui. Primum ergo de Alcibiade
qualem fovetis utrique sententiam? civitas enim male habet.

EURIPIDES. Quid autem de illo sentit.

BACCHUS. Quid sentiat? et desiderat eum, et
odit, et cupit habere. Sed quid sentiatis de illo, dicite.

EURIPIDES. Odi civem, qui ad iuvandam patri-
am tardus est, ad laedendam vero promptissimus, qui-
que se ex difficultatibus celeriter expedit, civitati au-
tem prospicere nequit.

BACCHUS. Euge, o Neptune! tu vero quam ha-
bes sententiam?

AESCHYLUS. Non oportet leonis catulum in ur-
be edncare: si vero aliquis educatus fuerit, moribus
eius obsocundandum.

BACCHUS. Nescio, ita me Jupiter amet, utram in partem sententiam feram: alter enim sapienter dixit: alter perspicue. Sed adhuc unam uterque sententiam dicite, ecquam rationem habetis servandae civitatis.

EURIPIDES. Si quis pro alis Cleocrito applicet Cinesiam, et aurae utrumque tollant super maris aequor.

BACCHUS. Ridiculum quidem videretur. Sed quid sibi volt hoc commentum?

EURIPIDES. In praelio navali acetabula manibus tenentes, acetum inspergerent oculis hostium. Sed aliud quid novi et dicere volo.

BACCHUS. Dic.

EURIPIDES. Si illa, quae nunc infida sunt, pro fide habeamus: et illa, quae fida sunt, pro infidis.

BACCHUS. Quomodo? non intellego. Rudius aliquanto dic et planius.

EURIPIDES. Si civibus, quibus nunc fidimus, illis diffidamus: et quibus non utimur, istis utamur, forte sospitemur. Si enim nunc illorum opera infelices sumus, quomodo contraria istis agentes, salvi non essemus?

BACCHUS. Bene sane, o Palamedes! o ingenium lepidissimum! num ipse haec invenisti, an Cephi-sopho?

EURIPIDES. Ego solus: sed acetabula Cephi-sopho.

BACCHUS. Quid autem dicis tu?

AESCHYLUS. Civitatem primumdum dic mihi, qualibus viris utatur. Num probis?

BACCHUS. Qui? odit eos pessime.

AESCHYLUS. Malis autem delectatur?

BACCHUS. Non sane illa quidem: sed necessitate coacta illis utitur.

AESCHYLUS. Quomodo ergo aliquis eiusmodi urbem servaverit, cui nec laneum, nec pelliceum stragulum convenit.

BACCHUS. Quaeso reperi aliquid, si forte e malis emergere denuo possit.

AESCHYLUS. Illic dicam: hic autem nolo.

BACCHUS. Minime. Sed hinc mitte sursum bona.

AESCHYLUS. Quando terram hostium putaverint suam esse; suam vero, hostium: et quaestum esse naves, inopiam vero esse quaestum.

BACCHUS. Bene quidem: sed index haec deglutit solus.

PLUTO. Fer sententiam.

BACCHUS. Hoc erit iudicium vestrum. Eligam enim eum quem cupit animus meus.

EURIPIDES. Memor itaque deorum, per quos abducturus me iurasti domum, elige amicos tuos.

BACCHUS. *Lingua iuravit*: Aeschylum vero eligam.

EURIPIDES. Quid fecisti, impurissime hominum?

BACCHUS. Egone? Iudicavi vicisse Aeschylum. Nam quidni?

EURIPIDES. Adhucne me adspicis, in quem turpissimum admisisti flagitium?

BACCHUS. Quid turpe, si spectatoribus non ita videtur?

EURIPIDES. Improbe, patierisne ut mortuus maneam?

BACCHUS. Quis scit an *vivere sit mori, spirare vero coenare; et dormire, vellus?*

PLUTO. Itote ergo intro, Bacche.

BACCHUS. Quam ob rem?

PLUTO. Ut hospitali epulo vos excipiam, priusquam abeatis.

BACCHUS. Recte hercle autumas: haec enim res mihi molesta non est.

CHORUS. Beatus vir est, qui perfectam habet sapientiam: quod multis ex argumentis discere est. Etenim iste, quia sapere visus est, rursus redibit domum, bono civium, et bono suorum cognatorum et amicorum, quia perspicax et prudens est. Pulchrum itaque est, non Sociati adsidentem garrere, abiecta arte musica, omissisque lis, quae praecipua sunt artis tragicæ. Sermonibus autem tetricis et subtilitatibus nugarum immorari otiosum, desipientis est hominis.

PLUTO, AESCHYLUS, CHORUS
INITIATORUM,

(V. 1500—1533.)

PLUTO. **A**gedum, Aeschyle, laetus abi, et aerva urbem nostram praeceptis utilibus, et castiga stultos: sunt autem multi. Atque istuc trade Cleophonti, et hoc quaestoribus illis, Murmeci simul et Nicomacho; hoc autem Archenomo: et dic ipsis ut cito ad me huc veniant, et ne cunctentur. Ni vero cito venerint, ego, ita me amet Apollo, fodicabo ipsos, et quadrupedes constrictos, una cum Adimanto Leucolophi filio, mox huc demittam.

AESCHYLUS. Faciam haec: tu autem solium meum da Sophocli custodiendum et servandum, si forte aliquando huc redeam. Nam hunc mihi secundum esse iudico in sapientia. Memineris vero, ut vaser ille homo et falsiloquus et scurra nunquam in sede mea vel invitus sedeat.

PLUTO. Praelucete igitur vos huic lucernis sacris, simulque prosequimini, suis ipsum canticis et carminibus celebrantes.

CHORUS. Principio felix iter abeunti poetae et in lucem properanti date, dii inferi: deinde civitati magnorum bonorum bonas excogitationes. Nam magnis malis et acerbo armorum conflictu liberaremur hoc pacto. Pugnet autem Cleopho, et alius quicumque istorum voluerit, in patrio suo solo.

ARISTOPHANIS

A V E S.

DRAMATIS PERSONAE.

EUELPIDES.
PISTHETAERUS.
TROCHILUS *famulus* Epop.
EPOPS.
CHORUS AVIUM.
PHOENICOPTERUS.,
PRAECONES,
SACERDOS.
POETA.
FATIDICUS.
METO.
INSPECTOR.
LEGISLATOR.
NUNTII.
IRIS.
PATRICIDA.
CINESIAS.
SYCOPHANTA.
PROMETHEUS.
NEPTUNUS.
TRIBALLUS.
HERCULES.
FAMULUS *Pisthetaeri.*

EUELPIDES, PISTHETAERUS, TROCHILUS,
EPOPS, CHORUS, PHOENICOPTERUS,
PRAECO.

(V. 1—800.)

EUELPIDES. Rectane iubes, qua arbor illa conspicitur?

PISTHETAERUS. Disrumparis! haec enimvero, retro eundum esse crocitat.

EUELPIDES. Quid, miser, sursum deorsum oberamus? peribimus frustra viam euntes, redeuntesque.

PISTHETAERUS. Mene vero miserum cornici obsequutum iter decucurrisse stadiorum plus quam mille!

EUELPIDES. Mene vero infelicem graculo obsequutum detrivisse unguis digitorum!

PISTHETAERUS. Atqui nec ubi terrarum simus, amplius equidem novi.

EUELPIDES. Hincine tu patriam invenias alicubi?

PISTHETAERUS. Nunquam hercle; ne Excestdes quidem hinc inveniat.

EUELPIDES. Vae mihi!

PISTHETAERUS. At tu, amice, istam viam ingreditor.

EUELPIDES. Certe malo nos multavit ille ab aviario foro avium venditor Philocrates atra bile percitus; qui solas hasce inter omnes aves dixit nobis indices futuras esse Terei Epopis, qui ales factus est, vendiditque istum Tharrelidae graculum obolo; hanc vero tribus: at enim utrisque nihil aliud inest, quam morsicare. Et quid tu nunc hiante ore prospectas?

Estne locus aliquis, quo per petras nos adhuc duces?
non enim hic est ulla via.

PISTHETAERUS. Nec pol hic uspiam est semita.

EUELPIDES. An neque cornix quicquam de via dicit?

PISTHETAERUS. Non: eadem hercle nunc cro-
cit atque antea.

EUELPIDES. Quid ergo de via dicit?

PISTHETAERUS. Quid enim aliud, quam se ro-
dendo abesuram dicit meos digitos?

EUELPIDES. Nonne vero miserum est, nos, qui
cupimus ad corvos ire, et id iam molimur, non ta-
men invenire posse viam? Nos etenim, o viri, qui
huic sermoni interestis, haud consimili morbo labo-
ramus, atque ille est Sacae. Is enim, quum civis non
sit, vi sese intrudit: nos autem tribu et genere insig-
nes, cives cum civibus, nemine pellente, evolavimus
e patria utrisque pedibus; non ipsam quidem illam
odio habentes urbem, quasi non magna sit vere et for-
tunata, omnibusque communis habentiam in ea litibus
perdituris. Enimvero cicadae unum mensem, aut duos,
in arborum cantant ramis; at Athenienses semper iu-
diciis affixi cantant omnem vitam. Propterea hanc viam
ingredimur, canistrumque ferentes, et ollam, myrrhi-
nasque, erramus, locum investigantes negoti molestiae-
que vacuum, ubi perpetuam sedem figamus. Iter au-
tem utrisque nobis est ad Tereum Epopem, utpote a
quo sciscitari avemus, sicubi talem viderit urbem lis in
locis ad quae pervolavit.

PISTHETAERUS. Heus tu,

EUELPIDES. Quid est?

PISTHETAERUS. Iamdudum mihi cornix, sursum
ut tendamus, quiddam significat.

EUELPIDES. Hic itidem graculus sursum hians
spectat, quasi aliquid mihi monstraret: neque omnino
fieri potest, quin hic sint aves. Iam scibimus, ubi so-
nitum pultando fecerimus.

PISTHETAERUS. Scin' vero quid facias? crure
tuo pulta petram.

EUELPIDES. At tu capite, sis, duplex ut exoria-
tur sonus.

PISTHETAERUS. Ergo itaque sumto lapide pulta.

EUELPIDES. Utique, siquidem videtur. Puer, heus puer.

PISTHETAERUS. Quid tu mihi? Epopem evocaturus, Puer dicis. Nonne vice *pueri* decebat *Epopoi* inclamare?

EUELPIDES. Epopoi. Efficiesne ut pultem de-
nuo? Epopoi.

TROCHILUS. Quinam hi? quis inclamat herum?

EUELPIDES. Apollo averrunce, qui rictus!

TROCHILUS. Vae mihi misero! aucupes isti
sunt.

EUELPIDES. O bone, quid conturbaris? nam
cur meliora non loqueris?

TROCHILUS. Male peribitis.

EUELPIDES. Atqui homines non sumus.

TROCHILUS. Quid ergo?

EUELPIDES. Hypodédios ego sum, avis Libyca.

TROCHILUS. Nihil dicis.

EUELPIDES. At enim interroga pedes nostros.

TROCHILUS. Illicce vero quis est ales? quin
dicis?

PISTHETAERUS. Epicechodos equidem Phas-
tanicus.

EUELPIDES. At tu, quid tandem animalis es,
obsecro?

TROCHILUS. Ales equidem servus.

EUELPIDES. Num ab aliquo superatus es gallo?

TROCHILUS. Minime. Sed quando herus meus
in epopem est conversus, tunc fieri me quoque opta-
vit alitem, ut a pedibus me haberet et ministrum.

EUELPIDES. An igitur avi etiam usus est mini-
stro aliquo?

TROCHILUS. Illic quidem, opinor, utpote qui
antehac homo fuerit olim, nunc quidem comedere
cupit apnas Phalericas: ego, sumta trulla, ad apnas
curro: nunc autem pultem desiderat; tudicula opus
est et olla; tudiculam arcessitum curro.

EUELPIDES. Trochilus ales iste est. Scin' ergo
quid facias, Trochile? herum nobis voca.

TROCHILUS. Atqui hercle modo obdormivit,
postquam comedit myrti baccas, et vermes aliquot.

Aristoph. Vol. XIII.

K

EUELPIDES. Attamen illum excita.

TROCHILUS. Equidem liquide scio illum hoc aegre laturum: vestri tamen gratia illum expergesfaciam.

PISTHETAERUS. Male pereas: ita me occidisti metu.

EUELPIDES. O me infortunatum! etiam graculus mihi evolavit prae metu.

PISTHETAERUS. O tu timidissimum animal, pavens amisisti graculum?

EUELPIDES. Dic mihi, quaeso, nonne tu prolapsus amisisti coturnicem?

PISTHETAERUS. Non equidem hercle.

EUELPIDES. Ubi igitur est?

PISTHETAERUS. Avolavit.

EUELPIDES. Non ergo amisti, o bone? quam virili es animo!

EPOPS. Aperi silvam, ut exeam tandem.

EUELPIDES. O Hercules! hoc quid tandem est animalis? quaeenam haec est pennarum, quae triplicis cristae ratio?

EPOPS. Quinam illi sunt, qui me quaerunt?

EUELPIDES. Consentes Dii . . . qui te male mulcasse videntur.

EPOPS. Num mihi illuditis, formam videntes alarum? Equidem eram, hospites, antehac homo.

EUELPIDES. Tibi non irridemus.

EPOPS. Cui ergo?

EUELPIDES. Rostrum tuum nobis ridiculum videtur.

EPOPS. Talibus ergo Sophocles iniuriis adscit in tragoediis me Tereum.

EUELPIDES. Tunc itaque Tereus es? utrum ales an pavo?

EPOPS. Ales equidem.

EUELPIDES. At enim ubi tibi sunt pennae?

EPOPS. Defluerunt.

EUELPIDES. Anne morbo aliquo?

EPOPS. Minime. Sed hieme cunctis alitibus pennae deflaunt: iterumque aliae enascuntur. Sed dicitote mihi, vos quinam estis?

EUELPIDES. Nos? mortales sumus.

EPOPS. Cuiates gente?

EUELPIDES. Unde triremes illae pulchrae sunt.

EPOPS. Num Heliastae?

EUELPIDES. Minime. Sed alterius moris, Ape-
liastae.

EPOPS. Seriturne ibi illud semen?

EUELPIDES. Toto in agro si quaeras, pauxillum
inde feres.

EPOPS. Cuius itaque rei indigentes huc ve-
nistis?

EUELPIDES. Te convenire cupientes.

EPOPS. Qua de re?

EUELPIDES. Quia primum quidem olim homo
fuisti, uti nos: argentumque item debuisti olim, uti
nos; idque si non redderes, gaudebas olim, uti nos:
deinde vero in avium conversus naturam, et terram
circumvolasti et mare; et omnia, quaecunque homo,
quaeque avis, pernostii. Eo igitur supplices ad te huc
venimus, si quam nobis urbem indicare habeas te-
nellam, cui molliter, ut in villosis stragulis, incu-
bemus.

EPOPS. Itane maiorem Athenis urbem quaeris?

EUELPIDES. Non quidem maiorem, sed nobis
commodiorem.

EPOPS. Palam est aristocratiam te quaerere.

EUELPIDES. Egone? minime. Quin Scellias
filium abominor.

EPOPS. Qualem ergo lubentissime habitetis ur-
bem?

EUELPIDES. Ubi summa sint eiusmodi negotia;
meas veniens ad fores mane aliquis amicorum haec mi-
hi talia dicat: *Per Iovem Olympium rogo, ut una
mecum sis et tu, tuique liberi, loti tempori: epulas
enim nuptiales celebraturus sum: neque aliter om-
nino feceris: sin minus, ne ad me tunc invisas,
quum res fuerint adversae.*

EPOPS. Edepol nae tu miserabilium rerum cupi-
ditate duceris. Quid vero tu?

PISTHETAERUS. Haud dissimilia et ipso amo.

EPOPS. Quenam?

PISTHETAERUS. Ubi quis mihi obvius haec ex-
probrat, tanquam iniuria adfectus, pueri formosi pater:

Egregie vero mihi filium, o Stilbonide, quum obviam haberes redeuntem a gymnasio lotum, non osculo tetigisti, non adlocutus es, non illexisti, neque testiculos adtrectasti, quum mihi paternus sis amicus!

EPOPS. Miser, quanta expetis mala! sed interim est, qualem dicitis, beata civitas propter Erythraeum mare.

EUELPIDES. Hei mihi! nequaquam nobis maritimam urbem memores, ubi apparebit calatorem vehens summo mane Salaminia navis. Graecam vero urbem habuere nobis indicare?

EPOPS. Quidni ad Eleum Lepreum incolendum migratis?

EUELPIDES. Quia, ita me dii ament, etsi non viderim, abominor tamen Lepreum, Melanhi causa.

EPOPS. Atqui alii utique sunt Locridis Opuntii, ubi commode potest habitari.

EUELPIDES. Equidem vero Opuntius ut fiam, auri talentum non meream. At haec cum avibus qualis est vita? Istuc enim tu nosti accurate.

EPOPS. Non iniucunda degere: quippe ubi primum oportet vivere sine marsupio.

EUELPIDES. Multam sane e vita abstulisti depravationem.

EPOPS. Depascimur autem in hortis alba sesama, myrtique baccas, et papaver, et sisymbria.

EUELPIDES. Vos igitur vivitis recens nuptorum vitam.

PISTHETAERUS. Heu, heu! profecto magnum video consilium in avium gente, et potentiam, quae existere possit, si mihi obtemperetis.

EPOPS. Quid tibi obtemperemus?

PISTHETAERUS. Quid mihi obtemperetis? Primum quidem ne circumvoletis quoquoversus ore hiantem, quia res est istaec indecora. Quod ut argumento tibi ostendam, en illic apud nos si quis de inconstantibus illis, quos volitare dicimus, interroget, *Quaenam est haec avis?* Teleas haec dicet: *Homo est instabilis, immo avis volitans, vaga, nullum unquam momentum in eodem permanens.*

EPOPS. Ita me Bacchus amet, recte ista carpis.
Quid igitur faciamus?

PISTHETAERUS. Condite unam urbem.

EPOPS. Qualem autem condamus aves urbem?

PISTHETAERUS. Itane vero? o sinisterrimum
prolocute verbum! despice deorsum.

EPOPS. Enimvero despicio.

PISTHETAERUS. Adspice nunc sursum.

EPOPS. Adspicio.

PISTHETAERUS. Circumage collum.

EPOPS. Nae hercle operae pretium fecero, si
collum di-torqueam.

PISTHETAERUS. Vidistine quid?

EPOPS. Nubes equidem et coelum.

PISTHETAERUS. Nonne hic vero est avium
polus?

EPOPS. Polus? quo pacto?

PISTHETAERUS. Ac si quis diceret, *locus*. Quos
niam autem illud circumrotatur, et transit per omnia,
propterea vocatur *polus*. Illic autem si urbem con-
dideritis, et septo semel circumdederitis, ex illo polo
nominabitur urbs: quo facto hominibus imperabitis,
uti locustis; ipsos autem deos perimetis fame Melia.

EPOPS. Quidum?

PISTHETAERUS. In medio nimirum situs aër
terram hinc determinat: tum, sicuti nos, si ire veli-
mus Delphos, Boeotos transitum rogamus, similiter
quando sacrificabunt homines diis, nisi vectigal vo-
bis pendant dii, per urbem alienam vestrumque Chaos
femorum oblatorum nidorem non transmittetis.

EPOPS. Iou, iou! Terram obtestor, decipulas,
nebulas et retia, haud ego commentum lepidius audiui
unquam, adeo ut lubenter tecum condere cuperem
hanc urbem, si idem visum fuerit ceteris avibus.

PISTHETAERUS. Quis igitur eam rem ipsis ex-
ponat?

EPOPS. Tute. Ego enim eas, quum barbarae
essent antidhac, edocui humanam vocem, quum longo
tempore una fuisset.

PISTHETAERUS. Quo pacto, quaeso, ipsas con-
vocaveris?

EPOPS. Facile. Huc enim extemplo ingressus in fruticetum, et excitata deinde mea lusciniā, advocabimus eas: illae vero nostram vocem ubi exaudiverint curriculo adcurrent.

PISTHETAERUS. Alitum o tu carissime, ne igitur consistas; sed obsecro te, age, quam citissime in fruticetum ingredere, et excita lusciniā.

EPOPS. Age vitae mihi consors, desine somni, sacrorumque modos effunde hymnorum, quos divino ore flebiliter cantas, meumque tuumque lacrimabilem Ityn complorans tenelli oris liquidis cantibus. Purus procedat per comantes taxos ad Iovis usque sedem sonus, ubi aureo decorus crine Phoebus tuum exaudiens melos, ad tuos elegos responsans, pulsat eburneam citharam, deorumque statuit choros: tum vero ex immortalium ore exit concordans simul divina beatorum acclamatio.

(Tibia canit intus aliquis.)

PISTHETAERUS. Pro Iupiter! o delectabilem aviculae vocem! ut melie perfudit universum fruticetum!

EUELPIDES. Heus tu.

PISTHETAERUS. Quid est?

EUELPIDES. Quia taces?

PISTHETAERUS. Quid ita?

EUELPIDES. Epops ad cantandum iterum se comparat.

EPOPS. Epopoi, popopo, popoi, popoi. Io, io, ito, ito, ito, ito huc aliqua sociarum mihi volucrum, quotquot fertiles agrorum tractus depascimini, infinita genera hordeivorarum, seminaque legentium gentes celeriter volantes, mollem emittentes vocem; quaeque in sulcatis agris super glebis cacabatis tam exili sono, gaudentes voce. Tio tio tio tio tio tio tio. Et quaecunque vestrum per hortos in hederæ ramis vagamini, quaeque per montes, et quae silvestrem depascimini olivam arbutumque; cito advolate ad meam vocem: trioto trioto trioto tobrix. Quaeque paludosis in vallibus aculeatos culices devoratis; et quae roscida terrae loca incolitis, pratiumque amoenum Marathonis; atque avis picta alas attagen, attagen: quarumque super mariuos ponti fluctus gens cum alce-

dinibus volat: huc adeste res novas audituræ. Omnia enim huc genera congregamus longicollium alitum. Quippe venit argutus quidam senex, novi inventor consili, novarumque rerum auctor. Igitur ite ad conferendos sermones cunctæ huc, huc, huc, huc.

CHORUS. Torotorotorotorotorotinx, ciccabau, ciccabau, torotorotorototililinx.

PISTHETAERUS. Viden' aliquam avem?

EUELPIDES. Nullam equidem, ita me iuvat Apollo; et tamen inhians in coelum suspicio.

PISTHETAERUS. Frustra ergo, ut videtur, in fruticetum ingressus Epops sese, tanquam si ovis incubet, abscondit, charadrium imitatus.

PHOENICOPTERUS. Torotinx, torotinx.

PISTHETAERUS. At, o bone, hæcce iam aliqua venit avis.

EUELPIDES. Avis quidem hercle. At quænam illa est? anne vero pavo?

PISTHETAERUS. Hic ipse nobis indicabit. Quænam est ista avis?

EPOPS. Hæc non est una illarum familiarium, quas vos videtis continuo; sed palustris.

PISTHETAERUS. Papæ! pulchra sane et punicea.

EPOPS. Quippini? Siquidem et nomen ipsi sit Phoenicoptero.

EUELPIDES. Heus tu.

PISTHETAERUS. Quid clamitas?

EUELPIDES. Alia hæc iterum avis.

PISTHETAERUS. Edepol nae alia, peregrina, ut videtur, alienamque hic sedem habens. Quænam hæc est absurda oracula canens avis monticola?

EPOPS. Nomen huic Medus est.

PISTHETAERUS. Medus? o rex Hercules! Quo demum pacto sine camelo, Medus quum sit, advolavit?

EUELPIDES. Hæc autem alia cristata avis quænam est?

PISTHETAERUS. Quid tandem istuc portenti est? non itaque tu solus es Epops, sed et hic alter.

EPOPS. Hic quidem hiloclis est filius ex Epope

prognati: ego vero avus ipsi sum paternus; ac si dicas: *Hipponicus Calliae filius, et ex Hipponico Callias.*

PISTHETAERUS. Callias igitur est hic ales. Ut ipsi plumae deshaunt!

EUELPIDES. Scilicet, ut qui generosus sit, a sycophantis deplumatur, et femellae insuper evellunt ipsi pennas.

PISTHETAERUS. O Neptune! eccum alium denuo versicolore[m] illum alitem. Quo vero nomine censetur iste?

EPOPS. Hic est Catophagas.

PISTHETAERUS. Num vero Catophagas alius est atque Cleonymus? qui autem potis est, ut, Cleonymus quum sit, non abiecerit cristam? At vero quid sibi volunt isti avium spices? an dialum cursuri venerunt?

EUELPIDES. Scilicet, ut Cares, o bone, in collium apicibus incolunt, securitatis ergo.

PISTHETAERUS. O Neptune! nonne vides quantum sit congregatum malum avium?

EUELPIDES. Apollo rex, quae nubes! Iou, Iou! prae volantum multitudine ne introitum quidem licet amplius conspiciari.

PISTHETAERUS. Illic perdix est; iste vero, ita me Iupiter amet, attagen; hic autem penelops, et iste alcedo.

EUELPIDES. Ecquis vero ille est pone alcedonem?

PISTHETAERUS. Quis ille sit? cerylus.

EUELPIDES. Num igitur cerylus est ales?

PISTHETAERUS. Quippini? an non et Sporgilus? haec vero noctua est.

EUELPIDES. Quid ais? quis noctuam Athenas deportavit?

PISTHETAERUS. Pica, turtur, alauda, eleas, hypothymis, columba, nertus, accipiter, palumbus, cuculus, erythropus, ceblepyris, porphyris, strix, urinatrix, ampelis, ossifraga, picus.

EUELPIDES. Iou, ion, quantum avium! Iou, ion! quantum merularum! ut pipiunt et curant per-

strepentes! numquid nobis militantur? vae mihi; utique ora pandunt, atque in me respiciunt et te.

PISTHETAERUS. Id quidem et mihi videtur.

CHORUS. Popopopopopopopoi. Ubinam est qui me vocavit? quo tandem in loco degit?

EPOPS. Illic iampridem adsum, neque amicos desero.

CHORUS. Tititititimprou. Quem itaque tandem amicam sermonem mihi adferens?

EPOPS. Popularem, tutum, iustum, iucundum, conducibilem. Duo enim viri subtilis ingeni huc advenērunt ad me.

CHORUS. Ubi? qua ratione? quid inquis?

EPOPS. Ab hominibus aio advenisse huc duos senes: secum autem habentes veniunt stipitem rei prodigialis.

CHORUS. O tu, qui maximum commisisti flagitium, ex quo equidem natus sum et eductus, quid dicis?

EPOPS. Quod tibi memoro, ne id tibi adhuc terrorem incutiat.

CHORUS. Quid mihi fecisti?

EPOPS. Viros admisi amantes huius consorti.

CHORUS. Tunc istuc fecisti facinus?

EPOPS. Idque etiam fecisse gaudeo.

CHORUS. Et iam nunc ubinam sunt?

EPOPS. Apud nos, si quidem apud vos ego sim.

CHORUS. Hei, hei! proditi sumus, et infanda perpessi. Qui enim amicus erat, et in hisdem pariter nobiscum pascebatur campis apud nos, transgressus est instituta vetera, violavitque sacramenta avium, et in dolum me devocavit, insidiisque exposuit generis impii, quod, ex quo fuit natum, ad gerendas mecum inimicitias increvit. De hoc autem postmodum alite videbimus: hos vero senes aequum mihi videtur nunc dare poenas, et dilacerari a nobis.

PISTHETAERUS. Ut igitur periiimus!

EUELPIDES. Causa tu quidem nobis es istorum malorum sola. Quam enim ob rem me inde abducti?

PISTHETAERUS. Ut me sequereris.

EUELPIDES. Ut equidem potius maxumopere plorem.

PISTHETAERUS. Ea sane in re deliras valde.

EUELPIDES. Quidum?

PISTHETAERUS. Plorabis scilicet; si semel oculi tibi fuerint excisi.

CHORUS. Io, io, irruere, fac hostilem impetum et letalem, alasque simulingere, et circumcinge viros hos: nam utrosque plorare oportet, rostroque praeberere meo escam. Nullus etenim mons ombrosus, neque nubes aetheria, neque canum est mare, quod excipiat istos me effugientes. Sed ne nunc cunctemur illos vellicare et mordere. Ubinam est ordinum ductor? inducat dextrum cornu.

EUELPIDES. Hoc ipsum illud est. Quo fugiam infelix?

PISTHETAERUS. At tu, non permanebis?

EUELPIDES. Utin' ab istis differar?

PISTHETAERUS. At enim quomodo istos te cogitas effugere posse?

EUELPIDES. Nescio quo pacto.

PISTHETAERUS. At ego profecto tibi dicam, nobis pugnandum esse manentibus, et has capiendas esse ollas.

EUELPIDES. Quid autem olla nobis proderit?

PISTHETAERUS. Tum quidem noctua nos non invadet.

EUELPIDES. Quid autem istis aduncos ungues habentibus faciam?

PISTHETAERUS. Vericulum ocius arripe, atque ita erectum tibi praetende.

EUELPIDES. Oculis vero quidnam?

PISTHETAERUS. Illis acetabulum inde sumtum adpone, aut catinum.

EUELPIDES. O sapientissime, bene sane illud adinvenisti et imperatorie: tu vero iam Niciam exsuperas machinationibus callidis.

CHORUS. Eleleleu, procede, demitte rostrum; cunctari non decet. Trahe, velle, feri, percutere, primamque ollam confringe.

EPOPS. Dicite mihi, quam tandem ob causam, omnium pessumae beluarum, perdetis, nullam passi iniuriam, hos viros, et distrahetis, qui meae coniugis cognati sunt et tribules.

CHORUS. Quid enim his magis parcemus, quam lupis? aut quos alios puniemur, qui nobis adhuc inimiciores sint?

EPOPS. At si natura quidem sunt inimici, animo tamen amici sunt: atque huc etiam veniunt, ut utile quid vos edoceant.

CHORUS. Quo tandem hi modo utile quid nos edocere queant, aut ostendere, qui avis iam meis exstiterint hostes?

EPOPS. Sed ab inimicis sane multa discunt sapientes. Cantio enim omnia conservat: ab amico autem illam non discas: at hostis cantos esse nos coëgit. Primum enim civitates ab hominibus didicerunt hestibus, non amicis, extruere alta moenia, et naves habere longas: istuc autem repertum servat liberos, familiam, rem.

CHORUS. Atqui, uti nobis videtur, sermones primum audire utile est: discat enim quis et ab inimicis sapiens quiddam.

PISTHETAERUS. Hi vero iram remittere videntur: retro parumper cede.

EPOPS. Illud vero iustum est; mihi hanc vos gratiam facere decet.

CHORUS. Et sane in nulla alia unquam tibi re contrarii fuimus.

PISTHETAERUS. Magis pacem agunt nobiscum: quapropter ollam et catinos huius deponere: et hastam oportet, hoc inquam verum, nos deambulare tenentes intra castra, ad ipsam ollam, extremam eam respicientes et propinquo. Nequaquam enim nobis fugiendum est.

EUELPIDES. Vera loqueris: si tamen occubuerimus, ubi terrarum sepeliemur?

PISTHETAERUS. Ceramicus nos excipiet. Ut enim publice condamur, praetoribus dicemus, nos cum hostibus depugnantes cecidisse ad Orneas.

CHORUS. Recipe te iterum in ordines, eodem

unde abiera, animumque deponere pronus iuxta iram,
tanquam gravis armaturae miles: istosque percontemur,
quinam sint, et unde venerint, et quid consili gerant.
Hem! Epops, te voco.

EPOPS. Cuius autem rei cupidus audiendae me
vocas?

CHORUS. Quinam hi sunt et unde?

EPOS. Hospites e sapiente Graecia.

CHORUS. Quoniam eos tandem fors induxit,
ad aves uti venirent?

EPOPS. Cupido vitae vestrae atque consuetudi-
nis, tuique, tecumque habitandi, et usque una de-
gendi.

CHORUS. Quid ais? quidnam enimvero dicunt?

EPOPS. Incredibilia et hactenus inaudita.

CHORUS. Videtne commodi aliquid, quod sibi
ex hac habitatione contingat, quoque confidat, si no-
biscum sit, se hostem superare, aut amicis prodesse
posse?

EPOPS. Magnam aliquam praedicat felicitatem,
inenarrabilem et incredibilem; haec omnia scilicet esse
tua, quaeque hic atque illic sunt, quaeque horum
spectant, argumentis adstruit.

CHORUS. Satin' sanus est?

EPOPS. Difficile dictum, quam sit prudens.

CHORUS. Sapitne ei pectus?

EPOPS. Est callidissima vulpes, ipsa astutia,
promti consilii, subactus, versutus totus.

CHORUS. Dicere ipsum, dicere ad me iube.
Auditis enim, quos mihi narras, sermonibus, in spem
erigor.

EPOPS. Agite vero vos ambo, omnem illam ar-
maturam sumite rursus, et, quod felix faustumque sit,
suspendite in camino intus prope epistatam: tu vero
ea, quorum causa hosce convocavi, edissere atque
expone.

PISTHETAERUS. Haud equidem hercle, nisi illi
mecum tale paciscantur pactum, quale simius ille en-
sium faber cum sua pepigit uxore, ut neque illi me
comordeant, neque testiculis trahant, neque fodi-
cent —

EPOPS. Illumne metuis? intellegis. Nequaquam.

PISTHETAERUS. Non hunc, sed oculos dico.

CHORUS. Spondeo equidem.

PISTHETAERUS. Iureiurando igitur haec mihi confirma.

CHORUS. Ita istis omnibus vincam iudicibus, et his cunctis spectatoribus.

PISTHETAERUS. Eveniet hoc quidem.

CHORUS. Sia fefellerò, ut uno tantum iudice vincam.

PRAECO. Audite populi: gravis armorum nunc quidem milites sumtis armis revortantur domum; nos autem consideremus, quae sint nobis in tabulis praescribenda.

CHORUS. Subdolum quidem semper et vaftrum omni modo natus est homo: at tu tamen eloquere. Fors enim commodum aliquid in medium protuleris, quod mihi excogitaveris, aut potestatem quandam maiorem, quae praeterierit me imprudentem: tu autem illud perspicis. In commune, quaeso, consule: quodcunque enim mihi bonum conciliaris, illud erit commune. Sed cuiuscunque rei causa huc venire animum inducti, confidenter eloquere: neutiquam enim pacta, antequam quid velis acceptum fuerit, violaverimus.

PISTHETAERUS. Edepol nae dicere gestio; dumque mihi macerata est una oratio, quam porro subigere nihil vetat. Puer, affer corollam: ad manus aquam ocus quis ministret.

EUELPIDES. Coenaturine sumus, aut quid?

PISTHETAERUS. Haud sanequam: sed dicere quaero iampridem magnam aliquam rem et pinguem, quae istorum emolliat animos. Adeo vestri causa percrucior, qui, quum antea reges essetis —

CHORUS. Nos reges? cuius?

PISTHETAERUS. Vos inquam, omnium quaecunque sunt, mei primum, huiusce, et Iovis ipsius; quippe qui antiquiores prioresque exististis Saturno et Titanibus et Terra.

CHORUS. Et Terra?

PISTHETAERUS. Ita hercle.

CHORUS. De istoc, ita me Iupiter amet, nihil inaudiveram.

PISTHETAERUS. Indoctis nimirum es moribus, atque incuriosus, neque Aesopum trivisti, qui dicit alaudam avem ante omnia primum exstitisse, ipsa Terra priorem: deinde morbo patrem eius fuisse extinctum, quum Terra nondum esset: illum autem iacuisse insepultum ad quintum usque diem: illam vero consili expertem prae ineluctabili rei difficultate, patrem suum in capite contumulasse.

EUELPIDES. Pater itaque alaudae nunc conditus est post mortem in Cephalia.

EPOPS. Nonne itaque, si Terra priores, prioresque diis exstiterint, ad eos, utpote antiquissimos, iuste pertinebit regnum?

EUELPIDES. Ita hercle: quapropter valde in posterum oportet te rostrum alere. Non enim facilius Iupiter sceptrum restituet pto.

PISTHETAERUS. De diis sane, eos in homines non habuisse imperium antiquitus, sed illud penes aves fuisse, eosque regnasse, multa sunt indicio. Ac primum quidem, ut inde ordiar, vobis ostendam gallum regno potitum fuisse, Persisque imperasse ante omnes, Dariumque et Megabyzum: quapropter nominatur adhuc Persicus ales, ex eo imperio.

EUELPIDES. Ideo videlicet nunc etiam, uti magnus rex, graviter incedit, tiaram in capite gerens, solus alitum, rectam.

PISTHETAERUS. Tantum autem potuit, tantaque eius tunc fuit imperi magnitudo et dignitas, ut ad hoc usque tempus, propter potestatem, quam tunc olim obtinuit, quando solummodo diluculo cantaverit, exsiliant omnes ad opus, aerarii, figuli, corisarii, sutores, balnearii, farinae venditores, clypeorum lyrarumque confectores, et calceis in tenebris indutis ad res suas properent.

EUELPIDES. Illud quidem ex me quaere: laenam enim perdidit miser e Phrygia mollique laua, istius opera. Ad nominalia enim aliquando pueri celebranda vocatus computabam in urbe, atque iam obdormiebam: priusquam vero desisissent ceteri bibere,

gallus iste cecinit: ego autem diluculum esse ratus Alimuntem discessi: et vix processeram extra murum, atque grassator clava mihi dorsum percutit: tum ego procido, iamque opem imploraturus eram; is me interea veste spoliavit.

PISTHETAERUS. Milvus itidē Graecis tunc imperitavit, regnoque potitus est.

EPOPS. Graecis?

PISTHETAERUS. Et primus ille, quum regnum obtineret, docuit in genus procumbere, conspectis milvis.

EUELPIDES. Ita me Bacchus amet, ego quum forte aliquando milvum vidissem, ad terram me demisi, quumque supinus iacerem hiantē ore, obolum deglutivi, vacuumque aere sacculum domum retuli.

PISTHETAERUS. Aegypti autem totiusque Phoeniciae cuculus erat rex, et quum cuculus cecinisset *coccu*, universi tum Phoenices frumenta et hordeum in arvis demetere solebant.

EUELPIDES. Non temere ergo istuc proverbio iactatur: *Coccu, recutiti in agros*.

PISTHETAERUS. Tantam autem obtinuerunt imperi potestatem, ut si quis etiam regnaret in Graecorum urbibus Agamemnon aut Menelaus, super sceptris considerat avis, particeps eorum, quae ille acciperet dona.

EUELPIDES. Id equidem ignoraveram; atque adeo mirari subibat, siquando in tragoedia prodiret Priamus aliquis avem tenens, quae erecta in summo sceptro Lysicratem observaret, quibusnam ille muneribus corrumpetur.

PISTHETAERUS. Quod autem omnium maxime mirandum est; Iupiter ille, qui nunc regnat, aquilam avem gerit in capite, ut qui rex sit, eiusque filia, noctuam: Apollo vero, tanquam famulus, accipitrem.

EUELPIDES. Cererem obtestor, ut istaec recte fabularis. At vero quamnam ob causam ista habent?

PISTHETAERUS. Ut, quum quis sacrificat, ipsae in manus, ut sacrorum est ritus, exta deponit, ipsae ante Iovem exta accipiant. Neque tunc hominum ullus per deum quempiam iurabat, sed per aves

universi: et adhucdum Lampon per anserem iurat, quum decipit aliquem: tanto opere vos omnes antehac venerabiles et sanctos habuerunt: nunc autem mancipia, fatuos et servolos viles, lamque adeo vos in templis etiam tanquam furiosos feriunt: nemo non ut vos capiat auceps ponit laqueos, tendiculas, virgas, septa, nebulas, retia, pedicas; deinde vos captos vendunt nniversos: emtores vero manibus imum vobis ventrem contrectant: neque tantum, quandoquidem ista facere videtur, vos assatos adponunt, sed comminutum radula caseum, oleum, silphium, acetum adficiunt; istisque simul intritis, iusculum aliud dulce et pingue conficiunt, illudque calidum in vos ipsos effundunt, tanquam si morticinae carnes essetis.

CHORUS. Longe vero, longe acerbissumam orationem apportasti, mi homo, ut deplorem patrum meorum ignaviam, qui istos a maioribus traditos honores ad meam usque aetatem non propagarint, sed aboleri siverint. Tu vero, deo mihi propitio, et peropportune advenisti mihi servator. Tibi enim commissis pulisque meis et memetipso, secure degam. Sed quid facere expediat, tu nos nunc praesens edoce: nam, vivere nos certe indignum est, nisi redipiscamur quovis pacto regnum nostrum.

PISTHETAERUS. Et primum itaque moneo, una ut avium sit urbs: deinde ut omnis aer circum, atque universum hocce intervallum commoeniatur magnis lateribus coctilibus, uti Babylon.

EPOPS. O Cebrione et Porphyrio, quam terribilem urbem!

PISTHETAERUS. Porro autem quum illa fuerit excitata, imperium ut a Iove repetatis: si autem negarit, et noluerit, neque extemplo suae sibi imbecillitatis conscius consenserit, sacrum illi bellum indicatis, deosque vetetis per vestram regionem rigente nervo transire, sicut antea descendebant, Alcumenas, Alopas et Semelas stupraturi: sin adeant, ut mentulam eis annulo constringatis, ne amplius illas futuant. Ad homines autem alium alitem vos mittere legatum iubeo, ut avibus, utpote regnum adeptis, sacra dehinc faciant, et deinde demum diis: unicuique autem deorum de-

core adiungant avem aliquam, prout singulae singulia convenient: Veneri si quis faciat, avi phaleridi triticum offerat: si quis Neptuno pecudem sacrificet, triticum anati consecret: Herculi vero si bovem, gavaeo placentas libet mellitas: si Iovi imolet regi arietem, rex est orchilus ales, cui ante ipsum Iovem decet culicem coleatum maciare.

EUELPIDES. Perplacet culex ille mactatus: nunc intonet magnus Iovis.

EPOPS. Etenim quo pacto nos homines existimabunt esse deos, non vero graculos? quippe qui volumus, pennasque habeamus.

PISTHETAERUS. Nugaris: nam pol et ipse Mercurius volat, tametsi deus est, alasque gerit; aliique fidem dii permulti: et, ut alios omitam, Victoria volat aureis alis; immo berce Amor. Quin Iridem Homerus similem esse dixit trepidae columbae.

EPOPS. Nonne Iupiter intonabit, nobisque aligerum immittes fulmen?

PISTHETAERUS. Si autem homines prae inscitia vos quidem nihil esse duxerint, illos vero tantum deos, qui sunt in Olympo, tunc oportet passerum seminilegularumque subvolantem nubem, eorum ex agris sublectum semen consumere: tum ipsis Ceres esurientibus triticum distribuat.

EUELPIDES. At hercle recusabit, ipsamque videbis causas praetendentem.

PISTHETAERUS. Corvi itidem iumentorum, quibus terram arant, pecudumque oculos effodiant, ut experiantur an dii sitis: tum ipsis Apollo, qui medicus est, medeatur: operam enim mercede locat.

EUELPIDES. Modo hoc ne fiat, antequam par quod habeo buculorum primum vendiderim.

PISTHETAERUS. Te vero si ducant esse deum, te vitam, te Terram, te Saturnum, te Neptunam, omnibus illi rebus bonis affluent.

EPOPS. Vel unum mihi istorum commodorum memora.

PISTHETAERUS. Primum quidem illis vitium florem locustae non depascentur: nam unica noctuarum et strigum turba eas absumet; deinde non per-

Aristoph. Vol. XIII.

L

gent culces et vermiculi ficos exedere: sed enim eos omnes prorsum subleget unus turdorum grex.

EPOPS. Divitias autem unde dabimus eis? illud enim inprimis amant.

PISTHETAERUS. Consulentibus illis aves haec metellifodinas dabunt ditissimas, et mercaturas lucrosas vati indicabunt; ita ne naviculariorum quidem unus peribit.

EPOPS. Qua ratione non peribit?

PISTHETAERUS. Praedicet semper quaedam ex avibus homini auspiciū capienti de navigatione: *Nunc ne naviges, hiemabit: nunc naviga, lucrum obtinget.*

EUELPIDES. Gaulum emo et nauclerus fio, nec apud vos manere velim.

PISTHETAERUS. Thesauros itidem argenti eis indicabunt, quos maiores in terra defoderunt: etenim aves hoc sciunt. Proverbio quippe apud omnes fertur: *Nemo thesaurum meum novit, nisi forte quaedam avis.*

EUELPIDES. Gaulum vendo: Iigonem emo, hydriasque effodio.

EPOPS. At quo pacto sanitatem ipsis praebebunt, quae apud deos est?

PISTHETAERUS. Si secundis vivant in rebus, nonne illa est magna sanitas? Istuc pro certo habeas, hominem qui adversa utatur fortuna, neminem prorsus sanum esse.

EPOPS. At quo tandem modo ad senectam pervenient? Etenim illa quoque est in Olympo: an vero in puerilibus annis mori eos oportet?

PISTHETAERUS. Tantum hercle abest, ut trecentos ipsis addituri sint aves annos.

EPOPS. A quo?

PISTHETAERUS. Rogitas? a se ipsis. Nescin' quinque hominum aetates vivere stridulam cornicem?

EUELPIDES. Papae! quanto praestat hos nobis imperare, quam Iovem!

PISTHETAERUS. Quidni multo? Primumdum fana nos iis aedificare non oportebit lapidea, neque portas adstruere denuratis tabulis: vetum sub frutici-

bus et llicibus habitabunt: venerandis autem avibus templum erit arbor olivae. Neque Delphos, nec ad Ammonem profecti, illic sacra faciemus: verum inter arbutos et oleastros stantes, hordeaeque porrigentes et triticum, precabimur eas extensis manibus, aliquam ut nobis bonorum partem largiantur: atque haec nobis confestim erunt paucillum tritici porricientibus.

CHORUS. O senex, qui mihi multo amicissimus ex inimicissimo es factus, nunquam erit, ut ego sponte mea a tua sententia discedam. Namque tua erectus oratione, comminatus sum et adiuravi, si tu mecum pactus concordibus verbis et iustis, sine fraude sanctoque conceptis, iveris adversus deos mecum consentiens, fore ut non longo tempore dii deinceps sceptrum meum terant. At quae viribus efficienda erunt, ea nobis mandentur: quae autem consilio sunt administranda, illa tibi omnia conceduntur.

EPOPS. Atqui mehercule haud dormitandi amplius tempus nobis est, neque cessandi Nicias more: sed quam ocissime aliquid efficiendum est. Primo autem ingredimini in nidum meum et ad festucas meas: ad praesentia sarmenta: nobisque nomen edite vestrum.

PISTHETAERUS. Atqui hoc facile est: mihi nomen est Pisthetaero.

EPOPS. Huic autem quodnam?

PISTHETAERUS. Euelpides Thriensis.

EPOPS. Ita valetis ambo.

PISTHETAERUS. Accipimus omen.

EPOPS. Huc igitur ingredimini.

PISTHETAERUS. Eamus: tu nos introduce.

EPOPS. Age.

PISTHETAERUS. Atat, perill' huc retrorsus gradum flecte. Age sciam, dic nobis: quomodo ego et iste vobiscum erimus volantibus, quum volare nequeamus?

EPOPS. Bene vero.

PISTHETAERUS. At tu etiam atque etiam considera: nam in Aesopi fabulis hoc scilicet traditum est vulpem haud bono super societatem aliquando cum aquila coluisse.

EPOPS. Animo sis defaecato. Est enim radix quaedam, qua comesa, eritis alati.

PISTHETAERUS. Hæc quidem conditione ingrediamur. Agedum Xanthia, et tu Manodore, tollite stragula.

CHORUS. Hens tu, tibi dico.

EPOPS. Quid me vocas?

CHORUS. Hos quidem tecum duc et lanto excipe prandio: at dulce canentem, et voce Musis equiparandam lusciniam relinque nobis huc excitam, ut cum ea ludamus.

PISTHETAERUS. O, per Iovem rogo, istuc ipse obsequere: excita aviculam illam ex arundinibus; huc illam evoca, per deos obtestamur, ut et nos quoque lusciniam contemplemur.

EPOPS. Si quidem vobis ita videatur, sic facinorandum est. Procne, egredere, teque ipsam hospitibus ostende.

PISTHETAERUS. O supreme Inpiter! quam bella avicula, quam tenera, et quam candida!

EUELPIDES. Scia' vero quam ipsi crura lubens divaricarem?

PISTHETAERUS. Quantum autem habet auri, tanquam virgo!

EUELPIDES. Equidem, opinor, non me continebo, quin illi feram osculum.

PISTHETAERUS. Sed, o miserrime, rostrum habet e duobus veribus.

EUELPIDES. At hercle oportet, tanquam ab ovo, eximere ab illius capite corticem, et sic dein eam osculari.

EPOPS. Eamus.

PISTHETAERUS. Duc iam nos faustis ominibus.

CHORUS. O amica, o tenella, o dilectissima avium omnium consors, hymnorum meorum socia luscinia, venisti, suavem mihi sonum adferens: at o tu, dulce sonante quæ modularis tibia, modis vernis incipe anapaestos.

Agite vero homines in tenebris vitam degentes, foliis adsimiles, imbecilli, fragmenta luti, umbrae similis et inanis turba, sine pennis brevi ævo functi, æ-

rumnosi mortales, viri somniis pares, advortite mentem nobis immortalibus, sempiternis, aetheriis, seni experitibus, aeterna animo versantibus, ut, ubi omnia recte a nobis audiveritis de coelestibus rebus, naturam avium, ortumque deorum, fluviorum, Erebi atque Chao ubi bene cognoveritis, Prodicum meo nomine plorare inbeatis posthac.

Chaos erat at Nox, Erebusque niger in principio et Tartarus amplus: Terra varo non erat, neque aër, nec coelum. Erebi autem in infinito gremio omnium primum peperit irritum surva Nox ovum, ex quo, temporibus exactis, propullulavit Amor desiderabilis, radians tergo aureis alis, celererrimae ventorum vertigini similis: ille varo alato caliginosoque mistus Chao in Tartaro ingente edidit nostrum genus, et primum eduxit in lucem. Neque enim deorum genus ante erat, quam omnia commiscuisset amor. Omnibus autem inter se confusis, prodiit Coelum, et Oceanus, atque Terra, deorumque beatorum genus immortale. Sic itaque nos sumus multo antiquissimi omnium deorum. Nos autem Amore esse prognatos, non pauca sunt indicio: volamus enim et adsumus amantibus. Multos enimvero formosos pueros, qui deieraverant se nunquam inorigeros fore, deflorescente iam prima aetate, nostrae potestatis munere subegerunt amatores; hic quidem coturnice dato, altar porphyryone, alius ansere, et item alius Persica ave. Omnia vero mortalibus contingunt a nobis alitibus, quae maxuma sunt. Primum quidem anni tempora nos designamus, varis, hiemis autumnis: ut serant, quando grus clangens in Libyam migrat; tunc itidem naclero significat, ut suspenso clavo dormiat; praeterea Oresti laenam contexant, ne homines, si alserit, vestibis spoliaret. Milvus posthaec apparens aliud anni tempus designat, quum scilicet ovibus vernam tondere lanam tempestivum est. Deinde hirundo, quum laena iam vendenda est, et aestivum aliquod comparandum amiculum. Sumos autem vobis Ammon, Delphi, Dodona, Phoebus Apollo. Ab avibus enim primum auspicati, ad omnia dehinc negotia vos confertis, ad mercatum, ad victum quaerendum et ad nuptias. *Avi*s item nomine censetis quae-

cunque ad vaticinia et futura discernenda pertinent: omen vobis *avis* est; sternutationemque vocatis *avem*; signum, *avem*; vocem, *avem*; famulum; *avem*; asinum, *avem*. Annon itaque manifesto vobis sumus fatidicus Apollo? Nos igitur si pro diis habueritis, uti poteritis pro vatibus Musis, auris, anni tempestatibus, bieme, aestate, moderato aestu: neque aufugientes considerabimus sursum superbi in nubibus, quemadmodum Iupiter; sed praesentes largiemur vobismetipsis, liberis atque nepotibus opes cum sanitate coniuncias, felicitatem, vitam, pacem, iuventam, risum, choreas, festa convivia, gallinarumque lac; adeo ut satietas vobis suboritura sit prae bonorum copia: ita ditescetis omnes.

SEMICHORUS. Musa silvestris, tio tio tio tio tiotinx, versicolor, quacum ego in saltibus, montiumque verticibus, tio tio tio tio tiotinx; fraxino insidens foliis comanti, tio tio tio tio tiotinx, ex ore meo tennello sacros carminum modos Pani edo, Magnaeque deum Matri montanae, ad quos venerandas ducat choreas, tototototototototototinx; unde, velut apis, Phrynichus immortalium carminum depacebatur fructum, semper proferens suavem cantilenam, tio tio tio tio tiotinx.

CHORUS. Si quis vestrum, spectatores, cum nobis avibus velit degere, incunde vitam deinceps ut agat, ad nos veniat. Quaecunque enim hic sunt turpia, legibusque obnoxia, illa apud nos aves omnia sunt honesta. Hic enim si patrem pulsare lege sit indecorum, hoc ipsum apud nos pulchrum est, si quis ad patrem adcurrerit, dixeritque percutiens: *Tolle calcem, si pugnas*. Si quis vero vestrum fugitivus sit literatus, attagen iste apud nos versicolor habebitur. At si quis forte est barbarus e Phrygia aeque ac Spintharus, frigilla avis hic erit e Philemonis genere: si vero quispiam servus est e Caria, quemadmodum Execestides, avos sibi procreet apud nos, et invenientur ipsi gentiles. Quod si Pisiae filius portas prodere infamibus voluerit, perdix fiat, genuinus parentis pullus, siquidem apud nos turpe non sit perdicum more auferere.

SEMICHORUS. Taliter olores, tio tio tio tio tiotinx, commissis modulantes vocibus, simul alis concussis perstreptentes canere solent Apollinem, tio tio tio tio tiotinx, in litore insidentes ad Hebrum fluvium, tio tio tio tio tiotinx; perque aetheria nubila transit clamor, omneque ferarum genus stupefactum auscultat, fluctusque componit tranquilla serenitas; tototototototototinx: totus autem adsonat Olympus, regesque deos capit admiratio: Olympiades vero melos Gratiae, Musaeque laetae recinunt, tio tio tio tio tiotinx.

CHORUS. Nihil est mellius neque iucundius quam plumis vestirier atque avem esse. Nam, ne longe abeam, si quis e vobis spectatoribus esset alatus, atque esuriens tragoedorum choris aegre impatienterque assisteret, is evolare, et domum revorsus pranderet, deinde saturatus ad nos iterum revolare: et si quis e vobis Patroclides forte cacaturiret, non ille pallium contaminaret, sed alio avolare, et postquam pepedisset, spiritumque recepisset, iterum devolare. Tum si quis vestrum, quisquis ille sit, cum aliena rem haberet uxore, videretque maritum mulieris in gradibus senatoriis, iste itidem hinc a vobis, motis alis avolare, et postquam fuisse, illinc rursus in suam sedem huc se referret. Nonne igitur alatum esse quantivis est preti? Etenim Diitrephes, vimineas qui tantum habet alas, creatus equitum tribunus, deinde magister, deinde ex nullius momenti homine magnus evasit et fortunatus: et nunc flavus est et Equigallus.

PISTHETAERUS, EUELPIDES, EPOPS,
CHORUS, SACERDOS, POETA, FATIDICUS,
METO, INSPECTOR, LEGISLATOR.

(V. 801—1117.)

PISTHETAERUS. *Ista quidem sic se habent: at, ita me Iupiter amet, haud ego rem magis ridiculam vidi unquam.*

EUELPIDES. *Quid rides?*

PISTHETAERUS. *Tuas pennas. Scin' cui alatus maxime sis adsimilis? rudibus lineis anseri depicto.*

EUELPIDES. *Tu autem merulae caput deplumatae.*

PISTHETAERUS. *Istis quidem adsimulati sumus, idque, ut ait Aeschylus, non alienis, sed nostris ipsorum pennis.*

EPOPS. *Age iam nunc quid faciendum?*

PISTHETAERUS. *Primum nomen urbi imponendum est, magnum aliquod atque illustre: deinde diis sacra faciunda.*

EUELPIDES. *Ita mihi quoque videtur.*

EPOPS. *Age videam, quid nostrae nominis erit urbi?*

PISTHETAERUS. *Voltisne conspicuo illo et a Lacedaemone sumto Spartae nomine vocemus ipsam?*

EUELPIDES. *Hercules! Spartam nomen ut ego imponam urbi meae? ne grabato quidem sparteos funiculos, si modo funceos habeam.*

PISTHETAERUS. *Quodnam igitur illi nomen imponemus?*

EUELPIDES. *Istinc desumptum, ex nubibus et sublimibus regionibus, amplum quid valde.*

PISTHETAERUS. *Vin' Nubicuculiam?*

EPOPS. *Iu, Iu! Pulchrum revera et magnificum invenisti nomen.*

EUELPIDES. Numquid haec est illa Nubicuculia, ubi multae sunt illae Theagenis opes, et Aeschinis omnes?

PISTHETAERUS. Optimum quidem est, ut hanc eam esse dicas, aut campum Phlegraeum, ubi terribiles Gigantes iactabundi dii superarunt.

EUELPIDES. Splendida prorsus est haec urbs. Quis vero deus tutelam habebit urbis? cuinam texemus peplum?

PISTHETAERUS. Quidni sinamus Urbanam Minervam praesidem esse urbis?

EUELPIDES. Qui vero possit urbs bene esse morata, ubi dea femina integram armaturam habet, Clisthenes autem radium textorium?

PISTHETAERUS. Quis autem murum urbis Pelargicum obtinebit?

EPOPS. Ales hinc e nobis origine Persica, qui ubique dicitur acerrimus esse Martis pullus.

EUELPIDES. O pulle domine! ut idoneus erit ille deus ad incolendas petras!

PISTHETAERUS. Agedum tu vade ad aërem, illisque, qui murum exstruunt, ministeria praestato: caementa adporta, lutumque nudus macera, pelvim fer sursum, de scala decide, custodes constitue, ignem absconde semper, cum tintinnabulo circumcursita, atque ibi dormi: praecones mitte, unum ad deos sursum, alterumque desuper ad homines deorsum, indeque rursus ad me.

EUELPIDES. Tu vero hic remanens, per me licet, plora.

PISTHETAERUS. I, o bone, eo quo te mitto: nihil enim eorum, quae dixi, sine te geretur. Ego vero, ut sacra peragam novis diis, sacerdotem, qui pompam ducat, vocabo. Heus puer, puer, canistrum afferte et gutturnium.

CHORUS. Sociam operam coniungo, consentio, adhortor, supplicationes magnificae et splendidae ut fiant diis: insuperque ad persolvendas gratias victima quaequam simul ut immoletur. Eat, eat Pythii carminis clamor in honorem dei, et concinat Chaeris cantilenam.

PISTHETAERUS. Desine tu inflare tibiam. O Hercules! quid illud erat rei? Ita me Iupiter amet, ego multa quum viderim et admiranda, nondum usque adhuc corvum vidi capistratum.

EPOPS. Sacerdos, hoc age, operare diis novis.

SACERDOS. Faciam hercle. Sed ubi ille, qui canistrum tenet? Veneramini Vestam avicularem, milvumque Larem, et alites Olympios atque Olympias cunctos et cunctas.

CHORUS. O accipiter, tutela Sani, salvo rex Pelargice.

SACERDOS. Cycnumque Pythium et Delium, Latonamque coturnicem ingentem, et Dianam acalanthidem.

PISTHETAERUS. Non amplius Colaenis dicatur, sed acalanthis Diana.

SACERDOS. Et frigillam Sabaziam, struthumque, Magnam Matrem deum hominumque.

CHORUS. Cybebe domina, struthie, mater Cleocriti, da Nubicuculiensibus sanitatem et salutem, ipsis, sociisque Chiis.

PISTHETAERUS. Chiis sane me delectant, ubique adiuncti.

SACERDOS. Heroesque et aves, heroumque natos, et porphyrionem, et pelicanum, phlexidemque, tetracem, pavonem, eleam, bascam, elasam, ardeam, falconem, ficedulam et parum.

PISTHETAERUS. Desine; in malam rem: desine clamare. Heu, heu! ad qualem, miserrime, victimam vocas nisos et voltorios? nonne vides vel unum milvum istuc omne abripere posse? aufer te hinc tuasque infulas: ipse enim haec sacra solus peragam.

SACERDOS. Ergo alterum rursus ad gutturninm tibi me oportet accinere carmen, pium sanctumque, et invocare deos, unum aliquem solummodo, si modo satis habebitis cibi. Has enim, quae adsunt, victimas nihil aliud esse dicas quam barbam et cornua.

PISTHETAERUS. Sacra facientes veneremur volucres deos.

POETA. Nubicuculiam illam fortunatam celebra, Musa, tuis hymnorum cantibus.

PISTHETAERUS. Quid hoc rei est? undenam? dic mihi, quis es?

POETA. Is ego sum, qui mellifluorum carminum fundo cantus, Musarum famulus expeditus, secundum Homerum.

PISTHETAERUS. Ergone servus quum sis, comam alis?

POETA. Non ita est: verum omnes sumus nos poëtae Musarum famuli expediti, secundum Homerum.

PISTHETAERUS. Non temere est ergo, quod lacerum habes amiculum. Sed, o poeta, quis te huc adegit furor?

POETA. Carmina confeci in Nubicuculiam vostram; dithyrambosque multos et elegantes, virginaliaque cantica, quae Simonideis etiam aequiparentur.

PISTHETAERUS. Quando fecisti tu ea, et a quo tempore?

POETA. Iamdudum equidem, iamdudum hanc urbem concelebro.

PISTHETAERUS. Nonne ego hoc ipso in articulo nominalia urbis sacra facio, et nomen, tanquam puerulo, nunc primum ei imposui?

POETA. Sed est celerrima Musarum fama, qualis equorum micans pernicitas. Tu vero pater, Aetnae conditor, divinorum honorum cognominis, largire mihi, quodcumque tuo tibi capite adnuens velis propitius dare mihi.

PISTHETAERUS. Istuc nobis malum hominis facesset negotia, nisi defungamur, quidpiam illi dantes. Heus tu, qui sagum habes et tunicam, illud exue, et da lepido poëtae. En tibi sagum: prorsus enim mihi frigere videris.

POETA. Donum quidem hocce libens accipit mea Musa: tu vero animo tuo percipe hos Pindari versus —

PISTHETAERUS. Importunus iste a nobis non discedet.

POETA. *Nomades enim inter Scythas palatur Straton, qui textilem vestem non possidet; indeco-*

rum autem venit sagum sine tunica. Intellege quid dicam.

PISTHETAERUS. Intellego, nempe tunicam accipere te velle. Exue tu: poetae enim benefacere oportet. Hanc sume et abi.

POETA. Abeo, atque hinc digressus carmina haec in urbem vestram componam. Concelebra, o Apollo aureo sedens in solio, tremulam hanc et frigidam urbem: in campos nive conspersos fertilesque veni: alalan.

PISTHETAERUS. Hercle enimvero istos effugisti frigidos campos, accepta hac tunica. Haud pol ego malum hoc unquam sperassem, ut ille tam cito quicquam insaudiret de urbe nostra. Rursus tu circumsumto gutturnio.

SACERDOS. Favete lingua.

FATIDICUS. Ne immola hircum.

PISTHETAERUS. Tu vero quis es?

FATIDICUS. Quis sim? fatidicus.

PISTHETAERUS. Itaque nunc plora.

FATIDICUS. O bone, res divinas ne contemtui habeas: namque Bacidis exstat vaticinium, quod manifesto respicit ad Nubicuculiam.

PISTHETAERUS. Cur ergo de eo certiore me non fecisti, antequam ego hanc urbem conderem?

FATIDICUS. Divinum me impedivit numen.

PISTHETAERUS. Sed nihil obstat, quin ista carmina audiamus.

FATIDICUS. *At quando incoluerint lupi canaeque cornices eodem in loco Corinthum inter et Sicyonem* —

PISTHETAERUS. Quid mihi, quaeso, cum Corinthiis est?

FATIDICUS. Obscure! per illud Bacis indicavit aërem. *Primum Pandorae faciendum est albi velletis ariete: quique meorum primus venerit carminum interpret, illi donanda vestis pura, et calcei novi* —

PISTHETAERUS. Estne istic scriptum de calceis?

FATIDICUS. Hem specta, ecce libellum. *Phia-*

laque insuper est danda, et extis ei implenda manus —

PISTHETAERUS. Etiamne istic scriptum exta esse danda?

FATIDICUS. Hem specta, eccum libellum. *Siquidem illa, divine iuvenis, confeceris, uti praecipio, aquila in nubibus eris: ni vero dederis, neque turtur eris, neque aquila, nec picus.*

PISTHETAERUS. Ista etiam istic insunt scripta?

FATIDICUS. Hem specta, eccum libellum.

PISTHETAERUS. Neutiquam igitur simile est illud oraculum isti, quod egomet mihi ex Apollinis vaticiniis descripsi: *Quam vero homo invocatus venerit, ineptus ostentator, et sacra facientibus odio erit, extorumque partem sibi flagitabit, tunc demum verberibus ipsi latera contundere oportet —*

FATIDICUS. Equidem te nugas dicere arbitror.

PISTHETAERUS. Hem specta, eccum libellum. *Nec parce quicquam, nec aquilae in nubibus, neque si vel Lampon fuerit, magnusve Diopithes.*

FATIDICUS. Ista etiam istic insunt scripta?

PISTHETAERUS. Hem specta, eccum libellum. Non foras abibis in maxumam malam crucem?

FATIDICUS. Vae mihi misero!

PISTHETAERUS. Non tu hinc te alio propripies oracula enarratum?

METO. Ad vos veni —

PISTHETAERUS. Ecce aliud iterum hocce malum. Quam vero ob causam tu huc ades? quae consili ratio? quod institutum? cur ad hoc te iter accinxisti?

METO. Dimetiri vobis aërem volo, non secus atque terram solent geometrae, et in lugera dirimere.

PISTHETAERUS. Per deos quaeso, quis tu homo es?

METO. Quis ego sim? Meto, quem novit Graecia omnis et Colonus.

PISTHETAERUS. Dic sodes, quid illud vero rei habes?

METO. Regulas aëris. Ut enim verbo dicam,

totus sēr forma maxime consimilis est furno: ego igitur adposita sursum hac ipsa curva regula, imposito-qua circino — intellegisne?

PISTHETAERUS. Non sane.

METO. Rectam admovebo regulam, dimetiarque, ita ut circulus existat tibi quadratus, inque medio forum; eo autem ducant undique viae rectae, ad ipsum illud medium, sicut a sole, qui ipse rotundus est, recti quaquaversum radii refulgent.

PISTHETAERUS. Item homo Thaletis instar sapiens! Meto —

METO. Quid me vis?

PISTHETAERUS. Scin', quam te amem? atque si mihi obsequeris, hinc ocus te amove.

METO. Quid enim est periculi?

PISTHETAERUS. Sicuti Lacedaemone peregrini hinc expelluntur, frequentesque per urbem infligi occurrunt plagae.

METO. Nam orta est inter vos seditio?

PISTHETAERUS. Non edepol istuc.

METO. Sed qui vero?

PISTHETAERUS. Communi consensu male mulcare omnes iactatores visum est.

METO. Itaque hercle me hinc subducam.

PISTHETAERUS. Et vero haud scio an celerit fuga verbera sis evitaturus: haec enim ecce a propinquo tibi impendent.

METO. Vae mihi misero!

PISTHETAERUS. Nonne iamdudum id tibi dicebam? non tuo te modulo metieris, atque alio recipies?

INSPECTOR. Ubi sunt hospitem patroni?

PISTHETAERUS. Quis hic Sardanapalus est?

INSPECTOR. Inspector huc venio, fabae sorte electus, ad Nubicuculiam.

PISTHETAERUS. Inspector? quis vero te huc misit?

INSPECTOR. Improbus libellus Teleae.

PISTHETAERUS. Quid? Vin' ergo, accepta mercede, carere molestia, atque abire?

INSPECTOR. Perquam lubenter, ita me dii deae.

que ament. Quippe concioni oportebat me adfuisse domi manentem: sunt enim nonnulla a me in rem Pharnacis confecta.

PISTHETAERUS. Amove te, accepta mercede: est autem ea haecce.

INSPECTOR. Quid rei est istuc?

PISTHETAERUS. Habita super Pharnace conclo.

INSPECTOR. Antestor me verberatum, qui Inspector sum.

PISTHETAERUS. Non te propries? non auferes iudiciarias tuas urnas? nonne haec sunt intolerabilia? et mittunt iam Inspectores in hanc urbem, antequam sacra diis facta fuerint.

LEGISLATOR. *Si vero Nubicuculiensis Atheniensem laeserit* —

PISTHETAERUS. Quid istuc iterum est mali libelli?

LEGISLATOR. Decretorum populi venditor sum, novasque leges ad vos huc venio venditurus.

PISTHETAERUS. Quid autem?

LEGISLATOR. *Utuntur Nubicuculienses iisdem mensuris, ponderibus et legibus, quibus Olophyzii.*

PISTHETAERUS. Tu vero vapulans iam mox illis uteris, quibus Ototyxii.

LEGISLATOR. Heus quid agis?

PISTHETAERUS. Nonne tu hinc tuas leges auferes? acerbas ego tibi hodie leges ostendam.

INSPECTOR. Arcesso Pisthetaerum iniuriarum in Munychionem mensem.

PISTHETAERUS. Itane vero? etiamnum tu hic stabas?

LEGISLATOR. *Si vero quis expellat magistratus, neque recipiat secundum praescriptum edicti in columna* —

PISTHETAERUS. Vae mihi misero! Tunc etiam hic eras adhuc?

INSPECTOR. Disperdam te, et dicam tibi decem millium drachmarum scribo.

PISTHETAERUS. Ego vero tuas urnas comminuam.

INSPECTOR. Meministis* ut olim publicam columnam vesperi concacasti.

PISTHETAERUS. Ehodum, aliquis illum comprehendat. Heus tu, non manebis?

SACERDOS. Hinc nos praepropere digrediamur, hircum intus diis sacrificaturi.

SEMICHORUS. Iam nunc mihi cuncta adspicienti, cunctaque regenti mortales omnes sacra facient votivis precibus. Universam enim terram inspicio, et conservo bene florentes fructus, interimens omnigenum genera animantium, quae omnia in terra ex calyce progerminantia ore voraci, arboribusque insidentia, fructus depascuntur; itidem conficio, quae hortos odoratos corrumpunt pessumis modis; reptiliaque et noxia venenato morsu, quantum eorum est, vi alarum mearum internecone pereunt.

CHORUS. Hac maxime die per praeconem promulgatur: si quis vestrum Diagoram interficiat Mellum, accipiet talentum: itidem si defunctorum tyrannorum quempiam quis occidat, talentum accipiet. Nos igitur etiam ista nunc hic promulgare volumus: si quis vestrum Philocratem occiderit Struthium, talentum accipiet: sin vivum adduxerit, quatuor; quia frigillas colligans, septenos obolo vendit; turdos itidem sufflans palam ostendit, et indigne habet; merulis etiam in nares immittit pennas; similiterque comprehensas columbas habet inclusas, aliasque cogit aves illicere, in reti deligatas. Haec publicare volumus: et si quis vestrum aves alat conclusas in caveis, edicimus ut dimittatis; quod si morem non gesseritis, vos ab avibus comprehensi invicem apud nos vincti, illices eritis.

SEMICHORUS. O fortunatam volucrum gentem avium, quae hieme laenis amictae non sunt: neque rursus calore nos urunt aestus late resplendentes radii: sed florida per prata foliorum in gremiis incolo, quando meridianis solis ardoribus furiata stridula vates argutum resonat melos; hiemem vero transigo cavis in antris, colludens Nymphis monticolis; vernasque depascimur virgineas et candidas myrti baccas, Gratiarumque hortulos.

CHORUS. Iudicibus¹ aliquid dicere volumus de victoria, quam si nobis adiudicaverint, iis omnibus bona largiemur, ita ut dona accipiant multo maioris pretii, quam illa Paridi data. Primum igitur, cuius rei maxime omnis iudex cupidus est, noctuae nunquam vos destituent Lăurioticăe, sed intus inhabitabunt, et in marsupiis vestris nidificabunt, excludentque minutos nummulos. Praeterea tanquam in templis habitabilis: aedium enim vestrarum tectis pinnas addemus. Et si forte apti fueritis magistratum, et quid surripere volueritis, celerem vobis in manus accipitrem dabimus. Si vero aliquo ad coenam eatis, gulas vobis mittemus. Sin victoriam vobis abiudicetis, curate vobis lunulas fabricarier, tanquam statuis: nam quicumque vestrum lunulam non habebit, quando candida laena eritis induti, tunc maxime poenas nobis dabit, ut ab omnibus avibus concacemini.

PISTHETAERUS, NUNTII, CHORUS,
IRIS, PRAECO, PATRICIDA,
CINESIAS, SYCOPHANTA.

(V. 1118 — 1493.)

PISTHETAERUS. Pulcherrime, o aves, sacris litavimus. At mirum a moenibus nullum adhuc adesse nuntium, ex quo cognoscamus, quae ibi gerantur. Ecum vero occurrit aliquis Alpheum spirans.

NUNTIIUS I. Ubi, ubi est, ubi, ubi, ubi est, ubi, ubi, ubi est, ubi locorum est Pisthetaerus imperator?

PISTHETAERUS. Adest.

NUNTIIUS I. Exaedificata tibi sunt moenia.

PISTHETAERUS. Bene dicis.

NUNTIIUS I. Pulcherrimum opus et magnificentis-

Aristoph. Vol. XIII.

M

sumum, ut in summo muro, etenim tanta est illius latitudo, Proxenides Compasensis et Theagenes sibi occurrentes agitarent currus, quibus equi essent iuncti pari magnitudine atque Durius, et facile praetermearent.

PISTHETAERUS. Hercules tuam fidem!

NUNTIVS I. Longitudo autem, egomet enim murum dimensus sum, centum est ulnarum.

PISTHETAERUS. Pro Neptune! quanta longitudo! qui vero illum extruxerunt talem?

NUNTIVS I. Aves, nemoque praeter eas alius, non Aegyptius laterum baiulus, non lapicida nec faber aderat; sed ipsae suamet industria, adeo ut in admirationem hoc me rapiat. Ex Libya quidem venerunt triginta circiter millia gruum, quae lapides deglutiverant, quibus fundamenta substernerentur: hos autem creces rostris suis complanabant: aliae autem lateres adportabant ciconiae decem mille: aquam autem ferebant e terra ad aërem charadrii, ceteraeque aves fluviatiles.

PISTHETAERUS. Lutum vero quinam illis adferebant?

NUNTIVS I. Fulicae in pelvibus.

PISTHETAERUS. At quo pacto lutum in pelves inticiebant?

NUNTIVS I. Istuc, o bone, inventum est lepidissime. Anseres eruentes pedibus suis, veluti palis, lutum in pelves ingerebant.

PISTHETAERUS. Quid pedes igitur non conficiant?

NUNTIVS I. Atque edepol anates etiam succinctae lateres adportabant, sursum autem volabant, malleum dorso adligatum habentes, ut pueri: lutum in ore ferebant hirundines.

PISTHETAERUS. Quorsum igitur mercenarios quis amplius mercede conducat? Age videam: quid enim? ligna quae ad murum pertinebant, quinam elaborarunt?

NUNTIVS I. Aves erant fabri lignarii callentissimi pelecani, qui rostris dedolaverunt portas: erat autem sonitus ab iis, dum dolarent, excitatus, qua-

lis est in navali. Et omnia nunc ista portis sunt instructa, pessulis oclusa, et undequaque custodiuntur, circumeuntur, tintinnabulo vigiliae explorantur, ubique excubinae sunt constitutae, et nocturnae faces in turribus. Sed ego hinc digrediens me abluam: tu autem ipse iam nunc cetera perface.

CHORUS. Heus tu, quid agis? an miraris tanta celeritate murum esse commoenitum?

PISTHETAERUS. Ita equidem hercle: etenim res est admiratione digna. Nam revera haec mihi falsis commentis similia videntur. Sed quid accidit novi? ecco enim ab excubitoribus nuntius hic ad nos accurrit, bellicum intuens.

NUNTIVS II. Iou, iou, iou, iou, iou!

PISTHETAERUS. Quid hoc negoti est?

NUNTIVS II. Indignissima nobis acciderunt. Illorum enim aliquis, qui apud Iovem sunt, deorum iam modo per portas involavit in aërem, clam graculis qui excubias agunt diurnas.

PISTHETAERUS. O quam nefarium et indignum designavit facinus! Quis deorum?

NUNTIVS II. Ignoramus: quod autem alas haberet, hoc tantum scimus.

PISTHETAERUS. Nonne igitur oportebat circuitores extemplo adversus eum mittere?

NUNTIVS II. Atqui misimus triginta mille accipitres, sagittarios equites: discursant quicunque curvos habent ungues, strix, buteo, volturius, cymindis, aquila: celerrimo motu, alarumque stridoribus aether agitur, dum deus inquiritur: neque procul abest, sed hic, ut fallor, iam est.

PISTHETAERUS. Ergo fundas capere oportet et arcus. Hac accedat quicunque minister: nemo non sagittas mittat: fundam mihi aliquis det.

CHORUS. Bellum oritur, bellum infandum, inter me et deos. At quilibet custodiat aërem nubibus obductum, quem Erebus genuit; nec ullus deorum clam te hac se penetret: quisque vero intentis oculis circumspiciat. Nam prope iam est deus sublimis, agitarumque alarum sonitus exauditur.

PISTHETAERUS. Heus tu, quo, quo, quo vo-

las? mane quieta, esto immota, hic consiste, sustine cursum. Quae es? cuius? iam dicere oportebat, unde tandem venias.

IRIS. A diis ego quidem Olympiis.

PISTHETAERUS. Nomen autem quodnam tibi est? navis, an petasus?

IRIS. Iris velox.

PISTHETAERUS. Paralus, an Salaminia?

IRIS. Hoc autem quid rei est?

PISTHETAERUS. Ilanc nonne aliquis comprehendet subvolans buteo bene peculiatu?

IRIS. Mene comprehendet? quid id tandem est mali?

PISTHETAERUS. Multum plorabis.

IRIS. Absurda utique haec res est.

PISTHETAERUS. Per quasnam portas urbem ingressa es, scelestissima?

IRIS. Nescio ecaster equidem per quasnam portas.

PISTHETAERUS. Audin' eam, ut nos ludos facit? adiistin' ad graculorum praefectos? quid ais? sigillumne habes a ciconiis?

IRIS. Quid hoc est mali?

PISTHETAERUS. Non accepisti?

IRIS. Satin' sanus es?

PISTHETAERUS. Neque symbolum ullus tibi avium immisit praefectus, qui tecum fuerit?

IRIS. Ecaster mihi nullus immisit, o fatue.

PISTHETAERUS. Et tu tamen, quaeso, sic tacite transvolas per urbem alienam et aërem?

IRIS. Qua enim alia via deos volare oportet?

PISTHETAERUS. Illud equidem hercle ignoro: hac quidem certe non. Quin nunc etiam iniuria es. At hocce scis, te unam omnium Iridum summo iure comprehensam fuisse morituram, si quidem ex merito plectereris?

IRIS. Atqui immortalis sum.

PISTHETAERUS. At sic tamen periisses. Intoleranda enim nobis eveniant, mea sententia, si ceteris quidem imperitemus; vos autem dii petulantes sitis, et non agnoscatis, nobis, utpote potioribus, invicem

auscultandum esse. Eloquere vero mihi, quo te alarum remigio agas.

IRIS. Egone? ad homines a patre devolo, mandatura, diis Olympiis ut sacrificent, oves bovesque in aris mactent, et compita nidore repleant.

PISTHETAERUS. Quid ais tu? quibus diis?

IRIS. Quibus? nobis, in coelo qui sumus, diis.

PISTHETAERUS. Vos scilicet dei estis?

IRIS. Et quis vero alius est deus?

PISTHETAERUS. Aves hominibus nunc sunt dii, quibus etiam operari decet, non autem, ita me Iupiter amet, Iovi.

IRIS. O stulte, stulte, graves ne commove deorum iras, ut ne genus omne tuum ad internecionem Iovis ligone funditus evertat Iustitia, fuligo autem Lycymnii fulminis tuum corpus aediumque ambitum in cineres religat.

PISTHETAERUS. Auscultadum: desine tumidorum verborum inanis strepitus: quiesce. Age, dic mihi, Lydumne quempiam, an Phrygem his dictis perterrefacere te putas? scin' vero, si Iupiter amplius mihi molestus fuerit, me aedēs ipsius et domos Amphionis combusturum igniferis aquilis? mittamque porphyrones in coelum contra eum alites, pardi pelle amictos, numero plus quam sexcentos. Et quidem unus Porphyrion negotium ei exhibuit. Tu vero si mihi odio esse pergas, tua primum famulae crura sustollens, femoraque diducens, ipsam Iridem inibo: ut mireris, quomodo mihi hoc senectae penis adeo rigeat, ad ternosque valeat compressus.

IRIS. Dispercas, inepte, cum istis tuis dictis.

PISTHETAERUS. Non tu hinc te proripies? nonne confestim euras, patax?

IRIS. Quod si hanc tuam insolentiam pater meus non compescuerit —

PISTHETAERUS. Vae misero mihi! nonne alio avolans fumo et fuligine implebis iuniorum aliquem?

CHORUS. Interdiximus ne amplius Iove nati dii per meam transeant urbem, neve quisquam mortalis victimas in templis adolens hac amplius ad deos mittat fumum.

PISTHETAERUS. Metuo sane praeconem, qui ad homines abiit, ne nunquam revortatur.

PRAECO. O Pisthetaere, o beate, o sapientissime, o celeberrime, o sapientissime, o politissime, o terbeate, o silentium impera.

PISTHETAERUS. Quid vero dicis?

PRAECO. Ista te aurea corona sapientiae ergo coronant et condecorant omnes populi.

PISTHETAERUS. Accipio. Cur autem tanto me opere honorant populi?

PRAECO. O tu, qui celeberrimam condidisti aetheriam urbem, nescis quanto sis apud homines honore, quotque habeas huius regionis amatores. Etenim autequam hanc condidisses urbem Laconas imitandi studio tum insaniebant homines omnes, comam alebant, esuriebant, sordebant, Socratem aemulabantur, scipiones Laconicos gestabant: nunc vero vice versa avium amore insaniant; omniaque prae voluptate faciunt, quae aves, easque imitantur. Primum quidem omnes e vestigio e lectulo simul provolvant mane, sicuti nos ad pascua; deinde simul se conferunt ad libellos, atque ibi depascuntur plebscita. Tam aperte vero avium insaniant amore, ut etiam plerisque indita sint avidum nomina. *Perdix* enim caupo quidam vocatur claudus; Menippo autem nomen est *Hirundo*; Opuntio *Luscus corvus*; *Alauda* Philocli; *Vulpanser* Theageni; *Ibis* Lycurgo; Chaerephonti *Vespertilio*; Syracusio *Pica*: Midias autem illic *Coturnix* nominatur; nam similis est coturnici a pugnace gallo caput ictae. Omnes autem prae avium amore carmina cantant, in quibus mentio quaedam hirundinis est inserta, aut penelopsis, aut, si mavis, anseris, aut columbae, aut alarum, aut saltem de pennis inest pauxillum quiddam. Ita quidem res illic se habent. Unum autem hoc tibi dico. Huc venient illinc plus quam sexcenti, qui alas sibi expetunt, moresque avium curvis unguibus rapacium: adeoque pennae tibi pro advenis alicunde parandae sunt.

PISTHETAERUS. Non igitur hercle cunctandi nobis copia est; sed tu quamprimum ito, et corbes atque cophinos omnes imple pennis, easque mihi huc

foras Manes offerat: ego autem advenientes quosque excipiam.

CHORUS. Brevi certe tempore populosam hanc urbem hominum aliquis vocaverit.

PISTHETAERUS. Fortuna modo saveat.

CHORUS. Prævalet amor urbis meae.

PISTHETAERUS. Ocius afferre iubeo.

CHORUS. Quid enim huic non inest urbi, quod commodum non sit immigranti? Sapientia, Amor, immortales Gratiae, et comis Tranquillitatis placida facies.

PISTHETAERUS. Quam tarde ministras! nonne ocius properabis?

CHORUS. Cito quis adferat calathum cum pennis. Tu vero hunc rursum excita, atque istum in modum verberato: nimis enim tardus est, haud secus atque asinus.

PISTHETAERUS. Manes etenim est ignavus.

CHORUS. Tu vero hasce primum pennas ordine dispone, simul et musicas, et satidicas, et inarinas; deinde operam da, ut unumquemque considerans, iis quae in singulos convenient, prudenter alis ornes.

PISTHETAERUS. Non amplius, strigas obtestor, tibi parcam, quum te tam ignavum esse videam et tardum.

PATRICIDA. Utinam aquila fiam altivolans, ut volem supra sterilis caeruleique undas maris.

PISTHETAERUS. Veridicus fuisse videtur nuntius. Nam nescio quis iste accedit aquilas cantans.

PATRICIDA. Papae! nihil est iucundius, quam volare. Capior equidem avium legibus: nam sane earum amore insanio, et volito, et capio habitare vobiscum, teneorque desiderio vostrarum legum.

PISTHETAERUS. Quarum legum? multae enim avium sunt leges.

PATRICIDA. Omnium: praecipue vero, quod pulchrum habetur apud aves patri collum obtorquere eunIQUE mordere.

PISTHETAERUS. Immo hercle sortem illum omnino existumamus, qui, pullus adhuc quam sit, patrem pulsaverit.

PATRICIDA. Propterea equidem huc transmi-
gravi, patremque suffocare cupio, omniaque eius bona
habere.

PISTHETAERUS. Sed lex est nobis avibus anti-
qua in ciconiarum tabulis:] Postquam pater ciconia
pullos suos alendo fecerit volatiles omnes, oportet
pullos patrem vicissim alere.

PATRICIDA. Edepol operae pretium fecero huc
veniens, si pabulum etiam patri suppeditare me opor-
teat.

PISTHETAERUS. Nihil est: quandoquidem enim
venisti nobis benevolus, alas tibi, tanquam avi orbae,
aptabo. Tibi autem, juvenis, non male praecipiam,
sed ipse quae didici, quum essem puer. Tu enim
patrem ne verberato: sed hac in manum sumta ala,
istoque calcis aculeo in alteram, existumans galli esse
cristam quam habes, excubias age, milita, stipendia
merendo victum tibi para: patrem sine vivere. Sed
quoniam pugnax es, in Thraciam avola, atque ibi
pugna.

PATRICIDA. Recte, ita mihi Bacchus faveat,
consulere mihi videris: tibi que sane morem geram.

PISTHETAERUS. Certe itaque sapiens.

CINESIAS. Subvolo ad Olympum levibus alis,
volatuque vias permeo, modo has, modo illas, car-
minum —

PISTHETAERUS. Isti negotio opus est tota pen-
narum sarcina.

CINESIAS. Intrepida mento et indefesso corpore
novas semper sectans.

PISTHETAERUS. Tiliaceum Cinesiam amplecti-
mur. Quid huc pedem tu claudum in gyrum ver-
sas?

CINESIAS. Avls fieri volo, arguta luscinia.

PISTHETAERUS. Desine cantillare; quodque
dicere habes, edissere.

CINESIAS. Alis tua opera instructus cupio in su-
blime subvolans ex nubibus nova sumere aëris verti-
gine contorta et caligine obvoluta exordia.

PISTHETAERUS. An itaque ex nubibus quispiam
exordia captet?

CINESIAS. Immo enimvero illinc pendet ars nostra. Dithyrámborum enim qui maxime splendidi sunt, iidem sunt aërii, caliginosi, coeruleum splendentes, et leves, tanquam alis agitati. Tu vero actutum scies, audias modo.

PISTHETAERUS. Haud equidem audiam.

CINESIAS. Immo mehercle tu quidem. Omnem namque percurram tibi aërem, simulacra volatillum, aetherem permeantium, avium longicollium.

PISTHETAERUS. Oop!

CINESIAS. Utinam subsaltans marino cursu una cum ventorum flatibus incedam —

PISTHETAERUS. Hercle equidem tuos flatus et spiritus compescam.

CINESIAS. Nunc australi via pergens, nunc autem contra ad Boream appropinquans, importuosum aetheris sulcum secans. Lepida, o senex, et scita excogitasti commenta.

PISTHETAERUS. Nonne etiam tu gaudes, dum pennis agitaris?

CINESIAS. Hoccine tu facis poetae dithyrambico, quem Tribus certatim sibi semper omnes expectunt?

PISTHETAERUS. Vin' ergo etiam apud nos remanens Leotrophidae sumtus suppeditanti e Cecropia tribu chorum docere volantum avium?

CINESIAS. Ludificas me planissime. Sed id scias velim, me non inquieturum, usque dum volucris factus aërem percurram.

SYCOPHANTA. Quatenam hae sunt aves, nihil habentes, versicolores, alas paudens o picta hirundo?

PISTHETAERUS. Malum hocce haud leve excitatum est. Ecce alius iterum huc cantillans accedit.

SYCOPHANTA. O quae alas explicas versicolor iterum iterumque hirundo.

PISTHETAERUS. In vestem suam hoc mihi scoliōn cantare videtur; apparetque eum non paucis hirundinibus egere.

SYCOPHANTA. Quis ille est, qui alis instruit huc advenientes?

PISTHETAERUS. Ipse hic adest: sed quo tibi opus sit, dicendum est.

SYCOPHANTA. Alis, alis opus est: ne iterum percontare.

PISTHETAERUS. Num recta Pellenem volare cogitas?

SYCOPHANTA. Nequaquam: sed citator sum insulanus, et sycophanta —

PISTHETAERUS. O te artis felicem!

SYCOPHANTA. Et litium investigator. Proinde volo sumtis alis pernici volatu circuire urbes omnes, reos ubique citans.

PISTHETAERUS. At vero volando qui callidius reos citare possis?

SYCOPHANTA. Non istuc quidem hercle: sed ut ne praedones mihi negotium facessant, cum grulibus illinc revortar rursus, saburrae loco multis deglutitis litibus.

PISTHETAERUS. Enimvero dic mihi, illudne operis obis? Iuvenis qui sis, an peregrinos iniuste reos agis?

SYCOPHANTA. Quid enim agam? nam fodere nescio.

PISTHETAERUS. Sed alia utique negotia sunt honesta, unde victum sibi parare hominem hoc aetatis decebat, iusto potius modo, quam litibus consuendis.

SYCOPHANTA. O bone, ne me praeceptis, sed alis instruas.

PISTHETAERUS. Nunc quum haec dico, alas addo tibi.

SYCOPHANTA. Et quomodo tu verbis hominem alatum concinnaveris?

PISTHETAERUS. Omnes verbis, ! tanquam alis, extolluntur.

SYCOPHANTA. Omnes.

PISTHETAERUS. Nonne audivisti in tonstrinis patres identidem dicere adolescentulis? *Mirifice gnatum meum adolescentulum Diitrephes sermonibus*

suis, quasi alis additis, impulit, ut equos agitare.
 Alius vero quispiam dicit filium suum ad scribendas
 tragoedias alas sumsisse, mentemque eius circa illam
 rem volitare.

SYCOPHANTA. Ergone sermonibus etiam homi-
 nes alati sunt?

PISTHETAERUS. Fiunt, inquam: nam sermoni-
 bus sublimis erigitur animus, atque homo extollitur. Ita
 te etiam erectum volo utili oratione: convertere ad
 opera honesta.

SYCOPHANTA. At ego nolo.

PISTHETAERUS. Quid ergo facies?

SYCOPHANTA. Familiae meae nolo esse dedeco-
 ri. Avitum mihi vitae genus est delatorem agere. Sed
 tu me alis instrue velocibus et levibus, accipitris, aut
 strigis, ut, postquam peregrinos citavero, et eorum de-
 inde illic apud magistratus nomina detalero, postea
 rursum istuc volem.

PISTHETAERUS. Intellego: sic dicis: ut nimi-
 rum condemnetur illic, antequam eo advenerit, pere-
 grinus.

SYCOPHANTA. Prorsus intellegis.

PISTHETAERUS. Post is quidem illuc navigat
 causam dicturus, tu vero interea istuc revolans, rap-
 turus eius bona.

SYCOPHANTA. Rem tenes. A turbine nihil me
 differre oportet.

PISTHETAERUS. Intellego turbinem. Atque
 edepol sunt mihi pulcherrimae alae Corcyrae huius-
 cemodi.

SYCOPHANTA. Vae mihi misero! scuticam
 habes.

PISTHETAERUS. Alas quidem, quibus ego ho-
 die te instar turbinis faciam circumrotari.

SYCOPHANTA. Heu me miserum!

PISTHETAERUS. Non hinc avolabis? non tu hinc
 ocius in malam rem abibis, perditissime? acerbam iam
 nunc experieris pervertendi iuris malitiam. Nos abea-
 mus collectis alis.

CHORUS. Multa sane et nova et mirabilia vo-
 litando cognovimus, et res vidimus, quas nemo facile

credat. Enata est enim arbor quaedam peregrini admodum et inauditi generis, a corde longiuscule, Cleonymus dicta, nulli quidem rei utilis, at sic tamen timida et magna, haec vere semper germinat, et sycophantias edit: at ei hieme rursus clypei, tanquam folia, defluunt. Est itidem locus aliquis apud ipsas tenebras, hinc procul in lucernarum vastitie, ubi cum heroibus homines una prandent et conversantur, praeterquam vesperi. Id enim temporis non amplius erat tutum obviam illis fieri. Si quis enim mortalium occurrisset Orestae heroi noctu, nudabatur vestibus, ab eoque percutiebatur partes corporis quasque nobiliores.

PROMETHEUS, PISTHETAERUS, CHORUS.

(V. 1494—1564.)

PROMETHEUS. O me infelicem! caveam modo ne me Iupiter conspiciat. Ubi est Pisthetaerus?

PISTHETAERUS. Hem, quid hoc est? Quid, malum, sibi volt haec capitis obvolutio?

PROMETHEUS. Deorumne hic quempiam pono me vides?

PISTHETAERUS. Nullum equidem hercle. Quis vero tu es?

PROMETHEUS. Quodnam igitur diei tempus est?

PISTHETAERUS. Quodnam? aliquantulum post meridiem. At tu, quis es?

PROMETHEUS. Inclinatne in vesperam, an praecipitat magis?

PISTHETAERUS. Vae mihi, ut te abominor!

PROMETHEUS. Quid enim facit Iupiter? detegitne, an obducit cœlo nubes?

PISTHETAERUS. Male pereas.

PROMETHEUS. Sic quidem me detegam.

PISTHETAERUS. O care Prometheus!

PROMETHEUS. Desine, desine, ne clamites.

PISTHETAERUS. Quid enim est?

PROMETHEUS. Sile: ne meum nuncupes nomen; quippe perdideris, si me Iupiter hic videat. Sed ut tibi enarrem res supernas, quomodo se habeant, hanc umbellam sume, et supra caput meum sustine, ne me conspiciant dii.

PISTHETAERUS. Ha, ha, he; bene illud exco-gitasti, et more tuo solerter. Ocius itaque succede, ac deinde audacter loquere.

PROMETHEUS. Itaque iam nunc ausculta.

PISTHETAERUS. Operam tibi do sedulam: fabulare.

PROMETHEUS. Prorsus periit Iupiter.

PISTHETAERUS. Quando perlit?

PROMETHEUS. Ex quo vos urbem in aëre condidisti. Hominum enim nemo quicquam amplius sacrificat diis, neque nidor a victimarum femoribus ascendit ad nos ab eo usque tempore. Sed sicut in Thesmophoriis ieiunium agimus, sacrorum primitiis carentes. Barbari vero dii esurientes, Illyriorumque more absonum stridentes, clamitant bellum se desuper illaturos Iovi, ni emporia praebeat libera et aperta, ut importentur exta concisa.

PISTHETAERUS. Suntne enimvero alii quidam barbari dii supra vos?

PROMETHEUS. Nonne enim barbari sunt, unde patrius originem ducit Execestides?

PISTHETAERUS. Nomen vero barbaris istis diis quodnam est?

PROMETHEUS. Quodnam sit? Triballi.

PISTHETAERUS. Intellego: inde nimirum illud *Dispereas* est natum.

PROMETHEUS. Verissume. Hoc autem unum tibi plane dico, legatos huc esse venturos, de pactis qui agant, a Iove illisque superioribus Triballis: vos vero

ne pacta ineatis, ni reddiderit avibus sceptrum denuo Iupiter, et Basileam uxorem tibi matrimonio iungat.

PISTHETAERUS. Quae est Basilea?

PROMETHEUS. Formosissima virgo, quae fingit fulmen Iovis, ceteraque omnia, consilia recta, aequas leges, modestiam, navalia, calumniam, Colacretem, triobolarem iudicum mercedem.

PISTHETAERUS. Omnem igitur penum administrat.

PROMETHEUS. Ita est: quam si tu a Iove acceperis, cuncta habes. Ista ut tibi declararem huc veni. Nunquam enim non animi in homines propensum.

PISTHETAERUS. Et tui vero solius inter deos munere cibos super prunas torremus.

PROMETHEUS. Deos vero, ut nosti, odi omnes male.

PISTHETAERUS. Semper quidem hercle deorum osor fuisti.

PROMETHEUS. Timon purus putus. Sed ut hinc ocius abeam, cedo mihi umbellam, ut si me Iupiter e coelo conspexerit, sequi videar canistrigeram.

PISTHETAERUS. Sume itidem hanc sellam, eamque cum umbella fer.

CHORUS. In Sciapodum vero finibus lacus est quidam obscenus, ubi ab Orco animas evocat Socrates. Eo et Pisander venit, obsecrans ut animam sibi videre liceret, quae illum etiamnum viventem deseruerat: victimamque secum habebat camelum, agnum aliquem, cuius praeciso gutture, retro, ut olim Ulysses, abiit: deinde ascendit ipsi ab inferis ad sanguinem cameli bibendum Chaerephon Vespertilio.

NEPTUNUS, TRIBALLUS, HERCULES,
PISTHETAERUS, FAMULUS
Pisthetaeri, CHORUS.

(V. 1565 — 1705.)

NEPTUNUS. **U**rbis Nubicuculiae, uti vides, haec est, ad quam legati mittimur. Heus tu, quid agis? adeon' in sinistrum latus reicis pallium? nonne tu id convertes ad dextram? Quid, miserrime, eodem naturae vitio laboras, quo Laespodias? O popularis licentia, quo nos tandem cogis, si quidem hunc delegerunt legatum dii?

TRIBALLUS. Quin quiescis?

NEPTUNUS. Male pereas: enimvero te vidi omnium multo barbarissimum deorum. Age vero, Hercules, quid faciemus?

HERCULES. Dndum tibi dixi, illum hominem me velle strangulare, quicumque tandem sit, qui ducto muro deos interclnsit.

NEPTUNUS. Sed, o bone, delecti sumus de pace legati.

HERCULES. Tanto magis illum strangulare certum est.

PISTHETAERUS. Radulam det mihi quispiam: adfer laserpitium; caseum quis adportet; suscita carbones.

HERCULES. Virum salvere iubemus nos dii tres.

PISTHETAERUS. Sed rasum inspergo laserpitium.

HERCULES. Cuius autem istae sunt carnes?

PISTHETAERUS. Aves quaedam novarum rerum studio aggressae populares aves iniusta perpetrasse vias sunt.

HERCULES. Tum tu illas, amabo, laserpitio prius conspergis?

PISTHETAERUS. Salve, Hercules; quid est?

HERCULES. Legati huc missi venimus a diis de bello componendo.

FAMULUS. Oleum non inest in ampulla.

PISTHETAERUS. Atqui pingues esse aviculas convenit.

HERCULES. Nobis enim bellum gerere nihil lucri adfert: vosque, si nobis diis essetis amici, pluviam aquam haberetis in paludibus vestris, alcedoniaque ageritis semper. De istis omnibus legati plena potestate instructi venimus.

PISTHETAERUS. Atqui neque unquam antea nos laceravimus vos bello, et nunc etiam parati sumus vobiscum, si videtur, si quidem aliud etiam, quod iuratum sit, volueritis facere, pacta inire: conditiones autem hae sunt. Sceptum ut nobis avibus denuo Iuppiter reddat: atque ita conciliemur. Hac conditione legatos ad prandium voco.

HERCULES. Mihi quidem haec sufficiunt et suffragor.

NEPTUNUS. Quid, o miserrime, tam stultus es et gulosus? an regno patrem privabis?

PISTHETAERUS. Siccine vero? non enim vos dii plus poteritis, si rebus, quae infra in terra sunt, praesint aves? Nunc quidem sub nubibus latentes, atque inclinantes sese, peierant vestrum numen mortales. Aves autem si socios habueritis, quando quis corvum adiuraverit et Iovem, corvus ad periurum clanculum volando accedet, percussusque oculum ipsi excutiet.

NEPTUNUS. Ita me Neptunus amet, ista perpulchre dicis.

HERCULES. Mihi quoque etiam sic videtur.

PISTHETAERUS. Quid autem tu ais?

TRIBALLUS. *Nabaisatreu.*

PISTHETAERUS. Viden' et hic ista comprobatur. Alterum nunc etiam audite, quantum vobis commodissimum adlatum. Si quis hominum victimam deorum alicui voverit, deinde is astu eludat, ita inquit; *faciles sunt dii et morae patientes*: neque solvat praeparantia; nos et ista exigemus.

NEPTUNUS. Age, fac sciam, quo pacto?

PISTHETAERUS. Si forte dinumeraverit nummulo-
los hic homo, aut lavans in balneo considereat, milvus
devolabit, surreptumque duarum ovium pretium refe-
ret deo.

HERCULES. Ut sceptrum illis denovo reddatur,
suffragio meo confirmo.

NEPTUNUS. Interroga nunc Triballum.

HERCULES. Hens tu, Triballe, an plorandum
tibi videtur?

TRIBALLUS. *Saunaea bactaricrousa.*

HERCULES. Nos omnia recte loquutos esse dicit.

NEPTUNUS. Si quidem haec vobis utilia viden-
tur, et mihi itidem videntur.

HERCULES. Heus tu, de reddendo sceptro quae
rogas, nobis facere acceptum est.

PISTHETAERUS. Atqui hercle aliud etiam est,
cuius mihi in mentem venit. Iunonem enim relinquo
Iovi: sed Basilea virgo uxor mihi elocanda est.

NEPTUNUS. Pacem non cupis ex animo. Do-
mum revortamur.

PISTHETAERUS. Parum id mihi curae est. Co-
que, iusculum oportet te dulce conficere.

HERCULES. O hominum divinissime Neptune;
quo te agis? nosne unam ob mulierem bellum ge-
remus?

NEPTUNUS. Quid itaque faciamus?

HERCULES. Quid? conveniamus.

NEPTUNUS. Quid, inepte, non animadvertis te
iamdudum circumveniri? tute enim rem tuam perdis.
Namque si Iupiter moriatur, tradito hisce imperio, tu
pauper eris. Ad te enim omnia devolvuntur bona,
quae Iupiter moriens reliquerit.

PISTHETAERUS. Hei mihi misero, quam tibi
callidis dictis os sublinis! huc ad me secede, ut tibi
quid dicam. Circumducit te tuns patruus, o stulte: ex
bonis enim paternis ne hilum quidem tibi obveniet se-
cundum leges: quippe nothus es, non genuinus.

HERCULES. Egone nothus? quid ais?

PISTHETAERUS. Tu vero hercle, ut qui e pe-
regrina muliere sis natus; aut quonam pacto unicam

Aristoph. Vol. XIII.

N

esse heredem Minervam putes, quae filia est, si fratres una sint genuini?

HERCULES. Quid autem, si mihi moriens pater reliquerit bona, ut quae nothis lege permittantur?

PISTHETAERUS. At eum Jex non sinit. Ipsius hic Neptunus, qui te nunc incitat, litem tibi primus de paterna hereditate movebit, genuinum se esse fratrem dictitans. Quia etiam recitabo tibi Solonis legem: *Nothus iure propinquitatis hereditatem ne adeat, liberi si sint genuini: sin liberi non sint genuini, ad proximos agnatos hereditas devolvatur.*

HERCULES. Nullum itaque mihi obtigerit ius in paterna bona?

PISTHETAERUS. Ne minum quidem hercle. Dic autem mihi, an tribulium tabulis iam te pater curavit inscribi?

HERCULES. Nequaquam: illudque iam olim miratus sum.

PISTHETAERUS. Quid sursum hians spectas irato et verbera minante voltu? a nobis autem si stes, ego te constituam regem, gallinarumque tibi lac praebebo.

HERCULES. lampridem sane iusta mihi petere videris de ista virgine, illamque ego tibi concedo.

PISTHETAERUS. Quid tu vero?

NEPTUNUS. Seorsum atque aliter sentio.

PISTHETAERUS. Omnis nunc res in Triballo posita est. Quid tu ais?

TRIBALLUS. Pulchram virginem magnamque Reginam avi concedo.

HERCULES. Concedere tu dicis?

NEPTUNUS. Ita me Iupiter amet, non hic se concedere dicit, nisi tam incondita blattit verba, quam cantillans hirundo.

PISTHETAERUS. Proinde virginem hirundinibus concedendam esse ait.

NEPTUNUS. Vos nunc ambo litem componite et paciscimini: ego, si quidem ita vobis videatur, silebo.

HERCULES. Nobis, quae tu rogas, omnia concedere placet. Sed ipse nobiscum ito in coelum, ut Basileam, ceteraque omnia ibi accipias.

PISTHETAERUS. Commodum igitur hae aves concisae sunt ad nuptiales epulas.

HERCULES. Voltisne vero, ut ego hic remanens interim carnes assem? vos autem ite.

NEPTUNUS. Tunc carnes asses? magnam enim vero voracitatem narras. Non ibis nobiscum?

HERCULES. Molliter sane me curassem.

PISTHETAERUS. At vestem nuptialem hinc mihi quis adferat.

CHORUS. In Pharis vero, apud Clepsydrum versuta est Englottogastorum natio, qui lingua metant, serunt, vindemiant, et ficus legunt: sunt autem genere barbari, Gorgiae et Philippi: et ab istis Englottogastoribus Philippis mos invaluit, ut ubique regionis Atticae lingua seorsum a ceteris extis secetur.

NUNTIUS, CHORUS, PISTHETAERUS.

(V. 1706—1765.)

NUNTIUS. O summe felices, magisque quam verbis possit exponi, o ter beatorum volucrum avium genus, excipite regem vestrum fortunatis in aedibus. Talis enim accedit, qualis neque illustris adspectu stella fulsit in auro splendente domo; neque solis clarum radiorum iubar tantum resplenduit. Venit autem ducens secum mulierem inenarrabili pulchritudine, vibrans fulmen, alatum Iovis telum: mirae suavitatis odor ad altissima coeli diffunditur; spectaculum egregium: suffitum vero aurae levi motu adtollunt volumina fumi. Hic vero ipse est: sed oportet divae Musae sacrum, bonaque verba fundens, os aperire.

SEMICHORUS. Recede, discede, abscede, concede, circumvolate fortunatum virum fausto venientem omine. Hem, hem, quanta venustas! quae pulchritudo! O qui felicissimum huic urbi matrimonium iniisti! magna, magna contigerunt per hunc virum go-

neri avium commoda: sed hymenaeis et genialibus excipite carminibus ipsum, sponsamque elus Basileam.

SEMICHORUS. Iunoni olim Olympiae excelsi solij regem magnum diis Parcae coniunxerunt tali hymenaeo: Hymen, o Hymenaeae. Floridus autem Amor aureis alis retro adductas regebat habenas, Iovis pro-nubus beataeque Iunonis: Hymen, o Hymenaeae.

PISTHETAERUS. Delector hymnis, delector cantibus: laudo vestrum sermonem. Iam vero nunc age, Iovis ipsius celebrate tonitrua sub terram mugientia, ignaeque fulgura, horrendumque et coruscum fulmen.

CHORUS. O fulguris aureum lumen, o Iovis immortale telum igniferum, o inferna, gravesonantia, et imbrifera simul tonitrua, quibus vir iste nunc terram concutit, omnium per te potitus, et adsidentem sibi Basileam habet Iovis. Hymen, o Hymenaeae.

PISTHETAERUS. Sequimini nunc nuptias, o genera omnia aligerum sodalium, ad aedes Iovis et lectum genialem. Porrige, o beata, tuam manum, alisque meis prehensis, mecum salta: tollens autem ego allevabo te.

CHORUS. Alalae! Ie Paeon, Tenella praeclare victor, o deorum summe!

ARISTOPHANIS
E Q U I T E S.

DRAMATIS PERSONAE.

DEMOSTHENES.

NICIAS.

ISICIARIUS cui nomen AGORACRITUS.

CLEO.

CHORUS EQUITUM.

DEMUS.

DEMOSTHENES, NICIAS, ISICIARIUS,
CLEO, CHORUS.

(V. 1 — 610.)

DEMOSTHENES. *Iattataeae! hem male! Iattatae!* Qui illum Paphlagonem recens emtum malum male dii perdant cum eius consiliis! Ex quo enim in hanc domum se malis intulit avibus, plagas assidue infligit servis.

NICIAS. *Pessume hercle pereat primarius isto Paphlago cum suis calumniis!*

DEMOSTHENES. *Infelix, quomodo te habes?*

NICIAS. *Male, sicut et tu.*

DEMOSTHENES. *Agedum huc ades, ut lamenta misceamus, Olympi flebiles imitati modos.*

NICIAS. *Mu mu, mu mu, mu mu, mu mu, mu mu, mu mu.*

DEMOSTHENES. *Quid lamentamur frustra? nonne oportebat nos quaerere aliquam salutem nobis, et non flere amplius?*

NICIAS. *Quaenam igitur evenire nobis possit salus? dic tu.*

DEMOSTHENES. *Quin tu dic mihi, ut ne tecum contendam.*

NICIAS. *Equidem, ita me amabit Apollo, prior non dixerim. Sed dic audacter; deinde dicam etiam tibi.*

DEMOSTHENES. *Utinam mihi diceres, quae me dicere oportet!*

NICIAS. *Sed mihi non inest confidentia barbara.*

Quo tandem modo dicam hoc scite,} et Euripideo more?

DEMOSTHENES. Apage: ne scandicem mihi obtrudes: sed inveni aliquam cantilenam recessus ab hero.

NICIAS. Dic ergo continenter *fugiamus*.

DEMOSTHENES. Age, dico *fugiamus*.

NICIAS. Nunc subiunge *trans* isti *fugiamus*.

DEMOSTHENES. *Trans*.

NICIAS. Optume. Quasi masturbares, nunc primo sensim dic *fugiamus*: deinde frequenter, subiuncto *trans*.

DEMOSTHENES. *Fugiamus trans fugiamus transfugiamus*.

NICIAS. Hem, nonne iucundum est?

DEMOSTHENES. Sane hercle, ut dicis: sed cuti hoc omen timeo.

NICIAS. Quid ita?

DEMOSTHENES. Quia cutis abscedit masturbantibus.

NICIAS. Optimum igitur nobis est pro praesentium rerum statu, ut supplices accedamus ad cuiusvis signum dei.

DEMOSTHENES. *Signum?* quale signum? Quae-so enim, putasne esse deos?

NICIAS. Ego quidem.

DEMOSTHENES. Quonam vero edoctus argumento?

NICIAS. Quia diis invisus sum immerito meo.

DEMOSTHENES. Facile me adducis in tuam sententiam.

NICIAS. Sed dispiciamus aliam rationem.

DEMOSTHENES. Vin' ut rem omnem spectatoribus enarrem?

NICIAS. Non abs re fuerit: sed unum hoc eos rogemus, manifestum ut nobis voltu faciant, an sermonibus nostris et rebus delectentur.

DEMOSTHENES. Iam eloquar. Nobis est herus feris moribus, fabas esitans, cerebrosus, *Demus* Pny-censis, morosus seniculus, surdaster. Iste superiore novilunio emit servum, coriarium Paphlagonem, vafer-

rimum, calumniatorem pessimum. Ille, perspecto senis ingenio, coriarius Paphlago, canis in modum hero se submittens, blandiri, suppalparti, adulari coepit, eumque decipere, oblati praesegminibus coriorum minutis, haec dicens: *O Deme, i lavatum, ubi prius unam litem diiudicaveris: sume offam, sorbe, ienta, cape triobolum: vin' ut coenam tibi anteponam?* Deinde abripiens quodcunque nostrum quispiam paraverit, hero illud largitur Paphlago. Nuper etiam quum ei mazam pinsuissem in Pylo [Laconicam, vaserrimo nescio quo me modo circumvenit, surreptamque ipse adposuit hero, quam ego pinsueram. Nos autem abigit, nec sinit ut herum alius colat; sed coriaceum flabellum tenens, coenanti adstat hero, et rhetoras arceat; canitque oracula: inde senex intentam Sibyllis habet mentem: ille vero ubi eum videt studio iam stupidum, opus adgreditur. Nam familiares aperte falsis criminibus accusat: deinde flagris caedimur nos. Ipse vero Paphlago circumcursitat famulos, petit, turbat, munera captat, haec dicens: *Videlis, ut Hylas propter me flagris caeditur? nisi me placaveritis, hodie moriemini.* Nos vero illi damus: sin aliter, conculcati a sene octuplum cacamus. Nunc itaque diligenter consideremus, o bone, quamnam viam insistere, et ad quemnam nos convertere debeamus.

NICIAS. Optuma fuerit, o bone, via, quam dixi, illa, *fugiamus.*

DEMOSTHENES. Sed nihil clam Paphlagone fieri potest: nam ipsemet omnia inspectat. Habet enim cruce alterum in Pylo, alterum in concione. Cruribus itaque eius tanto intervallo divaricatis, culus reapse est in *Hiantia*: manus utraque in *Petilia*: mens vero in *Clepidum* tribu.

NICIAS. Mori itaque optimum erit nobis: sed vide ut moriamur quam maxime viriliter.

DEMOSTHENES. Qui, quaeso? qui possimus quam maxime viriliter?

NICIAS. Optimum est nobis taurinum potare sanguinem: nam Themistoclis letum maxime expectandum est.

DEMOSTHENES. Non hercle sanguinem, sed

merum Boni geni. Forte enim utile quid excogitaverimus.

NICIAS. Ecce vero *merum*; Ergone de potu tibi agitur? qui vero utile quid excogitaverit homo temulentus?

DEMOSTHENES. Itane, o stulte, ineptis, aqua te ingurgitans? audesne vinum calumniari, ut acuendae menti minus idoneum? possiane vero quidpiam vino invenire efficacius? viden'? quum potant homines, tunc ditescunt, negotia peragunt, vincunt lites, beati sunt, prosunt amicis. Sed effer mihi cito vini congiugium, mentem ut irrigem, et dicam lepidum quiddam.

NICIAS. Hei mihi! quid nobis facies cum tuo potu?

DEMOSTHENES. Bona. Sed affer: ego vero decumbam. Si enim inebriatus fuero, omnia ista conspergam consiliolis, sententiolis, et ratiunculis.

NICIAS. O factum bene, quod deprehensus non fui, quum vinum intus furarer!

DEMOSTHENES. Dic mihi, quid facit Paphlago?

NICIAS. Postquam liguriit publicatos cibos mola conspersos, improbus ille stertit ebrius, in coriis supinus iacens.

DEMOSTHENES. Agesis infunde mihi iam vinum largiter.

NICIAS. Cape iam libamen, et liba Bono Genio: trahere, trahere potationem Geni Pramni.

DEMOSTHENES. O Bone Geni, tuum est hoc consilium, non meum.

NICIAS. Dic, obsecro, quid est?

DEMOSTHENES. Oracula cito Paphlagonis clam effer domo, dum dormit.

NICIAS. At haec Geni consilia vereor ne *mali* esse deprehendam.

DEMOSTHENES. Agedum ipsemet mihi admovebo congiugium, ut mentem irrigem, et dicam lepidum quiddam.

NICIAS. Quam valde Paphlago stertit et pedit! Proinde facile clam eo sacrum illud oraculum abstuli, quod ipse maxuma custodiebat cura.

DEMOSTHENES. O solertissime, cedo illud, ne legam. Tu vero propere vinum infunde. Age videam quidnam hic insit. O vaticinia! da mihi poculum cito.

NICIAS. Ecce. Quid ait oraculum?

DEMOSTHENES. Aliud infunde.

NICIAS. Estne in vaticiniis istuc *Aliud infunde?*

DEMOSTHENES. O Bacis!

NICIAS. Quid rei est?

DEMOSTHENES. Da mihi poculum cito.

NICIAS. Saepiuscule, opinor, Bacis usus est poculo.

DEMOSTHENES. -O impure Paphlago, ergone ideo cavebas dudum, formidans istud, quod de te editum est, oraculum?

NICIAS. Quidum?

DEMOSTHENES. Hic exstat, quo pacto ipse pereat.

NICIAS. Quonam vero?

DEMOSTHENES. Quonam? Oraculum planissime dicit, ut primo existat stuparum venditor, qui primus rempublicam tenebit.

NICIAS. Unus iam iste est venditor. Quid posthaec? memora.

DEMOSTHENES. Post hunc rursus pecudum alius venditor.

NICIAS. Duo isti iam sunt venditores. Et quid huic accidere oportet?

DEMOSTHENES. Ut dominetur, nsquedum alius homo sceleratior ipso exoriatur: postea perit. Succedit enim coriorum venditor Paphlago, rapax, clamorosus, Cyclobori vocem habens.

NICIAS. Interimendus ergo erat pecudum venditor a coriorum venditore?

DEMOSTHENES. Ita hercle.

NICIAS. Vae misero mihi! undenam gentium unus adhuc existet venditor?

DEMOSTHENES. Adhuc est unus mirificam artem habens.

NICIAS. Dic, obsecro, quis est?

DEMOSTHENES. Dicamne?

NICIAS. Sane hercle.

DEMOSTHENES. Isiciorum venditor est, qui hunc perdet.

NICIAS. Isiciorum venditor? Insignem vero artem, o Neptune! age, ubi istum inveniemus virum?

DEMOSTHENES. Quaeramus eum.

NICIAS. Sed eccum ultro accedit ad forum, non sine numine.

DEMOSTHENES. O beate isiciorum venditor, ades, ades, carissime, ascende, qui civitati et nobis servator huc prodisti.

ISICIARIUS. Quid est? cur me vocatis?

DEMOSTHENES. Huc ades, ut audias, quam sis felix et valde fortunatus.

NICIAS. Agedum deme ipsi abacum, et dei oraculum ipsum edoce, quomodo se habeat; ego autem ibo et speculabor quid rerum agat Paphlago.

DEMOSTHENES. Agesis tu supellectilem hanc primulum humi depone, deinde Tellurem adora et deos.

ISICIARIUS. En. Quid est?

DEMOSTHENES. O beate et opulente, o qui nunc quidem nullus es, cras autem eris maximus! O Athenarum dux fortunatarum!

ISICIARIUS. Quamobrem, o bone, non me sinis abluere istos ventriculos, isiciaque vendere, sed me ludibrio habes?

DEMOSTHENES. Quosnam, stulte, ventriculos? huc adspice. Nempe vides ordines horum populorum.

ISICIARIUS. Video.

DEMOSTHENES. Istorum omnium tu dux et princeps eris, et fori, et portuum, et concionis: Senatum calcabis; praetores defringes, nervo constringes, in carcerem conicies: ipse in Prytaneo scortaberis.

ISICIARIUS. Egone?

DEMOSTHENES. Tu quidem; et nondum omnia vides. Sed ascende etiam in hunc abacum, et specta insulas omnes circumcirca.

ISICIARIUS. Specto.

DEMOSTHENES. Quid vero? Emporia et naves onerarias?

ISICIARIUS. Equidem.

DEMOSTHENES. Qui ergo non sis valde fortunatus? Etiam oculum detorque in Cariam dexterum, alterum autem in Chalcedonem.

ISICIARIUS. Scilicet fortunatus ero, si strabo fiam?

DEMOSTHENES. Immo haec omnia per te veniunt. Fies enim, ut oraculum hoc praedicat, vir maximus.

ISICIARIUS. Dic mihi, quomodo ego, qui isiciarius sum, vir fiam?

DEMOSTHENES. Ob id ipsum enim fies magnus, quia malus es, et unus e foro, itemque audax.

ISICIARIUS. Indignum me esse deputo, qui potens adeo fiam.

DEMOSTHENES. Hei mihi! quid est quod te indignum autumas? videris mihi praeclari quidpiam tibi conscire. Num ex bonis et probis es prognatus?

ISICIARIUS. Immo, per deos adiuro, sum ex malis.

DEMOSTHENES. O fortunate, quam magnum a natura habes adiumentum rerum gerendarum!

ISICIARIUS. Sed, o bone, nec liberalem doctrinam adtigi, praeterquam literas, nec eas quidem satis feliciter.

DEMOSTHENES. Hoc unicum tibi officit, quod vel male literas scis. Reipublicae enim administratio non doctum amplius competit in hominem, nec bene moratum, sed in rudem et sceleratum; tu vero noli neglegere, quae tibi dant in vaticiniis dii.

ISICIARIUS. Quo modo itaque dicit oraculum?

DEMOSTHENES. Bene, ita me dii ament, varieque, et scita ambiguitate contextum est. *Sed quum maxillis prehenderit coriaria aquila unco rostro praedita draconem stupidum, potorem sanguinis, sane tunc Paphlagonum quidem muria alliata peri-*

bit: intestinorum autem venditoribus magnam deus largitur gloriam, nisi si maluerint isicia vendere.

ISICIARIUS. Quomodo ergo haec ad me pertinent? edoce me.

DEMOSTHENES. Coriaria quidem aquila est Paphlago iste.

ISICIARIUS. Quid vero significat *unco rostro praedita*?

DEMOSTHENES. Istuc subindicat curvis eum manibus rapere et ferre.

ISICIARIUS. Sed draco quorsum spectat?

DEMOSTHENES. Planissimum hoc est. Draco enim est longum quiddam: isicium itidem longum: deinde sanguinis potor et isicium est et draco. Itaque draconem ait coriariam aquilam superare iam posse, si verbis se decipi non sinat.

ISICIARIUS. Haec quidem vaticinia me vocant: sed miror qua ratione aptus sim procurandis populi negotiis.

DEMOSTHENES. Res est facillima. Ea, quae nunc facis, face: turba, implica, ut intestina soles, ite res omnes; populum fac tuum semper, verbulis eum demulcens coquinariis. Cetera tibi sunt in mundo, quibus populum concilies tibi: vox dira, natura malus es, forensis es: habes omnia, quibus usus est ad rem publicam administrandam: oracula conveniunt, et ipsum Pythicum. Sed capiti coronam impone, et liba Coalemo, et vide, ut strenue obsistas homini isti.

ISICIARIUS. Et quis adiutor erit mihi? nam eum et divites metuunt, et plebs formidat paupercula.

DEMOSTHENES. At sunt Equites mille, viri boni, qui oderunt eum, et opem ferent tibi, et civium quotquot boni sunt et probi, et ex spectatoribus quisquis est cordatus, et ego cum ipsis, eritque adiutor deus. Et cave timeas: ipsius enim non videbis voltum; nam personam effingere, quae eum referret, nullus prae metu voluit artifex. Attamen plane cognoscetur: nam spectatores sciti sunt.

NICIAS. Vae misero mihi! Paphlago egreditur.

CLEO. Nae haud impune, ita me amabunt Con-

sentis dii; feretis, quod in rempublicam conlurastis dudum. Istuc Chalcidicum poculum quid vult sibi? non potest fieri, quin Chalcidenses ad defectionem sollicitetis. Peribitis, moriemini, sceleratissimorum par.

DEMOSTHENES. Eho tu, quid fugis? non manebis, o egregie isiclarie? ne prodas negotium. Viri Equites, adeste, tempus est. O Simo, o Pannaei, nonne agetis equos ad dextrum cornu? Prope adsunt viri: sed resiste tu quoque, et revertere rursus: apparet pulvis quem excitant, unde cognoscas eos propius imminere. Sed defende, pelle, et in fugam eum verte.

CHORUS. Caede, caede veteratorem, et perturbatorem equestrium turmarum, et publicanum, et abyssum malitiae, et gurgitem rapinarum, et veteratorem, et veteratorem: identidem enim hoc dicam; namque veteratorie ille plus semel singulis diebus agit. Sed verbera, pelle, perturba, age, rue, et exsecrare eum, uti nos facimus, eique instans clama. Cave autem ne effugiat: quippe novit vias, per quas Eucrates fugit ad fursures.

CLEO. O senes Heliastae, cognati trioboli, quos ego pasco, aequa et iniqua clamitans, succurrite: nam ab hominibus coniuratis verberor.

CHORUS. Merito sane tuo, quippe qui communia bona, prius quam sorte distribuantur, devoras, et pertrectas premisque reos, tanquam ficus, spectans ecquis eorum sit crudus, aut maturus, aut nondum maturus: et observas, siquis civium simplex est instar agni, opulentus, a negotiis remotus, et fugitans litium; tum si quem videas otiosum et oscitantem, huc evocatum ex Chersoneso medium prehendis, collum implicas nexu brachii, humerumque retorques, sicque afflictum praecidere soles.

CLEO. Vos una in me insurgitis: at, o viri, propter vas vapulo, quia sententiam dicturus eram in Senatu, ut aequum sit in urbe exstare monumentum vestrae fortitudinis.

CHORUS. Quam gloriosus, quum subactus est! Viden' quomodo nobis tanquam senibus subrepat, et nos deludit. Sed si hac ratione vincit, eadem ferietur: si vero huc declinaverit, in crus impinget.

CLEO. O cives, o popule, quales mihi beluae ventrem percutiunt!

CHORUS. Etiam clamitas, qui semper urbem vastas?

ISICIARIUS. At ego te isto meo clamore primum fugabo.

CHORUS. At si quidem eum clamore viceris, triumphale canticum tibi accinetur: sin impudentia ipsum superaveris, palma nostra est.

CLEO. Hunc hominem defero, atque eum extulisse triremibus Peloponnesiorum iuscula.

ISICIARIUS. At ego hunc, ita me Iupiter amet, quia ventre vacuo currit in Prytaneum, post revertitur inde currens pleno.

DEMOSTHENES. Quin etiam, ita me Iupiter amet, effert inde res vetitas, panem et carnem, et piscium frusta, quae nec Pericli obtigerunt unquam.

CLEO. Moriemini iamiam.

ISICIARIUS. Triplo plus vociferabor.

CLEO. Clamando superabo te.

ISICIARIUS. Vociferando superabo te.

CLEO. Calumniabor te, ubi praetor eris.

ISICIARIUS. Concidam tibi tergum.

CLEO. Circumcidam tibi tuas arrogantias.

ISICIARIUS. Molitiones tuas praecidam.

CLEO. Adspice me oculis non conniventibus.

ISICIARIUS. In foro ego etiam educatus fui.

CLEO. Differam te, si quid mutis.

ISICIARIUS. Stercore te oblinam, si loqueris.

CLEO. Ego fateor me esse furem: tu vero ne-
gas.

ISICIARIUS. Quin, ita me Mercurius forensis amet, etiam peiero, si me furantem viderint.

CLEO. Alienas igitur artes aemularis: et te deferam apud magistratus, quod non decimatos diis sacros possides ventriculos.

CHORUS. O impure et flagitiose et clamose, audacia tua omnem terram implevit, omnemque concionem et telonia, et tabularia, et tribunalia. O qui omnia, ut coenum, confundis, et universam urbem nostram perturbasti, qui Athenas nostras obtudisti cla-

mitans, et qui e specula publica vectigalia, ut piscatores e scopulis thynnos, observas!

CLEO. Novi unde res ista consuitur dudum.

ISICIARIUS. Si tu non nosti rationem suendi coria, nec ego rationem farciendi intestina: qui dolose incidens corium infelicis bovis, vendebas agricolis astute, ut videretur crassum, et prius quam unum diem id gestaverint, duobus palmis maius erat.

DEMOSTHENES. Edepol eadem fraude usus est mecum, ita ut valde irrisui fuerim popularibus meis et amicis: nondum enim Petgasis eram, quum iam natarem in calceis.

CHORUS. Annon ergo inde a principio exseruisti impudentiam, quae unicum praesidium est rhetorum? qua tu fretus malges peregrinorum opulentiores, ipse facile inter eos princeps: Ilippodami vero filius liquitur lacrimis. Sed enim exortus est homo alius multo te impurior, id quod laetor, qui te deficiet o loco, et, ut ex his satis apparet, te superabit versutia et audacia et praestigiis. Sed, o qui ibi nutritus es, unde prodeunt viri, qui quidem sunt, nunc ostende vanum esse illud verbum, quod iubet *modeste educari*.

ISICIARIUS. Atqui audite, qualis iste sit civis.

CLEO. Nonne me sines verba facere?

ISICIARIUS. Haud sane hercle, quia et ego malus sum. Sed de hoc ipso primum decertabo tecum, quis debeat prior verba facere.

CHORUS. Quod si huic argumento non cesserit, adde etiam, quia sis malis prognatus.

CLEO. Non mihi concedes?

ISICIARIUS. Non hercle.

CLEO. Immo hercle.

ISICIARIUS. Non: ita me Neptunus amet.

CLEO. Hei mihi! dirumpar.

ISICIARIUS. At ego te non sinam.

CHORUS. Sine, sine, per deos obsecro, eum dirumpi.

CLEO. Qua fiducia fretus dignum te censes qui mihi contradicas?

Aristoph. Vol. XIII.

. O .

ISICIARIUS. Quia dicendi peritus et ego sum atque condiendi.

CLEO. Ecce vero *dicendi*! Pulchre tu sane, negotium aliquod tibi oblatum suscipiens, in frusta discerperes, tractaresque, ut par est. Sed scinne, quid ego tibi evenisse putem? quod plerisque solet. Si forte unam liticulam bene defendisti contra inquilinum advenam quempiam, nocte tota susurrans, et tecum in viis loquens, aquam potans, et speciminis gratia recitans, amicisque molestiam exhibens, propterea te peritum esse dicendi putas, o fatue.

ISICIARIUS. At tu quo usus potu effecisti, ut civitas nunc tua solius loquacitate obstupuerit muta?

CLEO. Mihine vero opposueris hominum quemquam? qui simul ac thynni frusta calida devoravero, et post ebibero meracioris vini congium, vexabo omnes in Pylo duces.

ISICIARIUS. Ego vero bovis omasum et ventrem nullum si deglutivero, deinde iusculum superimbibero illotus, guttur praecedam rhetoribus, et Niciam commotum reddam.

CHORUS. Cetera quidem, quae dixi, placent mihi; unum autem improbo, quod solus iusculum exsorbebis.

CLEO. Sed non turbabis Milesios, devoratis lupis.

ISICIARIUS. At bovillis costis devoratis metalla redimam.

CLEO. Ego vero in senatum irruens, vi omnia infima summis paria faciam.

ISICIARIUS. Ego vero podicem tuum pro intestino agitato.

CLEO. Ego vero podice impulsus te extrudam cernuum.

CHORUS. At, per Neptunum, trahes me quoque, si quidem hunc traxeris.

CLEO. Ut ego te in nervo constringam!

ISICIARIUS. Timiditatis reum te agam.

CLEO. Corium tuum sellis obducetur.

ISICIARIUS. Excoriabo te, et faciam ex te sacrum furtorum.

CLEO. Distenderis humi paxillis adfixus.

ISICIARIUS. Minutalia ex te faciam.

CLEO. Palpebras tuas evellam.

ISICIARIUS. Ingluviam tuam excindam.

DEMOSTHENES. Atque hercle immisso ei in os paxillo, coquorum more, deinde linguam eius extrahentes, spectabimus probe, ipso hiant, an ei culus strumas habeat.

CHORUS. Erant ergo igne alia quaedam calidiora, et in urbe verbis impudentibus alia impudentiora: et haec res non est adeo contemnenda. Sed insta et versa, nihil fac modicum: nunc enim medius tenetur. Nam ubi primo congressu molliorem eum feceris, timidum reperiēs: ego enim novi eius mores.

ISICIARIUS. Attamen iste, qui talis fuerat per omnem vitam, visus est vir fortis esse, quum falcem in alienam immisisset messem: et nunc spicas illas, quas inde adduxit, in nervo constrictas arefacit, et vult vendere.

CLEO. Non metuo vos, quamdiu senatus vivit, et populi persona sedet stupida.

CHORUS. Vah! ut impudens est ad omnia, nec mutat colorem confidentiae iudicem!

CLEO. Nisi te odi, fiam una de pellibus Cratini, et docear accinere Morsimi tragoediam.

CHORUS. O qui circa omnia et in omnibus munera captans sessitas, ut apīs in floribus, utinam facile, ut invenisti, ita eiicias bucceam! tunc demum cantarem, *Bibe, bibe secundis rebus*. Arbitror etiam Iuli filium, senem illum puerorum sectatorem, prae laetitia Paeaneum et Bacchebacchum cantaturum.

CLEO. Ita me Neptunus amet, ut impudentia me non superabit, aut nunquam Iovis forensis interisim sacris.

ISICIARIUS. Ita me pugni invent, quos saepe et multis de causis perpressus sum inde a puero, et plagae cultellis mihi inflictas, ut spero me superaturum te in hac re: aut frustra offis nutritus, quibus manus abstergantur, in hanc molem excreverim.

CLEO. *Offis*, o scelestissime, ut canis, nutritus

fuisti? quomodo ergo qui canis cibum esitas, cum cynocephalo pugnabis?

ISICIARIUS. Quin edepol aliae sunt fraudes, quas puer feci. Nam decipiebam coquos, coram sic dicens: *Spectate pueri, annon videtis? ver novum adest, hirundo venit.* Tum illi spectabant: ego vero interea carnis aliquid furabar.

CHORUS. O astutissimum corpus, quam solerter providebas! quasi urticas esitans, ante adventum hirundinum surripiebas.

ISICIARIUS. Id quidem plerumque clam eos faciebam: at si quis eorum animadvertisset, abscondens carnem inter femina, per deos furtum ablurabam. Proinde dixit rhetor, qui me id facientem viderat: *Fieri non potest, quin iste puer olim rem publicam administret.*

CHORUS. Bene sane coniecit: atque satis apparet, unde documentum ceperit: quod nimirum furto facto peierabas, et culus tuus carnem tenebat.

CLEO. Audaciam tuam, immo, ut puto, sinborum compescam. Nam erumpam vehementer, magnoque incumbam impetu, terram simul et maria perturbans temere.

ISICIARIUS. Ego vero, isiclis contractis, committens me ipsum fluctibus secundis, multum plorare te iubebo.

DEMOSTHENES. Et ego, si quid fatiscat, sentinam observabo.

CLEO. Non tu, ita me Ceres amet, Atheniensium multa talenta impune furatus fueris.

CHORUS. Specta, et pedem veli nonnihil laxa: nam Caecias iste iam calumnias spirat.

CLEO. Te vero certo scio ex Potidaea habere decem talenta.

ISICIARIUS. Quid ergo? vin' accepto uno istorum talentum tacere?

CHORUS. Lubens acciperet homo. Sed tu extremos funes laxa.

ISICIARIUS. Ventus remittit.

CLEO. Lites quatuor tibi intendam centesiorum talentum.

ISICARIUS. Tibi autem ego viginti desertæ militiæ, peculatus vero plus quam mille.

CLEO. Aio te ex illis orum esse, qui pisculum in deam admisere.

ISICARIUS. Avum tuum aio unum fuisse ex satellitibus —

CLEO. Quibusnam? memora.

ISICARIUS. Byrsinæ, matris Hippiae.

CLEO. Impostor es.

ISICARIUS. Veterator es.

CHORUS. Verbera ipsum valide.

CLEO. In! In! verberibus me caedunt coniurati.

CHORUS. Verbera ipsum validissime; tunde nunc ventrem tuis istis intestinis et colis, et vide ut fastiges hominem. O vastissimum corpus, animique fortissimi, qui servator apparuisti reipublicæ, nobisque civibus, quam probe et versute supplantatum oratione vicisti! utinam te laudare possimus, ita ut gestimus!

CLEO. Haud clam me erat, ita me Ceres amet, ista omnia struit: sed sciebam ita compingi et conglutinari.

CHORUS. Hei mihi! Tu vero nihil ex carpentaria fabrica dicis?

ISICARIUS. Haud clam me est quid rerum gerat Argis. Simulat quidem se nobis Argivos concillare: at privatim illic Lacedaemonios convenit. Atque hæc novi quamobrem conflectatur: quippe propter captivos cuduntur.

CHORUS. Bene sane; tu contra cude, quam ille conglutinat.

ISICARIUS. Atque illinc etiam homines quidam eadem arripunt. Neque tu, si vel argentum et aurum dederis, vel etiam amicos ad me supplicatum miseris, me adduces, ut ego hæc Atheniensibus non indicem.

CLEO. Equidem illico in senatum ibo, et veras coniurationes deferam, et cõitiones nocturnas contra rempublicam, et ut conspiretis cum Persarum rege, et ista, quas apud Boeotos coagulas negotia.

ISICARIUS. Quanti ergo venit apud Boeotos casus?

CLEO. Ego te, ita me invet Hercules, distendam.

CHORUS. Agedum tu, quo sis animo et quamente praeditus, nunc ostende, si quidem olim occultavisti carnem inter femina, ut ipse fateris. Nam celeriter currendum tibi erit in senatum: iste enim eo irruens nos omnes calumniabitur, et clamorem tollet.

ISICIARIUS. Iam ibo; sed primumdum ventricos cultrosque hosce hic statim deponam.

CHORUS. Cape modo hunc adipem, et eo colulum tibi inunge, ut elabi possis e calumniis.

ISICIARIUS. Recte autumas et ex usu palaestrae.

CHORUS. Tum etiam allia haec sume et degluti.

ISICIARIUS. Quid ita?

CHORUS. Ut fortius, o amice, pugnes pastus allio; et festina ocus.

ISICIARIUS. Hoc ago.

CHORUS. Memento iam ut mordens, prosternas, et cristas rodas, et ut palearibus devoratis huc redeas. Sed ubi laetas, et rem ex animi mei sententia gere; et te custodiat Iupiter forensis, victorque inde rursus venias; sertis conspersus. Vos autem anapaestis nostris animum advortite, qui omnigenam doctrinam experti estis.

Si veterum quispiam comicorum nos adigere voluisset, ut carmina eius recitaturi in theatrum prodiremus; laud sane facile id a nobis impetrasset: nunc autem dignus est poeta hicce, cuius in gratiam hoc faciamus; quia eosdem nobiscum odit, et quod iustum censet, non veretur dicere, fortique animo it obvius turbini et circio. Quod autem vestrum multi ad ipsum accedentes mirentur, ut ait, et rogitent, cur non dudum chorum sibi ipse poposcerit, eius rei causam nos iussit verbis edisserere. Ait autem se non dementia adductum, ut cunctaretur, verum quod existimaret artem comicam rem esse omnium difficillimam; nam quum multi iam eam tentarint, paucis eam sui copiam fecisse: praeterea quod vestrum ingenium dudum cognosceret, in horas mutabile, veteres-

que poetas, simul ac consenescent; a vobis deserui. Primo quidem non ignorans, quid evenisset Magneti, quum iam canesceret, qui licet multas victorias a choris adversariorum reportarit, omnigenas voces mittens, psaltrias introducens, aves, Lydos, psenas, et batrachio colore faciem oblinens, non perduravit tamen; sed mala in aetate, non enim in iuventute, demum ejectus est, senior factus, quod sales eum deseruerant. Deinde Cratini recordatus, qui quondam multa laude fluens, per planos campos impetu ferebatur, et radicibus evulsas volebat quercus et platanos, suosque funditus adversarios: quin et cauere tunc in convivio nihil licebat, praeterquam ista Cratini, *Doro sicubus pedes ornata*, et *Fabri ingeniosorum hymnorum*; adeo ille florebat. Sed nunc quum videatis illum delirare, non misere mini, postquam labant clavi, nec superat chorda, harmoniis fatiscentibus: at senex obambulans despectui habitus, coronamque aridam gerens, ut Connas, siti perit, quem decebat ob victorias illas priores bibere in prytaneo, et non tanquam delirantem contemni, verum spectare bene unctum, ad ipsum Bacchi signum sedentem. Crates item quas non iras vestras et vexationes pertulit? qui vos modico sumtu pastos dimittebat, ore delicatissimo perquam urbanas sententias pinsens: iste tamen solus duravit, aliquando cadens, aliquando non. Haec metuens hiccce semper cessavit, dicere etiam solitus, *oportere remigem fieri, priusquam aliquis clavum teneat, deinde prorae custodem et speculatorem ventorum, tum demum gubernare sibi navem*. Horum igitur omnium gratia, quia modestus est, nec temere ingreusus nugas agit, plausum ipsi excitate multum, et eum undenis remis prosequimini fausta acclamatione Lenaea, ut poeta laetus abeat, re ex sententia gesta, hilari fronte nitens.

SEMICHORUS. Equestris Neptune, cui asripedum equorum strepitus et hinnitus placet, nec non veloces, caerulea rostra habentes, mercenariae triremes, gloriantiumque curruum agitatione iuvenum certamina, quos perdit equorum curs; huc ades in chorum, o tridente aureo conspicue, o delphinorum rex, qui in

Sunio adpraris et in Geraesto, nate Saturno, Phormioni amice, Atheniensibusque prae ceteris diis in praesenti.

CHORUS. Laudare volumus maiores nostros, qui viros se praestabant dignos hoc solo, et ut eorum facta in peplo pingerentur, qui terrestribus et navalibus praeliis ubique semper victores, huic urbi decus conciliarent: neque quisquam eorum unquam, hostibus conspectis, eorum numerum curavit; sed animo erant ad pugnandum parato. Quod si forte caderent in humerum in praelio aliquo, pulverem abstergebant, et deinde negabant se lapsos esse; quin denuo luctabantur. Nec eorum, qui antea ducebant exercitus, ullus victum sibi publice praebere petebat compellans Cleaenatum. At nunc nisi praerogativam sedis obtineant et cibum publicum, negant se pugnatuuros. Nos vero volumus pro aris et focis gratias et fortiter pugnare: insuperque nihil petimus, nisi hoc unicum, ut, si quando pax fiat et a bello sit otium, ne nobis invidentis comam alentibus et cutem nitide curantibus.

SEMICHORUS. O praeses urbis Pallas, o quae sanctissimam omnium, belloque et poetis, opibusque excellentem regis terram, huc ades et adduc tecum illam in exercitiis et praeliis nostram adiutricem Victoriæ, choro nostro amicam, quae nobiscum hostibus adversatur. Hic igitur nunc appareas: oportet enim viris istis quovis pacto tribuere te victoriam nunc etiam, et unquam alias.

CHORUS. Quorum conscii sumus de equis, ea volumus praedicare: digni autem sunt, quibus bene dicatur. Multa enim bella sociâ opera gesserunt nobiscum, irruptionibusque et praeliis intersuere. Sed quae in terra lecerunt, ea non adeo miramur, ut quum in hippagines insiluerunt, sortium virorum more, et coemerunt pocula militaria, itemque allia et cepas; deinde suntis remis, uti nos homines, incumbentes vociferabantur: *Hippapae! quis incumbet remis? Magis capessendum opus. Quid facimus? Nonne ages remum, o Samphora?* Exsilieruntque in Coriuthum: deinde iuniores sodiebant ungulis cubilia, et aegula quaesitum ibant, edebant autem caneros pro

herba Medica, si quis prorsperet foras; quin et in profundo eos venabantur. Proinde Theorus dixit sic locutum esse cancrum Corinthium: *Indignum est, o Neptune, si nec in profundo quidem potero, nec in terra, nec in mari effugere Equites.*

CHORUS, ISICIARIUS, CLEO, DEMUS.

(V. 611—996.)

CHORUS. **O** carissime hominum et strenuissime, quantam mihi absens exhibuisti curam! Nunc itaque postquam salvus rediisti, narra nobis quomodo rem gesseris.

ISICIARIUS. Quid aliud, quam victoriam in senatu me adeptum fuisse?

CHORUS. Nunc ergo par est, ut omnes faugum clamorem tollant. O qui praeclara dicis, multo quidem praeclarioribus factis dicta superas, utinam mihi recenseas omnia perspicue! nam ego mihi videor vel longam viam confecturus, ut auscultem. Proinde, vir optime, dic audacter: nam omnes gratulamur tibi.

ISICIARIUS. Equidem operae pretium est audire res istas. Nam statim a tergo hinc eum sequutus sum: at ille intus tonantem rumpens vocem, Equites increpuit, monstra et portenta loquens, confragosis verbis incessens, et coniuratos memorans. Quae quum omnia tanquam vero similluma senatus audivisset, inenunciis eius tam facile oppletus est, quam atriplex nascitur, et acerbe intuebatur, frontemque corrugabat. Atque ego, quum iam cognossem eum illius verba admittere, et fallacis decipier, *Agite, inquam, dii praesides ignobilitatis et fraudum et stultitiae et hominum vafrosum atque scurrilium, tuque, o forum, in*

in quo puer eruditus sum; nunc mihi audaciam, nunc mihi linguam expeditam date et vocem impudentem. Haec meditati mihi a dextra pepedit cinædus quidam, et ego adoravi; deinde podice impetens discussi cancellos, et magno oris hiatu exclamavi: *Viri senatores, famam bonam adportans, bona renuntiare vobis primum volo: ex quo enim bellum hoc ingruit, nunquam vidi apuas viliores.* Horum autem voluit statim sereni facti sunt: deinde coronam mihi decreverunt ob faustum nuntium. Et ego indicavi eis rem secretam, compendi verba multa faciens, ut apuas emant multas uno obolo, trullas omnes colligerent, quae apud opifices prostant; illi vero plausuerunt, et me ore liante spectarunt. At ille animadvertens, Paphlago inquam, non ignarus cuiusmodi verbis maxime capiat senatus, sententiam dixit: *O viri, iam censeo, quia res laetae renuntiatae sunt, ut ob bonum nuntium immolentur centum boves Minervae.* Rursus ad illum inclinavit senatus. At ego animadvertens me bubulo fimo vinci, ducentis additis bobus illum superavi: praeterea auctor fui, ut Dianae mille capellae voverentur, si cras sardinae centinae venirent obolo. Rursus ad me conversus de meo ore pendit senatus. At ille, his auditis, perculsus, nugae coepit agere: deinde ipsum traxerunt prytanes et lictores. Ceteri autem stantes de apuis tumultuabantur: ille vero supplex orabat, ut paulisper expectarent, dum, inquiebat, ea, quae caduceator Laedaemone veniens dicturus est, audiveritis; adest enim de pace ineunda verba facturus. At illi uno omnes ore clamarunt: *Nunc vero de pace? postquam, o fatue, senserunt apuas apud nos viles esse? non opus est nobis pace; sed serpat bellum.* Et cum clamore iusserunt prytanes senatum dimittere. Deinde omni ex parte cancellos transilierunt. Ego vero clam cursitans coëmi coriandrum omne et porrum, quantum erat in foro: deinde ad apuas condendas indigentibus ipsis illa dedi, et gratis largitus sum. Illi vero supra modum laudabant, et mihi blandiebantur omnes, adeo ut, senatu universo ad meas partes adducto, adsum, ob unius oboli coriandra virgum data.

CHORUS. Ita prorsus rem gessisti, uti fortunatum decet hominem: invenit autem veterator ille alium praestigiis multo maioribus ornatum, et omnigenis dolis, et verborum illecebris. Sed meditare, ut quam optume perficias reliquam partem certaminis: adiutores autem nos te habere benevolos scis dudum.

ISICIARIUS. Sed eccum accedit Paphlago, fluctus vano conatu propellens, et turbans et miscens, non secus ac si me deglutire velit. Vah confidentiam!

CLEO. Nisi te disperdam, si quid veterum mihi mendaciorum inest, omnibus exemplis intercidam!

ISICIARIUS. Suave mihi est audire tuas minas; rideo fumos tuae iactantiae, saltito, mothonem alta voce canto.

CLEO. Ita me Ceres amet, nisi te exedam ex hac terra, non amplius vivam!

ISICIARIUS. *Nisi me exedas?* Ego vero peream, nisi te ebibam, teque exsorpto dirumpam!

CLEO. Disperdam te, per primam sedem iuro, quam ob Pylum adeptus sum.

ISICIARIUS. Ecce vero *primam sedem!* vah! ut ego te videbo ex prima illa sede ad ultima theatri subsellia relegatum!

CLEO. In nervo te constringam, per Coelum iuro.

ISICIARIUS. Quam iracundus es! age, quid tibi dem edere? quid tibi velles anteponi, quod lubentissime comederes? an cruminam?

CLEO. Evellam tibi unguibus intestina.

ISICIARIUS. Praecidam tibi, quasi ungues, ci-bos quos ex prytaneo capis.

CLEO. Ad populum te traham, ut mihi poenas des.

ISICIARIUS. At ego te traham, et complarium te criminum accusabo.

CLEO. At, o improbe, tibi non credit: ego vero ipsum ludificor, quantum volo.

ISICIARIUS. Quam valde existumas populum tuum esse!

CLEO. Enim scio quibus ferculis capiatur.

ISICIARIUS. At, quemadmodum nutrices solent,

maligne ipsum cibus. Nam praemendens, paulillo ei in os indito, ipse triplo plus deglutia.

CLEO. Quin hercle, quae mea est solertia, populum et amplum et angustum facere queo.

ISICIARIUS. Quippini? culus etiam meus hoc acite facit.

CLEO. O bone, ne putes te in senatu mihi illudere: ad populum eamus.

ISICIARIUS. Nihil impedit: en perge; nobis ne sit quicquam morae.

CLEO. O Deme, huc egredere, per Iovam obtestor, o pater.

ISICIARIUS. Egredere sane, Demule carissime.

DEMUS. Quinam sunt qui clamant? nonne abitis ab ostio? olivae ramum ianuae appensum mihi convulsistis.

CLEO. Egredere, ut videas quibus adficior comamellis.

DEMUS. Quisnam iniuriis te lacessit, Paphlago?

CLEO. Propter te verberor ab isto et ab his adolescentibus.

DEMUS. Quare?

CLEO. Quia te colo et sum amator tuus.

DEMUS. Tu vero quis es scilicet?

ISICIARIUS. Rivalis sum huiusce, qui te dudum amo, cupiens tibi bene facere, ut et alii multi boni et probi viri: sed non possumus propter huncce: tu enim similis es pueris illis, qui amatores habent; bonos et probos non admittis; sed te ipsum venditoribus lucernarum, iisque qui coria consumunt, aut secant, aut vendunt, dedis.

CLEO. Merito: nam populo bene facio.

ISICIARIUS. Dic ergo quae ratiope.

CLEO. Quia praefectos exercitus ad Pylum circumveniens, quum illuc navigassem, Laconas huc adduxi.

ISICIARIUS. Ego vero circueus ex taberna quendam surripui cum cibo, quem alius coxerat.

CLEO. Sed ocus conventum age, mi Deme, ut cognoscas uter nostrum sit tibi benivolentior, et diu-dice, ut illum ames.

ISICIARIUS. Quaeso, inquam, diiudica, modo
ne in pnyce.

DEMUS. Nolim in alio loco considerare; sed, ut
antea, cives oportet convenire in pnycem.

ISICIARIUS. Vae misero mihi! ut perii! nam se-
nex hicce domi quidem vir est sapientissimus; quoniam
vero in ista rupe sedet, tam hianti ore stupet, quam
qui ficus adligans, petiolis fractis haeret.

CHORUS. Nunc funes omnes movere te oportet,
et animam praesentem adferre solertemque, et oratio-
nem captiosam, ut istis hunc superes. Est enim ho-
mo versipellis, quique impedita expedire facile po-
test. Proinde opera danda tibi est, ut multus et ve-
hemens contra illum prodeas; sed cave tibi, et prius
quam ille impetum in te faciat, tu prior delphinus eri-
ge, et lembum appelle.

CLEO. Deam Minervam praesidem huius urbis
precor, si erga populum Atheniensem sum optimum
post Lysidem et Cynnaim et Salabaccham adfectus, ut,
quemadmodum nunc, nihil agendo cibum capiam in
prytaneo: si autem te odi, et non pro te pugno, so-
lum me obponens, peream, et serra dissecer, et dis-
scindar in lora iugalia.

ISICIARIUS. Et ego, mi Deme, si te non amo
et magni facio, coquar dissectus in tenuissima minu-
talia: atque si his verbis non credis, super hac men-
sa minutissime rader cum chaeo in moreto, et har-
pagine correptis testiculis trahar in Ceramicum.

CLEO. At, o Deme, quomodo existere possit
civis, qui te magis amet quam ego? praecipue quoniam
tibi meis consiliis utenti conlocupletaverim aerarium,
alios torquendo, alios angendo, ab aliis petendo; non
curans privatorum ullum; dum tibi gratificarer.

ISICIARIUS. Istud quidem, o Deme, nihil habet
praeclari: nam idem praestabo et ego: alienos enim
panes rapiens anteponam tibi. Primum autem id te
docebo, hunc te non amare, nec tibi esse benevo-
lum, nisi propter id ipsum, quod pruna tua perfra-
tur. Etenim te, qui cum Persis de hac regione digre-
diatus es Marathone, et victo hoste effecisti, ut possi-
mus nostras res gestas magnifice crepare, non respicit,

tam duriter sedentem super his lapidibus, sicut ego, qui hoc pulvinar consui et tibi fero. Age vero surge, deinde sede molliter, ne atteras podicem illum, qui in praelio ad Salaminem laboravit.

DEMUS. Mi homo, quis es? num aliquis de prosapia Harmodi? Nam revera praeclarum est hoc facinus et oppido popolare.

CLEO. Quam parvis a blandimentis ei benevolus factus es!

ISICARIUS. Nam tu quoque rebus multo levioribus eum inescasti.

CLEO. Immo si quisquam visus est unquam, qui magis pugnet pro populo, aut qui te magis amet quam ego, capitis certamen inire volo.

ISICARIUS. Et quomodo tu illum amas, quem quum videas octavum iam annum habitare in doliis et turriculis, eius non misereris tamen, sed inclusum fumo enecas, et offerente pacem Archeptolemo, eam dissipasti, legatosque abigis ab urbe, pede nates eorum verberans, qui ad inducias invitant.

CLEO. Nempe ut Graecis omnibus imperet. Exstat enim in vaticiniis fore, ut ille in Arcadia quinos obolos pro iudiciali mercede accipiat, si expectaverit. Utique alam ego hunc et curabo, atque inveniam qua iure quave iniuria, unde triobolum habeat.

ISICARIUS. Non ideo hercle, ut hic imperet Arcadiae, satagis, sed ut magis rapias, et plura dona captes ab urbibus; populus autem propter belli caliginem tuas sutelas non videat, sed necessitate et inopia, stipendique cupiditate ore liante te spectet. Quod si aliquando ipse in agrum revorsus vixerit in pace, et esu granorum recentis frumenti se recrearit, et olivas convenerit, cognoscet cuiusmodi bona ei praecideris propter stipendia. Deinde tibi redibit exacerbatus et ferus, calculum contra te quaerens. Quae quum tu scias, hunc decipis, et somnia tua iactas.

CLEO. Annon vero indignum est te haec in me dicere, et calumniari apud Athenienses et populum, qui praeclarior iam multo meritis sum de republica, quam Themistocles, ita me Ceres amet?

ISICARIUS. *O cives Argivi, audito qualia di-*

eat. Tunc Themistocli te aequiparas? qui quum plenam ad labra usque nostram urbem reperisset, eam redundantem fecit: praeterea prandenti ei Piraeum insuper pinsit, et, nihil de pristinis amovens, novos pisces adposuit. At tu studuisti urbem Atheniensium parvam facere, interpositis muris eam dividens, oracula canens, qui te Themistocli aequiparas. Et ille quidem abit in exilium; tu vero Achilleis placentis vesceris.

CLEO. Annon acerbum est, o Deme, haec me ab isto audire, quia te amo?

DEMUS. Heus tu, quiesce, neve conviciis eum peto. Nam sat longo tempore me clam defraudasti.

ISICIARIUS. Impurissimus est, o Demule, et multa nequiter egit, te oscitante, caulesque repetundarum succidens deglutit, et ambabus manibus inferciens, haurit republicae bona.

CLEO. Faxo ego ut non gaudeas; nam te furatum esse tres myriadas convincam.

ISICIARIUS. Quid tumultuaris? quid strepites? qui pessumus es erga populum Atheniensem. Et te ostendam, ita me Ceres amet, aut ne vivam, ex Mitylene plus quam quadraginta minas dono accepisse.

CHORUS. O qui omnibus hominibus maximo emolumento exortus es, beatum te praedico ob dicendi facultatem; si enim ita perrexeris, maxumus eris Graecorum, et solus tenebis rempublicam, sociisque imperabis, tridentem gerens, quo magnam pecuniae vim conficies, quatiens et turbans. Sed ne dimittas hominem, postquam tibi ansam praebuit: facile enim eum vinces, eiusmodi habens latera.

CLEO. Nondum, o boni, eo rediit res, ita me Neptunus amet; exstat enim meum quoddam facinus adeo praeclarum, ut omnibus meis inimicis os obturare possim, quamdiu aliquid supererit de clypeis in Pylo captis.

ISICIARIUS. Subsiste in mentione clypeorum; nam mihi ansam dedisti. Non enim debueras, si populum amas, consulto sinere eos cum amentis dedicari. Sed est haec, o Deme, molitio quaedam, ut, si tu velis hunc hominem castigare, tibi non liceat.

Vides enim, ut sit illi constipata ista caterva cotta vendentium luvenum: circa istos habitant venditores mellis et caseorum, qui omnes in unum conspirant. Proinde, si tu frendeas iratus, et exsilium illi mediteris, dereptis noctu istis clypeis currerent ad occupanda granaria nostra.

DEMUS. Vae misero mihi! ergone habent amantia? o scelérate, quam diu me decepisti et fraudasti!

CLEO. O bone, ne te sinas a quovis dicente persuaderi, neve putes me ipso unquam te inventurum amicum meliorem: qui solus coniuratos compescui: neque me latet ulla conspiratio in urbe, sed statim vociferari soleo.

ISICIARIUS. Quippe idem facis, quod qui piscantur anguillas. Si enim lacus sit sedatus, nihil capiunt: quum autem sursum deorsum coenum perturbaverint, capiunt. Tu quoque capis, quando civitatem turbas. Unum vero dic mihi hoc: quum tot coria vendas, dedistine unquam huicce de tuo soleam ad calceos, tu, qui te amare eum dicis?

DEMUS. Non sane hercle.

ISICIARIUS. Ergone cognoscis eum qualis sit homo? at ego tibi hocce par calceorum emi et do gestandum.

DEMUS. Iudico te omnium, quod sciam, optime de populo meritum esse, et benevolentissimum te esse reipublicae atque digitis pedum.

CLEO. Annon ergo acerbum est calceos quidem apud te tantum valere, meorum autem erga te inériorum te oblivisci, qui compescui cinaedos, deletio Grytto?

ISICIARIUS. Annon ergo acerbum est, te culos quidem inspectare, et cinaedos compescere? quamvis omnino ex invidia compescueris eos; metuens ne rhētores fierent. Hunc autem istac aetate Demum quum videas carere tunica, nunquam hiberno tempore dignatus es eum vestē ntrinque manicata: at ego tibi istam do.

DEMUS. Tale quid Themistocles nunquam exco-gitavit; quamvis solers et illa sit Piraei munitio, non maius illud videtur inventum, quam hocce tunicæ.

CLEO. Vae misero mihi! qualibus me adulationibus exagitas!

ISICIARIUS. Minime: sed id facio, quod potius solent, quum cacaturium; nam ut illi soleis alienis, ita ego tuis utor moribus.

CLEO. Sed non superabis me palpationibus. Nam ego superinduam ei hanc vestem; tu vero plora, improbe.

DEMUS. Phui! nonne in maxumam malam crucem ibis, qui pessume corium oles?

ISICIARIUS. Et de industria te istac amicitia, ut te suffocaret. Antea etiam tibi insidiatus est: meministi? quum caulis laserpiti vili pretio veniret?

DEMUS. Equidem memini.

ISICIARIUS. Data opera iste effecit ut vili veniret, ut ementes ederetis, deinde in Heliasa iudices visiundo sese invicem enecarent.

DEMUS. Ita me Neptunus amet, idem mihi stercorearius quidam dixit.

ISICIARIUS. Annon tunc tam crebro visientes pudore suffundebamini?

DEMUS. Sane hercle fuit hoc Pyrrhandri commentum.

CLEO. Qualibus, o improbe, scurramentis me turbas!

ISICIARIUS. Dea enim me iussit vincere te lactantia.

CLEO. At non vinces me. Ego enim aio me tibi daturum, o Deme, nihil agenti sorbere catinum mercedis iudiciarise.

ISICIARIUS. Ego vero tibi pyxidem et medicamentum do, ut tibi arum ulcera tibi circumungas.

CLEO. Ego vero canos tuos legens, iuvenem te faciam.

ISICIARIUS. Hem, accipe caudam leporinam, ut tibi ocellos circumtergeas.

CLEO. Quum te emunxeris, o Deme, in caput meum digitos absterge.

ISICIARIUS. Immo in meum, immo in meum.

CLEO. Faxo ego, ut triremem instruas tua impensa, ita ut navem veterem habens, in eam tibi

Aristoph. Vol. XIII.

P

sumtum nullus sit finis, nec fabricationis: comminiscar etiam, ut putre velum accipias.

CHORUS. Homo iste ebullit: seda, seda effervescentem; subducendum aliquid de lignis; despumandum de minis nonnihil isto cochleari.

CLEO. Dabis mihi pulchre poenas, tributis pressus: ego enim operam dabo, ut inter divites censearis.

ISICIARIUS. Ego vero minabor quidem nihil; opto autem tibi haec: ut sartago quidem cum sepiis stet super igne stridens: tu autem rogationem laturus de Milesiis, et lucraturus talentum, si rem confeceris, properes sepiis te ingurgitare, priusquam in concionem eas: deinde, antequam ederis, arcessat te aliquis, et tu talentum accipere volens, vorando suffoceris.

CHORUS. Belle, ita me Iupiter amet, et Apollo, et Ceres.

DEMUS. Et sane videtur mihi cetera etiam esse manifesto bonus civis, qualis nemo ad hoc tempus vir exstitit hominibus istis, quorum complures veneunt obolo. Tu vero, Paphlago, qui te mei amantem esse dicis, me exacerbasti, et nunc redde mihi anulum; nam non amplius opum mearum custos eris.

CLEO. Habe tibi. Hoc tamen scias velim, si me non sines procurare rempublicam, nequiores me ipso alium denuo exoriturum.

DEMUS. Fieri nequit, ut iste sit meus anulus: sane signum aliud videtur esse, nisi forte parum cernunt oculi.

ISICIARIUS. Fac sciam quid signi tibi fuerit.

DEMUS. Bubulae adipis thrum assatum.

ISICIARIUS. Non illud est.

DEMUS. Non thrum? quid vero?

ISICIARIUS. Mergus hians super petra loquens pro concione.

DEMUS. Au! miser ergo!

ISICIARIUS. Quid est?

DEMUS. Aufer hinc procul. Non meum habuit, sed Cleonymi. Hunc autem accipe a me, et penum meam administra.

CLEO. Nondum etiam, o here mi, obsecro te, priusquam oracula mea audias.

ISICIARIUS. Et mea ergo.

CLEO. Sed si huic creduas, coecum te fieri necesse est.

ISICIARIUS. Et si huic, verpum te fieri necesse est usque ad pectinem.

CLEO. Immo mea oracula dicunt fore, ut impes universae terrae, coronatus rosis.

ISICIARIUS. Mea vero dicunt, ut purpureo indutus sago acu picto et coronatus in aureo curru persequaris Smicythem et dominum.

CLEO. Quin abi et affer illa, ut hic audiat ea.

ISICIARIUS. Maxime.

DEMUS. Tu etiam affer tua.

CLEO. Ecce eo.

ISICIARIUS. Ecce hercle eo: nihil impedit.

CHORUS. Iucundissima lux huius erit die praesentibus et adventantibus, si Cleo perierit: quamvis seniores quosdam morosissimos in digmate litium adivi contradicere: *Si iste non evasisset magnus in republica, non exstitura fuisse duo ista utilia vasa, pistillum et truam.* Sed hoc etiam illius demiror porcinae eruditionis: pueri enim, qui cum eo ludum frequentarunt, dicunt ad solam Doricam harmoniam fides eum aptare consuevisse, aliam vero noluisse discere; deinde citharistam iratum abduci eum iussisse, cum hoc dicto: *Harmoniam puer iste non potis est addiscere, nisi quae nomine refert munera.*

CLEO, ISICIARIUS, DEMUS,
CHORUS.

(V. 997 — 1150.)

CLEO. **E**n, specta; necdum omnia effero.

ISICIARIUS. Hei mihi! quam valde cacaturio!
necdum omnia effero.

DEMUS. Quaeenam sunt ista?

CLEO. Oracula.

DEMUS. Omniane?

CLEO. Miraris? atqui hercle adhuc est mihi una
arca plena.

ISICIARIUS. Mihi autem coenaculum et duo con-
clavia.

DEMUS. Facite sciam cuiusnam sint haec ora-
cula.

CLEO. Mea quidem sunt Bacidis.

DEMUS. Tua vero, cuius?

ISICIARIUS. Glanidis, qui fuit frater Bacidis na-
tu maior.

DEMUS. Nam qua de re sunt?

CLEO. De Athenis, de Pylo, de te, de me, de
omnibus rebus.

DEMUS. Tua vero, qua de re?

ISICIARIUS. De Athenis, de lente, de Lacedae-
moniis, de scombris recentibus, de his qui in foro ini-
que metiuntur frumenta, de te, de me: penem iste
sibi mordeat.

DEMUS. Facite ergo, ut ea mihi legatis, illud
praecipue, quod de me est editum, quo delector, nem-
pe ut *aquila fiam in nubibus*.

CLEO. Iam ergo audi et huc advorte mentem.
*Percipe, Erechthida, rationem oraculorum, quae
Apollo tibi profatus est e penetrali per tripodas ve-
nerandos; servare te iussit sacrum canem, serratos*

habentem dentes, qui prius latrans, et pro te acerrime vociferans, mercedem tibi acquireret, et nisi hoc fecerit, peribit: multi enim ex odio contra eum crocitant graculi.

DEMUS. Pol ego haud intellego, quid haec sibi velint. Quid enim est Erechtheo cum graculis et cane?

CLEO. Ego quidem sum canis ille: nam pro te latro. Tibi vero dixit Apollo, ut canem me serves.

ISICIARIUS. Non hoc dicit oraculum: verum canis hicce, ut fores tuas, ita etiam oracula arrodit: mihi enim unum est aliud, quod vero de hoc cano dicit.

DEMUS. Dic ergo: prius autem lapidem capiam ne me illud de cane mordeat oraculum.

ISICIARIUS. *Animadvertite, o Erechthida, canem Cerberum plugiarium, qui adulans cauda et te coenantem observans, exedet tuum cibum, siquando tu hietans aliorum spectes. Clam autem noctu ingreditur in culinam, et canina voracitate patinas et insulas delambet.*

DEMUS. Multo melius, ita me Neptunus amet, o Glani dixisti.

CLEO. Audi, o bone, tum demum diiudica. *Est mulier, parietque leonem sacris in Athenis, qui pro populo contra multos culices pugnabit, tanquam pro catulis suis stans; quem tu observa, muro exstructo ligneo, et turribus ferreis.*

DEMUS. Scin' quid haec significant?

ISICIARIUS. Haud ego hercle.

CLEO. Perspicue Deus tibi dixit, ut me serves. Ego enim tibi sum pro leone.

DEMUS. Et quomodo me inscio factus es Proleq?

ISICIARIUS. Unum de industria te non edocet ex hoc vaticinio, quod solum ferreus murus est et lignum, in quo te adservare hunc iussit Loxias.

DEMUS. Quomodo ergo illud dixit deus?

ISICIARIUS. Istam ut constringas iubet in ligno quinque foraminibus pertuso.

DEMUS. Haec vaticinia nunc impleri mihi videntur.

CLEO. Ne creduas: invidae enim cornices crocitant: at tu accipitrem amare memento, qui tibi adduxit victos Lacedaemoniorum coracinos.

ISICIARIUS. Hoc quidem periculum temere adiit ebrius Paphlago. Cur id, Cecropida imprudens, habes pro egregio facinore? Quippe mulier etiam facile ferat onus, si vir sublatum id ei imponat: non tamen pugnaverit; nam cacaverit, si pugnaverit.

CLEO. Sed istuc animadverte, Pylum, quam tibi dixit, ante Pylum. *Est Pylus ante Pylum* —

DEMUS. Quid istud *Ante Pylum* sibi volt?

ISICIARIUS. Ait se solia in balneo occupaturum.

DEMUS. Hodie igitur illotus ero.

ISICIARIUS. Ipse enim solia nobis praeripuit. Sed istud de classe dicit meum oraculum, ad quod te animum advortere oportet omnino.

DEMUS. Advorto: tu vero lege, nautis meis quomodo stipendium primo dabitur.

ISICIARIUS. *Aegida, observa canivolpem, ne te decipiat, clam mordentem, dolosam, astutam, callidam.* Scin' quid hoc sit?

DEMUS. Philostratus est canivolpes.

ISICIARIUS. Non hoc dicit: sed quas naves identidem iste petit veloces ad colligendas ab insulanis pecunas, has vetat ei dare Loxias.

DEMUS. At quomodo triremis est *canivolpes*?

ISICIARIUS. Quomodo? nempe et triremis est et canis res velox.

DEMUS. Cur vero *cani* addita est *volpes*?

ISICIARIUS. Volpeculis adsimulavit milites, quoniam uvas comedunt ruri.

DEMUS. Esto: volpeculis autem illis stipendium quod detur ubi est?

ISICIARIUS. Id ego praebebo quoque in tres dies. Sed hoc adhuc audi oraculum, quo te vitare iussit Apollo Cyllenen, ne te illa decipiat.

DEMUS. Quamnam Cyllenen?

ISICIARIUS. Huius manum finxit Cyllenae esse merito, quia dicere hicce solet, *Inice in cyllen.*

CLEO. Perperam autumas. Per Cyllenae enim Phoebus recte innuit manum Diopithis. Sed est mihi de te oraculum alatum, ut *aquila fias et omni terrae imperas.*

ISICIARIUS. Mihi autem ut et terrae, et Erythraeo mari, utque in Ecbatanis ius dicturus sis lambens conditos cibos.

CLEO. At ego insomnium vidi, et mihi videbatur ipsa dea e cotyla in populum infundere opes et sanitatem.

ISICIARIUS. Ego etiam, ita me Iupiter amet; quippe mihi videbatur ipsa dea ex arce descendere, eique noctua insidere, deinde maiori e calice infundere uriusque in caput, tuum quidem, ambrosiam, huius autem, muriam alliatam.

DEMUS. Iu, iu! nemo profecto erat Glanide sapientior. Quin memet tibi committo, ut senem me cures, et quasi puerum denuo edoceas.

CLEO. Nondum, obsecro te, sed exspecta: nam hordea tibi praebebo et victum quotidie.

DEMUS. Hordeorum mentionem sufferre nequeo. Saepe deceptus sum a te et a Theophane.

CLEO. Immo farinam tibi dabo praeparatum.

ISICIARIUS. Ego vero parvas mazas iam pistas et pisces tostos: nihil obstat, quin illico edas.

DEMUS. Properate igitur perficere, quod vultis. Uter enim vestrum mihi plus benefecerit, huic ego tradam habenas pnycis.

CLEO. Curram itaque iam prior.

ISICIARIUS. Non tu hercle, sed ego.

CHORUS. O Deme, praeclearum utique habes imperium, quandoquidem omnes homines metuunt te, tanquam tyrannum: sed mobilis es, et si quis tibi aduletur, teque decipiat, delectare: tum etiam oratorem semper ore hiantes spectas: mens autem tua praesens est absens.

DEMUS. Mens non inest comis vestris, si me haud sapere existumatis. At ego sic desipio ultro. Nam ipsi mihi volup est potitare in dies; et unum

alere volo furacem praesidem: hunc autem, quando oppletus est, sublatum percutere soleo.

CHORUS. Recte quidem sic feceris, si tibi, ut dicis, prudentia inest in isto more tam multa: si hos data opera, tanquam publicas victimas, alis in pnyce: deinde siquando tibi desit obsonium, horum aliquem qui pinguis sit, mactas et comedis.

DEMUS. Spectate, an callide istos circumveniam, qui se sapere putant, et me fallere. Quippe ipsos semper observo, eos, quum furantur, me videre dissimulans: deinde quaecunque de meis furati fuerint, cogo eos rursus evomere, canum eis pro specillo in guttur immittens.

CLEO, ISICIARIUS, DEMUS, CHORUS.

(V. 1151—1315.)

CLEO. Abi hinc in maxumam malam crucem.

ISICIARIUS. Tu quidem, o perdit.

CLEO. O Deme. Ego quidem paratus terdudum sedeo, cupiens tibi benefacere.

ISICIARIUS. Ego vero decies dudum, et duodecies dudum, et millies dudum, et antea dudum, dudum, dudum.

DEMUS. Ego vero expectans tricies millies dudum exsecror vos, et antea dudum, dudum, dudum.

ISICIARIUS. Scin' ergo quid facias?

DEMUS. Si nesciam, tu id mihi dices.

ISICIARIUS. Iube me simul et istum, tanquam a carceribus missos, ex aequo tibi benefacere.

DEMUS. Hoc agere me par est. Abscedite.

ISICIARIUS. Ecce.

DEMUS. Currite iam.

CLEO. Subverti haud me sinam.

DEMUS. Profecto bestus ero oppido hodie amatorum horum opera, nisi delicias faciam.

CLEO. Viden' ego tibi prior extuli sellam hanc.

ISICIARIUS. At non mensam tu: verum ego multo prior extuli.

CLEO. Ecce ego fero tibi hanc parvam mazam, ex ferre illo pistam, quod ex Pylo adtuli.

ISICIARIUS. Ego vero offas panis, quas excavit ipsa dea manu eburnea.

DEMUS. Quam magnum ergo digitum habes, o veneranda!

CLEO. Ego vero e pisis pultem boni coloris et bonam, quam tudiculavit Pallas, cuius auspiciis Pylum expugnaui.

ISICIARIUS. O Deme, manifesto te respicit dea: nunc etiam tenet ollam supra te iuris plenam.

DEMUS. Putasne hanc urbem habitari potuisse tamdiu, nisi perspicue ollam supra nos tenuisset?

CLEO. Hoc frustum piscis dedit tibi dea fugatrix exercituum.

ISICIARIUS. At virgo patrima carnem in iure elixam, item intestini, et omasi, et ventriculi frustum.

DEMUS. Pulchre gratiam retulit, pepli memor.

CLEO. Gorgonis capite et crista insignis dea te comedere iubet de hac placenta in longum ducta, ut remos ducamus et navigemus commode.

ISICIARIUS. Haec etiam cape.

DEMUS. Et quid istis faciam Intestinis?

ISICIARIUS. Ea tibi consulto misit dea, ad statuminandas intrinsecus naves: quippe manifesto respicit classem nostram: cape et poculum duobus vini, tribus aquae mistum cyathis.

DEMUS. O Iupiter! quam suave vinum! ut facile fert ternas aquae partes?

ISICIARIUS. Etenim Tritonia id ternavit.

CLEO. Accipe nunc a me pinguis placentae frustum.

ISICIARIUS. A me vero totam placentam hancce.

CLEO. Sed leporinam non habebis unde ei des: at ego.

ISICIARIUS. Hei mihi! undenam leporinae mihi copia fiat! mi anime, nunc scurrile quidpiam inveni.

CLEO. Viden' hancce, o perditæ?

ISICIARIUS. Parum id curo. Sed enim isti ad me veniunt.

CLEO. Quinam?

ISICIARIUS. Legati, qui crumenas habent refer-tas pecunia.

CLEO. Ubi, ubi sunt.

ISICIARIUS. Quid hoc ad te? nonne omittes ho-spites? O Demule, viden' leporinam, quam tibi fero?

CLEO. Vae misero mihi! nefarie meam surripuisti.

ISICIARIUS. Etenim tu quoque hercle Laconas illos ex Pylo.

DEMUS. Dic, amabo, quo commento eam rapuisti?

ISICIARIUS. Commentum quidem est deæ: fur-tum vero meum.

CLEO. At ego periculo meo leporem venatus sum.

ISICIARIUS. Ego vero eum assavi.

DEMUS. Abi: nam non nisi adponenti gratia est.

CLEO. Hei mihi! vincar impudentia, perditus.

ISICIARIUS. Cur non diiudicas, o Deme, uter nostrum melior vir siet erga te et ventrem?

DEMUS. Quonam ergo documento usus, inter vos sapienter diiudicasse videri queam spectatoribus?

ISICIARIUS. Dicam tibi. Vade et cistam meam ta-cite comprehende, et explora ecquid insit: huius iti-dem Paphlagonis. Sic procul dubio recte iudicabis.

DEMUS. Age videam, quid ergo inest?

ISICIARIUS. Sed vacuam vides, o patercule; om-nia enim tibi adtuli.

DEMUS. Haec quidem cista populo favet.

ISICIARIUS. Accede igitur etiam huc ad cistam Paphlagonis. Iamne vides?

DEMUS. Hei mihi! quantis bonis repleta est! quam magnam in ea placentam recondidit; mihi autem tantillum præcisum dedit.

ISICIARIUS. Idem fecit antidhac etiam: ex illis quæ capiebat, pauxillum tibi dabat: ipsns autem sibi maiores partes anteponebat.

DEMUS. O impure, itane me decipiebas, furtum faciens? *Ego autem te coronis et donis ornavi.*

CLEO. At ego furabar reipublicae bono.

DEMUS. Depone ocius coronem, ut isti eam imponam.

ISICIARIUS. Depone ocius, verbero.

CLEO. Minime vero: nam mihi oraculum est Pythicum, declarans a quo solo vinci me necesse sit.

ISICIARIUS. Nempe declarans meum nomen, idque perquam perspicue.

CLEO. Atqui volo documento explorare an congruas cum oraculo: et ex te primum hoc tantum percontabor; quem ludum frequentasti puer?

ISICIARIUS. In culinis concinnabar pugnis.

CLEO. Quid ais? ut oraculo percellitur animus meus! Esto: quid vero apud palaestrae magistrum didicisti?

ISICIARIUS. Furari et furtum abiurare, testesque in oculos intueri.

CLEO. O *Phoebe Apollo Lycie*, quid tandem me facies? Quamnam vero artem exercuisti iam adultior?

ISICIARIUS. Isicia vendebam.

CLEO. Quid praeterea?

ISICIARIUS. Futuebar.

CLEO. Vae mihi infortunato! iam nullus sum. *Tenuis quaedam est spes, quae nos sustinet*. Et mihi hoc tantum dic, utrum in foro isicia vendebas, an ad portas.

ISICIARIUS. Ad portas, ubi salsamenta venum exponuntur.

CLEO. Hei mihi! oraculum adimpletum est. Volutate intro huncce infelicem. O corona, vale: invitus equidem te amitto: habebit te alius, fur quidem non peior, forte tamen fortunatior.

ISICIARIUS. Iupiter Graecanice, palma tua est.

CHORUS. O salve victor, et memor esto, te virum evasisse mea opera. Modicum autem hoc a te peto, ut fiam tibi scriba in iudiciis, uti nunc Phanus est.

DEMUS. Mihi autem, quodnam sit tuum nomen, eloquere.

ISICIARIUS. Agoracritus: nem in foro litigando pastus sum.

DEMUS. Agoracrito igitur memet committo, eique Paphlagonem hunc trado.

AGORACRITUS. Equidem te, o Deme, curabo

sedulo, ut fatearis te hominem nullum vidisse meliorem me erga Oscitantium urbem.

SEMICHORUS. Quid pulchrius incipienti opus aut finienti, quam velocium equorum agitadores cantare, nulloque convicio Lysistratum aut Thumantia domo carentem sponte lacessere? Etenim iste, o bone Apollo, esurit, et uberrimas lacrimas fundens supplex tuam Delphis tangit pharetram, quia summa laborat inopia.

CHORUS. Maledicere improbis neutiquam est invidiosum: quin id laudi bonis dabit, qui recte indicat. Quod si autem homo ille, quem par est ex me multa maledicta audire, esset vulgo notus, non facerem mentionem alius amici viri. Nunc itaque Arignotum homo qui ignoret, nemo est, nisi qui nesciat, quid sit albnm, aut qui si orthius modus. Huic vero frater est, moribus ei hand germanus, Aripbrades improbus: sed enim sciens prudensque talis est. Est autem non tantum malus, nec enim hoc sensissem, neque pessumus tantum: verum etiam insuper excogitavit quiddam. Linguam enim suam polluit turpibus voluptatibus, in ganeis lambens despuendum illum rorem, et inquinans barbam, et conturbans labra pudendorum, Polymnestea carmina faciens, et consuescens cum Oeonicho. Quicumque igitur hominem istum non valde exsecratur, nunquam ex eodem poculo nobiscum bibit.

SEMICHORUS. Saepe nocturnis cogitationibus occupatus fui, et quaesivi, qua de causa tam improbe comedat Cleonymus. Aiunt enim illum more pecudum vorantem bona divitum hominum vix abire a panario: at illos cum orare, ut sibi aequae edendi veniam det: *Age, o praeclare, per genua te obsecro, exi et parce mensae.*

CHORUS. Aiunt convenisse triremes ad colloquendum inter se, et unam aliquam earum, quae maxuma erat natu, dixisse: *Nonne auditis, o virgines, quae in urbe fiunt? aiunt quemdam petiisse nostrarum centum ad expeditionem in Chalcedonem, civem improbum, vappam Hyperbolum.* Triremibus autem aiunt id visum esse grave et intolerabile, et quamdam earum dixisse, quae cum viris nondum consueverat: *Pro Averrunce! meus certe navarchus ille nunquam*

erit; sed si necesse est, a cossis corrosa et putrefacta hic consenescam; nec Nauphantae Nausonis filiae navarchus ille sit, ne sit, inquam, o dii! si quidem ex picea et lignis sum ego etiam compacta. Si autem Atheniensibus placet illa sententia, videtur mihi optimum nobis esse, si in Thesei aut Eumenidum fanum navigemus, ibique supplices sedeamus. Non enim nobis imperans iridebit urbem: sed naviget seorsum solus in malam rem, si volt, alveos illos, in quibus lucernas vendebat, in mare deducens.

AGORACRITUS, CHORUS, DEMUS.

(V. 1316—1408.)

AGORACRITUS. **L**inguis favere oportet et os comprimere, et a testibus citandis abstinere, et fora iudicum ocludere, quibus ista urbs gaudet, et propter novas prosperitates oportet, ut theatrum Pæanem canat.

CHORUS. O qui auxiliator sacris apparuisti insulis et lumen Athenis, quamnam ferens bonam famam venisti, ob quam plateas repleamus nidore?

AGORACRITUS. Populum vobis decoxi, et pulchrum eum ex turpi feci.

CHORUS. Et ubi nunc est ille, o admirandi auctor commenti?

AGORACRITUS. Antiquas incolit violis coronatas Athenas.

CHORUS. Qui videre eum possimus? quemnam habet ornatum? et qualis factus est?

AGORACRITUS. Qualis antehac fuit, quando cum Aristide et Miltiade cibum una capiebat: iam autem illum videbitis: crepant enim ab eo vestibuli fores. Sed gratulamini Athenis ob antiquam receptam speciem, Athenis, inquam, admirandis, decantatis, in quibus habitat inclytus ille Populus.

CHORUS. O nitidae, violis coronatae, praecla-

rae Athenae, ostendite nobis monarcham illum Graeciae et huius soli.

AGORACRITUS. Hic ille est cicadas in capillis gestans, splendens antiqua specie, non calculos redolens, sed pacem, myrrha delibutus.

CHORUS. Salve, o Graecorum Rex: tibi gratulamur: nam bona tibi obtigerunt et civitate digna, et illo in Merathone tropaeo.

DEMUS. O hominum carissime, huc accede, Agoracrite. Quantis me decoquendo bonis adfecisti!

AGORACRITUS. Egone? sed, o bone, necdum scis, qualis antehac fueris, neque quid feceris: nam pro deo me haberes.

DEMUS. Quid ergo feci antehac? dic mihi, qualis eram?

AGORACRITUS. Principio quidem, si quando in concione diceret aliquis: *O popule, amator sum tuus, teque colo, et curam tui gero, et consultum tibi solus volo*: his si quis uteretur exordiis, subsilliebas, et iactabas caput ferociter.

DEMUS. Egone?

AGORACRITUS. Deinde ille, te decepto, abibat.

DEMUS. Quid ais? haecce mihi fecerunt, nec ego id sensi?

AGORACRITUS. Nam aures tuae hercle diducbantur instar umbellae, et rursus contrahabantur.

DEMUS. Adeone ineptus ego fui et prae senectute delirans?

AGORACRITUS. Quia etiam, quum duo oratores verba facerent, altero dicente *parandam esse classem*, altero autem, *solvendam esse iudicibus mercedem*; tunc qui de mercede dicebat, superato illo qui de classe rogationem tulerat, abibat. Heus tu, quid demittis caput? nonne loco manebis?

DEMUS. Pudet me profecto priorum peccatorum.

AGORACRITUS. At culpa non est tua, ne sis sollicitus, sed eorum, qui te sic decipere. Nunc autem, dic mihi; si quis advocatus scurra dicat: *Non est vobis iudicibus panis, nisi hanc causam damnaveritis*: huic patrono quid facies? dic mihi.

DEMUS. Sublimem tollam et in barathrum iniiciam, e collo ei suspendens Hyperbolum.

AGORACRITUS. Istuc quidem recte et sapienter iam dicis: sed in ceteris quomodo rempublicam ordinabis? age, dic mihi.

DEMUS. Primo remigibus longarum navium, quum primum in portum appulerint, mercedem integram dabo.

AGORACRITUS. Multis adtritibus natibus gratum fecisti.

DEMUS. Deinde catalogo militum inscriptorum civium nullus in alium transcribetur ordinem studiis fautorum: sed sicut initio erat, ita erit inscriptus.

AGORACRITUS. Istuc momordit clypeum Cleonymi.

DEMUS. Nec imberbis ullus in foro concionabitur.

AGORACRITUS. Ubi ergo concionabantur Clisthenes et Strato?

DEMUS. Adolescentulos illos dico in myropoliis versari solitos, qui sedentes haec garriunt: *Dexter est Phaeax, et solerter eruditus fuit: quippe auditorem oratione quasi constrictum tenet, et quodlibet adsequitur: sententias etiam cudit, et est perspicuus, facileque affectus movet, optume comprimens tumultuantes.*

AGORACRITUS. Nonne tu es paedico istorum locutuleiorum?

DEMUS. Non hercle; sed cogam istos omnes venatum ire, a faciendis decretis abstinentes.

AGORACRITUS. Accipe ergo hac conditione sellam hanc plicatilem, et puerum coleatum, qui eam tibi gestet, et, siquando videbitur, hunc tibi sellam face.

DEMUS. O me beatum, qui pristinum in statum reducor!

AGORACRITUS. Istuc dices demum, quum tricennales inducias tradidero tibi. Adeste ecus vos induciae.

DEMUS. O Iupiter supreme, quam venustae sunt! obsecro per deos, licetne cum illis rem habere? quomodo illas cepisti, anabo?

AGORACRITUS. Nonne eas Paphlago intus abs-

conderat, ne tu eas caperes? nunc itaque tibi eas do, ut rus abeas, tecum eas abducens.

DEMUS. Paphlagonem autem, qui ista fecit, dic, quo malo mactabis?

AGORACRITUS. Non magno, nec alio ullo, nisi ut artem meam obtineat, et ad portas isicia vendat solus, caninas carnes miscens asininis, ebriusque scortis convicia dicat, et ex balneorum soliis haustam aquam bibat.

DEMUS. Bene excogitasti id, quo dignus est, nimirum ut cum scortis et balneatoribus digladietur maledictis. At te pro his beneficiis in prytaneum invito, et in sedem, quam obtinebat impurissimus ille: sequere antem sumta viridi hac veste. Et illum educat aliquis ad exercendam suam artem, ut videant ipsum hospites, quos contumeliis solebat adficere.

ARISTOPHANIS

P A X.

DRAMATIS PERSONAE.

FAMULI DUO TRYGAEI.

TRYGAEUS.

PUELLAE filiae Trygaei.

MERCURIUS.

BELLUM.

TUMULTUS.

CHORUS.

HIEROCLES.

FALCARIUS.

CRISTARIUS.

LORICARIUS.

TUBICEN.

GALEARUM FABER.

HASTARIUS.

PUER LAMACHI.

PUER CLEONÝMI.

FAMULI, TRYGAEUS, PUELLAE;
MERCURIUS, BELLUM, TUMULTUS;
CHORUS.

(V. 1 — 818.)

FAMULUS I. Fer, fer turundam quam citissime
scarabaeo.

FAMULUS II. Ecce.

FAMULUS I. Da perditissimo illi.

FAMULUS II. Atque utinam tu suaviorem hac
nunquam turundam comedas!

FAMULUS I. Da offam aliam ex asinino forma-
tam stercore.

FAMULUS II. Ecce autem rursus.

FAMULUS I. Ubi vero est, quam modo ferebas?
annon devoravit eam?

FAMULUS II. Sane hercle. Quia ereptam glome-
ravit pedibus totamque deglutivit.

FAMULUS I. Sed quam primum tere multas et
spissas.

FAMULUS II. Viri sterquilinilegi, ferte mihi
opem, per deos obsecro, nisi volta committere, ut
praefocer.

FAMULUS I. Aliam, aliam da pueri cinaedi: tri-
tam enim cupere se autumat.

FAMULUS II. Ecce. Unam quidem, o viri, su-
spicionem a me segregaturus mihi videor. Nemo enim
dixerit me inter pinsendum mazam comedere.

FAMULUS I. Phoi! fer aliam, et aliam, et aliam;
aliasque praeterea tere.

FAMULUS II. Hand equidem hercle. Non enim amplius queo sentinam hanc perpeti: ipsam itaque una cum scarabaeo sumam et intro auferam.

FAMULUS I. Ita edepol in malam rem, et te ipsum insuper.

FAMULUS II. Vostrum autem, si quis novit, dicat mihi, unde emere possim nasum non perforatum. Nullum enim opus aerumnosius est quam scarabaeo pinsentem cibum praebere. Nam sus aut canis, ita ut cacaveris, facile et celeriter vorat: iste autem prae superbia fastidit, et comedere non dignatur, nisi toto die teram, eique adponam, tanquam mulieri, turundam subactam. Sed an desierit edere, speculabor, forem pauxillum sic aperiens, ne me videat. Incumbe, ne desinas unquam edere, usquedum imprudens dirumparis. En, ut pronus vorat execrabilis ille, tanquam luctator, maxillas contorquens; caput interea manusque quodammodo circumducens, ut ii qui crassos rudentes in naves onerarias convolvunt. Res imunda et foetida et vorax est iste scarabaeus. Nec cuiusnam deorum sit hoc peculium scio: haud sano Veneris mihi videtur esse nec Gratiarum.

FAMULUS I. Cuius ergo est?

FAMULUS II. Haud fieri potest, quin sit hoc signum Iovis Fulgeratoris.

FAMULUS I. Iam igitur spectatorum aliquis dicat, juvenis forsitan opinione sua sapiens: *Quid hoc rei est? Quorsum pertinet iste scarabaeus?* Deinde ipsi vir Ioniens aliquis adsidens dicat: *Ad Cleonem, ni fallor animi, pertinet hoc; nam ille impudenter merdam comedit.* Sed domum ingressus scarabaeo dabo bibere.

FAMULUS II. At ego huius rei rationem pueris, et adolescentibus, et viris, illisque qui viros aetate superant, edisseram, illisque etiam qui ultra communem virorum sortem, longiorem vitae capiunt usuram. Herus meus novum insanit in modum, non quo vos, sed alio plane novo. Per totum enim diem coelum suspiciens hianti ore sic increpat Iovem, aitque: O Iupiter, quid vis facere? depone scopas: ne verre Graeciam —

TRYGAEUS. Eheu! eheu!

FAMULUS II. Silete: nam eius vocem audire mihi videor.

TRYGAEUS. O Iupiter, quid demum facere nostro populo cogitas? non animadvertis te urbes nostras exhaurire?

FAMULUS II. Hoc nimirum illud malum est, quod dicebam: nam specimen insaniae eius auditis. Quae autem statim ab initio dixit, quando eum coepit agitare bilis, audietis. Secum enim hoc in loco ita loquebantur: *Utinam possem recta via ad Iovem pergere!* Deinde tenuibus scalulis fabricatis, eas conscendebat, pedibusque et manibus nitens, in coelum conabatur scendere, donec praecipiti eas cerviq; defregit sibi. Postea heri, quum se proruisset, nescio quorsum, fores, domum revorsus est cum Aetneo maximo scarabaeo, et deinde mox eius equisonem esse coegit. Atque ipse demulcens eum, tanquam pullum equinum, *O Pegasule mi, inquit, generose ales, fac ut me velens ad Iovem recta voles.* Sed quid agat, spectabo, sic per clathros exserens caput. Heu mihi misero! adeste huc, adeste, o vicinit herus enim meus sublimis tollitur in aërem, scarabaeo, tanquam equo, insidens.

TRYGAEUS. Placidus, placidus, sensim, o scarabae, ne mihi ferociter nimis incede, statim a principio robore fretus, priusquam sudaveris, et solveris artuum nervos alarem motu vehementi; et ne spira mihi tetrum odorem, obsecro te: sin istuc facturus es, hic potius maneat nostris in aedibus.

FAMULUS II. O here, mi domine, ut deliras!

TRYGAEUS. Sile, sile.

FAMULUS II. Quorsum, quaeso, sublimis volitas temere?

TRYGAEUS. Graecorum omnium causa volito, audax molitus insolensque facinus.

FAMULUS II. Quid volitas? quid frustra insenis?

TRYGAEUS. Cre favere decet, et nihil mali omnino mutire, sed bona verba dicere: hominibusque dic ut sileant, atque ut simeta et cloacas novis lateribus instaurent, podicesque claudant.

FAMULUS II. Nullo pacto a me impetrebis ut sileam, nisi mihi dixeris, quorsum volare cogitas.

TRYGAEUS. Quorsum, nisi ad Iovem in coelum?

FAMULUS II. Quae mente?

TRYGAEUS. Interrogaturus eum, quid de Graecis universis facere constitutum habeat.

FAMULUS II. Si autem id tibi non declararit?

TRYGAEUS. Scribam ei dicam, ut qui prodit Graeciam Persis.

FAMULUS II. Nunquam, ita me Bacchus aniet, hoc me vivo facies.

TRYGAEUS. Fieri aliter nequit.

FAMULUS II. Iu, iu, iu! O puellae, deserit vos solas pater, in coelum proficiscens clanculum. Sed orate patrem, o miserae.

PUELLA. O pater, o pater, ergone vera aedibus nostris fama venit, te cum avibus, me deserentem, ad corvos iturum evanidum? Estne aliquid horum reversa? Dic, o pater, si me amas.

TRYGAEUS. Arbitrari licet, o filiae; illud autem est certissimum, dolore me premi, quando vos panem petitis, *pappam* me vocitantes, domi autem ne gutta quidem argenti est omnino. Si autem re bene gesta rediero, habebitis mature semper collyram magnam, et cum ea pugnum obsoni loco.

PUELLA. Ecqua tibi erit itineris conficiendi ratio? navis enim te non vehet viam hanc.

TRYGAEUS. Alatus vehet me pullus: haud navigabo.

PUELLA. Quae vero mens tua est, qui scarabaeo iuncto velaris ad deos, o pater?

TRYGAEUS. In Aesopi fabulis invenitur, ut solus ille omnium volucrum ad deos pervenerit.

PUELLA. Incredibilem memoras fabulam, o pater, pater, ut olens bestia ad deos venerit.

TRYGAEUS. Venit propter inimicitias quas olim cum aquila gerebat, ut eius ova in praeceps devolveret, sicque eam ulcisceretur.

PUELLA. Quidni ergo aligerum iungebas Pegasus, ut diis videreris magis tragicus?

TRYGAEUS. At, o misella, duplici commeatu

opus suisset: nunc autem quos ipse comederō cibos, iisdem hunc alam.

PUELLA. Quid si in profundas ceciderit maris undas, quomodo emergere poterit, volucris quum siet?

TRYGAEUS. Data opera clavum habeo, quo utar: navis autem mihi erit Naxi fabricatus cantharus.

PUELLA. Quis autem te portus fluctu delatum excipiet?

TRYGAEUS. Nimirum in Piraeo est Canthari portus.

PUELLA. Illud provide ne impingas, et illinc delabaris; deinde claudus Euripidi argumentum praebenas, et tragoedia fias.

TRYGAEUS. Mihi quidem haec curae erunt: sed valeto. Vos vero, quorum gratia istos labores tolero, ne visite, neu cacate cis tres dies. Nam si offecerit in sublime elatus iste, praecipitem me dabit et spe deiciet. Sed age, Pegase, laetus incede, aurato freno strepitum excita, micans auribus. Quid agis, quid agis? quo detorques nares ad cloacas? tolle te ipsum audacter a terra, et deinde pernices alas pandens, recta perge ad Iovis aulam, a merda nasum abstinens, et a quotidianis cibis omnibus. Heus tu homo, quid facis, tu, inquam, qui cacas in Piraeo ad lupanar? perdes me, perdes: nonne desodies, et super ingeres terrae quam plurimum, summoque in tumultu plantabis serpillum, et unguentum infundes? nam si hinc delapso gravius mihi quid acciderit, mortis meae poenas dabit Chiorum civitas, quinque talentis multata propter tuum culum. Hei mihi! ut paveo! nec amplius ioco hoc dico. O machinarie, advorte animum ad me: iam torquet se mihi flatus aliquis circa umbilicum, et, nisi cautionem adhibeas, scarabaeo saginam dabo. Sed prope a diis esse me puto, atque iam perspicio Iovis aedem. Ecquis tutelam Iovis faunae gerit? nonne aperietis?

MERCURIUS. Unde vocis humanae ad me accidet sonus? O dive Hercules! quid hoc mali est?

TRYGAEUS. Hippocantharus.

MERCURIUS. O impure tu et audax et impu-

dens, et impure, et nimium impure, et impurissime, quomodo huc ascendisti, o impurorum impurissime? quodnam est nomen tibi? nonne dices?

TRYGAEUS. Impurissimus.

MERCURIUS. Cuias es? dic mihi.

TRYGAEUS. Impurissimus.

MERCURIUS. Pater tibi quis est?

TRYGAEUS. Mihine? impurissimus.

MERCURIUS. Haud causam dices, per Tellurem iuro, quin moriaris illico, nisi profitearis mihi quid tandem sit nominis tibi.

TRYGAEUS. Trygaeus Athmonensis, vinitor probus, non sycophanta, nec litium amans.

MERCURIUS. Quamobrem vero venisti?

TRYGAEUS. Ut carnes hasce tibi ferrem.

MERCURIUS. O miselle, satin' salvus venis?

TRYGAEUS. O gulose, viden' ut iam tibi non videor esse impurissimus? age nunc voca sis mihi lovem.

MERCURIUS. Eheu, eheu, eheu! quod ne tantam quidem emensus viam prope ad deos accessurus es. Absunt enim, ut qui heri emigrarint.

TRYGAEUS. Quo terrarum?

MERCURIUS. Perii! *terrarum* ais?

TRYGAEUS. Quorsum ergo?

MERCURIUS. Perquam procul, in penitissimum abditissimumque coeli recessum.

TRYGAEUS. Quomodo ergo tu hic solus es relictus?

MERCURIUS. Deorum adservo reliqua vascula, ollulas, tabellas et amphorulas.

TRYGAEUS. Sed quapropter emigrarunt dii?

MERCURIUS. Quia Graecis irati sunt: ideo quem ipsi antea obtinebant locum, cum Bello incolendum dederunt, eique permiserunt, ut vos tractet plane arbitrato suo. Ipsi autem sursum quam longissime migrarunt, ut ne viderent vos amplius praeliantes, nec supplicantes sibi prorsus sentirent.

TRYGAEUS. Sed cur nobiscum ita agi voluerunt? dic mihi.

MERCURIUS. Quia belligerare malebatis, pacem

illis saepe conciliantibus. Atque si quando Lacones essent superiores, ipsorum haec fere erant verba: *Nunc, ita me Castores ament, Atticus poenas dabit.* Contra si Athenienses meliuscule rem gessissent, venirentque Lacones de pace agentes, vos illico solabatis dicere: *Officiis nobis os sublinitur, ita me servet Minerva: Per Iovem minime mos eis gerendus est; venient denuo, si Pylum habeamus.*

TRYGAEUS. Est illa quidem sermonis nostri genuina forma.

MERCURIUS. Quamobrem nescio an Pacem unquam sitis visuri.

TRYGAEUS. Quorsum ergo abiit?

MERCURIUS. Bellum eam iniecit in antrum profundum.

TRYGAEUS. In quodnam?

MERCURIUS. In istud infimum. Deinde videntur quam multos superingesserit lapides, ut eam nunquamprehendatis?

TRYGAEUS. Dic mihi, quidnam ergo mali iam nobis parat?

MERCURIUS. Nescio, nisi unum hoc, eum vesperti mortarium immanis magnitudinis intulisse.

TRYGAEUS. Quorsum, quaeso, isto mortario utetur?

MERCURIUS. Contundere in eo urbes cogitat. Sed ibo; etenim, ut opinor, exiturus est: tumultuatur utique intus.

TRYGAEUS. Hei misero mihi! age effugiam ipsum: namque sensi quasi mortari bellici sonitum ipse etiam.

BELLUM. Io mortales, mortales, mortales aerum. nosi, quam valde actutum maxillas dolebitis!

TRYGAEUS. O dive Apollo, quanta mortari amplitudo! quantum autem malum est solus belli adspectus! An iste est ille quem fugimus, ille truculentus, ille durus, ille divaricatis cruribus firmans gradum?

BELLUM. Io Prasiae termiserae, et quinquies, et decies iterum iterumque, ut peribitis hodie!

TRYGAEUS. Istud quidem, o viri, nihil adhuc ad nos pertinet: malum enim hocce est Laconicae.

BELLUM. Io Megara, Megara, ut actutum conteremini, universa in moretum intrita.

TRYGAEUS. Papae, papae! quam magnos et acerbos Megarensibus iniecit fletus!

BELLUM. Io Sicilia, ut peris tu etiam! Qualis civitas comminuetur misera! age infundam et mel hocce Atticum.

TRYGAEUS. Heus tu, auctor sum tibi, ut alio utaris melle. Quatuor obolis hoc venit: parce Attico.

BELLUM. Puer, puer Tumultus.

TUMULTUS. Quid me vocas?

BELLUM. Male plorabis. Stasne otiosus? nescis enim pugnam istum, ut sit acerbus.

TUMULTUS. Hei mihi misero! mi here, num alia indidisti in pugnum?

BELLUM. Afferesne pistillum curriculo?

TUMULTUS. At, o bone, non est nobis: heri huc commigravimus.

BELLUM. Nonne vero ad Athenienses curres petitum cursim?

TUMULTUS. Curram equidem hercle; sin minus, plorabo.

TRYGAEUS. Agite, quaeso, quid faciemus, o miseri homunciones? videte quam magno versemur in periculo. Quippe si pistillum ferens venerit, isto contundet urbes otiose. Sed, o Bacche, pereat, nec revorsus ferat!

BELLUM. Eho tu.

TUMULTUS. Quid est?

BELLUM. Non affers?

TUMULTUS. Qui, malum, afferam? Periit Atheniensibus, vides, pistillum, coriarius, inquam, ille, qui turbabat Graeciam.

TRYGAEUS. Bene sane, o veneranda domina Minerva, factum est, quod periit ille, et quidem opportuno reipublicae tempore, antequam moretum nobis infunderet.

BELLUM. Non igitur aliud ex Lacedaemone accessere properabis?

TUMULTUS. Hoc ago, here.

BELLUM. Cito ergo redi.

TRYGAEUS. O viri, quid nobis fiet? nunc in summo res est discrimine. Sed si quis forte vostrum in Samothracia est initiatus, nunc precari decet, ut qui pistillum arcessit, illius distorqueantur pedes.

TUMULTUS. Hei mihi misero, hei mihi iterum, iterumque hei mihi!

BELLUM. Quid est? num non fers nunc etiam?

TUMULTUS. Perit enim et Lacedaemoniis pessimum illud pistillum.

BELLUM. Quomodo, sceleste?

TUMULTUS. In Thraciam utendum aliis quum dedissent illud, perdiderunt.

TRYGAEUS. Bene, bene factum, o Dioscuri! forte bene erit: habete bonum animum, mortales.

BELLUM. Cape rursus haec vasa, eaque intro aufer: ego vero ingressus pistillum faciam.

TRYGAEUS. Nunc hoc ipsum Datidis carmen iterare commodum est, quod ille cantabat aliquando masturbans meridie: *Quam laetor, quam delector, quam gaudeor!* Nunc nobis, o Graeci, tempus se dat opportunum, ut soluti litibus et praeliis extrahamus Pacem omnibus caram, antequam rursus aliud quoddam pistillum impedimento sit. Sed, o agricolae, et mercatores, et fabri, et opifices, et inquilini, et hospites, et insulani, huc adeste omnes populi, sumtis quamprimum ligonibus et vectibus et restibus. Nunc enim arripere licet Boni Geni poculum.

CHORUS. Huc accedat quisque strenue ad salutem recta. O Graeci, quotquot estis, succurramus, si unquam alias, soluti bellicis aciebus et malis croentificis. Dies enim illuxit haec inimica Lamacho. Proinde, si quid est opus facto, dic nobis et impera, quasi architectus aliquis. Non enim potis est ut defetisci hodie mihi videar, priusquam vectibus et machinis in lucem protraxerim illam dearum omnium maxumam et vitium amantissimam.

TRYGAEUS. Nonne silebitis, ne nimium laetabundi hoc negotio Bellum excitetis intus vestris clamoribus.

CHORUS. At nos laetamur, audito isto de extrahenda Pace edicto; longe enim diversum est ab illo,

quo toties venire iussi fuimus trium dierum commeatum habentes.

TRYGAEUS. Cavete nunc formidantes Cerberum illum, ne ira aestuans et vociferans, ut modo, quum hic erat, impedimento nobis sit, quo minus deam extrahamus.

CHORUS. Nemo est, qui eam mihi nunc quovis pacto eripiat, si semel in meas venerit manus.

TRYGAEUS. Heu! heu! occidetis me, o viri, nisi clamorem remittatis. Fors enim se proripiens omnia haec conturbabit pedibus.

CHORUS. Misceat sane, et conculcet omnia, et turbet: non enim facile gaudio moderabimur hodie.

TRYGAEUS. Quid hoc mali est? quid accidit vobis, o viri? Neutiquam, per deos obsecro, corrumpatis saltando pulcherrimum negotium.

CHORUS. Equidem hercle saltare non cogito: verum prae voluptate, me non movente, ipsa crura salutant.

TRYGAEUS. Ne amplius etiam: sed desine, desine saltare.

CHORUS. En iam desii.

TRYGAEUS. Dicis quidem: sed nondum desinis.

CHORUS. Unam hanc choream sine me ducere, et non amplius.

TRYGAEUS. Hanc unam ergo: at ne praeterea saltetis quidquam.

CHORUS. Non saltaremus, si quid tibi prodessemus.

TRYGAEUS. Sed videte, nondum desiistis.

CHORUS. Istuc modo crus dextrum si iactavero, iam tum mehercle desinam.

TRYGAEUS. Hoc equidem vobis ita concedo, ut amplius mihi molesti ne sitis.

CHORUS. Sed et sinistrum etiam necesse est ut nonnihil iactem. Quippe laetus sum, et laetitia differror, et pedo, et rideo, magis quam si senectam exuissem, quia clypeum effugi.

TRYGAEUS. Ne gaudete, quaeso, adhuc; nondum enim certo rem scitis. Sed quando prehenderi-

mus ipsam, tunc gaudete, et clamate, et ridete. Quispe tum demum licebit vobis navigare, manere, intueri, dormire, interesse ludis solemnibus, epulari, cotabato ludere, Sybariticis delictis frui, *Iu! Iu!* exclaimare.

CHORUS. Utinam mihi liceat videre hunc diem aliquando. Aerumnas enim toleravi multas, et stramenta, Phormionis peculium. Nec amplius me invenies iudicem acerbum et difficilem, nec asperum durumque ingenio, sed mollem me videbis, multoque mitiorem, ubi solutus fuero belli molestiis. Etenim satis longo iam tempore perimus et atterimur, dum vagamur in Lyceum et ex Lyceo cum hasta et cum clypeo. Sed quo facto tibi maxime gratificemur age eloquere: te enim imperatorem legit nobis benigna quaedam fortuna.

TRYGAEUS. Age iam dispiciam, quorsum istos lapides amollemur.

MERCURIUS. O impure et temerarie, quid facere cogitas?

TRYGAEUS. Nihil mali; sed id quod Cillicon.

MERCURIUS. Periisti homo infelix.

TRYGAEUS. Siquidem sortitio fiat: tu enim, qui Mercurius es, sortibus dirigendis quid facturus sis scio.

MERCURIUS. Periisti, interiisti.

TRYGAEUS. In quem diem?

MERCURIUS. Iam statim.

TRYGAEUS. At nihil adhucdum emi, nec farinam, nec caseum, tanquam periturus.

MERCURIUS. Atqui iam contritus es.

TRYGAEUS. Quomodo ergo non sensi me tanta affici voluptate?

MERCURIUS. Num scis Iovem praedixisse mortem illi, qui hanc effodiensprehensus fuerit?

TRYGAEUS. Ergone nunc me mori omnino necesse est?

MERCURIUS. Scias hoc ita esse.

TRYGAEUS. Da igitur mutuas mihi tres drachmas in porcellum; oportet enim initiari me, priusquam moriar.

MERCURIUS. O Iupiter fulminator —

TRYGAEUS. Per deos obsecro, domine, ne nos indices.

MERCURIUS. Nolim silere.

TRYGAEUS. Immo per carnes te rogo, quas tibi ultro attuli.

MERCURIUS. At, o miselle, eradicabit me Iupiter, nisi alto clamore haec palam fecero.

TRYGAEUS. Noli nunc clamare, obsecro te, Mercuriole. Vos vero dicite mihi, quid accidit vobis? sic statis attoniti? o perditii, ne parcite precibus; sin minus, consilium nostrum clamore denuntiabit ille.

CHORUS. Neutiquam, o domine Mercuri, neutiquam hoc feceris, si quem gratum et acceptum tibi porcellum a me oblatum meministi te comedere, nec meritum illud parvipendas istoc in negotio.

TRYGAEUS. Non audis, ut adulentur tibi, o rex domine?

CHORUS. Ne fias iratus ex propitio supplicibus nobis, ut istam nancisci nequeamus: sed gratificare nobis, o humanissime, et munificentissime deorum, si detestaris Pisandri cristas et supercilia: sic te victimis sacris, et supplicationibus magnificis honorabimus, o domine, semper.

TRYGAEUS. Age, obsecro, miserere supplicis eorum vocis, quoniam maiori etiam te quam antehac cultu dignantur.

MERCURIUS. Furaciores enim nunc sunt quam antehac.

TRYGAEUS. Atque tibi indicabo rem atrocem et magni momenti, quae contra deos omnes suscipitur.

MERCURIUS. Age, sodes, eloquere: forte enim permoveris me.

TRYGAEUS. Namque Luna et veterator ille Sol vobis insidiantur a longo iam tempore: barbaris produnt Graeciam.

MERCURIUS. Carnam vero id faciunt? *

TRYGAEUS. Quia hercle nos quidem vobis sacrificamus: istis autem barbari sacrificant. Quocirca,

ut par est, vellent vos omnes perire, ut sacra, quae ceteris diis offerri solent, acciperent ipsi omnia.

MERCURIUS. Haec ergo causa est, cur dudum dies imminuerunt clanculum, et orbem arrosuerunt aurigatione subdola.

TRYGAEUS. Rem hercle loquere. Proinde, amice Mercuri, adiuva nos alacri animo, et illam una nobiscum extrahere. Atque tibi magna illa Panathenaea celebrabimus, ceterasque omnes deorum ferias, ita ut deinceps in honorem Mercuri agitentur Mysteria, Dii-polia, Adonia; tum ceterae urbes a malis liberatae Averruncatori sacrificabunt Mercurio ubique: aliaque praeterea multa habebis bona. Primum autem dono tibi phialam hanc do, ut ea libare possis.

MERCURIUS. Hei, quam misericors semper sum vasorum aureorum gratia! Vostrium deinceps negotium est, o viri: age cum ligonibus ingressi ocius lapides amovete.

CHORUS. Hoc agemus: tu vero nobis, o deorum sapientissime, adsta, et, ut fabrum praefectus, quidquid facto opus sit, impera: ceterum invenies nos ad ministrandum non ignavos.

TRYGAEUS. Agedum tu ocius porrige phialam, ut opus auspicemur deos precati.

MERCURIUS. Libatio sit, libatio: ore favete, oro favete.

TRYGAEUS. Inter libandum precamur, ut praesens dies fiat multorum bonorum Graecis omnibus iutium; quique prompto animo funes nobiscum contigerit, ille vir ut nunquam sumat clypeum.

CHORUS. Edepol ne clypeum sumam: sed in pace potius degam aetatem, habens amicam et fodicans carbones.

TRYGAEUS. Quisquis autem bellum praecoptat, is nunquam desinat, o dive Bacche, e cubitis suis telorum cuspidem eximere.

CHORUS. Tum si quis cupiens ordines ducere, tibi lucis usuram invidet, o diva Pax, in praeclis idem ei contingat, quod Cleonymo solet.

TRYGAEUS. Tum si quis hastarum faber, aut institor clypeorum, ut merces suas melius vendat, bel-

lum cupit, is a praedonibus captus nihil nisi hordeum comedat.

CHORUS. Tum si quis imperator esse volens non adiuverit, aut servus aliquis transfugere ad hostes parans, in rota versetur et flagris caedatur: nobis vero dona eveniant *ΙΗ ΙΛΙΩΝ ΙΗ*.

TRYGAEUS. Aufer istud *ΙΛΙΕΙΝ* et dic tantum *ΙΗ*.

CHORUS. *ΙΗ, ΙΗ* ergo, *ΙΗ* tantum dico.

TRYGAEUS. Mercurio, Gratiis, Floris, Veneri, Cupidini —

CHORUS. Et Marti.

TRYGAEUS. Non, non.

CHORUS. Nec saltem Enylio?

TRYGAEUS. Non.

CHORUS. Subtendite quisque, et funibus deducite lapidem.

MERCURIUS. O eia.

CHORUS. Eia magis.

MERCURIUS. O eia.

CHORUS. Eia adhuc magis.

MERCURIUS. O eia, o eia.

TRYGAEUS. Sed pari iugo non trahunt viri. Nonne simul incumbetis? ut turgentes simulato nisu operam frustramini! male plorabitis, vos Boeotii.

MERCURIUS. Eia ergo.

TRYGAEUS. Eia o!

CHORUS. Agite vos etiam una trahite.

TRYGAEUS. Ergone non trabo, et ex fune pendeo, et incumbo, et serio rem gero?

MERCURIUS. Qui fit ergo, ut non procedat opus?

CHORUS. O Lamache, iniurius es, qui nobis obstas hic sedens: nihil opus est nobis, o bone, tua Gorgone.

MERCURIUS. Nec isti traxerunt. Dudum est, quum Argivi nihil aliud curant, quam ut derideant eos, qui conflictantur aerumnis, praesertim quum bisariam mereant stipendia.

TRYGAEUS. Sed Lacones, o bone, trahunt strenue.

MERCURIUS. Scinne vero, ut trahant? quotquot eorum ligna tractant, ii soli enixe iacumbunt; sed non sinit aerarius faber.

CHORUS. Nec Megarenses quicquam agunt; trahunt tamen, perquam avida diducentes rictum, catulorum instar dum ossa arrodunt, quippe qui fame mehercle pereant.

TRYGAEUS. Nihil promovemus, o viri; sed uno animo omnes nos denuo adniti oportet.

MERCURIUS. O eia.

TRYGAEUS. Eia magis.

MERCURIUS. O eia.

TRYGAEUS. Eia mehercle.

MERCURIUS. O eia, o eia.

CHORUS. Parum sane promovemus.

TRYGAEUS. Nonne indignum est alios quidam tendere et trahere, alios vero retrahere? Plagas accipietis vos Argivi.

MERCURIUS. Eia argo.

TRYGAEUS. Eia o!

CHORUS. Quam malevoli sunt quidam inter nos!

TRYGAEUS. Vos ergo, qui pacis cupiditate flagitis, trahita fortiter.

CHORUS. Sed sunt, qui impediunt.

TRYGAEUS. Viri Magarenses, nonne malo cruciatu hinc facessetis? odit enim vos dea, aliorum memor, quibus illam unxistis primi. Vobis etiam Atheniensibus edico, ut desinatis isti adhaerere parti, unde nunc trahitis: non enim nisi iudiciis exercendis occupati estis. Sed si cupitis illam extrahere, ad mare non-nihil recedite.

CHORUS. Agite, o viri, capessamus iam opus nos soli agricolae.

MERCURIUS. Procedit sana negotium multo magis vobis, o viri.

CHORUS. Ait procedere negotium: sed enitare quisquis ades.

TRYGAEUS. Profecto soli agricolae opus extrahendo peragunt, et nemo alius.

CHORUS. Age nunc, age quisque. Atqui iam prope est: ne ergo remittamus, sed intendamus for-

Aristoph. Vol. XIII.

R

tius: iam iam confectum est negotium. O eia nunc, o eia omnes; o eia eia, o eia eia, o eia eia, o eia omnes.

TRYGAEUS. O diva uvarum datrix, qua te compellem oratione? unde sumam verbum decies mille amphorarum capax, quo te salutem? non enim habeo domo. O salve, Opora, et tu etiam o Theoria. O qualis est volus tibi, o Theoria! o quale et quam suave spiras intimo corde, dulcissimum, quasi vacationem militiae et unguentum! num ergo similis est odor sportae militaris?

CHORUS. Abominor inimici hominis infestissimum vas textum vimine: illud enim olet rucium acidum cepae; haec autem olet poma, convivium, Dionysia, tibias, tragoedos, Sophoclis carmina, turdos, versiculos Euripidis —

TRYGAEUS. Plora tu quidem, qui eam falso insimulas: non enim delectatur forensium oratiunculatum artifices.

CHORUS. Hederam, qualum quo mustum percolatur, balantes oves, sinum mulierum ad furnos curstantium, ancillam temulentam, inversum congium, aliaque multa et bona.

MERCURIUS. Age adspice nunc, ut inter se confabulantur civitates reconciliatae, et rident lubenti animo, tametsi sunt omnes mirum in modum suggillatae, et cucurbitulas cuti inhaerentes habent.

TRYGAEUS. Et horum etiam spectatorum intueri volus, ut cognoscas singulorum artem.

MERCURIUS. Hei miser! Istum enim cristarum artificem nonne vides semet vellicantem? ille autem qui ligones facit ut obpedit iam huic ensium fabro.

TRYGAEUS. At falcarius nonne vides ut gaudeat, et hastarum fabrum ut digito infami notet?

MERCURIUS. Age nunc iube agricolas abire.

TRYGAEUS. Audite populi: agricolae abeant, sumtis rusticis instrumentis, in agrum quam citissime, sine hasta et sine gladio, et sine iaculo. Nam omnia iam plena hic sunt pacis antiquae: sed unusquisque eat ad opus faciendum in agrum cantato Paean.

CHORUS. O dies optata iustis et agricolis, post-

quam te lubens adspexi, convenire volo vites; atque etiam ficus, quas ego sevi iunior, salutare animus est nobis longo post tempore.

TRYGAEUS. Nunc igitur, o viri, adoremus primo deam, quae nobis ademit cristas et Gorgonas: post illa danda opera ut festino gradu abeamus domum, quisque ad suam villam, mercati nonnihil salamenti melioris in agrum.

MERCURIUS. O Neptune, quam pulchra adpectu eorum caterva! quam densa et compacta, instar mazaе et coenae collatitinae!

TRYGAEUS. Namque mehercle si splendens bene instructus sit malleus, et tridentes rastri resurgant ad solem, eorum ope pulchre conserantur ordines: atque adeo iam cupio ire in agrum, et longo post tempore vertere rastro agellum. Sed, o viri, revocate in memoriam pristinam illam vivendi rationem, quam praestabat ista olim vobis, et caricas constipatas, et ficus, et myrtos, mustuinque illud dulce, pratumque violarum illud ad puteum, et olivas, quarum flagramus desiderio, et pro istis hanc nunc divam salutate.

CHORUS. Salve, salve, o carissima; quam cupidis advenisti nobis tui! domiti enim et victi sumus tui desiderio, te deam cupientes in agrum remeare. Quippe nobis eras maximum emolumentum, o exposita omnibus, quicumque rusticam terebamus vitam: sola enim nos invabas. Nam multis fruebamur olim, te vigente, rebus dulcibus, quae sine funge et grinae accidebant. Quippe rusticis eras recens hordeum fressum et salus. Itaque tibi et vites, et tenerae ficus, ceteraeque omnes stirpes adridebunt, te cupide recipientes. Sed ubinam a nobis absuit istaec multo isto tempore? hoc nos edoce, o deorum benevolentissime.

MERCURIUS. O sapientissimi agriculae, mea iam percipite verba, si vultis audire hanc, quomodo perierit. Prima quidem causa fuit Phidias adversa fortuna usus; deinde Pericles metuens ne in partem veniret eiusdem infortuni, quia formidabat indolem vestram, praefractumque ingenium, priusquam aliquid mali patereur, ipse inflammavit republicam: quippe

iniecta parva scintilla decreti Megarici, excitavit tantum bellum, ut prae fumo omnes Graeci lacrimarent, quique illic, quique hic sunt. Ut autem primum semel audivit vitis, crepuit, et cadus percussus iracunde recalcitravit cadum. Non amplius erat quisquam, qui haec sedaret: ipsa autem Pax disparuit.

TRYGAEUS. Haec sane, ita me Apollo amet, ex nemine resciveram, nec quomodo cum ea coniunctus esset Phidias, audiveram.

CHORUS. Nec ego, nisi nunc; propterea ergo formosa erat Pax, utpote genere illi coniuncta; multa sane nobis latent.

MERCURIUS. Deinde postquam cognorunt civitates, quibus imperabatis, vos esse vobis invicem exasperatos, dentesque restringere, omnia in vos machinabantur tributorum metu, et pecuniarum largitionibus in partes suas adducebant Lacedaemoniorum primores: isti autem, utpote homines sordidi appetentes lucri, exterosque decipere sueti, hac turpiter abiecta, bellum arripuerunt: deinde illorum lucra agricolis crant intertrimento. Nam triremes hinc missae ad ulciscendas iniurias, hominum etiam immerentium ficus comedebant.

CHORUS. Immo merito, quoniam ficum meam exciderunt illi, quam ego severam et educaveram.

TRYGAEUS. Ita me Iupiter amet, o bone, merito sane: nam et meam, lapide iniecto, sex modiorum capacem cistam frumentariam perdiderunt.

MERCURIUS. Deinde, ut ex agris convenere in urbem agricolae, eodem modo se etiam venales haberi, quo urbani, facile animadvertere; sed quum essent sine visis, et desiderarent ficus, spectabant oratores: qui quum satis nossent pauperes infirmos esse, et laborare inopia victus, divam istam saepius clamoribus suis, tanquam furcillis, abegerunt, quoties la regionis huius amore, sese conspiciendam exhibuit. Ex sociis autem illos quatiebant, qui essent pinguiiores et opulentiores, affingentes huiusmodi causas, *Brasidae favet*. Tum vos istum falso oppressum crimine, tanquam catuli, lacerabatis. Urbs enim pallida morbo et in metu desiciens, quaecunque quis per calumnias

parta ei obliiceret, lubentissime comedebat. At exteri, quum plagas viderent, quas isti infligebant, auro iis qui haec faciebant, os obturabant; ita ut illos quidem facerent divites, Graecia autem desolaretur vobis non animadvertentibus. Caput autem istis rebus erat coriarius.

TRYGAEUS. Desine, desine, Mercuri domine, horum ne memineris; sed sine istum hominem esse apud inferos, ubi est: non enim noster est ille vir amplius, sed tuus. Quaecunque igitur dixeris in illum, licet nequam fuerit, dum vixit, et loquax, et sycophanta, et miscuerit omnia et turbaverit, haec inquam omnia tuis dehinc exprobrabis. Sed: cur sileas, o diva, dic mihi.

MERCURIUS. At huius rei causam non facile animum inducet ut dicat spectatoribus: est enim iis valde irata, ob ea quae perpessa est.

TRYGAEUS. Tibi saltem dicat ipsa paulum modo.

MERCURIUS. Dic mihi, o carissima, quo erga istos sis animo; age o mulierum clypeis inimicissima. — Esto: audio. Haecine expostulas? intellego. — Audite vos, quamobrem de vobis conqueratur. Ait se ultro venisse post res in Pylo gestas, cistamque adtulisse plenam induciis, sed reiectam fuisse ter in concione.

TRYGAEUS. Peccavimus in hac re; sed ignosce: mens enim nostra tunc erat in coriis.

MERCURIUS. Audis nunc, quod me modo interrogavit, quisnam malevolus ipsi maxime fuerit hic, et quis amicus, qui praelia ne fierent studuerit?

TRYGAEUS. Benevolentissimus quidem multo erat Cleonymus.

MERCURIUS. Qualis ergo videtur esse in re bellica Cleonymus?

TRYGAEUS. Animi fortissimi, nisi quod non est filius cuius ipse ait patris. Nam si quando exeat militatum, statim, quum arma abiciat, *subiectitius* esse arguitur.

MERCURIUS. Adhuc nunc audi, quod me modo interrogavit, quis nunc obtineat suggestum in Pnyce?

TRYGAEUS. Hyperbolus illum nunc locum te-

net. Heus tu, quid facis? quonam caput tuum circum-
agis?

MERCURIUS. Aversator populum, indigne ferens,
quod malum praesidem sibi adscivit.

TRYGAEUS. At non amplius utemur eo; nunc
autem quia populus indigebat tutore, nudusque erat,
hoc viro interim, tanquam munimento, se praecinxit.

MERCURIUS. Quaerit, qui tandem ista conduc-
tura sint reipublicae.

TRYGAEUS. Prudentiores fitemus quodammodo,
quia lucernarum artifex est. Antehac quidem palpa-
bamus res gerendas in tenebris; at nunc de omnibus
rebus ad lucernam consultabimus.

MERCURIUS. O! o! qualia iussit me ex te sci-
scitari!

TRYGAEUS. Quanam?

MERCURIUS. Plurima, etiam vetusta illa, quae
reliquit olim: et primo quidem quid rerum agat So-
phocles, percontabatur.

TRYGAEUS. Bene ac beate est illi; et tamen e-
venit ei mirabile quiddam.

MERCURIUS. Quid?

TRYGAEUS. E Sophocle fit Simonides.

MERCURIUS. Simonides? quomodo?

TRYGAEUS. Quoniam senex et sordidus lucri
causa vel in crate naviget.

MERCURIUS. Quid vero? estne in vivis adhuc
Cratinus ille sapiens?

TRYGAEUS. Mortuus est, quando Lacones ir-
ruptionem fecerunt.

MERCURIUS. Quid ei accidit?

TRYGAEUS. Rogas? animi deliquium passus est:
quippe dolori temperare non poterat, quum videret
dolium vino plenum frangi. Alia etiam quam multa
censes contigisse urbi infortunia? quapropter, o domi-
na, nunquam a te divellemur.

MERCURIUS. Age ergo hac lege accipe Oporam
hancce tibi uxorem, deindeque in agris cum illa ha-
bitans procrea tibi uvas.

TRYGAEUS. O carissima, huc ades, et da mi-
hi, copiam tui osculandi. Numquid detrimenti captu-

rus tibi videor, o domine Mercuri, si longo post tempore Oporam subagitavero?

MERCURIUS. Non, si re patrata misturam pulegii biberis. Sed quamprimum hancce Theoriam suscipe, et ad sensum perduc, cuius quodnam erat.

TRYGAEUS. O beate tu senatus ob hanc Theoriam! quantum sorbebis iusculi per triduum! quam multa comedes viscera cocta et carnes! sed, o amico Mercuri, vale multum.

MERCURIUS. Tu quoque vale, mi homo; laetus abi, et memor esto mei.

TRYGAEUS. O scarabae, domum, domum avolemus.

MERCURIUS. Non est hic, o bone.

TRYGAEUS. Quorsum ergo abiit?

MERCURIUS. Currum Iovis subiit, et fulmen gerit.

TRYGAEUS. Unde ergo miser ille istic habebit cibos?

MERCURIUS. Ganymedis ambrosiam comedet.

TRYGAEUS. Quomodo ergo descendam ego?

MERCURIUS. Bono animo es, recte: hac, iuxta ipsam deam.

TRYGAEUS. Adeste, vos puellae; sequimini me ocius: nam plurimi vos expectant cupidi arrecto pene.

CHORUS. Sed abi laetus: nos autem interea hanc suppellectilem comitibus servandam committamus: quippe solent praecipue circa scenas plurimi fures morari occulti, et mala patrare. Sed tu custodi haec strenue: nos autem spectatoribus dicamus ex instituto nostro quaecunque nobis ratio suadet atque animus.

Equidem oportebat ut, si quis comicus poeta in digressionem ad spectatores per anapaestos se ipsum laudaret, illum verberarent lictores: sin, o Iovis filia, aequum est, quempiam honore adfici, qui praestantissimus hominum et celeberrimus evaserit in arte comoedias docendi, poeta noster magna se laude dignum esse ait. Primo enim solus omnium effecit, ut quos habet aemulos, ii desierint pannos mendicorum irridere, et cum pediculis belligerare: deinde Hercules illos pinsentes, et famelicos, et fugitivos, et fraudulen-

tos, et se consulto verberibus offerentes, collutulos expulit primus: servos etiam facessere coëgit, quos semper producebant flentes, idque easpropter, ut conservus ridens alterius plagas sic eum interrogaret; *O miser, quid accidit cuti tuae? num hystrix invasit tibi in latera cum magno exercitu, tergumque tuum excidit et vastavit?* Sublatis his ineptiis, odiosisque et ignobilibus nugis, magnam fecit artem vobis, quam aedificavit, et alte quasi turribus eduxit verbis magnificis, et sententiis, diceretisque haud trivialibus; operam non abutens perstringendis privatis homuncionibus, mulieribusve: sed herculeo quodam impetu maxuma monstra aggreditur, transcendens coriorum foetores tetros et coeni commoti minas. Et primum quidem omnium oppuguo ipsam illam serratis dentibus immanem beluam, cuius ab oculis terribiles micabant Cynnae radii, caput autem eius circumlambebant centum capita perditissimorum adulatorum; quae vocem habebat torrentis stragem edentis, odorem phocae, coles Lamiae illotos, culumque cameli. Huiusmodi viso monstro non extimui, sed pro vobis pugnans et pro insulis, obstiti ei aemper. Quapropter nunc vos aequum est reddere gratiam mihi, et memores esse. Etenim antehac, quum rem ex sententia gessissem, non obambulabam palaestras, puerosque sollicitabam; sed sumta supellectile statim abibam, in paucis molestus, in plerisque delectabilis, servato in omnibus officio. Proinde fautores me habere decet et viros et pueros: calvos etiam admonemus, ut suo studio nos adiuvant in adipiscenda victoria. Unus enim quisque dicet, me victore, ad mensam, et in conviviis: *Porridge calvo illi, da calvo illi de bellariis aliquid, et ne detrahe quicquam praestantissimo postarum, viro qui frontem habet.*

SEMICHORUS. Musa, tu, bello repudiato, mecum, cum amico tuo, choreas exerce, deorum celebrans connubia, hominumque convivia, et beatorum epulas: tibi enim haec in primis curae sunt. Si autem Carcinus venerit, et tecum oraverit, ut cum filiis suis choreas instituas, ne obtemperes, nec eas adiutrix illis: sed puta omnes esse coturnices domesticos, salta-

tores brevicervicos, statura nanos, caprinorum stercore ramenta, machinarum inventores. Etenim dixit eorum pater, illud, quod praeter spem sibi obtigerat argumentum fabulae, a mustela vesperi strangulatum fuisse.

SEMICHORUS. Tales decet Gratiarum pulchricomarum hymnos celebres sapientem poetam cantare, quando vere novo hirundo sessitans voce perstrepat, et chorum non habet Morsimus, neque Melanthius: cuius acerbissimam vocem garrientis audiui, quum tragicum chorum haberent frater eius et ipse, ambo Gorgones gulosae, batidispices, Harpyiae, anuum fututores, impuri, olentes hircum, piscium perucies: quos despuere screatu magno et largo, diva Musa, et mecum laeta festivitatem celebra.

TRYGAEUS, FAMULUS, CHORUS, HIEROCLES.

(V. 819—1190.)

TRYGAEUS. Quanta molis erat pervenire usque ad deos! mihi hercle fesso dolent oppido crura. Parvi utique desuper intuenti mihi videbamini. De coelo quidem spectanti videmini sane maligni, hinc autem multo maligniores.

FAMULUS. Venistin', o here?

TRYGAEUS. Ut ego audiui ex quodam.

FAMULUS. Qualem expertus es fortunam?

TRYGAEUS. Dolent mihi crura, magnum iter emenso.

FAMULUS. Age dic nunc mihi.

TRYGAEUS. Quidnam?

FAMULUS. Vidistin' alium quempiam hominem in aëre vagantem praeter te ipsum?

TRYGAEUS. Non, nisi forte duas aut tres dithyrambicorum poetarum animas.

FAMULUS. Quid autem faciebant?

TRYGAEUS. Volitantes colligebant prooemia nescio quae, natantium in aëre virorum nugas.

FAMULUS. Non ergo illud esse verum in aëre deprehendisti, quod volgo dicunt, nos stellas fieri, quando quis nostrum moritur?

TRYGAEUS. Maxime.

FAMULUS. Ecquaenam est illic nunc stella?

TRYGAEUS. Ion Chius, qui olim hic fecit canticum illud *Eoum*, tanta cum approbatione, ut eum statim omnes *Eoum sidus* appellarent.

FAMULUS. Quaeenam ergo sunt illae discurrentes stellae, quae ardentes cursitant?

TRYGAEUS. Sunt illae quaedam e stellis divitiibus, quae a coena redeunt laternas habentes, et in laternis ignem. Sed adsume ocius istam et introduce eam, et solium elue, et aquam caleface, et sterne mihi atque huic genialem lectum: hisque peracis redi huc. Ego autem alteram hancce reddam senatui interea.

FAMULUS. Undenam vero has accepisti?

TRYGAEUS. Unde? nempe ex coelis.

FAMULUS. Haud ego iam deos faciam trioboli, si lenocinium faciunt, uti nos homines.

TRYGAEUS. Non quidem ita solent: sunt tamen inter illos quidam, qui ex hoc quaestu sibi victum parant.

FAMULUS. Age ergo eamus. Dic mihi, aliquidne huic comedendum dabo?

TRYGAEUS. Nihil. Nam nolet comedere, nec panem, nec mazam, solita semper apud superos ambrosiam lingere.

FAMULUS. Ain' *lingere*? Ergo ei pelvis etiam paranda est.

CHORUS. Sane feliciter senex isto, quantum videre licet, nunc rem gerit.

TRYGAEUS. Quid ergo, quum sponsum me videbitis nitidum?

CHORUS. Dignus eris, quem omnes beatum prae-

dicent, mi senex, rursus iuvenis factus, unguento delibutus.

TRYGAEUS. Opinor. Quid vero, quando cum illa concumbens papillas prehendam?

CHORUS. Fortunatior videberis, quam Carcini strobili.

TRYGAEUS. Nonna vero merito? qui scarabaeo invectus servavi Graecos, ita ut omnes in agris degentes tuto iam futuant et dormiant.

FAMULUS. Lavit puella, et recte se habent circa nates omnia? placenta cocta est; libum sesaminum conficitur; ceteraque parata sunt omnia: sed peno opus est.

TRYGAEUS. Age ergo reddamus Theoriam hanc senatui propere.

FAMULUS. Quenam est haec mulier? quid ais?

TRYGAEUS. Theoria illa est, quam nos aliquando madidi subagitavimus, Brauronem eam deducentes: hoc certo scias, et vix potuit capi.

FAMULUS. O here, quantam culus iste quinto quoque anno voluptatem adfert!

TRYGAEUS. Eia, quis vestrum est instus? quisnam? quis hanc ad se receptam custodiet senatui? Heus tu, quamnam hic delineationem facis?

FAMULUS. Quid, malum, rogas? ad Isthmia tentorium peni meo designo.

TRYGAEUS. Nondum dicitis vos, quis sit custoditurus? Huc ades tu; deponam enim te in medium adductam.

FAMULUS. Ista innuit.

TRYGAEUS. Quis?

FAMULUS. Rogas? Aripgrades, obsecrans ut ad se adducatur.

TRYGAEUS. Sed, o stulte, succum eius lambendo hauriet irruens. Agedum tu depone prius hanc suppellectilem humi. Senatus, vosque prytaes, videte hanc Theoriam: spectate quanta bona vobis adferens tradam, ita ut statim possitis sustollantes crura huius in sublime patrare sacra. Hancce culinam videte quam sit pulchra: propterea etiam fuligine nigra est: istic enim, antequam bellum oriretur, senatui ol-

lae stabant olim. Deinde cras statim nobis hanc habentibus certamina licebit instituere pulcherrima, humi luctari, quadrupedum in morem stare, unctisque ritū pancratio certantium strenue ferire, fodicare, simul pugnis et pene. Post autem tertia die cursus equestres instituetis, ubi singulator singulatorem praevertet, currusque super curribus eversi flantes et spirantes mutuis movebuntur succussibus: alii autem iacebunt recūti aurigae lapsi circa metam. Sed, o prytaes, accipite Theoriam. Hem, quam lubenter adsumsit eam iste prytaes! at non faceres, si quid gratis introducendum ad senatum fuisset tibi, sed vidissem te praetendentem vacationem simulque manum accipiendo muneri.

CHORUS. Certe de omnibus bene meretur civis similis tui.

TRYGAEUS. Quum vindemiabitis, multo magis scietis qualis sim.

CHORUS. Nunc etiam id satis tu quidem ostendis. Servator enim omnibus hominibus es factus.

TRYGAEUS. Quid ergo dices, quum ebibes musti poculum?

CHORUS. Immo secundum deos tibi semper primas deferemus.

TRYGAEUS. Multorum enim vobis auctor sum bonorum ille ego Trygaeus Athmonensis, qui gravissimis aerumnis liberavi plebeiam turbam, populumque agrestem: quique Hyperbolum repressi.

CHORUS. Age vero, quid deinceps nobis faciundum est?

TRYGAEUS. Quid aliud, nisi hanc dedicemus adhibitis leguminum ollis.

CHORUS. Ollisne? tanquam querulum Hermulam?

TRYGAEUS. Quid ergo videtur? voltisne saginato bove?

CHORUS. Bove, inquis? nequaquam, ne suppetias aliquorsum currere oporteat.

TRYGAEUS. Num ergo porca pingui et magna?

CHORUS. Minime.

TRYGAEUS. Cur?

CHORUS. Ne fiat porcina Theagenis spurcitia.

TRYGAEUS. Quanam ergo sodes ex ceteris victimis censes?

CHORUS. Ove.

TRYGAEUS. Ove?

CHORUS. Ita hercle.

TRYGAEUS. Sed est Ionicum hoc vocabulum.

CHORUS. De industria, ut, si in concione quis dixerit bellum esse gerendum, tum qui illic sedebunt, prae metu dicant Ionice, *Ovae!*

TRYGAEUS. Recte utique dicis.

CHORUS. Et sint cetera lenes: atque ita alii erga alios erimus animo agnino, erga socios autem multo miniores.

TRYGAEUS. Age ergo adduc quam citissime ovem: ego interea aram parabo, in qua sacrificabimus.

CHORUS. En ut omnia quae deus volt, fortunaque secundat, procedunt ex sententia, aliaque aliis istorum opportuno tempore sese offerunt!

TRYGAEUS. Hoc utique satis apparet: nam ara, ecce, iam foris est.

CHORUS. Festinate ergo, dum divino iussu impetum cohibet conversa belli aura. Nunc enim deus palam res in melius referi.

TRYGAEUS. Canistrum adest, cui mola salsa inest, et corona, et culter: ecce etiam ignem, nec, praeter ovem, nobis quicquam morae est.

CHORUS. Nonne ergo omni studio festinabitis? Nam si Chaeris vos viderit, invocatus accedet, ut canat tibiis, et certo scio vos ei flanti seque ipsam fatiganti duros tandem aliquid.

TRYGAEUS. Agedum tu sume canistrum et gutturnium, atque circumi aram ocus dextrorsum.

FAMULUS. Ecce circumivi: aliud iam impera.

TRYGAEUS. Agedum torrem hunc in aquam immergam; tu concute ocus: tu autem porrige salsae partem molae; ipseque fac lustreris, tradita mihi hac face: prolice spectatoribus etiam aliquantulum frugum.

FAMULUS. En.

TRYGAEUS. Iamne dedisti?

FAMULUS. Ita mehercle: nec istorum quotquot sunt spectatorum ullus est, quin habeat hordeum.

TRYGAEUS. Nonne etiam mulieres acceperunt?

FAMULUS. Sed ad vesperam dabunt eis viri.

TRYGAEUS. Quin precamur? Quis hic adest? ubinam sunt multi et boni?

FAMULUS. Age dem istis: multi enim sunt et boni.

TRYGAEUS. Istosne pntasti bonos esse?

FAMULUS. Quippini? qui nimirum, quum eos tanta aqua perfuderimus, in eundem istum veniunt et consistunt locum.

TRYGAEUS. Sed quam primum precemur; precemur iam. O veneranda regina, dea honoranda, Pax, domina chororum, domina nuptiarum, accipe sacrificium nostrum.

CHORUS. Accipe, obsecro, o carissima; nec fac itidem, ut solent mulieres adulterae. Quippe illae semiadapertis foribus prospectant; et siquis advortat ipsis animum, recedunt; deinde, si abeat, prospectant rursus. Tu nihil horum fac itidem nobis.

TRYGAEUS. Ne hercle feceris, sed ostende totam te ipsam, ut ingenuam decet, amatoribus nobis, qui tui desiderio tertium iam et decimum maceramus annum. Dissolve pugnas et tumultus, ut Lysimacham te vocemus. Compesce festivas illas nostras suspiciones, quibus adducti nugas garrientes alii alios calumniamur: et tempera nos Graecos denuo amicitiae succo, et ignoscendi voluntatem mitiorem admisce mentibus nostris. Effice, ut forum nostrum bonis rebus abundet, grandibus alliis, cucumeribus praecocibus, pomis, malis punicis, laenis parvis in usum servorum: et ex Boeotia ut videamus multos, qui ferant anseres, anates, palumbes, trochilos: et Copaïdum anguillarum ut sportae veniant, utque circa eas conferti nos opsonantes in turba luctemur cum Morycho, Telea, Glauceta, aliisque belluonibus multis; deinde Melanthius ut veniat posterior ad forum, illae autem venditae iam sint, et iste einlet, deinde ex Medea sic lamentetur: *Perii, perii, postquam o manibus exciderunt mihi anguillae in betis delitescentes: et homines*

ut eius malis gaudeant. Haec, o veneranda, precantibus nobis da.

FAMULUS. Cape cultrum, et scite, ut coquum decet, fac mactes ovem.

TRYGAEUS. Sed fas non est.

FAMULUS. Quamobrem?

TRYGAEUS. Nimirum Pax non gaudet caede, nec cruentatur eius ara; sed intro ablatam victimam macta, femoraque exexta huc effer: et sic ovis praebitori servatur.

CHORUS. Te ergo foris nunc manentem oportet assulas huc reponere ocius, ceteraque insuper quae ad rem sacram pertinent.

TRYGAEUS. Nonne tibi aruspicum ritu videor cremium ponere?

CHORUS. Quippini? Quid enim te fugit, quod requiri possit in sapiente viro? aut quid non pervides mente, quod pervidere oporteat illum, cuius probata est solertia, expeditaque animi audacia?

TRYGAEUS. Assula incensa Stilbidem fumo premit. Mensam etiam adferam; nec opus erit famulo.

CHORUS. Quis non laudaret huiuscemodi virum, qui multa perpeusus, servavit sacram urbem? quare nunquam non habebitur admirandus omnibus.

FAMULUS. Peracta sunt quae imperasti. Cape femora haec et in ignem impone: ego vero ad exta et liba ibo.

TRYGAEUS. Mihi erunt ista curae. Sed iam venisse te oportebat.

FAMULUS. Ecce adsum: num cessasse tibi videor?

TRYGAEUS. Assato nunc ista probe: namque eccum accedit aliquis lauro coronatus. Quis homo est tandem?

FAMULUS. Quam arrogans videtur! Vates est aliquis.

TRYGAEUS. Non herele, sed Hierocles.

FAMULUS. Ille ipse nimirum est ex Oreo sortilegus. Quidnam porro dicturus est?

TRYGAEUS. Satis apparet illum adversaturum paci.

FAMULUS. Minume: sed ad nidorem Ingressus est.

TRYGAEUS. Adsimulemus, quasi non videamus eum.

FAMULUS. Recte dicis.

HIEROCLES. Quodnam hoc est sacrificium, et cuiam fit deo?

TRYGAEUS. Assato tu tacite, et cave ne lumbum adtigas.

HIEROCLES. Nonne dicetis cuiam deorum sacrificatis?

TRYGAEUS. Num cauda bene habet?

FAMULUS. Bene sane, o diva Pax amica.

HIEROCLES. Age proseca nunc, et prosicias da.

TRYGAEUS. Praestat prius assare.

HIEROCLES. Atqui haec iam sunt assata.

TRYGAEUS. Nimis curiosus es, quisquis es. Disseca: ubi mensa? libamentum cedo.

HIEROCLES. Lingua seorsum praeciditur.

TRYGAEUS. Meminimus. Sed scin' quid facias?

HIEROCLES. Si dixeris.

TRYGAEUS. Ne loquere nobiscum quicquam. Nam sanctae Paci sacra facimus.

HIEROCLES. O miseri mortales et insipientes —

TRYGAEUS. In caput tuum vortat.

HIEROCLES. Qui prae stoliditate deum voluntatem non intellegentes foedus iniistis viri cum truculentis simiis —

FAMULUS. Ha ha he.

TRYGAEUS. Quid rides?

FAMULUS. Faceti mihi videntur truculenti simiis.

HIEROCLES. Et stupidae columbae vulpeculis creditis, quarum dolosa mens, dolosum ingenium.

TRYGAEUS. Utinam fiat tuus pulmo tam calidus, o iactator, quam sunt haec exta!

HIEROCLES. Nisi enim Nymphae deae Bacin deceperunt, nec Bacin mortales, nec rursus Nymphae Bacin ipsum —

TRYGAEUS. Dii te eradicent, ni bacissare desinis.

HIEROCLES. Non erat in fatis, ut iam dissolverentur vincula Pacis, sed tunc primum —

TRYGAEUS. Sale conspergenda haec sunt.

HIEROCLES. Nondum enim placet beatis diis, ut a bello desistamus, antequam lupo ovem ineat. Dum blatta fugiendo vislens teterrimum emittet soctorem, et clamosa canis partus concitata stimulis coecos gignet, tamdiu nondum oportebat pacem fieri.

TRYGAEUS. Quid ergo facere nos oportebat? num a bello non desistere? aut sortiri utri ploraturi essemus magis. quum liceret nobis, inito foedere, Graeciae communiter imperare?

HIEROCLES. Nunquam efficies, ut cancer ince-dat recte.

TRYGAEUS. Nunquam coenabis posthac in prytaneo; neque, postquam res peracta est, vaticinia facies doinceps.

HIEROCLES. Asperum erinaceum nunquam reddideris levem.

TRYGAEUS. Num Atheniensibus verba dare aliquando desines?

HIEROCLES. Quo enim oraculo iussi victimae femora adolevistis diis?

TRYGAEUS. Isto nimirum, quod pulcherrimum fecit Homerus: *Sic illi quidem inimica belli nube depulsa, Pacem amplexi sunt, et eam dedicarunt mactata victima. Sed postquam femora combusta fuere, visceribus pasti libarunt poculis, ego autem dux eram viae: at sortilego nemo dabat calicem fulgentem.*

HIEROCLES. Haec non ad me pertinent: non enim hoc dixit Sibylla.

TRYGAEUS. At sapiens ille mehercle Homerus perquam scite dixit: *Nec tribules, nec legem, nec Larem habet ille, qui bellum amat intestinum horrendum.*

HIEROCLES. Vide ne dolo aliquo mentem tuam decipiens milvus corripiat —

TRYGAEUS (*ad famulum*). Istuc tu cave; nam hoc metuendum est extis oraculum. Infunde vero libamen, et extorum partem huc cedo.

Aristoph. Vol. XIII.

HIEROCLES. Sed si vobis ita faciundum videtur, ipsemet etiam ego mihi ministrabo.

TRYGAEUS. Libamen, libamen.

HIEROCLES. Infunde mihi etiam et extorum partem porrige.

TRYGAEUS. At nondum hoc placet beatis diis: sed istud potius, ut nos libemus, tu autem abeas. O veneranda Pax, permane nobiscum omni vitae tempore.

HIEROCLES. Affer huc mihi linguam.

TRYGAEUS. Tu vero tuam hinc aufer.

HIEROCLES. Libamen.

TRYGAEUS (*ad famulum*). Haec etiam cum libamine sume ocus.

HIEROCLES. Nemone dabit mihi de extis aliquid?

TRYGAEUS. Non enim possumus nos prius dare, antequam lupus ovem inest.

HIEROCLES. Immo per genua te obsecro.

TRYGAEUS. Frustra, o bone, supplicas: non enim levem reddes asperum erinaceum. Agite, spectatores, adeste, comedite exta nobiscum.

HIEROCLES. Ego vero quid?

TRYGAEUS. Sibyllam comede.

HIEROCLES. Haud sane, per Tellurem adiuro, vos haec comedetis soli; sed abripiam ea vobis: aunt enim in medio posita.

TRYGAEUS. Percute, percutite, percutite istum Bacin.

HIEROCLES. Antestor.

TRYGAEUS. Et ego, te nempe esse helluonem et arrogantem hominem; percutite ipsum, et baculo cohibe iactatorem illum.

FAMULUS. Tu quidem id cura: ego vero victimarum pelles, quas hicce per fraudem accepit, ei detrahiam. Nonne depones pelles, sacrificule? audistin? qualis iste corvus ex Oreo venit? nonne avolabis ocus in Elymnium?

SEMICHORUS. Laetor, laetor, quod carere licet casside, et caseo, et cepis. Non enim ex praeliis voluptatem capio; sed si apud ignem perpetuum cum ca-

ris aodalibus, comburens ligna, quaecunque fuerint aridissima, aestivo calore exsiccata, et in carbonibus torrens cicer, sagumque in ignem immittens, et simul Thrattam subagitans, dum uxor lavat. Nihil enim iucundius est, quam si, facta iam semente, deoque eam irrigante, sic fabuletur vicinis aliquis: *Dio mihi sodes, quid facimus interea, o Comarchida? mihi quidem potare placet, dum deus iuvat sata. Age, mulier, frige phaselorum tres choenices, triticique nonnihil eis admisce, atque ficus deprome. Vocet Syra Manen ex agro, quandoquidem non licet pampinare hodie, neque glebas frangere, quum ager sit uvendus: et a me ferat aliquis turdum et fringillas duas. Erat etiam recondita domi colostra, et quatuor frusta carnis leporinae, nisi quid illorum abripuit mustela vesperi: sane strepebat intus nescio quid et tumultuabatur. Ex illis, inquam, frustis fer nobis tria, puer, et unum da patri: myrtos fructiferos pete ab Aeschinada; simulque, eadem est enim via, Charinadem aliquis vocet, ut potet nobiscum, dum bene facit, et incrementum dat deus frugibus.*

SEMICHORUS. Quando cicada cantat suavam suam cantilenam, laetor dispiciens Lemnias vites, an iam maturescant: nam fructum praecocem producant: laetor etiam intuens grossum tumescentem; deinde quum est maturus, comedo, suavitatemque exploro, simulque dico: *Amicae tempestates!* et nonnihil thymi terens misturam bibo: deinde fio pinguis eo aestatis tempore: his, inquam, laetor magis, quam si intuear diis odiosum centurionem tres cristas habentem, purpureumque sagum vividi admodum coloris, quod ille tincturae esse ait Sardinicae: sin forte pugnandum sit ei isto amicto sago, tunc ipse tingitur unctione *Merdianica*; deinde fugit primus, tanquam celer equigallus, cristas concutiens; ego autem sto retia servans. Quando autem domi sunt, intolerabilia faciunt, dum alios inscribunt in catalogum, alios temere delent bis aut ter. Cras quidem profectio est: huic vero cibus non est emtus: nesciebat enim quum domo egrederetur se militiae adscriptum esse: deinde ad simulacrum Pandio-

nis consistens, nomen suum in catalogo videt, inops-
que consili currit flens amare. Ista nobis faciunt agri-
colis; urbanis vero secus, illi diis hominibusque invisi
armorum abiectores: pro quibus poenas edhuc dabunt
mibi, si deus volet: multis enim me laeserunt iniuriis,
qui domi quidem sunt leones, in acie autem vulpes.

TRYGAEUS, FALCARIUS, CRISTARIUS,
LORICARIUS, TUBICEN, GALEARUM FA-
BER, HASTARIUS, PUER LAMACHI,
PUER CLEONYMI, CHORUS.

(V. 1191 — 1353.)

TRYGAEUS. Io! io! Quanta multitudo venit ad
nuptiales epulas! Cape hanc galeam, et ciastis menses
deterge, siquidem illius nullus est usus amplius: dein-
de infer placentas et turdos, plurimamque leporinam
et panes.

FALCARIUS. Ubi Trygaeus est, ubi?

TRYGAEUS. Turdos coquo.

FALCARIUS. O carissime Trygae, quanta bo-
na in nos contulisti, quum pacem fecisti! nam antid-
hac nemo emisset falcem vel teruncio: nunc vero eas
quingagenis drachmis vendo: iste autem ternis drach-
mis cados vendit in agros. Sed, o Trygae, cum
ex falcibus sume, tum ex istis, quidquid voles, gra-
tiis: et istaec accipe. Ex iis enim quae vendidi-
mus, et unde lucrum fecimus, dona haecce tibi fe-
rimus ad nuptias.

TRYGAEUS. Agite ergo, depositis istis apud me,
ingredimini ad coenam ocius: etenim iste armorum in-
stitor accedit aeger animi.

CRISTARIUS. Hei mihi! Trygae, quam me fun-
ditus perdidisti!

TRYGAEUS. Quid vero est, infortunate? num tibi forte dolet caput cristis erumpentibus?

CRISTARIUS. Pessum dedisti meum opificium et victum, huiusque, et istius hastarum fabri.

TRYGAEUS. Quid preti, amabo, solvam tibi pro istis duobus, cristis?

CRISTARIUS. Tu ipse quid das?

TRYGAEUS. Quid dem rogas? pudet dicere. Tamen quia multo labore implicitae et adstrictae sunt, facile pro iis darem tres caricarum choenices, mensam ut detergam haecce.

CRISTARIUS. Fer igitur intus hac caricas: quippe satius est, o bone, quam nihil accipere.

TRYGAEUS. Aufer, aufer eas hinc in malam rem: pili eis defluunt, nihili sunt. Cristas has non emerem, ne una quidem carica.

LORICARIUS. Hac autem lorica decem minis aestimata, commissa fabre, quid faciam miser?

TRYGAEUS. Haec quidem nequaquam tibi damno erit: sed da eam mihi eodem pretio, quo tibi constitit: nam ad id apta est, ut quis in eam exoneret alvum —

LORICARIUS. Desine conviciorum in me et merces meas.

TRYGAEUS. Hoc modo adpositis tribus lapillis. Annon commode?

LORICARIUS. Qua vero parte terges nates, homo ineptissime?

TRYGAEUS. Hac, immissa manu per foramen, quo brachium exseritur, et illac —

LORICARIUS. Ergo utraque manu?

TRYGAEUS. Ita hercle, ne furtum fecisse deprehendar obturando navis foramine.

LORICARIUS. Ergone super vase decem minarum sedens cacabis?

TRYGAEUS. Equidem hercle, o perditie. Anne vero putas me podicem meum venditum vel mille drachinis?

LORICARIUS. Agedum effer argentum.

TRYGAEUS. Sed, o bone, podicem mihi premit tua lorica; aufer, non emam.

TUBICEN. Quid verò ego tandem hac tuba faciam, quam emi olim sexaginta drachmis?

TRYGAEUS. Plumbum si infundas in hanc cavitatem, deinde si superne virgam infigas longiusculam, fiet tibi pensilis cottabus.

TUBICEN. Hei mihi! derides me.

TRYGAEUS. Sed aliud consilium dabo. Plumbum quidem, ut dixi, infunde: ex hac autem parte funiculis suspensam lancem adde, et plane tibi fiet illud, quo possis ficus in agro servis tuis appendere.

GALEARUM FABER. O implacate daemon, ut me perdidisti, quando pro his galeis minam olim dedi! et quid iam faciam? quis enim eas emet?

TRYGAEUS. Abi et vende eas Aegyptiis, sunt enim aptae ad metiendam aymaeam.

HASTARIUS. Hei mihi! o galearum faber, quam misera est nostra conditio!

TRYGAEUS. Huic quidem nihil evenit mali.

GALEARUM FABER. Sed quid est adhuc, ad quod galeis utatur quisquam?

TRYGAEUS. Si huiusmodi ansas discat quis facere, multo pluris eas vendet, quam nunc.

GALEARUM FABER. Abeamus, o hastarum faber.

TRYGAEUS. Nequaquam; quia ab hoc ego hastas istas emam.

HASTARIUS. Quantum ergo das?

TRYGAEUS. Si bisariam diffindantur singulae, summam eas pro ridicis, centenas drachmae.

HASTARIUS. Contumelia haec est: discedamus hinc, o bone.

TRYGAEUS. Ita hercle: nam pueri iam exeunt huc invitatorum, micturi, ut quae cantaturi sunt praemeditentur, ni fallor. Sed, o puer, si quid cantare cogitas, hic propter me adstans, prius praeludium cantus face.

PUER I. Nunc rursus a bellicosus viris exordiamur —

TRYGAEUS. Desine bellicosos cantare, praesertim, o perditissime, facta iam pice. Male doctus es et execrabilis.

PUER I. Illi autem quum iam prope essent concurrentes inter sese, scuta et clypeos conserebant umbonibus munitos.

TRYGAEUS. *Clypeos?* nonne desines clypeos memorare nobis?

PUER I. Hic virum eiulatus exoriebatur simul et supplicatio.

TRYGAEUS. *Virum eiulatus*, inquis? plorabis, ita me Bacchus amet, eiulatus canens, eosque umbonibus munitos.

PUER I. Sed quid canam tandem? tu enim dic mihi, quibus delecteris.

TRYGAEUS. Cane, *Sic illi quidem comedebant boum carnes*, et quae sunt istiusmodi: *Prandium adponebant et quaecunque sunt esu suavissima.*

PUER I. Sic illi quidem comedebant boum carnes, sudantumque equorum cervices solvebant iugo, satiati iam bello.

TRYGAEUS. Esto: bello satiati sunt; deinde comederunt. Ista cane, ista, ut comederint satiati.

PUER I. Deinde postquam desiere, pectora munierunt.

TRYGAEUS. Cupide et lubenter, ut credo.

PUER I. E turribus vero sese effuderunt; clamor autem ingens exortus est.

TRYGAEUS. Pessimis exemplis pereas, o puerule, cum tuis praeliis: nihil enim nisi bella canis. Cuiusnam vero filius es?

PUER I. Egone?

TRYGAEUS. Tu ergo hercle.

PUER I. Filius Lamachi.

TRYGAEUS. Hui! mirabar profecto, dum te audiebam, ni tu esses *Bulomachi* hominis et *Clausimachi* alicuius filius. I in malam rem, et hastiferos adiens, ille canta. Ubi mihi Cleonymi est filius? cane, priusquam ingredisris, aliquid: nam sat scio te pugnans non cantaturum: modesto enim es patre natus.

PUER II. Clypeo quidem meo Sanius aliquis superbit, quem ad fruticem reliqui invitus, instrumentum belli labe carens —

TRYGAEUS. Dic mihi, o pusio, haecce in patrem tuum canis?

PUER II. Vitam autem meam servavi.

TRYGAEUS. At parentum vitam dedecorasti. Sed ingrediamur: quippe sat certo scio, quae modo ceci-

nisti de clypeo, horum te nunquam obliturum, qui tali sis patre natus. Vobis autem hic manentibus id iam relinquitur negoti, ut haec strenue comedatis et consumatis, nec frustra maxillas moveatis. Sed gnaviter incumbite, et raptim mandite utrisque maxillis. Nullus enim, o aerumnosi, alborum dentium usus est, nisi etiam aliquid mandant.

CHORUS. Nobis haec erunt curae: bene enim facis et tu, quum nos mones.

TRYGAEUS. Sed o qui antehac esuriebatis, ingurgitate vos leporinis: non enim quotidie licet incidere in placentas sine custode vagantes: quamobrem vorate, aut mox vos poseitebit. Ore favere oportet, et sponsam huc foras adducere, tedasque ferre, et gratulari omnem populum, ac fauste acclamare, et omnem supellectilem nunc rursus in agrum portare, postquam saltaverimus, et libaverimus, et Hyperbolum expulerimus; deosque precati fuerimus, ut dent Graecis divitias, et ut magnus hordei proventus nobis sit omnibus pariter, vinique, utque ficus comedamus; et uxores ut nobis pariant, bonaque omnia, quaecunque amisimus, de integro collecta recuperemus, et coruscantis ferri ut cesset usus. Veni, o mulier, in agrum, daque operam, ut mecum bella belle cubes. Hymen o Hymenaeae, Hymen o Hymenaeae!

CHORUS. O terbeate, quam merito haec bona nunc habes! Hymen o Hymenaeae, Hymen o Hymenaeae! Quid ei faciemus? quid ei faciemus? fruemur ea, fruemur ea. Sed nos, o viri, quibus id mandatum est, sustollamus et feramus sponsum. Hymen o Hymenaeae, Hymen o Hymenaeae!

(Desunt complures versus.)

CHORUS. Proinde bene habitabitis, nec molestias sustinebitis, sed ficus colligetis. Hymen o Hymenaeae, Hymen o Hymenaeae! Ille habet magnam et crassam, haec vero dulcem ficum. Dices ergo quum comederis, vinumque biberis multum, *Hymen o Hymenaeae, Hymen o Hymenaeae!*

(Desunt versus aliquot.)

CHORUS. Placentas comedetis,

ARISTOPHANIS
ECCLESIAZUSAE.

DRAMATIS PERSONAE.

PRAXAGORA:

MULIERES QUAEDAM.

CHORUS MULIERUM.

BLEPYRUS *maritus Praxagorae.*

VIR QUIDAM.

CHREMES.

VIR I. *bona in medium depositurus.*

VIR II. *non depositurus.*

VETULAE III.

PUELLA.

ADOLESCENS.

ANCILLA.

HERUS.

PRAXAGORA, MULIERES QUAEDAM,
CHORUS.

(V. 1 — 310.)

PRAXAGORA. O lucidum iubar lychni fictilis, conspicuis in locis perquam commode suspensum, (namque tuam originem fortunasque exponemus, o lychnē; nempe rota ductus impulsu figuli, singulis in aribus splendoris solis honores habes.) da motu tuo conducta flammæ signa. Tibi quippe uni aperimus consilia nostra; atque adeo merito, siquidem in cubiculis nostris dum varias rei Venereæ schemas experimur, tu nobis ades, neque quisquam ex aedibus abigit oculum tuum, crisantium corporum inspectorem. Solus autem, o lychnē, in arcanos usque feminum recessus lucēs, deustulans pullulantes pilos: tum etiam nobis cellas frugibus et Lyæo latice refertas furtim reserantibus ades. Ac in hisce omnibus adiutor quum sis, nihil tamen vicinis enuntias. Quamobrem conscius eris praesentium consiliorum, quaecunque Sciris decreverunt mulieres amicæ meæ. Sed nulla earum adest, quas venisse oportuit: et tamen iamiam lucēscet hoc: actutum habebitur concio, et sedes nobis capiendæ sunt, ut olim Sphyromachus dixit, si satis meministis: *Oportet mulieres inter viros sedentes latero*. Quidnam autem sit? an nondum consuerunt barbas, quas ut haberent constitutum fuerat? an vero vestes virorum subducere his difficile fuerit? At advenientem lucernam propicio. Age, mihi retro huc concedendum est, ne forte qui horsum venit, vir aliquis siet.

MULIER I. Nunc eundi tempus est: praeco enim modo prodeuntibus nobis domo altera vice cantavit.

PRAXAGORA. At ego vos opperiens noctem perpetem vigilavi. Verum age, hanc vicinam e proximo evocem, leniter scalpens ianuam. Cauto enim opus est, ne quid vir eius persentiscat.

MULIER II. Audivi sane, dum mihi induco calceos, scalptionem digitorum tuorum, quippe quae non dormiebam; siquidem vir, o mea tu, (Salaminius autem est quicum nupta sum ego) tota me nocte usque et usque agitavit in stragulis. Itaque adeo illius vestem nunc demum capere potui.

MULIER I. Atat video prodeuntem Clinaretam, et Sostratam, et una cum iis vicinam hanc Philaeneta.

PRAXAGORA. Ecquid festinabitis vos? Sancte enim deieravit Glyce, quae nostrum postrema venerit, eam tribus viui congiis et cicerum choenice multum iri.

MULIER I. En, Smicythionis non vides Melistichen in virilibus calceis festinantem? Ea quidem sola mihi videtur a viro exisse otiose.

MULIER II. Quid? nonne vides cauponis uxorem Geusistratam dextra lampadem tenentem, unaque Philodoreti et Chaeretadae sponsam?

PRAXAGORA. Sed et alias bene multas video horsum tendentes, mulierum quae sunt in urbe excellentissimas quasque.

MULIER III. Ego quidem, o dilecta, diu multumque fui sollicita, donec e domo furtim elabi potuerim. Vir enim meus totam noctem misere tussit, trichiis here in coena offertus.

PRAXAGORA. Sedete igitur, ut vos, quando huc omnes convenisse video, de iis interrogem, quae in Sciris decreta sunt, quo sciam ea feceritis nec ne.

MULIER IV. Ego sane: nam primum omnium alas habeo hirsutiores fruticeto, itidem ut convenerat. Tum vero, si quando vir meus ad forum se conferret, totum corpus perungebam, et sic stans in sole toto die excoquebar.

MULIER V. Ego quoque: novaculam enim domo efeci extemplo, tota ut pilosa fierem, neque quicquam mihi cum muliere simile esset.

PRAXAGORA. Habetis vero barbas, quibuscum ut conveniremus, nobis omnibus edictum fuerat?

MULIER IV. Ego quidem, per Hecaten, pulchram hancce habeo.

MULIER V. Ego itidem unam, Epicratis barba non paulo pulchriorem.

PRAXAGORA. Vos autem quid autumatis?

MULIER IV. Habere se autumant: dictis enim adnuunt.

PRAXAGORA. Et quidem ceteris vobis, ut video, facilitata sunt: Laconicos enim calceos habetis et scipiones, vestesque viriles, prout a nobis praeceptum fuerat.

MULIER VI. Ego quidem hunc Lamiae dormientis baculum domo etiam mecum extuli.

MULIER I. Hic sane unus ex his baculis est, quorum pressus pondere pedit Lamias. Aptus esset, per Iovem Servatorem, hic homo, si Panoptas renomen indueret, carnificem quibus vellet modis ludificari.

PRAXAGORA. Dicite, quaeso, dum adhuc astra in coelo apparent, qui tandem es, quas posthaec agenda sunt, faciemus? conventus enim, ad quem nos accinximus, statim ab aurora inchoabitur.

MULIER I. Sane Ecastor: itaque capere te sedem oportet ex adverso tribunalis, in quo prytanes sedent.

MULIER VII. Haec quidem mecum attuli, ut congregata concione carminare possim.

PRAXAGORA. *Congregata? misera.*

MULIER VII. Ita sane, per Dianam. Qui enim minus bene rhetores audiam, si carminem? nudi autem mihi sunt pueri domi.

PRAXAGORA. Ecce vero carminantem! quam quidem nullum corporis membrum oportebat ostendere spectatoribus. Res vero bella et nimis iocosa nobis accideret, si frequenti in populi coetu transcendens subsellia nostrum quaequam, reiecta veste eogium o-

stenderet. Sin priores sederimus, collectis vestibus, latebimus. Quum vero barbas demiserimus, quas illic ori nostro circumligabimus, quis, amabo, nos videns non reputaverit viros? Agyrius enim Pronomi barbam habens, cunctos sefellit: atqui prius mulier erat: nunc autem, ut vides, summum in republica locum tenet. Quocirca, per diem crastinum obsecro, tam magnum audeamus facinus, si qua ratione urbis administrationem capere possimus, quo boni quidpiam in eam conferamus. Nunc enim nec velis nec remis rateram provehimus.

MULIER VII. At quaeso tandem, quonam fiet modo, ut mulierum conventus concionari possit?

PRAXAGORA. Sane vero nihil facilius. Quippe vulgo dicitant, eos ex adolescentibus, qui plurimum subiguntur, dicendi peritissimos esse: id autem nobis per fortunam suppedit.

MULIER VII. Nescio ego. Periculosa autem res est inexperientia.

PRAXAGORA. Inde est quod huc data opera convenimus, ut ante meditemur quae nobis illic dicenda erunt: age autem, nonne ocius barbam tibi circumligabis, tuque et ceterae omnes, quae in dicendo exercitae sunt?

MULIER VIII. Quenam autem, o stulta, nostram loqui nescit?

PRAXAGORA. Age igitur, barbam tu tibi praeliga, citoque vir fias. Ego autem, positus in medio coronis, barbam et ipsa mihi circumligabo, sicut vos facietis, si forte quid dicere mihi videbitur necesse.

MULIER II. Age, o dulcissima Praxagora, aspice sodes, quam ridicula res videatur.

PRAXAGORA. Qui autem ridicula?

MULIER II. Veluti si septis assatis barbam quis circumligaret.

PRAXAGORA. Hens lustrator, mustelam circumfer: prodi in medium. Aripgrades, linguam comprime, transi et sedem cape. Quenam concionari vult?

MULIER VIII. Ego.

PRAXAGORA. Impone igitur capiti coronam, quod faustum et felix sit.

MULIER VIII. Ecce.

PRAXAGORA. Verba facito.

MULIER VIII. Itane antequam biberim dicam?

PRAXAGORA. Ecce vero *biberim!*

MULIER VIII. Quid igitur, o inepta, opus fuerat coronam sumere?

PRAXAGORA. Apage te hinc. Talla fortasse nobis fecisses et illic.

MULIER VIII. Sed enim nonne et viri in concione bibunt?

PRAXAGORA. En iterum *bibunt!*

MULIER VIII. Sane, per Dianam, et quidem meracius. Unde et decreta quaecunque faciunt, insipientibus et attente considerantibus insana videntur et dementia, velut ebriorum hominum commenta. Quin etiam, per Iovem, libant: sin minus, cuius rei gratia ita diis supplicarent, vinum nisi adesset? praeterea conviciantur inter sese, quasi bene appoi; temulentosque, qui se gerant indecore, efferunt e coetu lictores.

PRAXAGORA. Abi, abi sis et sede: mulier enim nihili es.

MULIER VIII. Ecce nunc mihi satius erat barbam non sumere: siti enim, opinor, nunc miserae mihi dissiliunt viscera.

PRAXAGORA. Estne vestrum alia quae velit dicere?

MULIER IX. Ego.

PRAXAGORA. Age ergo coronare: res quippe nunc agitur: daque operam ut viriliter et probe dicas, baculo decore innixa.

MULIER IX. *Profecto optassem quempiam eorum, qui dicendo assueti sunt, ea dicere, quae optima sint, ut sederem otiosus: at nunc ne unam cauponam sivero, quantum quidem mea sententia valuerit, in diversorio suo lacus aquae facere. Mihi quidem non placet, per Cererem et Proserpinam —*

PRAXAGORA. *Per Cererem et Proserpinam?* O misera, ubinam tibi mens est?

MULIER IX. Quid vero est? Nondum enim a te petii bibere.

PRAXAGORA. Non sane: sed, quum vir sis, per Ceretem et Proserpinam iurasti: quanquam cetera lepidissime locuta es.

MULIER IX. O per Apollinem!

PRAXAGORA. Desine, quaeso: frustra enim concioni interfuerim, nihilque promoverim, nisi mos loquendi accurate observatus fuerit.

MULIER IX. Cedo coronam: nam rursus concionabor. Videor enim mihi satis apte quippiam meditata. *Mihi enim, o mulieres, quae hic sedetis —*

PRAXAGORA. *Mulieres* rursus, o misella tu, compellas, quae viros compellare debes.

MULIER IX. Erroris causa est Epigonus iste. Quippe eo respiciens, coram mulieribus dicere me putabam.

PRAXAGORA. Facesse hinc tu quoque, et post-hac sede: ego enim ipsa, ut videor, sumta hac corona, vestrum omnium causa concionabor, deos primum precata, ut, quae constituimus, ad felicem exitum perducam. *Aequè ad me adinet huius regionis cura, atque ad vos. Doleo autem et fero iniquo animo omnia urbis nostrae incommoda: quippe illam video praefectis utentem perpetuo malis: eorumque si quispiam vel diem unum bonus sit, totos decem dies malus est. Alii fortassis commiseris rempublicam? plura etiam mala faciet. Difficile autem viros morosos monere; vos, inquam, o cives, qui reformidatis eos, qui vos amare volunt: iis autem, qui amare nolunt, supplicatis perpetuo. Fuit tempus, quum conciliis nullo modo uteremur, sed Agyrrium pravam hominem censebamus: nunc autem, quum iis utamur, alius quidem accipiens pecuniam, id mirum in modum laudat; qui vero non accipit, eos morte dignos deputat, qui in conciliis mercede ferunt.*

MULIER I. Per Venerem, haec belle dicis.

PRAXAGORA. Misera, *Venerem* nominasti. Lepida vero et iocosa nobis faceres, in concione si id diceres.

MULIER I. At non dicerem.

PRAXAGORA. Ne igitur nunc assuesce dicere. *Praeterea confoederationem hanc quum considerabamus, deque ea deliberabamus, vulgo dictitabant perituram civitatem, si minus illa fieret: postquam inita est, indigne ferre coeperunt: rhetorum autem ille, qui eam suaserat, extemplo fugiens abiit. Naves in mare deduci, satis placet inopi: divitibus autem et agricolis non placet. Corinthiis succensetis, illi autem tibi, o popelle, boni et commodi sunt: iis itidem commodus esto. Argens rudis est, Hieronymus autem sapiens. Salus leviter caput exsernit, at illam respuitis, ne Thrasybulum ipsum advocantes.*

MULIER I. Eugepae, quam prudens vir!

PRAXAGORA. Nunc, ut decet, laudasti. *Vos enim, o popule, horum omnium causa estis, qui pecuniam publicam in mercedem vestram fertis. Privatim singuli spectatis, quod quisque lucrabitur; commune autem, quemadmodum Aesinas, voluitur. Atqui si mihi auscultaveritis, adhuc servabimini. Mulieribus enim aio oportere vos urbem nostram tradere: etenim illis domi procuratricibus et dispensatricibus utimur.*

MULIER II. Bene, bene, per Iovem, bene. Perge, o bone.

PRAXAGORA. *Ut autem melius quam nos moratae sunt, ego docebo. Primum enim cauetae lavant lanas aqua calida pro inore veteri: neque temere novi quid tentantes ipsas videas. Atheniensium vero civitas, si hoc bene teneret, nonne servaretur, nisi quid aliud novi curiose frustraagne actitaret? Sedentes illae frigunt obsonia, sicut et prius: capite ferunt, sicut et prius: Thesmophoria agant, sicut et prius: viros suos male habent, sicut et prius: adulteros domi habent, sicut et prius: et ut illis dent, obsonantes fallunt, sicut et prius: vinum meracum amant, sicut et prius: subagitatae gaudent, sicut et prius. His igitur, o viri, urbem tradentes, non est, quod frustra argutemur; neque rogemus, quid illae acturae sint: sed omnimodo sinamus illas imperare, hoc unum considerantes*

Aristoph. Vol. XIII.

T

quod videlicet matres quum sint, milites servare cupiunt. Dein cibaria quisnam melius submittat, quam quae peperit? ad parandas divitias solertissimum est muliebre ingenium; et mulier si imperet, haud unquam facile decipiatur: quippe illae decipere assuetae sunt. Cetera quidem omittam: in his autem si mihi fidem habueritis, felices vitam omnem degetis.

MULIER I. Bene, o iucundissima Praxagora, et ingeniose. Unde quaeso haec, o bona, didicisti tam callide?

PRAXAGORA. Fugarum tempore cum viro habitavi in pnyce: tum saepius ibi audiens rhetorum conciones, et ipsa concionari didici.

MULIER I. Non temere igitur, o bona, dicendi perita es et sapiens; et te ducem mulieres abhinc eligimus, si haec, quae cogitas, facies. Verum si Cephalus irruens convicietur tibi, quo modo ei in concione contradices?

PRAXAGORA. Eum dicam delirare.

MULIER I. At hoc norunt omnes.

PRAXAGORA. Sed et atra bile percitum esse.

MULIER I. Hoc itidem sciunt omnes.

PRAXAGORA. Praeterea et acetabula male fingere, rempublicam autem bene et pulchre.

MULIER I. Quid si Neoclides lippus probra tibi ingerat?

PRAXAGORA. Huic ego dicam, ut in canis culum inspiciat.

MULIER I. Quid, si te pulsant?

PRAXAGORA. Ego contra movebor, utpote quae non imperita sim plurimarum pulsationum.

MULIER I. Hoc unum a nobis provisum non est: si te lictores trahant, quid tandem facies?

PRAXAGORA. Subnixis sic alis reluctabor: neque enim media prehendar.

MULIER I. Nos autem, si te sublimem rapiant, amittere iubebimus.

MULIER II. Haec quidem nobis pulchre cogitata sunt: illud vero non praevideimus, quònam modo manus tollere tunc meminerimus: quippe non manus, sed pedes tollere adsuetae sumus.

PRAXAGORA. Res ista difficilis est: tamen extendendae manus ab humero nudantibus alterum brachium. Nunc autem agite, vestes succingite, induamini citissime Laconicos calceos, quemadmodum virum videtis, quum in concionem, aut foras singulis diebus iturus est. Tum vero, quum ea se bene habuerint, barbas vobis adligate. Quum vero bene compositae illas scite aptaveritis vobis, tunc etiam virorum palliâ, quae subduxistis, ceteris superinlicite, et baculis innixae, incedite, canticum aliquid senile canentes, more rusticorum incitatae.

MULIER II. Bene autumas: non autem praeceamus illis. Nam et alias puto ex agris in Pnycem venturas exadvorsum mulieres.

PRAXAGORA. Verum festinate. Quippe mos est, ut qui usque a mane in Pnyce non adfuerunt, abeant ne minimum quidem lucri referentes.

CHORUS. Progediendi tempus est, o viri; id enim nos memores dicere perpetuo oportet, ne forte nobis excidat: neque enim mediocre periculum nobis adsit, si deprehendamus aggressae tale facinus in tenebris.

SEMICHORUS. Eamus in concionem, o viri; nam interminatus est Thesmotheta ei, qui non primo mane, offusis etiamnum tenebris super terram, venerit pulvere conspersus prae festinatione, acerba tuens, allata moria contentus, ei inquam, non daturum se tres obolos. Sed, o Charitimida, tuque Smicythe, et Drace, sequere festinabunde, operam dans, ut nihil aberres ab his, quae te illic effecta dare necesse est. Ceterum symbolo accepto propè invicem sedeamus, ut ea decernamus omnia, quae amicarum nostrarum in rem bene conducant. At vero quid loquor? *amicorum* enim dicere debueram.

SEMICHORUS. Vide autem ut propellamus istos, qui ex Astu veniunt; qui quidem antehac, quum unicuique obolum acciperent ad concionem venientes, sedebant confabulantes: nunc autem prae turba molesti sunt. At enim quum Archon erat generosus ille Myronides: nemo ausus fuisset e reipublicae administratione mercedem ferro: sed veniebat unusquisque in

sacculo habens potum simul panemque et duas cepas, tresque olivas circiter. Nunc autem triobolum accipere postulant, quum aliquid publicae rei faciunt, quasi vi-les operarii, qui lutum ferunt.

BLEPYRUS, VIR QUIDAM, CHREMES,
CHORUS, PRAXAGORA.

(V. 311 — 519.)

BLEPYRUS. Quid hoc rei est? Quonam mihi uxor evanuit? nam circa auroram dies est; illa autem non apparet. At ego iaceo iamdiu cacaturiens, soles quaeritans in tenebris et pallium: postquam autem illud manibus studiose tentando non potui invenire, iam vero ianuam aderat pultans Copraeus, hoc ego uxoris meae amiculum capio, eiusque Persicas induo. Sed ubinam locus est secretus? ubinam commode cacaverim? at sane noctu ubicunque cacare vacat: neque enim me quisquam nunc cacantem viderit. Hei misero mihi, quod, senex quum essem, duxerim uxorem! quot ego verberibus plecti dignus sum! Neutiquam enim boni quidpiam actura exiit. Verum utut haec sunt, interim cacandum est tamen.

VIR QUIDAM. Quis illic est? nonne Blepyrus vicinus? Per Iovem ille ipse est. Dic mihi, quid sibi vult hoc rubrum quo contegeris? an te Cinesias ali-cunde concacavit?

BLEPYRUS. Minime: sed cum uxoris meae cro-cotula, quam illa induere solet, domo exii.

VIR. Pallium vero tuum ubinam est?

BLEPYRUS. Dicere nequeo; in stragulis enim diu quaesitum non reperi.

VIR. Quid postea? tu non uxori imperasti ut diceret?

BLEPYRUS. Non per Iovem: quippe intus non est: sed clam me evasit domo. Quamobrem metuo ne quid mali designet.

VIR. Per Neptunum, eadem tibi prorsus eveniunt, quae mihi. Uxor etenim mea disparuit, sumto pallio quod ego ferre soleo. Neque hoc me modo male habet: sed et calceos ipsos abstulit: nullibi enim eos reperire potui.

BLEPYRUS. Per Bacchum, nec ego meas Laconicas: sed sicut eram cacaturiens, pedibus in cothurnos immissis huc festinavi, ut ne cacarem in laena, quippe quae recens lota et nitida est.

VIR. Quid, quaeso, illud sit? num ad prandium eam amicarium quaeplam vocavit?

BLEPYRUS. Mea quidem sententia: non enim malis morata est moribus, quod quidem sciam.

VIR. At tu funem cacas. Mihi vero tempus est abeundi in concionem, si modo cepero pallium, quod mihi unicum est.

BLEPYRUS. Ego itidem, ubi cacavero: nunc autem pirum quoddam silvestre occludens mihi podicem retinet cibos.

VIR. Num pirum illud est, quod Laconicis dixit Thrasybulus?

BLEPYRUS. Per Bacchum, tenaciter mihi adhaerescit. At enim quid agam? nec enim solum me angit hoc praesens malum: sed quando edero, quonam mihi abibit dehinc stercus? Nunc enim hic, quicumque tandem ille sit Achradusius vir, ostium obseravit. Quis igitur medicum mihi arcessat, et quem? quis eorum, qui clunibus operam dant, artis est peritissimus? hanc sane callet Amynon, at fortasse negabit. Antisthenem quispiam huc evocet omni modo: hic enim homo, ut facile concilias, si ingemiscentem audias, novit quid sibi velit culus cacaturiens. O veneranda Lucina, ne me siris disrumpi obserato podice, ut ne fiam lasanum comicum.

CHREMES. Heus tu, quid facis? num casas?

BLEPYRUS. Egone? non equidem hercle amplius; sed resurgo.

CHREMES. Quid vero uxoris tuae amiculum induisti?

BLEPYRUS. Quippe illud temere in tenebris intus cepi. At unde agis te, quaeso?

CHREMES. E concione.

BLEPYRUS. Iamne ergo dimissa est?

CHREMES. Ita hercle, et quidem diluculo. Et pro Iupiter! plurimum risum praebuit rubrica, quam undique sparserant.

BLEPYRUS. Proinde triobolum accepisti.

CHREMES. Utinam vero! sed tardior veni; unde hercle me piget pudetque, quum praeter inanem saccum nihil reportem domum.

BLEPYRUS. Quae vero fuit causa?

CHREMES. Plurima hominum turba, quanta nunquam venit simul in pnycem. Et sane quum illos intueremur, cunctos pro auctoribus coriariis habuimus. Quippe mirum in modum alba videbatur illa multitudo, quae concionem replebat. Itaque non accepi triobolum, neque plurimi alii.

BLEPYRUS. Nec igitur ego acciperem, si nunc irem?

CHREMES. Quidum? non pol, etiamsi eo profectus fuisses, quum secunda vice cecinit gallus.

BLEPYRUS. Vae misero mihi! *Antiloche, me viventem lugeas magis quam triobolum: nullus enim sum ego.* Verum quae res fuit, cur tanta turba mature adeo convenerit?

CHREMES. Quid aliud, quam quod prytanibus visum est de salute reipublicae sententias rogare? Tum statim primus Neoclides lippus prodit: dein populus exclamat, quam putas valide? *Noune indignum est andere hunc concionari, quum praesertim de salute reipublicae agatur, qui sibi palpebrarum pilos non potuerit salvare?* Ille autem reclamans et circumspiciens ait: *Quid enim me facere oportuit?*

BLEPYRUS. *Allia simul torentem cum silphio, Laconicumque miscentem tithymallum, tibi inungere vesperi supercilia, ei dixissem ego, si adfuissem.*

CHREMES. Post hunc Euaeon, ille ingeniosissimus, processit nudus, ut quidem plerisque videbatur: ipse enim negabat se pallium habere. Deinde orationem habuit maxime popularem. *Videatis quidem*, inquit, *me ipsum quoque salutis egentem quatuor staterum: nihilominus dicam, quomodo rempublicam et cives servetis. Si enim indigentibus laenas praebeant fullones, statim incipiente bruma, laterum dolor neminem nostrum capiat unquam. Quibuscunque autem lectus non est, nec stragulae vestes, eant illi apprime loti dormitum apud pellionum aliquem: is vero ianuam si claudat hiemis tempore, tribus scorteis penulis multetur.*

BLEPYRUS. Per Bacchum, satis commoda. Si et haec adiecisset, nemo, opinor, contra decrevisset: ut farinae venditores scilicet indigentibus tres choenices in coenam praeberent omnibus: sin minus, plaurimum plorarent; ut id fructus et commodi plebs a Nausicyde ferat.

CHREMES. Posthaec autem formosus iuvenis quidam, candido vultu, prosiluit, Nicias similis, ut concionem haberet, et coepit dicere: *Oportere rempublicam mulieribus mandari.* Tum tumultuari coepit aurtoria multitudo et clamare, *bene ipsum et apto dicere*: at il, qui ex agris venerant, reclamarunt.

BLEPYRUS. Mentem enim habebant, per Iovem.

CHREMES. Verum inferiores erant numero; ille autem magis magisque vociferabatur, de mulieribus quidem bona plurima dicens, de te vero mala plurima.

BLEPYRUS. Quid autem dixit?

CHREMES. Primumdum dixit te versipellem et fraudulentum.

BLEPYRUS. Et te?

CHREMES. Ne adhuc me istud roges. Dein furem.

BLEPYRUS. Me solum?

CHREMES. Immo hercle et sycophantam.

BLEPYRUS. Me solum?

CHREMES. Immo hercle vero horunce omnem multitudinem.

BLEPYRUS. Hoc quidem quis infitias iverit?

CHREMES. At feminam dicebat rem esse sapientia plenam, et parandis divitiis aptam: nec illas arcana ex Thesmophoriis identidem efferre: te vero et me ex curia, quidquid senatus decreisset, efferre dicebat.

BLEPYRUS. Et sane, per Mercurium, id mentitus non est.

CHREMES. Deinde mutuas inter se daré vestes, aurum, argentum, pocula, idque solas solis, non coram testibus, et ea omnia reddere, neque invicem fraudare; quod nostrum plurimos facere praedicabat.

BLEPYRUS. Sane, per Neptunum, et quidem coram testibus.

CHREMES. Tum mulieres neminem criminari, aut in ius vocare, neque popularem statum evertere. Sed multa et bona aliaque quam plurima de mulieribus bene dicebat.

BLEPYRUS. Quid tandem decretum est?

CHREMES. Committi rempublicam illis: id enim unum videri quod in urbe nostra nondum factum sit.

BLEPYRUS. Ac decretum est?

CHREMES. Ita dico.

BLEPYRUS. Eaque omnia illis committuntur, quae viris antehac curae erant?

CHREMES. Ita se haec habent.

BLEPYRUS. Neque ego amplius in foro ius dicam, sed uxor?

CHREMES. Neque tu, quos habes liberos, ales in posterum, sed uxor.

BLEPYRUS. Neque suspirare diluculo amplius opus erit mihi?

CHREMES. Non, per Iovem; sed mulieribus ea curae sunt; tu autem securus sine gemitu pedens domi manebis.

BLEPYRUS. Hoc unum timendum est nobis aequalibus, ne scilicet illae, ubi reipublicae habenas susceperint, tum nos vi cogant —

CHREMES. Nam quam rem?

BLEPYRUS. Subagitare ipsas.

CHREMES. Si vero non possumus?

BLEPYRUS. Prandium non dabunt. -

CHREMES. Tu vero istuc hercle age, ut prandeas et futuas simul.

BLEPYRUS. Nihil tam odiosum est, quam invitum aliquid facere.

CHREMES. Verum si reipublicae istud conducit, id viros omnes facere oportet. Nam et quoddam seniorum dictum circumfertur, nempe: *Quaecunque stulta et fatua decreverimus, ea omnia nobis in melius converti.* Atque utinam ita contingat, et convertantur quidem, o veneranda Pallas et dii ceteri. Verum abeo: tu autem vale.

BLEPYRUS. Et tu, o Chreme.

CHORUS. Incede, progredere: an est quisquam virorum, qui nossequatur? converte te et adspice: custodi te caute, multi enim sunt hic fraudulentum et versipelles, ne quis a tergo habitum nostrum observet. Sed pedibus quam pote plurimum sonans incede. Nobis enim dedecus asserat omnibus ea res, si a viris depressa fuerit. Quamobrem succinge te, circumquaque observans, et illuc, et huc ad dextram, ne haec res infortunio nobis sit. Sed festinemus: namque prope illum iam sumus locum, unde in concionem perreximus; quum eo ivimus. Quin conspicitur iam domus, ex qua est dux illa, egregium commenta facinus, quod comprobantur cives. Itaque non est, ut amplius cunctemur opperientes, barbasque mento aptatas habentes, ne quis forte nos videat, et medium in agmen nostrum involet. Sed age huc in umbra accedens ad parietem, limis respiciens, rursus habitum muta, et compone te ad eundem modum, quo antea culta eras; et ne cuncteris: quippe iam ducem nostrum omnium e concione venientem videmus. Sed festina omnis, et taedeat te barbam amplius habere, praesertim quum illae adveniant vestem solitam iam pridem indutae.

PRAXAGORA. Hae nobis res, o mulieres; prospere cesserunt, de quibus deliberavimus. Sed quam citissime antequam nos vir quispiam videat, prolicite penulas: facessat hinc virilis calceus, Laconicorum laxate colligata lora, baculos dimittite. Ac tu quidem istas mulieres compone: ego vero volo intro subrepens,

priusquam vir me videat, pallium eius reponere eo, unde sumsi, ut et alia, quae domo extuli.

CHORUS. Omnia quae dixi, iam composita sunt: tuum autem est deinceps docere, quidnam agentes conducibile tibi videbimur recte auscultare. Nunquam enim cum ulla muliere, quae te peritior acriorque esset, scio me congressam fuisse.

PRAXAGORA. Opprimini nunc, ut eius imperi, quod mihi modo mandatum est, vobis consiliariis utar; si quidem illic in medio tumultu et rebus asperis fortissimas vos experta sum.

BLEPYRUS, PRAXAGORA, CHORUS.

(V. 520 — 727.)

BLEPYRUS. **H**enus tu, unde venis, Praxagora?

PRAXAGORA. Quid tua, o bone, interest?

BLEPYRUS. Quid mea intersit? quam inepte hoc rogas!

PRAXAGORA. Saltem de moechno aliquo non mihi narrabis.

BLEPYRUS. Non de uno forte.

PRAXAGORA. Atqui istud tibi explorare licet.

BLEPYRUS. Quo modo?

PRAXAGORA. Si capite unguentum redoleo.

BLEPYRUS. Quid vero? non subagitatur etiam mulier absque unguento?

PRAXAGORA. Non ecce ego.

BLEPYRUS. Cur igitur et quonam abiisti diluculo, subducto mihi pallio?

PRAXAGORA. Mulier quaedam socia et amica nocte me accessit parturiens.

BLEPYRUS. Itane non poteras, priusquam eo ires, rem mihi dicere?

PRAXAGORA. Mulieri praesto esse oportebat, cui tam prope instabat partus.

BLEPYRUS. Saltem mihi dixisses. Sed subest hic aliquid mali.

PRAXAGORA. Non, per Cererem et Proserpinam. Sed sicut tum eram, abili. Rogabat enim ea, quae me arcessebat, ut quam citissime possem, ad sese irem.

BLEPYRUS. Itane vero non oportebat te vestimenta tua sumere? sed postquam me meis exueras, iniectione mihi tuo amiculo, abiisti, relinquens me tanquam mortuum, nisi quod non coronasti me, neque lecythum adposuisti.

PRAXAGORA. Frigus enim erat; ego autem gracilis et paulo infirmior; ideoque ut calefierem, ista indui: te vero in calore iacentem et stragulis reliqui, mi vir.

BLEPYRUS. Laconicae autem meae tecum abierunt, et baculus meus simul.

PRAXAGORA. Ut pallium tuerer, meos cum tuis calceos mutavi, te imitans, et pedibus sonans, et lapides feriens baculo.

BLEPYRUS. Scin' igitur amisiisse te tritici sextarium, quem ego accepissem, si concioni interfuissem?

PRAXAGORA. Ne sollicitus sis: nam marem peperit puerum.

BLEPYRUS. Concio?

PRAXAGORA. Non ecaster: sed mulier illa ad quam ivi. Verum, amabo, habitane est concio?

BLEPYRUS. Ita hercle. Non memineras me tibi heri dixisse?

PRAXAGORA. At enim nunc reminiscor.

BLEPYRUS. Nec igitur quae illic decreta sunt nosti?

PRAXAGORA. Pol horum nihil novi.

BLEPYRUS. Sede igitur sepius esitans. Vobis enim rempublicam mandatam esse dicunt.

PRAXAGORA. Quid ut faciamus? texamus?

BLEPYRUS. Non hercle; sed ut administretis.

PRAXAGORA. Quanam?

BLEPYRUS. Res omnes, quae ad civitatem adtinent.

PRAXAGORA. Per venerem, beata erit civitas in posterum.

BLEPYRUS. Quamobrem?

PRAXAGORA. Multis de causis. Non enim audacibus viris licebit turpia in eam et indigna patrare deinceps, neque ullo modo testimonium falsum dicere, neque criminari.

BLEPYRUS. Neutiquam, per deos obsecro, istuc feceris, neque mihi victum meum auferas.

CHORUS. O mi homo, sinito uxorem dicere.

PRAXAGORA. Non despoliatorem esse, non invidere vicinis; neminem nudum, neminem pauperem esse, non conviciari, non pignora a debitoribus auferre.

CHORUS. Per Neptunum, magna pollicetur, nisi mentiatur.

PRAXAGORA. At id ego effectum dabo, ita ut verum dixisse mihi tute sis testis, et hic ipse nihil contradicere possit.

CHORUS. Nunc demum illud est, quum te prudentem animum et philosophicam cogitationem excitare oportet, scientem mulieribus amicis succurrere. Ad communem enim felicitatem adhibenda tibi est linguae solertia, quae civilem populum adornet infinitis prosperitatibus vitae, et demonstret, quid occasio possit. Indiget quippe sapienti quopiam commento respublica nostra. At perfice modo res, quae nec factae unquam, neque commemoratae fuerint antea. Oderunt enim nostri homines, si vetera saepius spectent. Sed non cunctandum: quin potius commentationes eius rei aggrediendae sunt. Nam cito quidpiam agere valde gratiosum est apud spectatores.

PRAXAGORA. Atqui commoda me suaseram esse confido spectatoribus, si mavelint novi quidpiam sequi, quam moribus antiquis adhaerere. Hoc est quod maxime formido.

BLEPYRUS. De novarum quidem rerum studio ne metuas: has enim sectari, nobis pro alio quovis imperio est, ut et veterum rituum neglegentes esse.

PRAXAGORA. Ne igitur quispiam vestrum mihi contradicat, neque me prius interpellat, quam commentationem meam noverit, et me audierit loquentem. Quippe dicam omnes oportere omnibus uti communiter, omniumque rerum participes esse, et ex iisdem bonis vivere; non autem hunc divitem, illum vero miserum esse; neque hunc magnum agrum colere, illi vero ne satis quidem terrae esse sepeliendo cadaveri; neque servis hunc compluribus uti, illum autem ne pedisequum quidem habere. Sed unum omnibus communem victum faciam, eumque similem.

BLEPYRUS. Quomodo igitur omnibus communis erit?

PRAXAGORA. Comedes stercus prior me.

BLEPYRUS. Et stercoreis etiam participes erimus?

PRAXAGORA. Non ecaster mea haec est sententia: sed me interpellasti. Hocce enim dictura eram: nempe agros primo faciam omnibus communes, et pecunias, et alia quae uniuscuiusque sunt. Dein ex illis omnibus, factis communibus, vos omnes alemus, dispensantes et parcentes, et animum adtendentes.

BLEPYRUS. At quomodo qui agros non possidet, pecuniam vero et Daricos, opes scilicet occultas —

PRAXAGORA. Haec in medium deponet, et qui non deposuerit, peierabit.

BLEPYRUS. Quippe et peierando quaesivit.

PRAXAGORA. Sed ei prorsus non conducet.

BLEPYRUS. Quamobrem?

PRAXAGORA. Nemo enim quicquam paupertatis causa faciet: quippe omnes omnia habebunt, panes, salsamenta, placentas, lacnas, vinum, corollas, cicer. Quocirca quid lucri esset non deponenti omnia in commune? tu, si quid excogites, fac palam.

BLEPYRUS. Nonne et nunc si plurimum furantur, quibus haec omnia suppetunt?

PRAXAGORA. Antea quidem, o amice, quum prioribus legibus utebamur: nunc autem, erit enim ex communi victus omnibus, quidnam emolumentum erit non deponenti?

BLEPYRUS. Si puellam conspiciat, eam cupiat,

velitque clam molere, habebit quod det, ex his bonis sumens: communium autem participabit, cum ea dormiens.

PRAXAGORA. At enim ei licebit gratis una dormire. Namque faciam, ut illae communes cum viris cubent, et cuilibet volenti liberos pariant.

BLEPYRUS. Quomodo autem, si omnes iverint ad formosissimam illarum, et postulabunt eam subagitare?

PRAXAGORA. Foediores et simae iuxta lepidiores sedebunt: tum si quis harum aliquam copiet, deformem prius inibit.

BLEPYRUS. At quomodo nos seniculos, si cum turpioribus simus, non ante nos deficiet penis, quam eo perveniatur, quo nobis eundum dicis?

PRAXAGORA. Non pugnas ciebut formosae.

BLEPYRUS. Qua de re?

PRAXAGORA. Bono animo es, ne formida, non pugnabunt.

BLEPYRUS. Qua de re, inquam?

PRAXAGORA. Ut vobiscum congrediantur. Et tibi quidem posita haec lex est; quae autem ad nos pertinet solerter excogitata est. Quippe ita cautum et consultum est, ne cuius feminae foramen vacuum sit.

BLEPYRUS. Viri autem quid facient? nam fugient illae viros deformes, et ad formosos se conferent.

PRAXAGORA. At foedae observabunt formosos, quum abibunt a coena: itidem deformes illi observabunt in foro et aliis locis publicis: neque licebit feminis cum formosis viris cubare, priusquam deformibus et pumilis copiam sui fecerint.

BLEPYRUS. Nunc igitur Lysicratis nasus aequae formosi iuvenes superbiat.

PRAXAGORA. Sane, ita me Apollo amet. Hoc quidem decretum oppido popolare est, et mera irrisio superborum, eorumque qui anulos gerunt, quum embas eis dicet: *Heus tu, seniori cede, et coram operire dum ego, peracta re, tibi secundas partes exigendas dabo.*

BLEPYRUS. Quomodo igitur, nobis sic viventibus, unusquisque liberos suos dignoscere potis erit?

PRAXAGORA. Quid opus est? Quippe suos patres existimabunt eos omnes esse qui aetate profectiones erunt.

BLEPYRUS. Itaque bene et naviter in posterum senem omnem praefocabunt prae ignorantia, quandoquidem et nunc patrem cognoscentes strangulant tamen. Quid? quum ignotus erit parens, quomodo non tunc eum male concacabunt?

PRAXAGORA. Sed qui forte illic aderit, non permittet. Olim quidem non erat eis cura patrum alienorum, quicumque illos verberaret: at nunc si quis seniore percussus audierit, timens ne parentem ipsum suum is pulset, talia facientibus adversabitur.

BLEPYRUS. Haec quidem omnia non inulse dicis: verum si Epicurus accedens aut Leucolophas patrem me vocitet, id mihi grave sit audire.

PRAXAGORA. At aliud longe est istoc gravius.

BLEPYRUS. Quidnam!

PRAXAGORA. Si te Aristyllus osculetur, te suum patrem esse dictitans.

BLEPYRUS. Fleret sane et eiularet.

PRAXAGORA. At tu oleres calamintham. Verum ille natus est, antequam decretum hoc fieret: quamobrem frustra metuas, ne te osculetur.

BLEPYRUS. Id sane graviter ferrem. Terram autem quis colet?

PRAXAGORA. Servi. Tibi autem curae erit, quum iam decempedalis erit umbra solarii, uncte et laute ire ad coenam.

BLEPYRUS. De vestibus autem, quae ratio earum parandarum erit? id enim ex te sciscitari lubet.

PRAXAGORA. Quae quidem vobis nunc sunt, iis utimini: in posterum autem vobis alias texemus.

BLEPYRUS. Unum adhuc a te quaesitum volo. Si quis multam alicui debeat, a magistratibus damnatus, undenam hanc solvet? non enim aequum est e publica pecunia.

PRAXAGORA. Sed enim primo ne lites quidem erunt.

BLEPYRUS. Hoc vero quam multos homines pessumdabit!

PRAXAGORA. Hoc quoque ego decretum feci. Nam cuius rei causa, o miser, lites essent?

BLEPYRUS. Plurimarum sane, per Apollinem: primum enim huiusce; si quis aliquid cuiquam debens neget.

PRAXAGORA. At foenori qui pecuniam daret, unde eam sumeret, rebus omnibus in commune depositis? manifestarius fur esset scilicet.

BLEPYRUS. Per Cererem, bene doces. Hoc igitur dicito mihi: qui alios verberabunt, unde iniurias persolvent, quum bene appoti obvios male mulcaverint? de hoc enim ambigere te arbitror.

PRAXAGORA. A maza, quam ipse edit: hanc enim quum quis ei ademerit, non facile deinceps iniuriam faciet, sic ventre multatus.

BLEPYRUS. Nec etiam fur erit ullus?

PRAXAGORA. Qui enim furabitur, qui omnium sit particeps?

BLEPYRUS. Neque obvios nocte spoliabunt?

PRAXAGORA. Non pol, si domi dormias; nequidem si foris, ut antea. Victus enim omnibus suppetet. Si quis autem alium spoliare velit, is ultro vestimenta sua dabit: quid enim ei opus esset repugnare? quippe meliora prioribus illis ex communi accipiet.

BLEPYRUS. Neque etiam alea ludent homines?

PRAXAGORA. Nam cuius lucri gratia id quis faceret?

BLEPYRUS. Quam vero vitae rationem institues?

PRAXAGORA. Communem omnibus. Urbem enim me facturam dico instar unius habitationis, omnia in unum committendo, ita ut alter in alterius aedes facile ingrediatur.

BLEPYRUS. Coenam autem ubi adpones?

PRAXAGORA. Fora iudicialia et porticus virorum coenacula faciam.

BLEPYRUS. Tribunal autem ad quid utile erit?

PRAXAGORA. Super illud imponam crateras et

aquales: et stantes in eo pueri bellica laude clarorum virorum fortia canent facta, timidorumque, si qui fuerint, probra, ut pudore suffusi a coena abstineant.

BLEPYRUS. Per Apollinem, rem festivam naras. Vascula autem, in quae sortes conliciuntur, ubinam repones?

PRAXAGORA. In foro ea ponam; tum stans iuxta statuam Ilarmodii sorte omnes ducam, donec sortitus gaudens abeat, sciens in qua litera coenaturus sit: et praeco eos proclamabit, qui ex litera *Beta* erunt, ut in porticum Basilicam sequantur coenaturi; eos autem qui ex *Theta* erunt, in eam, quae inde denominatur; eos vero, qui ex *Kappa* erunt, in porticum ut eant, ubi frumentum venale.

BLEPYRUS. Frumento ut se ingurgitent?

PRAXAGORA. Non ecastor: sed ut ibi coeant.

BLEPYRUS. Cui autem litera educta non fuerit, secundum quam coenet, eos omnes expellent?

PRAXAGORA. At id apud nos non erit: quippe omnia omnibus copiosa praebebimus, ita ut unusquisque cum corolla facem sumens e convivio abeat ebrius: porro mulieres in biviis occurrentes iis, qui a coena redibunt, haec dicent: *Huc ad nos deflecte: hic apud nos formosa puella est. Apud me quoque, alia inquiet, desuper ex coenaculo, et quidem pulcherrior et candidissima: prius tamen oportet te mecum quam cum ea cubare.* Formosos autem et adolescentulos deformatiores talia dicent: *Heus tu, quo curris? prorsus nihil ages, quum illuc veneris: nam lege sancitum est, ut lepidas simi et turpes priores futuant, vos autem interea folia bifera fisci capientes in vestibulis masturbemini.* Age nunc dicito mihi, placentne haec vobis?

BLEPYRUS. Admodum.

PRAXAGORA. Itaque in forum mihi eundum est, ut accipiam bona in commune deponenda, adsumpta praeconissa quapiam maxime vocali. Haec enim me facere necesse est, quae dux reipublicae electa fui: opus est praeterea, ut convivales coetus constituam, ut celebretis primum hodie convivium.

BLEPYRUS. Iam enim convivabimur?

Aristoph. Vol. XIII.

V

PRAXAGORA. Ita dico. Tam vero meretrices coercere volo omnes, earumque quaestul finem imponere.

BLEPYRUS. Quamobrem?

PRAXAGORA. Manifesta res est: ut decerpamus ipsae florem adolescentulorum. Nec famulas ornatas oportet ingenuarum Venerem intercipere, sed cum servulis tantum cubare catonacam gestantibus, iisque ut placeant cunnum sibi vellere.

BLEPYRUS. Age ergo, tecum ibo comes iuxta latus, ut obviorum convertam in me oculos, et mihi dicant: *Nonne suspicitis hunc praefectae nostrae maritum?*

VIR I. bona in medium depositurus, VIR II.
non depositurus, PRAECO, CHORUS.

(V. 728—876.)

VIR I. **E**go quidem ut in forum suppellectilia feram parabo, et substantiam omnem recensebo. Heus tu, cinachyra, huc bella belle prodi foras, rerum mearum prima, ut bene trita canistrigeræ vicem obeas, tu quae multos iam meos saccos evertisti. Ubinam est sellifera? olla huc exi: sane hercle nigra es: nec posses nigrior esse, tametsi pigmentum coxisses, quo Lycicrates canos tingit. Sta iuxta ipsam; huc ades, o ornatrix: huc hydriam feras, hydriaphore: tu autem huc prodi, o citharistria, quae me saepius excitasti, ut in concionem irem, nocte intempesta, modum orthrium canens. Prodeat quispiam alveolum capiens; favos effer, oleaginos ramos huc prope statue, effer itidem duos tripodas et ampullam: ollulas iam, aliaque viliora vasa omittite.

VIR II. Egone mea ut deponam? utique her-

cle infelix essem, et exigua mente praeditus. Nunquam id faciam, ita me Neptunus amabit; sed eiusmodi decreta primum exanimabo saepius, et attente considerabo. Neque enim meum sudorem, et quod aegre comparsi miser, nullius emolumentis causa sic imprudenter amittam, priusquam didicerim, quid se res omnia habeat. Eho tu, quid sibi haec suppellectilia voluit? num aliam in domum migras, qui haec omnia extulisti, aut pignori ea oppositurus fers?

VIR I. Minime.

VIR II. Cur igitur ordine sic stant omnia illa? an praeconi Hieroni pompam ducitis?

VIR I. Minime hercle; sed ea reipublicae delaturus sum in forum, secundum sanctas leges.

VIR II. Delaturus es?

VIR I. Omnino.

VIR II. Infelix igitur es, per Iovem servatorem.

VIR I. Quomodo?

VIR II. Quomodo? facile dictu est.

VIR I. Quid? nonne legibus parere oportet?

VIR II. Quibus, o miser?

VIR I. Iis quae sanctitatis sunt.

VIR II. Quae sanctitatis sunt? o quam insanus es!

VIR I. Insanus?

VIR II. Quidni enim? immo hercle omnino omnium es stultissimus.

VIR I. Quia facio, quod decretum est? Atqui virum probum maxime omnium ea exsequi oportet, quae publica auctoritate mandata sunt.

VIR II. Virum stolidum scilicet.

VIR I. Tu vero deponere tua in commune non paras?

VIR II. Id ego cavebo, priusquam viderim, quid consili capiat populus.

VIR I. Quid enim aliud, quam parati omnes sunt ferre bona sua?

VIR II. At id si vidissem, tum demum crederem.

VIR I. Enimvero id per vias praedicant.

VIR II. Praedicabunt scilicet.

VIR I. Et sublati in humerum sarcinis se deferre dicunt.

VIR II. Dicent scilicet.

VIR I. Enecas me, omnibus his fidem nullam habens.

VIR II. Fidem nullam habebunt scilicet.

VIR I. Iupiter te male perdat.

VIR II. Male perdent scilicet. Putas civem aliquem sua delaturum, qui saltem vel pauxillum mentis habeat? neque enim e more nostro istuc est: sed nos capere tantum oportet, ita me Iupiter amet. Quippe ita et dii solent: id autem ex illorum manibus nosces: simulacra etenim, quum fundimus preces, ut bona nobis largiantur, stant manu supina porrecta, non quasi quicquam datura, sed ut aliquid accipiant.

VIR I. O perditissime, sinito me quod facto est opus facere: haec enim colliganda mihi sunt. Quo abiit lorum?

VIR II. Quid enim? revera haec feres?

VIR I. Sane hercle; adeoque iam duos hos tripodas una simul colligo.

VIR II. O quae dementia! non opperiri te, quid alii facturi sint, ac tum demum —

VIR I. Quid tum demum facere?

VIR II. Adhuc opperiri, postilla vero cunctari etiamnum.

VIR I. Quamobrem tandem?

VIR II. Si terrae motus creber fiat, aut mali quis ignis ominis emicet, aut mustela transiliat, desinant profecto omnes bona sua in forum deferre, o stupide.

VIR I. Lepide hercle mecum ageretur, si, dum opperirer, interim non haberem ubi istaec deponerem.

VIR II. At enim potius timeas, ut alienunde capere possis. Sed habeto bonum animum, depones, etiamsi ad ultimum mensis diem veneris.

VIR I. Quidum?

VIR II. Ego nostros homines novi, qui in discernendo praeproperi sunt, ac rursus negant facturos se, quae decreta fuerint.

VIR I. Sua comportabunt, o amice.

VIR II. Si vero non ferant, quid tum?

VIR I. Securus esto, ferent.

VIR II. Si vero non ferant, quid tum?

VIR I. Cum ipsis pugnabimus.

VIR II. Si vero superiores erunt, quid tum?

VIR I. Abibo, supellectilibus relictis.

VIR II. Si vero ea divendant, quid tum?

VIR I. Disrumparis.

VIR II. Si vero disrumpar, quid tum?

VIR I. Bene facies.

VIR II. Tu vero ferre etiamnum cupies?

VIR I. Ego sane: namque vicinos meos video sua comportantes.

VIR II. Nimirum Antisthenes sua deferet? Multo sane lepidius ei videretur plus quam triginta dies prius tacare.

VIR I. Plora.

VIR II. Antimachus autem chori magister quid in commune deferet plus, quam Callias? Profecto hic homo rem suam perdet.

VIR I. Molesta loqueris.

VIR II. Quid molesta? quasi non videam quotidie eiusmodi decreta fieri. Non illud meministi, quod de sale factum est?

VIR I. Memini quidem.

VIR II. Et alterum, quando scivimus de aereis illis nummis? meministine?

VIR I. Immo damno mihi fuit recens illa cusa moneta. Nam, venditis uvis, abivi plenam habens aereis drachmis maxillam: dein in forum ad emendam farinam profectus sum: ibi quum sacculam iam ei recipiendae sustinerem, proclamavit praeco: *Neminem accipere debere aereos nummos in posterum; argento enim utimur.*

VIR II. Quid? Nonne nuper omnes deiorabamus, quingenta mox reipublicae talenta fore ex tributo quadregesimae, quam excogitarat Euripides? ibique continuo nullus non Euripidem laudibus evehebat. At postquam attentius considerantibus res ipsa visa est, quod dici solet, *Iovis Corinthus*, neque ad necessaria suffecit, denuo nullus non Euripidi convicia dicebat.

VIR I. At res, o bone, non in eodem sunt statu. Nam tunc nos viri rempublicam administrabamus; nunc autem mulieres.

VIR II. Quae ne me commeiant, ita me Neptunus amet, cavebo sedulo.

VIR I. Nescio quid nugeris. Capo tibi lignum balulatorium, puer.

PRAEPO. O cives omnes adeste; nunc enim ita res est: venite, festinate recta ad praefectam nostram, ut vobis sortes ducentibus Fortuna sigillatim indicet, ubinam coenaturi sitis, quia mensae oneratae et refertae sunt bonis omnibus, et paratae sunt, lectulique lodicibus et tapetibus aggesti sunt: crateras miscent unguentariae mulieres, eosque ordine statuunt: piscium tomi assantur, leporinae carnes verubus figuntur, placentae pinsuntur, corollae plectuntur, bellaria friguntur: iuvenulae ollas fresae fabae coquunt: Smoeus autem inter illas, equestri indutus pallio, mulierum patinas detergit: senex vero venit cum molli laena et delicatis calceis, una cum aliquo adolescentulo cachinnans; et pallium ibi proiectum temere facit. Proinde venite, quandoquidem is qui mazam fert iam stat expectans: agite ergo, maxillas diducite.

VIR II. Utique ergo ibo: quid enim hic moror? quandoquidem ita reipublicae visum est.

VIR I. Et quo ibis tu, qui bona non deposuisti?

VIR II. Ad coenam.

VIR I. Non sane, si mulieribus illis cor inest, priusquam bona adferas.

VIR II. At enim adferam.

VIR I. Quando?

VIR II. Officium meum, o amice, morae non erit.

VIR I. Quidum?

VIR II. Quippe dico alios etiam me posteriores adlaturos.

VIR I. Ibis interim tu coenaturus tamen?

VIR II. Quid enim agam? quippe decet sapientes reipublicae pro virili opitulari.

VIR I. Si autem te impendant, quid tum?

VIR II. Contra ibo demisso capite.

VIR I. Si autem te verberent, quid tum?

VIR II. Eas in ius vocabo.

VIR I. Si autem te irrideant, quid tum?

VIR II. Ad fores-stans —

VIR I. Quid facies, cado?

VIR II. Cibos rapiam ex inferentium manibus.

VIR I. Abi igitur illuc posterior. At tu, o Simo, tuque o Parmeno, tollite hanc meam omnem substantiam.

VIR II. Age sis una cum iis ferendo operam tibi praestabo.

VIR I. Tu? haudquaquam. Vereor enim, ne, apud praefectam nostram postquam deposuero mea, ea tibi vindices.

VIR II. Ergo hercle fabrica mihi opus est aliqua, ut quae meae sunt mihi habeam, eorum autem, quae in commune possuntur, particeps quoquo modo fiam. Recte mihi videtur: eundum est strenue, ut coenam, neque cunctandum est.

MULIERES VETULAE TRES, ADO- LESCENS, PUELLA, FAMULA, HERUS, CHORUS.

(V. 877 — 1181.)

ANUS I. Quid tandem viri non veniunt? iam-
dudum tempus est. Ego autem fuce oblita sto et cro-
cotam induta, otiosa, cantilians apud me canticum,
ludibunda, ut quempiam illorum praetereuntem com-
plectar. O Musae, in os meum descendite, mollicu-
lam cantunculam ad Iónicos modos commentae.

PUELLA. Nunc quidem prior me e fenestra pro-
spexisti, o putrida. Nempe rebaris, me non praesen-
te, desertas vineas te vindemiaturam, et cantando quem-

piam allecturam. Ego autem, si id facies, contra canam. Etsi enim, spectatoribus tritum id nimis et fastidiosum quandoque est, tamen iucundi aliquid habet et comici.

ANUS I. Huncce adloquere, et cum eo abscede hinc: tu vero amicellule tibicen, tibiis sumtis, dignum te ac ma canticum accine. Si quis lepide sibi vult esse, is apud ma dormiat. Neque enim noviciis puellis inest solertia, sed iis solis quas maturiores sunt: neque ulla magis contenta esse velit, quam ego amico, quicum rem habuerim, sed ad alium quempiam illico avolet.

PUELLA. Ne puellis invidias: quippe voluptas inest delicatis earum cruribus, et efflorescit in illarum papillis: tu vero, o anus, collocata es et uncta, Orci delictum.

ANUS I. Excidat tibi foramen, et sellam amittas, quum voles subagitarier, et in lecto serpentem reperias, et ad te attrahas, volens osculari.

PUELLA. Eheu, eheu! quid agam? non venit mihi taurus: sola autem hic reliquor. Nam mater mea alio abiit; et si quid superest, pro nihilo habeo. Sed, o nutrix, precor, arcesse huc Orthagoram, ita tua aetate fruaris, tibi supplico.

ANUS I. Iam, o misella, more Ionico pruris: videris autem et *Labda* secundum Lesbios. Sed meas mihi nunquam praeripies delicias: meam autem horam nec frustra abire facies, nec adeo intercipies.

PUELLA. Canta quantumvis, et prospice e fenestra, valut mustela: nemo enim ad te prius ingreditur, quam ad me.

ANUS I. Anne ut efferaris?

PUELLA. Mirum quod siet, o marcida.

ANUS I. Minime vero.

PUELLA. Quid enim dicat subans anus?

ANUS I. Non tibi molestum erit meum senium.

PUELLA. Quid igitur? an magis anchusa, et tua cerussa?

ANUS I. Quid mecum loqueris?

PUELLA. Quid vero per fenestram prospicis?

ANUS I. Ego? canto apud ma Epigeni meo amico.

PUELLA. Tibi enim amicus sit quispiam praeter Gerem?

ANUS I. Ipus tibi ostendet: actutum enim ad me venit: sed eccum adest.

PUELLA. Tu quidem, o pernicies, nihil egens.

ANUS I. Ita me Iupiter amet, ut mei eget, o pestifera!

PUELLA. Id statim ipse ostendet: nam ego hinc recedo.

ANUS I. Et ego pariter, ut noris me multo magis sapere.

ADOLESCENS. Utinam liceret cum puella dormire, et nihil ante subagitare resimum et anile: neque enim istuc tolerabile est viro libero.

ANUS II. Itaque, per Iovem, magno tuo malo futues: neque enim sub Charixena haec aguntur. Secundum legem aequum est ista fieri, siquidem in populari statu vivimus. Sed secedam, et aucupabo eum, qui tandem faciet.

ADOLESCENS. Utinam, o dii, formosam illam solam deprehendam, ad quam appotus venio, iampridem desiderans.

PUELLA. Decepi scelestam illam amicam: quippe abiit, putans videlicet me intus mansuram.

ANUS I. Verumenimvero hic ipse est, cuius modo meminimus. Huc quidem veni, huc ades, quod mihi amicum est: huc ad me accede, et tota nocte mecum concumbe. Quippe me mirum in modum amor tuorum capillorum agit: insana autem me incessit cupido, quae me vellicat. Concede, quaeso, Amor, et facito ut iste in lectum meum veniat.

ADOLESCENS. Huc tandem, o huc ad me descendens ostium hoc aperi: sin minus, fusus hic iacebo mortuus. O amica, in tuo sinu volo lascivire cum tuis natibus. Venus, quid me huius desiderio in furorem agis? Concede, quaeso, Amor, et facito ut ista in lectum meum veniat. Hactenus quidem pro mea necessitate satis dictum fuit: tu vero mihi, o mea voluptas, oro te, aperi ostium, et amplectere me. Quippe propter te labores perpetior. O ludicrum meum aureolum, Veneris germen, Musae apicula, Gratiarum

alumna, Mollitiei facies, aperi, amplectere me; quippe propter te labores perpetior.

ANUS I. Heus tu: quid pultas ostium? mene quaeritas?

ADOLESCENS. Haudquaquam.

ANUS I. Ostium tamen pultabas.

ADOLESCENS. Emoriar igitur.

ANUS I. Cuiusnam vero rei indigens huc venisti cum face?

ADOLESCENS. Anaphlystium hominem quemdam quaerens.

ANUS I. Quemnam?

ADOLESCENS. Qui te ipsam subagitet, quem forte etiam expectas.

ANUS I. Ita sane, per Venerem, velis nolis.

ADOLESCENS. At quae supra sexaginta annos sunt, eas nunc non inducimus, sed in aliud reuicimus tempus: quippe eas, quae intra viginti annos sunt, ludicamus.

ANUS I. Ista quidem in priori reipublicae statu obtinebant, o dulcissime; nunc autem lege decretum est uti nos primum inducamur.

ADOLESCENS. A volente quidem, iuxta legem lattrunculorum ludo praescriptam.

ANUS I. At enim non coenas iuxta legem lattrunculorum ludo praescriptam.

ADOLESCENS. Nescio quid dicas. Haec mihi pultanda est.

ANUS I. Quum videlicet prius meam pultaveris ianuam.

ADOLESCENS. Sed nunc pollinarium cribrum non petimus.

ANUS II. Scio ego me abs te amari: nunc autem stupes, quod me foris reperisti: verum admove mihi os.

ADOLESCENS. At enim, o misella, amatorem tuum formido.

ANUS II. Quemnam?

ADOLESCENS. Pictorem illum scitissimum.

ANUS II. Ille autem quisnam est?

ADOLESCENS. Qui mortuis ampullas pin-

git: quamobrem abi intro, ne te pro foribus conspiciatur.

ANUS II. Novi quid velis.

ADOLESCENS. Etenim hercle ego te quoque novi.

ANUS II. At Venerem obtestor, cui sorte obtigi, haud te amittam.

ADOLESCENS. Deliras, o anicula.

ANUS II. Nugaris tu: ego enim te ad lectum meum ducam.

ADOLESCENS. Quid, quaeso, opus sit uncus extrahendis cadis emere, quum, huiusmodi vetulam demittendo, liceat e puteis cados educere?

ANUS II. Ne cavilleris me, o miser; sed huc domum sequere.

ADOLESCENS. At enim mihi necesse non est, nisi quingentesimam annorum tuorum reipublicae solvisti.

ANUS II. Per Venerem nihilominus obsequere; nam mirifice gaudeo, ubi cum tuis aequalibus dormio.

ADOLESCENS. Ego vero mirifice gravor, siquando cum tuis aequalibus mihi dormiendum sit; neque ad id faciendum unquam adduci potero.

ANUS II. Sed, per Iovem, hoc te coget.

ADOLESCENS. Hoc autem, quid est?

ANUS II. Decretum, iuxta quod tibi ad me veniendum est.

ADOLESCENS. Recita ipsum, quodnam tandem est.

ANUS II. En tibi recito: *Censuerunt mulieres, si vir iuvenis puellam habere cupiat, eam non ante subagitare, quam aniculam prius permoluerit: sin nolit hanc prius permolere, at expetat iuvenulam, liceat provectoribus aetate mulieribus iuvenem illum trahere impune, mentula prehensum.*

ADOLESCENS. Hei mihi! *Procrustes* hodie fiam.

ANUS II. Nostris scilicet legibus parendum est.

ADOLESCENS. Quid si me eripiat ex popularibus aut ex amicis veniens quispiam?

ANUS II. At rei, quae supra medium sit, nullo nunc viro competit auctoritas.

ADOLESCENS. Eluratio vero nulla est?

ANUS II. Non enim tergiversatione opus est.

ADOLESCENS. At enim mercatorem me esse causabor.

ANUS II. At enim plorabis.

ADOLESCENS. Quid igitur oportet facere?

ANUS II. Hac ad me sequi.

ADOLESCENS. Et haec mihi faciendi necessitas est?

ANUS II. Et Diomedea quidem.

ADOLESCENS. Substerne igitur primum aliquantulum origani, amputatosque palmites quatuor suppone, et vittis caput cinge, et adpone ampullas, et lustralis aquae urceum pro foribus statue.

ANUS II. Immo etiam coronam adhuc emes mihi.

ADOLESCENS. Ita, per Iovem; si modo consumtis cereis forte superes: arbitror enim te, statim atque intro ingressa fueris, morituram.

PUELLA. Quo hunc trahis tu?

ANUS II. Eum, qui meus est, domum induco.

PUELLA. At non sapienter id facis: non enim aetatem habet, ut tecum dormiat, qui tantilla aetate est: quandoquidem mater ei potius, quam uxor esses. Proinde si legem hanc constituatis, totum orbem Oedipis replebitis.

ANUS II. O tervenefica, prae invidia hunc sermonem commentata venis. At ego te ulciscar.

ADOLESCENS. Per Iovem servatorem, gratum mihi fecisti, o mel meum, hanc anum a me amovens. Quare pro his meritis ad vesperum gratiam tibi magnam et crassam referam.

ANUS I. Heus, heus tu, quonam huncce trahis, contra legem, qua cautum est scilicet, ut is prius mecum dormiat?

ADOLESCENS. Vae mihi misero! undenam existi, o perdita? nam hoc quidem malum illo altero perniciosius.

ANUS I. Huc ambula.

ADOLESCENS. Haudquaquam, obsecro, patiare ab ista me trahi.

ANUS I. At non ego te traho, verum lex ipsa.

ADOLESCENS. Non me tu quidem trahis, sed Empusa, cui saniosis pustulis totum corpus tumet.

ANUS I. Hac, o mollicelle, sequere propere, et ne obloquitor.

ADOLESCENS. Age ergo, sinito saltem ire me cacatum, ut anumum interea recipiam; sin minus, hic tu me actutum prae metu rubrum quid facientem videbis.

ANUS I. Bono animo es; ambula, intus cacabis.

ADOLESCENS. Quin metuo, ne plus etiam, quam volo. Sed sponsores tibi duos dabo idoneos.

ANUS I. Nullos volo.

ANUS III. Heus, heus, quo tu cum ista ambulas?

ADOLESCENS. Non ambulo, sed trabor. Verum, quaecunque sis, dii tibi multa bona dederint, quae me male haberi haud pateris. At at, o Hercules, o Panes, o Corybantes, o Castores, quanto hoc malum illo altero etiam perniciosius est! at quid hoc tandem, obsecro, negoti est? an cerussae plena simia, vel anuis spectrum huc ex Orco reversum?

ANUS III. Ne me irrideas; sed hac sequere.

ANUS I. Hac quidem ad me.

ANUS III. Nunquam enim te amittam.

ANUS I. Neque ipsa quoque.

ADOLESCENS. Distrahetis me, o male periturae.

ANUS III. Certe enim ex lege oportuit te mihi morigerari.

ANUS I. Minime, si quae alia deformior anus intervenerit.

ADOLESCENS. At vero si a vobis, o vetulae, absumtus fuero, quid tandem postea ad formosam illam accedam?

ANUS III. Tu quidem ipse dispicias: interim tibi hoc faciendum, quod volo.

ADOLESCENS. Utra vero vestrarum subagitata defungar?

ANUS I. Nescis? huc veni.

ADOLESCENS. Haec igitur me dimittat.

ANUS III. Immo huc ad me veni.

ADOLESCENS. Sane quidem, si me ista dimittat.

ANUS I. At ecastor ego te haud dimisero.

omnes de me ferre sententiam iubeo. Neque nobis obsit, quod ductis sortibus primi prodierimus; sed eos horum omnium memores condecet, servata iurisiurandi fide, de choris semper ex merito iudicare, neque improbarum meretricum morem imitari, quae semper postrema tantum benefacta in memoria habent. O, o, nunc tempus est, amicae mulieres, si rem agere volumus, subsultim ad coenam ire: Cretico igitur rhythmō move tu pedes.

SEMICHORUS. Hoc quoque facio.

CHORUS. Et hos quoque leves agili crure ad rhythmum moveri. Nam mox adponentur ostrea, salsamenta, cartilagini pices, mustelli, reliquiae calvariarum cum acri intrito, laserpitium cum melle interfuso, turdi, merulae, columbae, gallinaceorum tosta capitula, cindi, liviae, leporinae carnes cum instinctu defruti, cum alis. Tu itaque, his auditis, propere et celeriter patellam sume et ovum, dein festina, ut coenes.

SEMICHORUS. Sed iam vorant alii.

CHORUS. In altum tollimini crure agili, enae: coenabimus, parta victoria laetae, euae, euae.

ARISTOPHANIS
ACHARNENSES.

DRAMATIS PERSONAE.

DICAEOPOLIS.

PRAECO.

AMPHITHEUS.

LEGATI Athenienses.

PSEUDARTABAS.

THEORUS.

CHORUS Acharnensium.

UXOR Dicaeopolidis.

FILIA Dicaeopolidis.

CEPHISOPHO.

EURIPIDES.

LAMACHUS.

MEGARENSIS.

PUELLAE Filiae Megarensis.

SYCOPHANTA.

BOEOTUS.

NICARCHUS.

FAMULUS Lamachi.

AGRICOLA.

PARANYMPHUS.

NUNTII.

DICAEOPOLIS, PRAECO, AMPHITHEUS,
LEGATI Athenienses, PSEUDARTABAS,
THEORUS, CHORUS.

(V. 1 — 236.)

DICAEOPOLIS. Quam multa sunt, quae mihi cor momorderunt! Quae vero me delectarunt, pauca, perpauca, quatuor omnino. At quae me cruciarunt, tot sunt, quot litus arenas, et quot Gargara segetes habent. Age videam, quid me delectavit, ob quod merito gavisus fuerim. Scio equidem, quam re visa cor meum maxime exhilaratum fuit, illis nimirum quinque talentis, quae Cleo evomuit. Quanto ob hanc rem delibutus fui gaudio! et equites deamo ob istuc factum, quo quidem Graecia iuvatur omnis. Sed contra aliud me excruciauit animi, tragicum quiddam, quum, postquam dudum ore hianti expectassem Aeschylum, praeco alta voce dixit: *Introduc, o Theognis, tuum chorum*. Quam valde putas id meum cor concussisse? sed ob aliud quiddam aliquando delectatus fui, quum Dexithens ingressus est vitulo certaturus, fidibusque cantaturus Boeotium. At hoc anno taedio enectus fui, et mihi distorsi collum, quum prodiit Chaeris, ut Orthium modum tibia caneret. Verum ex quo in balineis me sordibus purgari curo, nunquam supercilia mea sic momordit lixivium, ut nunc, quum tempore legitimae concionis matutinae deserta est pnyx haecce. At illi confabulantur in foro, et sursum deorsum fugitant rubrica tinctum funem. Nec prytanes veniunt. Sed ubi tandem sero advenerint, tum mirum in mo-

dum sese invicem trudent, confestim ingruentes, concurrentes, certantesque de primo subsellio. Pax autem quo pacto fiat, nihil pensi habent: o cives, cives! At ego semper primus in concionem veniens sedeo: deinde quum hic solus sum, ingemisco, hieto, pandiculator, pedo, dubius haesito, baculo solum conscribillo, pilos mihi evello, computo, rus spectans, pacis cupidus, urbem exosus, pagum autem meum desiderans, qui mihi nunquam dixit, *Carbonis eme*, nec *acetum*, nec *oleum*; nec norat illud *eme*. Sed ipse omnia ferebat, et aberat istud, quod mihi cor dissecat, *eme*. Nunc itaque adveni plane paratus clamare, obloqui, conviciari oratores, si quis aliud quam de pace dicat. Sed eccos iam prytanes meridie advenientes. Nonne dicebam? hoc illud est, quod autumabam, in prima subsellia se quisque intrudit.

PRAECO. Procedite ulterius, procedite, ut intra lustratum sitis locum.

AMPHITHEUS. Iamne aliquis dixit?

PRAECO. Quis verba facere volt?

AMPHITHEUS. Ego.

PRAECO. Quis tu es?

AMPHITHEUS. Amphitheus.

PRAECO. Non homo?

AMPHITHEUS. Non: immortalis. Nam Amphitheus erat Cereris et Triptolemi filius; ex illo Celeus nascitur: Celeus autem uxorem duxit Phaenaretam aviam meam, ex qua Lycinus natus est, qui me immortalem genuit. Mihi vero soli permiserunt dii inducias pacisci cum Lacedaemoniis. At ego immortalis qui sum, o amici, viaticum non habeo: non enim mihi subministrant prytanes.

PRAECO. Eho lictores —

AMPHITHEUS. O Triptoleme et Celee, mene abripi patiemini?

DICAEOPOLIS. O prytanes, iniuriam facitis congregato populo, quum hunc virum abduci iubetis, qui volebat nobis inducias facere, et suspendere clypeos.

PRAECO. Sede tacitus.

DICAEOPOLIS. Non faciam, ita me Apollo auct, nisi de pace consolationem mihi proponatis.

PRAECO. Prodeant legati, qui ad regem missi fuerant.

DICAEOPOLIS. Quem regem? taedium enim me cepit legatorum, et pavonum illorum, stolidarumque iactantiarum.

PRAECO. Sile.

DICAEOPOLIS. Papae! o Ecbatana! quis hic est habitus insolens?

LEGATUS. Misistis nos, Enthymene archonte, ad magnum regem, attributa nobis in singulos dies duarum drachmarum mercede.

DICAEOPOLIS. Hei mihi drachmarum!

LEGATUS. Afflictati autem sumus misere, per Caystrios campos oberrando sub tentoriis, in carpentis molliter cubantes, aerumnis confecti.

DICAEOPOLIS. Scilicet mecum bene agebatur, quum ad propugnaculum in paleis cubarem.

LEGATUS. Excepti autem hospitio cogebamur bibere e vitreis poculis et aureis phialis merum dulce.

DICAEOPOLIS. O Cranai civitas, num sentis, ut te ludificentur legati?

LEGATUS. Barbari enim solos eos esse viros deputant, qui plurimum valent esse et bibere.

DICAEOPOLIS. At nos eosdem scortatores et cinaedos esse deputamus.

LEGATUS. Anno autem quarto ad regiam pervenimus: sed rex abierat ventris exonerandi gratia, abducto secum exercitu, mensesque perpetuos octo cavavit in aureis montibus.

DICAEOPOLIS. Quanto autem tempore contraxit podicem?

LEGATUS. Plenilunio: deinde abiit domum: tum nos hospitio excepit nobisque anteposuit integros e clibano boves.

DICAEOPOLIS. Et quis vidit unquam boves in clibano tostos? o iactantiam!

LEGATUS. Atque hercle avem triplo maiorem Cleonymo adposuit nobis: nomen autem ei erat *Derisor*.

DICAEOPOLIS. Propterea ergo tu nos derides, acceptis duabus drachmis.

LEGATUS. Et nunc venimus adducentes istum Pseudartabam, qui est regis oculus.

DICAEOPOLIS. Utinam, o legate, tuum ipsius oculum tundendo excutiat corvus!

PRAECO. Prodest regis oculus.

DICAEOPOLIS. O magne Hercules! Per deos obsecro, mi homo, stationemne vides, aut circa promontorium flectens navale observas, adeo timide incedis et caute circumspicis? suffultus mihi videtur oculus tuus loro, ut remus in navi.

LEGATUS. Agedum tu eloquere, quae te rex misit nuntiaturum Atheniensibus, o Pseudartaba.

PSEUDARTABAS. Iartaman exarx' anapissonaisatra.

LEGATUS. Intellexistisne quid dicat?

DICAEOPOLIS. Non equidem, ita me Apollo amet.

LEGATUS. Ait regem vobis aurum missurum. Enuntia maiore voce et clare aurum.

PSEUDARTABAS. Non accipies aurum, cinaede laona.

DICAEOPOLIS. Hei mihi misero! quam clare!

PRAECO. Quid iam dicit?

DICAEOPOLIS. Rogas? Cinaedos esse dicit Iao-nas, si expectant aurum a barbaris.

LEGATUS. Nihil istius dicit; sed auri medimnos commemorat iste.

DICAEOPOLIS. Quosnam medimnos? tu quidem magnus es iactator. Sed abi: ego autem hunc solus examinabo. Agedum tu dic mihi clare, huic, inquam, homini, ne te tingam tinctura Sardinica; anne aurum nobis mittet rex magnus?

(renuit Pseudartabas.)

Temere itaque decipimur a legatis.

(adnuat Pseudartabas.)

Graeco utique ipse isti viri adnuunt. Nunquam quisquam faciet, quin indidem sint ex hac urbe. Et eunuchorum alter iste qui sit, novi: Clithanes, inquam, est, Sibyrti filius. O qui culum invenisti calidi consili! taleunne, o simio, habens barbam, eunuchi ornatu nobis huc venisti! Iste vero quis est? num forte Strato?

PRAECO. Sile, sede. Regis oculum senatus vocat in prytaneum.

DICAEOPOLIS. Nonne haec ad suspendium aliquem adigant? et tamen hic diutius moror! Istis, si quos hospitio excipere velint, semper patent prytanei fores. Sed perpetrabo facinus magnum et memorabile. Ubinam est mihi Amphitheus?

AMPHITHEUS. Eccum adest.

DICAEOPOLIS. Tu mihi, sumtis his octo drachmis, inducias paciscere cum Lacedaemoniis soli, et liberis et uxori: vos vero legatos mittite, et auras capitate.

PRAECO. Accedat Theorus, qui a Sitalce rediit.

THEORUS. Eccum.

DICAEOPOLIS. Alius iactator hicce prodire iubetur.

THEORUS. Non multo tempore morati fuissimus in Thracia —

DICAEOPOLIS. Non hercle, nisi multam mercedem acciperes.

THEORUS. Nisi contacta fuisset omnis Thracia nive, et fluvios construxisset gelu sub idem tempus, quando hic Theognis certavit tragoediis. Interea potavi cum Sitalce; et sane supra modum studiosus erat Atheniensium, vereque amator vester: itaque etiam in parietibus scripsit *Athenienses belli*. Guatus autem eius, quem civem adscivimus Atheniensem, cupiebat isicium comedere ex Apaturiis, et patrem oravit, ut patriae succurreret: at ille iuravit libans se opem laturum cum tanto exercitu, ut Athenienses dicant: *Quanta multitudo locustarum advenit!*

DICAEOPOLIS. Male peream, si quicquam istorum, quae tu hic dixi, credo, praeter locustas.

THEORUS. Et nunc illam gentem, quae bellicosissima habetur inter Thracas, vobis misit.

DICAEOPOLIS. Istuc quidem iam perspicuum fieri occipit.

PRAECO. Vos Thraces adeste, quos Theorus adduxit.

DICAEOPOLIS. Quid hoc mali est?

THEORUS. Odomantium exercitus.

DICAEOPOLIS. Quorum Odomantorum? Dic mihi, hoc quid erat? quisquam Odomantis mutilavit penem? quis?

THEORUS. Isti, si quis eis mercedem dederit duas drachmas, incursionibus infestabunt omnem Boeotiam.

DICAEOPOLIS. Hisne recutitis duas drachmas? ingemiscat utique remigum universus populus, sospitator urbis. Hei mihi misero! pereo: ab Odomantis allia mihi populantur. Nonne prolicietis allia?

THEORUS. O improbe, cave ne accedas ad istos, qui alliiati sunt.

DICAEOPOLIS. Siccine me iniuria affici sinitis, o prytanes, in patria, idque a barbaris hominibus. Sed interdico, ne concio habeatur Thracibus super mercede. Dico autem vobis ostentum factum esse, et me gutta pluviae percussit.

PRAECO. Thraces abeant, et adsint post tertium diem: nam prytanes dimittunt concionem.

DICAEOPOLIS. Hei mihi misero! quantum alliiati perdiidi! Verumenimvero ex Lacedaemone adest iste Amphitheus. Salve Amphitheae.

AMPHITHEUS. Nondum etiam, priusquam currere desiero. Nam fuga me effugere oportet Acharnenses.

DICAEOPOLIS. Quid rei est?

AMPHITHEUS. Tibi ferens inducias huc properabam: sed olfecerunt quidam Acharnenses vetuli, duri senes, iligni, immites, qui olim Marathone pugnarunt, acerni; mox autem uno ore exclamarunt; *O impurissime, inducias fers, quum vites excisae sint ab hostibus?* simulque lapides colligebant in pallia. Ego autem in pedes me conieci; illi vero me persecuti sunt vociferantes.

DICAEOPOLIS. Vociferentur sane illi. Tu vero fersne inducias?

AMPHITHEUS. Fero, inquam, tria haecce specimina. Istae quidem sunt quinquennales; cape et gusta.

DICAEOPOLIS. Phui!

AMPHITHEUS. Quid est?

DICAEOPOLIS. Non placent mihi, quia redolent picem et apparatus navium.

AMPHITHEUS. Decennales has ergo cape, easque gusta.

DICAEOPOLIS. Redolent istae etiam perquam acerbe legatos in urbes abeuntes questum de sociorum mora.

AMPHITHEUS. At istae sunt induciae tricennales terra marique.

DICAEOPOLIS. O festivitas! redolent istae quidem ambrosiam et nectar; nec lubent commeatum parare in tres dies; palamque et aperte dicunt, *I, quo lubet*. Has accipio et libo et bibo, Acharnensibus multum valere iussis; ego vero solutus bello et aerumnis, rus ibo, ibique agam Liberalia.

AMPHITHEUS. At ego fugere pergam, ne me corripiant Acharnenses.

CHORUS. Hac omnis sequere, persequere, et sciscitare de homine ex viatoribus omnibus: nam ad rempublicam pertinet comprehendi hunc hominem. Sed mihi indicium facite, si quis novit quonam se gentium convertit iste qui fert inducias.

SEMICHORUS. Effugit, abiit, evanuit.

CHORUS. Hei mihi misero! O aetatem meam senectam! non sane in mea iuventute, quum onustus carbonibus Phayllum assequebar currendo, iste ita facile induciarum gerulus a me tunc agitatus, effugisset, nec tam levi pede se abstulisset. At nunc, quum iam rigent genua mea, et Lacratidae seni praegravantur crura, effugit.

SEMICHORUS. At persequi cum oportet. Ne etenim unquam nos irrideat, licet senes simus, glorizando se Acharnenses effugisse, qui, o Iupiter et dii, cum hostibus meis inducias pactus est, contra quos a me bellum infestum magis magisque augetur, ob vastata mea praedia: nec remittam, priusquam velut iuncus ipsis infixus haeream acutus, molestus, infestans eos classe, ne unquam conculcent meas vites.

CHORUS. Sed conquirere oportet hominem et la-

pidibus eum obruere, et persequi e loco in locum, donec inveniat tandem. Nam ego lapidibus eum petendo satiari non possum.

DICAEOPOLIS, CHORUS, UXOR,
FILIA, CEPHISOPHO, EURIPIDES,
LAMACHUS.

(V. 237—718.)

DICAEOPOLIS. Ore favete, ore favete.

CHORUS. Silete omnes. Audistisne hunc faventiam imperare? hic ipse est, quem quaerimus. Sed luc omnes concedite: nam, ut videtur, iste homo sacrificaturus prodit.

DICAEOPOLIS. Ore favete, ore favete. Procede paulo ulterius, tu canistrifera: erectum autem phallum statuatur Xanthia.

UXOR. Depone canistrum, o filia, ut sacra auspicemur.

FILIA. Mater, huc mihi porrige trullam, ut pulvere perfundam placentam hancce.

DICAEOPOLIS. Ista quidem apparastis bene. O magne Dionyse, adnue, ut qui grato animo hanc pompam tibi duxi, et sacrificavi cum familiaribus, prospere agitem Dionysia ruralia, militia defunctus, utque mihi bene cedant induciae tricennales.

UXOR. Age, filia, da operam, ut canistrum bella belle portes, vultu austero, thymbramque mens. O quam beatus erit, qui te inibit, facietque ut mustelae non minus videantur visire, quam tu, sub lucis exortum! Progredere, et in turba sedulo cave, ne quis clani tuum arrodant aurum.

DICAEOPOLIS. Vos, o Xanthia, erectum oportet

tet tenere phallum pone canistriferam: ego vero subsequens Phallicum accinam: tu vero, mulier, specta me de tecto. Procede. Phalle, Bacchi amice, commissationum socie, noctivage, adulter, puerorum amator, sexto te demum adloquor anno, in pagum meum revorsus lubenti animo, postquam inducias mibimet pactus sum, aerumnis et praeliis et Lamachis defunctus. Multo enim est iucundius, o Phalle, Phalle, si quis inveniens lignatricem venustam, Strymodori ancillam, furantem ligna ex Phelleo, sublimem mediam arripiat, humique prosternat, et ibidem permolat, o Phalle, Phalle. Si nobiscum potaveris, hesterno vino gravis, mane pacis catinum sorbebis: clypeus autem in fumo pendebit.

CHORUS. Iste ipse est, iste. Iace, iace, iace, iace: percate impium istum. Annon iacies, nonne?

DICAEOPOLIS. O Hercules! quid hoc est? olim mihi confringetis.

CHORUS. Quin te lapidibus obruemus, o impurum caput.

DICAEOPOLIS. Quamobrem, o maxime omnium Acharnensium senes?

CHORUS. Istuc rogas? impudens es et sceleratus, o proditor patriae, qui nunquam solus ex nobis inducias pepigeris, tamen audes adspicere me.

DICAEOPOLIS. Nescitis utique quamobrem pepigerim. Itaque audite.

CHORUS. Tene ut ego audiam? peribis. Obruemus te lapidibus.

DICAEOPOLIS. Nequaquam, priusquam audiat. Sed reprimate vos, o boni.

CHORUS. Non me reprimam; neque tu iam verba feceris: nam odi te Cleone adhuc peius, quem ego aliquando concidam equitibus in soleas. Ex te autem longam orationem non audirem, qui amicus factus es Laconibus; sed poenas de te sumam.

DICAEOPOLIS. O boni, Laconas missos facite, et audite an recte inducias pepigerim.

CHORUS. At quo modo possis id recte factum dicere, si modo semel pepigisti cum illis, quibus nec ara, nec fides, nec iusiurandum certum manet?

DICAEOPOLIS. At equidem scio Laconas, quos nimis premimus odio, non esse omnium malorum nobis causam.

CHORUS. Non omnium vero, o nequissime? haecce aude dicere palam coram nobis? et tamen ego tibi parcam?

DICAEOPOLIS. Non omnium, inquam, non omnium. Quin ego, quem videtis, ipse varie ostendere possim, eos etiam in nonnullis iniuriam pati.

CHORUS. Istud iam verbum acerbum est, et cor meum perturbat, si tu audebis pro hostibus apud nos verba facere.

DICAEOPOLIS. Et, nisi dixero, quae iusta sunt, ac populo talia videbuntur, super trunco lanionio posita cervice volo verba facere.

CHORUS. Age, o populares, cur parcimus lapidibus, quin hunc concerpamus ut lanam puniceae vestij faciundae.

DICAEOPOLIS. En qualis fuligo iracundiae rursus in vobis exardescit! non audietis me, non audietis me, quaeso, o Acharnidae?

CHORUS. Non sane audiemus.

DICAEOPOLIS. Indigne ergo mecum agetur.

CHORUS. Dispeream, si audivero.

DICAEOPOLIS. Nequaquam, o Acharnici.

CHORUS. Scito te iam moriturum.

DICAEOPOLIS. Faciam ergo quod vos mordeat. Contra enim occidam illos, qui amicorum vestrorum sunt vobis carissumi. Quippe a vobis habeo obsides, quos iugulabo.

CHORUS. Dicite mihi, viri populares, quid minatur hoc verbum Acharnicis? num cuiuspiam nostrum, qui adsumus, gnatum tenet intus conclusum? aut quamam fiducia fretus tam audax est?

DICAEOPOLIS. Iacite, si vultis, lapides: at ego hunc perdam: mox autem cognoscam, ecquem vestrum tangit carbonum cura.

CHORUS. Perimus! cophinus iste meus est popularis. Sed ne faxis, quod instituisti: nequaquam o nequaquam.

DICAEOPOLIS. Utique hunc occidam: eiula quantumvis; etenim haud auscultabo.

CHORUS. Perdes ergo aequalem istum meum et amicum carbonarium.

DICAEOPOLIS. Nec vos, quas [dicerem, auscultabatis modo.

CHORUS. At nunc dic, si tibi videtur, vel de Lacedaemoniis ipsis, quodcunque animo tuo collubitum est. Nam istum ego cophinulum haud deseram unquam.

DICAEOPOLIS. Imprimis mihi lapides effundite humi.

CHORUS. En tibi humi iacent: tu etiam vicissim depone gladium.

DICAEOPOLIS. Sed videndum ne in palliis forte supersint absconditi lapides.

CHORUS. Excussi sunt humi. Nonne vides, ut excutitur pallium? sed ne mihi causas finge; verum depone gladium: nam et sinus excutitur hinc, dum saltans in alteram partem convertor.

DICAEOPOLIS. Debebatis ergo clamorem omnes tollere, simulque lapides excutere: parum autem absuit quin pessum irent carbones Parnasil, idque propter imprudentiam suorum popularium: adeoque formidine pressus fuit hic cophineus, ut atri pulveris, ad morem seplae, multum mihi cacaverit. Enimvero viris periculosum est tam immiti esse animo, ut statim iaculentur et clamitent, nolintque auscultare aequas conditiones, qualem ego offero, quum volo super trunco lanionio dicere omnia, quaecunque pro Lacedaemoniis dixerō: et tamen amo etiam vitam meam ego.

CHORUS. Cur itaque non dicis, foras prolato trunco lanionio, quodcunque tandem, o perditae, dicendum habes tanti momenti? quid enim cogites, audire prorsus aveau. Sed, quemadmodum ipse tibi poemam decrevisti, huc truncum statue, postque incipe dicere.

DICAEOPOLIS. En, videte. Iste est truncus lanionius: vir autem qui verba faciet, hic, ego inquam, tantillus. Clypeo me non muniam hercle; ne id pu-

tetis. Dicam autem pro Lacedaemoniis, quae mihi videantur, quamvis multa timeam. Nam et animi agricolarum scio quam valde gestiant, si ipsos et civitatem laudet homo quispiam lactator, qua iure qua iniuria. Atque hic tum non advertunt animum se venditari. Senum item novi ingenium, ut nihil spectent, quam calculo ut mordeant. Ipse quoque quid a Cleone sim passus, scio, propter comoediam praeterito anno editam; nam me in senatum protractum calumniatus est, et falsa in me effudit crimina, et magno verborum fragore obtudit, et maledictis perfudit, ut minimum absuerit, quin perirem, foedatus eius conviciis. Nunc igitur primum, antequam verba faciam, sinite me amiciri in modum hominis miserum.

CHORUS. Quid tam versute et dolose moliris, atque moras nectis? sumas per me licet ab Hieronymo umbrosam aliquam et hirsutam Orci galeam: deinde expando machinationes Sisyphi: nam istud certamen nullam excusationem admittet.

DICAEOPOLIS. Tempus nunc est ut fortem animum adsumam, et mihi adeundus est Euripides. Puer, puer!

CEPHISOPHO. Quis iste?

DICAEOPOLIS. Estne intus Euripides?

CEPHISOPHO. Non intus est, intus est, si mentem habes.

DICAEOPOLIS. Quomodo intus, et rursum non intus?

CEPHISOPHO. Recte, o senex. Animus quidem foris colligens versiculos non intus est: ipse autem intus in sublimi sedens facit tragoediam.

DICAEOPOLIS. O terbeate Euripide, qui servum habes tam sapienter respondere doctum! evoca ipsum.

CEPHISOPHO. At fieri hoc nequit.

DICAEOPOLIS. Attamen. Non enim abierim: sed pultabo ianuam. Euripide, Euripidisce, ausculta mihi, si unquam auscultasti cuiquam. Dicaeopolis vocat te Chollides, ego, inquam.

EURIPIDES. Sed non est otium.

DICAEOPOLIS. Sed te huc promoveri iube.

EURIPIDES. Sed id fieri non potest.

DICAEOPOLIS Attamen.

EURIPIDES. Sed promovebor quidem: verum descendendi non est otium.

DICAEOPOLIS. Euripide —

EURIPIDES. Quid vociferaris?

DICAEOPOLIS. In sublime evehctus tragoedias facis, quum idem liceat humi? non temere est, quod claudos fingis. Quid vero? pannos ex tragoedia habes, vestem miserabilem. Non temere est, quod mendicos fingis. Sed per ego te genua obsecro, mi Euripide, da mihi panniculum aliquem veteris fabulae; nam me oportet recitare choro longam orationem, quae quidem mortem mihi adfert, si dixerò male.

EURIPIDES. Nam quos tibi dem pannos? num illos, in quibus Oeneus iste certavit, infelix senex?

DICAEOPOLIS. Non Oenei erant, sed adhuc miseriores.

EURIPIDES. Vin' coeci pannos Phoenicis.

DICAEOPOLIS. Non Phoenicis, non inquam. Sed alius quis erat Phoenice miserior.

EURIPIDES. Quasnam homo iste tandem laceras petit vestes? num illas mendici Philoctetae dicis?

DICAEOPOLIS. Non: sed multo magis mendicioris isto.

EURIPIDES. Numquid sordidum vis amictum, quem habuit claudus Bellerophontes ille?

DICAEOPOLIS. Non Bellerophontes; sed et ille quidem erat claudus, mendicus, garrulus, disertus.

EURIPIDES. Novi hominem: Telephum Mysum dicis.

DICAEOPOLIS. Telephum inquam: huius da mihi, obsecro, velamina.

EURIPIDES. Tu, puer, da ei laceras vestes Telephi: iacent autem supra Thyesteas, mediae inter Inus pannos.

CEPHISOPHILUS. En accipe.

DICAEOPOLIS. O Iupiter, qui omnia perspicis et specularis, adhaec ut miserrumum exorner in modum. Euripide, quandoquidem ista indulsisti mihi, da mihi et alia, quae ad pannos hosce pertinent, My-

sium capiti pileolum. Quippe oportet mendicum me adsimulare hodie, esse quidem, qui sum, sed eum non videri; spectatores quidem scire me, qui siem, chorum autem stolidum adstare, ut eum verbolis ludificer.

EURIPIDES. Dabo: nam prudenti animo subtilia machinaria.

DICAEOPOLIS. Dii tibi bene faciant; Telepho autem, ut ego cupio. Euge! ut iam plenus vocularum fio! sed opus est mihi etiam baculo, qualem mendici gerunt.

EURIPIDES. Cape hunc, et abscede a lapideis postibus.

DICAEOPOLIS. Vides, anime mi, ut repellar ab aedibus, licet adhuc mihi multa suppellectile sit opus: nunc igitur fac instes obnixae petendo, mendicando; et flagitando. Euripide, da mihi sportellam lucerna perustam.

EURIPIDES. Quid tibi, o miser, usus est opere illo plectili?

DICAEOPOLIS. Usus quidem nullus: id tamen adsumere volo.

EURIPIDES. Molestum esse te mihi scias, et ab aedibus discede.

DICAEOPOLIS. Eben! Dii te perinde, ut matrem tuam olim, felicitent!

EURIPIDES. Facesse hinc iam.

DICAEOPOLIS. Nondum, obsecro; sed unum modo da mihi caliculum, praefractum cui labrum siet.

EURIPIDES. Accipe ista et aufer. Scias vero te molestum esse aedibus.

DICAEOPOLIS. Nondum scis hercle, quantis me afflictae malis. At, o suavissime Euripide, hoc tantum da mihi, ollulam spongia obturatam.

EURIPIDES. Tu homo, adimes mihi omnem traegediam; cape hanc et abi.

DICAEOPOLIS. Abeo. Sed quid agam? Etenim unum est adhuc, quò indigeo, quod nisi nactus fuero, perit. Audi, o dulcissime Euripide: istaec si accipiam, abibo, et non accedam amplius: in sportellam da mihi tenuia olerum folia.

EURIPIDES. Perdes me: en tibi. In nihilum redactae sunt fabulae meae.

DICAEOPOLIS. Sed nihil amplius petam; verum abibo: etenim molestus sum nimis, non reputans odiosum me fieri regibus. Hei mihi misero! ut perii! oblitus id sum, in quo res omnes meae sitae sunt. Euripidice dulcissime, o carissime, pessumis exemplis peream, si quid a te petiero amplius, praeter unicum, hoc solum, hoc solum. Scandicem da mihi a matre acceptam tua.

EURIPIDES. Homo contumelliam dicit. Aedium compinge fores.

DICAEOPOLIS. O anime, sine scandice erit eundum. Num scis quantum certamen mox certaturus sis, dum sustinebis pro Lacedaemoniis dicere? procede nunc, anime mi: isti sunt carceres. Restas? non ibis, licet Euripidem imbiberis? laudo te: age nunc, aërumnosum cor meum, illuc abi; deinde caput illic praebe, et dic quaecunque tibi videbuntur, aude, i, procede, age, cor meum.

CHORUS. Quid facies? quid dices? Scito iam impudentem te esse et ferreum hominem, quid civitati praebens cervices solus omnibus vis contradicere.

SEMICHORUS. Homo iste intrepidus rem aggreditur. Eia age, quandoquidem ipsemet cupis verba facere.

DICAEOPOLIS. Ne mihi succenseatis, spectatores, si mendicus apud Athenienses dicturus sum de republica in comoedia: nam et comoedia novit quod iustum est. Ego autem dicam acerba quidem, sed iusta. Non enim nunc me calumniabitur Cleo, quod peregrinis praesentibus civitati convicia dicam. Quippe soli sumus, ludique sunt in Lenaeo: et nondum peregrini adsunt; nec enim tributa veniunt, neque ex urbibus socii: sed soli sumus nunc et perpurgati, omni-que carentes gluma; nam civium glumam advenas vocare soleo.

Equidem Lacedaemonios impense odi: atque utinam ipse Neptunus, qui in Taenaro colitur, terrae motu excitato, omnibus subvertat domos: nam et mihi sunt ab illis vites excisae. Verumtamenvero (dicam enim libere, quoniam amici sunt, qui orationi huc in-

Aristoph. Vol. XIII.

X

tersunt) cur istorum causam in Lacedaemonios conferimus? Nostram enim quidam, o viri, non civitatem universam dico; meminere istud, quod non civitatem universam dico: sed homunciones pessimi et pravæ notæ, infames, adulterini, semicives calumniis vexarunt Megareses: et si quis o clopeponem forte videret, aut lepusculum, aut porcellum, aut allium, aut micam salis, *Megarica hæc sunt*, siebant, et correpta vendebantur eodem die. Atque hæc quidem levia et vermicula. Sed vero Simactham meretricem profecti Megara adulescentes quidam clam rapiunt ebrii: post illa Megareses dolore exacerbati duas contra surripiunt familiares Aspasiae: et inde occipit bellum erumpere Graecis universis, ex tribus inquam scortis. Hinc Pericles ille Olympius prae iracundia fulminabat, tonabat, conturbabat Graeciam, leges ferebat scollorum ad exemplum scriptas, ut Megaresibus nec in Attica regione, nec in foro, nec in insulis, nec in continenti liceret manere. Tum vero Megareses, quum iam esurirent sensim, Lacedaemonios orarunt, ut eorum opo decretum immutaretur illud propter scorta factum: at nolimus nos, illis saepe deprecantibus. Hinc iam strepitus armorum exoriebatur. *Dicit aliquis: Non oportuit. Verum, quid oportuit, dicite.* Si quis Lacedaemoniorum profectus navi, per calumniam Seriphiis ademptum vendidisset catellum, sedissetne domi, neglectis Seriphiis? multum certe abest: immo quam citissime deduxisset naves trecentas, fuissetque urbs plena tumultu militum, clamoribus de triremium eligendis praefectis, strepitu stipendia accipientium, Paladia deaurantium, trudentium se confertim in porticum, ubi admetiuntur frumenta: plena utribus, scalarum loris, cados ementibus, alliis, olivis, cepis in reticulis, corollis, sardinis, tibicinis, suggillis: navale vero annonae plenum fuisset lignis ad fabricandos remos aptis, clavis sonantibus, coriis foramina, per quae remi exseruntur, munientibus, tibiis, celeusma canentibus, incitamentis et sibilis? scio utique hæc vos facturos fuisse: *Teleplum autem non idem putamus facere? vobis itaque mens non inest.*

SEMICHORUS. Siccine vero, o perditæ, et im-

purissime? hæc tu, qui mendicus es, audes in nos dicere, et exprobras, si quis inter nos fuit vitiligator?

SEMICHORUS. Ita me Neptunus amet, quaecunque dicit iusta sunt et vera, nihilque mentitur.

SEMICHORUS. Ergone, si iusta erant, hunc eâ dicere oportebat? sed cum magno malo tuo hæc ausus erit dicere.

SEMICHORUS. Eho tu, quo curris? non manebis? nam si percutis hunc virum, ipse mox sublimis rapiere.

SEMICHORUS. Io Lamache, io fulgur emittens oculis, ser opem, ades o terrificas cristas celeri quatiens motu, io Lamache, o amice, o tribulis: tum si quis est manipuli ductor, aut dux exercitus, sive oppugnator moenium, propere succurat aliquis; nam medius teneor.

LAMACHUS. Unde clamorem audiui bellicum? ubi auxilio, ubi tumultu facto est opus? quis Gorgoneim e theca excitavit meam?

SEMICHORUS. O Lamache heros, cristerum et cohortium —

SEMICHORUS. O Lamache, nonne enim iste homo dudum universae urbi nostrae maledixit?

DICAEOPOLIS. O Lamache heros, ignosce, obsecro, si, mendicus quum sim, aliquid dixi, et nugas blateravi.

LAMACHUS. Quid ergo in nos dixisti? nonne eloquere?

DICAEOPOLIS. Haud memini amplius: nam prae metu armorum vertigine laboro. Sed obsecro te, aufer a me terribilamentum clypei tui.

LAMACHUS. Eri.

DICAEOPOLIS. Nunc enim huc colloca supinum.

LAMACHUS. Iacet.

DICAEOPOLIS. Cedo mihi nunc pennam de gales.

LAMACHUS. Eccam tibi pennam.

DICAEOPOLIS. Tene nunc meum caput, ut vomam. Nauseam enim mihi movent cristae.

LAMACHUS. Heus tu, quid cogitas? vin' tib' hac penna vomitum ciere?

DICAEOPOLIS. Quippini, dic mihi ergo cuiusnam sit ista penna.

LAMACHUS. Alitis est.

DICAEOPOLIS. Numquid gloriosi cuiusdam?

LAMACHUS. Heu! quam mox peribis!

DICAEOPOLIS. Nequaquam, o Lamache. Non enim vir res haec agitur. Si autem viribus polles, quia me verpum facis? nam bene vasatus es.

LAMACHUS. Haecce tu, mendice, in ducem exercitus dicis?

DICAEOPOLIS. Egone mendicus?

LAMACHUS. Quis ergo es?

DICAEOPOLIS. Quisnam? civis bonus, non ambitiosus; verum, ex quo bellum durat, militans; tu vero, ex quo bellum durat, mercenarius dux es.

LAMACHUS. Suffragiis enim me creantur —

DICAEOPOLIS. Cuculi tres scilicet. Haec itaque ego aversatus, inducias pepigi, quod viderem canos quidem viros in acie; iuvenes autem, tui similes, fugitantes laborem, quosdam in Thracia, qui tres drachmas merebant, Tisamenos, Phaenippos, et Hipparchidas nequissimos: alios apud Charetem: allos in Chaonia; Geretes, Theodoros, gloriososque Diomenses: alios in Camarina, in Gela, et in Catagela.

LAMACHUS. Nam suffragiis erant creati duces.

DICAEOPOLIS. Quae autem causa est; cur vos quidem mercedem accipiatis undecunque, istorum autem nemo? Quaeso, Marilade, an tu; qui iam canus es, legationem unquam oblisti, nec ne? renuit: et tamen iste modestus est et laboris amans. Quid vero Dracyllus, et Euphorides, aut Prinides? novitne aliquis vestrum Ecbatana, aut Chaeonas? negant: sed novit ille de Coesyrae prosapia et Lamachus, quibus nuper, propter stipem non collatam et aes alienum, amici omnes, ut solent qui vesperi aquam per fenestras effundunt qua pedes abluere, dicebant, *Abcede*.

LAMACHUS. O plebis licentia! haecce ergo sunt toleranda?

DICAEOPOLIS. Non sane, si Lamachus stipendia non mereat.

LAMACHUS. At ego adversum Peloponnesios omnes bellum semper geram, eosque quavis ratione laceratos, navibus, terrestribusque copiis, commotos reddam, quantum potero.

DICAEOPOLIS. Ego vero praedico Lacedaemoniis omnibus et Megarensibus et Boeotiis, ut emant vendantque in foro meo: sed Lamacho non.

CHORUS. Homo iste vincit argumentis, et populum inducit, ut mutata sententia probet inducias: sed accingamus nos ad anapaestos recitandos.

Ex quo poeta noster comicis animum adpulit choris, nondum prodit spectatoribus dicturus scitum lepdatumque se esse. Quoniam autem falso insinuitur ab inimicis apud Athenienses praecipites consili, quasi civitatem ludibrio sibi habeat, populumque proscindat conviciis, opus est ut respondeant illis apud Athenienses mutare solitos consilia. Ergo autumat poeta multorum se vobis bonorum auctorem esse, cuius opera factum, ut non amplius tam facile patiamini vobis a peregrinis verba dari, nec adulatoribus delectemini, nec remisse rempublicam administretis. Antehac autem legati ab urbibus missi, si vellent vos circumvenire, primo *violis coronatos* vos appellabant; quod simulac dixerat quispiam, statim propter *coronas* in primoribus natibus sedebatis. Tum si quis vobis subpalpans diceret, *O nitidae et pingues Athenae*, is quam vellet rem conficiebat, ob pinguedinem, qua vos, tanquam apuas, perunxerat. Haec quia fecit poeta, multorum bonorum causa vobis exstitit: tum etiam ostendit sociarum civitatum incolas, ut populari regantur imperio. Itaque iam ex urbibus tributum vobis adferentes venient, videre cupientes poetam hunc praestantissimum, qui periculum non refugit quominus diceret Atheniensibus quae iusta sunt. Tam late autem eius audaciae fama pervagata est, ut et magnus rex, legatos explorans Lacedaemoniorum, sciscitatus fuerit ex ipsis primum, utri classe praevalerent: deinde, utris poeta iste multa convicia dicat: hos enim homines inquiebat meliores futuros, et, bello longe su-

peraturos, qui eius uterentur consiliis. Propterea Lacedaemonii vos ad pacem invitant, et Aeginam sibi reddi flagitant, non quod Insulam illam tanti faciant, sed ut poetam hunc e praediis suis eliciant. Sed vos neutiquam timeatis, ne quando comoedias docens traducat, et in ludibrium vertat iusta consilia: autumat vero se multa bona vos docturum, ut beati fiat, non suppalpando, non mercedem ostentando fautoribus, non fraudibus aut versutiis fallendo, nec laudibus demulcendo: sed ea ipsa quae optima erunt docendo. Proinde Cleo machinetur, et quidlibet adversum me atriuat; nam a meis partibus honestum et iustum stabit, nec unquam deprehendar erga rempublicam talis, qualis ille est, timidus et morbosissimus.

SEMICHORUS. Huc ades, Musa, quae flagrantem ignis habes vim, acuta Acharnica, qualiter e prunis ilignis favilla subsilit, quando torrendi impositi sunt pisciculi, dum alii Thasiam miscent recentem muriam, alii pinsunt farinam; sic Veni rapidum carmen, intensum, agreste, tecum ferens, ad me popularem tuum.

CHORUS. Nos senes vetusti civitatem incusamus; non enim pro dignitate rerum a nobis in praeliis navalibus gestarum alimur in senectute; sed acerba perpetimur a vobis; qui, quando nos senes litibus implicaveritis, ab oratoribus adolescentibus nos sinitis haberi ludibrio, quum nihil simus amplius, sed hebetes et detriti, quibus pro Neptuno tutore est baculus. Stamus autem murmures ad lapideum tribunal, nihil videntes praeter nebulam iustitiae circumfusam. At iuvenis, qui secum meditatus est causas orare, cito rem ferit rotundis, quae copulat, verbis; deinde protractum interrogat, tendiculas verborum statuens, Tithonum lacerans, turbans, vexans; at iste prae senectute labia contrahit; deinde multum debens abit; postea singultit et lacrimat, amicisque dicit: *Qua mihi sandapila erat emunda, hoc multatus abeo.*

SEMICHORUS. Hocce modo aequum est senem perdere, canum hominem, apud Clepsydram, qui multos labores cum sodalibus pertulit, et calidum abstersit virilem sudorem, eumque uberem, qui fortem se

praestitit Marathone pro republica? Itane vero, quum vigeamus, hostem Marathone persequendo premimus, et nunc ab hominibus improbis premimur criminibus, et condemnatur demum? Quis Marpsias contra haec aliquid dicet?

¹¹ CHORUS. Quomodo enim aequum est, hominem senio incurvum, qualis est Thucydides, perire tanquam Scythicae implicatum solitudini, negotium habentem cum Cephisodemo, loquaci caudico? Quippe miseratus sum, et lacrimas mihi detergi, quum vidi a sagittario vexari senem virum, Thucydidem illum, qui, ita me Ceres amet, quum integer esset aevi, ne Cererem quidem ipsam facile passus fuisset sibi molestam esse: verum primum quidem luctando deiecisset Euathlos decem, clamando autem et vociferando superasset sagittariorum tria millia, tum sagittis confixisset sagittariis ipsius paternos cognatos. Sed quandoquidem nos senes somnum capere non sinitis, decreto publico sciscite causarum cognitiones seorsum fieri, ut adversum senem senex oret edentulusque caudicus, iunioribus autem obponatur cinaedus et loquax, et Cliniae filius. Et iudicio quidem malos persequi oportet deinceps: at si quis agatur reus, multam irroget senex seni, iuvenis autem iuveni.

DICAEOPOLIS, MEGARENSIS,
PUELLAE, SYCOPHANTA,
CHORUS.

(V. 719—859.)

DICAEOPOLIS. Isti sunt limites fori mei. Illic mercari Peloponnesiis licet et Megarensibus, et Boeo-

tiis, ea lege ut mihi vendant, Lamascho autem non. Agoranomos autem, qui foro praesint, constituo tres sorte lectos, quibus lora sunt Lepreatica. Iluc neque sycophanta ingreditur, nec alius quicumque Phasianus est homo. Ego autem columnam iuscriptam formula, iuxta quam inducias pepigi. arcessam, ut eam collocem conspicuam in foro.

MEGARENSIS. Salve forum Atticum, gratum Me arenis! desiderabam te, ut matrem, ita me Iupiter amet praeses amicitiae. Sed o aerumnosae puellae miseri patris, ascendite ad mazam, si modo eam alicubi inveniatis. Audite, quaeso, et mihi advortite ventrem: utrumne vendi vultis, an esurire pessume?

PUELLAE. Vendi, vendi.

MEGARENSIS. Ipse equidem optimum hoc censeo. Verum quis adeo ineptus sit, qui vos emat, damnum manifestarium? sed est mihi Megarica quaedam fabrica. Porcellorum ad speciem vos adornabo, et porcellos me ferre dicam. Induite istas porcellorum ungulas, et date operam, ut videamini ex bona scrofa editae. Nam, ita me Mercurius amet, si domum redieritis, extrema famis et pessuma mala experiemini. Age induite et haec rostra; deinde in saccum sic irreplite: videte autem, ut grunniatis, et coŕ dicatis, et mittatis vocem porcellorum mysticorum. Ego vero vocabo Dicaeopolin. Ubi est Dicaeopolis? Vin' porcellos emere?

DICAEOPOLIS. Quid? homo Megaricus?

MEGARENSIS. Ad mercatum venimus.

DICAEOPOLIS. Quomodo vos habetis?

MEGARENSIS. Esurimus assidue sedentes ad ignem.

DICAEOPOLIS. Atqui hercle suave est ad ignem sedere, si adsit tibicen: verum quid aliud agitis nunc?

MEGARENSIS. Rogas? sene quum inde ad mercatum proficiscebar, Provisores id dabant operam, ut quam citissime et pessume periremus.

DICAEOPOLIS. Mox ergo liberabimini a malis;

MEGARENSIS. Quippini?

DICAEOPOLIS. Quid aliud vero Megaris agitur? quanti venit frumentum?

MEGARENSIS. Apud nos eodem honore et pretio est, quo dii]

DICAEOPOLIS. An ergo salem affers?

MEGARENSIS. Annon vos salinas tenetis?

DICAEOPOLIS. Ne quidem allia?

MEGARENSIS. Quae, malum, allia, quorum vos semper, quum irruptionem in agrum nostrum facitis, tanquam rustici mures, capita paxillo effuditis?

DICAEOPOLIS. Quid ergo fers?

MEGARENSIS. Equidem porcos sacres.

DICAEOPOLIS. Pulchre dicis. Ostende.

MEGARENSIS. Utique pulchri sunt. Sustolle, si lubet: hem, quam pinguis iste et pulcher!

DICAEOPOLIS. Quid hoc rei erat?

MEGARENSIS. Porcus mehercle.

DICAEOPOLIS. Quid ais tu? cuius est hic porcus?

MEGARENSIS. Megaricus. Annon porcus est?

DICAEOPOLIS. Mihi quidem non videtur.

MEGARENSIS. Nonne hoc absurdum est? spectate hominis incredulitatem! negat hunc esse porcum. Atqui, si placet, mecum da pignus in salem cum thymo tritum, nisi sit iste porcus Graecorum more.

DICAEOPOLIS. Porcus est quidem, sed hominis.

MEGARENSIS. Ita, per Dioclem inro, et quidem mei. Tu vero illos cuius esse putas? vin' grunientes audire?

DICAEOPOLIS. Equidem, ita me dii ament.

MEGARENSIS. Mitte ocus vocem, porcelle. Non usus est tibi silentio, perditissime: Mercurium adiuro, domum reportaberis denuo.

PUELLA. Coi, coi.

MEGARENSIS. Estne hic porcus?

DICAEOPOLIS. Nunc quidem porcus videtur; sed si probe nutriatur quinque annos, cunnus fiet.

MEGARENSIS. Certo scias, matri exaequabitur.

DICAEOPOLIS. Sed ne quidem sacrificari hic potest.

MEGARENSIS. Quidum? Qua de causa sacrificari non potest?

DICAEOPOLIS. Caudam non habet.

MEGARENSIS. Iuenculus enim est: sed adultus habebit magnam et crassam et rubram. Sed si alero vis, hic tibi porcus bonus est.

DICAEOPOLIS. Quam germanus est huius cunus alteri!

MEGARENSIS. Est enim ex eadem matre et ex eodem patre. Si vero crassior factus fuerit, et pullulantibus obsitus pilis, aptissimus erit porcus, qui Veneri sacrificetur.

DICAEOPOLIS. Sed Veneri porcus sacrificari non solet.

MEGARENSIS. Non porcus Veneri? immo solae deorum omnium: et sit porcorum istorum caro suavis-suma, cum figitur veru.

DICAEOPOLIS. Iamne vero sine matre comederent?

MEGARENSIS. Ita sane, per Neptunum iuro; quin etiam sine patre.

DICAEOPOLIS. Quid autem potissimum comedunt?

MEGARENSIS. Quidquid dederis. Ipsus ab illis quaere.

DICAEOPOLIS. Porce, porce.

PUELLA I. Coī, Coī.

DICAEOPOLIS. Comederesne cicer?

PUELLA I. Coī, coī, coī.

DICAEOPOLIS. Quid vero? caricasne?

PUELLA I. Coī, coī.

DICAEOPOLIS. Tu vero quid? comederesne eas etiam?

PUELLA II. Coī, coī.

DICAEOPOLIS. Quam acute ad caricas clamant! Efferat aliquis huc intus caricas porcellis. Anne etiam comedent? Papae! quanto vorant cum strepitu, o venerande Hercules! Cuiates sunt isti porcelli? nempe ex *Voracia* videntur esse. Sed fieri non potest, ut omnes caricas comederint.

MEGARENSIS. Nisi quia unam earum sustuli hancce.

DICAEOPOLIS. Edepol lepidae sunt istae pecudes. Quanti emerim a te hos porcellos? age.

MEGARENSIS. Alterum quidem alliornm manipulo: alterum vero, si tibi collubuerit, unico salis choenice.

DICAEOPOLIS. Emam abs te. Oppetire hic.

MEGARENSIS. Haec quidem prospere cesserunt, Mercuri, lucri dator, adnue, ut uxorem meam sic vendam, meamque ipsius matrem.

SYCOPHANTA. Hens tu, cuius es?

MEGARENSIS. Porculator Megaricus.

SYCOPHANTA. Proinde porcellos istos, teque ipsum deferam, tanquam hostiles.

MEGARENSIS. Ecce iterum hoc ipsum redit, nunc de nobis exortum est principium malorum.

SYCOPHANTA. Cum magno tuo malo megari-
cissabis: nonne dimittes saccum?

MEGARENSIS. Dicæopoli, Dicæopoli, deferor a nescio quo.

DICAEOPOLIS. Quis est, qui te defert? vos vero, agoranomi, nonne excludetis quadruplatores foras? Quid, malum, o stolidè, quadruplare sine funerali?

SYCOPHANTA. Annon deferam hostes?

DICAEOPOLIS. Cum magno tuo malo, nisi aliorum abeas, ubi calumniam exerceas.

MEGARENSIS. Quale hoc Athenis inest malum?

DICAEOPOLIS. Bono animo es, Megarice. Age, quo porcellos vendidisti pretio, accipe allia ista et salem; multumque vale.

MEGARENSIS. Sed valere apud nos moris non est.

DICAEOPOLIS. In mentem ergo caput vertat, quia minus opportune dixi.

MEGARENSIS. O porcelli, facite nunc periculum, an sine patre possitis edere mazam cum sale, si modo quis dederit.

CHORUS. Sane iste homo beatus est: nonne audivisti, quo evadat consilium illud? lucrum faciet ille in foro desidens; et si quis ingressus fuerit Ctesias, aut delator alius, eiulans sedebit: nec alius quisquam clam obsonans tibi damnum dabit, nec affricabit Preps impudicitiam suam tibi, nec in turba truderis a Cle-

onymo; verum laenam habens nitidam transibis: nec obviam tibi factus Hyperbolus litibus te implebit: nec in foro ambulans congregietur te Cratinus, semper forficibus cinaedice tonsus: nec improbissimus ille Artemo, nimis expeditus arte musica, cui graveolens hircus in alis cubat: neque etiam te ludibrio habebit in foro Pauson ille pessumus, nec Lysistratus, Cholargensium opprobrium, sceleribus, quasi purpura, tinctus, algens et esuriens assidue plus triginta diebus quot mensibus.

BOEOTUS, DICAEPOLIS, NICARCHUS,
CHORUS, FAMULUS Lamachi, PRAECO,
AGRICOLA, PARANYMPHUS,
NUNTII, LAMACHUS.

(V. 860 — 1174.)

BOEOTUS. **T**estis sit Hercules, ut mihi pessume dolet callus humeri. Depone placide pulegium, Ismenia: vos vero, quotquot adestis Thebani tibicines, osseis tibiis inflare canis culum.

DICAEPOLIS. Desine; in malam rem. Non facessent a foribus crabrones? unde advolarunt perditissimi ad ianuam mihi raucisoni tibicines, pulli Chae-ridis?

BOEOTUS. Me volente sane, hospes, abierint in malam rem, ita mihi faveat Iolaus: nam inde a Thebis pone me flantes, etiam flores pulegii depulerunt humi. Sed, si lubet, eme quidpiam istorum, quae ferro, gallos gallinaceos, aut cicadas.

DICAEPOLIS. O salve Boeotule, collicum hel-luo, quid fers?

BOEOTUS. Quidquid omnino boni est apud Boeotos, origanum, pulegium, storeas, ellychnia, anates, graculos, attagenas, phalaridas, regulos, mergos —

DICAEOPOLIS. Ergo quasi tempestas, quae aves sternit humi, venisti ad forum.

BOEOTUS. Quin etiam fero anseres, lepores, vulpes, talpas, erinaceos, feles, pyctidas, luras, anguillas Copnaicas.

DICAEOPOLIS. O qui suavissimum piscem fers hominibus, da mihi copiam illas salutandi, si fers anguillas.

BOEOTUS. Maxima virginum quinquaginta Copaidum, exi, et huic hospiti gratificare.

DICAEOPOLIS. O dilectissima et dudum exposita, venisti desiderabilis comiciis choris, grata etiam Morycho. Vos famuli efferte foculum mihi huc et flabellum. Spectate, pueri, pulcherrumam anguillam, quae desiderata, vix demum sexto venit anno: salutate ipsam, o filii: prunas autem vobis praebebo, huius hospitae gratia. Sed intro aufer ipsam; nunquam enim ego, ne mortuus quidem, sine te velim esse, si cum betis costa sis.

BOEOTUS. Huius autem pretium quo pacto mihi solvetur?

DICAEOPOLIS. Hanc dabis mihi tanquam vegetigal fori. Sed siquid vendis ex ceteris istis, dic.

BOEOTUS. Equidem omnia.

DICAEOPOLIS. Cedo, quanti ea aestimas? aut alias hinc merces vis reportare domum?

BOEOTUS. Quidquid Athenis est, quod non sit apud Boeotos.

DICAEOPOLIS. Apuas itaque emes et asportabis, aut fictilia.

BOEOTUS. Apuas, inquis, aut fictilia? atqui haec sunt illic; sed quod apud nos non est, hic autem asfatim.

DICAEOPOLIS. Equidem scio: asporta igitur quadruplatorem, sicut vas fictile ligatum.

BOEOTUS. Ita me Dioscuri ament, scilicet multum lucrificerem, si abducerein, tanquam simium flagitiis multis plenum.

DICAEOPOLIS. Sedecum commode huc venit Nicarchus iste quempiam delaturus.

BOEOTUS. Parvae nique staturae hic est.

DICAEOPOLIS. Sed nihil nisi nequitia.

NICARCHUS. Cuiusnam sunt istae merces?

BOEOTUS. Huius hominis, mei, inquam, ex Thebis: testis sit Iupiter.

NICARCHUS. Itaque hicce ego ista defero, utpote hostilia.

BOEOTUS. Quid, malum, eo te impellit, ut cum avibus bellum pugnamque ineas?

NICARCHUS. Immo te quoque deferam insuper.

BOEOTUS. Quanam in re laesus?

NICARCHUS. Dicam equidem tibi, istorum gratia qui hic adstant: ab hostibus importas ellychnia.

DICAEOPOLIS. Itane, quaeso, propter ellychnia hominem defers?

NICARCHUS. Quippe unum eorum facile incenderet navale.

DICAEOPOLIS. Ellychnium incenderet navale?

NICARCHUS. Arbitror.

DICAEOPOLIS. Quo pacto?

NICARCHUS. Boeotius aliquis id infixum blattae et incensum immitteret in navale per canalem, observato Boreae flatu vehementiore, et si corripere naves ignis semel, extemplo flammis collucere cunctae.

DICAEOPOLIS. O perditissime! itane vero collucere flammis ob blattam et ellychnium?

NICARCHUS. Antestor.

DICAEOPOLIS. Comprime ei os: da mihi samenta, ut eum illigem, feratque Boeotus, tanquam vas fictile, ne frangatur inter ferundum.

CHORUS. Illiga bene, vir optime, hospiti mercem hanc, ut ne eam inter portandum frangat.

DICAEOPOLIS. Id mihi curae erit, quandoquidem tinnitus eius arguit garrulum quiddam, et igni ruptum, et diis invisum.

CHORUS. Quidnam vero faciet illo?

DICAEOPOLIS. Vas erit ad omnia utile: crater malorum, trapetum litium, candelabrum ad reddendae rationi obnoxios patefaciendos, et calix, in quo negotia mista turbentur.

CHORUS. Sed quomodo quis secure utatur eiusmodi

vase, cuius continuo strepitu tantopere personat domus.

DICAEOPOLIS. Firmum est, o bone, ut non facile frangatur unquam, si pedibus suspendatur demisso capite.

CHORUS. Iam bene satis colligatus est.

BOEOTUS. Equidem constitui manipulos meos colligere.

CHORUS. Itaque, hospes optume, una sustolle hunc etiam prehensum, et ablatum iacito quocunque lubet, aptum ad omnia sycophantam.

DICAEOPOLIS. Vix colligavi tandem hominem male perditum. Accipe et sustolle hoc fictile vas, o Boeotie.

BOEOTUS. Agedum submitte callosum humerum, Ismeniche, et operam da, ut feras istum caute.

DICAEOPOLIS. Nihil utique boni feres, sed tamen id saltem lucri feceris, hoc ferens onus: bestus eris quadruplatorum gratia.

FAMULUS LAMACHII. Dicæeopoli.

DICAEOPOLIS. Quis est? quid me vocas?

FAMULUS. Quia postulat a te Lamachus, ut sibi pro ista drachma turdos impertias aliquot ad Choas: postulat etiam ut sibi tribus drachmis vendas anguillam Copaicam.

DICAEOPOLIS. Qualis est ille Lamachus, qui anguillam petit?

FAMULUS. Ille terribilis, ille laborum patiens, qui clypeum Gorgone insignitum concutit, motans tres umbrasas cristas.

DICAEOPOLIS. Non ei mehercle venderem, etiamsi mihi daret illum suum clypeum: sed ad salsa-menta cristas suas motans se conferat: si autem tumultuabitur, agoranomos advocabo. Ego autem adsumtis his, quae emi, intrabo *sublatus alis turdorum et merularum*.

CHORUS. Vidistis, vidistis, o cives omnes, virum prudentem et sapientissimum, ut ei nunc, postquam inducias pepigit, omnia cōmēre liceat, quae solent a mercatoribus advehi, quorum alia domi sunt utilia, alia comedentem iuvant, tepida coenae adposita. Simul etiam magnos spiritus sumit, hasque plumas ante ostium proicit, documento futuras opipari

AGRICOLA. O carissime, quandoquidem induciae tibi soli pactae sunt, admetire mihi aliquid pacis, saltem in quinquennium.

DICAEOPOLIS. Quid mali tibi accidit?

AGRICOLA. Interii amisso boum pari.

DICAEOPOLIS. Unde?

AGRICOLA. E Phyla ceperunt Boeotil.

DICAEOPOLIS. O termiserum! nihilominus tamen laena amicis candida?

AGRICOLA. Qui quidem, ita me Iupiter amet, alebant me fimo bovino, quasi omni genere deliciarum.

DICAEOPOLIS. Quid igitur opus est tibi?

AGRICOLA. Oculos meos corrumpi, boves illos deflendo. Sed, si tibi curae est Dercetes Phylasius, Pace unge mihi oculos ocuis.

DICAEOPOLIS. At, o miser, medicinam publice non facio.

AGRICOLA. Age vero obsecro, unge, si forte boves meos recuperare possiem.

DICAEOPOLIS. Haud potis est: sed abi ploratum ad Pittali discipulos.

AGRICOLA. Saltem unam guttam Pacis in istum calamum instilla.

DICAEOPOLIS. Ne tantillum quidem: sed quo vis abi et ciula.

AGRICOLA. Heu me infelicem amissorum boum!

CHORUS. Homo iste per suas inducias aliquid nactus est dulcedinis: nec videtur quemquam participem facturum.

DICAEOPOLIS. Perfunde has lactes melle: assa sepias.

CHORUS. Audin' altam eius vocem?

DICAEOPOLIS. Torrete anguillas.

CHORUS. Enecabis me vicinosque fame et nidpre et clamore, talia vociferans.

DICAEOPOLIS. Torrete ista, et facitote ut pulchre flavescant.

Artistoph. Vcl. XIII.

Z

nec festum celebrare mihi licet? o exercitum bel-
lulamachaicum!

LAMACHUS. Vae misero mihi! tune derides me
iam?

DICAEOPOLIS. Visne pugnare cum Geryone qua-
tuor pennis cristato?

LAMACHUS. Ah ah! qualem mihi praeco nun-
tium adtulit!

DICAEOPOLIS. Ah ah! mihi vero qualem ad-
portabit iste, qui huc adcurrit?

NUNTIVS II. Dicæopolis.

DICAEOPOLIS. Quid est?

NUNTIVS II. Ad coenam propere abi, et fer
tecum cistam cum congio; namque te arcessit Bacchi
sacerdos: sed festina: convivas moraris dudum. Cete-
ra enim omnia parata sunt, tori, mensae, pulvinaria,
stragula, coronae, unguentum, bellaria; scorta ad-
sunt, amyli, placentae, liba sesamo sparsa, crusta,
saltatrices pulchrae, Harmodi deliciae. Sed quam citis-
sume propera.

LAMACHUS. Me miserum!

DICAEOPOLIS. Quippe tu magna Gorgone in-
signisti clypeum tuum. Occludat quis ostium et
coenam pareat.

LAMACHUS. Puer, puer, effer huc mihi spor-
tam.

DICAEOPOLIS. Puer, puer, effer huc mihi ci-
stam.

LAMACHUS. Salem thymo intritum fer, puer, et
cepas.

DICAEOPOLIS. Mihi autem pisces: nam cepas
fastidio.

LAMACHUS. Folio involutum fer huc mihi sal-
samentum vetus.

DICAEOPOLIS. Et tu mihi, puer, libam in fo-
llo: id autem illic assabo.

LAMACHUS. Fer huc mihi pennas illas de ga-
lea.

DICAEOPOLIS. Mibi vero palumbos fer et tur-
dos.

LAMACHUS. Pulchra est et candida struthocameli
penna.

DICAEOPOLIS. Pulchra est et flava palumbi
caro.

LAMACHUS. Mi homo, desine armaturam meam
deridere.

DICAEOPOLIS. Mi homo, potin' es, ut ad tur-
dos non respicias?

LAMACHUS. Thecam mihi effer, in qua triplex
recondita est crista.

DICAEOPOLIS. Et mihi da lancem cerne refer-
tam leporina.

LAMACHUS. Utique crinivorae tineae cristas me-
as corroserunt.

DICAEOPOLIS. Utique ante coenam lactes lepo-
rinas comedam.

LAMACHUS. Mi homo, potin' es, quin me allo-
quaris?

DICAEOPOLIS. Non te alloquor: sed ego et
puer rixamur dudum. Vin' pignus mecum dare, La-
macho iudice, utrum locustae sint suaviores, an turdi.

LAMACHUS. Vah! ut contumeliosus es!

DICAEOPOLIS. Locustas indicat multo suaviores.

LAMACHUS. Puer, puer, hastam deprome et huc
effer mihi.

DICAEOPOLIS. Puer, puer, fartum intestinum
deprome et fer huc.

LAMACHUS. Age, vaginam hastae detraham; te-
ne, puer, obnitere.

DICAEOPOLIS. Et tu, puer, istud tene, et ob-
nitere.

LAMACHUS. Fer, puer, fulcra mei clypei.

DICAEOPOLIS. Mei etiam fulcra effer, panes e
clibano.

LAMACHUS. Fer huc orbem clypei Gorgonem
in tergo habentem.

DICAEOPOLIS. Et mihi orbem placentae caseum in tergo habentem.

LAMACHUS. Annon hic derisus est hominibus multus?

DICAEOPOLIS. Annon haec placentae est hominibus dulcis?

LAMACHUS. Perfunde tu, puer, aereum clypei umbonem oleo. Video in clypeo imaginem senis, qui reus erit timiditatis.

DICAEOPOLIS. Tu melle placentam perfunde. Hic quoque perspicua est senis imago, plorare iuuentis Lamachum Gorgasium.

LAMACHUS. Fer huc, puer, loricae bellicae.

DICAEOPOLIS. Loricae et mihi, puer, effere congium.

LAMACHUS. Hoc ego advorsum hostes pectus muniam.

DICAEOPOLIS. Hoc ego advorsum compotores pectus muniam.

LAMACHUS. Stragulis, puer, alliga clypeum: ego autem hanc sportam sumam et ipsemet mihi gestabo.

DICAEOPOLIS. Coenam, puer, alliga cistae: ego autem hanc vestem sumam et abibo.

LAMACHUS. Clypeum tolle, puer, et ambula. Ningit. Papae! hiberna haec negotia.

DICAEOPOLIS. Tolle coenam. Convivialia haec negotia.

CHORUS. Ite iam laeti in militiam. Quam dissimiles vias ingredimini! ille quidem bibit coronatus: tu autem algebis et excubias ages. Ille dormiet cum puella formosissima: tu vero penem tibi fricabis.

SEMICHORUS. Antimachum illum Psacadis filium, historicum et poetam, ut aperte dicam, male perdat Iupiter: qui me infelicem, festo Lenaeorum choragus diuisit incoenatum. Quem utinam aliquando videam sepie comedendae cupidum: et illa tosta, in sartagine stridens, cum sale in mensa iacens, in coenaculum appellat; deinde quum voluerit ille eam prehendere, canis rapiat et aufugiat.

SEMICHORUS. Praeter istud malum, aliud ei

nocturnum eveniat: febricitans domum ex equitatione se recipiat: deinde ebrius quis Orestes furore percitus caput ei commiguet: ille autem lapidem in eum iacere volens in tenebris manu prehendam merdam recens cacatam, faciatque impetum tenens illiusmodi lapidem, tum aberrans scopo, feriat Cratinum.

FAMULUS LAMACHI, LAMACHUS,
DICAEOPOLIS, CHORUS.

(V. 1174 — 1234.)

FAMULUS **O** servuli, qui estis in aedibus Lamachi, aquam, aquam in ollula calefacite, linteola, ceratum parate, lanam succidam, fasciam ligando malleolo pedis. Vir ille vulneratus est sude, dum transiliret fossam, et malleolus ipsi luxatus est, et caput fregit impingens lapidi; et Gorgonem o clypeo excitavit: quum autem terribilis illa pinna cecidisset ad petras, Lamachus horrendum edidit carmen: *O inclytum lumen, nunc extremum te videns linquo lucem meam*. Tantum elocutus, in canslem lapsus, surgit, et in fugitivos quosdam incidit, praedones persequens et hasta premens. Sed eccum adest ipse: oculus aperi ianuam.

LAMACHUS. Attapattata! acerbos dolores et frigus, quibus crucior! Interii miser, hostili percussus lancea. Illud ergo lamentabile et eiulabile mihi esse possit; namque si me videat Dicaeopolis vulneratum, illudet mihi, ridebitque meum infortunium.

DICAEOPOLIS. Atalattata! Papillae istae quam durae sunt, et similes cydoniis malis! date mihi sa-

vium, aureae, et morsiunculas, et collabellate oscula.
Nam congiū primus exhausti.

LAMACHUS. O tristis casus meorum malorum!
heu, heu, vulnera excruciantia!

DICAEOPOLIS. Io, io, salve Lamache e-
ques!

LAMACHUS. Ah me miserum!

DICAEOPOLIS. Ah me aerumnosum!

LAMACHUS. Quid tu me blande compellas?

DICAEOPOLIS. Quid tu me mordes?

LAMACHUS. Miser ego propter duram in prae-
lio symbolam!

DICAEOPOLIS. Ergone hoc Choum festo symbo-
las quis exigebat?

LAMACHUS. Io io, Paean, Paean!

DICAEOPOLIS. Sed non celebrantur hodie Pae-
onia.

LAMACHUS. Prehendite, prendite meum crus.
Papae! tenete me, o amici.

DICAEOPOLIS. Vos autem meum penem ambae
medium prendite, o amicae.

LAMACHUS. Vertigine laboro caput percussus
lapide, et tenebrae mihi offunduntur.

DICAEOPOLIS. At ego concumbere volo, quia
tentigine rumpor, et in tenebris futuere gestio.

LAMACHUS. Foras efferte me in domum Pittali
paeoniis manibus.

DICAEOPOLIS. Ad iudices me efferte. Ubi est
rex? date mihi utrem.

LAMACHUS. Infixa est meis ossibus dolorifica
lancea.

DICAEOPOLIS. Videte hunc congiū vacuum.
Io triumphē!

CHORUS. Io triumphē ergo, quandoquidem tu
vocas, o senex!

DICAEOPOLIS. Et insuper, meraciore infuso,
uno spiritu exhausti.

CHORUS. Io triumphe! o generose, i, sumto
utre.

DICAEOPOLIS. Sequimini iam cantantes *Io tri-
umphe.*

CHORUS. Age sequemur tua causa, Io triumphe!
cantantes te et utrem.

ARISTOPHANIS

V E S P A E.

DRAMATIS PERSONAE.

SOSIA, }
XANTHIA, } servi Philocleonis.

EDELÝCLEO.

PHILOCLEO.

CHORUS SENUM VESPARUM habitu.

PUERI.

CANIS.

MULIER PANARIA:

VIR QUIDAM ACCUSATOR.

SOSIA, XANTHIA, BDELYCLEO,
PHILOCLEO, CHORUS,
PUERI.

(V. 1 — 316.)

SOSIA. **H**æus tu, quid facies, infelix Xanthia?

XANTHIA. Custodiam nocturnam dissolvere disco.

SOSIA. Magnum ergo quoddam malum debebas
lateribus tuis. Anne etiam scis qualem custodiamus
beluam?

XANTHIA. Scio: sed cupio paululum dormire.

SOSIA. Tu vero periclitare; nam et meis oculis
iam aliquid dulce offunditur.

XANTHIA. Numquid insanis, aut Corybantum more
furere incipis?

SOSIA. Non: sed gravis me quis sopor incessit
ex Sabazio.

XANTHIA. Eundem ergo mecum colis Sabazium.
Nam et mihi modo quasi hostis quis Medus invasit
palpebras, capitis quassator sopor; et sane mirum somnium
somniavi modo.

SOSIA. Et ego unum certe, quale nunquam an-
te hac. Sed tu narra prior.

XANTHIA. Visa est aquila devolans in forum,
magna oppido, rapere unguibus clypeum aeratum, et
procul in coelum auferre: deinde illum clypeum visus
est abiecissee Cleonymus.

SOSIA. Nihil ergo a gripho differt Cleonymus.
*Quis fit, quaeso, rogabit aliquis inter convivas fabulans,
ut una eademque belua in terra et in coelo et in
mari clypeum abiecerit?*

XANTHIA. Hei mihi! quid ergo mali eveniet mihi, qui tale insomnium vidi?

SOSIA. Ne sis sollicitus: nihil enim erit mali, ita me ament dii.

XANTHIA. Attamen dirum est omen homo abiciens arma. Tu vero iam tuum narra.

SOSIA. Sed est magni momenti: nam ad totam reipublicae navem attinet.

XANTHIA. Propere igitur memorare carinam illius rei.

SOSIA. Visus sum circa primum somnum videre concionem sedentum in pnyce pecudum, baculos habentium et pallia: deinde inter istas pecudes mihi videbatur verba facere balaena omnivora, quae vocem habebat obesae suae.

XANTHIA. Au!

SOSIA. Quid est?

XANTHIA. Desine, desine; ne narra. Pessume olet insomnium istud putorem corii.

SOSIA. Deinde impura illa balaena trutinam tenens, bubulum appendebat adipem.

XANTHIA. Hei mihi misero! populum nostrum volt distrahere.

SOSIA. Videbatur autem mihi Theorus prope humi sedere, coracis habens caput: tum vero Alcibiades mihi dixit ore balbo: *Celnisne? Theolus colacis habet caput.*

XANTHIA. Recte id quidem Alcibiades balbutit.

SOSIA. Annon monstri hoc simile est, Theorus corvus factus?

XANTHIA. Minime; immo optimum est.

SOSIA. Quomodo?

XANTHIA. Rogas? homo erat: deinde repente factus est corvus. Nonne hinc manifesta coniectura augurere, eum subvolantem a nobis ad corvos iturum?

SOSIA. Ergone duobus obolis non conducam te, qui tam perspicue conlicis somnia?

XANTHIA. Age vero, spectatoribus argumentum eloqui volo, ubi prius pauca haec eos monuero. Nihil a nobis expectent magnum nimis, nec etiam locos Megaris furtim conquisitos. Nobis enim nec sunt, qui

nuces ex sportula iaciant spectatoribus, servi: nec est Hercules coena defraudatus, nec iterum Euripides petulanter traducitur; neque etiam, quia Cleo fortunae favore inclaruit, propterea eundem illum hominem rursus aceto perfundemus. Sed est nobis argumentum non ineptum, quod vestram quidem sapientiam non superat, sed tamen magis est scitum et elegans, quam quaevis insulsa comoedia. Nempe herus est nobis, qui in superiore medium parte dormit, magnus ille in coenaculo. Iste nobis imperavit, ut suum patrem adservemus, quem intus conclusit, ne foras exeat. Morbo enim pater eius laborat mirabili, quem nemo facile noverit, neque coniecerit, qui siet, nisi ex nobis audiat: si minus creditis, ipsi coniecturas facitote. Amyntas quidem iste Pronapi filius ait, esse eum amatorem alcae: sed nihil dicit.

SOSIA. Nihil hercle; sed de se hunc morbum coniecat.

XANTHIA. Haud sane recte. Est tamen *Amator* quidem exordium huius mali. Iste vero, Sosia, ad Dercylum ait, amatorem eum esse computationum.

SOSIA. Nequaquam; si quidem iste morbus etiam virorum est bonorum.

XANTHIA. Nicostratus autem Scambonides ait eum amatorem esse sacrificiorum, aut hospitum.

SOSIA. Per canem iuro, Nicostrate, non est amator hospitum. Nam cinaedus est Philoxenus.

XANTHIA. Frustra nugamini: non enim invenietis. Si autem scire cupitis, iam tacete; declarabo enim nunc morbum heri mei. Quippe amator est Heliaeae, ut nemo alius: insanitque huius rei, iudicandi inquam, cupidine, et gemit, si non in primo sedeat iudicum subsellio. Noctu autem somni ne tantillum quidem videt: si vero pauxillum connivere coepit, tamen noctu etiam mens volitat illic circa clepsydrum. Et quoniam assuefactus est calculum tenere, tribus compressis digitis expergefactus surgit, quasi thus imponeret acerrae novilunio. Et mehercle, si alicubi videat inscriptum in ianua, *Bellus Demus Pyrilampis filius*, ipse ire solet, et iuxta scribere: *Bellus Camus Iudiciarius*. Gallum autem gallinaceum, qui cecinerat vesperi, dixit, se ex-

citare tarde, quia corruptus esset a reis argento. Statim autem a coena cum clamore poscit calceos: deinde ubi illuc ante diluculum venit, dormit adnexus et haerens columnae, instar conchae. Prae severitate autem ducta omnibus longa linea, tanquam apīs aut bombylius domum ingreditur cum unguibus cera sublitis. Et quia timet ne aliquando eum calculi deficiant, litus habet renovatque semper domi, ut ferendae sententiae copiam habeat. Ita aestuat; magis autem monitus, semper magis iudicare studet. Hunc itaque custodimus obductis incusum pessulis, ne exeat. Filius enim ejus morbum graviter fert. Et primum quidem dictis lenibus adlocutus suasit ei, ne gestaret pallium, neve exiret foras: at ille morem non gessit. Deinde illum lavit, et purgavit, quin etiam postea Corybantum sacris piari curavit: ille autem tympanum tenens exsiluit, et iudicaturus in forum irruit. Quum autem istis initiis ei nihil profuisset, in Aeginam navigavit, ibique prehensum noctu in Aesculapii fano incubare fecit: at illo summo mane apparuit apud cancellos. Exinde non amplius domo exire eum sivimus: ille vero elabebatur per cloacas et foramina; nos autem, quaecumque erant perforata, obturavimus pannis, et obsepivimus; ille vero paxillos insigebat parieti, quibus, ut graculus, innixus, exsilliebat: nos demum totum atrium circumcirca retibus obduximus, illumque sic adservamus. Est autem nomen seni Philocleo, quo sane dignus est, ita me Iupiter amet: filio autem eius Bdelycleo, quippe qui mores habeat caperofrontipervicos.

BDELYCLEO. O Xanthia et Sosia, dormitisne?

XANTHIA. Hei mihi!

SOSIA. Quid est?

XANTHIA. Bdelycleo surgit.

BDELYCLEO. Nonne curret vestram alter huc ocus? nam pater in culinam est ingressus, rinaturque aliquid, tanquam mus in caverna delitescens; sed spectata, ne per foramen alvei elabatur: tu autem ianuae incumbes.

SOSIA. Hoc ago, here.

BDELYCLEO. O rex Neptune! quid est, quod fufarium ita sonat? Eho, quis es tu?

PHILOCLEO. Fumus equidem exeo.

BDELYCLEO. Fumus? age videam cuius ligni.

PHILOCLEO. Ficulnei.

BDELYCLEO. Sane hercle, quod quidem unum omnium fumum facit acerrimum. Sed non intro te referes citissime? ubi est fumarii operculum? regredere. Agedum asserem etiam superimponam. Istic iam aliud quodvis machinare. At ego infelix sum, ut nemo alius, qui fumo patre natus iam perhibebor.

SOSIA. Tu puer, ianuam trude: valde preme atque fortiter: ego etiam illuc veniam. Seram diligenter observa et vectem, et vide ne vectis glandem derodat.

PHILOCLEO. Quid facere voltis? non me exire sinitis, impurissumi, iudicaturum? Ergo abibit indemnatus Dracontides.

BDELYCLEO. Istuccine vero tu graviter ferres?

PHILOCLEO. Etenim consulenti mihi olim Delphis oraculum respondit deus, me tum mortem appetiturum, quando mihi indemnatus reus abiisset.

BDELYCLEO. Apollo averruncet! quale hoc est oraculum!

PHILOCLEO. Age, obsecro, emitte me, ne dirumpar.

BDELYCLEO. Per Neptunum iuro, ut ego te nunquam emittam, Philocleo.

PHILOCLEO. Itaque corrodam mordicus arreptum rete.

BDELYCLEO. Sed non habes dentes.

PHILOCLEO. Me miserum! quomodo te occidam? quomodo? date mihi gladium ocus, aut tabellam damnatoriam.

BDELYCLEO. Homo iste magnum aliquod molitur malum.

PHILOCLEO. Non equidem hercle, non, inquam; sed vendere volo asinum una cum clitellis abductum: nam novilunium est.

BDELYCLEO. Nonne ego etiam, quaeso, possem eum vendere?

PHILOCLEO. Non ita ut ego.

BDELYCLEO. Immo hercle melius: sed educ asinum.

XANTHIA. Qualem praetextum intulit! quam calide, ut eum emittas citius!

BDELYCLEO. Sed inanem retraxit hamum: mihi enim doli suboluerat. Sed ingressus asellum educere volo, ut ne foras rursus emicet senex. — Aselle, cur fles? anne quod hodie venum ibis? quid ingemiscis, quia ne Ulyssem aliquem non vehis?

XANTHIA. Sed mehercle quemdam vehit, huncce subtus pendulum.

BDELYCLEO. Quemnam? age videam.

XANTHIA. Istum.

BDELYCLEO. Hoc quid est? quisnam es, quaeso, tu homo?

PHILOCLEO. Utis sum mehercle.

BDELYCLEO. Utis tu? cuias?

PHILOCLEO. Ithacus ex Fugacia.

BDELYCLEO. At faxo hercle, ut non sine magno tno malo Utin te esse dixeris. Sursum trahe eum ocias. Impurissimus ille, quorsum subierat! mihi sane videtur simillimus esse pulli subrumi asellae, qua viator invehit.

PHILOCLEO. Nisi me missum feceritis, pugnamus.

BDELYCLEO. Qua de re, quaeso, pugnabis nobiscum?

PHILOCLEO. De asini umbra.

BDELYCLEO. Improbus es, sed rudis et desperatae audaciae.

PHILOCLEO. Egone improbus? non hercle. Sed tu non sentis nunc me esse virum optimum: at senties forte, quando comedes sumen, quod adponet tibi senex Heliasticus.

BDELYCLEO. Trude asinum et te ipsum in domum.

PHILOCLEO. O iudices, mei socii, tuque, o Cleo, succurrite.

BDELYCLEO. Intus vociferare, clausis foribus. Trude tu multos lapides ad ostium, et glandem rursus immitte in vectem, transversumque oppone tignum, cui sulciendo propere advolve magnum mortarium.

SOSIA. Hei mihi misero! unde incidit in me glebula?

XANTHIA. Forte mus desuper eam tibi iniecit alicunde.

SOSIA. Mus? non hercle: sed iste serpens belia-
stes, qui tegulas sublit.

XANTHIA. O me miserum! iste homo passer fit: avolabit. Ubi est rete? ubi? apage, apage, retro apage te.

BDELYCLEO. Edepol nae satius esset me Scionem custodire, quam hunc meum patrem.

SOSIA. Agedum, quoniam istum abegimus, nec potis est, ut clam nobis elabatur, cur non obdormiscimus pauxillum?

BDELYCLEO. Sed, o miselle, venient paulo post sodales iudices vocantes hunc meum patrem.

SOSIA. Quid ais? at nondum illuxit.

BDELYCLEO. Nondum hercle. Tamen solito tardius excitantur hodie, quippe qui a media nocte cum semper arcessunt, lucernas habentes, suavissimaque e veteris Phrynichi Phoenissis cantillantes carmina, quibus eum evocant.

SOSIA. Itaque, si opus erit, jam eos lapidibus impetemus.

BDELYCLEO. Sed, o miser, si quis irritaverit genus istud senum, simile est illud crabronibus. Extremis enim in lumbis aculeum habent acutissimum, quo pungunt, et vociferando saltitant, et iaculantur, instar scintillarum.

SOSIA. Animo liquido et tranquillo es: nam si ego lapides habeam, multorum iudicum examen dissipabo.

CHORUS. Perge, procede strenue. Cessas, o Comia? at hercle, antea non cessabas; sed tam firmus eras, quam lorum caninum: nunc autem te vincit Charinades eundo. O Strymodore Conthylensis, optume iudicum, estne hic forte Energides, aut Chabes Philyensis? Adest, quidquid superat, appapae, papae, papaeax! ex illa inventute, quae tum florebat, quando in Byzantio contubernales eramus custodes ego et tu; deinde obambulantes noctu panariae illius surripiebamus ligneum mortarium, quo fasso oleris agrestis non-

Aristoph. Vol. XIII.

A a

nihil coquebamus. Sed festinemus, o viri; nam de Lachete nunc iudicium fiet. Aiunt autem omnes eum habere alveare plenum pecunia. Itaque heri Cleo, columen nostrum, nos iussit mature adesse, instructos in tres dies ira ocerba contra ipsum, ut illius ulciscamur iniurias. Eia agito, festinemus, o aequales, antequam illucescat: pergamus, simulque cum lucerna usquequaque dispiciamus, ne quis ex insidiis imprudentes nos opprimat.

PUER. Lutum istud, mi pater, pater, cavo.

CHORUS. Tu igitur humi festucam sume, et lucernam emunge.

PUER. Non. Sed hocce digito mihi videor lucernam probe enuncturus.

CHORUS. Quamobrem, o stulte, digito promotes ellychnium, praesertim in ista olei penuria? non enim te mordet, quando care est emendum.

PUER. Edepol, si pergitis pugnis nos commonescere, exstinctis lucernis nos domum abibimus: tum forte in tenebris hac lucerna carens, lutum turbabis ambulans, tanquam attagen.

CHORUS. Profecto ego alios etiam te maiores castigo. Sed istud, quod calco, mihi coenum videtur. Et mirum ni fuerit necesse plurimam pluviam quatuor continuos dies *) Iovem facere: adeo increvere in lucernis fungi: solet autem quam maxime, si istud fiat, pluere. Expetunt autem fructus, quicumque sunt serotini, pluviam et Boreae flatum. Quidnam huic sodali nostro iudici, qui in hisce habitat aedibus, dicam accidisse, quod non prodit huc ad gregem nostrum? sane antehac non solebat remulco trahi: sed primus nobis praeibat cantans Phrynichi carmen; etenim est cantus amans: sed ego censeo, ut hic stantes, o viri, et cantantes eum eliciamus; si forte audiens meam cantilenam prae voluptate prorepat foras.

Quid causae est, quamobrem ante ostium non apparet nobis hic senex, nec responsat? num perdidit cal-

*) Versionem mutari voluit Brunckius in Commentariis p. 305. Vid. Elmslei. ad Acharn. p. 208.

ceos, aut digitum pedis in tenebris alicubi impegit, unde malleolus ei intumuit homini seni? et forte etiam inguen ei doleat. Sane multo acerrumus erat omnium nostrum, et solus oratione non flectebatur. Sed si quando aliquis eum supplex rogaret, tum ille capite sic demisso dicebat, *Lapidem coquis*. Forte etiam propter istum hominem, qui nobis heri elapsus est, decipiens nos, et dicens *Se Atheniensium reipublicae favere, quaeque in Samo gererentur, primum se indicasse*; id, inquam, aegre ferens, forte nunc in febre cubat. Nam sic homo est. Sed, o bone, surge, et ne te ipsum edas, neque stomacheris. Etenim adest homo quidam opulentus ex iis, qui Thraciam prodidere, quem vide ut infames plectasve capite.

I prae, puer, progredere.

PUER. Gratificaberisne ergo mihi, pater, si quid abs te rogem?

CHORUS. Omnino, mi filiole: sed dic, quid velis me tibi emere boni: arbitror autem te dicturum talos fortasse, mi filii.

PUER. Neutiquam hercle, pater dulcissime; sed ficus: plus enim placent.

CHORUS. Non edepol emam, si vel suspendatis vos

PUER. Non edepol ergo amplius te deducam.

CHORUS. Nam ab ista tenui mercede iudiciaria oportet tertium me nunc habere panem et ligna et obsonium: tu autem praeterea ficus a me petis?

PUER. Age vero, mi pater, si noluerit praetor nunc fieri consessum iudicum, unde ememus prandium? habesne spem aliquam bonam nobis, aut *viam Helles sacram*?

CHORUS. Apapae! heu! Equidem hercle nescio, unde nobis erit coena.

PUER. Cur me ergo peperisti, o infelix mater, ut molestias sufferam in alendo patre?

CHORUS. Inutile ergo, o saccule, te habui decus.

PUER. Heu, heu! parati nobis sunt gemitus.

PHILOCLEO, CHORUS, BDELYCLEO,
SOSIA, XANTHIA, CANIS.

(V. 317 — 1121.)

PHILOCLEO. *A*mici, dudum tabesco, per foramen vos audiens, vobisque respondere cupiens. Sed canere nequeo. Quid agam? adservor ab istis Iampridem enim cupio vobiscum ire ad urnas iudicarias, et mali quid facere. Sed, o Iupiter, tona vehementer, et me subito fac sumum, aut Proxeniadem, aut Selli filium, qui mentitur labruscam: ne dubita, o rex, istud mihi gratificari, sortem miseratus meam: aut me fulmine ardenti cinesac ocus: deinde me sublatum flata impelle in acidam muriam ferventem; aut me in lapidem illum converte, super quo calculos dinumerant.

CHORUS. Quis est ergo, qui te sic cohibet, et occludit fores? Dic; nam amicis dixeris.

PHILOCLEO. Quatus meus. Sed ne clamate: etenim in anteriore parte aedium dormit: sed submissiore voce loquimini.

CHORUS. At ista faciens, o nugator, quanam a re se prohibitorum te cogitat? quamnam praetendit causam?

PHILOCLEO. Non sinit me, o amici, iudicare, nec quidpiam mali facere. Sed me convivii exhilarare paratus est; ego autem nolo.

CHORUS. Hoccine impurus ille ausus est hiscere, populi et Cleonis osor, quia nimirum vera dicis de navibus?

PHILOCLEO. Nunquam sane iste homo hoc ausus fuisset dicere, nisi coniurationis esset, alicuius particeps.

CHORUS. Sed haec quum ita sint, tempus est maximum, ut quaeras novum aliquod commentum, quod te faciat clam isto viro huc descendere.

PHILOCLEO. Quidnam id esse possit? vos quae-

rite. Nam ego quodlibet faciam, tanta flagro cupiditate per subsellia spatari cum calculo.

CHORUS. Estne, quaeso, foramen aliquod, quod intus possis perfodere, atque elabi pannis tectus, uti callidus ille Ulysses?

PHILOCLEO. Omnia sunt obsepta, nec vel formicae patet exitus. Sed aliud quidpiam quaerere vos oportet: per foramen perrepere non licet.

CHORUS. Meministin' ergo, ut militans olim furatus es verus, lisque depactis in murum ex eo te demisisti, quando Naxos capta fuit?

PHILOCLEO. Novi: sed quid istud? non enim hic status rerum illi similis est. Quippe iuvenis tum eram, et poteram furari, integerque vigoris eram: nec quisquam me custodiebat: sed mihi tuto licebat fugere: nunc autem cum armis satellites ordine dispositi per vias in speculis sunt: eorum autem duo isti ad ostium, tanquam mustelam, quae carnem furata est, me observant, verua manibus tenentes.

CHORUS. Sed etiamnum exprome aliquam machinationem quamprimum, o mellite; nam Aurora adest.

PHILOCLEO. Optimum itaque erit perrodere rete. Ignoscat autem mihi Dictynna quod retia laedo.

CHORUS. Viri funderis officium ad salutem tendentis: sed admove tuam maxillam.

PHILOCLEO. Perrosum hoc quidem est: sed nihil quicquam clamate: verum caveamus, ne Bdelycleo persentiscat.

CHORUS. Nihil formides, o amice, nihil: nam ego illum, si mutit, cogam mordere cor suum, et de vita certare; ut sciat non esse calcanda Cereris et Proserpinae scita. Sed funem aptato ad fenestram, deinde alligatum te ipsum demitte, et concipe animo furorem Diopithis.

PHILOCLEO. Age nunc, si isti sentiant haec, et me velint reducere atque retrahere intro, quid facietis? dicite iam.

CHORUS. Opem tibi feremus, et omne robur adsciscemus animi, ut nequeant te cohibere: talia nos facinora ineptabimus.

PHILOCLEO. Faciam igitur quod suadetis, vobis

fretus; et mementote, si quid mihi acciderit, ut me vestris manibus sublatum et defletum, sub cancellis sepeliatis.

CHORUS. Nihil mali accidet tibi, ne timeas: sed o bone, demitte te ipsum audacter, invocatis patriis diis.

PHILOCLEO. O Lyce domine, heros vicine; tu enim iisdem, quibus ego, delectaris, perpetuis reorum lacrimis et lamentis: huc sane venisti habitatum data opera, ut ista audires, et solus omnium heroum voluisti apud flentem sedere: miserere mei, et me vicinum tuum nunc serva. Sic nunquam ad tuas storeas mingam aut pedam.

BDELYCLEO. Eho tu surge.

SOSIA. Quid negoti est?

BDELYCLEO. Quasi vox quaedam me circumsonat.

SOSIA. An senex ille aliquorsum prorepsit?

BDELYCLEO. Non hercle: sed iune se vinctum demittit.

SOSIA. O impurissime, quid facis? nunquam descendes.

BDELYCLEO. Ascende ocus in alteram fenestram, et verbera ramis, si qua ratione retro se convertat, illis caesus.

PHILOCLEO. Nonne suppetias venietis, quotquot hoc anno litigaturi estis, o Smicythio, et Tisiade, et Chremo, et Pheredipne? Quando autem, nisi nunc, opitulabimini mihi, antequam magis introrsum trahar?

CHORUS. Dicite mihi, quid cessamus commovere illam bilem, quam solemus, quum quis nostrum crabronum examen excitaverit? nunc, nunc ille iracundiae nostrae stimulus, quo sontes castigamus, acutus erigitur. Sed, abiectis tunicis, ocus, o pueri, currite et clamate, et Cleoni haec nuntiate, ipsumque iubete venire, ut contra hominem reipublicae osorem et presumere periturum, quia sententiam hanc introducit, lites non oportere iudicari.

BDELYCLEO. O boni, rem ipsam audite et ne clamate.

CHORUS. Pol in coelum usque tollemus clamorem: nam hunc ego non deseram.

BDELYCLEO. Annon intolerabilia sunt haec, et manifeste tyrannica?

CHORUS. O cives, et Theore deorum contemtor, et si quis alius assentator nobis praesidet!

XANTHIA. O Hercules! spicula etiam habent. Nonne vides, o heres?

BDELYCLEO. Sane, quibus Philippum Gorgiae filium iudicantes perdiderunt.

CHORUS. Et te rursus perdemus. Sed unusquisque convertere huc, et exserto spiculo hunc pete, constipatus, ordinatus, ira et furore plenus, ut deinceps sciat quale examen irritaverit.

XANTHIA. Atqui hercle hoc iam grave est, si pugnandum erit: nam ego quidem timeo, quum eorum aculeos video.

CHORUS. Sed amitte virum; sin minus, atque te beatas praedicaturum testudines, ob tergi duritiam.

PHILOCLEO. Eia nunc, o sodales iudices, crabrones irritabiles, partim in culum ei involate irati; partim oculos circumcirca pungite et digitos.

BDELYCLEO. O Mida, et tu Phryx, huc succurrite, et tu Masynthia, istumque tenete, neque cuiquam eum dimitte; sin minus, in crassis compedibus ieiunia agetis. Nam ego iam saepius ficulneorum foliorum crepitum audiui.

CHORUS. Nisi hunc dimiseris, spiculum infigetur tibi.

PHILOCLEO. O Cecrops heros, domine noster, in draconem desinens, paterisne me sic a barbaris hominibus opprimi, quos ego docui quatuor mensuras lacrimarum fundere in choenice?

CHORUS. Ergone in senectute multa non insunt incommoda scilicet? nunc etiam ambo isti veterem herum vi capiunt, subiguntque, immemores renorum et exomidum, quas iste eis emit, et galerorum, et ut hieme pedes eis fovebat, ne quando frigerent; sed illis non inest in oculis pudor nec raverentia veterum calceorum.

PHILOCLEO. Nonne me nunc quidem dimittes, passuma bestia, nec in memoriam revocans, quando te uvae furantem deprehendi, et adductum ad oleam probe

flagris concidi usque ad invidiam? et tu ingrati animi homo eras. Sed dimitte me et tu, et tu, priusquam gnatus meus huc excurrat.

CHORUS. Sed horum mox poenas nobis dabitur non ita multo post; ut sciat, qualis sit mos hominum iracundorum et iustorum et acerba tuentium.

BDELYCLEO. Caede, caede, o Xanthia, et abige crabrones ab aedibus.

XANTHIA. Atqui hoc ago; sed et tu largo fumo illos preme.

SOSIA. Nonne in malam rem facessetis? non abiitis? percutite caudice.

XANTHIA. Et tu imposito in ignem Aeschine Selli filio, fac fumum. Eramus ergo vos abacturi tandem.

BDELYCLEO. Sed mehercle non tam facile illis defunctus fuisses, si forte de carminibus Philoclis comedissent.

CHORUS. Annon ergo haec manifesta sunt pauperibus, ut clam me imprudente insinuarit se tyrannus? aiquidem tu, o improbissime, superbique illius sectator Amyntiae, a legibus nos arces, quas constituit nostra civitas, neque causam ullam praetendens, neque orationem comem, quamobrem solus ipse domineris.

BDELYCLEO. Possemusne sine pugna et acuto clamore sermones conferre inter nos, et in gratiam redire?

CHORUS. Tecumne conferam sermones, o populi osor, et monarchiae cupide, et familiaris Brasidae, qui gestas simbriam e taeniis, et barbam intonsam alis?

BDELYCLEO. Edepol nae satius est, ut a patre meo prorsus abscedam, potius quam quotidie conflicter cum tantis malis.

CHORUS. Nec in apio nec in ruta sunt adhuc res istae: hoc enim inseremus vilissimum verbum: et nunc quidem nihil dolet tibi; sed dolebit, quum orator eadem ista in te ingeret crimina, coniuratosque tuos vocabit.

BDELYCLEO. Obsecro per deos, estisne vos hinc discessuri? sin aliter, constitutum est mihi vapulare usque et verberare toto die.

CHORUS. Nunquam desistam, donec aliqua pars mei reliqua erit, quando tu ad tyrannidem affectas viam.

BDELYCLEO. Nempe omnia vos tyrannidem et coniurationem nominatis, sive maius, sive quis minus crimen alicui intentet, cuius ego tyrannidis nomen quinquaginta annis ne semel quidem audiveram. Sed nunc multo vilior est salsamentis, adeo ut illius nomen iam in foro etiam circumferatur. Nam si quis emat orphos, nolit autem membradas, illico dicit ille, qui in proxumo vendit membradas: *Iste homo videtur obsonare ad tyrannidem*. Si quis autem porrum petat ad condiendas apuas, olerum venditrix linis intuens dicit illi: *Porrum petis: dic mihi, num paras tyrannidem? an putas tibi Athenas condimenta tributum instar ferre?*

XANTHIA. Me quoque scortum, quum heri meridie ad illud ingressus essem, quia iubebam, ut supinum agiteret equum, iratum interrogavit, *an Hippiae tyrannidem constituam*.

BDELYCLEO. Haec enim istis auditu iucunda: et nunc ego, quia volo, ut pater meus, his relictis moribus, primo mane domo non egrediatur, delationibus et litibus misere vacaturus, sed vitam agat splendidam, uti Morychus, insimulor ista facere ex coniuratione, tyrannidisque studio.

PHILOCLEO. Tuo quidem hercle merito: namque ego vel gallinarum lac nihili faciam prae ista vivendi ratione, a qua me nunc abducere satagis: neque delector raris, nec anguillis; sed libentius comederem liticulam minutam in patina suffocatam.

BDELYCLEO. Namque edepol assuevisti eiusmodi rebus delectari. Sed si poteris patienter silere, et cognoveris quae dicam, arbitror tibi me ostensurum, ut ista omnia te falsum habeant.

PHILOCLEO. Fallor, quando iudico?

BDELYCLEO. Et quidem derideri te non sentis ab hominibus, quos tu tantum non adoras. Quin in sciens servitutem servis.

PHILOCLEO. Desine memorare servitutem mihi, qui omnibus impero.

BDELYCLEO. Haud tu quidem: verum aervus es, dum te putas imperare. Nam doce nos, o pater, quid tibi accedit dignitatis, qui tributa Graeciae in rem tuam convertis.

PHILOCLEO. Plurimum vero: voloque his arbitrium permittere.

BDELYCLEO. Ego etiam. Dimittite nunc eum omnes, et gladium mihi date. Nam si argumentis a te victus fuero, gladio incumbam. At, perii! dic mihi quid, si non acquieveris arbitratorum sententia?

PHILOCLEO. Nunquam bibam meri mercedem boni Geni.

CHORUS. Nunc autem te, qui e nostra palaestra es, oportet dicere quid novi, ut videaris —

(**BDELYCLEO.** Ferat mihi huc scrinium aliquis ocus.

CHORUS. Sed non prorsus homo nihili videberis esse, si istud tibi iubes dari.) non ita, ut adulescens iste, verba facere. Vides enim quam magnum tibi instet certamen, in quo omnia in discrimen adducuntur, si, quod absit, iste victor erit.

BDELYCLEO. Etenim quaecunque dixerit, memoriae causa summatim notabo.

PHILOCLEO. Quid autem vos dicitis, si iste oratione me superaverit?

CHORUS. Non amplius senum turba utilis foret, nec lulum. Nam irrideremur per vias omnes et thalophori vocaremur, litium putamina. Sed o qui disceptabis de universo imperio nostro, nunc audacter omnium linguae tuae virium fac periculum.

PHILOCLEO. Equidem statim ab ipsis carceribus imperium nostrum argumentis ostendam, ut nullo regno sit inferius. Quid enim fortunatum aut beatum magis nunc est iudice, aut deliciis magis abundans, aut formidabilius animal, praesertim sene? quem primum quidem prorepentem e lecto observant apud cancellos homines magni et quadricubitales: deinde statim accedens aliquis iniicit mihi manum mollem, quae furta fecit publicae pecuniae: supplicesque mihi ad greges accidunt sotes, vocem miserabilem fundentes: *Miserere mei, o pater, obsecro te, si et tu unquam*

surripuisti aliquid, magistratum gerens, aut in militia contubernali obsonans. Qui nec an viverem sciret, nisi a me iam antea crimine absolutus fuisset.

BDELYCLEO. Quod de supplicibus dicis, illius hoc esto mihi monumentum.

PHILOCLEO. Deinde ingressus, precibusque oneratus, et ira deteresa, intus nihil horum quae promiserim, facere soleo. Sed audio reos omnigenas voces mittentes, ut absolvantur. Age, quae non ibi blandimenta potest audire iudex? alii dellent paupertatem suam, eaque quibus revera premuntur mala cumulant aliis, donec aequaverit aliquis sua meis. Alii narrant fabulas nobis: alii Aesopi ridiculum quoddam; alii dicteria dicunt, ut ego rideam et iram deponam. Atque si his non moveamur, liberos extemplo protrahit, filias et filios manu ducens: ego autem ausculto: at illi capita simul demittentes balant: deinde per illos pater, tanquam deum, me obsecrat, tremens, ut se noxa liberem: *Quod si delectaris agni voce, filii vocem miserearis.* Si vero porcellis delecter, orat, ut *filiae voce movear.* Atque tunc nos intensionem irae nonnihil relaxamus. Annon magnum hoc est imperium et divitiarum irrisio?

BDELYCLEO. Hoc alterum erit, quod literis mandabo, divitiarum tua irrisio. Et commoda mihi memora quae habes tu, qui Graeciae imperare te dicis.

PHILOCLEO. Etiam puerorum aetas quum examinatur, nobis licet pubem eorum contemplari; et si Oeagrus in iudicium veniat, non ante absolvitur, quam nobis ex Nioba orationem recitet, optumam quamque eligens. Si autem tibicen causam vincat, pro latae sententiae mercede nobis iudicibus e foro egredientibus exodium modum tibia canit capistratus. Et si pater quis moriens filiam, quam unicam relinquat haeredem, testamento det alicui nuptum, nos tabulas et concham sigillo decore impositam longum flere iubemus, et rescindimus, puellamque damus illi, qui precibus nos ad suas partes adduxerit; et ista quum facimus, immunes sumus reddendae rationis: ceterorum autem magistratuum nullus.

BDELYCLEO. Honesta quidem sunt quae dixi

cetera, ob easque felicem te praedico: at quod rescindis testamentum de unica haerede, iniuste facis.

PHILOCLEO. Praeterea quum senatus, itemque populus, in cognitione magni alicuius criminis dubius haeret, decreto facto reos ad iudices amandant: deinde Euathlus et magnus ille palpator clypeique abiector Cleonymus dicunt se non prodituros vos, et pro populari statu pugnaturos. Et apud populum nullius unquam oratoris sententia valuit, nisi dixerit iudicum consensus esse dimittendos, quum primum unam litem iudicaverint. Ipse autem Cleo, qui ciamore omnia domat, solos nos non arrodit; sed observat, manu tenens flabellum, muscasque a nobis abigit. Tu autem patri tuo nihil istorum fecisti naquam. At Theorus, quamvis nequaquam inferior vir sit Euphemo, spongiam habens e pelvi calceos nobis pice illinit. Considera autem a quibus me excludis et arces commodis, quae tu servitium esse et ministerium te dicebas probaturum.

BDELYCLEO. Dic usque ad satietatem: nam utique desistes aliquando ab isto praeclaro tuo imperio, et videberis *podex loturam pervincens*.

PHILOCLEO. Sed quod iucundissimum est omnium istorum, cuius oblitus fueram; quum domum redeo, mercedem habens, atque ingredientem sinui omnes amplectuntur propter argentum; et primo gnata me lavat, et pedes ungit, et me prona deosculatur, atque me *pappam* vocitans, interea triobolum lingua sua mihi ex ore expiscatur: deinde uxorcula mihi subblandiens maxam adfert non multum subactam, postea mihi adsidens me sic invitat: *Comede istud; manduca istud*. His ego delector; nec mihi opus erit, ut ad te respiciam et ad condum promum, quando prandium adponat, maledicens mihi et murmurans, ne mox aliam mihi pinsat offam. Haec possideo, propugnaculum malorum, munimentumque telis arcendis. Tum si mihi vinum sitiienti non infuderis, *asinum* hunc 'adtuli vino plenum: deinde pandus ipse memet ingurgito: ille autem hians rudit, et contra tuum *turbinem* grande et horrendum pedit. Annon magnum imperium obtineo, nec inferius Iovis regno? qui eadem audio de me dici, quae Iupiter de se, Nam si nos tumultuemur, qui-

libet praetereuntium autumat: *Quam vehementer tonat forum iudiciale, o supreme iupiter!* Et quando fulmino, poppysmate me adorant, et cacant prae metu divites vel maxume superbi. Et tu me in primis times ipse, times, inquam, ita me Ceres amet; ego vero peream, si te timeo.

CHORUS. Nunquam tam accurate quemquam audivimus, neque tam prudenter verba facere.

PHILOCLEO. Non: verum ille desertas vineas sperabat se vindemiaturum; probe enim norat me hac arte plurimum valere.

CHORUS. Ut autem omnia persecutus est, et nihil praeteriit, adeo ut extollerer quidem auscultans, et ius dicere in beatorum insulis ipse mihi viderer, dulcedine eius verborum perfusus.

PHILOCLEO. Ut iste iam pandiculatur, et non est apud se! Efficiam certe, ut tu scuticas prae oculis habeas hodie.

CHORUS. Oportet autem te omnigenos nectere dolos, ut elabaris: difficile enim iram meam mollire, si quis a me non dicat. Proinde tuum est quaerere molam bonam recensque caesam, si nihil tale dixeris, quod meam iracundiam frendere possiet.

BDELYCLEO. Difficilis equidem est labor, cui adhibendum acrius maiusque ingenium, quam comico-rum sit, morbum sanare civitati ex longo tempore ingentum. Sed, o pater noster Saturno gnate —

PHILOCLEO. Desine patrem commemorare. Nisi enim cito ostenderis me servire, non est, ut mortem effugias, etiamsi oporteat me extis abstinere.

BDELYCLEO. Ausculta modo, mi patercule, paulisper exporrecta fronte; atque primo quidem computa levi negotio, non calculis, sed digitis, tributa universa, quae ab urbibus nobis conferuntur: praeterea vectigalia seorsum, et multas illas centesimas, prytanea, metalla, fora, portus, mercedes, sectiones. Istorum reddituum summa est circiter bis mille talenta. Hinc iam pone mercedem annuam iudicibus, qui sunt sex mille; non enim plures in hac urbe habitatis: cedunt itaque vobis centum et quinquaginta talenta.

PHILOCLEO. Ne quidem decima pars ergo nobis in mercedem cedit.

BDELYCLEO. Non hercle. Sed quorsum abit reliqua pecunia?

PHILOCLEO. Ad eos qui semper haec verba in ore habent: *Nunquam prodam Atheniensium colluviam; verum pro populi libertate pugnabo semper.*

BDELYCLEO. Tu enim, o pater, ipsos tibi adasciscis dominos, speciosis illis dictis deceptus. Deinde isti quinquagenorum talentum munera ab urbibus extorquent, huiusmodi minis terrorem incutientes: *Aut tributum dabitis, aut ego intonans urbem vestram evertam.* Tu vero contentus es, si imperi tui relectanea rodas. Socii autem nostri ut senserunt reliquam turbam e phimo sorbere et comedere res nihil, te quidem habent pro Conni calculo: istis autem adserunt munera, salsamentorum orcas, vinum, tapetes, caseum, mel, sesama, pulvinaria, phialas, laenas, coronas, torques, pocula, opes cum sanitate. Quibus autem tu imperas post multos terra marique exanilatos labores, eorum tibi nemo ne caput quidem alii ad condiendos pisciculos dat.

PHILOCLEO. Non hercle: sed ipse tres alii bulbos ab Eucharida qui peteret misi. At odiosus es, istam servitutem omittens, quam mihi demonstraturus eras.

BDELYCLEO. Nonne vero servitus magna est, quum omnes isti magistratus gerentes, et ipsi, et eorum assentatores, mercedes accipiunt: tu vero, si quis tibi tres obolos det, contentus es, quos ipse remigando et terrestribus praeliis depugnando, et urbes obsidendo quaesieras multo labore? Et praeterea, quod me in primis excruciat, alieno iussu ad forum ire cogeris, quando domum tuam ingressus impudicus adolescentulus, Chaereae filius, sic divaricatis cruribus stans, lascivo et ad molliem composito gestu, tibi edicit, ut summo mane et tempestive iudicaturus eas, quia quicumque vestrum post datum signum venerit, triobolum non accipiet. Ille vero qui republicae dat operam, pro patrocinio drachmam accipit, etiamsi ad concionem serius venerit: deinde alium quendam eo-

rum, quos in magistratu collegas habet, participem facit, si quis reorum aliquid dederit: atque ita ambo de composito negotium conficere student: deinde, velut quum serra rursum prorsum ducitur, alter trahit, alter remittit: tu vero hietans quaestorem respicis, et quae gerantur non animadvertis.

PHILOCLEO. Haecine mihi faciunt! hei mihi, quid dicis? ut mihi cor profundum moves, facisque ut magis advortam animum, nec scio quomodo me adfectum reddas.

BDELYCLEO. Specta igitur, ut, quum tibi et universis ditescere in proclivi sit, involutus sis nescio quibus angustiis, ab istis, qui populo se studere simulant semper: qui urbibus plurimis imperans inde a Ponto ad Sardiniam usque, non habes quo fruaris, praeter istud quod fers mercedis minimum: idque ex lanæ flocculo instillant identidem tibi paulatim, ad sustentandam vitam, tanquam pultem. Pauperem enim te esse volunt, idque qua gratia velint, dicam tibi; nempe ut cognoscas tuum nutrimum, et quum iste te instigabit et tanquam canem immitet in quempiam inimicorum, ferociter tu illis insultes. Si enim vellent victum praebere populo, perfacile id esset. Sunt enim urbes mille, quae tributum nobis conferunt: harum si unicuique iniungeretur, ut viginti viros aleret, viginti millia civium viverent in omnibus deliciis, abundantes carne leporina, coronis omnigenis, colostris et decocto lacte, illisque perfruentes, quibus digna est patria nostra, erectumque Marathone tropaeum: nunc autem, tanquam olivantes, illum comitamini, qui mercedem distribuit.

PHILOCLEO. Hei mihi! quid ita quasi torpore manus mea perfunditur, et gladium tenere non possum, sed iam mollesco?

BDELYCLEO. At si quando ipsi timeant, Euboeam dant vobis, et frumenti promittunt quinquagenos modios se praebituros: nihil autem unquam dederunt, praeter quinque modios nuper hordei; et hos vix, peregrinitatis postulatus, accepisti per choenices singulatim admensos. Ideo inclusum semper ego te habui, alere te cupiens, ne isti irrideant te acerbe.

Et nunc certum est praebere tibi quidquid voles; tantum quaestoris lac bibere haud te sinam.

CHORUS. Utique sapiens erat, qui dixit: *Prius, quam amborum orationem audiveris, ne iudica.* Nam tu mihi nunc longe vincere videris. Itaque iam ira laxata scipiones abiicio. Sed, o aequalis et sodalis noster, obtempera, orationi obtempera, ne imprudentem te praebe, neque rigidum infractumque. Utinam mihi adfinis aut cognatus fuisset aliquis, qui me talia monuisset! Tibi autem nunc deorum aliquis manifeste praesens adiutor est in hac re, et palam beneficia in te confert, quae tu quoque praesens accipe.

BDELYCLEO. Equidem alam ipsum, praebens quaecunque seni conveniunt; alicam lingendam, laenam mollem, lodicem, meretricem, quae penem ei fricat lumbosque. Sed quod tacet, nihilque mutit, id non potest mihi placere.

CHORUS. Quid sibi agendum sit, ipse nunc secum reputat: iam enim agnoscit, quantum insaniebat modo; criminique sibi ipse vertit, quaecunque tu illum hortatus es, se iis obsecutum non fuisse. Nunc igitur forte tuis dictis paret, et sapit, mutatis in posterum moribus, tibi quoque morem gerens.

PHILOCLEO. Hei mihi!

BDELYCLEO. Heus tu, quid mihi clamas?

PHILOCLEO. Ne mihi quicquam istorum pollicere. Illa amo: illic siem, ubi praeco dicit: *Quis suffragium nondum tulit? surgat.* Atque adstem urnis iudiciariis, ultimus eorum qui calculum in phimum demittunt. Propera, anima mea. Ubi mea est anima? sine me transire, o caligiuosa. Hercules ne sirit ut nunc ego inter iudices sedens Cleonem furti reum deprehendam!

BDELYCLEO. Per deos obsecro, mi pater, age obtempera mihi.

PHILOCLEO. Quid obtemperem tibi? dic quidquid voles, praeter unum.

BDELYCLEO. Quodnam id est? fac sciam.

PHILOCLEO. Ut a iudiciis abstineam; illam enim

consuetudinem Orcus adimet mihi prius, quam ego tibi obsequar.

BDELYCLEO. Tu itaque, quandoquidem istud libenter facis, illuc quidem ne amplius eas; sed hic manens, ius dicito familiaribus.

PHILOCLEO. Qua de re? quid nugaris?

BDELYCLEO. Eadem fac, quae illic fiunt. Quia ostium clam aperuerit famula, hanc unica multabis multa, quod quidem illic utique factitabas. Et ista in posterum facies, ut rationi consentaneum est: quum ortus fuerit calor solis mane, iudicium exercebis in sole: si vero ningat, aut pluat, ante focum sedens, causas cognoscas: et licet meridie surgas, nullus te cancellis excludet Thesmotheta.

PHILOCLEO. Satis hoc mihi placet.

BDELYCLEO. Praeterea si quis causam nimis longa oratione dicat, non expectabis esuriens, te ipsum crucians simul et oratorem.

PHILOCLEO. Quomodo ergo potero, ut antid-hac, causam recte cognoscere, si comedam interim?

BDELYCLEO. Multo quidem melius: etenim hoc vulgo dicitur, *Iudices, mentientibus testibus, viz rem cognovisse ruminando.*

PHILOCLEO. Unique mihi persuades. Sed illud nondum dicis, mercedem unde sim accepturus.

BDELYCLEO. A me.

PHILOCLEO. Bene est istud, quod seorsum, non cum alio accipiam. Nam turpissime mecum egit nuper Lysistratus ille scurra: quum enim accepisset drachmam mecum, venit in forum piscarium et eam aerea moneta permutavit; deinde mihi imposuit in manum tres squamas mugilis, quas ego in os condidi: nam o-bolos me rebar accepisse: deinde offensus odore eas expui, illumque in ius trahere volui.

BDELYCLEO. Is vero quid ad haec dixit?

PHILOCLEO. Rogas? Galli me siebat stomachum habere; *Itaque facile concoques pecuniam*, inquis.

BDELYCLEO. Vides ergo quantum tibi inde accedet lucri.

PHILOCLEO. Non parum sane. Sed quod facturus es, fac.

BDELYCLEO. Manta modo: ego autem mox adero ista ferens.

PHILOCLEO. Vide sis, ut oracula perficiantur. Audiveram enim fore ut Athenienses aliquando singuli ius dicant in suis aedibus, et in vestibulis aedificet sibi unusquisque forum parvulum oppido, instar Hecatae sacelli, ubique ante fores.

BDELYCLEO. En: quid iam dices? nam omnia fero, quaecunque dixi, et multo etiam plura. Etenim matula, si micturias, ista iuxta te pendebit prope e paxillo.

PHILOCLEO. Scitum certe istud, et seni utile omnino invenisti remedium stranguriae.

BDELYCLEO. En et ignis, cui lens adposita, sorbere si quid necesse fuerit.

PHILOCLEO. Istud etiam scitum est. Nam si vel febricitem, mercedem tamen accipiam. Istic enim manens lentem sorbebo. Sed cur hunc ad me extulisti gallum?

BDELYCLEO. Ut, si dormias, dum aliquis causam dicit, iste cantans desuper te excitet.

PHILOCLEO. Unum adhuc desidero: cetera autem placent mihi.

BDELYCLEO. Quidnam?

PHILOCLEO. Simulacrum Lyci herois si qua ratione efferas.

BDELYCLEO. Ecce ob oculos adest, et ipse ille est heros.

PHILOCLEO. O heros domine, quam terribilis es aspectu, qualis Cleonymus nobis videtur!

SOSIA. Ergone nec ipse, tametsi heros est, arma habet.

BDELYCLEO. Si oculus sederes tu, ocius etiam litem ego citarem.

PHILOCLEO. Cita modo: nam sedeo ego dudum.

BDELYCLEO. Agedum, quamnam ei primum introducam litem? fecitne quid mali quispiam e familia? Thratta ancilla, quae adussit nuper ollam —

PHILOCLEO. Eho tu reprime te; nam parum abest, quin me perdideris. Num sine cancellis litem

citaturus es, qui inter res sacras primi nobis apparere solent?

BDELYCLEO. Edepol non adsunt, sed curram, et ipse actutum efferam foras. Quid hoc rei est? Quam multum valet, quibus adsuescas locis!

XANTHIA. Abi in malam rem. Iustus nemodi nos canem alere!

BDELYCLEO. Quid rei est, sodes?

XANTHIA. Nonne enim Labes iste canis in culinam modo irruens abreptum Siculum caseum commedit?

BDELYCLEO. Haec itaque noxa patri prima introducenda est: tu vero ades et accusa.

XANTHIA. Non ego hercle: verum alter canis ait se accusaturum, si quis introducat actionem.

BDELYCLEO. Agedum adduc eos huc.

XANTHIA. Ita sane facere oportet.

PHILOCLEO. Hocce quid est?

BDELYCLEO. Suile vimineum Laris.

PHILOCLEO. Itane manu sacrilega ablatum adfers?

BDELYCLEO. Non: sed a Lare facto initio aliquem conteram.

PHILOCLEO. Sed propera introducere litem: nam ego multam intueor.

BDELYCLEO. Agedum efferam nunc tabulas et atylos.

PHILOCLEO. Hei mihi! obtundes me enecabisque tempus terendo: mihi sat erat ungue sulcos ducere in tabula.

BDELYCLEO. En accipe.

PHILOCLEO. Cita nunc.

BDELYCLEO. Iam in eo sum.

PHILOCLEO. Quis iste est primus?

BDELYCLEO. Perii! ut piget oblitum me esse urnas iudicarias efferre!

PHILOCLEO. Heus tu, quorsum curris?

BDELYCLEO. Ad quaerendas urnas.

PHILOCLEO. Nequaquam, ego enim istis cotyllis usus eram.

BDELYCLEO. Optume ergo: omnia enim ad-sunt nobis, quibus opus est, praeter clepsydram.

PHILOCLEO. Ille vero quid est? annon clepsydra?

BDELYCLEO. Lepide excogitas haec instrumenta, et more vernaculo. Sed quamprimum aliquis intus efferat ignem et myrtos et thus, ut vota primum faciamus diis.

CHORUS. Nos etiam in libaminibus et votis verba bona dicemus vobis, quia ex concertatione et iurgio mutuam genereose reconciliastis gratiam.

BDELYCLEO. Linguis nunc primum favete.

CHORUS. O Phoebe Apollo Pythiae, hoc negotium, quod machinatur iste ante fores, da ut prospere nobis omnibus cedat, ut ab erroribus liberatis. Io Paeon!

BDELYCLEO. O rex domine, vicine Agyieum vestibuli mei, nova haec accipe sacra, quae patris mei in gratiam nunc primum comminiscimur, et mitiga hos eius nimis austeros et rigidos mores, pro defruto pauxillum mellis iracundiae eius admiscens, ut iam deinceps fiat hominibus clemens, et reorum magis misereatur, quam accensatorum, illisque orantibus illacrumet, et deposita asperitate, ab iracundia sua demat urticam.

CHORUS. Nos simul tecum precamur et accinimus tibi, in novo constituto magistratu, propter ea quae modo dixisti. Benevoli enim sumus tibi, ex quo sensimus te populum amare, ut nemo eorum, qui nunc sunt te iuniores

BDELYCLEO. Siquis Heliaeae iudicum foris est, ingreditur: nam quamprimum causidici orare inceperint, non intronitemus amplius.

PHILOCLEO. Quisnam est iste reus? ut condemnabitur!

XANTHIA et ACCUSATOR. Audite nunc accusationis libellum. Dicam subscripsit canis Cydathenensis Labeti Aexonensi, quod solus contra ius et fas comedit caseum Siculum: poena esto boia ficulnea.

PHILOCLEO. Immo mors canina, si semel convictus fuerit.

BDELYCLEO. Equidem Labes reus iste adest.

PHILOCLEO. O impurus ille! quam furaciter etiam intuetur! ut dentes restringens se decepturum me arbitratur! ubi est accusator Cydathenaeensis ille canis?

CANIS. Hau, hau.

BDELYCLEO. Alter iste rursus est Labes, bonus latrare et ollas lingere.

SOSIA ut PRAECO. Sile, sed: tu vero ascende et accusa.

PHILOCLEO. Agedum simul et ego hancce infundam et sorbebo.

XANTHIA ut ACCUSATOR. Audistis quam dicam scripserim huic, o iudices: etenim indignissimum facinus admisit et in me et in navales socios. Nam in angulum se propiciens plurimum caseum desicilissavit, et se implevit in tenebris —

PHILOCLEO. Satis hercle facti manifestus est, siquidem mihi pessimum foetorem casei ructavit in faciem modo impuratus iste.

XANTHIA ut ACCUSATOR. Nec me petentem fecit participem. At vero quis vobis bene facere poterit, nisi quis et mihi cani aliquid proiecerit?

PHILOCLEO. Nihil impertivit?

XANTHIA ut ACCUSATOR. Ne mihi quidem, qui consors ei sum.

PHILOCLEO. Fervidus enim vir est, nec minus ac lens ista.

BDELYCLEO. Per deos obsecro, mi pater, ne condemnes, priusquam ambos audiveris.

PHILOCLEO. Sed, o boné, res manifesta est; ipsa enim clamat.

XANTHIA ut ACCUSATOR. Ne ergo dimittite eum, utpote qui multo omnium canum lubentissime solus vorat, qui circumnavigans mortarium, urbium exedit crustam.

BDELYCLEO. Nec mihi adeo superest, qui rimas obturem urcei.

XANTHIA ut ACCUSATOR. Proinde istam castigate: nunquam enim poterit una domus duos fu-

res alere: ne in vanum frustra latrem ego; sin minus, deinceps non latrabo.

PHILOCLEO. Hui, hui! quantas eius commemoravit nequitias! furax omnino ille homo est. Nonne et tibi videtur, galle? nae hercle; adnuit ille quidem. Heus tu Thesmotheta! ubi ille est? matulam mihi det.

SOSIA ut THESMOTHETA. Ipse deme: nam ego testes citabo. Labeti testes adsunt; catinus, pistillum, radula, craticula, olla, ceteraque adusta vasa. Sed meisne tu adhuc, nec sedes?

PHILOCLEO. Nondum: sed istum arbitror cacaturum hodie.

BDELYCLEO. Annon desines rigidus esse et difficilis, idque erga reos, semperque eis mordicus inhaerebis? Ascende tu, Labes, et crimen purga. Quid taces? eloquere.

PHILOCLEO. Sed iste nihil habere videtur, quod dicat.

BDELYCLEO. Habet quidem: sed idem ei puto accidisse, quod olim accidit reo Thucydidi: buccas stupore percussus obmutuit subito. Facesse hinc; ego enim causam tuam defendam. Difficile quidem est, o viri, crimine invidioso arcessiti canis patrocinium suscipere: dicam tamen. Bonus enim est et lupos fugat.

PHILOCLEO. Immo fur iste quidem et coniuratus.

BDELYCLEO. Neutiquam hercle; sed natum quantum est canum optumus est, quippe possit praeesse magno pecori.

PHILOCLEO. At vero quid prodest, si caseum comedit?

BDELYCLEO. Nempe pro te pugnat, et custodit ianuam, ceteraque optumus est: si autem quidpiam surripuit, condona eum; citharam enim pulsare nescit.

PHILOCLEO. Vellem equidem, ut nec literas sciret, ut ne patrato scelere orationem conscripsisset.

BDELYCLEO. Audi, o bone, meos testas. Ascende tu, radula, et dic alta voce: tu enim tunc quaesturam exercebas: responde clare: nonne comminuisti

militibus dividenda quae acceperas? Ait se comminuisse.

PHILOCLEO. Sed mehercle mentitur.

BDELYCLEO. O bone, miserere afflictorum. Iste enim Labes et capita piscium edit et spinas: nec nunquam in eodem loco manet. Alter vero ille nihil aliud scit quam domum custodire: quippe manens ibi semper, quaecunque quis inferat, eorum partem sibi flagitat: si quis vero non det, mordet eum illico.

PHILOCLEO. Au! quidnam est mali, quo mollesco? malum quoddam evenit mihi, et persuadeor.

BDELYCLEO. Age, mi pater, obsecro, miserescite, eius, et nolite perdere. Ubi sunt liberi? ascendite, o miseri, et gannitu orate, obsecrate, et lacrimate.

PHILOCLEO. Descende, descende, descende, descende.

BDELYCLEO. Descendam: et quamvis istud *descende* complures iam deceperit, descendam tamen.

PHILOCLEO. Abi in malam rem. Ut nocet sorbuisse! Ecce enim illacrimavi ego, quod animo quidem meo, haud fecissem unquam, nisi implesem me lente.

BDELYCLEO. Nonne ergo absolvetur?

PHILOCLEO. Difficile sciu.

BDELYCLEO. Age, mi patercule, ad meliora convertere. Hoc sumto calculo, ad posteriorem urnam connivens transili, et enim absolve, o pater.

PHILOCLEO. Minime: nam citharam pulsare nescio.

BDELYCLEO. Agedum, hac te celeriter circumducam.

PHILOCLEO. Estne haec prior urna?

BDELYCLEO. Haecce.

PHILOCLEO. Huc demissus esto hicce calculus.

BDELYCLEO. Deceptus est, et absolvit imprudens.

PHILOCLEO. Age effundam calculos humi: nam qua fortuna certavimus?

BDELYCLEO. Res ipsa videtur ostensura. Absolutus es, o Labes. Pater, pater, quid tibi accidit?

PHILOCLEO. Hei mihi! nbi est aqua?

BDELYCLEO. Erige, erige te ipsum.

PHILOCLEO. Illud dic mihi: reverane absolutus est?

BDELYCLEO. Ita hercle.

PHILOCLEO. Nullus ego sum.

BDELYCLEO. Ne sis sollicitus, o bone; sed surge.

PHILOCLEO. Quomodo ergo id ego mihi conscire potero, hominem reum meo calculo fuisse absolutum? quid me nunc denique fiet? sed, o dii sancti, ignoscite mihi: iuvitus enim id feci, et non est moris mei.

BDELYCLEO. Ne feras id aegre; ego enim te, o pater, splendide alam, ducens mecum quocunque, ad coenam, ad convivium, ad spectacula, ut reliquum vitae tempus degas iucunde: neque te irridebit Hyperbolus, os tibi sublinens offuciis. Sed ingrediamur.

PHILOCLEO. Id nunc fiat, si videtur.

CHORUS. Sed ite vos laeti, quo volitis, celeriter. At, o innumerabiles catervae, nunc quae recte dicuntur, ne decidunt humi in vanum, cavete? nam inscitorum est spectatorum id committere, et non vostrum.

Nunc vero advortite animum, o populi, si vera nec fucata loquentem amatis: nam incusare spectatores poetae nunc lubido est: ait enim vos in se iniurios esse, de quibus prior saepe bene meritus est, partim non aperte, sed clam adiutans alios poetas, quum Enryclis divinationem et mentem imitatus, in alienos ingressus ventres, comicas multas fudit fabulas: partim vero aperte postea, quum ipsemet ausus est periculum subire, non alienarum, sed suarum ipsius Musarum ora moderans. Quum autem tantis honoribus elatus fuisset, quantis neminem mactavistis unquam, negat credidisse se summum attigisse fastigium, aut tumidos spiritus summissee, et palaestras comissabundum circuisse ut tentaret pueros; et si quis amator ad se properaret, indigne ferens perstringi amasium suum, negat se ulli unquam morem gessisse, consilio usus honesto, ne videlicet Musas, quibuscum consuescit, lenas redderet. Et quando primum docere coepit, negat se homines

aggressum fuisse; sed herculeo impetu maxuma monstra adortum se ait, quum statim ab initio audacter congressus est cum illa immani rictu horrenda belua, cuius ab oculis terribiles Cynnae radii micabant, centumque capita assentatorum perditissimorum circumlambebant ei caput: vocem autem habebat gurgitis perniciem enixi, odorem phocae, illotæ Lamiae coles, culum cameli. Huiusmodi monstrum quum conspicatus esset, negat se timuisse, et muneribus id placavisse: verum etiamnum pro vobis pugnat, aitque se praeter istud monstrum incubos et febres aggressum superiore anno, qui patres strangulabant noctu, et avos suffocabant, et in cubilibus incubantes, quicumque vestrum lites odere, litium contestationes, et citationes, et testimonia illis conglutinabant, ita ut perterriti multi ad Polemarchum se proriperent. Talem malorum depulsorem, huiusce purgatores regionis, quum inveneritis, tamen anno superiore prodidistis, serentem sententias grata novitate commendabiles, quas, quia non recte intellexeratis, incrementum capere non sivistis: quamvis per Bacchum inter libamina saepe adiuret, nunquam meliores istis versus comicos quemquam audivisse. Vobis quidem turpe est non statim illorum praestantiam cognovisse: sed poeta nihilo deterior apud sapientes habetur, si postquam adversarios praetervectus est, spem victoriae confregit. At in posterum, o boni, poetarum illos, qui studebunt aliquid novi dicere et invenire, magis amate et colite, atque eorum sententias servate et recondite in arcas cum pomis. Haec si facietis, toto anno vobis vestes redolebunt dexteritatem.

SEMICHORUS. O nos olim fortes in choris, fortes in praeliis, ob idque solum viri pugnacissimi! Olim haec erant, olim: nunc autem perierunt, et cycno iam candidiores efflorescunt hi nobis capilli. Sed ex istis etiam reliquiis oportet robur adsumere iuvenile. Ego meum senium praestantius esse puto multorum adulescentum cincinnis et ornatu et impudicitia. ?

CHORUS. Si quis vestrum, spectatores, conspecta mea persona, miretur, quum videat medium me gracilem esse factum in modum vespae, aut quae mens

sit huius mei aculei, facile hunc ego docebo, si vel indoctus fuerit antea. Nos, quibus aculeatus est pedes, Attici sumus, vera et sincera nobilitate soli insignes, indigenae; fortissimum genus, quodque hanc rempublicam saepius adiuvit in praeliis; quando venit barbarus, fumo premens incendiisque vastans universam regionem, cupidine incitatus favos nostros vi eximendi. Nam confestim facta excursionem cum hasta et clypeo, pugnam ipsis conseruimus, ira proluti acri, vir iuxta virum stans, prae iracundia mordens sibi labra: tela volantia coelumque diemque ex oculis eripiebant: sed tamen in fugam compulimus eos circa vesperam, diis opem ferentibus: nocturna enim ante conflictum transvolarat nostrum exercitum. Deinde fugientes insecuti sumus, tanquam thynnos pungentes eos in braccas: illi autem fugiebant, genaeque et supercilia ipsis interea pungebantur, ita ut apud barbaros ubique etiamnum nihil Attico crabrone perhibeatur fortius.

SEMICHORUS. Utique acer tum eram, quippe qui nihil prorsus timerem: et sane delavi perduelles, navigans illuc triremibus. Non enim tunc curabamus, quomodo scite orationem diceremus, vel calumniaremur aliquem: sed laudis illius erat inter nos aemulatio, quis optumus clueret remex. Itaque quum multas ceperimus urbes, virtuti nostrae id maxime debetur, quod huc ferantur tributa, quae depeculantur iuniores.

CHORUS. Si nos contemplerini diligentius, ad omnia invenietis nos consimiles crabronibus, tum vivendi ratione, tum etiam moribus. Primo enim nulum animal, si irritetur, nobis magis est iracundum, neque truculentius. Deinde et cetera omnia cum crabronibus molimur. Nam per examina collecti, tanquam in diversa alvearia migrantes, partim apud archontem, partim apud undecimviros, partim in Odeo ins dicimus: alii etiam iuxta moenia stipati arcte, in terram capite demisso, vix moventes se ipsos, tanquam vermes in cellulis. Ad reliqua etiam vitae necessaria inveniunda ingenio sumus promptissimo. Nam quemlibet pungimus, vic-

tumque inde nobis paramus. Sed enim fuci quidam inter nos sedent carentes aculeo, qui expectantes tributi nostri fructum comedunt otiosi. Hoc autem est molestissimum nobis, si quis non militans aufert mercedem nostram, licet pro salute huius urbis nec remum, nec hastam, nec pustulam ceperit. Sed rem in pauca conferam; censeo ut deinceps quicumque civium non habuerit aculeum, is ne triobolum accipiat.

PHILOCLEO, BDELYCLEO,
CHORUS.

(V. 1122 — 1291.)

PHILOCLEO. Nuncquam profecto pallium hoc vivus exuam, quod quidem solum mihi in acie saluti fuit, quum vehemens ille Boreas ingruit.

BDELYCLEO. Nihil boni, ut videtur, cupis evenire tibi.

PHILOCLEO. Haudquaquam enim hercle mihi expedit pretiosam vestem gestare. Nam et nuper, quum me pisciculis opplessem, maculatam vestem fulloni purgandam detuli, cui debitam mercedem triobolum solvi.

BDELYCLEO. Saltem periculum fiat, quandoquidem mihi te ipsum semel dedidisti, ut tibi benefaciam.

PHILOCLEO. Quid ergo iubes me facere?

BDELYCLEO. Missum hoc pallium face, et hancce laenam conice in collum instar pallii.

PHILOCLEO. Ergone filios generare et educare oportet, quum iste me nunc suffocare volt?

BDELYCLEO. Hem, hanc cape et iniice tibi, et ne loquere.

PHILOCLEO. Per deos obsecro, quid hoc mali est?

BDELYCLEO. Alii vocant Persida, alii Gaunacum.

PHILOCLEO. At ego Iodicem esse putabam Thymoetidem.

BDELYCLEO. Nec mirum id quidem: nam Sardes nunquam adiisti. Alioquin enim nosset; nunc autem ignoras.

PHILOCLEO. Egone? non hercle, non, inquam. Sed mihi quidem videtur persimilis esse Morychi viloso sago.

BDELYCLEO. Minime: sed Ecbatanis ista texuntur.

PHILOCLEO. An Ecbatanis fiunt trames flocci?

BDELYCLEO. Nequaquam, o bone; sed hoc a barbaris textitur magno sumtu, siquidem haec laena facile talentum absorpsit lanae.

PHILOCLEO. Nonne ergo *Laniperdam* hanc oportebat appellare potius, quam Gaunacum?

BDELYCLEO. Mane sis, o bone, et consiste, dum indueris.

PHILOCLEO. Hei mihi misero! quantum calorem impurata haec in me eructavit!

BDELYCLEO. Nonne amicieris?

PHILOCLEO. Non equidem hercle: sed, o bone, si necesse est, clibanum induito mihi.

BDELYCLEO. Age sis, ipse ergo te amici am: tu perge modo.

PHILOCLEO. Porro huc etiam depone fuscinam.

BDELYCLEO. Quid ita?

PHILOCLEO. Ut me eximas, prius quam liquefiam et diffuam.

BDELYCLEO. Age nunc exue illos detestabiles calceos, et propere indue Laconicas has baxeas.

PHILOCLEO. Egone ut sustineam induere unquam ab hostibus consuta infesta calceamenta?

BDELYCLEO. Pedem immitte, o bone, propere, deinde innitere fortiter, in Laconicam.

PHILOCLEO. Iniuriam tu quidem mihi facis, qui in hostile solum me cogis deferre pedem.

BDELYCLEO. Immitte nunc et alterum pedem.

PHILOCLEO. Minime vero istum: nam unus digitorum eius Laconas odit quam maxime.

BDELYCLEO. Aliter fieri nequit.

PHILOCLEO. Infelix ego, qui in senectute per-
nitionem non habebō!

BDELYCLEO. Propera induere: deinde more di-
vitum sic incede cum molli et delicato motu cor-
poris.

PHILOCLEO. En: specta iam habitum meum,
et considera cui potissimum ex divitibus sum incesso
similis.

BDELYCLEO. Cuinam? furunculo, cui imposi-
tum ex aliis emplastrum.

PHILOCLEO. Et profecto iam mihi lubido est
clunem motitare.

BDELYCLEO. Agedum, sciesne graves et prae-
claros sermones exsequi coram viris doctis et le-
pidis?

PHILOCLEO. Equidem.

BDELYCLEO. Quosnam ergo proferres?

PHILOCLEO. Permultos. Primum quidem ut La-
mia capta pederit. Deinde ut Cardopio matrem su-
am —

BDELYCLEO. Ne mihi narra fabulas: sed de
rebus humanis sermones perhibe, quales maxime do-
mi solemus.

PHILOCLEO. Iam igitur ego novi eorum, qui
maxime sunt domestici, istum: *Olim mus erat et mu-
stela* —

BDELYCLEO. *O stolide et indocte*, inquit Theo-
genes stercorario, idque eum obiurgans. De muribus
et mustelis vis narrare inter viros?

PHILOCLEO. De quibus ergo narrare me o-
portet?

BDELYCLEO. De rebus splendidis. Ut sacram
legationem obieris una cum Androcle et Clisthene.

PHILOCLEO. At ego nullibi ludos spectavi, ni-
si in Paro, idque duobus obolis pro mercede so-
lutis.

BDELYCLEO. Ergo oportet saltem te dicere, ut

illico pancratio certaverit Ephudion cum Asconda praeclare, senex iam et canus, qui tamen haberet latus robustum, et manus, et illa, thoracemque firmis-simum.

PHILOCLEO. Obe, desine; nihil dicis. Qui enim pancratio certaret thorace inlutos?

BDELYCLEO. Hunc in modum confabulari solent sapientes. Sed aliud quid dic mihi. Si apud hospites biberes, qualenam velles tuum ipsius memorare facinus fortissimum in iuventute patratum?

PHILOCLEO. Illud, illud quidem meorum est fortissimum, quum Ergasionis ridicas furatus sum.

BDELYCLEO. Enecas: quas tu, malum, narras ridicas? Quin potius, ut aprum olim sectatus fueris aut leporem? vel ut lampadem ferens cucurreris? excogitato facinore aliquo, quod iuvenilem audaciam spiraret quam maxime.

PHILOCLEO. Ergo equidem novi audacissimum hoc, quum Phayllum cursorem, adhuc catulaster, persecutus sum iudicio, et vici duobus calculis ob maledicta accusatum.

BDELYCLEO. Desine, et huc potius accumbe, ut discas quomodo te in conviviis et conversationibus gerere debeas.

PHILOCLEO. Quomodo ergo accumbam? dic propere.

BDELYCLEO. Composite et decore.

PHILOCLEO. Siccine me iubes accumbere?

BDELYCLEO. Nequaquam.

PHILOCLEO. Quomodo ergo?

BDELYCLEO. Genua extende, et, ut palaestrae peritum decet, flexiles artus molliter defunde in stragulis; deinde lauda ex adpositis aereis vasis quidpiam; lacunar contemplant; aulae crepitacula mirare. Affertur aqua manibus. Mensae ferantur intro. Coenamur. Iam loti sumus. Libamus —

PHILOCLEO. Per deos obsecro, num epulamur insomnium?

BDELYCLEO. Tibicina inflavit tibias. Convivae autem sunt Theorus, Aeschines, Phanus, Cleo, hos-

pes alius nescio quis ad caput Acestoris. Tu una cum istis es; proinde vide, ut scolia scite excipias.

PHILOCLEO. Itane? ut nullus Diacriorum.

BDELYCLEO. Hem, faciam periculum: etenim iam sum ego Cleo. Incino autem prior Harmodium: tu vero excipies. *Nullus unquam vir fuit Atheniensis* —

PHILOCLEO. *Non sane fur versutior.*

BDELYCLEO. Hoccine tu canis? peribis. Magno enim cum clamore miritabitur se perditurum te, et interemturum, atque ex hac regione expulsurum.

PHILOCLEO. At ego, siquidem minabitur, aliud hercle occinam: *Heus tu, homo! tibi dico, furiose et praepotens, evertes adhuc hanc civitatem? illa autem iam labat, mox ruinam datura.*

BDELYCLEO. Quid vero? si Theorus ad pedes tuos accumbens canat, prehensa Cleonis dextra: *Admoti historiam, o amice, doctus, viros bonos ama.* Quid illi referes scolion?

PHILOCLEO. Equidem canore et musice referam ad hunc modum: *Non licet vulpinari, nec ambobus fieri amicum.*

BDELYCLEO. Post illum Aeschines Selli filius excipiet scolion, vir sapiens et musicus, sicque lacinnet: *Pecunias et opes Clitagoraeque et mihi cum Thessalis* —

PHILOCLEO. *Multas sane dissipasti tu atque etiam ego.*

BDELYCLEO. Ista quidem probe tu calles. Sed iam tempus est, ut coenaturi eamus ad Philoctemonem. Heus puer Chruse, coenam compone in cistam nobis, ut aliquantisper inebriemur.

PHILOCLEO. Nequaquam. Noximum est potare: etenim oriuntur ex vino ianuarum effractiones, verbera, lapidum ictus; deinde quum quis crapulam edormivit, praesenti pecunia multam pendere oportet.

BDELYCLEO. Non, si apud viros honestos et bonos fueris. Aut enim veniam petunt ab eo quem offenderis; aut ipse fabulam aliquam facotam narras, Aesopicam ridiculam, aut Sybariticam, ex illis quas

audieras in convivio: deinde rem in risum deducis, ita ut ille abeat, missum te faciens.

PHILOCLEO. Operae pretium est igitur, ut fabulas multas addiscam, siquidem hoc pacto poenas non luam, ubi mali quidpiam patraverō. Agesis eamus: nil nobis obiciat moram.

CHORUS. Saepe mihi visus sum urbanus et lepidus esse, nunquam ineptus et inscitus. Sed multo magis stolidus mihi visus est Amynias Selli filius, de Crobyli prosapia, ille, quem ego aliquando vidi pro pomo et malo punico coenare cum Leogora: esurit enim sicut et Antipho. Sed enim Pharsalum abiit legatus: deinde ibi solus cum solis Thessalorum Penestis una erat, ipse penesta quum sit non minus ac quivis alius.

SEMICHORUS. O felix Automenes, quam te beatum praedicamus! filios genuisti solertissimos artifices; primum quidem omnibus gratum, virumque maxime catum, illum, inquam, fidibus canere doctissimum, quem venustas comitabatur: alterum histrionem, difficile dictu quam scitum! porro Ariphradem multo ingeniosissimum; quem aliquando iurabat pater nullo magistro usum, sed suapte ingenio per se didicisse lingua patrare, lupanaria intrantem identidem.

SEMICHORUS. Sunt, qui me dixerunt in gratiam rediisse cum Cleone. Quum is me nonnihil turbaret urgens, et me probris proscinderet, demumque quum vapularem, qui foris erant, deridebant me valde vociferantem, spectabantque, non quod illos aliqua mei tangeret cura, sed tantum ut viderent, an aliquando pressus dicterium aliquod emissurus essem. Quod ego quum persentiscerem, subblandiri paululum coepi. Proinde nunc, aiunt, *Ridica delusit vitem*.

XANTHIA, CHORUS, PHILOCLEO,
BDELYCLEO, MULIER PANARIA,
ACCUSATOR.

(V. 1292 — 1473.)

XANTHIA. O beatas vos testudines ob vestram cutem, et ter beatas, praeut est illa laterum meorum cutis! quam bene et provide tergum vestrum testa obtexistis, quae plagas illaesa tolerat: at ego perii, quum tergum meum baculo inscribitur.

CHORUS. Quid est, o puer? nam puerum, tametsi est senex, eum vocare par est, qui plagas acceperit.

XANTHIA. Annon ergo ille senex malum erat atrocissimum, et convivarum multo petulantissimus? Esi adessent Hippius, Antipho, Lyco, Lysistratus, Theophrastus, Phrynichus, horum tamen ille omnium longe erat iniuriosissimus. Quum enim se primum implevit multis deliciis, ocepit saltare, tripudiare, pedere, ridere, ut aëllus hordeo saturatus, et me verberavit probe, *Puer, Puer*, compellans. Deinde ut ipsum vidit Lysistratus, increpuit eum, hac usus similitudine: *Similis es, o senex, faeci recens ditatque, et viatori qui aufugit in paleas*. At ille sublato clamore ipsum contra similem esse dixit locustae, *quae floccos amisit palli, et Sthenelo suppellectile spoliato*. Illi vero plausum excitarunt, excepto Theophrasto solo, qui labra distorquebat, utpote vir scitus et elegans. Tum senex Theophrastum percontari sic inquit: *Dic mihi, quare superbis, venustusque et lepideus haberi vis, qui schrriliter divitibus subpalparis semper?* Huiusmodi contumeliis singulos insectabatur, cavillans rustice, praetereaque fabulas narrans ineptissime, nihil ad rem facientes. Deinde postquam inebriatus est, domum venit, verberans omnes, quicumque illi fieret obviam. Et eccum

Aristoph. Vol. XIII.

C c

iam titubans accedit; sed facessam hinc, priusquam plagas accipiam.

PHILOCLEO. Desinite, concedite. Plorabit aliquis eorum, qui pone me sequuntur. Vah! ut vos, nisi facessitis, o improbi, hac tedia torrefaciam!

BDELYCLEO. Profecto tu dabis cras pro iis poenas nobis omnibus, etsi valde iuveniliter audax es. Nam una omnes veniemus, te in ius vocaturi.

PHILOCLEO. Hui, hui; *vocaturi*! Obsoleta haec vestra sunt. Num etiam scitis, me ne nomen quidem litium patienter audire? Io, io! ista mihi placent; abscice camos iudiciarios. Nonne vero abibitis? ubi est index heliasticus? in malam crucem abeat. Ascende huc, aureola melolonthae, fune hoc manu prehenso: firmiter eum tene; sed cave: nam putris est funis ille: attamen fricari gaudet. Vide autem quam te calide subduxerim, convivis iam ore morigeraturam: quamobrem huic peni gratiam refer. Sed non referes, nec opus aggredi, sat scio: verum decipies et huic peni iridebis cum magno cachinno: nam et alii multis idem facitasti. At si nunc facilem te benignamque praebeas, ego te, ubi gnatus meus mortuus fuerit, redemptam ex lupanari habebo pro pellica, o cunne mi. Nunc autem meorum ipsius bonorum non sum dominus: sum enim iuvenis et magna cura custodior. Adservat enim me filiulus meus, et est morosus, ceteraque scrupulosus et sordidus cumini sector et nasturti scalptor. Proinde mihi timet, ne contumpar; nam praeter me pater et nullus est. Sed eum illum, adversum te et me celerem videtur conferre gradum. Sed quamprimum consiste, his tediis sumtis, ut eum iuveniliter ludos faciam, haud secus ac ille me olim, antequam initiarer.

BDELYCLEO. Heus tu, decrepite, et cunnitriba, desideras et videris amare formosam sandapilam. At ita me Apollo amet, ut tu istuc haud inultum feres.

PHILOCLEO. Quam lubenter comederes ex acceto liem!

BDELYCLEO. Nonne indignum est mihi illudere te, qui tiblecinam convivis clam abduxisti?

PHILOCLEO. Quamnám tibiicinam? quid ita ineptis, tanquam a tumultu delapsus?

BDELYCLEO. Pol ecclám, opinor, ipsam, quae tibi adstat Dardenis.

PHILOCLEO. Non: verum in foro teda diis u-
ritur.

BDELYCLEO. Haecceine teda?

PHILOCLEO. Teda utique. Nonne vides varie-
gatam?

BDELYCLEO. Quid vero nigrum hocce est, eius
in medio?

PHILOCLEO. Pix nimirum ex ipsa ardente ex-
sudat.

BDELYCLEO. Sed iste nonne podex est a
tergo?

PHILOCLEO. Immo tedae ramus hic eminet.

BDELYCLEO. Quid ais tu? quis ramus? tu ve-
ro nonne huc ibis?

PHILOCLEO. Ohe, ohe! quid facere cogitas?

BDELYCLEO. Hanc abducere ademtam tibi, ut
qui te putem rancidum senem esse et nil potesse.

PHILOCLEO. Operam mihi da modo. Etenim
ludos Olympicos quum spectarem ego, Ephudion pug-
navit cum Asconda egregie, senex iam: deinde pugno
feriens prostravit iuniorem. Proinde cave, ne suffu-
sis cruore oculis sugillatisque abeas.

BDELYCLEO. Nae hercle Olympiam probe di-
dicisti.

PANARIA. Age, per deos obsecro, assiste mihi.
Iste enim homo est, qui me perdidit, teda pulsando,
et excussit hinc panes decem singulos unius oboli, et
alios quatuor sarcinae impositos.

BDELYCLEO. Viden', quid feceris denuo? etiam
lites paratae sunt nobis propter tuam temulentiam.

PHILOCLEO. Minime, siquidem haec compo-
nent facetae fabulae. Quippe scio me huic reconcilia-
tum iri.

PANARIA. Ita me sospitent Ceres et Proserpi-
nâ, ut tu non impune illuseris Myrtiae Ancyliionis fi-

liae et Sostratae, qui sic meas merces perditum iveris.

PHILOCLEO. Ausculta, mulier; fabulam tibi volo narrare lepidam.

PANARIA. Ne mihi quidem ecaster, o fatue.

PHILOCLEO. Aesopum a coena redeuntem vesperi audax et temulenta quaedam adlatravit canis. Tum ille dixit: *O canis, canis, utique hercle, si pro mala lingua alicunde triticum emeris, sapero mihi videreris.*

PANARIA. Etiam derides me? In ius te voco, quisquis es, ad Aediles, ob datum mercibus meis damnum, testem habens Chaerephontem istum.

PHILOCLEO. Quin hercle potius auscultas, si quid tibi dicere videbor? Lasus olim et Simonides carmine certabant: tum dixit Lasus; *Nihil moror.*

PANARIA. Eho, siccine vero?

PHILOCLEO. At tu, Chaerephon, testis adesse mihi videris mulieri buxææ, Inoni pendenti ad pedes Euripidis.

BDELYCLEO. Sed eccum alium virum, qui, ut videtur, huc venit te citaturus: viatorem utique secum ducit.

ACCUSATOR. O me infelicem! Postulo te, o senex iniuriarum.

BDELYCLEO. Iniuriarum? ne, per deos obsecro, ne cites eum: ego enim pro illo poenam tibi persolvam, quamcunque statueris, et gratiam insuper habebo.

PHILOCLEO. Equidem etum ipso in gratiam redibo ultro. Fateor enim eum a me verberatum, et lapidibus impetitum fuisse. Sed accede huc prius: permittisne meo arbitrio, ut quanti iniuriam aestimavero, tantum tibi argenti pendam, et amicus deinceps tuus sim, an ipse indicabis, quantum tibi dari velis?

ACCUSATOR. Dic tu modo; nam lites fugito, otiumque sector.

PHILOCLEO. Sybarita quidam de curru decide-

rat, et grave vulnus acceperat capite; etenim peritus non erat equestris rei: tum quidam ex amicis superveniens dixit ei: *Quam quisque norit artem, in hac se exerceat.* Sic tu quoque curre ad Pittalum.

BDELYCLEO. Similia haec etiam sunt reliquis tuis moribus.

ACCUSATOR. Saltem tu memento quem ad modum ille respondit.

PHILOCLEO. Audi, ne fuge. In Sybari mulier olim fregerat echinum —

ACCUSATOR. Huius etiam dicti testem te esse volo.

PHILOCLEO. Echinus ille vero teste quodam adhibito in ius vocabat mulierem Sybaritidem; tum illa dixit: *Ita me Proserpina amet, si omissa hac contestatione, celeriter fasciam emisses, saperes magis.*

ACCUSATOR. Illude, usquedum archon litem hanc introduci iubeat.

BDELYCLEO. Ita me Ceres amet, ut tu non amplius hic manebis: sed sublimem medium ego te arreptum —

PHILOCLEO. Quid agis?

BDELYCLEO. Quid agam? fero te hinc intro. Sin minus, testes deficient illos tam multos qui te in ius vocaturi sunt.

PHILOCLEO. Aesopum quondam cives Delphici —

BDELYCLEO. *Nihil moror.*

PHILOCLEO. Furatum esse phialam insimulabant Apollinis: at ille narravit eis, ut olim scarabaeus —

BDELYCLEO. Vah! enecas me cum tuis scarabaeis.

CHORUS. Laudo fortunas tuas, o senex. En quo pervenit ex arida illa et aspera vivendi ratione alia iam pro illis edoctus, utique deliciis mollitque indulgebit plurimum. Sed forte nolet: nam recedere difficile est ab ingenio, quo semper quis fuit: quamvis multis id accidit, ut aliorum consiliis utentes mu-

taverint mores. Multam vero laudem, meo sapientumque iudicio, reportabit ob suam erga patrem pietatem, et solertiam, Philocleonis gnatus. In nullum enim tam comem incidi, nec ullius mores ita deamavi, nec unquam tam effuse laetatus sum. Quid enim ille adversum patrem dixit, in quo non vicerit, cupiens parentes honestioribus orpare studiis?

XANTHIA, PHILOCLEO, BDELYCLEO, CHORUS.

(V. 1474—1537.)

XANTHIA. Res turbidas et intricatas, ita me Bacchus amet, in aedes nostras aliquis deus invexit. Senex enim noster, ut diu multumque potavit, tibiamque audiit, laetitia perfusus, totam noctem saltationes illas antiquas continuat, quibus certavit Thespis in choris, seque ait mox saltando ostensurum, tragicos, qui nunc sunt, fatuos et insulsos esse.

PHILOCLEO. Quis vestibuli sedet in foribus?

XANTHIA. Hoc malum iam procedit.

PHILOCLEO. Clastra laxentur ista: namque iam inlatur saltationis exordium —

(**XANTHIA.** Quin potius forte furoris exordium.)

PHILOCLEO. Quae latera magna vi torquet. En ut naris mugit, et vertebra sonat!

XANTHIA. Bibe helleborum.

PHILOCLEO. Ferit Phrynichus, ut gallus —

(**XANTHIA.** Ni caveam, calcibus me feries.)

PHILOCLEO. Vibratis in altum calcibus micans: hiat podex.

XANTHIA. Quo in loco te moveas vide.

PHILOCLEO. Nunc enim in nostris artibus vertitur laxum acetabulum.

BDELYCLEO. Nihil hercle boni, nil profecto; sed furor hic quidem est.

PHILOCLEO. Age nunc edicam et provocem, qui mecum certent. Si quis tragoedus autumat se scite saltare, huc accedat mecum decertaturus saltatione. At quis, an nemo?

BDELYCLEO. Unus iste solus.

PHILOCLEO. Quis ille est infelix?

BDELYCLEO. Filius Carcini medius.

PHILOCLEO. At iste absorbebitur: nam ipsum perizomam impactus in numerum pugnis: est enim rhythmum prorsus imperitus.

BDELYCLEO. Sed, o miser, alius tragoedus Carcinita venit, illius frater.

PHILOCLEO. Edepol ergo obsonatus sum.

BDELYCLEO. Nihil hercle aliud, quam carcinos: nam accedit alius etiam filiorum Carcini.

PHILOCLEO. Quid hoc rei est, quod adrepi? acetabulumne an araneus?

BDELYCLEO. Pinnoteres iste est in hac familia, minimus natu, qui tragoediam facit.

PHILOCLEO. O Carcine, o felix liberorum prole! quanta multitudo decedit orchilorum! Sed in certamen contra eos descendendum est, o miser. Muriam misce istis, si vicero.

CHORUS. Agedum nos omnes paulum concedamus illis, ut libere ante nos turbinis instar versent se ipsos.

SEMICHORUS. Agite, o celeberrimi filii patris marini, saltate iuxta arenam et litus maris sterilis, squillarum fratres. Velocem pedem agitate in orbem, et in morem Phrynichi calces quis vibret, ut videntes crura sursum factata, cum admiratione exclament spectatores.

SEMICHORUS. Versa te ipsum, duc gyros, ven-

trem tuum feri, iacta crus sublime, turbines fiant.
Etenim ipse quoque adserpit pater istorum, regna-
tor maris, lætus filiis suis, tribus saltatoribus bene
peculiatis. Sed, si libenter saltatis, educite nos quam-
primum foras: hoc enim antehac nemo periclita-
tus est, saltantem ut dimitteret comicorum chorum.

ARISTOPHANIS
LYSISTRATA.

DRAMATIS PERSONAE.

LYSISTRATA.

CALONICE.

MYRRHINA.

LAMPITO.

CHORUS SENUM.

CHORUS MULIERUM.

STRATYLLIS.

PROVISOR.

MULIERES QUAEDAM.

CINESIAS.

PUER.

CADUCEATOR LACEDAEMONIORUM.

LEGATI LACEDAEMONIORUM.

POLYCHARIDES.

CIRCUMFORANEI QUIDAM.

FAMULUS.

ATHENIENSIS QUIDAM.

LYSISTRATA, CALONICE, MYRRHINA,
LAMPITO.

(V. 1 — 253.)

LYSISTRATA. At si quis in aedem Bacchi vocasset eas, aut Panos, aut Coliadis, aut Genetyllidis, ne transire quidem liceret prae multitudine tympanorum: nunc autem nulla adest hic mulier. Verumtamen haec vicina mea foras exit. Salve, o Calonice.

CALONICE. Et tu mecastor salve, Lysistrata. Sed quid conturbata es? exporge frontem, carissima: non enim te decent contracta supercilia.

LYSISTRATA. Sed, o Calonice, uritur mihi cor, et valde me piget sexus nostri, quoniam viri existimant nos esse nequam.

CALONICE. Quippe tales pol sumus.

LYSISTRATA. Quumque edictum illis fuerit hoc convenire, deliberaturis de re non levi, dormiunt, nec veniunt.

CALONICE. Sed, o carissima, venient. Mulieribus demo prodire non ita facile est. Alia enim marito operam dat: alia famulum excitat: alia puerum in lecto collocat, alia lavat, alia cibo in os indito placat.

LYSISTRATA. Sed erant magis necessaria curanda ipsis.

CALONICE. Quid autem est, mea Lysistrata, cur nos mulieres convocas? Quanam illa res est aut quanta?

LYSISTRATA. Magna.

CALONICE. Num etiam crassa?

LYSISTRATA. Ita me servet Iupiter, crassa.

CALONICE. Qui fit ergo, ut non veniamus?

LYSISTRATA. Nihil tale est: cito enim convenissemus. Sed est quiddam a me quaesitum, multis vigiliis in omnes partes versatum.

CALONICE. Mirabor, ni subtile quid sit versatum istud in omnes partes.

LYSISTRATA. Adeo subtile, ut universae Graeciae salus sita sit in mulieribus.

CALONICE. In mulieribus? Parum ergo abest, quin nulla sit.

LYSISTRATA. Ita ut arbitri nostri sit, salvam esse rempublicam, aut nullos superesse, nec Peloponnesios —

CALONICE. Nullos superesse edepol optimum est.

LYSISTRATA. Boeotiosque omnes perire funditus.

CALONICE. Non omnes, quaeso; sed anguillas excipe.

LYSISTRATA. De Athenis autem nil tale ominabor; aliud te suspicari velim. Si vero convenerint huc mulieres ex Boeotia simul et Peloponneso, nosque Atticae, communiter servabimus Graeciam.

CALONICE. Sed quid possent mulieres prudenter agere et praeclare? nosne, quas sedemus pigmentis nitentes, ornamentis excultae, crocotas gestantes, et Cimbericas rectas, et peribaridas?

LYSISTRATA. Immo enimvero haec ipsa sunt, a quibus salutem spero; crocotulae, et unguenta, et peribarides, et anchusa, et pellucidae tunicas.

CALONICE. Quo tandem modo?

LYSISTRATA. Ita ut illorum, qui nunc vivunt, virorum contra alium hastam nemo tollat.

CALONICE. Crocotam ergo, ita me Ceres amet et Proserpina, mihi tingendam cursabo.

LYSISTRATA. Nec clypeum sumat.

CALONICE. Cimbericam induam.

LYSISTRATA. Nec gladiolum.

CALONICE. Peribaridas emam.

LYSISTRATA. Annon ergo adesse mulieres oportebat?

CALONICE. Quin pol volando venisse oportuit dudum.

LYSISTRATA. Sed, pro dolor! videbis eas esse nimis Atticas, dum omnia faciunt iusto tardius. At nec ex maritimis ulla mulier adest, nec ex Salamine.

CALONICE. Sed has scio in celocibus traiecisso matutinas.

LYSISTRATA. Nec, quas sperabam et confidebam ego primas hic adfore, Acharnenses mulieres veniunt.

CALONICE. Attamen Theagenis uxor, tanquam horsum venire cupiens, Hecatæ simulacrum consuluit. Sed ecce accedunt quaedam: item aliae etiam. Hem, hem! undenam sunt?

LYSISTRATA. Ex Anagyro.

CALONICE. Edepol ut dicis. Anagyrus ergo mihi videtur commotus.

MYRRHINA. Num tardius advenimus, o Lysistrata? quid ais? cur taces?

LYSISTRATA. Non laudo, Myrrhina, modo advenientem in re tanta.

MYRRHINA. Vix enim in tenebris cingulum inveni, sed, si res urget, fare praesentibus nobis.

LYSISTRATA. Immo potius opperiamur paulisper, dum Boeotiae et Peloponnesiae mulieres veniant.

MYRRHINA. Multo tu rectius dicis: et ecce iam haec Lampito accedit.

LYSISTRATA. O carissima Lacaena, salve Lampito. Quam formosa videris, o dulcissima! quam pulchro colore, quam vegeto es corpore! vel taurum strangulare possis.

LAMPITO. Nae istuc ecastor credo, siquidem corpus exerceo, et subsultans pede podicem ferio.

LYSISTRATA. Haec autem adolescentula altera, cuius est?

LAMPITO. Primaria ecastor femina Boeotia venit ad vos.

LYSISTRATA. Pol Boeotia est, pulchrumque habens campum.

CALONICE. Et pol mundum, vulso pulegio.

LYSISTRATA. Quenam vero est illa altera puella?

LAMPITO. Bona quidem ecastor, sed Corinthia.

LYSISTRATA. Bona edepol videtur, ut illic esse solent.

LAMPITO. Iam vero quis congregavit mulierum hunc coetum?

LYSISTRATA. Ipsa ego.

LAMPITO. Dic igitur nobis, quid vellis.

LYSISTRATA. Ita sane, carissima.

MYRRHINA. Dic tandem quodnam sit serium illud negotium.

LYSISTRATA. Iam dicam. Sed priusquam dicam, vos hoc interrogabo pauxillum quidpiam.

MYRRHINA. Quidquid voles.

LYSISTRATA. Liberorum vestrorum patres nonne desideratis absentes in militia? Sat enim scio unicuique vostrum peregre abesse virum.

CALONICE. Meus quidem vir iam quinque menses, o miser, abest in Thracia observans Eucratem.

LYSISTRATA. Meus vero totos sex menses ad Pylum.

LAMPITO. Meus autem, si quando ab exercitu redeat, mox adnexo sibi clypeo evolat.

LYSISTRATA. Sed nec moechi relicta est scintilla. Ex quo enim nos prodiderunt Milesii, ne olisbum quidem vidi octo digitos longum, qui nobis esset coriaceum auxilium. Velletisne ergo, si quam ego fabricam invenero, bello mecum sinem imponere?

MYRRHINA. Per deas iuro me velle, si me oporteat vel encyclum hocce opponere pignori, sumtamque pecuniam hoc ipso die ebibere.

CALONICE. Ego vero mihi videor vel rhombi instar meipsam dissectura, et dimidiatam mei data.

LAMPITO. Ego vero vel ad Taygetum ascenderem, si ibi Pacem sim visura.

LYSISTRATA. Dicam ergo; siquidem res celanda non est. Nobis enim, o mulieres, si volumus cogere viros ad colendam pacem, abstinendum est —

MYRRHINA. Quo? dic.

LYSISTRATA. Facietisne ergo?

MYRRHINA. Faciemus, si vel nos mori oporteat.

LYSISTRATA. Abstinendum igitur nobis est a pene. Quid mihi avertamini? quorsum itis? Vos inquam, cur labra distorquetis, et renuitis? cur color mutatur? cur lacrima fluit? facietisne, an non facietis? aut quid cogitatis?

MYRRHINA. Non fecerim, sed bellum serpat.

CALONICE. Nec edepol ego, sed bellum serpat.

LYSISTRATA. Illoccine dicis tu, rhombe? atqui modo siebas te vel dimidium tui abscissuram.

CALONICE. Aliud, aliud quidquid voles. Vel per ignem, si oporteat, incedere volo. Hoc potius, quam quod de pene dicebas, ad quem nihil est quod compares, o cara Lysistrata.

LYSISTRATA. Tu vero, quid?

LAMPITO. Et ego volo per ignem.

LYSISTRATA. O libidinosum sexum omnem nostrum! non temere est, quod de nobis fiunt Tragediae: nihil enim sumus, nisi *Neptunus et scapha*. Sed, o cara Lacaena (tu enim si fueris sola mecum, perditam rem adhuc restituere poterimus) adsentire mihi.

LAMPITO. Per ecastor difficile est feminas dormire solas sine mentula. Hoc tamen perpeti oportet: nam pacem fieri oportet maxime.

LYSISTRATA. O carissima et sola harum femina.

MYRRHINA. Si autem, quod absit, quam maxime abstinemus a quo tu dicis, magisne easpropter fiet pax?

LYSISTRATA. Multo magis, ita me ament divae. Si enim domi sederemus pigmentis oblitae et in amorinis subuculis nudaе incederemus glabro cummo, arrigerent viri, et coire cuperent: nos autem si non accederemus, at nos contineremus, sat scio mox pacem eos facturos.

LAMPITO. Sane Menelaus olim conspectis, ut puto, Helenae nudis papillis, ense abiecit.

MYRRHINA. Quid vero, o misella, si nos omiserint viri?

LYSISTRATA. Tum istud Pherecratis adhibe, *Canem excoriatum excoriare*.

MYRRHINA. Nugae sunt ista simulacra. Si vero comprehensas in cubiculum vi traxerint nos?

LYSISTRATA. Renitere apprehensis foribus.

MYRRHINA. At si verberent?

LYSISTRATA. Tum praëbe, sed maligne. Nulla enim his inest voluptas, si per vim fiant. Aliisque modis molestia eos afficere oportet. Nec dubites, quin ocius defatigentur: nunquam enim ex eo voluptatem vir capiet, ni mulieri simul iucundum sit.

MYRRHINA. Si vobis hoc videtur, nobis itidem videtur.

LAMPITO. Et nos quidem nostris viris persuadeblimus, ut ubique sine dolo malo pacem colant. Sed Atheniensium colluviem quomodo quis adducere possit, ut ne rursus delicias faciat?

LYSISTRATA. Ne sis sollicita: nos, quod in nobis erit, nostratibus persuadeblimus.

LAMPITO. Nequicquam, quamdiu in triremes conferentur studia, et in divae aede adservabitur immensa illa pecuniae vis.

LYSISTRATA. Sed et hoc etiam bene provisum et praecantum est: occupabimus enim arcem hodie. Nam provectionibus aetate mulieribus hoc mandatum est negotium, ut, dum nos haec constituimus, sub specie sacrificandi occupent arcem.

LAMPITO. Omnino fieri possit: etenim sic bene autumas.

LYSISTRATA. Cur ergo non haec quamprimum, o Lampito, iureiurando confirmamus, ut irrupta sint?

LAMPITO. Iusiurandum modo concipito, ut iuremus.

LYSISTRATA. Recte autumas. Ubi est Scythae-na? quo spectas? Pone in conspectu clypeum supinum: et mihi det hostias aliquis.

MYRRHINA. Lysistrata, quo sacramento nos adstringes?

LYSISTRATA. Quonam? In clypeum, ut Aeschylum aiunt fecisse quondam, ove mactata —

MYRRHINA. Ne, quaeso, mea Lysistrata, iuraveris in clypeum quicquam super pace.

LYSISTRATA. Quodnam erit ergo iusiurandum?

MYRRHINA. Si sumtum alicunde album equum immolemus, et super eo iuremus.

LYSISTRATA. Quorsum album equum?

MYRRHINA. Sed quomodo iurabimus nos?

LYSISTRATA. Edepol tibi dicam, si velis. Collocato supino grandi calice nigro, in eum immolemus Thasii vini urceum, et iuremus in calicem nos non iusuras.

LAMPITO. Dii boni, quae iuramentum! dicere nequeam quantum illum probem. Intus effertur aliquis foras calicem et urceum.

LYSISTRATA. O carissimae mulieres, quanta vis fictilium! hoc sumto calice statim quis hilarabitur: eum depone, et hostiam mihi prehenda. O Suada domina, et amicitiae phiala, propitia mulieribus accipe haec sacra.

MYRRHINA. Boni coloris est sanguis et pulchre profluit.

LAMPITO. Quin etiam, ita me Castor amet, suave olet.

LYSISTRATA. Sinitis primam me, o mulieres, iurare.

MYRRHINA. Non, per Venerem; nisi sortita fueris.

LYSISTRATA. Prehendite omnes calicem, o Lampito, dicatque pro vobis una, quaecunque ego dixerō; vos vero in eadem iurabitis et rata habebitis: *Nec adulter, nec vir ullus est* —

MYRRHINA. *Nec adulter, nec vir ullus est.*

LYSISTRATA. *Qui ad me accedet rigente nervo.* Dic.

MYRRHINA. *Qui ad me accedet rigente nervo.* Papae! labant genua mea, o Lysistrata.

LYSISTRATA. *Domi casta degam aetatem.* —

MYRRHINA. *Domi casta degam aetatem.*

LYSISTRATA. *Crocotam gestans et comta* —

MYRRHINA. *Crocotam gestans et comta.*

Aristoph. Vol. XIII.

D d

LYSISTRATA. *Ut meus vir quam maxime incendatur —*

MYRRHINA. *Ut meus vir quam maxime incendatur.*

LYSISTRATA. *Nec unquam sponte viro meo morem geram —*

MYRRHINA. *Nec unquam sponte viro meo morem geram.*

LYSISTRATA. *Si vero me invitam vi cogat —*

MYRRHINA. *Si vero me invitam vi cogat.*

LYSISTRATA. *Maligne ei praebebo et motus non addam.*

MYRRHINA. *Maligne ei praebebo et motus non addam.*

LYSISTRATA. *Non tollam calceos sursum ad lacunar.*

MYRRHINA. *Non tollam calceos sursum ad lacunar.*

LYSISTRATA. *Non conquiniscam instar leaenae in cultri manubrio.*

MYRRHINA. *Non conquiniscam instar leaenae in cultri manubrio.*

LYSISTRATA. *Haec si rata habeam, liceat mihi hinc bibere.*

MYRRHINA. *Haec si rata habeam, liceat mihi hinc bibere.*

LYSISTRATA. *Si vero transgrediar, aqua impleatur calix.*

MYRRHINA. *Si vero transgrediar, aqua impleatur calix.*

LYSISTRATA. *Vosne omnes iureiurando haec firmatis?*

CALONICE. *Ita, per Iovem.*

LYSISTRATA. *Age, ego sacrificabo hanc hostiam.*

MYRRHINA. *Partem modo, o cara, ut statim ab initio amicae inter nos simus.*

LAMPITO. *Quis ille clamor?*

LYSISTRATA. *Hoc illud est, quod dicebam. Nam mulieres arcem deae iam occuparunt. [Sed, o Lampito, tu quidem abi, et res vestras compone: has autem relinque nobis hic obsides. Nos vero cum ce-*

teris, quae sunt in arce, mulieribus, una occludamus ingressae ostium repagulis.

MYRRHINA. Nonne putatis contra nos suppetias venturos mox viros?

LYSISTRATA. Flocci eos facio. Non enim tantas minas, nec tantum ignem ferentes venient, ut claustra haec reserare possint, nisi ea, qua diximus, conditione.

MYRRHINA. Nunquam certe, ita me Venus amet. Frustra enim nos mulieres vocaremur invictae et scelestae.

CHORUS SENUM, CHORUS MULIERUM,
STRATYLLIS, PROVISO, R,
MULIERES QUAEDAM.

(V. 254 — 705.)

CHORUS SENUM. **P**erge, Draces; praeci pedetentim, etsi dolet tibi humerus, ferenti tantum onus virentis olivae.

SEMICHORUS. Profecto multa praeter spem eveniunt in longa aetate. Vah! quis enim unquam sperasset, o Stymmodore se auditurum, ut mulieres, quas pavimus domi, malum manifestum, obtinerent sacrum simulacrum, et occuparent arcem meam, pessulisque et claustris vestibulum occluderent?

SEMICHORUS. Sed quam citissime properemus ad arcem ire, o Philurge, ut circumponentes hos caudices ipsis, quotquot hoc facinus instituerunt et aggressae sunt, pyra una aggesta, incendamus nostris manibus omnes, uno animo: inprimis autem Lyconis uxorem. Non enim, ita mihi Ceres propitia sit, quoad ego vixero, nobis illudent. Nam nec Cleomenes, qui arcem prius occupavit, abivit sine malo suo: sed is, licet Laconicos spiritus gerens, abscessit, armis mihi

Dd 2

traditus, exiguum plane et detritum habens lacernam, squalidus, sordidatus, hirsutus, inde a sex annis illotus. Ita oppugnavi ego virum illum tamen, per sedecim ordines disposito exercitu, dormiens ad portas. Harum vero, quae Euripidi et diis omnibus invisae sunt, ego non reprimam praesens audaciam tantam? Ne ergo amplius in Tetrapoli meum sit tropaeum. Sed enim hoc mihi vis conficiendum superest, acclive istud spatium, ad arcem, quo propero; et danda opera, ut protelo ducamus haec ligna sine iumento; nam mihi baiularii vectes humerum comprimunt. Attamen ire oportet, et sufflare ignem, ne forte extinctus imprudentem me deficiat, quum ad finem viae pervenero. Fu, fu. Dii boni, qui fumus! Quam vehementer, o divo Hercules, adoriens me ex olla, uti rabiosus canis, mordet mihi oculos! Et est Lemnius ignis iste omnino: non enim alioqui morsu sic laesisset gramias meas. Festina ad arcem et fer opem divae: quando enim ei magis quam nunc succurremus? Fu, fu. Dii boni, qui fumus! Istic quidem ignis deum favore vigilat et vivit. Quidni ergo, depositis hic vectibus, viteam facem in ollam immittimus, accendimus, et in ianuam arietamus? Et nisi, quum eas vocabimus, arcis claustra laxent mulieres, incendere oportet fores, et fumo premere. Deponamus iam onus. Vah! quantus fumus! papae! Quis e Samiae expeditionis ducibus nobis opitulabitur, manumque vectibus admovebit? Desierunt tandem illi dorsum meum premere. At tuum est, olla, carbones excitare: fac taedam incensam quamprimum mihi feras. Diva Victoria ades, deque nobis, ut mulierum, quae arcem tenent, praesentem istam audaciam reprimamus, et tropaeum erigamus.

CHORUS MULIERUM. Flammam et fumum videor mihi cernere, o mulieres, tanquam ardentis ignis: festinandum et ocus.

SEMICHORUS. Vola, vola, Nicodice, priusquam incendantur Calyca et Critylla, flatu undique oppressae, a legibus durissimis et perditis senibus.

SEMICHORUS. At hoc timeo: num tardiore gradu succurro? nam, postquam primo diluculo urnam e fonte aegre implevi, ob turbam et tumultum et stre-

pitum ollarum, inter ancillas stigmatiasque servos pulsata, raptim sublata urna, popularibus mels adustis nunc demum aquam ferens succurro. Audivi enim capulares senes, stipites ferentes, tanquam balneum calefacturos, trium circiter talentum pondere, impetu ad arcem ire, atrocissimis verbis minaciter dicentes, comburendas esse sceleratas mulieres: quas, o diva, ne videam ego ambustas unquam, sed Graeciam et cives nostros earum opera bello et furore liberatos. Ea propter, aurea galea fulgens urbis praeses, tuas sedes occuparunt: teque voco adiutricem, si quis illas vir incenderit, ut feras nobiscum equam.

STRATYLLIS. Omitte, oh! quid hoc est, viri improbissimi? Nunquam enim probi, aut pii hoc fecissent viri.

CHORUS SENUM. Hanc rem inexpectatam cernimus nobis evenire: mulierum examen foris succurrit.

CHORUS MULIERUM. Quid nos formidatis? numquid multae videmur esse? atqui partem nostrum decem-millesimam nondum videtis.

CHORUS SENUM. O Phaedria, hasce garrire tam multa sinemus? nonne oportet aliquem nostrum has verberando baculum frangere?

CHORUS MULIERUM. Deponamus iam urnas nos etiam humi, ut ne impedimento mihi sit, si quis manum admoverit.

CHORUS SENUM. Nae hercle, si quis iam maxillas istarum, tanquam Bupalii, bis aut ter tutudisset, vocem non haberent.

CHORUS MULIERUM. Atqui en, tundat aliquis: stans ego os praebebo, et nunquam alie canis testiculis teprehendet.

CHORUS SENUM. Ni taces, verberando te senectutis meae vires exhauriam.

CHORUS MULIERUM. Accede modo, et digito tange Stratyllida.

CHORUS SENUM. Quid, 'si contundam eam pugnis? quid mihi facies mali?

CHORUS MULIERUM. Mordicus tibi pulmones et intestina extraham.

CHORUS SENUM. Non est Euripide poeta sa-

pienior. Nullum enim animal aequè impudens est atque mulieres.

CHORUS MULIERUM. Tollamus nos aquae urnam, o Rhodippe.

CHORUS SENUM. Cur tu, o diis invisa, huc venisti cum aqua?

CHORUS MULIERUM. Tu vero cur cum igne, senex Acheruntice? an ut humanum exuras tibi?

CHORUS SENUM. Ego, ut aggesta pyra incendam tuas amicas.

CHORUS MULIERUM. Ego vero, ut tuam pyram ista restinguam aqua.

CHORUS SENUM. Tu meum ignem restinguas?

CHORUS MULIERUM. Res ipsa mox indicabit.

CHORUS SENUM. Nescis, an ista lampade mox te ustulem?

CHORUS MULIERUM. Si forte sordes habes, balneum tibi praebebo.

CHORUS SENUM. Tu mihi balneum, obsoleta?

CHORUS MULIERUM. Et quidem nuptiale.

CHORUS SENUM. Audistin' eius audaciam?

CHORUS MULIERUM. Enimvero libera sum.

CHORUS SENUM. Reprimam ego tibi hunc clamorem.

CHORUS MULIERUM. Sed non amplius iudex in Heliæa sedebis.

CHORUS SENUM. Incende comas eius.

CHORUS MULIERUM. Tuae sunt partes, o Acheloë.

CHORUS SENUM. Vae misero mihi!

CHORUS MULIERUM. Num calida erat?

CHORUS SENUM. Quid calida? nonne desines? quid facis?

CHORUS MULIERUM. Irrigo te, ut regermines.

CHORUS SENUM. Sed aridus iam sum et tremulus.

CHORUS MULIERUM. Itaque, quum ignem habeas, teipsum tepefacies.

PROVISOR. Satin' emicuit mulierum luxuria, et tympanorum pulsatio, et frequentes Bacchationes, et illa in aedium tectis Adonia celebrantium lamenta, quae

ego, quum essem in concione, audiebam. Demonstratus enim, dignus ille hercle qui male pereat, dicebat navigandum esse in Siciliam: mulier autem tripudians, *hei, hei, Adoni*, inquit. Porro Demonstratus dicebat milites gravis armaturae esse conscribendos e Zacyntho; mulier autem in tecto temulenta, *Plangite Adonin*, ait. Contra omni studio enitebatur diis invisus ille et scelestus Cholozyges. Tales earum sunt obscenae cantilenaë.

CHORUS SENUM. Quid, si audias harum insolentiam? quæ tum aliis contumeliis nos adfecerunt, tum etiam effusis urnis nos lavarunt, ita ut vestes nobis quatiendae sint, tanquam si immixxissemus.

PROVISOR. Merito sane, ita me Neptunus amet marinus. Quum enim nos adiutores simus nequitiae mulierum, easque luxuriam doceamus, huiusmodi nascuntur ab illis consilia. Qui talia dicimus in officinis opificum: *O aurifex, monili, quod fabricaveras uxori meae, dum ea vesperi saltabat, glans excidit ex foramine; mihi quidem navigandum est in Salaminem: tu autem, si vacat, quovis pacto circa vesperam veni, et ei glandem inseras.* Porro alius quispiam haec ad sutorem dicit, iuvenem, et qui penem habet haudquaquam puerilem: *O sutor, uxoris meae pedis digitulum premit corrigia, utpote tenuellum: hanc itaque tu meridie veniens, laxa, ut latiores fiat.* Talia ex istis evenire solent, siquidem ego, si Provisor sum, quum nunc, scriptis remigibus, pecunia opus sit, portis excludor a mulieribus. Sed nihil proderit ad hunc modum stetisse: cedo vectes, ut illarum contumeliam retundam. Quid obstupescis, miser? Tu etiam, quo respicis, qui nihil praeter cauponam spectas, nonne admotis ad portas vectibus eas istinc revellitis? hinc ego etiam simul vellam.

LYSISTRATA. Ne revellite: ultro enim ipsa exeo. Quid vectibus est opus? non enim tam vectibus opus est, quam sana mente.

PROVISOR. Siccine vero impurissima? ubi est sagittarius? comprehende istam, et manus ei post tergum liga.

LYSISTRATA. Per Dianam iuro, extremam mihi si manum admoverit, quum sit publicus minister, flebit.

PROVISOR. Heus tu, pavesne? nonne corripies mediam, tuque cum isto una, et properabitis ligare?

STRATYLLIS. Per Pandrosion iuro, si huic tantum manum iniicies, mox cacabis calcatus.

PROVISOR. Ecce vero *cacabis*! Ubi est alter sagittarius? Hanc primam constringe, quia ocepit loqui.

LYSISTRATA. Per Luciferam Dianam iuro, si hanc digito attigeris, cyathum mox petes.

PROVISOR. Quid hoc est? ubi sagittarius? hanc retine. Faxo ego, ut desinatis huc exire.

STRATYLLIS. Per Tauricam Dianam iuro, si ad hanc accesseris, evellam tibi capillos cum largo tuo fletu.

PROVISOR. Heu me miserum! deseruit me sagittarius, sed mulieribus cedere prorsus nos dedecet. Quin instructa acie obviam eis eamus, o Scythae.

LYSISTRATA. Edepol ergo experiemini et apud nos intus esse quatuor cohortes pugnacium mulierum armis instructorum.

PROVISOR. Retorquete manus earum, o Scythae.

LYSISTRATA. O sociae mulieres, procurrite foras: o quae in foro semina, ova et olera venditis: o cauponae, quae allia et panes venditis, nonne trahetis, nonne ferietis, nonne propulsabitis, nonne conviciabimini, nonne impudenter agetis? desinite, recedite, spolia ne detrahite.

PROVISOR. Hei mihi! quam male res successit meis sagittariis!

LYSISTRATA. Sed quidnam arbitraris? an ancila s aggredi te putasti? aut mulieribus bilem inesse non existimas?

PROVISOR. Immo hercle perquam multam, si prope sit caupo.

CHORUS SENUM. O qui multa incassum verba effudisti, Provisor huius urbis, cur cum hisce bestiis verba velitationi te committis? nescis queli balneo

istae nos modo laverint indutos vestibus, idque sine lixivio?

CHORUS MULIERUM. Sed, o bone, non oportet aliis temere admoveere manum: sin hoc feceris, omnino tibi tumbunt oculi. Modeste enim ego, tanquam virgo, sedere volo, nemini hic molestiam adferens, ne festucam quidem loco movens, dum ne quis me premat et irriat tanquam crabrones.

CHORUS SENUM. O iupiter! quid faciemus istis bestiis? haec enim sunt intolerabilia. Sed inquirendum tibi mecum est in hoc malum, quid volentes Cranaam occupaverint, curque petricosam inaccessam arcem, sacrum templum. Sed interroga et ne crede, et adhibe omnia argumenta. Turpe enim nobis inexploratam rem eiusmodi sinere nostra negligentia.

PROVISOR. Equidem hercle hoc primum cupio ex ipsis quaerere: quid volentes arcem nostram repagulis occlusisti?

LYSISTRATA. Ut pecuniam salvam praestaremus, nec propter eam bellaretis.

PROVISOR. Propter pecuniam ergo bellamus?

LYSISTRATA. Quin cetera omnia turbata sunt. Pisander enim, et qui magistratus ambiunt, ut habeant quod depeculentur, semper aliquas turbas concitare solent. Iam vero faciant quidquid libuerit: nam ex ista pecunia nihil amplius deproment.

PROVISOR. Quid facies ergo?

LYSISTRATA. Rogas? Nos eam dispensabimus.

PROVISOR. Vosne pecuniam dispensabitis?

LYSISTRATA. Quid mirum tibi videtur? nonne utique domi penum omnem vobis dispensamus?

PROVISOR. Sed non eadem res est.

LYSISTRATA. Quomodo non eadem?

PROVISOR. Hinc bellum gerendum est.

LYSISTRATA. At primum nihil opus est belligere.

PROVISOR. Quonam ergo alio modo servabimur?

LYSISTRATA. Nos servabimus vos.

PROVISOR. Vosne?

LYSISTRATA. Nos vero.

PROVISOR. Indignum hoc quidem.

LYSISTRATA. Servaberis tamen, etiamsi nolis.

PROVISOR. Rem atrocem dicis.

LYSISTRATA. Stomacharis; attamen hoc tibi faciendum est.

PROVISOR. Per Cererem, iniquum est.

LYSISTRATA. Habenda salus est, o bone.

PROVISOR. Et si non opus mihi sit ca?

LYSISTRATA. Eapropter multo magis.

PROVISOR. Sed vobis unde in mentem venit, ut bellum et pacem curaretis?

LYSISTRATA. Id vobis dicemus.

PROVISOR. Dic igitur ocius, ne plores.

LYSISTRATA. Ausculta iam, et conator manus comprimere.

PROVISOR. Sed non possum: mihi enim prae iracundia difficile est eas cohibere.

LYSISTRATA. Ergo multo magis plorabis.

PROVISOR. Istuc quidem, o vetula, tuo capiti crocitaveris: tu vero mihi quae ad rem sint dicito.

LYSISTRATA. Hoc agam. Superior quidem bello et tempore tulimus patienter modestia nostra vos viros, quidquid ageretur; non enim sinebatis nos mutire, postea non placebatis nobis: sed sentiebamus satis quid ageretur: domique saepe audivimus vos magnis de rebus mala consilia cepisse. Deinde interno dolore aegrae cum risu interrogabamus vos: *Quid vobis hodie in concione constitutum est columnae inscribere de pace?* Tam vir, *Quid hoc ad te*, aiebat, *nonne tacebis?* Et ego tacebam.

MULIER QUAEDAM. At ego nunquam tacuisssem.

PROVISOR. At plorasses, nisi tacuisses.

LYSISTRATA. Ego vero domi tacebam. Audito forte alio quo deteriori consilio vestro, quaerere solebamus: *Mi vir, quid sit, ut haec tam stulte agatis?* At ille statim limis me intuens dicebat: *Nisi subtemen neveris, dolebit tibi caput diu: bellum autem curabunt viri.*

PROVISOR. Recte quidem ille hercle dicebat.

LYSISTRATA. Quonam modo *recte*, o perditæ, si nobis nec submonere vos licuit, prava consilia agitantæ? sed quum iam vos audiremus per compita palam dicentes: *Non est vir in urbe, non hercle quisquam est alius*; posthæc statim Græciam servare communiter visum est mulieribus congregatis: cur enim fulsset diutius expectandum? Si igitur nobis meliora suadentibus vicissim yolucritis auscultare et vicissim tacere, ut nos tunc, fieri possit, ut vos restituamus.

PROVISOR. Vosne nos restituatis? sane acerbum dictu et intolerabile.

LYSISTRATA. Tace.

PROVISOR. Tuone iussu, o scelestæ, tacem ego? idque præsertim quum flammeo caput obtectum habearis? emori me malim.

LYSISTRATA. Sed si istuc solum tibi est impedimento, flammeum bocca a me acceptum circumpono capiti tuo, deinde tace. Hunc etiam some calathum, et succinctus lanam carpe, fabas esitans: *bellum autem curabunt mulieres*.

CHORUS MULIERUM. Recedite, o mulieres, ab urnis, ut et nos vicissim amicis nostris opitulemur. Ego enim nunquam defetiscam saltando, neque lassitudo molesta capiet genua mea: voloque adire omne periculum cum istis, virtutis causa, quibus inest ingenium, inest gratia, inest audacia, inest et sapientia, inest addicta reipublicæ virtus cum prudentia coniuncta. Sed o fortissimarum aviarum, et tactu urentium matrcularum progenies, ite animo ardenti et ne mitescite: nam adhuc secundo vento curritis.

LYSISTRATA. Sed si Cupido ille dulcis, et Cypria Venus, amorem vobis in sinum et in femina inspiraverit; deinde vero si viris tentiginem iucundam ingeneraverit, ut quasi baculos penes erigant, spero fore aliquando, ut *Lysimachæ* a Græcis vocitemur.

PROVISOR. Quodnam ob facinus?

LYSISTRATA. Si effecerimus, ut desinant cum armis in foro versari et insanire.

MULIER QUAEDAM. Maxime, ita me Paphia Venus amet.

LYSISTRATA. Nunc enim et qua ollæ, et qua

vendantur olera, obambulant per forum cum armis, quasi Corybantes.

PROVISOR. Ita hercle: sic enim fortes decet.

LYSISTRATA. Profecto res est ridicula, si quis clypeum Gorgonis capite insignitum tenens, emat co-
racinos.

MULIER QUAEDAM. Vidi equidem eccestor co-
matum quemdam equitum tribunum, qui equo insi-
dens in aereum pileum iniciebat ovum a vetula sum-
tum. Thrax vero alius peltam quatiens et iaculum, uti
Tereus, terrefaciebat caricarum venditricem, et ficus
maturas deglutiebat.

PROVISOR. Quomodo igitur poteritis vos turbas
tas res multas sedare, et dissolvere in regionibus?

LYSISTRATA. Perfacile.

PROVISOR. Quomodo? ostende.

LYSISTRATA. Sicuti fila, quam nobis sunt tuf-
bata, sicprehendimus, et subducimus fuis hac et il-
lac; ita et bellum istud dissolvemus, si quis sinat, dis-
ducentes id per legationes hac et illac.

PROVISOR. Ex lana ergo et filis et fuis res
periculosas, o fatuae, vos putatis sedaturas?

LYSISTRATA. Et vos, si vobis aliquid inesset
sanæ mentis, ex nostro lanificio sumto exemplo rem-
publicam administraretis.

PROVISOR. Quidum? fac videam.

LYSISTRATA. Primum quidem oportebat vos,
tanquam lanam in balneo, eluentes sordes, homines
nequam præcipites ex urbe virgis expellere, et tri-
bulos seligere; et istos qui inter se cohererent, et sese
trudunt, magistratus affectantes, distrahere, eorumque
capita defloccare: deinde omnes in calathum carmi-
nare communem benevolentiam, iminiscendo et inquil-
linos, et si quis hospes aut amicus sit vobis; et si quis
debeat aerario, hos quoque immiscendo. Quin etiam
urbes, quas deducti ex hac terra coloni tenent, scire
vos oportebat veluti glomeres quosdam nobis iacere,
seorsum singulas: deinde ab istis omnibus sumere o-
portebat filum, hucque adducere, et omnia in unum
cogere, deinde facere glomerem magnum, et ex eo te-
xere Populo lænam.

PROVISOR. Nonne indignum est haec istas lae-
nae instar purgare et glomerare, quae belli minime
participes sunt?

LYSISTRATA. Atqui, o sceleratissime, plusquam
duplum id ferimus, quae primum quidem peperimus
filios, et armatos emisimus.

PROVISOR. Tace: noli meminisse malorum.

LYSISTRATA. Deinde, quando oportet nos ob-
lectari, et flore aetatis frui, solae cubamus ob mili-
tiam. At quod nostra intersit mittite: discrucior vero
propter virgines in thalamis consenescentes.

PROVISOR. Non ergo et viri senescunt?

LYSISTRATA. Edepol longe diversum est quod
dicis. Vir enim peregre adveniens, etiamsi canus sit,
cito puellam ducit virginem: mulieris autem brevis est
opportunitas, quam nisi apprehendat, nemo vult eam
ducere: sedet autem omina captans.

PROVISOR. Sed quicunque senex penem ad-
huc arrigere valet —

LYSISTRATA. Tu ergo cur non moreris? morti
tempestivus es. Sandapilam emes: utique mellitam
tibi placentam pinsam. Sume hanc corolliam et cinge
caput.

MULIER I. Et istas vittas accipe a me.

MULIER II. Et hanc cape coronam.

LYSISTRATA. Quid tibi deest? quid desideras?
Vade in navem; te Charon vocat: in mora es, quo-
minus in altum provehiatur.

PROVISOR. Nonne acerbum est hoc me pati?
sed mehercle certum est ad collegas ire cum isto or-
natu, et meipsum iis ostendere.

LYSISTRATA. Num expostulas, quod te non
collocavimus? sed post tertium diem a nobis venient
tibi summo mane tridualia parata.

CHORUS SENUM. Non amplius decet dormire,
quicunque est liber; sed accingamus nos, viri, ad hoc
negotium. Iam enim haec res plura et maiora olere
facinora mihi videtur: et praecipue odoror Hippiae
tyrannidem; metuoque valde, ne Lacones aliqui viri
huc convenerint in Clisthenis domum, et has diis in-
visas mulieres dolo incitent, ut occupent opes nostras,

et mercedem, unde ego victitabam. Indignum enim est ab istis admoneri cives, easque, mulieres quum sint, loqui de aereo clypeo, et insuper nobiscum agere de pace cum Laconibus, quibus non plus inest fidei, quam hianti lupo. Sed, o viri, haec illae texuerunt ad tyrannidem occupandam. At enim nunquam mihi dominabantur, siquidem cavebo, et *gestabo gladium deinceps in myrti ramo*, et in foro stabo armatus prope Aristogitonem. Hoc modo autem stabo iuxta ipsum: ipse enim mihi auctor est, ut huius diis invisae vetulae percutiam maxillam.

CHORUS MULIERUM. At vos domum ingressos ne mater ipsa agnoverit. Sed, o carissimae vetulae, primum haec humi deponamus. Nos enim, o cives, orationem exordimur civitati utilem; atque adeo merito: nam illa in deliciis splendide educavit me. Septem annos nata statim arcana in Minervae pompa gestavi: deinde molitrix fui: tum decennis, Dianae dominae, fluenti crocota amicta, Brauronis consecrata fui: demum adulta virgo canistrum gestavi, habens caricarum catenam. Numquid ego debeo civitati suadere utilia? licet autem femina nata sim, absit invidia, si meliora praesentibus adferam: nam symbolae etiam ego particeps sum, quippe quae viros in commune adfero: vobis autem miseris senibus nulla huius pars est. Nam symbolam avorum, quae dicitur, collatam ex Medorum spoliis, quum consumseritis, non vicissim adfertis tributa: sed iusuper etiam periculum est, ne a vobis perdamur. Num ergo mutire licet vobis? Si autem molestus mihi eris; crudo hoc cothurno buccam tibi percutiam.

CHORUS SENUM. Annon haec contumelia est magna? quin et incrementum res captura mihi videtur magis. Sed obviam ire oportet huic malo, quicumque coleatus est vir. Sed exomidem exuamus. Nam vir debet olere statim virum, nec decet vestibus involutum esse. Sed agite lupides, quicumque ad Lipsydrium convenimus, quum adhuc essemus: nunc oportet, nunc adsumere rursus juvenile robur, et extollere totum corpus, et decutere senium hocce. Si enim quis nostrum hisce vel exiguam ansam dederit, nihil remit-

tent illae ab adsiduo labore; verum et naves fabricabunt, et adhuc conabuntur navalibus praeliis decertare, et contra nos navigare, ut Artemisia: sin ad equitandum se convertant, deleo dehinc equites nostros ex catalogo. Nam equo maxime gaudet, eique firmiter invelit mulier; nec currente facile deciderit: spectas Amazonas, quas Micon pinxit in equis pugnantes cum viris. Sed istarum omnium in numellam indere hoc collum oportet.

CHORUS MULIERUM. Ecaster, si me irritassis, suam meam laxabo iam, et faxo hodie, ut vellicatus populares tuos inclames. Sed et nos, o mulieres, ocius exuamur, ut oleamus feminas pertinaciter iratas. Nunc ad me veniat aliquis, ut ne amplius comedat allia neque fabas nigras. Nam si dixeris tantum male, sum enim valde irata, *aquilae parienti scarabaenus tibi ero obstetrix.*

MULIER QUAEDAM. Vos enim nihili faciam, si mihi vivat Lampito, et Thebana amica nobilis Ismenia. Non enim potis eris, nec si septies decreta facias, qui odio es, o perditae, omnibus et vicinis. Nam et heri, quum Hecatae festum ludicrum instituerem, libris meis amicam arcessivi ex vicinia, puellam bonam et amabilem, Boeotiam anguillam: illi autem negarunt se missuros propter tua decreta. Nec unquam huiusmodi decreta facere desinetis, priusquam vos aliquis crure arreptos in praeceps deliciat.

CHORUS MULIERUM, LYSISTRATA,
MULIERES QUAEDAM, CHORUS SENUM,
SENEX QUIDAM.

(V. 706—828.)

CHORUS MULIERUM. Dux facinoris huius et consili, cur mihi tristis exivisti ex aedibus?

LYSISTRATA. Malarum feminarum facta et muliebri animus anxiam me reddunt, et sursum deorsum agunt.

CHORUS MULIERUM. Quid ais? quid ais?

LYSISTRATA. Vera, vera.

CHORUS MULIERUM. Quid mali est? dic nobis, quae amicae tuae sumus.

LYSISTRATA. Sed turpe est dicere, et difficile reticere.

CHORUS MULIERUM. Ne me celes, quid nobis evenerit male.

LYSISTRATA. Prurimus libidine, ut brevissime dicam.

CHORUS MULIERUM. Io Iupiter!

LYSISTRATA. Quid lovem inclamas? haec sane ita habent. Equidem eas abstinere non amplius possum a viris: aufugiunt enim. Primam quidem deprehendi foramen repurgantem, ubi Panoa est sacellum: aliam e trochlea sese devolventem: allam vero transfugium parantem: porro unam passeri insidentem, iam volare cogitantem deorsum in domum Orsilochi, criminibus prehensam heri retraxi: omnesque praetextus extendunt domum abeundi. Iam quaedam earum venit. Heus tu, quorsum curris?

MULIER I. Domum ire volo: domi enim mihi est lana Milesia, quam tineae rodunt.

LYSISTRATA. Quae tineae? nonne ibis retro?

MULIER I. Sed cito revortar, per divas iuro, dummodo in lecto extendero —

LYSISTRATA. Ne extende, neque abeas usquam.

MULIER I. Sed lanamne perire sinam?

LYSISTRATA. Ita, si necesse sit.

MULIER II. Me miseram, me miseram, ob amorgidem, quam reliqui domi non decorticatam!

LYSISTRATA. En alia, ad amorgin non decorticatam quae egreditur. Redi huc.

MULIER II. At per Luciferam iuro, me actutum inde huc redituram, ubi eam decorticavero.

LYSISTRATA. Noli decorticare: nam si tu istuc inceptaveris, itidem alia mulier facere volet.

MULIER III. O diva Lucina, retine partum, donec in locum profanum ivero.

LYSISTRATA. Quid nngaris ita?

MULIER III. Iamiam pariam.

LYSISTRATA. Atqui heri non eras praegnas.

MULIER III. Verum hodie. Sed domum me ad obstetricem, o Lysistrata, dimitte quam primum.

LYSISTRATA. Quam fabulam narras? quid habes hic duri?

MULIER III. Masculum infantem.

LYSISTRATA. Non tu ecastor. Profecto alium habere quoddam videris cavum. Sciam modo. O ridicula! sacram galeam habes, et praegnatem te esse dicis!

MULIER III. Et edepol praegnas sum.

LYSISTRATA. Cur ergo hanc habebas?

MULIER III. Ut, si me occupasset partus adhuc in arce, parerem in galeam istam ingressa, ut columbae.

LYSISTRATA. Quid dicis? cur manifestae rei verba praetendis? non lustricum galeae diem hic expectabis?

MULIER IV. At non possum amplius ne quidem dormire in arce, ex quo serpentem illum aeditum vidi.

MULIER V. Ego vero misera pereo insomnia ob continuum tutubantium noctuarum clangorem.

LYSISTRATA. O scelestae, mittite ficta ista portenta. Fortassis viros desideratis. Nos vero nonne putas illis desiderio esse? sat scio, molestae transigunt

Aristoph. Vol. XIII.

E e

noctes. Sed, o bonae, sustinete fortiter, et durate paululum adhuc. Nobis enim editum est oraculo, superiores nos futuras, si seditionem inter nos non fecerimus. Sic autem habet oraculum.

CHORUS MULIERUM. Dic nobis quid dicat.

LYSISTRATA. Tacete iam. *Sed quando hirundines trepidae in unum locum convenerint epopas fugientes, abstinebuntque a mentulis, tum finis erit malorum, et summa faciet ina Iupiter altifremens.*

CHORUS MULIERUM. Supra iacebimus nos?

LYSISTRATA. *Si dissidium fecerint, et avolarint e sacro templo hirundines, iam non videbitur avis ulla esse lascivior.*

CHORUS MULIERUM. Perspicuum edepol oraculum: o Coelites! ne iam despondeamus animum lassitudine, sed ingrediamur. Etenim turpe erit, o carissimae, si oraculo defuerimus.

CHORUS SENUM. Fabulam volo narrare quandam vobis, quam olim ipse puer eudivi: sic autem habet. Erat adolescens quidam Melanion, qui fugiens nuptias abiit in deserta, et in montibus habitabat: deinde lepores venabatur, texens retia, et canem unum habebat. Nec amplius rediit domum, propter odium; adeo mulieres abominatus est ille. Nos vero non minus quam Melanion, qui sumus casti.

SENEX QUIDAM. Volo te osculari, vetula.

MULIER QUAEDAM. Non ergo cepam comedes.

SENEX. Et sublato crure te calce ferire.

MULIER. Silvam multam geris.

SENEX. Nam et Myronides erat hispidus illa parte, nigroque podice, timendus hostibus omnibus: sic etiam Phormio.

CHORUS MULIERUM. Et ego volo fabulam quandam vobis narrare Melanioni respondentem. Timon quidam erat implacabilis, inaccessis spinis circumseptus faciem, Furiarum propago. Iste inquam Timon fugit propter odium, multa mala imprecatus improbis viris. Sic ille rursus vestrum oderat malos viros semper: mulierum autem erat amantissimus.

MULIER QUAEDAM. Visne buccam tibi percutiam?

SENEX QUIDAM. Haudquaquam timeo.

MULIER. Sed crure feriam.

SENEX. Cunnum ostendes.

MULIER. Sed tamen non videbis; licet vetula
sim, eum crinitum, et deglabratum lucernae flam-
mula.

LYSISTRATA, MULIERES QUAEDAM,
MYRRHINA, CINESIAS, PUER,
CHORUS SENUM.

(V. 829—979.)

LYSISTRATA. Io, io mulieres, venite huc ad
me celeriter.

MULIER I. Quid est? dic mihi, quis est isto
clamor?

LYSISTRATA. Virum, virum video accedere, su-
ribundum, Veneris percitum orgiis.

MULIER II. O diva, Cypri, et Cytherorum, et
Paphi regina, perge recta via, quam institisti.

MULIER I. Ubi est, quisquis est?

LYSISTRATA. Apud Cereris.

MULIER I. Eccestor nae est aliquis. Nam quis
esse possit?

LYSISTRATA. Videte. Novitne aliqua vestrum?

MYRRHINA. Pol equidem novi: et est meus vir
Cinesias.

LYSISTRATA. Tuum sit munus torrere et ven-
sare illum, et decipere amando et non amando, et
omnia praeberere, praeter illa, quorum conscius est
calix.

MYRRHINA. Ne sollicita sis; faciam ista ego.

LYSISTRATA. Quin et ego hic manens una te-
cum decipiam et uram istum. Vos autem abite.

CINESIAS. Hei mihi misero! quanta discrucior

Ee 2

convulsione et tentigine, non secus ac si in rota tor-
quear!

LYSISTRATA. Quis est iste, qui stat cis cu-
stodes?

CINESIAS. Ego.

LYSISTRATA. Vir?

CINESIAS. Vir utique.

LYSISTRATA. Nonne ergo hinc facesses?

CINESIAS. Tu vero quatenam es, quae me elicis?

LYSISTRATA. Diurna speculatrix.

CINESIAS. Per deos ergo obsecro, evoca mihi
Myrrhinam.

LYSISTRATA. Ecce vero! egone ut Myrrhinam
tibi vocem? Tu autem, quis es?

CINESIAS. Vir illius, Paeonides Cinesias.

LYSISTRATA. O salve carissime: non enim ob-
scurum apud nos est tuum nomen, nec ignobile; sem-
per enim te in ore habet uxor tua, et si ovum aut
aut malum sumat, *Cinesiae sit hoc*; inquit.

CINESIAS. Dii vestram fidem!

LYSISTRATA. Ita est, per Venerem iuro. Tum
si de viris incidat sermo aliquis, statim dicere solet
uxor tua, *cetera omnia nugas esse prae Cinesia*.

CINESIAS. Agedum voca ipsam.

LYSISTRATA. Quid? dabisne aliquid mihi?

CINESIAS. Equidem hercle illico si velis. Ha-
beo autem istud: quod itaque habeo, do tibi,

LYSISTRATA. Descendam igitur, et vocabo eam
tibi.

CINESIAS. Quam citissime ergo. Nam prorsus
ingrata mihi vita est, ex quo exivit illa domo: atque
intrare taedet: desolata mihi videntur omnia: neque
unquam quicquam me iuvat quod edo: nam riget mi-
hi nervus.

MYRRHINA. Amo equidem, amo illum: sed non
vult a me amari. Proinde ne me ad hunc voca-
veris.

CINESIAS. O dulcissima Myrrhinula, cur istaec
agia? descende huc.

MYRRHINA. Non ecastor ego illuc descendam.

CINESIAS. Ne quidem me vocante, Myrrhina?

MYRRHINA. Nihil enim mei indigens me vocas.

CINESIAS. Egone nihil indigens? immo perditus.

MYRRHINA. Ab eo.

CINESIAS. Noli, quaeso: sed saltem puerulo ausculta. Heus tu, nonne vocas matrem?

PUER. Mater, mater, mater.

CINESIAS. Heus tu, quid agis? nonne te miseret pueruli sextum iam diem illoti et mamma carentis?

MYRRHINA. Utique miseret me: sed neglegens est ei pater.

CINESIAS. Descende, insana, pueruli gratia.

MYRRHINA. Hem! quale est peperisse! descendendum; quid enim agam?

CINESIAS. Mihi quidem iunior illa videtur facta esse multo, et amabilius intueri: et quod se difficilem praebet, meique fastidit, illud ipsum nimirum est, quod me enecat desiderio.

MYRRHINA. O dulcissime filiole mali patris, ago deosculabor te dulcissimum matri tuae.

CINESIAS. Cur, o improba, haec facis, aliisque obsequeris mulieribus? Et me molestia, teque ipsam taedio adificis.

MYRRHINA. Potin' es ut abstineas manum?

CINESIAS. Quae nobis autem domi sunt communia bona, perditum is.

MYRRHINA. Parvi pendo illa.

CINESIAS. An parvi pendis, quod tramam differunt gallinae?

MYRRHINA. Ita ecaster.

CINESIAS. Veneris orgia non celebrasti tanto tempore. Nonne redibis?

MYRRHINA. Haud pol ego, nisi pacem faciatis inter vos, et desinatis belligerare.

CINESIAS. Ergo, si tibi ita placet, id etiam faciemus.

MYRRHINA. Ergo, si tibi ita placet, domum redibo: nunc autem quin redeam sacramento teneor.

CINESIAS. Saltem aliquantisper mecum decumbe.

MYRRHINA. Non sane; eisi non possim negare te a me amari.

CINESIAS. Amas? cur ergo non decumbis, o Myrrhina?

MYRRHINA. O ridende, num praesente puerulo?

CINESIAS. Non hercle. Sed tu, o Manes, fer
eum domum. Ecce puerulus iam tibi hinc amotus: tu
vero non decumbes?

MYRRHINA. Sed, o perditae, ubi fieri id potest?

CINESIAS. Ad Panos scellum percommode.

MYRRHINA. At quomodo in arcem casta redire
potero?

CINESIAS. Facillime, in Clepsydra si laveris.

MYRRHINA. Scilicet, o perditae, iurata peierabo?

CINESIAS. In caput meum vertat. De iureiuran-
do ne sis sollicita.

MYRRHINA. Agedum feram lectulam nobis.

CINESIAS. Nequaquam: sufficit nobis humi cubare.

MYRRHINA. Ita me Apollo iuvet, ut ego te,
quamvis turgentem libidine, non reclinaverim humi.

CINESIAS. Amat me valde, satis apparet, uxor.

MYRRHINA. En, decumbe properans, et ego
exuo vestes. At, perit! teges offerenda est.

CINESIAS. Quae, malum, teges? haud mihi qui-
dem.

MYRRHINA. Ita mihi Diana propitia sit: turpe
est enim super loris cubare.

CINESIAS. Sine deosculer te.

MYRRHINA. En.

CINESIAS. Papae! revertere huc ergo quam ce-
lerrime.

MYRRHINA. En teges. Decumbe: iam exuo ve-
stes. Sed, perit! cercival non habes.

CINESIAS. At nihil opus est mihi.

MYRRHINA. At ecastor mihi.

CINESIAS. Profecto penis hicce uti Hercules ho-
spitio excipitur.

MYRRHINA. Surge, subsulta.

CINESIAS. Iam omnia habeo.

MYRRHINA. Itane omnia?

CINESIAS. Agedum o aurea.

MYRRHINA. Iam strophium solvo: tu vero me-
mento, ne, quam dedisti de pace ineunda, fidem
fallas.

CINESIAS. Peream hercle prius.

MYRRHINA. Sed lodicem non habes.

CINESIAS. Nec hercle opus est: sed futuere volo.

MYRRHINA. Ne sis sollicitus, et istud facies: cito enim redeo.

CINESIAS. Stragulis perdet me haec femina.

MYRRHINA. Erigere.

CINESIAS. At iste iamdudum erectus est.

MYRRHINA. Vin' ut te inungam?

CINESIAS. Ne hoc Apollo sirit.

MYRRHINA. Per Venerem, velis nolis; inungere.

CINESIAS. Utinam, o supreme Iupiter, effusum fuisset istuc unguentum!

MYRRHINA. Porrige manum, aume et inungere.

CINESIAS. Istuc hercle unguentum minime est suave, nisi terendo bonum sit; nec concubitum olet.

MYRRHINA. Me miseram! Rhodium unguentum extuli.

CINESIAS. Bonum est: hoc mitte, o fatua.

MYRRHINA. Nugaris.

CINESIAS. Qui illum dii omnes perducat, qui primus coxit unguentum!

MYRRHINA. Cape hoc alabastrum.

CINESIAS. Sed aliud habeo. At tu, o perditæ, decumbe, et ne fer mihi quicquam.

MYRRHINA. Istuc agam, ita me Diana amabit. Calceos igitur exno. Sed, o carissime, vide ut decernas aliquid de pace faciendæ.

CINESIAS. Consulam — Perdidit me et adtrivit mulier tum aliis omnibus, tum quod me excoriatum relinquens abiit. Hei mihi! quid faciam? quem futuram, postquam spe excidi potiundæ pulcherrimæ? quomodo hancce educabo? ubi Cynalopex? loca mihi mercede nutricem.

CHORUS SENUM. In maximis malis, o infelix; et animi angore cruciaris; et me tui miseret. Heu! heu! Quinam renes possint durare? quis animus? qui colei? quis lumbus? quis penis intentus, nec mane permolens aliquam?

CINESIAS. O Iupiter! quam diræ convulsiones!

CHORUS SENUM. Ita de te merita est execrabilis et scelestilla.

CINESIAS. Immo hercle cara et dulcissima.

CHORUS SENUM. Quid, malum, *dulcissima*? Scelerata, scelerata utique. O Jupiter, o utinam ipsam, velut acervos acerum, magno venti turbine contortam et rotatam auferas, deinde dimittas: illa autem rursus feratur in terram: deinde repente in mentulam incidat et infigatur!

CADUCEATOR LACEDAEMONIORUM,
PROVISOR, CHORUS SENUM,
CHORUS MULIERUM.

(V. 980 — 1073.)

CADUCEATOR. Ubi Athenarum est senatus, aut ubi sunt magistratus? Volo aliquid novi dicere.

PROVISOR. Tu vero quis es? utrum homo, an Conissalus?

CADUCEATOR. Caduceator ego sum, o stulte: testor deos geminos: veni Sparta, pacis conciliandae gratia.

PROVISOR. Ergone advenisti hastam sub axilla gerens?

CADUCEATOR. Non ego hercle.

PROVISOR. Quo te versas? quidve praetendis sagum? an dolent tibi inguina ex itinere?

CADUCEATOR. Ineptus mecastor est hic homo.

PROVISOR. Sed arrigis, impurissime.

CADUCEATOR. Non ego hercle: noli nugari.

PROVISOR. At quid est hoc tibi?

CADUCEATOR. Scytala Laconica.

PROVISOR. Sit modo haec scytala Laconica: sed

mihî, tanquam scienti, dic verum; quomodo sese rea vestrae habent Lacedaemone?

CADUCEATOR. Erecta est universa Lacedaemon, et socii omnes arrigunt: Pellena opus est.

PROVISOR. Undenam istud malum in vos ingruit? num a Panos ira?

CADUCEATOR. Non. Principium quidem sola Lampito: deinde ceterae simul Spartanæ mulieres uno consensu viros a cunnis abegerunt.

PROVISOR. Quomodo ergo habetis?

CADUCEATOR. Aerumnis conficimur: nam per urbem incurvi ambulamus, tanquam lucernas gestantes: mulieres autem ne tangi quidem sibi cunnum a nobis patiuntur, priusquam omnes unanimi consilio pacem faciamus cum Graecia.

PROVISOR. In hanc rem undique coniurarunt mulieres: nunc demum intellego. Sed quamprimum renuntia, ut de pace legatos plena cum potestate huc mittant: ego vero senatui dicam, ut alios hinc lectos mittant legatos, ostendens hunc penem.

CADUCEATOR. Volabo: nam optime prorsus autumas.

CHORUS SENUM. Nulla est bestia muliere inexpugnabilior, nec ignis, nec ulla pardalis tam impudens.

CHORUS MULIERUM. Haec vero ita esse intellegis, et bellum geris, dic mihî, quum tibi nunc, o improbe, liceat certam me habere amicam?

CHORUS SENUM. Equidem mulieres odisse non desinam.

CHORUS MULIERUM. Sed quando voles, desines: nunc autem non patiar te nudum sic esse: video enim, quam sis ridiculus. Verum accedam, et tibi hanc exomidem induam.

CHORUS SENUM. Istuc quidem hercle non perperam facitis: verum prae iracundia illam modo exui.

CHORUS MULIERUM. Primo quidem vir videaris: deinde non es ridiculus: et nisi mihî molestus fuisses, ego tibi hanc bestiolam, quae oculo tuo nunc insidet, prehensam exemissem.

CHORUS SENUM. Hoc nimirum erat, quod me

cruciabat, mordaculus ille. Erne id: et ubi detraxeris, ostende mihi. Nam dudum hercle oculum mihi morsicet.

CHORUS MULIERUM. Sed faciam id, etsi homo sis morosus. O Iupiter! ingens utique aspectu culex inest tibi. Nonne vides? annon iste culex est Tricorysius?

CHORUS SENUM. Edepol me besti. Nam dudum me fodiebat, quasi puteum faceret: itaque, postquam exemptus est, fuit mihi lacrima largiter.

CHORUS MULIERUM. Sed detergam ego te, etsi valde sis malus; et osculabor.

CHORUS SENUM. Ne osculeris.

CHORUS MULIERUM. Velis nolis, tamen.

CHORUS SENUM. Male pereatis, ut estis ingenio ad blandiendum composito! et est vetus illud verbum vere et non perperam dictum: *Neque cum perniciosissimis, neque sine perniciosissimis.*

CHORUS MULIERUM. Sed nunc tecum paciscor, me deinceps nec facturam amplius vobis, nec passuram a vobis quicquam mali: sed iam coetu facto incipiamus una canticum. Ita nos, o viri, comparamus, ut nulli civium ne minimum quidem male dicamus: sed contra potius omnia bona et dicamus et faciamus: etenim sufficiunt praesentia haec mala. Sed profiteatur quicumque vir aut femina pecunia eget, et accipere vult minas duas aut tres: nam plurimum est intus, nosque habemus cruminas; et si aliquando Pax exoritur, quicumque nunc mutuabitur, is quae a nobis acceperit nunquam reddet. Convivio autem excepturae sumus hospites quosdam Carystios, viros bonos et fortes: et est nonnihil pultis: et porcellus erat mihi, quem mactavi: sicque carnes habebitis teneras et bonas. Venite ergo in domum meam hodie: tempori autem oportet hoc facere lotos, vos ipsos et liberos vestros; deinde intro ire, nec quemquam interrogare: sed recta ingredi, tanquam in domos vestras, strenue. Fortassis autem ianua erit clausa.

CHORUS SENUM. Sed e Sparta isti legati, trahentes barbas, adveniunt tanquam suile vimineum circa femora adligatum habentes.

CHORUS SENUM, LEGATI LACEDAEMONIORUM, POLYCHARIDES, LYSISTRATA;
CHORUS MULIERUM, CIRCUMFORANEI
QUIDAM, FAMULUS, ATHENIENSIS
QUIDAM.

(V. 1074—1322.)

CHORUS SENUM. **P**rimum quidem, o Lacones, salvet: deinde dicite nobis quo in statu huc veneritis.

LEGATUS. Cur vobis rem multis verbis narremus? cernere licet, quo in statu venerimus.

CHORUS SENUM. Papae! huic malo intenduntur nervi perquam vehementer; gliscitque fervor peiorem in modum.

LEGATUS. Res verbis adumbrari nequit: quid verbis opus est? sed veniat quis, et quo tandem pacto voluerit, pacem nobis constituat.

CHORUS SENUM. Atqui et istos conspicio indigenas, tanquam luctatores pueros, a ventre relinquentes vestes, ita ut athleticum quid hic morbus videatur.

POLYCHARIDES. Quis indicet nobis Lysistratam, ubi sit? nam viri adsumus et nos huiusmodi.

CHORUS SENUM. Et alter hic morbus alteri congruit. Numquid mane tentigo vos capit?

POLYCHARIDES. Immo perimus, dum hoc experimur. Quare, nisi pacem quis inter nos ocius conciliet, fieri non poterit, quin Clisthenem futuamus.

CHORUS SENUM. Si sapitis, vestes sumetis, ut ne quis eorum, qui Hermas truncant, vos videat.

POLYCHARIDES. Recte, ita me Iupiter amet, autumas.

LEGATUS. Ita me Castores, recte omnino. Agendum amiciamur.

POLYCHARIDES. Salvete, o Lacones: turpe est, quod nobis accidit.

LEGATUS. O Polycharida, male utique nobis fulisset, si vidissent isti viri mentulas nostras erectas.

POLYCHARIDES. Agite, Lacones, aperte profitemendum est: quare huc advenistis?

LEGATUS. De pace legasti.

POLYCHARIDES. Recte dicitis; et nos ob eam rem. Quidni ergo vocamus Lysistratam, quae sola nos conciliare possit?

LEGATUS. Ita edepol, et, si vultis, Lysistratum.

CHORUS SENUM. Sed nihil opus est, ut videtur, a vobis eam evocariet: ipsa enim, re audita, egreditur.

POLYCHARIDES. Salve mulier omnium fortissima: nunc te decet esse formidabilem, probam, simplicem, gravem, mitem, callidam. Nam primarii Graeciae viri, tuis illecebris capti, tibi permiserunt, et communi consilio commiserunt querelas suas.

LYSISTRATA. Sed non difficile negotium est, si quis subantes eos offendat, et mutuo masculae Veneris usu abstinentes. Sed mox scibo. Ubi est Pax? adduc primum Laconas prehensos manu, sed non dura, nec superba, neque, ut viri nostri solebant, invenuste; sed, ut mulieres decet, familiariter omnino. Si tibi quis manum non dederit, mentula prehensum duc. Age tu etiam Athenienses duc istos, qua concedent parte prehensos. Vos Lacones, state huc prope me: vos autem istinc, et verba mea percipite. Mulier quidem sum: mens tamen inest mihi: et primum quidem a natura mihi inditum fuit, ut recte sentirem: tum, praeceptis multis e patre meo et senioribus auditis, erudita sum non male. Volo autem vos communi argumento increpare, idque merito: qui, licet eadem aqua lustrali aras conspergatis, tanquam cognati, Olympiae, Pylis, Delphis, (Quot alia memorarem loca, si vellem esse prolixior?) quum non desint barbari hostes, tamen infestis exercitibus Graecos et eorum urbes pessundatis. Communis quidem ista oratio hactenus mihi finitur.

POLYCHARIDES. At ego tentigine pereo.

LYSISTRATA. Deinde vos Lacones, nam ad vos me convertam, nonne scitis, ut olim huc veniens Periclides Laco, Atheniensibus supplex, ad aras sedit,

pallidus, in purpureo amictu, auxiliares copias petens? nam tunc vos urgebat Messena, et una Neptunus terram quatiens. At Cimon cum quatuor millibus armatis profectus universam servavit Lacadaemonem. His ab Atheniensibus acceptis beneficiis, vastatis terram, cuius talia sunt in vos merita.

POLYCHARIDES. Iniurii sunt isti hercle, o Lysistrata.

LEGATUS. Iniurii sumus: sed vix dici potest, quam pulcher sit huius culus.

LYSISTRATA. At putasne me vos Athenienses absoluturam culpa? nonne meministis, ut vicissim Lacones; quando servilibus tunicis induti eratis; venientes armati, multos occiderunt Thessalos, multosque Hippiae amicos et socios, soli suppetias vobis ferentes illo die, et restituta vobis libertate, pro servili tunica populum vestram pallio amicierunt denuo?

LEGATUS. Nondum vidi mulierem praestantlorem.

POLYCHARIDES. At ego cunnum nunquam pulchriorem.

LYSISTRATA. Cur ergo, quum tam multa et praeclara merita vestra exsint, pugnatís, et non desistitis a malitia? cur non reconciliamini? age, quid obstat?

LEGATUS. Nos quidem volumus, si quis nobis encyclum istud reddere velit.

LYSISTRATA. Quodnam, o bone?

LEGATUS. Pylum, ut dudum eam flagitamus et captamus.

POLYCHARIDES. Illud quidem vobis nunquam eveniet, per Neptunum iuro.

LYSISTRATA. Concedite illis, o boni.

POLYCHARIDES. Postea quamnam movebimus?

LYSISTRATA. Aliud reposcite pro isto castellum.

POLYCHARIDES. Perii! date igitur nobis hunc Echinnentem primo, et Maliensem sinum pone adiacentem, et Megarica Crura.

LEGATUS. Non edepol omnia, o insane.

LYSISTRATA. Sinite, ne contende de Cruribus.

POLYCHARIDES. Iam exuta veste nudus arare volo.

LEGATUS. At pol ego stercus convehere quamprimum.

LYSISTRATA. Ubi pax vobis reconciliata fuerit, istuc facietis. Sed si de pace vobis constat sententiâ, deliberate, et socios adeuntes rem cum iis communicate.

POLYCHARIDES. Nani quos, o bona, socios? arrigimus. Annon idem nostris sociis videbitur, omnia futuendum esse?

LEGATUS. Sic edepol mea.

POLYCHARIDES. Immo hercle Carystia.

LYSISTRATA. Recte dicitis. Nunc curate ut puri sitis, ut nos mulieres in arce convivio vos excipiamus de illis quae in cistis habemus. Iusiurandum et fidem illic invicem date, deinde uxore sua accepta, vestrum unusquisque abibit.

POLYCHARIDES. Sed eamus quam citissime.

LEGATUS. Duc quo tu vis.

POLYCHARIDES. Ita hercle, quam celerrime.

CHORUS MULIERUM. Stragulas vestes et laenas, et xystidas, et aurea vasa, quidquid est mihi, sine invidia volo omnibus praebere, ut ferant suis liberis, si quando alicuius filia canistrum in sacris gestet. Omnibus vobis dico, ut sumatis nunc de meis opibus e domo mea, et nihil tam bene obsignatum esse, quin ceram revellatis, et quae intus condita sunt auferatis. Sed qui omnia circumspexerit, nihil videbit, nisi quis vestrum acutius cernit, quam ego. Si vero alicui cibis deest, quo verpas et parvulam sobolem numerosam pascet, licet a me sumere contritas fruges: at est panis unius choenicia, aspectu valde magnus. Quisquis igitur vult pauperum, eat in domum meam saccos habens et peras, accepturus fruges: Manes autem servus meus eis indet. Verumtamen ad ianuam meam ne quis accedat, praedico: sed caveat canem.

CIRCUMFORANEUS. Aperi ianuam.

FAMULUS. Nonne vis loco cedere? Vos, quid aedetis? Num vultis, ut ego lampade hac vos comburam? molesta est haec statio.

CIRCUMFORANEUS. Non recedam.

FAMULUS. Sed si omnino id faciendum est, ut vobis gratificemur, durabimus.

CIRCUMFORANEUS. Et nos tecum una durabimus.

FAMULUS. Nonne abitis? Male erit vestris capillis et flebitis largiter. Non abitis, ut Lacones ex aedibus quiete abeant rerum omnium saturi?

ATHENIENSIS QUIDAM. Nunquam equidem vidi tale convivium. Faceti utique erant Lacones; nos autem in vino convivae sapientissimi.

CHORUS SENUM. Recte autumas, quia sobrii insanimus. Quod si Athenienses me audient, madidi semper obibimus legationes ubicumque. Nunc enim si quando Lacedaemonem venimus sicci, statim circumspicimus, ecquid turbare possimus. Itaque quid dicant, non audimus: quae vero non dicunt, haec suspicamur perperam: et nuntiamus non eadem de iisdem rebus. At nunc omnia placuerunt, ut si quis cantaret Telamonis, quum cantare debuisset scolion Clitagorae, tamen laudaremus, et insuper peieraremus.

FAMULUS. Sed isti rursus huc conveniunt. Nonne facessitis, verberones?

CIRCUMFORANEUS. Ita hercle: iam enim intus egrediuntur convivae.

LEGATUS. O Polycharida, cape tibi, ut ego tripudium et canam lapide in Athenienses et nos simul.

POLYCHARIDES. Quin tu cape tibi, per deos obsecro: nam nihil me magis oblectat, quam si vos saltantes conspicer.

LEGATUS. Excita, o Mnemosyne, juvenes hosce, et meam Musam, quae nostra et Atheniensium praeclara facta novit: quando hi quidem ad Artemisium, diis similes, impetum fecerunt in naves hostiles, et Medos vicerunt. Nos vero Leonidas ducebat, tanquam apros, exacuentes dentem: plurima autem circa ora spuma efflorescebat, plurimaque simul defluebat cruribus. Erant enim viri Persae numero non pauciores, quam arena. Silvarum potens Diana venatrix, huc ades, virgo diva, ad foedus nostrum, ut concordiam nostram diu tuearis, utque iam deinceps amicitia permaneat facilis, inito foedere; et astutiam vulpinam missam faciamus: o huc ades, o venatrix virgo.

LYSISTRATA. Agite nunc rebus bene peractis ceteris, abducite istas, o Lacones; has autem, vos; vir

apud mulierem, et mulier stet apud virum. Et deinde ob felicem rerum successum, choreis in deorum honorem ductis, caveamus deinceps rursus peccare.

CHORUS ATHENIENSIIUM. Adduc chorum, adduc etiam Gratias: praeterea Dianam advoca; advoca etiam geminum Dianae, chori ducem, Paeanem benignum: advoca Nysium, cui cum Maenadibus oculi sunt flagrautes: Iovemque igni coruscum, et conjugem venerandam advoca beatam: delude vero deos, quibus testibus utemur non obliiviosis circa magnanimam pacem, quam fecit diva Cypris. Alalae io Paean, tollite vos sublimes, io! tanquam victoria potiti, io! Euoe, euoe; Euae, euae. Lacon, tu iam profer cantilenam novam post novam.

CHORUS LACONUM. Taygetum amabilem relinquens, rursus veni Musa Lacaena, venerandum nobis celebrans Amyclarum deum et Chalcioecam Minervam, Tyndaridasque fortes, qui ad Eurotam ludunt. Eia naviter ingredi, levem pallii quatiens institam, ut Spartam celebremus, cui deorum chori sunt curae, et pedum strepitus: puellae vero propter Eurotam, ut pulli equini, subsultant, crebro pedum pulsu festinantes, comasque quassant, tanquam Bacchae thyrsis ludentes. Praeit autem Ladae filia casta, dux chori pulchra. Sed age manu fluxos capillos implica vittae, et pedibus salta, salta ut cerva: plausum simul fac choreis utilem, et divarum fortissimam Chalcioecam celebra, bellatricem.

ARISTOPHANIS
THESMOPHORIAZUSAE.

DRAMATIS PERSONAE.

MNESILOCHUS Euripidis socer.

EURIPIDES.

FAMULUS Agathonis.

AGATHO.

CHORUS Agathonis.

PRAECO.

CHORUS Mulierum Thesmophoria celebrantium.

MULIERES QUAEDAM.

CLISTHENES.

PRYTANIS.

SCYTHA LICTOR.

MNESILOCHUS, EURIPIDES,
FAMULUS AGATHONIS, AGATHO,
CHORUS AGATHONIS.

(V. 1 — 294.)

MNESILOCHUS. O Iuppiter! quando tandem hirundo apparebit? perdet me homo, in orbem me circumducens a matutino usque tempore. Licetne vero, priusquam lien mihi excutiat, percontari te, quo me ducis, o Euripides!

EURIPIDES. Sed non audire te oportet omnia, quae statim praesens videbis.

MNESILOCHUS. Quid ais? iterum memora. Non oportet me audire?

EURIPIDES. Non, si quae statim visurus es.

MNESILOCHUS. Neque ergo videre me oportet?

EURIPIDES. Non, si quae auditurus es.

MNESILOCHUS. Quidnam mihi suades? attamen scite loqueris. Scilicet, ut censes, nec audiendum, nec videndum mihi est.

EURIPIDES. Utriusque enim horum diversa est natura. Aliud est *non videre*, aliud est *non audire*: hoc scias.

MNESILOCHUS. Quomodo aliud?

EURIPIDES. haec olim discreta fuerunt. Et enim aether, quum primum secerni coepit, et animalia in se gignere motu praedita, quo quidem cernere oportet, primum fabricavit oculum, instar solis rotae: auditus vero infundibula, aures perforavit.

MNESILOCHUS. Propter infundibulum ergo ne-

Ff 2

que audio, neque video. Gaudeo hercle me haec didicisse. Quantum est cum sapientibus conversari!

EURIPIDES. Multa talla discere possis a me.

MNESILOCHUS. Utinam ergo praeter bona ista excogitare queas, quam ratione adhuc addiscam, non esse claudum cruribus!

EURIPIDES. Accede huc et adhibe mentem.

MNESILOCHUS. Ecce.

EURIPIDES. Viden' ostiolum hoc?

MNESILOCHUS. Sic hercle opinor.

EURIPIDES. Tace nunc.

MNESILOCHUS. Taceo ostiolum.

EURIPIDES. Ausculta.

MNESILOCHUS. Auscultabo et tacebo ostiolum.

EURIPIDES. Hic habitat inclytus ille Agatho, tragicus poeta.

MNESILOCHUS. Qualis est iste Agatho?

EURIPIDES. Est quidam Agatho —

MNESILOCHUS. Num niger ille et robustus?

EURIPIDES. Non: sed alius quis. Nunquamne vidisti?

MNESILOCHUS. An barbatus ille?

EURIPIDES. Nunquamne vidisti?

MNESILOCHUS. Haud hercle vero, quod quidem sciam.

EURIPIDES. Atqui praecidiasti tu eum: sed non noveras forsitan. Sed procul deliteamus, quia fores egreditur famulus quis eius, ignem gerens et ramos myrteos: sacrificaturus videtur pro felici carminum elaboratione.

FAMULUS. Favete linguis, omnis populus, ore compresso Versatur enim intra heriles aedes Musarum sacer coetus cantica modulans. Compescat autem ventos tranquillius aether, fluctusque maris non resonet coeruleus.

MNESILOCHUS. Bombax.

EURIPIDES. Tace: cur loqueris?

FAMULUS. Volucrum genus omne somno quiescat, agrestiumque ferarum per silvas vagantium pedes ne solvantur.

MNESILOCHUS. Bombalobombax,

FAMULUS. Nam constituit suaviloquus Agatho,
antistes noster —

(MNESILOCHUS. An paedicari?

FAMULUS. Quis vocem emisit?

MNESILOCHUS. Tranquillus aether.)

FAMULUS. Statumina pangere, dramatis exordia: curvat vero novas testudines versuum: et allos quidem tornat, aliorum conglutinat membra: gnomas effingit: nomina commutat rebus: in modum ceræ versus liquat, et rotundat, et in forma fundit.

MNESILOCHUS. Et clunem agitat.

FAMULUS. Quis rusticus septis appropinquat?

MNESILOCHUS. Qui paratus est tibi et poetæ illi suaviloquo, perforato septo, rotundatum hunc penem et contortum in culi formam fundere.

FAMULUS. Mirum, nî, quum iuvenis esses, valde fueris protervus, o senex.

EURIPIDES. O bone, hunc quidem inbe valere: tu vero Agathonam huc mihi evoca omni studio.

FAMULUS. Non est quod me roges: nam ipse egredietur illico, quippe qui carmina modulari occipit. Hieme enim flectere strophas non est facile, nisi quis foras progrediatur in solem.

MNESILOCHUS. Quid igitur agam?

EURIPIDES. Oppetiredum: nam egreditur. O Iupiter, quid me facere cogitas hodie?

MNESILOCHUS. Per Iovem, percontabor hominem, quid hoc rei sit. Quid gemis? quid gravaris? clam me non decet te habere, qui sis gener meus.

EURIPIDES. Est malum mihi magnum praeparatum.

MNESILOCHUS. Quodnam?

EURIPIDES. Hodie decernetur, vivatne adhuc, an perierit Euripides.

MNESILOCHUS. Et quomodo? si quidem nunc neque in foris ius dicitur, nec senatus est consessus, quia tertius est dies, Thesmophoriorum medius.

EURIPIDES. Hoc ipsum nimis exitio mihi futurum praesagit mihi animus. Insidias enim struxerant mihi mulieres, et in dearum aedem convenerunt hodie, in perniciem meam deliberaturae.

MNESILOCHUS. Quam ob causam?

EURIPIDES. Quia in tragoediis eas traduco, et convicia illis dico.

MNESILOCHUS. Per Neptunum et Iovem merito hoc tibi evenerit. Sed, quum haec ita comparata sint, quid habes quod contra machineris?

EURIPIDES. Agathonem poetae tragico si persuasero, ut Thesmophoria adeat.

MNESILOCHUS. Quid facturum, quaeso?

EURIPIDES. Ut verba faciat in mulierum concilio, et quae in rem meam sint pro me dicat.

MNESILOCHUS. Utrum palam, an clam?

EURIPIDES. Clam, stola muliebri indutus.

MNESILOCHUS. Lepidum hercle inventum, et a tuo more minime alienum. Fallaciarum enim nostra est palma.

EURIPIDES. Tace.

MNESILOCHUS. Quid rei est?

EURIPIDES. Egreditur Agatho.

MNESILOCHUS. Et qualis ille est?

EURIPIDES. Is est, qui nunc advehitur.

MNESILOCHUS. Profecto coecus sum: non enim video virum ullum hic praesentem: at Cyrenen video.

EURIPIDES. Tace; iam enim, ut carmina modulatur, se comparat.

MNESILOCHUS. Formicinas semitas, aut quid aliud flebili voce cantillabit?

AGATHO. Sacram inferis deabus accipientes facem, puellas, cum libera patria, choros agitate, et clamorem tollite.

CHORUS. Cuinam deorum, dic age, festum hoc celebratur? facile enim animum induco deos colere.

AGATHO. Age nunc instrue, Musa, aureo arcu insignem Phoebum, urbis qui condidit moenia in Simoentide terra.

CHORUS. Salve, festivissimis canticis celebra Phoebe: qui musicis in certaminibus sacrorum prae-miorum honoribus excellis.

AGATHO. Et nemorosis in montibus degentem virginem laudate, Dianam silvestrem.

CHORUS. Celebrare et beatam praedicare pergo venerandam Latonae prolem, Dianam integram.

AGATHO. Latonamque, et pulsus Asiaticae citharae, a pede nunc discrepantes, nunc ei respondentes rhythmo, ad quos moventur Phrygiae Gratiae.

CHORUS. Veneror Latonamque reginam, citharamque matrem hymnorum, probato masculo clamore, per quem fulgor emicat divinis ex oculis, et per nostram subitam vocem: quorum gratia regem Phoebum laudibus orna. Salve Latonae fili beste.

MNESILOCHUS. Quam dulce melos, o venerandae Genetylides, et effeminatum, et blandius lasciviusque quibusvis osculis, ita ut audienti mihi podicem ipsum subierit titillatio! Et te, o adolescens, Aeschyli verbis in Lycurgo interrogare volo. Cuius est effeminatus iste? quae patria? quae stola? quae confusio vitae? Quid barbito rei est cum crocota? quid lyrae cum redimiculo? quid palaestrica ampulia et strophium? quam non convenient! quanam est speculi et ensis societas? quisnam vero ipse es, adolescens? num vir es? at ubi penis? ubi laena? ubi viriles calcei? an vero femina? ubi igitur papillae? quid nis? quid taces? Sed utique ex cantu coniecturam de te faciam, siquidem ipse non vis dicere.

AGATHO. O senex, senex, invidiae quidem convicium audiui; sed dolore non affectus sum. Ego autem vestem, pro iis quae animo meditor, gero. Poetam enim oportet fabularum, quas facit, argumentis convenientes adsciscere mores. Ac primo quidem muliebres quando quis facit fabulas, muliebrum morum corpus ipsum poetae particeps esse oportet.

MNESILOCHUS. Equum igitur agitas, quum Phaedram facis.

AGATHO. Viriles autem si quis faciat, virile istud corpori inest ipsi. At quae natura non habemus, illa demum imitando studemus adsequi.

MNESILOCHUS. Ergo quum Satyros facies, voca me, ut opera mea te adiuvem pone stans arrecto veretro.

AGATHO. Praeterea illepidum est poetam videre, agrestis qui sit et hirsutus. Considera porro lby-

cum illum et Anacreontem Teïum, et Alcaeum, qui harmonias venustatem conciliarunt, mitras gestasse, et molliter, Ionum more, saltasse. Phrynichus quoque, de hoc enim certe audivisti, et ipse pulcher erat, et pulchris induebatur vestibus: Idcirco utique et pulchra erant eius dramata. Necesse enim quemlibet paria naturae suae facere.

MNESILOCHUS. Propterea utique Philocles, qui turpis est, turpia facit: Xenocles autem, qui malus est, mala facit: porro Theognis, qui frigidus est, frigida facit.

AGATHO. Necesse omnino. Quare, quum illud nossem, corpus meum curavi diligenter.

MNESILOCHUS. Quomodo obsecro?

EURIPIDES. Desine latrare. Namque ego istuc aetatis talis eram, quando incepti fabulas facere.

MNESILOCHUS. Tibi hercle non invidéo educationem tuam.

EURIPIDES. Sed cuius gratia veni, sine me dicere.

MNESILOCHUS. Dic.

EURIPIDES. Agatho, sapientis est viri, si quis paucis verbis multa scite complecti possit. Ego vero nova calamitate percussus supplex ad te venio.

AGATHO. Quanam re indigenas?

EURIPIDES. Constitutarunt mulieres me perdere hodie in festo Thesmophoriorum, quia ipsis male dico.

AGATHO. Quodnam igitur a nobis est auxilium tibi?

EURIPIDES. Maximum. Nam si inter mulieres, clam eas, sedeas, ita ut mulier esse videaris, causamque meam dilucide agas, servabis me. Solus enim condigne pro me dicere queas.

AGATHO. Quidni vero ipse causam tuam dicis praesens?

EURIPIDES. Dicam tibi. Primum quidem noscor: deinde canus sum, et barbam habeo. Tu vero formoso es vultu, candidus, rarus, muliebri voce, delicatus, specie decora.

AGATHO. Euripides —

EURIPIDES. Quid est?

AGATHO. Fecistin' aliquando hunc versum? *Iucundum tibi est lucem intueri: patri vero id non iucundum putas?*

EURIPIDES. Equidem.

AGATHO. Ne igitur speres tuum malum nos subituros esse: nam insaniremus utique. Sed ipse quod tuum est, eo quo par est animo feras. Calamitates enim non dolos struendo ferre nos aequum est, sed patiando.

MNESILOCHUS. Enimvero tu, impudice, latiorculum habes, non dicendo, sed patiando.

EURIPIDES. Quid vero causae est cur illuc ire formides?

AGATHO. Peiori exemplo periturus essem, quam tu.

EURIPIDES. Quidum?

AGATHO. Qui? quia viderer mulierum opera nocturna clepere, et surripere muliebrem Venerem.

MNESILOCHUS. Ecce vero *clepere!* immo hercle paedicari. Sed, ita me Iupher servet, speciosus est praetextus.

EURIPIDES. Quid igitur? faciesne quae te rogo?

AGATHO. Neutiquam hoc credas.

EURIPIDES. O me infelicissimum! ut periit Euripides!

MNESILOCHUS. O amicissime, o gener, ne tibi desis.

EURIPIDES. Quanam igitur ratione me expediam?

MNESILOCHUS. Hunc quidem longum flere iube: me vero, ad quodcunque vis, utere.

EURIPIDES. Age igitur, quoniam tute ipsam tradis mihi, exue hanc vestem.

MNESILOCHUS. Ecce, humi iacet. Sed quid me facere cogitas?

EURIPIDES. Radere hanc barbam; inferiorum vero partium pilos adurere.

MNESILOCHUS. Fac ergo, si tibi videtur; vel tradere meipsum tibi non debebam unquam.

EURIPIDES. Agatho, sine novaculis nunquamprehenderis; unam igitur nobis nunc commoda.

AGATHO. Sume ipse ex hac theca.

EURIPIDES. Liberalis es. Tu vero sede: infla buccam dextram.

MNESILOCHUS. Hei mihi!

EURIPIDES. Quid clamitas? paxillum ori tibi indam, ni taceas.

MNESILOCHUS. Attatae, attatae!

EURIPIDES. Heus tu, quo curris?

MNESILOCHUS. Ad Eumenidum sanum: non enim, per Cererem, hic manens secandam me praebebo.

EURIPIDES. Nonne ridiculus eris semiraso capite?

MNESILOCHUS. Perum id curo.

EURIPIDES. Per deos obsecro, nequaquam prodideris me: huc accede.

MNESILOCHUS. O me infelicem!

EURIPIDES. Immotus sede, et erige caput. Quo te vertis?

MNESILOCHUS. Mu, mu.

EURIPIDES. Quid mussitas? omnia belle peracta sunt.

MNESILOCHUS. Vae misero mihi! levis ergo militabo.

EURIPIDES. Animo liquido et tranquillo es: nam formosus videberis omnino. Vin' ipse te spectare?

MNESILOCHUS. Si tibi ita placet, speculum affer.

EURIPIDES. Viden' teipsum?

MNESILOCHUS. Non mehercle, sed Clisthenem.

EURIPIDES. Surge, ut pilos tibi aduram; et inclina te.

MNESILOCHUS. Hei mihi misero! porcellus fiam.

EURIPIDES. Adferat huc aliquis intus facem vel lucernam. Inclina te: caudae cave nunc extremae.

MNESILOCHUS. Curabo id hercle. At vero uror. Heu me miserum! aquam, aquam, vicini, priusquam podex suppetias ferat ad flammam restinguendam.

EURIPIDES. Bono animo es.

MNESILOCHUS. Qui bono animo sim, flamma ambustus?

EURIPIDES. Sed nihil tibi amplius molestiae reliquum est: plurimas enim tibi labor exantlatus est.

MNESILOCHUS. Heu, heu, fuliginem! ambusta mihi omnia sunt circa podicem.

EURIPIDES. Istuc ne cures: illum enim alius quis spongia absterget.

MNESILOCHUS. Utique flebit, si quis podicem meum abluerit.

EURIPIDES. Agatho, quandoquidem operam tuam mihi invides, at saltem pallam hancce commoda nobis et strophium: non enim dices te istis carere.

AGATHO. Sumite et utimini, lubens concedo.

MNESILOCHUS. Quid igitur sumam?

AGATHO. Crocotam primum sume et indue.

MNESILOCHUS. Per Venerem, suavem spirat odorem mentulae.

AGATHO. Praecinge illum celeriter.

MNESILOCHUS. Cedo nunc strophium.

EURIPIDES. Ecce.

MNESILOCHUS. Age nunc indue ornamenta cruribus meis.

EURIPIDES. Vitis opus est et mitra.

AGATHO. En galericulum, quod ego noctu gesto.

EURIPIDES. Quin et hercle perquam commodum est.

MNESILOCHUS. Mihine aptum erit?

AGATHO. Immo edepol optime habet.

EURIPIDES. Cedo encyclum.

AGATHO. Hoc sume e lectulo.

EURIPIDES. Calceis opus est.

AGATHO. Hos meos sume.

MNESILOCHUS. An apti mihi erunt?

EURIPIDES. Quidni? num laxos gestare amas?

AGATHO. Tu hoc ipse videas. Sed quandoquidem omnia habes, quorum tibi opus est, intro aliquis quam citissime me vehat.

EURIPIDES. Vir quidem hic nobis speciem mulieris utique prae se fert. At quum loqueris, fac ut vocis sono mulierem imiteris bene et verisimiliter.

MNESILOCHUS. Id conabor.

EURIPIDES. Vade igitur.

MNESILOCHUS. Non hercle, nisi iuraveris mihi —

EURIPIDES. Quidnam?

MNESILOCHUS. Te servaturum esse me omnibus modis, si quid mihi accidat mali.

EURIPIDES. Iuro igitur per Aetherem, domicilium Iovis.

MNESILOCHUS. Quid potius quam per Hippocratis contubernium?

EURIPIDES. Iuro igitur per omnes funditus deos.

MNESILOCHUS. Memento igitur hoc: mens iuravit, non vero lingua. Hanc iureiurando minime obstringere volo.

(Auditur mulierum acclamatio: mutata scena templum conspicitur.)

EURIPIDES. Abi propere celeriter. Nam concionis signum in Thesmophorio apparet: ego vero abibo.

MNESILOCHUS. Huc age Thratta, sequere. O Thratta, vide, ardentibus facibus quanta ascendat fuligo. Sed, o perpulchrae Thesmophorae, recipite me bonis avibus, et huc, et hinc rursus domum. O Thratta, cistam de capite depone, et deinde exime placentiam, ut eam sumam et libem deabus. Domina valde honorata, cara Ceres, et Proserpina, da mihi, ut multa saepe tibi libare queam: sin minus, at nunc saltem lateam: utque filiae meae cunus virum nanciscatur divitem, quamvis stolidum et insipientem, et ad mutonem adtentam habeat animi mentem. Ubi, ubi sedere potero loco commodo, oratores ut audiam? tu vero, o Thratta, hinc facesse: servis enim non licet concioni interesse.

PRAECO, CHORUS MULIERUM! THESMO-
PHORIA CELEBRANTIUM, MULIERES
QUAEDAM, MNESILOCHUS,
CLISTHENES.

(V. 295 — 845.)

PRAECO. Favete linguis, favete linguis. Vota facite Thesmophoris, Cereri et Proserpinae, et Pluto, et Calligeniae, et iuvenum altrici Terrae, et Mercurio, et Gratiis, ut concio haec et concilium praesens pulcherrime et optime habeatur, multumque prosit urbi Atheniensium, et feliciter nobis ipsis vertat; et ut, quae praeclaris factis et orationibus merebitur quam optime de populo Atheniensium et mulieribus, ea vincat: haec precamini et vobis ipsis bona. Io Paean, io Paean, io Paean: gaudeamus.

CHORUS. Haec fieri optamus, et deorum genus precamur, ut ad has preces appareant laeti. Iupiter magni nominis, et aurea lyra decore, Delum qui collis sacram; et tu omnium victrix virgo, caesia oculos, auream quae vibras hastam, quaeque urbem habitas florentissimam, huc veni: et multi nominis, ferarum interfectrix puella, pulchrae Latonae germen: tuque marine venerande Neptune, maris rector, relicto piscoso turbinibusque agitato Nerei penetrati; marinaeque puellae et Nymphae montivagae. Aurea quoque lyra accinat precibus nostris. Ex voto concionem habeamus, Atheniensium nobiles mulieres.

PRAECO. Preces adhibete diis Olympiis, et deabus Olympiis et Pythiis deis, et Pythiis deabus, et Deliis deis, et Deliis deabus et reliquis diis. Si quis malum aliquod machinatur muliebri populo, vel pacem offert Euripidi, Medisve, unde detrimentum capiant mulieres; vel tyrannidem affectat, vel cum aliis conspirat, ut tyrannum reducat; vel mulieris alicuius, quae

infantem supposuerit, nomen detulit; vel si mulieris alicuius ancilla lenocinium faciens, rem hero in aurem insurrat, aut si aliquo missa, falsos nuntios adfert; vel si quis moechus mulierem decipit mendaciis, et non dat quae promiserit; vel si quae anus dona dat moecho; vel si dona accipit ab alio meretrix, amicum suum prodens; et si quis caupo vel caupona, congiil vel cotylarum usu receptam mensuram adulterat, ut male pereat ipse et tota familia, imprecamini: vobis autem aliis omnibus ut dii dent multa bona, precamini.

CHORUS. Iunctis precamur precibus, ut rata urbi, rataque populo haec vota fiant, utque suffragiis omnibus vincant, uti par est, quae optima suaserint: quaecunque vero decipiunt, violantque iurisiurandi formulas moribus receptas, proprii lucri gratia, et in publicum detrimentum; vel plebiscita et legem quaerant abrogare, novis promulgatis; arcanaque hostibus nostris produnt, vel Medos inducunt in regionem nostram, ad eam perdendam, impie agunt, iniuriaque adficiunt civitatem. Sed tu, imperio qui regis omnia Iupiter, haec rata facias, ut nobis dii adsint, quamvis mulieres simus.

PRAECO. Audite omnes. Placuerunt haec senatui mulierum, Timoclea praeside, Lysilla scribae vicem obeunte, dicente Sostrata; concilium haberi mane, die medio Thesmophoriorum, quo nobis quamplurimum est otii, et consulari primum de Euripide, quid illum pati oporteat: videtur enim iniuriam facere nobis omnibus. Quis concionari vult?

MULIER I. Ego.

PRAECO. Circumda igitur hanc coronam capiti, priusquam verba facias. Tace, sile, adtento esto animo: exscreat enim iam, quod faciunt oratores: longam orationem habitura videtur.

MULIER I. Ecce nulla ambitione inducta, o mulieres, loquutura surrexi: sed enim iampridem graviter fero misera, quum contumeliis vos lacessi videam ab Euripide, illo olerum venditricis filio, multaque et varia audire opprobria. Quibus enim ille nos conviciis non incessit? ubi nos non calumniatur, sicubi

spectatores vel pauci conveniunt, et tragoedi et chori? fallaces nimirum, et virorum amatrices vocans, vinolentas, proditrices, loquaces, nulli rei neque frugis bonae, magnum viris malum. Quapropter simul ac ingrediantur domum a theatro revertentes, limis nos intuentur, dispiciuntque protinus, an forte adulter quispiam intus sit occultatus. Facere autem nobis nihil amplius, ut antidhac, licet; adeo homo hic mala docuit viros nostros: ut si quae nectat mulier corollam, amare videatur; et si cui per domum cursitanti vas aliquod excidat, vir roget: *Cuiusnam in honorem fracta est olla? non alius procul dubio, quam Corinthii hospitis.* Morbo laborat puella aliqua? statim frater dicit: *Color hicce mihi non placet puellae.* Porro si carens liberis mulier quaequam sibi partum supponere velit, neque hoc clam facere licet: viri enim iam adsident proxime. Et apud senes, qui puellas antea ducebant, nos calumniatus est, ita ut non sit senex ullus, qui uxorem ducere velit, propter hunc versum: *Imperat enim seni marito uxor.* Deinde hic etiam in causa est cur gynaeconitides obsignent iam, et pessulis occludant, custodientes nos, et praeterea Molossos alant, terculamenta moechis, canes. Et haec quidem ignosci possunt: quae vero nobis antidhac sumere licebat, quum ipsae e cella pennaria depromeremus, farinam, oleum, vinum, ne ista quidem amplius licet. Ipsi enim iam viri parvas claves gestant, occultas, et maxime malignas, Laconicas nescio quas, tres habentes dentes. Nihilominus antea licebat clam aperire ostium, si faciendum curassemus nobis triobolarem anulum. Nunc autem familiarum illa perniciēs, Euripides, viros docuit corrosa vermibus aigilla appensa gestare. Itaque opus esse mihi videtur, ut exitium aliquod huic homini quaqua ratione moliamur, vel toxico, vel alio quovis dolo, ut pereat. Haec ego palam dico: reliqua vero cum scriba in syngrapham conferam.

CHORUS. Nunquam hac audiivi versutiores feminam, neque maiore facundia pollentem: omnia enim dicit recte, omnesque species examinavit; et omnia ponderavit mente: prudenterque et callide argu-

menta invenit bene excogitata; adeo ut, si diceret iuxta illam Xenocles Carcini fillus, vobis omnibus videretur ille, ut quidem opinor, plane nihil dicere.

MULIER II. Pauca sunt, quae ut dicerem, ipsa in medium processit. Nam cetera quidem recte haec accusatione comprehendit; quae vero ipsa passa sum, ea dicere volo. Mihi enim vir mortuus est in Cipro, liberis quinque relictis parvulis, quos ego aegre alebam corollis nectendis in foro, ubi venduntur myrti. Antea igitur vix ac ne vix quidem vitam meam sustentabam: nunc vero hic tragoediarum suarum commentis persuasit viris deos non esse, unde fit, ut ne dimidiam quidem partem amplius vendamus. Itaque omnibus suadeo et dico, ut puniatis hunc virum multis de causis. Agrestis enim, o mulieres, nobis facit mala, utpote agrestibus oleribus ipse innutritus. Sed in forum abibo. Viris enim quibusdam oportet, ut coronas nec tam locutitias viginti.

CHORUS. Altera haec libertas dicendi lepidior adhuc, quam prior, apparuit: adeo facete dixit, non intempestive, prudentia praedita et versuto ingenio: neque dicta eius intellectu difficilia, sed omnia ad persuadendum accommodata. Oportet autem huius iniuriae nobis virum illum insignes dare poenas.

MNESILOCHUS. Vos quidem, o mulieres, acriter irasci et vehementer Euripidi, talia audientes opprobria, non mirum est, neque effervescere vobis bilem. Nam et ego ipsa, ita mihi salvi sint liberi, odi virum illum, nisi insanio. Verumtamen oportet, ut nobismet ipsis reddamus rationes: solae enim sumus, nec metus est, ne foras efferantur nostri sermones. Quid illum accusamus, graviterque ferimus, si duo nobis vel tria flagitia, de quibus rescivit, exprobravit, quum faciamus innumera? Ego enim ipsa primum, ne de alia dicam, conscia mihi sum multorum scelerum: illud vero omnium longe scelestissimum, quod, tres modo dies nupta, dum maritus meus mecum noctu concumbebat, admisi. Erat mihi amicus, qui septuenni mihi vitium obtulerat: hic amore mei captus venit, et ianuam unguibus leniter scalpsit. Id quod res erat illico cognovi: clam igitur descendo. Vir au-

tem rogat; *Quo descendis? — Quo?* respondi, *tormina me cruciant ventris, o marite, et dolor; qua gratia ad latrinam eo. — Vade igitur*, inquit. Tum ille quidem conterere cedrides, anethum, salviā: ego vero, postquam aqua cardinem conpersi, egressa sum ad moechum: deinde inclinato corpore iuxta aram proforibus stans, prehensaque adnixa lauro, subagitata fui. Haec nunquam, animadvertite, dixit Euripides: neque, ut a servis et mulionibus permolimur, si desint alii moechi, dicit: neque ut, quum maxime noctu ab aliquo subagitatae fuerimus, mane alia mandimus, ne vir ab excubiis domum rediens, aliquid mali nos fecisse statim suspicetur. Haec, vides, nunquam dixit. Si vero Phaetram conviciis incessit, quid hoc ad nos? Neque istuc dixit unquam, ut mulier ostendens viro encyclum ad lucem expansum, iubens mirari quam pulchrum esset, obtectum moechum emisit: non utique hoc dixit. Aliam vero ego novi mulierem, quae decem totos dies parturire se dixit, donecum infantem emerit. Vir interea urbem obibat, medicamenta emens accelerando partui. Domum autem adtulit anus in olla infantem, cui, ne vagiret, os favo obturaverat: tum, ut capite innuit anus, mulier illico clamat: *Abi, abi; iam enim, o marite, mihi videor paritura*. Ventrem enim ollae calcibus ferierat infans: et hic quidem laetus abiit. Illa autem favum ex ore infantis extraxit, qui illico vagire coepit. Deinde scelerata anus, quae infantem adtulerat, adcurrit subridens ad virum, et dicit: *Leo, leo tibi natus est, expressa tui imago, et cum cetera omnia, tum etiam mentula tuae similis, tortuosa, instar nucamenti pinei*. Haec non perpetramus facinora? haec utique, per Diaum: deinde vero irascimur Euripidi, a quo non plus audivimus, quam fecimus?

CHORUS. Hoc utique mirum, unde inventa sit res ista, et quatenam educaverit regio hanc adeo audacem. Talia enim tam impudenter aperte dicere improbam non rebar inter nos ne ausuram quidem fuisse unquam. Sed omnia nunc evenire queant; et verbum laudo vetus illud: *Sub omni enim lapide dispicere oportet, ne latens forte mordeat orator*. Enimvero

Aristoph. Vol. XIII.

G g

impudentibus suopte ingenio mulieribus nihil peius est ad omnia, praeter mulieres.

MULIER III. Haud sane, per Aglauron, o mulieres, sapitis: sed vel fascinatae estis, vel malum aliquod magnum vobis aliud contigit, si hanc sinitis pestem talibus nos omnes iniuriis adlicere. Quapropter, si quae est vestrum, quae hanc ulcisci velit, bene est: sin minus, nos ipsae et pedisequae, cinere alicunde sumto, huius depilabimus cunnum, ut discat mulier quae sit, mulieribus in posterum non male dicere.

MNESILOCHUS. Ne, quaeso, cannam, o mulieres. Si enim quum esset libera concio, et liceret verba facere omnibus civibus, quae adsumus, tum dixi quae noveram ad excusandum Euripidem idonea, an idcirco poenas me dare vobis aequum est pilorum vulsione?

MULIER III. Annon vero te poenas dare aequum est? quae sola sustinuisti causam viri defendere, qui nos multis malis adfecit, dum de industria excogitat fabularum argumenta, sicubi femina improba exstitit, Melanippas faciens et Phaedras: de Penelope vero nunquam fecit drama, quod femina casta esse videretur.

MNESILOCHUS. Atqui huius rei causam novi. Etenim ne unam quidem huius aetatis mulierum dixeris Penelopeu: Phaedras vero omnes omnino.

MULIER III. Audite, o mulieres, quid dixerit improba de nobis omnibus rursus.

MNESILOCHUS. At vero ecaster nondum dixi omnia, quorum conscia sum: sin aliter creditis, voltisne plura dicam?

MULIER III. Sed plura non possis. Quaecunque enim noveras, effudisti omnia.

MNESILOCHUS. Non ecaster decies. millesimam partem eorum, quae facimus: siquidem hoc non dixi, viden'? ut strigilibus sumtis, postea tanquam per si-phonem adtrahimus vinum.

MULIER III. Male percas.

MNESILOCHUS. Nec ut carnes ex Apaturiis lenis dantes, deinde mustelam dicimus —

MULIER III. Miseram me! nugaris.

MNESILOCHUS. Nec, ut virum securi mulier percusserit, dixi: neque ut philtis alia virum ad insaniam adegerit: neque ut aliquando sub balneatorio solo defoderit —

MULIER III. Pestem oppetas.

MNESILOCHUS. Acharnica suum patrem.

MULIER III. Haecine ferant aures nostrae?

MNESILOCHUS. Neque ut tu, quum ancilla peperisset marem, tibi ipsi eum subposuisti, tuam vero filiolum tradidisti illi.

MULIER III. Haud sane, per deas, tu impune haec dixeris; sed evellam tibi pilos.

MNESILOCHUS. Nunquam, per Iovem, tu me attinges.

MULIER III. At ecce.

MNESILOCHUS. Ecce contra.

MULIER III. Accipe pallam meam, Philista.

MNESILOCHUS. Admove manum modo, atque ego te, per Dianam —

MULIER III. Quid facies?

MNESILOCHUS. Sesaminam placentam, quam comedisti, hanc faciam ut caces.

CHORUS. Desinite conviciari: nam mulier quaedam festinans ad nos adcurrit: quare, antequam nos conveniat, tacete, ut sedate audiamus quae dictura est.

CLISTHENES. Carae mulieres, adfines morum meorum, me quidem amicum esse vobis, satis ostendunt malae meae: insano enim mulierum amore teneor, vobisque patrocinator semper: et nunc, quum audierim rem magni momenti ad vos pertinentem, de qua paulo ante in foro sermo erat, venio eam delaturus, nuntiatorumque vobis, ut videatis et caveatis, ne vobis incautis accidat grave malum et magnum.

CHORUS. Quid est, o puer? puerum enim te par est vocare, quoad malas adeo leves habes.

CLISTHENES. Euripidem alunt adfinem quemdam suum, senem hominem, huc misisse hodie.

CHORUS. Cui faciendae rei, aut cuius consili gratia?

CLISTHENES. Ut quidquid consultaretis, et facere decerneretis, ille esset sermonum vestrorum explorator.

CHORUS. At quomodo fefellit nos mulieribus immixtus vir?

CLISTHENES. Pilos ipsi adussit et evulsit Euripides, et quod ad reliqua omnia, ut mulierem adoravit.

MNESILOCHUS. Haecine isti creditis? Quis enim vir adeo stultus sit, ut pilos sibi evelli patiatur? Haud equidem crediderim, o venerandae deae.

CLISTHENES. Nuga, blatis. Non enim venissem nuntiaturus, nisi audvissem haec ex illis, qui rem certo sciunt.

CHORUS. Rei sane indignae nuntius ad nos adfertur. Quare, mulieres, non cunctari oportet, sed circumspicere virum, et quaerere, ubi clam ingressus inter nos delitescat. Et tu nobiscum eum deprehendere stude, ut gratiam hanc et illam a nobis in eas, o amice.

CLISTHENES. Age videam. Quenam es prima tu?

MNESILOCHUS. Quo me vertam?

CLISTHENES. Excutiendae enim estis.

MNESILOCHUS. Me miserum!

MULIER IV. Mene, quae sim, rogabas?

CLISTHENES. Ita.

MULIER IV. Cleonymi uxor.

CLISTHENES. Scitisne vos quanam sit haec femina?

CHORUS. Novimus omnino: sed alias explora.

CLISTHENES. Haec vero quanam est, quae infantem portat?

MULIER IV. Nutrix, per lovem, mea.

MNESILOCHUS. Nullus sum.

CLISTHENES. Heus tu? quo abis? mane hic: Quid istuc mali?

MNESILOCHUS. Sine mingere me.

CLISTHENES. Impudens utique es. Tu igitur rem tuam age: opperire enim hic.

CHORUS. Opperire, quaeso, et observa eam diligenter: solam enim illam, o bone, non novimus.

CLISTHENES. Heus tu, perdiu mingis.

MNESILOCHUS. Nimirum, o miselle, stranguria laboro. Heri enim edi nasturtium.

CLISTHENES. Quid de nasturtio garris? quin vade huc ad me.

MNESILOCHUS. Quid, quaeso, me trahis aegrotantem?

CLISTHENES. Dic mihi, quisnam est maritus tibi?

MNESILOCHUS. Maritum meum, qui sit, rogitas? nostin' aliquem Cothocidensem?

CLISTHENES. Aliquem? quemnam? Estne aliquis ille, qui et aliquando —

MNESILOCHUS. Aliquis, filius alicuius.

CLISTHENES. Nugari mihi videris. Venistin' huc iam antea?

MNESILOCHUS. Ecce tot annis.

CLISTHENES. Et quaenam est tua contubernalis?

MNESILOCHUS. Quaedam:

CLISTHENES. Heu me miserum! nihil dicis.

MULIER V. Amove te. Ego enim examinabo hanc probe e sacris superioris anni: tu vero hinc recede, ne audias, qui vir es. At tu, dic mihi, quid primum nobis sacrorum ostensum fuit? agedum, quid primum erat?

MNESILOCHUS. Quid primum? bibebamus.

MULIER V. Quid vero post hoc secundum?

MNESILOCHUS. Propinabamus.

MULIER V. Haec quidem audivisti ex aliquo? Quid vero tertium?

MNESILOCHUS. Scaphium Xenylla petiit: non enim aderat matula.

MULIER V. Nihil dicis. Huc veni, huc, Clisthenes: hic est vir, quem autumas.

CLISTHENES. Quid igitur faciam?

MULIER V. Vestes illi exue: nihil enim sani dicit.

MNESILOCHUS. Itane vestes exuetis mihi, novem liberorum matri?

CLISTHENES. Solve cito strophium, impudentissima.

MULIER V. Ut et firma videtur, et robusta! nec edepol mammas, uti nos, habet.

MNESILOCHUS. Nempe sterilis sum, nec unquam praeagnas fui.

MULIER V. Itane nunc? Paulo ante vero mater eras novem liberorum.

CLISTHENES. Sta erectus. Quo penem trudis deorsum?

MULIER V. Eccum, vide, prominet, et optimi coloris est.

CLISTHENES. At ubi est?

MULIER V. Rursus in anteriorem partem abit.

CLISTHENES. Utique hic non est.

MULIER V. Etenim hoc revortitur.

CLISTHENES. Isthmum aliquem habes, homo: sursumque et deorsum penem trabis retrahisque frequentius quam Corinthii.

MULIER V. Nimirum scelestus hic ista nobis convicia dixit Euripidis defendendi gratia.

MNESILOCHUS. Me miserum! in quas memet conieci molestias!

MULIER V. Agedum quid faciemus?

CLISTHENES. Hunc adserve sedulo, ne fuga hinc elabatur: ego vero ista prytanibus nuntiabo.

CHORUS. Nos igitur deinceps lampadas iam accendere oportet, succintasque bene et viriliter, palliaque exutas, quaerere, an forte et alius vit clam ingressus sit, et obire pnycem totam, tentoriaque et vias perlustrare.

SEMICHORUS. Eia igitur primum quidem oportet levem efferre pedem, et dispicere quaquaversum silentio: maxime vero oportet properare: nam cunctandi copia non est amplius: sed quamprimum oportet citissime in orbem currere. Eia age nunc investiga, et scrutare celeriter cuncta, an quis in his locis insidiator alius forte delitescat. Quaquaversum circumfer oculos, et tam ab illa, quam ab hac parte omnia dispice accurate. Si enim non latuerint coepta eius im-

pia, non solum dabit poenas, sed praeterea etiam aliis omnibus erit exemplum iniuriae, iniustorumque facinorum et impiorum morum; dicetque esse deos manifesto: documentoque erit in posterum omnibus hominibus venerari deos, et iuste pietatem colentes, legibusque consentanea cogitantes, recte facere. Et nisi haec faciant, talia illis erunt: eorum si quis deprehensus fuerit in nefario facinore, furore ardens, rabieque insanus, si quid fecerit, omnibus manifesto apparebit feminis et mortilibus, iniuste et impie factorum poenas deum repetere confestim solvendas.

CHORUS. Sed nobis videntur omnia fere perspecta esse recte: non enim conspicimus ullum alium inter nos latitantem.

MULIER VI. Ah, ah! Quo, quo fugis? heus, heus tu, non manebis? miseram me, miseram! et infante rapto ab uberibus meis e conspectu aufugit.

MNESILOCHUS. Clama quantumlibet: at hunc nunquam praemansis nutries buccellis, nisi me amittatis: sed hic super femora percussus gladio cruentas venas, sanguine imbuet aram.

MULIER VI. O me miseram! annon opem feretis, mulieres, et clamore multo sublato, statuētis de hoc tropaeum? sed unico infante me sinetis impune privari?

CHORUS. Ah, ah! o venerandae Parcae, quodnam video novum rursus prodigium? ut nihil aliud reperire est, quam audaciae facinora et impudentiae: quale rursus fecit facinus! quale, amicae, hoc!

MNESILOCHUS. Quomodo vestram effraenatam insolentiam retundam?

CHORUS. Nonne indigna haec sunt, et ultra omnem modum?

MULIER VI. Indigna utique, quod meum mihi eripuit infansem.

CHORUS. Quid ergo dicendum est ad haec? quum talia faciens frontem adeo perfricet.

MNESILOCHUS. Necdum sane desit.

MULIER VI. Sed non eo redibis, unde venisti: nec facile fuga hinc elapsus dices, quantum ausus scelus evaseris: male vero peribis.

MNESILOCHUS. Hoc quidem nunquam fiat; abominor.

CHORUS. Quis igitur deorum immortalium te adiutum veniat, qui tam impie te geras?

MNESILOCHUS. Frustra blateratis: nam ego hanc parvulam nunquam amittam.

CHORUS. Sed, per deas, haud impune mox in nos illudes, verbaque dices impia. Nefarius enim factis vicissim, ut par est, haec tua ulciscemur. Fortasse autem te, conversa ad malum diversi generis, inhibebit fortuna quaedam.

MULIER VI. Sed his adsumtis mulieribus, oportet te ligna efferre, et comburere improbum istum, igneque ustulare quam citissime. Quaesitum eamus sarmenta, o Mania; nam ego te reddam titionem hodie.

MNESILOCHUS. Succende et combure. Tu vero Creticum amiculum exue cito, et mortis tue, infans, solam ex mulieribus accusa matrem tuam. Quid hoc rei est? in utrem mutata est puella vino plenum, etiam Persicas habentem. O calidissimae mulieres, o bibacissimae, et ex quacunque re excogitantes rationem bibendi: o magnum cauponibus bonum, nobis autem contra malum; malum vero etiam suppellectili et subtemini.

MULIER VI. Admove multa sarmenta, Mania.

MNESILOCHUS. Admoveas licet. Tu vero responde mihi hoc: hunc infantem peperisse te dicis?

MULIER VI. Et decem menses illum in utero gestavi.

MNESILOCHUS. Gestastin' tu?

MULIER VI. Ita me sospitet Diana.

MNESILOCHUS. Trium cotylarum, aut quanti capacem? dic mihi.

MULIER VI. Quid mihi fecisti? exuisti, impudens, meum infantem vestibus, qui tantillus est.

MNESILOCHUS. Tantillus?

MULIER VI. Per eccestor parvus.

MNESILOCHUS. Quot annos vero natus est? tres congios, an quatuor?

MULIER VI. Fere tantum, et quantum temporis a proximis Liberalibus effluxit. Sed redde eum.

MNESILOCHUS. Non. Testis mihi sit hic Apollo.

MULIER VI. Cremabimus igitur te.

MNESILOCHUS. Cremetis licet: haec vero iugulabitur illico.

MULIER VI. Ne facias, obsecro te: sed me, potius quam hunc, quocunque vis, affice malo.

MNESILOCHUS. Amans liberorum videris esse natura: sed nihilominus haec iugulabitur.

MULIER VI. Hei mihi, filia! Da mihi alveum, Mania, ut saltem sanguinem filiae meae excipiam.

MNESILOCHUS. Subpone eum: gratificabor enim hoc unum tibi.

MULIER VI. Male peras. Quam invidus es et malevolus!

MNESILOCHUS. Pellis haec sacerdoti cedit.

MULIER VI. Quid cedit sacerdoti?

MNESILOCHUS. En accipe.

MULIER VII. Miserrima Mica, quis puella te privavit? Quis dilectam et unicam filiulam tibi eripuit?

MULIER VI. Improbis hic. Sed quandoquidem ades, custodi ipsum, ut adsumto comite Clisthene, prytanibus, quae fecit scelestus ille, indicem.

MNESILOCHUS. Age vero, quanam erit ratio expediendae salutis? quis conatus, quod commentum? auctor enim huius negoti, et qui me coniecit in tantas molestias, nondum usquam apparet. Age, quemnam, quem nuntium mittere possim ad eum? At rei expediendae rationem novi ex Palamede. Ut ille, literis inscriptas palmulas proliciam. Sed non sunt in promptu palmulae. Undenam misero fieri possit palmularum copia? unde? Quid vero si pro palmulis has statuas literis inscriptas disiecero? melius multo id fuerit. Lignum enim et haec sunt, et illae erant lignum. O manus meae, aggredi oportet rem, quae viam nobis ad salutem aperit. Agite igitur, tabellarum politarum plagulae, recipite scalpri sulcos, nuntios in eorum malorum. (hei mihi! malum est istuc rho: nam quem per sulcum vadit?) Ite, festinate per omnes vias, hac, illac: celeritate opus est.

CHORUS. Nos vero ad spectatores conversae, nos-

metipsas landemus; quamvis nemo non muliebri generi multa convicia dicat, quasi merum simus malum hominibus, et a nobis oriantur omnia, lites, rixae, seditio, molestus dolor, bellum. Sed quaeso vos, si malum sumus, cur ducitis nos uxores, si vere malum sumus? et interdicitis, ne exeamus, et ne quae nostrum ex fenestra prospiciens deprehendatur? quin tanto labore malum studetis custodire? Quod si egressa fuerit mulier aliquo, neque inveniatis eam domi, insanum in modum insanitis, quos oportebat diis libare et laetari, si revera ex aedibus evaserit vobis malum, nec illud reperiretis domi. Et si forte lusu defatigatae dormiamus in alienis aedibus, unusquisque malum hoc investigat, lectos circumiens. Et si e fenestra prospexerimus, studet quilibet malum illud spectare: et si quae pudore suffusa recesserit, multo magis quisque cupit, ut caput exserens malum rursus se conspiciendum praebeat. Adeo nos manifesto sumus vobis multo meliores: idque ex instituto examine apparere potest. Examinemus, nostri deteriores sint: nos enim dicimus vos: vos vero nos. Consideremus igitur, et opponamus singulos singulis, comparantes feminae et viri nomina singula inter se. Nausimachae scilicet cedit Charminus: manifesta enim sunt facta: et Cleophon deterior omnino est Salabaccha: cum Aristomache vero, praenobili illa Marathonia, et cum Stratonice nemo vestrum a longo iam tempore ne conatur quidem certare. Sed Eubulao aliquis ex superioris anni senatoribus praestat, qui scilicet alteri munus senatorium cessit? At ne ipse quidem hoc dixeris. Sic itaque nos multo meliores viris gloriamur esse. Neque femina, quae ex publica pecunia quinquagena talenta furari consueverit, bigis urbem invehitur; sed, quum plurimum surripit, sportam tritici viro suffurata, eodem die illam reddit. Sed nos horum multos ostendere possemus ista facientes, et praeterea ventri, magis quam nos, deditos, et grassatores, et scurras, et plagiaros. Quin immo patrimonia multo minus quam nos conservare sciunt. Nobis enim saluum usque adhuc liciatorium, scapus textorius, calathisci, umbella: viris autem hisce nostris periit quidem multis scapus ex aedibus, cum ipsa

lancea: multi autem alii bellicis in expeditionibus ab humeris abiecerunt clypeum.

De multis mulieres nos iure expostulare possemus cum viris: de uno vero praecipue, quod est omnium longe maximum. Oportebat enim, nostrarum si quae peperisset utilem civitati virum, ordinum ductorem, vel imperatorem, adfici honore aliquo, primamque sedem illi tribui in festo Steniorum et Scirorum, aliisque festis, quae celebrare solemus. Sin timidum et inutilem virum quaedam peperisset femina, vel trierarchum ignavam, vel gubernatorem imperitum, posteriorem eam sedere, capite detonso, illa, quae fortem virum peperisset. Qui enim par est, o cives, Hyperboli matrem sedere, albis indutam vestibus, et promissa coma, iuxta matrem Lamachi, et foenori locare pecuniam? cui, si foenori alicui dedisset, et foenus exigeret, oportebat dare neminem nugas, sed auferre vi pecuniam cum hoc dicto: *Digna scilicet es foenore, quae talem peperisti foetum!*

MNESILOCHUS, MULIER VII. EURIPIDES, PRYTANIS, CHORUS.

(V. 846 — 1000.)

MNESILOCHUS. Strabus factus sum, dum expectans oculorum aciem illuc desigo: ille autem nondum apparet. Quid, miror, impedimento esse possit? fieri sane non potest, quin eum frigidi Palamedis pudeat. Qua igitur illum adducere queam fabula? At novi; recentem Helenam imitabor. Omnino enim mihi est muliebris vestitus.

MULIER VII. Quid rursus machinaris? aut quid circumspectas? acerbam Helenam videbis mox, nisi modeste te geras, donec prytanum aliquis veniat.

MNESILOCHUS ut HELENA. Nili haec sunt pulchris Nymphis decora fluente, qui pro coelesti pluvia Aegypti solum candidae irrigat, nigra syrmaea vicitantem populum.

MULIER VII. Omnium machinarum peritus es, per Hecaten luciferam.

MNESILOCHUS. Mihi vero patria est quidem haud ignobilis, Sparta: pater autem Tyndareus.

MULIER VII. Tibine, o perditae, iste est pater? immo vero Phrynonidas.

MNESILOCHUS. Helena autem vocor.

MULIER VII. Fis rursus femina, antequam prioris fraudis, qua feminam mentitus es, dederis poenas?

MNESILOCHUS. Viri autem multi propter me ad Scamandria fluente occubuerunt.

MULIER VII. Utinam tu quoque!

MNESILOCHUS. Et ego quidem hic sum; at miser maritus meus Menelaus nondum advenit. Quid igitur vivo corvorum ignavia? sed aliquid quasi blanditur cordi meo. Ne frusteris, o Iuppiter, appropinquantem spem meam.

EURIPIDES ut MENELAUS. Quis harum moenitarum aedium est dominus, qui hospites excipiat in mari fluctibus agitato tempestatem passos et naufragium?

MNESILOCHUS. Protei haec est domus.

EURIPIDES. Cuiusnam Protei?

MULIER VII. O infelicissime, mentitur ecastor. Nam mortuus est Proteus annis abhinc deceum.

EURIPIDES. Ad quam vero terram appulsa est navis nostra?

MNESILOCHUS. Aegyptum.

EURIPIDES. O me miserum! quo tempestate delati sumus!

MULIER VII. Credisne, o stulte, huic male perituro, nuganti nugae? Thesmophorium hoc est.

EURIPIDES. Ipse vero Proteus, estne domi, an foris?

MULIER VII. Certe nausea laboras adhuc, hospes, qui postquam audivisti mortuum esse Proteam, tamen rogitas sitne domi an foris.

EURIPIDES. Heu, heu! mortuus est. Ubi vero conditus est sepulcro?

MNESILOCHUS. Hoc est ipsius sepulcrum, ad quod sedemus.

MULIER VII. Male pereas, et peribis utique, qui audes sepulcrum vocare aram.

EURIPIDES. Cur vero sedes in hac sepulcrali sede, palla obiecta, hospes?

MNESILOCHUS. Vi cogor nuptiis cum Protei filio inire lecti societatem.

MULIER VII. Quid rursus, infelix, decipis peregrinum hunc? Hicce fraudum artifex huc ascendit, hospes, ad mulieres, auri furandi gratia.

MNESILOCHUS. Latra, corpus meum incessens maledictis.

EURIPIDES. Heus, peregrina, quanam est haec anus, quae te conviciis insectatur?

MNESILOCHUS. Haec est Theonoë, Protei filia.

MULIER VII. Non, per deas: sum Critylla, Antihel filia, domo Gargettia: tu vero es scelestus.

MNESILOCHUS. Quaecunque vis, dic: nunquam enim nubam fratri tuo, deserens Menelaum meum ad Troiam maritum.

EURIPIDES. Mulier, quid dixi? huc aciem oculorum tuorum convertè.

MNESILOCHUS. Intueri te coram me pudet, ob contumeliam quam passae sunt genae meae.

EURIPIDES. Hoc quid est? Vocem intercludit mihi stupor. O dii, quam faciem video? quanam es mulier?

MNESILOCHUS. At tu quis es? Eadem enim te et me admirationis tenet ratio.

EURIPIDES. Num Graeca es, an indigena mulier?

MNESILOCHUS. Graeca. Sed et tuum genus discere cupio.

EURIPIDES. Helenae te similem maxime video, mulier.

MNESILOCHUS. Ego vero te Menelao, saltem quod ad olera,

EURIPIDES. Recte nimirum agnoscis virum miserimum.

MNESILOCHUS. O sero tandem veniens tuæ coniugis in amplexus, accipe me, accipe me, marite: circumda collo meo brachia: fac te osculer: abduc me, abduc, abduc, abduc me adsumtam quam citissime.

MULIER VII. Plorabit utique, per deas, quicunque te abduxerit, percussus hac face.

EURIPIDES. Tu uxorem meam prohibes me, Tyn-darei filiam. Spartam abducere?

MULIER VII. Hæc mihi, quam versutus et tu mihi esse videris, et huius particeps consiliorum! Haud temere dudum de Aegypto nescio quid garriebatis. Sed hic quidem dabit poenas: accedit enim prytanis, et lictor.

EURIPIDES. Incommodum est hoc: sed clam discedendum mihi est.

MNESILOCHUS. At ego quid faciam infelix?

EURIPIDES. Mane quietus. Non enim te prodam unquam, quoad vixero, nisi destituant innumeri me doli.

MULIER VII. Hic quidem funiculus nihil adtrahit.

PRYTANIS. Hiccinè est improbus ille, quem dixit nobis Clisthenes? heus tu, quid te occultas? Immitte eius collum in asserem, lictor, et eum adliga: deinde hic locatum custodi, nec quemquam ad eum accedere sine: sed flagellum tenens, caede, si accesserit aliquis.

MULIER VII. Sic edepol recte iubes. Parum enim absuit, quin modo hunc mihi eriperet veterator nescio quis.

MNESILOCHUS. O prytan, obsecro te per dextram, quam soles cavam porrigere, nummos si quis obtulerit, exiguum quid mihi, quamvis morituro, gratificaro?

PRYTANIS. Quid tibi gratificer?

MNESILOCHUS. Vestibus nudatum me iube ut lictor adliget asseri, ne crocotis et mitris indutus vir senex risum praebeam corvis, dum eos pascam.

PRYTANIS. At vero hisce indutum senatui visum est te ligari, ut praetereuntium quilibet videat manifesto scelestum te esse.

MNESILOCHUS. Iappapaeax! o crocota, quid mihi fecisti? non est amplius spes ulla salutis.

CHORUS. Agite nunc ludamus, sicut mos hic est mulieribus, quando veneranda deorum orgia festis temporibus celebramus, quae et Pauson ieiunio colit, saepe illas rogans, ut alio post aliud festo talia curae sint frequenter sibi. Incipe tripudiare, incede leviter pedibus, move te in orbem, manui coniunge manum, secundum rhythmum choreae quaelibet incedat: ingredere velocibus pedibus. Circumspicere quoque, omnem in partem circumferendo oculos, oportet choreae orbem. Simul et genus coelestium deorum cane quaelibet, et celebra voce, choreas cum omni laetitia agitantes. Si quis autem sperat maledicturam in templo me, quae sum femina, viris, non recte sentit. Sed oportet, velut rem rursus novam, primum orbicularis choreae concinnum constituere gressum. Procede pedibus pulchrae fidicinem lyrae canens deum, et arcigeram Dianam, reginam castam. Salve, o longe laculans, praebes nobis victoriam. Iunonemque nuptiarum praesidem carmine celebremus, ut par est, quae omnibus in choris ludit, et claves nuptiarum servat. Mercuriumque pastorem precor, cum Pane et Nymphis dilectis, ut adrideat nobis benigne, nostris gaudens choreis. Extolle itaque alacriter duplicem complosis manibus saltationem. Ludamus, o mulieres, sicut mos est; ieiunemusque omnino. Sed eia in aliam partem rursus te circumage, moto in numerum pede: clara voce modulare omnem cantilenam: dux vero noster sis hic ipse tu, hederifer Bacche domine: ego enim te canticis et saltationibus celebrabo Euium, o Bacche, Bromie et Semelae gnate, choris gaudens, quique in montibus, Nympharum amabiles inter hymnos Euium, Euium, Euoe cum cantu et choreis iteras: circum vero te resonat Citharonia Echo, densisque frondibus opaci montes et umbrosi, silvaeque saxosae reboant, circumque te hedera foliis pullulans capreolo florēt.

LICTOR, MNESILOCHUS, EURIPIDES,
CHORUS.

(V. 1001—1159.)

LICTOR. **H**ic nunc plorabis sub dio.

MNESILOCHUS. O lictor, obsecro te.

LICTOR. Ne me quicquam roges.

MNESILOCHUS. Laxa clavum.

LICTOR. At hoc tibi faciam.

MNESILOCHUS. Vae mihi misero! magis magisque eum infiges.

LICTOR. Magis adhuc, si velis.

MNESILOCHUS. Attatae, attatae! male pereas.

LICTOR. Tace, infelix senex. Age, afferam storem, ut custodiens te recumbam.

MNESILOCHUS. Egregia haec sunt commoda, quae ex Euripide percipio. Hem, dii, Iupiter servator! non perit spes omnis, vir non videtur me proditurus; sed mihi signum occulte dedit Perseus emicans, oportere me fieri Andromedam. Equidem res ipsa vinctus sum. Manifestum est igitur, eum venturum, ut me servet: alioqui enim non praetervolasset.

EURIPIDES ut PERSEUS. Carae virgines, carae, utinam accedere possim, et Scytham latere. Audias, o quae adloqueris eas, quae sunt in antris, adnue, sine ad uxorem me accedere.

MNESILOCHUS. Immisericors, qui me vinculis constrinxit miserrimum mortalium. Aegre quidem putidam anum effugi, perii tamen: nam custos iamdudum mihi adstat hic Scythia, postquam exitio destinatum, amicisque destitutum suspendit me, corvis pabulum futurum. Viden? non inter choros, neque aequales puellas, calculorum fiscellam sto habens: sed arctis vinculis constricta, ceto praeda Glaucetae exposita sum. Cum paeane, non nuptiali, sed qui vinctis conveniat, lugeto me, o mulieres, quae indignis affecta sum malis, infelix; o misera ego, misera!... sed a

cognatis: sed inter iniustas calamitates virum, mei auctorem infortunii, obtestantem, lacrimosum Orci lessum excitantem, heu, heu, heu, heu! qui me resit primum, qui me crocota induit, et postea ad hoc misit templum, ubi congregatae mulieres. O fati mei inexorabilis daemon! o me diris devotum! Quis coram haec mala intuens meae non miserebitur calamitatis ingentis? utinam ignifera aetheris stella miserum me prorsus perdat! non enim immortale Solis iubar intueri mihi iucundum est amplius, postquam suspensus fui, doloribus guttur argentibus furiatus, ut celeri itinere ad mortuos descenderem.

EURIPIDES ut ECHO. Salve, cara filia: patrem autem Cepheum, qui te exposuit, male perdant dii.

MNESILOCHUS ut ANDROMEDA. Tu vero quanam es, quae meam miserata es calamitatem?

EURIPIDES. Echo, verba recinens sono garrulo, quae superiore anno in hoc eodem loco Euripidi et ipsa adiutrix fui. Sed, o filia, te quidem id facere oportet, lamentari nimirum miserabiliter.

MNESILOCHUS. Te vero lamentis respondere mihi.

EURIPIDES. Curae id mihi erit: sed initium fac dicendi.

MNESILOCHUS. O Nox sacra, quam longum cursum moves, per stelligera convexa bigis invecta aetheris sacri, emetiendo venerando Olympo.

EURIPIDES. *Olympo.*

MNESILOCHUS. Cur, quaeso, ego Andromeda prae omnibus aliis malorum portionem sortita sum?

EURIPIDES. *Portionem sortita sum.*

MNESILOCHUS. Mortis misera!

EURIPIDES. *Mortis misera.*

MNESILOCHUS. Enecabis me, anus, garriendo.

EURIPIDES. *Garriendo.*

MNESILOCHUS. Edepol molesta huc intrasti valde.

EURIPIDES. *Valde.*

Aristoph. Vol. XIII.

Hh

MNESILOCHUS. O bone, sine me solum canere
lessum, et gratificaberis mihi: desine.

EURIPIDES. *Desine.*

MNESILOCHUS. Male pereas!

EURIPIDES. *Male pereas.*

MNESILOCHUS. Quid hoc mali?

EURIPIDES. *Quid hoc mali.*

MNESILOCHUS. Nugaris.

EURIPIDES. *Nugaris.*

MNESILOCHUS. Plora.

EURIPIDES. *Plora.*

MNESILOCHUS. Eiula.

EURIPIDES. *Eiula.*

LICTOR. Heus tu, quid garris?

EURIPIDES. *Heus tu quid garris.*

LICTOR. Prytanes vocabo.

EURIPIDES. *Prytanes vocabo.*

LICTOR. Quid hoc mali?

EURIPIDES. *Quid hoc mali.*

LICTOR. Unde haec vox?

EURIPIDES. *Unde haec vox.*

LICTOR. Tunc loqueris?

EURIPIDES. *Tunc loqueris.*

LICTOR. Plorabis.

EURIPIDES. *Plorabis.*

LICTOR. Rides me?

EURIPIDES. *Rides me.*

MNESILOCHUS. Non ego hercle, sed mulier
proxima haec.

EURIPIDES. *Proxima haec.*

LICTOR. Ubi est scelestus? ecce fugit. Quo, quo
fugis?

EURIPIDES. *Quo, quo fugis.*

LICTOR. Nonne prendes?

EURIPIDES. *Nonne prendes.*

LICTOR. Adhuc vero mussitas?

EURIPIDES. *Adhuc vero mussitas.*

LICTOR. Prehende scelestam.

EURIPIDES. *Prehende scelestam.*

LICTOR. Loquacem et detestabilem mulierem.

EURIPIDES ut PERSEUS. O dii, quamnam barbaram in terram delati sumus celeri talari? per medium enim aetherem secans viam, pede volo alato Persens, ad Argos dirigens cursum, et Gorgonis caput ferens.

LICTOR. Quid ais de Gorgone: Scribae caput, tu Gorgonis esse dicis?

EURIPIDES. Sic aio.

LICTOR. At ego tibi *Gorgo* dico.

EURIPIDES. Atat quemnam hunc scopulum video, et virginem deabus similem, tanquam navem in portu, vinculis adnexam?

MNESILOCHUS. O hospes, miserere mei miserimae: solve me vinculis.

LICTOR. Tu ne loquere. Audesne sceleste? moriturus, linguax es tamen?

EURIPIDES. O virgo, miseret me tui, quam sic suspensam video.

LICTOR. Non est virgo, sed scelestus senex, et fur, et versutus.

EURIPIDES. Ineptus, Scytha: haec enim est Andromeda, filia Cephei.

LICTOR. Specta penem hunc; num tibi parvus videtur?

EURIPIDES. Cedo huc mihi manum, ut attingam puellam, age, Scytha. Hominibus enim morbi omnibus sunt; at me puellae huius amor invasit.

LICTOR. Aemulum me non habes. Quandoquidem igitur podex huc conversus est, tibi non in-video, quin eum praecidas.

EURIPIDES. Quidni me sinis solvere eam, Scytha, et ruere in concubitum amplexusque uxoris meae?

LICTOR. Si tam valde cupis senem paedicari, tabula perforata a tergo culum divide.

Ilh 2

EURIPIDES. Immo solvam vincla.

LICTOR. Flagello igitur te caedam.

EURIPIDES. Atqui hoc faciam.

LICTOR. Caput igitur tuum ensis abscindet hic.

EURIPIDES. Heu, heu! quid faciam? ad quos me convertam sermones? sed eos non admittet barbarum ingenium. Rudes enim et inficetos qui novis aggreditur lepidis commentis, operam is ludos facit. Sed alia quaedam huic conveniens fabrica est ad-movenda.

LICTOR. Improba vulpes, ut conatur decipere me!

MNESILOCHUS. Memento, Perseu, ut me miseram deseris.

LICTOR. Scilicet flagellum adhuc sentire vis.

CHORUS. Palladem choris gaudentem mihi mos est huc vocare in chorum, virginem nuptialis iugi expertem puellam, quae urbem nostram tenet, solaque manifesto regit imperio, Clavigeraque vocatur. Appare, o tyrannis, ut par est, inimica; populus te vocat mulierum: veni autem cum Pace festis amica. Ceres et Proserpina, venite laetae, propitiae, lucum in vestrum, ubi viris non fas est intueri orgia veneranda Dearum: ubi, facibus ardentibus, ostenditis immortalem faciem. Venite, accedite, precamur, o Thesmophora admodum venerandae. Si enim unquam ante, exauditis precibus nostris, venistis, nunc venite, oramus, huc ad nos.

EURIPIDES, CHORUS, LICTOR,
MNESILOCHUS.

(V. 1160—1231.)

EURIPIDES. *M*ulieres, si vultis in posterum pacem facere mecum, id nunc licet, ea conditione, ut nullum a me unquam posthac convicium audiat: hanc vobis pacem offero.

CHORUS. Qua inductus causa hoc demum nobis proponis?

EURIPIDES. Hic in asserte vinctus socer meus est. Eum igitur si recepero, nullum unquam maledictum a me audietis: sin mihi non obtemperaveritis, de iis, quae domi nunc occulte machinamini, apud viros ex militia reversiones vos criminabor.

CHORUS. Nos quod adinet, scias te nobis rem persuasisse: at barbaro huic eandem ipse persuadeto.

EURIPIDES ut ANUS. Mei officii est: et tui, o Elaphium, quae tibi in via dixi, ea ut facere memineris. Primum igitur transi, et subduc vestis sinum: tu vero, Teredon, inflatis tibiis cane Persicam saltationem.

LICTOR. Quid hominibus hic sibi volt? comisationem quis excitat mihi?

EURIPIDES. Opus est, o lictor, ut praeludat puella haec: saltatura enim pergit ad viros quosdam.

LICTOR. Saltet et praeludat; non prohibebo ego. Quam agilis et levis est! ut pulex in vellere.

EURIPIDES. Age, vestem subduc, filia, hanc; sedensque in genibus Scythae, pedes protende, ut solvam tibi calceos.

LICTOR. Recte, recte; sede, sede, nae, nae, filiola. Hei mihi! quam rotundae sunt papillae, instar rapae!

EURIPIDES. Tibia cane ocyus. An adhuc Scytham formidas?

LICTOR. Pulchrae, hercle sunt nates.

(*Nudatus lictoris penis alternis emergit et demergit.*)

EURIPIDES. Male huic erit, nisi intus manserit.

LICTOR. Attamen pulchra est species arrectae huius mentulae.

EURIPIDES. Recte est: vestem rursus indue: tempus est nobis iam abundi.

LICTOR. Annon prius me osculabitur?

EURIPIDES. Omnino osculare ipsum.

LICTOR. Oh, oh, oh! papae! quam dulce est os, instar mellis Attici! quare non concumbit tecum?

EURIPIDES. Vale Lictor: non enim hoc fieri fas est.

LICTOR. Nae, anicula, gratificare hoc mihi.

EURIPIDES. Dabin' igitur drachmam?

LICTOR. Nae, nae, dabo tibi.

EURIPIDES. Fer igitur pecuniam.

LICTOR. At nihil habeo: pharetram saltem hanc sume.

EURIPIDES. Postea puellam huc reduces.

LICTOR. Sequere, filia: tu vero custodi senem hunc, o anicula. At quodnam est tibi nomen?

EURIPIDES. Artemisia.

LICTOR. Utique nominis meminero. Artomuxia.

EURIPIDES. Mercuri, fraudum patrone, ista quidem adhuc recte facis. Tu igitur hinc te proripe cursu, puella illa abducta. Ego vero solvam hunc. Tu autem vide, ut strenue, quum solutus fueris, et celerime fugias, contendasque ad uxorem et liberos domum.

MNESILOCHUS. Mihi hoc curae erit, quum primus solutus fuero.

EURIPIDES. Solvitor. Quod igitur nunc te facere convenit, fuge, priusquam lictor veniens te adsequatur.

MNESILOCHUS. Hoc iam ago.

LICTOR. O anicula, quam venusta est tibi filiola,

nec difficilis, sed mitis-- Ubinam est anus? hei mihi, ut perii! quonam hinc abiit senex? o anicula, o anus, factum tuum non laudo, anicula, Artamuxia. Decepit me anus. Apage hinc te quam citissime, o pharetra: recte vero *subino* dicitur; per eam enim in me illudatur. Hei mihi! quid faciam? Ubi est anus? Artamuxia.

CHORUS. Percontarisne de anu, quae pectidas gestabat?

LICTOR. Sic, sic. Vidistin' eam?

CHORUS. Hac abiit et ipsa, et senex quidam eam sequebatur.

LICTOR. Senex crocota indutus?

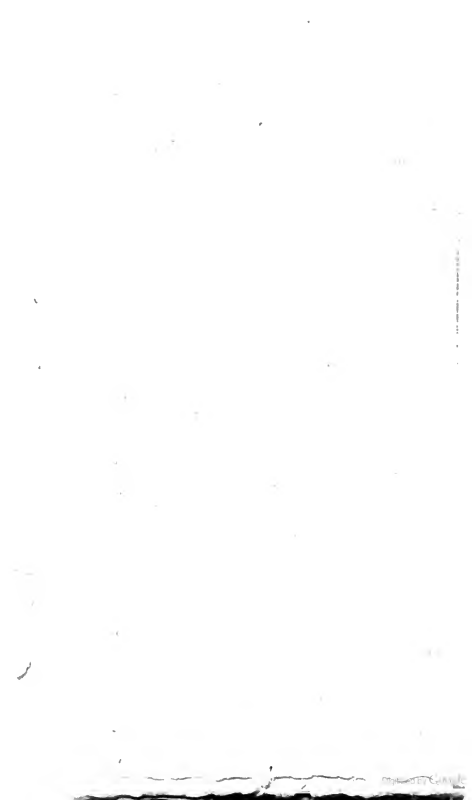
CHORUS. Aio. Adhuc eos adsequi possis, si insequaris hac.

LICTOR. O scelesti anus! quam aufugit via? Artamuxia.

CHORUS. Recta, quae sursum tendit, via insequere. Quo curris? annon retro hac insequeris? contrariam insistis viam.

LICTOR. Infelix ego! at interim currit Artamuxia.

CHORUS. Curre iam. In maximam malam crucem ventus te secundus ferat. Sed lusum est satis nobis: quare tempus est eundi domum unamquamque. Thesmophorae autem nobis bonam pro his gratiam rependant.

00 5642598

